UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. A. Tractatvs De Privilegiis Ecclessiae

Zanchi, Lelio

Veronae, M. D. LXXXVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-61627

Visual Library

Th 4753.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

M II
25

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. A.

TRACTATVS DE PRIVILEGIIS ECCLESIAE.

AD BEATISSIMVM SIXTVM V.

PONTIFICEM MAXIMVM.

D. LAELII DE ZANCHIS I. C. ET
EQVITIS VERONENSIS.

VERONAE.

Apud Sebastianum à Donnis. M. D. LXXXVI.

Cum licentia Sanctißimæ Inquisitionis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

D. A.

BEATISSIME PATER.

VNVS omnium finis est mors & tamen nemo cogitat, neque res suas perituras, neque se ipsum denique moriturum, vigilat quisque, vt diuitias congerat, vt castra ædificet, vt ad dignitatis culmem ascendat, sed quorsum hæc; vt eius progenies priuilegijs, et prærogatiuis (ex quæstu aliquando turpi) gaudeat dum ipse acerrimis panis igne cruciatur adeo quod duo natura humana amplectitur, quorum vnum est ambitio, a qua vana nascuntur, aliud est auaritia a qua praua gignuntur, neque in hac neque in illa, quicquam est boni, sed omnium malorum quædam congeries innutritur, nihilominus, his non consideratis, sed ab anima, animoque penitus reiectis, vnusquisque varijs artibus se se diligenti studio præbet, diuitijs, & honoribus ducibus, defixos oculos continuo in terram habens, et nũquam

Cælum prospiciens, futuros euentus minime considerãs, cupiditatibus Solis immersus, hoc vnum igitur dicam auribus dignum, & magis re animaduertendum, in hac Republ. Christiana neminem esse, qui alijs in arte, quam profitetur præesse, & excellere non studeat. Ideo in humana religio nostra est, omnes nos ob inumerabilia beneficia Deo deuincti sumus, tamen nullus sub hac religionis ditione profitetur, qui victoriam hanc cupiat Christum amore prosequendo, & eius exempla immitando, omnibus præesse omnesque excellere, immo in tam breui vitæ temporis spacio, quod minus est, cogitat, et quod maius est quodam quasi lumine, orbato intellectu omittit tali enim clypeo tegitur, quod suadere facile ita sit, prout difficile retinere consilium, dum hæc in tam periculoso anfractu ipse mecum cogito, huiuscemodi priuilegia compilare decreui, & ea B.V. vti omnium priuilegiorum capiti dedicata offerre, vt me saltem pro aliquo ministerio præstando Santæ Romanæ Ecclesiæ cupidum videat, quod in me est, ad gloriam Dei libenter dono, qui captis tuis faueat, & ad felicem metam ducat. Vale.

Veronæ. Die Lunæ xx. Mensis Octobris. M. D. LXXXVI.

Humilimus Seruus.

Lælius Zanchus.

AVCTOR AD LECTOREM.

DOCTISSIME & prudentissime Vir cui datum est velle legere has meas vigilias, admodum animaduertendo videat, cui sint directæ, & quòd non coronabitur, nisi qui legitime certauerit, cum igitur Nob. Hyeronimus ex peretorum progenie patria Montis Alti ortum traxerit, & dum puritate cordis animique decoratus cogitauisset huius seculi pericula & anfractus in quibus hæc fragilis uita versatur futura prospiciens certa scientia ductus, impossibile esse Deo, & Mammonæ seruire: Ideo dulcissima patria charisque parentibus relictis, cęlum perspiciens terramq; contemnens in Ordine Minorũ Conuentualium S. Francisci ingressus mutato nomine vt moris est, fęlix appellatus, in quo ita vixit vt moriturus virtute igitur Duce eũ inter Apostolos connumerare, demum successorem Beati PETRI constituere, & Papam SIXTVM. V. appellari DEO placuit, qui si gaudet perfecto numero dispari, vt & ipse Deus gaudet, ita si quæ res perfecta in secularibus actionibus spiritualibusq; mysterijs reperitur in eo florere dignoscitur ipse Dei amator eiusque fidei zelator & Hæreticæ prauitatis inimicus est, hostes, & rebelles patriæ,

trię rapellit hylari fronte cum maxima liberalitate distribuit sibi concessa, & nunquam parem habuit, immo quòd ad talem cupiendum nobis locus datus non fuisset donum est DEI, Itaque eum laudamus, & benedicimus qui Pastorem SIXTVM. V. nobis tribuit non modo laudibus dignum verum etiam imitatione quia in cęlis sicuti in terra immortalis effectus remanebit.

ANTO-

ANTONII PASINI VERONEN.

AD AVCTOREM.

MAXIMA qui semper gessisti maxime Doctor,
Cuncta ministrando Iudice digna graui,
Eruta de sacris legum penetralibus arte,
Ingenio, cura, sedulitate fide;
Pontificis tantum qui iura decentia summum
Iudicium tractas, & ratione probas.
Quique doces causas vnus quas iure supremo
Maximus Antistes explicet ore suo.
Personam Christi meminit dum se orbe referre,
Nec quicquam indignum vult deitate geri,
O vtinam meritis reddantur præmia sacris,
Vt bene discussis, munera sacra feras.

ANTONII PASINI VERONEN.

AD AVCTOREM.

D. A.
AD BEATISSIMVM SIXTVM QVINTVM Pontificem Maximum.

TRACTATVS
De Priuilegijs Ecclesiæ.

Excellentissimi D. Lelij de Zanchis I. C. & Equitis Veronensis.

SVMMARIVM.

In Proœmio.

1 ECCLESIA est domus domini.
2 Inuocatio nominis Domini necessaria.
3 Antiqui inuocabant Iouem & alios.
4 Deus scientiarum Dominus.
5 Homo magnum miraculum est.
6 Ecclesia est basis fundamentum ac nauicula.
7 Animæ mater est ecclesia, & eius alumna est anima.
8 Priuilegium dicitur quod continet specialem gratiam contra, uel preter ius.
9 Deo redditur quod est suum, & quod est Cæsaris Cæsari.
10 Christo data fuit omnis potestas.
11 Christus dedit potestatem ecclesiæ in Beato Petro, & eius successoribus.
12 Ecclesia dicitur mater, caput, & corpus, domina, & filia.
13 Ecclesia est thronus Dei à qua nascuntur fulgura miraculorum.
14 Suasionum transgressio pœnam non meretur.
15 Ecclesia appellatur multis modis.
16 Ecclesia est plena misericordiæ, & nunquã clauditur eius gremiũ redeuntib.

17 *Ecclesia est corpus Christi.*
18 *Ecclesia cathedralis intelligitur appellatione ecclesię matricis.*
19 *Ecclesiæ appellatione in materia odiosa, & pœnali non uenit hospitale nisi sit Religiosorum.*

PROOEMIVM.

1 CVM de priuilegijs † ecclesię domus Domini nostri
2 Iesu Christi aliqua compilare decreuerim, † absq; eius nominis Inuocatione quicquā boni agere nō
3 possum, nam si Prisci illi Iouem, alij Martem, alij Saturnum, alij Venerem, † alij Proserpinā inuocabant, & si Diuinus Plato in primo Thimei diuinum auxilium implorandum attestatur, multo fortius mihi expedit, & conuenit Sanctissimum nomen tuum ò pijssime Domine Iesu Christe, ac Beatisimæ genitricis matris Mariæ inuocare, prout summa cum reuerentia inuoco, cęptis aspirare, & ad optatam me
4 tam fœlici euentū mē ducere, † nam tu scientiarum Dominus es, vt in primo Regum cap. 11. Jdeo da mihi intelligentiam, & sapientiam, vt ingrediar & egrediar coram populo tuo ad vtilitatē, & salutem omnium sub signo tuæ sanctæ crucis militantium, & si
5 † magnum miraculum est homo, inquit Mercurius Trimegistus, quod percipi potest, cum ad similitudinem Dei, cœlique procreatus sit, & ab Angelis paulò diminutus, tamen sine ecclesia nihil esset, quia veluti cætera animātia viueret, ecclesia igitur est basis, & fundamentum, ac nauicula, quæ ad portum salutis eternæ vehit,
6 homo limus, & vmbra, non accedente, & recedente, † anima cuius mater est ecclesia, & cui anima est alumna, de ea idcirco præsertim ad gloriam omnipotentis Dei, ac Beatisimæ Matris Mariæ verba facio.

8 Et cum hic tractetur de priuilegijs ecclesiæ, notandum est † priuilegium esse illud, quod continet specialem gratiam concessam alicui, contra, vel pter ius commune, & isto modo ecclesia non indiget priuilegio humano, quantum ad iurisdictionem in spiritualibus, & in delictis, & in quibuscunque actionibus personalibus, seu contractibus, in quibus potest notari peccatum, quia hanc habet à Deo, sed cum executio huius iuris pluries & in pluribus locis fuerit impedita, aliqui Reges & Principes admodum religiosi statuerunt, quod ecclesia non impediretur in executione huius iuris. talis ordinatio largo modo vocari potest priuilegium, non ex eo

quod

quod conferat ius, sed quia tollit impedimentũ executionis iuris debiti, verũ enim est, quòd cũ inscripito sit de priuilegijs ecclesiæ, non debemus intelligere de priuilegijs humanis, q̃ percipi potest ex auctoritate Matthæi in cap. 22. ibi† Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo: vnde ex ijs verbis innuitur diuisio iurisdictionum, & distinctio personarum, quam Christus facere potuit, vt attestatur Matth. cap. vlt. ibi legitur. 10† Christũ dixisse, data mihi est omnis potestas in cœlo, & in terra, & Apo. 1. ergo habet temporalem, & spiritualẽ potestatẽ. Iurisdictio spiritualis quã habet ecclesia a Christo respicit vltimũ 11 finem, videlicet vitã eternam, pro qua acquirenda. † Christus prædictam potestatẽ dedit Ecclesiæ in Beato Petro, & eius successoribus, à quibus secundum emergentia fuerunt conuocata concilia in nomine Spiritus sancti, & fuerunt facta multa decreta, quæ licet sint humana tanquam ab hominibus prolata, nihilominus fuerit ex inspiratione diuina, & respectiuè, quia leges canonicæ in pluribus cum ciuilibus discordant, merito ab ipsis statuta talia appellari possunt priuilegia, & quia sunt in maximo numero, propterea aliqua quæ mihi magis de essentia videbuntur referam, ex eo etiam quod alijs de cautis legalibus sum satis impeditus, & infirmitate excruciatus.

12 Imprimis animaduertendũ, q̃† Ecclesia dicitur mater nostra item caput, & corpus, item Dña, item filia Car. in Cl. 1. de su. tr. col. 1. in fin. & sicuti de throno Dei procedunt fulgura, & voces atq; tonitrua & in circuitu eius die, ac nocte clamãt animalia senas, alas habentia, vt legitur in Apo. ca. 4. & 93. dist. ca. legimus ibi filius tonitrui, Et de pœnit. distinct. 2. cap. penata extra de 13 elect. scriptũ est in prin. Sane, † Thronus Dei Ecclesia est à qua procedunt fulgurã miraculorum, voces mandatorum, & suasionum atq̃ tonitrus comminationum, siquidẽ miracula sunt in Ecclesiasticis sacramentis, & alijs signis, vt de consecr. distinct. 2. cap. re vera extra de cele. mis. cap. cum matre, & §. quæ si ui sti 1. q. 1. ca. teneamus, mãdata sunt vt nõ occides 23. q. 5. §. 1. & c. si non licet non mechaberis 32. q. 5. nõ mechabetis, & q. 6. ca. si. & 14 in q. 4 ca. meretrices, † Suasiones sunt quorum transgressio pœnam non meretur, vt 4. dist. §. si. cõminationes sunt, vt omnis arbor quæ fructum non facit excidatur, & in ignẽ mittatur, extra de decim. ca. quamuis hæc quidem voces, atq; tonitrua, tàm in die prosperitatis quàm in die aduersitatis indefesse clamãt, siue pronũciant, & hi sunt doctores ecclesiæ 43. di. ca. si rector 7

q 1.§.hoc tamen obſeruandum eſt,§ ſeq.de renuntiat. ca.cum pridem §.propter malitiam quos diuina prudentia columnas immobiles in ſuæ fulcimentum eccleſiæ ſtatuit, vt extra de accuſat.50.diſt.cap.fidelior.

15 Videamus igitur † quibus modis appellatur Eccleſia: quandoque Eccleſia eſt ſanctorum collectio, vt 22.q.1.ca. nuptiarum. 32.q.4.ca.recurat in fi.eſt etiam Eccleſia Catholicorũ, vel fideliũ collectio de cõſecrat.diſt.1.c.Eccleſia & ſic ſumitur. 3.q.4. cap.engeltrudam, Eccleſia eſt nomẽ grecum quod latine exponitur conuocatio, ex quo omnes ad ſe vocat, de expoſitione huius nominis Eccleſiæ adeſt c.quærelã ne prælat.vic.ſu.nã ſynagogna eſt congregatio quę propriæ eſt Iudæorũ, ſed conuocari propriè eſt vtentiũ ratione, & dicitur Catholica. i. vniuerſalis, quia per vniuerſum mundum eſt conſtituta; ita exponit gl.C. de ſum.trint.& fid.cat.ſuper Rub. vel generalis dicitur in eadẽ doctrina ad inſtructionẽ vel adminiſtrationẽ, vt ex decreta.Iulij Papę cap.2. vel dicitur Eccleſia ſecũdum Grecos ab ecclys,

16 quod eſt miſericordia, † quia ipſa miſericordia plena eſt: nam nunquã clauditur gremium ſuum redeũtibus l.inter claras C. de ſum.trin.& fid.cat. Eccleſia eſt collectio malignantiũ, odiui Eccleſiã malignantiũ: eſt etiam murorum ambitus gl.in verbo matricem in clem.1.de ſentent.excommunic. quandoque ſu-

17 mitur, pro materiali Eccleſia & Eccleſię parietibus, † Eccleſia eſt corpus Chriſti eſt prælatura Eccleſiæ obuentiones Eccleſiaſticæ prouenientes ratione Eccleſię Epiſcopalis Eccleſia & hãc deſponſat Epiſcopus quãdo conſecratur. Viri Eccleſiaſtici 63. diſtin.c.1.canonici matricis Eccleſiæ 13.q.1.§.vlt. maior pars capituli 56.diſtin.c.Apoſtolica, ſignificat etiam Epiſcopum tantum 7.q.1.c.ſcire eſt quælibet Eccleſia prouincię cathedralis

18 non Romana, † nam appellatione Eccleſiæ matricis intelligitur Eccleſia cathedralis, ſed non Romana, vt in c.cum ſuper de vſu.Pal.gl.2.in ca.cum clerici de verbo.ſignif.& 10.q.1.c. antiquo Eccleſię cathedralis nomine etiam intelligitur Epiſcopus, & capitulum illius Eccleſiæ & non alij clerici quidquid enim relatutus ſum de omni & tota Eccleſia nulla habita diſtinctione adducere & allegare profiteor ſignificando, † quod Eccleſiarum appellatione in materia odioſa & pœnali non venit hoſpitale niſi ſit religioſorũ. Gemi.in cap. cupientes.§.1.de elect. in 6. Felyn.in cap.de quartain verſ.& quod omne hoſpitale de præſcrip.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *In re propria quilibet ædificare potest vsque ad cœlum.*
2 *Castrum vel turrim ædificare nec vetus resarcire sine consensu Papæ vel Imperatoris non potest.*
3 *Statutum prohibens noua castra erigi intelligitur, quod possint antiqua ruentia reparari non tamen mutata forma.*
4 *Castrum fieri non posse nisi cum licentia superioris.*
5 *Ecclesiam unus quisque fabricare potest & in inchoatione fabricæ requiritur auctoritas fabricæ.*
6 *Ædificari in locis non exemptis potest secus in exemptis sine licentia sedis apostolicæ.*
7 *Ecclesiam ædificare semper conceditur licentia.*
8 *Ecclesiam ædificans domum orationis, & rem aptam ad salutem animæ ædificat.*

Primum Priuilegium.

1 AD enarranda priuilegia ecc'esiæ accedo regulariter † cuilibet in re propria liberè vsque ad cœlum ędificare licitum est l.altius & ibi Bal.C.de seruit.& Bart. Soc.in consi.142.& in cons.15.in 1.par.& Bar.in cons. 170. † verum turrim, vel castrum ędificare nec uetus resarcire sine consensu Papæ, vel Imperatoris potest Bal. in l.si vt proponas la secunda, in fi.C. de nup. Inno.in cap. Pisanis de rest. spol.in gl.sua in verbo non poterat, Alex.in l.2.C. de oper. pub. & Bal.in Margarita castrum vers.ciuitas, sed Abb. not. contrarium
3 per tex.in cap.consuluit de Iud. † vbi statutum prohibens noua castra erigi intelligitur, quòd possint antiqua ruentia reparari, nō tamen mutata forma, quòd intellige sine licentia superioris, si fiat ad emulationem, etiam cum licentia fieri non potest Bar.in l.1.in prin.ff.quòd cuiusque vn.nom. quod castrum non possit refici tex. in l.sacra ſ.muros.ff.de re.diuis.Barto.in l.opus nouum.ff.de oper. pub.Ias.in l.ex hoc iure in 3.col.vers.nunquid autem.ff. de iust. & iur.Abb.in cap.Pisanis de rest.spoliat.Bal.in l.1.ſ.in initio,ff.de offic.præfec.vrb.tenet, quòd ficut non licet de nouo facere ita, destructum, & inhabitatum non liceat reficere, quia castra fiunt, vel in limitibus, vel ad emulationem, vel castramentationem iuribus

alle-

4 allegatis, † ideo fieri non possunt, nisi cum licentia superioris,
5 † ecclesiã autem materialem vnusquisque fabricare potest,& licet in inchoatione fabricæ auctoritas Episcopi Diocesani requiratur. Hoc tñ fit,vt ibi orationem faciat, & crucẽ affigat auth.de eccl. tit. §.si quis autem,& de consecra.dist.1.c. nemo el primo, & hoc ve-
6 rum, † in locis non exemptis,in exemptis vero nullus potest ędificare sine licentia sedis apostolicæ,vt in cap.auctoritate de priuil. lib.6.& cap.de locorum cum cap.seq.de consec.dist. 1. in hoc est differentia quia pro ędificando castro aut fortilitio licentia a Superioribus regulariter denegatur, quod autem in ędificanda eccle-
7 sia ne duntaxat denegatur, † sed semper licentia conceditur cũ ex ore Domini nostri Iesu Christi dictum sit:Domus mea domus orationis uocabitur secundum Matthæum in cap. 21. nam fauen-
8 dum est ei qui operam rei licitæ dat secus autem rei illicitæ,† qui ecclesiam ędificat Dei domum & orationis rem licitam,& aptam ad vitam eternam ędificat.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia si fundata in solo alieno remanet libera si laicus sciuit,& non contradixit.*
2 *Qui ecclesiam construxit tenetur, Dominum conseruare indemnem.*

Secundum Priuilegium.

1 ECCLESIA habet hoc priuilegium, † quod si fundata fuit in solo alieno, si Dominus soli erat laicus, & hoc sciuit, & non contradixit, sibi imputabitur, ecclesia libera remanebit.argumento 54.distin.cap.si seruus:si vero ignorauit, ecclesia remanebit construc-
2 ta,& libera † nec efficiet laico censualis,sed ille tamen,qui construxit,tenetur,Dominum indemnem conseruare,l.is a quo.ff. de re.vend.& l.pen.ff.de pet.hæred.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia sola debet dotari.*
2 *Ecclesia mendicantium & monasterij habentis redditus non dotatur.*
3 *Ecclesia debet dotari de manso non autem de agro.*

Ecclesiæ

4 *Ecclesiæ dos debet esse libera.*
5 *Ecclesiasticus iudex potest cogere fundatores capellæ in ecclesia dotare & talis obligatio transit in hæredes.*

Tertium Priuilegium.

ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd debet dotari, nam quodlibet aliud edificium non dotatur, in hoc
1 enim † ecclesia est priuilegiata dote, vt ex ea valeat sustentari, glo. in cap. secundum canonicam 23.q.8.
2 † fallit tamen in ecclesia mendicantium, & in Monasterijs, quæ habent redditus, cap. 1. de censi. sed in qua quantitate debeat dotari videri potest, per prædictam gl. allegatam in qua ha-
3 betur † differentia inter agrum, & mansum: nam ager appellatur vbi est hortus ecclesiæ. Mansus est locus ex quo colligitur frumentum, & vinum, ideo de manso ecclesia dotari debet, vt valeat confi cere eucharestiam, vt extra de censi. capit. sancitum est, & ita tenet Abb. in d. capitulo primo, de censib. dos est necessaria pro sustenta
4 tione ministri. † Ecclesiæ autem dos debet esse libera ab omni seruitute, per alienationem, not. Inno. Host. Io. And. in cap. 1. de censi.
5 hoc enim priuilegium habet, quod alicui non competit, † fundantes igitur capellas, vel ecclesias, cogi possunt per iudicem ecclesiasticum ipsas dotare, & ista obligatio transit in hæredem, nec debet agi contra tales fundantes multum seuere, quia talis obligatio venit ex mera liberalitate, Abb. in cap. cum sicut, nu. 4. de consecr. ecclesi. vel alt.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia postquam fuerit edificata debet consecrari.*
2 *Papa concedit pluribus episcopis, vt possint simplices sacerdotes reconciliare ecclesiam.*
3 *Aqua exorcizata potest fieri per simplicem sacerdotem.*
4 *Consecratio potest fieri in tempore tàm festiuo quàm non.*
5 *Ecclesia iam consecrata aliquando reconsecranda.*
6 *Iteratum non dicitur, quod nescitur factum.*
7 *Ecclesia non consecrata habet priuilegium vt consecrata.*

Quar-

Quartum Priuilegium.

1 ECclesia habet hoc priuilegium, † quod postquam fuerit ædificata debet consecrari, & ab aliquo sacerdote consecrari nō potest, nisi à proprio episcopo, nō autem ab alieno, nisi de licentia proprij, facit cap. tua fraternitas de consecr. eccle. vel alt. non episcopus ergo non potest etiam de licentia proprij reconciliare, vt in cap. à qua eod. tit. di
2 cit tamen Inno. ibidem, † quòd Papa pluribus episcopis concessit, vt possint simplices sacerdotes reconciliare ecclesiā, a qua tamē prius per Episcopum benedicta, & sic patet, quòd ex concessione Papæ solum possunt reconciliare, non consecrare, intellige de ecclesia consecrata, quia ecclesia si consecrata bene potest reconciliari per sacerdotem aqua exorcizata tantum, vt in cap. fin. de conse-
3 crat. eccl. vel alt. quia † aqua exorcizata potest fieri per simplicem sacerdotem, ex quo patet, quod non oportet fiat per episcopum,
4 vel de licentia eius, secundum gl. in d. cap. fin. † hæc consecratio potest fieri in tempore tàm festiuo, quàm non, d. cap. tua fraterni-
5 tas, † sed an ecclesia iam consecrata, aliquando sit reconsecranda, Abb. in cap. proposuisti de consecrat. eccl. vel alt. in tribus casibus. Primus, quando nescitur an fuerit consecrata, vt puta quia non apparet aliquod signum per quod appareat consecrata, nec scriptura, nec testis, & huiusmodi de consecrat. distinct. 1. cap. ecclesiæ, vel
6 altari, † quia non dicitur iteratum, quod nescitur factum, cap. solemnitates el primo, de consecrat. distin. 1. cap. veniens de prę sbyt. non bap. Secundus si parietes sunt combusti, & decrustati. Ratio quia consecratio, & linitio fit in ipsis parietibus, & ideo licet non corruant, si tamen comburantur est reconsecranda, glo. est de consecrat. dist. 1. cap. ecclesiis secus si tectum comburatur, vel destruatur, quia non est reconsecranda, cap. ligneis de consecrat. eccl. vel alt. Tertius si parietes ita coruerint, quòd de nouo oportet ipsam reficere de eisdem lapidibus, & licet glo. & aliqui ibi velint, quod si nunc vna pars reficiatur, & postea alia, quod non sit reconsecranda, tamen Abb. vbi supra tenet, quòd debet reconsecrari, quia in spiritualibus consideramus veritatem, & non fictionem, ita not. Archidi. in cap. 1. de uot. lib. 6. Ideo est verum, quod non est in veritate, illa prima ecclesia, nec consecratio, quæ fuit in illa prima est in

ista,

ista, quia non est liquor, qui commisceatur, & hanc opinionem
7 sequitur Inn. in Rub. eo. tit. † Ecclesia non consecrata an gaudeat eo priuilegio, quo gaudet consecrata? Abb. tenet, quod sic per tex. in capit. fi. de consecra. Eccl. vel alt. motus hac ratione, quando Ecclesia fuerit auctoritate Episcopi ædificata pro cuius robore multa habentur, in gl. allegati cap. fi.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia debet esse sine macula.*
2 *Ecclesia non reconciliatur nisi per effusionem sanguinis ex contentione, vel iniuria, secus si ex alio euentu.*
3 *Si quis supra tectum Ecclesiæ sagitaret, & moreretur non est Ecclesia reconcilianda.*
4 *Si quis se ipsum calore iræcundiæ occideret Ecclesia reconciliatur, secus si esset furiosus.*
5 *Si cadauera excommunicati, vel pagani sepelirentur in cæmiterio Ecclesia non venit reconcilianda.*
6 *Cadauera excommunicatorum, & paganorum sunt proiicienda.*
7 *Sacerdos pollutus si celebraret efficeretur irregularis.*

Quintum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, † quod debet esse sine macula, ideo si polluta fuisset, indigeret reconciliatione in aliquib. casibus, videlicet per effusionē sanguinis c. cum illorum, & ibi gl. de sent. exc. † Sed oportet, quod ista sanguinis effusio sit facta ex contentione. vel iniuria, sed si ex furioso, vel aliquo alio euentu, prout est ex caducitate ligni, vel lateris, sanguis effunderetur; non veniret reconciliāda. Host. in c. si Ecclesia. de cōs. Eccl. vel alt. ēt si sanguis non effunderet, sed homicidiū ex violentia, & iniuria, perpetraretur, venit reconclianda, c. vnico. de consec. Eccl. vel alt. lib. 6. quod secus esset in homicidio casuali, vel ad eius defensionem commisso, gl. tamen in d. c. vnico tenet contrarium, quia Ecclesia est polluta, ideo reconciliāda pariter reconciliatur, si letaliter vulneraret, & extra Ecclesiā vulneraretur, sed nō è cōtra si mortaliter vulneraretur extra Ecclesiā, & in ea cū sanguinis effusio

3 ne moreretẽ, † Et similiter si supra tectũ Ecclesiæ, quis existeret
& sagita vulneraretur, vel moreretur, ex quo extra ecclesiam fa
4 ctum videtur, non reconciliabitur; † si quis autem sane mentis
in se sanguinẽ effunderet, vel se ipsum occideret calore irę, Ge-
min. tenet in d.c.vnico, quod reconciliabitur, si autem esset fu-
5 riosus secus, Cle. si furiosus de homicidi, † Si cadauera alicuius
excõmunicati, vel pagani, sepelirentur in cimiterio consecrato
6 Ecclesia non venit reconcilianda c. 1 de cons. Eccl. vel alt. & † ca
dauera si perspici possunt, proijcienda. de con. dist. 1. c. Ecclesiã
& in c. consuluisti. de cons. Eccl. vel alt. & ibi Abb. reconciliatur
si consecratio fuerit scripta per notarium excõmunicatũ, si in
ea fuerit effusum semen, de adult. c. significasti, sed si occulte ef
fusum, non poluitur, gl. in d.c.vnico, & cap. significasti, sed si se-
men effunderetur in somnis, vel in matrimonio sub spe futuræ
sobolis, secus hoc tamen communiter reprobatur, per gl. in d.
cap. vnico, & per cap. Ecclesiis de consecrat. dist. 1. est enim tan
7 ti momenti † polutio, vt si in ea sacerdos celebraret, efficeretur
irregularis, Gemin. in d.c.vnico, & si celebraret suspenderetur
ab ingressu Ecclesiæ, cap. Episcoporum de priuil. lib. 6. & cele-
brando efficeretur irregularis, cap. is cui de sent. excom. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ ornamenta, & vasa omnia ad eius vsum consecrantur.*
2 *Vasa destinata ad vsum Ecclesiæ illis ad usum humanum quis vti non põt.*
3 *Darius perdidit regnum thesaurum filios vxorem, quia rebus sacris vsus fuit.*
4 *Benedictio calicis, & vestimentorum incumbit Episcopo.*
5 *Sacerdos omnia paramenta benedicere potest.*
6 *Præsbyter põt omnia facere quę sunt ordinis nisi sint ordinis Episcopalis.*

Sextum Priuilegium.

1 ECclesia est ita priuilegiata, quòd non solum ipsa
consecratur, † verũ etiam omnia vestimenta, & va
2 sa, ad diuinum cultũ necessaria sunt consecranda,
3 † nec illis ad vsum humanũ sacerdoti vti licet, ca.
semel. de re. iur. in 6. † Nam Darius, qui ob eius te
meritatem, & audacia vasa sacra ad sacrificium destinata eis in
eius vsum cũ gauisus fuisset, omnia regna, thesauros, filios, dile-

ctamque

& amque vxorem perdidit, cui postea ex constantia diuina Magni
4 Alexandri, fuit absque honoris detractione restituta, † sed cui incumbit benedictio an Episcopo, vel sacerdoti, opinio aliquorum fuit, quòd præsens benedictio calicis, & vestimentorum sit potius ordinis Episcopalis, vt in cap. Abbates. de priuileg. lib. 6. immo cre
5 do, † quòd sacerdos omnia paramenta benedicere possit, si pręs
6 byter † potest omnia facere, quæ sunt ordinis, nisi sint ordinis Epalis, vel specialiter ei interdicta, c. quãuis 98. dist. benedictio paramẽtorum cum nõ sit ordinis episcopalis, ꝙ patet, ꝙa cõpetit abbatib. de cõsuetudine, d. c. Abb. ꝙ fieri nõ posset si esset ordinis epalis argu. c. pe. de consecr. ec. vel alt. nec est eis prohibitum, patet quia in d. cap. quamuis prohibetur consecratio sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum, virginum consecratio, & etiam ecclesiæ, vel altaris crisma cõficere, crismate frontes baptizatorum signare, & alia facere, cap. ministrare e 26. q. 6. nec corporalia debet consecrare, ergo vestimenta potest, quia in cap. vestimenta, & in cap. vasa de consecrat. dist. 1. nihil dicitur de Episcopo, quare ea omnia potest, quæ pertinent ad missarum celebrationem, quæ non fiunt cum sacra vnctione, & quæ non sunt specialiter prohibita alia huiusmodi benedicere possunt, d. c. quamuis nisi præsens fuisset Episcopus, quia non liceret cap. denique 21. dist.

SVMMARIVM.

1 *Relictum in testamento minus solemni voluntate condito tenet.*
2 *Relictum ad pias causas valet in qualibet voluntate.*
3 *In relictis ad pias causas non requiritur, quod testes sint rogati.*
4 *Si causa pia tractatur coram iudice seculari est terminanda secundum canones.*
5 *Si statuto cautum fuisset, quod vltima voluntas non valeat nisi fuerit posita in registro non habet locum in relicto ad pias causas.*
Idem de muliere, quæ non valet facere testamentum sine consensu consanguineorum.
6 *Testamentum ad pias causas valet absque hæredis institutione.*
7 *Testes duo sufficiunt in testamento ad pias causas.*
8 *Testamentum non completum ob euentum mortis ad pias causas valet.*
9 *Legata ad pias causas si mortuus resurgeret non reuocaret testamentum.*
10 *Resurrectio est duplex.*

Septimum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd † relictum
in testamento minus solemni voluntarie condito
tenet, extra de testamen. cap. relatum el primo, &
2 cap. cum esses vbi concludit Abb. quòd in † relictis ad pias causas valet quælibet vltima voluntas in præsentia duorum testium, etiam sine præsbytero, & iste est propriæ casus, d. cap. relatum: In alijs vero relictis requiritur præsbyter, vel duo loco sui, cum alijs
3 duobus testibus, † & in his relictis ad pias, causas, non requiritur. quòd testes sint rogati, vel quòd omnes sint masculi, vel quòd hæreditas sit adita, & generaliter secundum Bar. in l. 1. C. de sac. sanct. eccl. in eis cessat omnis solemnitas iuris ciuilis circa prædicta, distinguitur, quòd aut loquimur in relictis ad pias causas, & tunc sufficiunt duos testes idonei, siue in foro ecclesiastico, siue seculari per d. cap. relatum, aut loquimur in relictis ad non pias causas, & tunc aut loquimur in terris subiectis ecclesiæ, & saluanda est dispositio, cap. cum esses, vt scilicet valeat testamentum cum duobus testibus & præsbytero parochiali, aut loquimur in terris Imperij, & tunc testamentum non valet, nisi seruetur solemnitas requisita per leges ciuiles, & hæc opinio de consuetudine seruatur, per l. minime. ff. de leg. & secundum hanc opinionem euitatur legum correctio.
4 Notandum tamen, † quòd si causa pia tractatur coram Iudice seculari, terminari debet secundum canones, non autem secundum
5 leges, tam in terris ecclesiæ, quàm Imperij, † si statuto cautum fuisset, quòd quælibet vltima voluntas non valeat, nisi fuerit posita in registro, tale statutum non habet locum in relicto ad pias causas pariter etiam si ad adesset statutum, quòd mulier non valeat facere testamentum sine consensu consanguineorum, ita not. Abb. in d.
6 cap. relatum, & ex prædictis patet, † quod valet testamentum ad pias causas, licet in testamento non fuerit institutio hæredum, vel non adita hæreditate, vel non facta insinuatione testamenti, infra tñ tps, vel vbi defuerit alia solemnitas iuris positiui, nam sufficit solemnitas iurisgentium, & diuini, vt in glo. in l. vbi numerus. ff. de
7 test. † & sicut duo testes sufficiunt in relictis ad pias causas, ita ad reuocandum tale relictum, quòd obtinet locum coram duobus testibus, fuit factum prius relictum, item si voluntas fuit perfecta ra-

ratione voluntatis, sed non publicata iuxta testatoris voluntatem, vt quia testator, † testamentum manu sua scripsit, volens postea illud redigi in publicam formam per tabellionem, sed morte, aut aliquo malo euentu præuentus, ante accessum tabellionis, & testiũ valebit testamentum tale quo ad pias causas, dummodo constet scripturam esse testatoris, Bar. in l. in testamento. ff. de fideicomm. libert. nam licet non sit perfecta voluntas, est tamen voluntas, Abb. in cap. 1. de succ. ab intest. etiam in casu quo testamentum non fuisset perfectum, vt si cepisset facere testamentum ex manu tabellionis, sed non potuit perficere, quia morte præuentus, sufficit quòd legatum erat perfectum cum ad alia legata transierit, in hoc casu adest consensus naturalis, adeo quòd sufficit, quòd voluntas est perfecta, licet sit absque solemnitate, & hæc dispositio secundum Doc. 9 valere potest inter liberos, per l. fi. C. famil. hercis. † legata ad pias causas ratione ecclesiæ, sunt ita priuilegiata, vt si testator resurgat, testamentum non reuocat, Barto. in l. 1. C. de sac. sanc. eccl. sed animaduertendum, † quòd duplex est resurrectio, qui surrexit moriturus, testamentum reuocat, sicut etiam reuocatur per natiuitatem filii præteriti, Imol. in l. filio præterito. ff. de iniust. test. gl. singularis in autem de hæred. & falc. §. exhæredatos Cyn. & Doc. in l. 3. C. de lib. præter. & ibi Ang. in d. §. exhæredatos, sed qui resurrexit glorificatus, iterum non moriturus, prout omnibus datum erit in generali resurrectione, tunc testamentum non esset reuocandum, quia cessat illa causa, propter quam sunt facta legata, & cum quis non possit rebus suis vti, ideo aliis legat, l. senatus. §. donatio. ff. de do. cau. mor. sed quamuis ille resurrexerit, bonis vti non posset cum ea consumere non ualeret.

SVMMARIVM.

1 *Fundus emptus cum pecunia prouenta ex redditibus ecclesiæ efficitur ecclesiæ.*

2 *Fundus emptus de pecunia ex furto & rapina, si cum ea est acquisitus.*

3 *Res empta de pecunia alterius quibus casibus efficitur illius cuius fuerat pecunia.*

4 *Priuilegium militis secularis: se extendit ad militem Dei.*

Octa-

Octauum Priuilegium.

1 ECCLESIÆ priuilegium est, vt † si quis sacerdos, vel clericus emeret fundum de pecunia prouenta ex reditibus ecclesię, qui ille fundus sit effectus ecclesię, 12 q. v. cap. fixum, & 21. q. 4. cap. nunc queritur, nec etiam pietate motus alicui dare potest, nam si fundus fuisset emptus nomine ecclesię, uel alieno nomine, statim intelligitur acquisitus ecclesię, extr. de pecul. cler. cap. 1. & cap. inquirendum. Ideo à clerico alienari non potest. Item approbatur
2 † si de pecunia ecclesię habita ex furto, uel rapina, fundum acqui-
3 sierit, ille fundus efficitur ecclesię † & in hac opinione fuit Abb. in d. cap. inquirendum, & ibi glo. in qua habetur in quibus casibus res empta alterius pecunia efficiatur illius, cuius fuerat pecunia, quòd res ita se habeat in clerico, Doc. opinio ita cõprobatur, quòd ab ea non est recedẽdum, l. minime ff. de leg. eo. nu. maxime quòd
4 conclusio hęc habet locum in milite, unde ualet argumẽtum † qui priuilegium militis secularis si extendat ad militem Dei, Bar. & glo. in l. miles, ff. de re. iud.

SUMMARIUM.

1 *Bona ecclesię non possunt pro debito alieno obligari, aliàs suspenderetur contrafaciens.*
2 *Alienationis uerbum continet conditionẽ, donationem, venditionem, permutationem, & emphiteoticum perpetuum contractum.*
3 *Alienatio ecclesiasticarum rerum fit ex quatuor modis, ex necessitate, ex utilitate euidenti, ex pietate, & ex incomoditate.*
4 *Prelatus iurans non alienare non obstante iuramento poterit alienare res modici momenti.*
5 *Modica res est exempta ab omni solemnitate.*
6 *Consensus si requiritur in alienatione an sufficiat consensus presentium.*
7 *Absentes non sunt vocandi nisi in tribus casibus.*
8 *Alienatio rei mobilis vel immobilis an sit prohibita & quando requiritur solemnitas in alienatione ibi.*
9 *Alienatio bonorum quę seruari nõ possunt, non potest fieri siue consensu Papę.*
10 *Alienationes in casibus permissis valent dummodo non sint factę à Scismaticis.*

No-

Nonum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet priuilegio, & eius † bona non possunt pro debito alieno obligari, & si quis esset tantę temeritatis, vt ea obligauerit, suspenderetur ab omni administratione, tàm temporali, quàm spirituali, extr. de solution. capite secundo. Ponteſt tamen hec sentẽtia relaxari, quia summus Pontifex sibi absolutionem non retinuit, extr. de sent. excommu. cap. nuper, nec Episcopos pęna predicta respicit, cap. quia periculosum extr. de sent. excomu. lib. 6. regula igitur talis est, quòd nulli licet rem immobilem ecclesię alienare, neque agrum sub specialis
2 hypothecę titulo obligare † alienationis verbũ continet conditionem, donationẽ, uenditionem, permutationẽ, & emphiteoticũ per
3 petuũ cõtractum, c. nulli de re. eccl. non alien. sed alienatio ecclesiasticarum rerum, aliqñ fieri põt, dum altero de quatuor modis fiat, ex necessitate, vt si de fructibus ecclesię creditoribus satisfieri nõ possit, ex vtilitate euidenti, vt quando rem meliorem consequitur autem hoc ius c. de sacr. san. eccl. & 10. q. 2. cap. hoc ius & c. sine exceptione 12. q. 2. ex pietate potest fieri alienatio, pro redemptione captiuorum, nam illa sunt uasa prędiosa, quę redimũt animas a morte, ille verus thesaurus est, cap. aurum. Ex incomoditate, & ex re minus vtili, cap. terrulas 12. q. 2. Ex solemnitate seruata antedicta fieri potest alienatio, permitente tamen auctoritate
4 summi Pontificis, cap. vt super de reb. eccle. non alien. † sed si prælatus iurauerit non alienare, non obstante tali iuramento, poterit alienare res modici momenti, Abb. in d. capitulo vt super
5 † nam res modica est exempta ab omni solemnitate, d. ca. terrulas
6 † sed quid si in alienatione cõsensus alicuius capituli requirererur an sufficiat consensus prę sentium, an necesse sit receptare absentium consensum, concludunt Inno. Hostie. in cap. 1. de his quæ fi. à præl. & ibi idem tenet Henri. Bohic. idem tenet Card. Flo. in d. cap. 1. & sequitur Ant. de Butr. per regulam positam in glo. in cap.
7 presentium extr. de test. vbi dicit † quòd absentes non sunt vocandi, nisi in tribus casibus ibidem expresis, inter quos, non cadit presens quęstio, sufficit igitur cui prędtetur consensus, tunc prędsentium, forma antedicta seruatur in alienatione ecclesiasticę rei, ut
8 ut in d. c. vt super †, sed an prohibita sit alienatio rei mobilis, & im-

mo-

mobilis vnde distinguẽdũ, quòd res aliquę sunt quę seruãdo seruari possunt, & hęc non alienantur, nisi solẽnitate præmissa, & sunt immobilia, l. tutores la 2. C. de administra. tut. & cap. ius de his quæ fi. à præl. Alber. per autem hoc ius. C. de sac. san. eccl. quòd mobilia quę seruari possunt alienari possunt sine prędicta solemnitate, prout sunt animalia, & hoc nisi dicta animalia sint ad vsum cultunque diuinũ destinata, nam tunc locum obtinebit, autem præterea, C. de sacro san. eccles. vt nisi ex vtilitate, & necessitate veniant alienanda, sed an alienatio fieri possit sede vacante, si sumus in re quę seruando seruari non potest, tunc capitulum vel æconomus absque alia licentia alienare potest, & alienatio tenet, cap. 1. ne sed. uac. si vero sunt bona quę seruari possunt, alienatio fieri non potest, sine licentia Papæ, arg. d. cap. 1. ne sed. ua. & cap. 1. de reb. eccl.
10 non alien. † alienationes in casibus permissis valent dummodo non sint factę a scismaticis, cap. 1. 12. q. 2. immo emptores tenentur ad restitutionẽ fructuum tàm perceptorum, quàm percipiendorum, capitu. si quis præsbyterorum de reb. eccles. non alien.

SVMMARIVM.

1 *Legatum factum ecclesię de rebus immobilibus prelatus repudiare non potest.*
2 *Legatum censetur acquisitum ecclesię etiam si ipsa esset ignara.*
3 *Pupillus repudiare non potest fundum sibi legatum cum non possit alienare.*
4 *Solemnitas requiritur quando alienatur res quę ab ecclesia possidetur.*
5 *Prelatus in acquirendo non potest facere conditionem ecclesię deteriorem.*
6 *Legatum donationem absque debita solemnitate prelatus repudiare potest.*
7 *Donatio non acquiritur nisi uolenti non autem ignoranti.*
8 *Donatio facta ecclesię sub modo statim efficitur ecclesię.*
9 *Conditio tacita non facit legatum, vel donationem conditionalem.*
10 *Prelatus in acquisitis ecclesię non potest nocere.*
11 *Modus appositus vt causa finalis in contractibus ob modum non seruatum reuocatur secus si modus non fuit causa finalis contractus.*
12 *Modus semper presumitur quòd non sit causa finalis contractus, quia donans ecclesię videtur donare propter Deum.*

Decimum

Decimum Priuilegium.

1 CCLESIA priuilegio tali gaudet, † ꝙ solus prælatus nō potest legatum maximè de rebus immo-
2 bilib. factum ecclesię repudiare, † quia & si ecclesia huiusmodi legati ignara extitisset, eidem dominium rei legatę censetur acquisitum, l. cum pater §. surdo. ff. de leg. 2. nam si prelatus posset repudiare, videretur alienare rē ecclesię acquisitam. l. magis §. fundum. ff.
3 de reb. eorum ibi dicitur † quòd si pupillus non potest repudiare fundum sibi legatum, cum non possit alienare rem suam, uidetur ergo quòd ex repudiatione sequitur alienatio. In cōtraria opinione est Federic. in cōs. 8. motus hac ratione quòd ante acceptationem legati nō est quęsitum ius ecclesię, vnde repudiando potius nō acquirit, quod alienat, sed in non acquirendo non requiritur
4 solemnitas, c. cū apostolica de his quę fi. à prela. ibi dicitur † quòd solemnitas requiritur, quādo alienatur res quę possidetur ab ecclesia, non enim est par ratio, lucra non capere, & quęsita perdere, l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donat. int. uir. & vxo. & respondendo ad §. fundum dici potest, quod ille tex. loquitur in pupillo, q non habet administrationem rerum suarum, secus in prælato, vnde quemadmodum tutor tenetur quando potest acquirere pupillo, & non acquirit, l. quicquid. C. arbit. tut. ita & prælatus, tex. cum
5 glo. 12. quæstio. 4. capitu. 2. glo. 16. quæstio. 6. §. fina. † vbi dicitur, quòd in acquirendo prælatus non potest facere conditionem ecclesiæ deteriorem, idem tenet, Innocen. in capitu. 2. de dona. tamen si prælatus sine causa repudiaret, potest compelli, vt satisfaciat ecclesiæ de suo, Abb. dicit hunc casum esse dubium, in capit. tua de his quæ fiunt à præla. sed Bartol. in l. iubemus nullam. C. de sacrosanct. eccles. per distinctionem hanc materiam expedit, dicit gloss. quòd aut quæris, vtrum prælatus, possit præiudicare ecclesiæ contrahendo, aut aliud faciendo, primo casu non potest præiudicare, nisi licitè contrahat, vt d. l. iubemus & Authen. hoc ius. C. de sacrosanctis ecclesiis, secundo casu aut loquimur in quærendis, & potest præiudicare, aut in iam quæsitis, & tunc aut negligendo, & potest ecclesiæ præiudicare, faciendo contra se præscribi, vt in Auth. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. aut aliud faciendo, & tunc aut facit

cum consensu capituli, & potest ei præiudicare, ita loquitur d.l.iubemus aut sine consensu capituli, & tunc non potest præiudicare ecclesiæ, vt in capitu. delictum de regu. iur. & ita Docto. illud
6 cap. intelligunt. videtur tamen Paul. de Cast. vt in consi. 11. † quòd solus prælatus non possit repudiare legatum, sine debita solemnitate, donationem autem repudiare potest, ratio diuersitatis
7 percipitur, ex d. §. fundum, † donatio non acquiritur nisi volenti, & non ignorati, sed in legato sufficit factum testatoris solius, acquiritur ignoranti, licet reuocabiliter, d.l. cum pater. §. surdo & d. §. fundum ergo legatum est quæsitum, sed contra hoc videtur tex.
8 in cap. verum de condit. oppos. vbi Abb. dicit, † res donata ecclesiæ sub modo, statim efficitur ecclesiæ, nec reuocatur, modo non seruato, nisi hoc in contractu sit expressum, ecce quòd donatio facta ecclesiæ, statim tenet, facta etiam sub modo, si ergo res donata ecclesiæ statim fit ecclesiæ, ergo ius est acquisitum ipsi ecclesiæ, etiam ignoranti, licet reuocabiliter, ita dicendum de legato, in vtroque ista conditio tacitè intelligitur, si volet, quæ tamen
9 † tacita conditio non facit legatum, vel donationem conditionalem. l. conditiones, ff. de conditio. & demonstratio. si ius est eccle-
10 siæ acquisitum, † in acquisitis solus prælatus non potest ecclesiæ nocere, ita tenet glo. & Docto. 16. quæstio. 6. §. fin. Innocen. in capitu. fraternitatis de don. tenenda est igitur distinctio. Bar-
11 tol. in d.l. iubemus Abb. in d. capit. † verum dicit, quòd tàm in contractibus nominatis, quàm non nominatis, si modus appositus fuerit, finalis causa contractus possit agi ad reuocationem, si modus non seruatur, l. cum te fundum. C. de pact. inter emptio, & venditio. & l. 1. C. de conditio. quæ sub mo. si tamen modus non fuit causa finalis contractus, tunc non agitur ad reuocationem, sed ad obseruantiam modi, l. ea conditione. C. de rescinden. venditio. sed respectu donationis factæ ecclesiæ, tex. est singularis in
12 d. capitu. verum, † semper enim præsumitur, quòd modus non sit causa finalis contractus, quia donans ecclesiæ sub modo, videtur principaliter donasse propter Deum, & in remissionem peccatorum suorum, modus ergo appositus non est causa finalis contractus, & ita non potest agi ad reuocationem, sed solum ad implementum, nisi fuerit expressum, vt possit reuocari, & ita cum ratio sit eadem, in vtroque concordabitur ius ciuile, & canonicum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Donatio facta sub modo ob modum non seruatum per prælatum reuocari non potest.*
2 *Prælatus in acquirendis potest ecclesiæ nocere non autem in quæsitis.*
3 *Pactum de donatione facta de non alienando an valeat?*
4 *Ecclesiæ bona possunt alienari pro redemptione nisi fuerint sub hac conditione donatę vel quando.*

Vndecimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, † quòd donatio facta sub modo, ob modum non seruatum per prælatum reuocari non potest, quia delictum solius prælati, ecclesiæ nocere non potest, vt in regula delictum de regul. iur. vnde si datur ecclesiæ possessio, vt non possit alienari, & si aliene tur, vt possessio possit ab ecclesia reuocari solo prælato alienante reuocatio fieri non potest, secus si cum prælato, Capitulum cõsensum præstitisset ita dicunt Docto. in cap. breui de iureiuran. vbi dicunt, aliud esse respectu conditionis implendæ, nam tunc satis est, quod prælatus non impleat conditionem, ad hoc vt res non acquiratur ecclesiæ,
2 quòd singulariter notatur, quia ratio diuersitatis est, † cum in acquirendis solus prælatus ecclesiæ nocere possit, non autem in
3 quæsitis. † Sed videatur an pactum in donatione facta ecclesiæ de non alienando valeat, in autem alien. & emphyt. in §. sanctissimas
4 habetur, quòd † bona ecclesiastica pro redemptione captiuorum possunt alienari, nisi sub hac conditione fuerint donata, vt non alienarentur, Si necessitas etiam vrget, aliqui tenent per glos. d. autem vt non possit fieri alienatio etiam pro redemptione captiuorum: Alij dicunt, quòd in tali casu res tali modo sine conditione donata ecclesiæ ne alienetur, quòd possit alienari, dummodo ecclesia alia bona non possideat, quoniam si alias res haberet, non posset propter prohibitionem testatoris, vel donatoris alienare, ex quo necessitati ecclesiæ consuli non potest, licitè alienatur, si alia opinione ductus fuisset donator, non fuisset sanè mentis, cum de tali necessitate pia hoc facere debuisset, capitu. sicut 47. distinctio.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesię bona non possunt dari in emphyteusim nisi ex causa legitima.*
2 *Emphyteutica concessio est species alienationis.*
3 *Ecclesiæ res solitæ in emphyteusim concessæ prælatus concedere potest.*
4 *Emphyteusis concessio fieri debet eo modo quo solita est, & quando vitietur, & quando corruat, vt ibi.*
5 *Emphyteusis concessio usque ad tertiam generationem si facta est ad quartam generationem sustinetur in tertia, in reliquo vitiatur.*
6 *Bona quæ possunt in emphyteusim, & feudum dari sunt terræ incultæ, & hermes dummodo tradantur, vt reducantur ad culturam, vt ibi.*
7 *Emphyteusis concessio datur primæ personę accipienti cum duobus hæredibus & vltra.*
8 *Emphyteusis concessio an possit concedi pro hæredibus extraneis.*
9 *Emphyteusis concessio potest dari vt transeat ad extraneos secus si simpliciter fuit facta concessio vt ibi.*

Duodecimum Priuilegium.

1 ECCLESIA habet priuilegium, † quòd prælatus bona spectantia pleno iure ecclesiæ, non potest in emphyteusim concedere, nisi subsistente causa legitima, & debitis solemnitatibus interuenientibus, nec hoc refricandum in dubium, nã
2 † concessio in emphyteusim est species alienationis, & si prælatus à iure prohibetur locare, res ecclesiæ ad longum tempus, multo fortius ei denegatur concessio in
3 emphyteusim, quæ magis est, quàm locatio, si vero res, † ecclesiæ solitæ essent in emphyteusim concedi, bene prælatus posset, si ad ecclesiam aliquo casu reuerterentur, illas concedere in emphyteusim absque solemnitatibus in rei ecclesiasticæ alienatione requisitis, ita colligitur ex text. in capitu. 2. de feud. quem ita communiter Docto. interpretantur, ut ait Didacus, libro 2. resolut. capi. 17. numero 4. hæc est communis opinio, vt ait Socin. 169. numero 9. libro 2. quod est duplicatum, in consilio 120. libro 4.
4 † concessio in emphyteusim fieri debet, eo modo quo solita est,

&

& nemo dubitat, quia concessio ipsa corruat, difficultas est an vitietur in totum, an autem sustineatur, quatenus facta est intra solitam formam, multi fuerunt in opinione, quod non vitiatur in totum, sed sustinetur quatenus est solita concedi, Bald. in au-
5 then. si quas ruinas. C. de sacrosanct. eccle. ibi habetur, † quod si res ecclesiæ est solita concedi in emphyteusim vsque ad tertiam generationem, & concedatur in quartam, concessio sustineatur vsque ad tertiam tantum, & in reliquo vitietur. Hanc opinionem dicit esse communem, Ias. in authen. qui rem. C. de sacrosanct. eccle. Dec. in d. authen. qui rem quem refert Tiraquel. de retractu conuentionali in fin. operis numero centesimoquadragesimo-quarto, Claud. in l. prima. §. Sed si mihi numero tertio. ff. de verborum obligationib. Curtius iunior de feud. in prima secundæ principalis in sexta quæstione Alciat. in d. §. sed si mihi nume. 20. & dicit Didac. libro 2. resolut. cap. sexto numero 5, quòd hęc sententia est recepta, contrariam autem sententiam, quòd immo in totum vitietur, tenet Barto. in d. authen. qui rem. numero septimo, Alexand. in consilio centesimoquadragesimosecundo. numero trigesimoprimo. libro 7. tenet, quod hæc est magis communis, saltem quando est vnica concessio, contrariam opinionem amplector etiam in casu quo vnica tantum concessio facta esset, non enim debet vtile, per inutile vitiari, quando recipit comodam diuisionem, sed si esset dare casum, in quo vtile ab inuti
li non posset commode diuidi, credendum esset, quod tota conces-
6 sio vitiaretur, † sed quæ bona possunt in emphyteusim, & feudum dari? Terræ quæ sunt incultæ, & hermes, capitulo ad aures extra de rebus eccle. non alien. ita tenet Innocent. & Hostien. in d. capitu. ibi dicitur, quòd ęquum, & iustum est, quòd talis alienatio fieri possit, vt res hermes ecclesię meliorentur, ita tenet Cardina. Florenti. & Anton. de Butr. in allegato, capitu. ad aures: dummodo res hermes, & incultæ tradantur, vt reducantur ad culturam, & quæ incultæ non afferebant tantam vtilitatem, sicut quando sunt factæ cultæ, nam si incultæ afferent tantam utilitatem ecclesiæ, sicut post culturam, non
7 possent alienari, † sed vsque ad quam generationem possint res ecclesiæ in emphyteusim concedi, text. in §. emphyteusim in Auth. de non alienan. videtur innuere, quòd non possint concedi, nisi in accipienti persona, & in duobus eiusdem personæ hæredibus, & sic in tertiam generationem, tamen contraria opinio tenenda, quòd possint concedi vltra fi-

lios,

lios,& nepotes,§. licentiam in authen.de alien.& emph. hanc esse communem tenet.Alex.in consˀ. 110 nu. 19. lib.3. & quòd possunt concedi pro omnibus descendentibus vsque in infinitum, Gozad.
8 consˀ. 25.post n.20 . Dubitatur etiam,† an res ecclesię concedi possint in emphiteosim pro hæredibus extraneis,& in hoc articulo uaria Doc. loquuntur:Aliqui tenuerunt, qnòd concesio fieri posit pro hęredibus extraneis , Soc. in consˀ. 226. nu. 33. lib. 2. Alii uero tenuerunt, opinionem contrariam , quòd non potest expresse concedi , ita ut transeat ad extraneos hęredes, & hęc communis Imol. in l. ex facto la grande nu. 14. in fi.ff. de hæred.inst. pro utre fert Alex. in l. etiam post nu. 3. ff. sol. mat. Imol. loquitur dum taxat quando emphiteosis est simpliciter concessa. Sed aduertendũ
9 ne ęquiuocetur, aliud est quęrere,an† res ecclesię possint concedi in emphiteosim , hoc expresse acto quòd transeat etiam ad extraneos hęredes , non est dubium quin possit, modo adsit legitima causa, & debitę solemnitates interueniãt, hanc opinionẽ esse communem arteſtatur Gratus consˀ. 128. nu. 6. lib. 2. ſi. n. his duobus concurrentibus possunt res ecclesię alienari pleno iure , multo magis debent posse alienari solummodo respectu vtilis dominij , & in istis terminis procedit consˀ.Soc.supra allegatum.Aliud est quęrere an emphiteosis ecclesiastica simpliciter concesa alicui pro se & hęredibus transeat etiam ad hęredes extraneos.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens ad ecclesiam confugiens ab ea violenter non potest extrahi.*
2 *Ecclesiæ hanc immunietatem violans punitur pecuniaria quæ tamen hodie est sublata vt ibi.*
3 *Delinquens extractus ab ecclesia violenter non potest per Iudicem secularem ad mortem condemnari nec ad pœnam corporis afflictiuam.*
4 *Eccclesiæ immunitas est concessa pro humana fragilitate et ab ea excluduntur publici latrones , nocturni agrorum de populatores , crassatores &c.*
5 *Ecclesiæ obseruantia quòd constructa , & nondum consecrata immunitate gaudet.*
6 *Ecclesia destructa absque spe reædificationis immunitate non gaudet secus sub spe.*
7 *Oratoria priuata non gaudent immunitate.*
8 *Ecclesia non gaudet immunitate homicidij insidiosi*
6 *Idem in fure.*
10 *Ecclesia gaudet immunitate pro furibus casualiter furantibus,sed talis consue*

tudo

tudo non seruatur vbi est magna copia furum.

11 *Delinquens in ecclesia non est tutus in ecclesia.*

12 *Ecclesiæ uni iniuriam faciens omnes ecclesias iniuriaße uidetur.*

13 *Delinquens semel in ecclesia postea ob aliud delictum perpetratum ad ecclesiam confugiens non est tutus.*

14 *Iudæi confugientes ad ecclesiam non sunt tuti.*

15 *Excommunicatus non gaudet immunitate.*

16 *Ecclesia est tutum refugium Reo insequuto per curiam & qui vagauerit per loca pro fana.*

17 *Extractus ab ecclesia Iudicis audatia auctoritatę iudicis superioris ecclesiæ restituitur.*

18 *Delinquens, confugiẽs ad sacerdotem portantem Eucharistiam in manibus est tutus vt in ecclesia.*

16 *Condemnato ad mortem nõ debet illa die quo data fuit Eucharista dari mors, licet consuetudo sit in contrarium.*

Decimum Tertium Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio immunitatis, vt † si delinquens ad ecclesiam confugerit, ab ea violenter non
2 potest extrhai, cap. inter alia de immun. eccles. † & qui immunitatem hanc violauerit, punitur pęna pecuniaria, cap. quisquis 17. q. 4. uidetur tamen quòd hęc pęna non seruetur, cum per desuetudinem fuerit sublata, glo. in cap. cum multę 15. q. vltima hanc pęnam omito, sed satis est, vt delinquens ad ecclesiam confugiens immunitatem consequitur,
3 adeo quod violenter non possit extrahi, † & si violenter extratus fuisset, & ab ordinario, vel rectore ecclesię et Iudici laico traditus, p delicto nõ põt ad mortem condemnari, vel ad aliam pęnam corporis afflictiuam, potest tamen pęna pecunia puniri, vel alia pęna
4 extra Corpus, Doc. & Abb. in d. cap. inter alia † & ne dicatur quòd ecclesia sit delinquentis clypeum & tutum refugium, ad hoc ecclesię immunitas concessa non fuit, sed pro eo qui humana fragilitate in aliquod crimen incidisset, Ideo ab hac immunitate excluduntur publici latrones, nocturni agrorum de populatores, crassatores, insidiosa crimina perpetrantes, isti vero sceleratissimi viri póst sunt extrahi, & puniri pęna conformi delictis, & hoc quotidie pra-
5 ticatur, † tanta est, & esse debet ecclesię obseruantia, quòd ecclesia dumtaxat constructa, sed nondum consecrata, nec diuina offi-

cia

tia in ea celebrata immunitate gaudet, si auctoritate ordinarij fue
it constructa, Didac. ait communiter receptum in q. 20. nume. 4.
ita seruat cõsuetudo, pariter ecclesia interdicta gaudet immuni
nitate, honor qui debetur ecclesiis ob reuerentiam Dei, ita docet,
6 & iubet, † si autem ecclesia esset distructa, auctoritate superioris,
vel absq; spe reædificationis, non gaudet, secus autem si auctorita
te, vel sub spe reædificationis, nõ intelligitur in his duobus amitte-
7 re priuilegium, sed retinere. † Oratoria autem priuata, etiam si
in eis celebrentur officia diuina, ex quo sunt loca priuata, & desti-
nãtur iuxta uoluntatem Domini domus, cuius uoluntas erit, quòd
locus oratorij seruiat modò pro oratorio, modò pro thalamo, ideo
8 non gaudet priuilegio, Abb. in cap. fi. num. 4. de censi. † sed si pro
9 homicidio insidioso quis non est tutus in ecclesia. † Idem videre
tur dicendum de fure, nam furando insidiosè, & appensatè furatur,
10 † hoc non est semper uerum, quia etiam casualiter furtum com-
mittitur, ideo fures gaudent immunitate ecclesiæ, sed quia hoc cõ
suetudo patitur; bonum esset eam non seruare in locis, ubi est ma-
gna copia furum, nam deberent ab ecclesijs extrahi, & iudicibus se
cularibus tradi, prout seruatur in Gallia, ubi adest copia furum,
11 gneus in l. 1. §. si sibi manus. ff. ad Syllan. † si quis uero delictum
committeret in ecclesia, non tuetur ecclesia cap. fin. de immunita.
eccles. ratio hæc est, quia qui deliquit in ecclesia, uidetur ecclesiam
offendere, eam igitur offendendo, indignus efficitur gratia, & be
neficio, non conuenit, ut eius turpitudine iuuetur, hoc enim proce
dit ne dum in homicidio, uerum etiam in ecclesia furantibus, An-
gel. de Castro inter consi. Paul. de Cast. patris sui in cons. 498. num.
1. li. 2. delinquens in una ecclesia, & ad aliam ecclesiam postea con
fugere, nec in ea est tutus, cum ecclesia, sit una uniuersalis per to-
12 tum orbem † qui uni particulari ecclesiæ iniuriam facit, ecclesias
13 omnes iniuriasse uidetur, † immo si in ecclesia semel deliquisset,
si postea aliquo alio perpetrato debito ad ecclesiam confugeret, im
munitate ecclesiastica non gauderet, & ita fuit decisum per capel-
14 lam Tholos. decis. 422. † nec Iudæi confugientes ad eceleſiam,
gaudere debent tali immunitate, ob eorum infidam pertinatiam
se indignos faciunt Mars. in l. ex Senatusconsulto numero 7. & seq.
ff. ad l. Cornel. de sicar. cum igitur sint Christiani nominis hostes,
15 illis immunitatem aliquam prodesse non conuenit, † excom-
municatus etiam gaudet ecclesiæ immunitate, & est communis
opinio, Boer. in decis. 110. num. 7. habet tamen aliquam difficulta-
tem, tamen ob honorem Dei in practica non receditur à communi

tutus

6 † tutus est etiam Reus, qui insequutus fuisset à Curia iudicis, & postquam per loca profana vagauerit se recipiat in ec-
17 clesiam, † ab ea extrahi non potest, & si iudices humani sanguinis sitibundi moti potius audacia, quàm ratione facerent, contrarium auctoritate iudicis superioris extractus ecclesiæ re-
18 stituitur, Boer. in d. decis. 110. numero 9. † delinquens gaudet etiam immunitate, si ad sacerdotem portantem Eucharestiam in manibus confugeret, veluti ad ecclesiam confugeret, Ioann. Arno. in singula. 80. & illam opinionem communiter Doct. sequuntur Cagnol. in l. vinum numero 54. ff. si certum petatur, ratio est, quia in illa Eucharestia est Christus Iesus cuius intuitu ecclesia gaudet hoc priuilegio, multo fortius
19 in eo. † Idem dicendum est, quòd in ecclesia hinc est, quòd ad mortem condemnati, si datur Eucharestia, licet in aliquibus locis denegetur illa die quo fuerunt communicati, non debent vltimo supplicio affligi, Clar. in quæstio. 99. numero tertio, tamen consuetudo in contratium seruatur.

SUMMARIVM.

1 *Iudex secularis non potest extrahere delinquentem auctoritate propria.*

2 *Iudex debet habere licentiam ab ordinario pro extrahendo delinquente ab ecclesia.*

Contrarium pluries seruatur, ut ibi.

3 *Iudex secularis in extractione delinquentis debet vti modestia, quòd extractu fiat absque tumultu & offensa personarum ecclesiarum.*

4 *Ecclesiæ extractus indebitè restituitur.*

5 *Iudices utentes propria auctoritate non expectata licentia extrahendi delinquentem committit peccatum.*

6 *Iudici non licet ponere custodiam quando delinquens non potest extrahi ab ecclesia.*

7 *Ecclesiæ imunitas prodest nedum delinquentibus verum etiam ex carceribus auffugientibus & iam condemnatis, & bannitis.*

8 *Delinquens est tutus in ecclesia ita scholaris in scholis.*

9 *Domos Illustrissimorum Cardinalium franchisiam leuauit B. D. N. Sixtus V.*

Decimum Quartum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † quando fu-
mus in casibus in quibus delinquens non est tu-
tus in ecclesia, iudex secularis auctoritate propria ab
ea extrahere non potest, Salycet. in l. si quis ei num. 6.
2 C. de adult. † sed quod dēt hoc facere habita prius
licentia ab ordinario, licet pluries in tali casu iudices seculares ex-
trahi faciunt delinquentes non expectata licentia Episcopi, quia
dum expectatur, sępe delinquentes fugiunt, hoc est communiter
receptum, Guid. Papæ decis. 121. ob timorem ne fugiant, quòd ve-
3 rum sit debent. † Iudices seculares in extractione vti omni mode
stia, quòd extractio fiat absque tumultu, & offensa personarum ec-
4 clesiasticarum, † & si reperirent extractos fuisse indebite, debēt
5 ecclesiæ confestim restituere, certe iudicio meo. † Iudices pro-
pria auctoritate vtentes, & non expectata licētia, vñr committere
peccatū, quia censentur hoc facere quasi in contemptum eccleſię,
& ordinarij, & ita contra illud euangelicum. Quod vni ex minimis
meis feceritis, mihi feceritis, licet valerent se tueri, quòd hoc ege-
6 rint, pro indaganda iustitia, & vt sortiatur effectum bonum, † si
delictum est tale, quòd delinquens non possit extrahi ab ecclesia,
& in eam confugerit, non licebit iudici seculari ponere custodes
circa ecclesiam, vt alimenta deferri non possint, & ita obsideretur,
7 Didac. in cap. 20. post numer. 17. vers. 31. † immunitas ecclesiæ
prodest, ne dum delinquentibus, verum etiam ex carceribus auf-
fugientibus, & iam condemnatis, & bannitis, & etiam illis qui ad
supplicium ducerentur, si transirent per ecclesiam, vel cimiterių,
8 & ipse immunitate ecclesiæ gaudent, † & sicuti delinquens est
tutus in ecclesia, ita scholaris in scholis, hoc attestatur Rebuff. de
priuil. schol. pariter est tutus in Palatio Episcopi, & in domibus Il-
lustrissimorum Cardinalium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & licet cō-
suetudo ita se habeat teste Manfredo in tractat. de Cardinal. cap.
8. in 14. priuileg. tamen hodie ob frequentiam bannitorum, qui va-
rijs molestijs affligunt homines, ex edicto nunc emanato iussu B.
D. N. Sixti V. cui Deus sit propitius, quia optimæ se gerit, in Ponti-
9 ficatu cum maxima charitate, & iustitia, † domos Illustrissimorum
Cardinalium, non esse nec hospitium, nec refugium bannitorum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia si corruit ille tenetur reparare ad quem census ecclesiæ peruenit.*
2 *Prælatus siue ille ad quem peruenit census ecclesiæ in qua quantitate teneatur, dicitur ad quartam redditus.*
3 *Consuetudo si transtulit onus fabricæ in seculares ipsi tenentur.*

Decimum Quintum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet tali priuilegio, † quando Ecclesia corruit, aut eget reparatione, ille tenetur reparare, & ædificare ad quem census ecclesiæ peruenit, capit. 1. de edif. eccles. quòd non est in alio quocunque Domino, cuius corrueret, seu demoliretur proprium ædificium ille enim non potest cogi ad reædificandum, vel resarciendum, quod secus est in prælato possidente redditus ecclesiæ egentis
2 reparatione † sed videndum de quanta quantitate teneatur, cap. allegatum loquitur quòd teneatur ad reparationem, & generaliter loquendo ita debet intelligi, l. 1. §. hæc generaliter. ff. de leg. præsta. in isto casu ista regula non procedit, cum iam bona ecclesiastica recipiant limitationem, & ita ad quartam redditus tenetur, si spirituales ad hoc non sunt deputati, vel si consuetudo non transtulit onus fabricæ in populo, nec valet consuetudo contraria, vt in cap. cognouimus 12. q. 2. & in d. cap. 1. quod debet intelligi quando supereſt, aliquid detractis necessariis sibi alias non tenetur, & quod dicitur de prælato, intelligitur de omnibus beneficiatis, vt tenet,
3 Abb. d. cap. 1. & cap. de his de eccles. ædific. † si vero consuetudo transtulit onus fabricæ in seculares, tenentur ipsi argumento capit. ad sedem apostolicam de simon. quòd limitatur nisi ecclesia abundaret, & ipsi seculares essent egeni, cap. aurum cum similibus 12. quæstio. 2.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos solum rite ordinatus potest missam celebrare in ecclesia consecrata, vel in altari consecrato.*
2 *Altare non debet esse ligneum, uel terreum, sed lapideum: vt est altare conse-*

cratum viaticum.

3 *Sacerdos potest construere altaria in ecclesia non consecrata, in consecrata autem non potest nisi de licentia Episcopi.*

4 *Altaria non possunt destrui nisi de licentia Episcopi.*

5 *Altare debet esse tale, vt capiat calicem, & hostiam adeò quòd super lapidem conficiat consecrationem.*

6 *Celebrari non potest cum altari viatico, nisi in ecclesiis consecratis, et quòd non sufficit licentia in locis non consecratis.*

7 *Celebratio fieri potest, quia ex gratia est concessum Episcopis.*

8 *Celebratio fieri non potest in oratorijs priuatis absque Episcopi licentia, secus in casu magnę necessitatis.*

9 *Celebrare in loco non consecrato non licet, nisi de licentia Episcopi.*

10 *Celebratio non debet fieri in mari, in flumine.*

11 *Celebratio Missę debet fieri à principio diei vsque ad nonam.*

12 *Celebratio Missę non debet fieri sine lumine.*

13 *Mulier prohibetur ab eius ministerio.*

14 *Sacerdos celebrãs sine lumine eius pœna est depositio ab oĩi officio, et beneficio*

15 *Sacerdos celebrãs sine aqua, pane fermentato, vel in vase ligneo non solum ex dolo sed crassa, & supina ignorantia in eãdem pœnam incidit.*

16 *Sacerdos debet celebrare cum indumentis sacris aliàs mortaliter peccat.*

Decimum Sextum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, † ꝙ missa debet celebrari a solo sacerdote ritè ordinato, cap. 1. §. vna, de sum. tri. et fid. cath. in ecclesia cõsecrata, vel saltẽ in altari cõsecrato, vel si nõ sit altare cõsecratũ habeatur saltẽ alta-
2 re paruulũ, i. portatile; † Altare non debet esse ligneũ, vel terreum, de consecr. dist. 1. cap. altaria, & si non habet altare consecratum ad celebrandam missam, saltem habeat paruam tabulam lapideam consecratam, & dicetur altare uiaticum, in quo concedit Episcopis, & eorum superioribus in itinere celebrare, fa-
3 cere vbicunque, de priuil. cap. quoniam, lib. 6. †. Licitum tamen est presbyteris, construere altaria in ecclesia non consecrata, in consecrata autem, non potest nisi de licentia Episcopi, argumento 78.
4 dist. cap. quamuis, de consecrat. dist. 1. cap. nullus presbyter † eodem modo sine consensu Episcopi non sunt altaria destruẽda, cap.
5 ecclesię, & cap. placuit, de consecrat. dist. 1. † debet altare esse tale vt capiat calicem, & hostiam, & quod in conficiendo teneat panem,

nem, & calicem, in manibus, adeò quòd super lapidem conficiat consecrationem, in locis autem non consecraris, cum altari viatico celebrari potest. Inn. in cap. 1. de consecrat. dist. 1. hac ratione, quia locus est consecratus ex quo ibi adest altare uiaticum consecratum per Episcopum, licet multi teneant contrarium per cap.
6 missarum de cõsecr. dist. 1. afferentes, † quòd nisi in ecclesiis consecratis celebrari potest cum altari viatico, & quòd non sufficit li
7 centiam in locis non consecratis, opinio autem Abb. † verior est, quòd celebratio fieri possit, per tex. in cap. fi. de priuil. lib. vi. quia ex gratia hoc est concessum Episcopis, si liceret huiusmodi celebratio de iure communi pro vt sentit Inno. frustra fuisset concessum priuilegium, cap. vnicuiquam, & cap. fi quis, de consecr. dist. 1.
8 † In oratoriis priuatis non potest celebrari absque Episcopi licentia, in casu vero magnæ necessitatis iura permittunt celebrari in loco non sacro dum tabula portatilis lapidea sit consecrata, si homines sint in itinere, & non adsit ecclesia, cap. concedimus de con
9 secr. dist. 1. † nisi de consensu Episcopi non licet celebrare in loco
10 non sacro, d. cap. missarum † nulla autem necessitate, non licet celebrare in mari, uel in flumine, & extra ecclesiam ex necessitate
11 celebrare non licet absque Episcopi licentia, missa celebrari debet à principio diei, usq; ad nonã, Scot. in 4 dist. 13. intelligẽdo ab il
12 la hora ex qua radij solares hemisphęrium nostrum illuminant † per
13 inaduertendum quòd missa non potest celebrari sine lumine, † & quòd ab eius ministerio mulier prohibetur; Host. in cap. quam-
14 uis de consecrat. dist. 1. & ca. fi. de cele. miss. † Pęna autẽ sacerdotis, qui sine lumine celebraret est depositio ab omni officio, & bene
15 ficio, † & si sine aqua, pane fermamentato, vel in vase ligneo celebraret, & hoc non solum ex dolo verum ex crassa, & suppina igno
16 rantia, & notandum quòd sacerdos debet celebrare cum indumẽtis sacris, aliàs mortaliter peccat.

SVMMARIVM.

1 *Missam audire quilibet tenetur ne dum in die dominico, verum in omnibus diebus festiuis ex precepto ecclesię.*

2 *Missę auditionem excusat necessitas, infirmitas, seruiens, infirmo, habens parvulos, habens iustum negocium, custos castri, puella nobilis, consiliarius.*

3 *Viduę non excusantur ab auditione Missæ ob mortem Mariti nisi per mensem.*

4 *Mulieres coniugatę excusantur ob scandalum si Missam non audiunt.*

Iti-

5 *Itinerantes non excusantur si cõmode audire poßunt mißam aliàs secus,*
6 *Mulieres Miſſam non audientes ob paupertatem excuſantur.*

Decimum Septimum Priuilegium.

1 CCLESIA habet hoc priuilegium, † quod quilibet
tenetur audire miſſam, ne dum in die dominico, verũ
in omnibus diebus feſtiuis ex præcepto eccleſiæ, cap.
2 miſſa, & cap. omnes fideles, de conſecra. diſt. 1. † Aliquando neceſsitas excuſat ab auditione fideles, nam de illis loquimur prout ſunt infirmi: pariter illi excuſantur qui infirmis ſeruiunt, & qui paruulos habent, quos non poſſunt congruẽ ter dimittere ſine periculo, qui haberent iuſtum, & arduum negocium agendum, & propter miſſę auditionem impedirentur & offi ciales qui officii ratione exire non poſſunt, prout ſunt caſtri cuſtodes, & alii ſeruientes domin is excuſantur, Domini, ſeu alii conſilia rii, qui tempore miſſæ ſuper cauſis magni momenti puellæ etiam
3 nobiles, diuerſis reſpectibus cap. fi. de conſuetu. † viduæ non excuſantur ob honorem mariti diſtin. 8. cap. conſuetudo, niſi per tem
4 pus vnius hebdomadæ, uel menſis † mulieres vero coniugatæ ex
5 cuſantur ob ſcandalum 33. q. 5. cap. noluit. † Itinerantes non excuſantur ſi cõmode audire poſſunt, alias ſecus ſi eſſent in ſocietate, vel ſi uia eſſet difficilis, periculoſa, non tuta à latronibus, ſi nulla exiſtente cauſa legitima deſiſterẽt audire miſſam uideretur in cõ-
6 temptũ facere, & ita peccarẽt mortaliter. † Excuſantur etiam mulieres ob paupertatem, quia eorum mariti veſtes conſuetas pignori dederunt, excuſantur a peccato mortali.

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum corpora quæ ſunt tradita ſepulturæ nemo valeat transferre ſine licentia Principis, vel Epiſcopi.*
2 *Principis verbum intelligitur de Summo Pontifice.*
3 *Sanctorum corpora ſi non fuiſſent repoſita in loco perpetuo, tunc ſine auctoritate transferri poſſunt.*
4 *Corpora fidelium tradita ſepulturæ per excommunicatum, ſciſmaticum, infidelem, non debent propter hoc exhumari.*

Deci-

Decimum Octauum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet hoc priuilegio, † corpora sanctorum, quæ sunt tradita sepulturę perpetuæ, nemo erit tam audax, quod illa transferre valeat, sine licentia Principis, vel Episcopi, de consecrat. dist. 2 1. cap. corpora, dicit enim ibi gl. † quòd illud verbum Principis debet intelligi pro Summo Pontifi-3 ce, † si vero corpora sanctorum non fuissent reposita in loco perpetuo, tunc sine auctoritate transferri possunt, l. ossa. ff. de relig. & 4 sump. fun. † corpora etiam fidelium si tradita fuerint sepulturæ ab aliquo excommunicato, vel scismatico, vel infideli, non debent propter hoc exhumari, de sacramen. non iterand. c. à nobis.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia sola facit excommunicationem.*
2 *Excommunicatio est quædam pœna respiciens salutem animarum, & infamiam parens corpori.*
3 *Excommunicatio duplex est, maior & minor & quid pariat.*
4 *Adam ex quo lignum comedit fuit excommunicatus.*
5 *Excommunicatio minor fit ex duplici capite, per præceptum à iure, uel per sententiam ab homine.*
6 *Excommunicare potest ille qui ius condendi habet, vt Pontifex Maximus.*
7 *Excommunicare possunt omnes prælati.*
8 *Excommunicare non possunt sacerdotes parochiales nisi esset consuetudo quæ etiam tribuit iurisdictionem.*
9 *Excommunicationis maioris casus sunt multi: hæreticus iam damnatus excommunicatus, hæreticorum receptatores.*
10 *Excommunicatio alia in qua quis incurrit tribus modis, ut ibi.*
11 *Excommunicatus qui se gerit pro Papa si non fuerit a duobus partibus Cardinalium electus.*
12 *Excommunicatus est Cardinalis qui positus in conclaui pro Papa faciendo mittit literas vel nuncium alijs Cardinalibus.*
13 *Excommunicati sunt officiales, qui pendente electione non seruant constitutiones.*
14 *Excommunicatus est Magister, vel scholaris qui tractat cum aliquo siue de con-*

de conducendo hospitio irrequisito inquilino' nisi tempus conditionis fuerit elapsum.

15 Excommunicantur Monachi, Canonici regulares, Archidiaconi Decani Præpositi et Plebani audientes leges, physicam.

16 Prohibitio est triplex ratione professionis: ratione ordinis & ratione beneficij.

17 Excommunicantur religiosi si tacitè, vel expressè dimittunt habitum temerariè.

18 Cum excommunicato participans excommunicatus est.

19 Excommunicatur ille qui facit seruare statuta contra ecclesiasticam libertatem.

20 Excommunicantur spoliantes negociatores res eorum naufragatas.

21 Excommunicantur vsurpantes bona iura ecclesiarum vacantia.

22 Excommunicantur electores & electi ad regimen urbis.

23 Excommunicantur impedientes visitationem monialium fiendas per suos superiores.

24 Excommunicantur procuratores instantes absolutionem ab ecclesiastica censura per vim.

25 Excommunicantur fingentes fraudulenter casum per quem iudex ad aliquam mulierem mittat pro testimonio, vel vadat.

26 Excommunicantur illi qui compellunt prælatos seu capitula ad submittendum laicis, vel alienandum bona immobilia ecclesiarum, seu iura.

27 Excommunicantur impedientes litigare in foro ecclesiastico in causis quæ de iure aut consuetudine ibi expediuntur.

27 Excommunicati sunt domini, qui prohibent subditis suis ne clericis vendant.

29 Excommunicantur qui faciunt aliquem occidere per assassinos.

30 Excommunicantur, qui concedunt represalias contra clericos.

31 Excommunicantur qui tempore interdicto sepeliunt in cæmeterijs.

32 Excommunicantur religiosi qui debitas decimas ecclesiis sibi vsurpant.

33 Excommunicatur Monachi Canonici regulares qui non habentes administrationem in curias Principum, ut damnificent monasteria & prælatum.

34 Excommunicantur Monachi tenentes arma in monasterio sine licentia Abbatis.

35 Excommunicãtur contrahentes scienter matrimonium in gradibus prohibitis.

36 Excommunicantur prædicatores, qui suadent homines ad non soluendas decimas.

37 Excommunicantur facientes libellos famosos in infamiam.

38 Excommunicantur clericorum percussores, falsarij, incendiarij, & similes.

Deci-

Decimum Nonum Priuilegium.

1 ECclesia vtitur hoc priuilegio, quòd sola excom
8 municationem facit † & est quædam pęna respi-
ciens salutem animarum, & infamiam parens cor
pori, nam excommunicatio, uel censura ecclesiasti
ca, excludens à communione fidelium, 11.q.3. ca.
nihil, vel est eternę mortis damnatio 11.q.3.ca.ne
mo Episcoporum, & cap. nullam festinanter, igitur qui mortuus est
& ita separatus à Christo per excommunicationem, curare debet
3 reconciliari, cum Christo, per absolutionem, † Duplex est excom
municatio. Maior, & minor dicitur anathema, & excludit homines
ab ingressu ecclesiæ, à communione fidelium, & à sacramentis, vn
4 de etiam Adam ex quo lignum comedit fuit exclusus 11.q.3.d. ca.
nihil. §. euidenter & de sent. excommunic. cap. si quem in gl. 3. Alia
5 † excommunicatio minor, & illa tantum separat a sacramentis, &
fit ex duplici capite: videlicet, per præceptum à iure, vel per senten
tiam ab homine, alia separat à communione fidelium, non sacra-
mentorum, 5.q.2.cap. præsenti Gof. de cler. excommun. vel interd.
6 minist. c. si celeb. §. si tamen scienter. † Sed quis est ille qui excom
municare potest. Quicũque habet ius condere, vt est Pontifex Ma-
ximus in vniuersali ecclesia, & singuli Epi in suis diocęsib. 16.q.2.c.
7 visis 24.q.3.c. corripiantur. † Omnes ẽt prælati excõicare possunt,
gl. in c. cum in cunctis de electio. citra Episcopum, sine tamen so-
8 lemnitate de qua in 11.q.3.c. debent † Sacerdotes parochiales non
possunt excommunicare, nisi ubi esset consuetudo, quæ etiam tri-
9 buit iurisdictionẽ. † Casus autem excõmunicationis maioris, sunt
multi. Hæreticus iam damnatus est excommunicatus, 24. q.1.c.1.
& 2. Hæreticorum receptatores, & eorum factores, & qui eos præ
sumpserit tradere ecclesiasticæ sepulturæ. Rectores impedientes,
aut non auxiliantes Episcopos, & Inquisitores hæreticorum, ca.ut
inquisitionis de hæret. lib. 6. Excommunicantur Domini tempora
les quibus datum est cognoscere de officio Inquisitionis, si captos
hæreticos liberant, d.c. inquisitionis, si deputati cõmissarii sede va
cante Eporum sub prærextu officii Inquisitionis modis illicitis ex-
torquerẽt pecuniã, aut si bona occasione officii, fisco vel ecclesię ap
plicãt sunt excõicati, nec absolui possunt donec restituãt illis, à qui
10 bus extorserint, Cle. nolẽtes de hæret. † Alia est excommunicatio

vt in cap. 1. de ſciſm. in qua tribus modis incurritur, vt ibi, qui aſſerit contumaciter Romanam eccleſiam non eſſe eccleſiarum caput, & ei tanquam capiti non eſſe obediendum, eſt excommunicatus, 19. diſt. cap. nulli excommunicati eccleſiaſticæ libertatis, excommuunicati ſunt etiam qui exigunt pedagia, gabellas, à perſonis eccleſiaſticis, & etiam pro rebus ſuis, niſi eſſent res cauſa negociatio-
11 nis, cap. quamquam de cenſ. lib. 6. † excommunicatus eſt, qui ſe gerit pro Papa, quando à duabus partibus Cardinalium non fuerit electus, cap. licet extra de elec. excommunicatus eſt, qui poſtquam electus eſt Papa, ſed nundum coronatus literas electi impu-
12 gnat, † excommunicatus eſt ille qui poſtquam Illuſtriſsimi Cardinales ſunt poſiti in conclaui pro facienda electione Papæ mittit literas, vel nuncium omnibus, vel uni eorum de elect. cap. vbi lib.
13 6. † Excommunicati ſunt officiales, qui pendent electione non ſeruant conſtitutiones, capitu. vbi periculum de elect. libro ſexto.
14 † Excommunicatus eſt magiſter, vel ſcholaris, qui tractat cum aliquo ciue Bononienſi de conducendo hoſpicio irrequiſitis inquilinis, niſi tempus conductionis fuerit elapſum, cap. ex reſcripto ex
15 tra de loc. † Excommunicantur Monachi, Canonici regulares, Archidiaconi, Decani, Præpoſiti, Plebani, audientes Leges, vel Phyſicam extra ne cleric. vel mona. capitu. ſuper Specula. ibi habetur
16 † quòd triplex eſt prohibitio, ratione profeſsionis, ratione ordi-
17 nis, & ratione beneficij, vide per tex. † Excommunicantur religioſi tacitè, & expreſsè, ſi temerariè dimittunt habitum, & ſi accedunt ad ſtudium literarum prælatorum, extr. ne cler. vel mona. c.
18 vt periculoſa lib. 6. † qui in crimine participat cum excommunicato, eſt excommunicatus, capitu. nuper de ſenten. excommuni.
19 † Excommunicantur, qui ſeruari faciunt ſtatuta, vel conſuetudines, contra eccleſiaſticam libertatem, cap. nouerit de ſent. excom.
20 † Excommunicantur ſpoliantes negociatores, res eorum naufragatas non reſtituentes, Romipetas cap. excommunicationi extra
21 de rap. † Excommunicantur vſurpantes bona, iura eccleſiarum
22 vacantia, capit. generali lib. 6. de elec. † eſt & excommunicatio contra electores, & electos ad regimen Vrbis, cap. fundamenta de elec. lib. 6. ibi ponitur ratio cur facta fuerit iſta conſtitutio excom-
23 municationis † Excõmunicantur impedientes viſitationem monialiũ fiendas per ſuos ſuperiores, Cle. attendentes diſt. mon. intrãtes monaſteria Ordinis Prædicatorum in caſu non conceſſo à conſtitutionibus eorum, vel ſine licentia miniſtri ordinis ſunt excommuni
24 cati. † Excommunicantur procuratores inſtantes abſolutionem

ab

ab ecclesiastica censura per vim, c. episcopalis ext. quòd met. cau.
25 † Excommunicantur fingentes fraudulenter casum per quem iudex ad aliquam mulierem mittat pro testimonio, vel vadat ext. de
26 iud. cap. mulieres, lib. 6. de iud. † Excommunicantur illi, qui compellunt prælatos, seu capitula ad submittendum laicis, vel alienandum bona immobilia ecclesiarum, seu iura, cap. hoc consultissimo
27 ext. de reb. eccl. non alien. † Impedientes litigare in foro ecclesiastico in causis quæ de iure, aut consuetudine ibi expediuntur, ext.
28 de immu. eccl. cap. quoniam libri 6. † Excommunicati sunt etiam Domini qui prohibent subditis suis ne clericis vendant, ca. eos, de
29 immun. eccl. † Excommunicantur, qui faciunt aliquem occidere per assassinos, ext. de homic. c. quòd humani, Excommunicantur clerici, qui domos manifestis vsurarijs ad exercendum fenus locant, c.
30 1. de vsu. in 6. † Excommunicantur qui concedunt repræsalias contra clericos, vel eorum bona, quando quis ab excommunicatione absoluitur in articulo mortis, vel alio impedimento, si cessante articulo mortis, vel impedimento, non repræsentet se quàm citius
13 poterit ei, à quo absolui debebat, reincidit † in eãdem sententiam excommunicationis. Excõmunicantur qui tempore interdicto sepeliunt in cæmeteriis publicè aut nominatos interdictos, aut vsu-
32 rarios manifestos, Cle. eos de sepul. † Excõicantur Religiosi, qui de
33 bitas decimas ecclesiis sibi vsurpant, c. religiosi de decim. † Excõicantur Monachi Canonici regulares, qui non habentes administrationem in curias Principum, vt damnificent monasteria, & prelatũ
34 Cle. ne in agro dest. monach. † Excõicantur monachi tenentes arma
35 in monasterio sine licẽtia Abbatis, Cle. ne in agro dest. monach. † Excõicantur cõtrahentes scienter matrimoniũ in gradib. prohibitis,
36 Cle. eos de cõsan. & affi. † Excõicantur Prædicatores, qui suadẽt ho-
37 mines ad nõ soluẽdas decimas, Cle. cupiẽtes de pe. Excõicantur fa-
38 cientes libellos famosos, in infamiam, & distractionem. † Excõicantur clericorum percussores, falsarii, incendiarii, & similes &c.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem omnem maiorem, siue minorem, Episcopus absoluere potest.*

2 *Excommunicatos prælati sibi subditos absoluere possunt, nisi Conditor Canonis sibi reseruauerit.*

3 *Excommunicatos Capitulum absoluere potest, seu illi, ad quem Episcopalis iurisdictio vacante sede incumbit,*

4 *Excommunicationem minorem sacerdos absoluere potest, & à maiori in casu necessitatis cum ei sit commissa iurisdictio.*

5 *Absoluere potest, qui ligare potest, seu excommunicare, fallit in septẽ casibus.*

Vigesimum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet hoc priuilegio, quòd † Episco
2 pus ab omni excõmunicatione siue maiori siue mi-
3 nori regulariter absoluere potest, † & Prælatus sibi subditus, nisi conditor canonis sibi reseruauerit ab solutionem, de sent. excom. cap. nuper. † Idem po
4 test Capitulũ seu ille ad quem Episcopalis iurisdi-ctio vacãte sede incumbit, c. vnico, ext. de maio. & obed. † Sacerdos a minori potest, vt d. ca. nuper à maiori potest in casu, necesitatis sacerdotes quibus non est commissa iurisdictio, absoluere non po
5 sint nec a minori, † ea licet adsit regula, quòd absoluere potest qui ligare, seu excommunicare potest, fallit in 7. casibus capit. audiuimus 14. q. 1. cap. tua de sent. excom. cap. excommunicamus extr. de hæret.

SUMMARIVM.

1 *Eucharistia, & sanctum Chrisma debent sub clave custodiri, ne temeraria manus valeat illa accipere ob nefaria.*

2 *Sacerdos qui incumbit custodiæ si fuerit negligens remaneat suspensus tribus mensibus ab officio.*

3 *Sacerdos si per eius incuriam aliquid nefandũ euenerit Eucharistiæ aut Chrismati grauiori vltioni subiaceat.*

Vigesimum primum Priuilegium.

1 ECclesia habet hoc priuilegium † quòd Euchari-
2 stia, & sanctum Chrisma debent sub clauium custodia custodiri, ne temeraria manus valeat illa accipere ob
3 nefaria comittenda, † & qui incumbit custodia, si fuerit negligens tribus mensibus ab officio remaneat suspensus † & si per eius incuriam aliquid nefandum euenerit, grauiori ultioni subiaceat. tex. in cap. 1. de cust. Eucharist.

Sum-

SVMMARIVM.

1 Decimę nulla ratione à laico præscribuntur.
2 Laicus spiritualia possidere non potest.
3 Ecclesia contra aliam Ecclesiam spatio quadraginta annorum præscribit.
4 Ecclesia allegans præscriptionem quadraginta annorum curantem contra aliam Ecclesiam si interruptio allegaretur contra aliam Ecclesiam ad eam probandam ab utraque parte recipiuntur testes.
5 Fines prędiorum ecclesiasticorum spatio quadraginta annorum præscribunt.
6 Ecclesia Romana præscribitur spatio centum annorum ex speciali priuilegio de iure ciuili, & Canonico.
7 Ecclesię Romanæ ex præscriptione deducenda sunt tempora schismatum, etiam si esset quæstio, immediatè contra ecclesiam subiectam curiæ Romanæ.
8 Quæstio quæ vertitur inter Abbatem, & Episcopũ, inferior præscribere potest in locis sibi subiectis, dum tamen tempora uacationis sedis Episcopalis supputentur.
9 Præscriptum ius si quis habet à Summo Pontifice priuilegium contrarium impetrat illo vtendo præscriptioni renuntiat.
10 Possessor malæfidei, nec in foro Canonico, nec in Ciuili præscribere potest.
11 Possessor præscribit ex tribus, ex iusto titulo, ex bona fide, et ex continuata possessione.
12 Possessio longissimi temporis, de cuius memoria non existit, in contrarium habet vim tituli in præscriptione.
13 Capacitas datur in exercente, aliàs non.
14 Laicus exercens actum spiritualem, vel alicuius ordinis nunquam quem exercuerit præscribere poterit.
15 Fama probat iustam causam credendi.
16 Fama si erat quod eis ita fiebat per priuilegium Summi Pontificis, & quòd propter bellum fuit deperditum, curit præscriptio.
17 Præscriptio non currit contra visitationem, nec ipsius procurationem.
18 Præscriptionem exceptio spoliationis non interrumpit.
19 Præscriptio in odium non petentium induta est.
20 Excipiens non petit, sed repellit petentem.
21 Præscriptio autem annalis interrumpitur per oblationem cautionis.

Vige-

Vigesimum Secundum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet hoc priuilegio,† quòd Deci-
2 mæ nulla ratione à † laico præscribuntur, quia
spiritualia possidere non possunt, ca. causam de
3 præscript.† vna vero ecclesia contra aliam eccle
siam spatio tamen quadraginta annorum deci-
4 mas præscribere.cap.ad aures.eo. tit. † & si con-
tra hanc præscriptionem quadraginta annorum
currentem contra ecclesiam allegaretur interruptio, ad eam pro
5 bandam ab vtraque parte recipiuntur testes,pariter†fines prædio
rum ecclesiasticarum spacio quadraginta annorum præscribũtur,
6 cap.quia eo.† iura autem quæ incumbunt Romanæ ecclesiæ cen-
tum annorum spacio præscribuntur,cap.ad audientiam.eod.titu.
speciali igitur priuilegio annorum centum de iure ciuili,vt in Au
then.quas actiones.C.de sacrosanc.eccle.ac etiam iure Canonico,
7 † ex ista centenaria præscriptione deducenda sunt tempora scisma
tum,etiam si esset quęstio contra ecclesiam immediate subiectam
8 curiæ Romanæ cap.cum nobis.eo.titu. † si quæstio verteretur in-
ter Abbatem,& Episcopum,inferior præscribere potest in locis si-
bi subiectis,dum tamen tempora uacationis sedis Episcopalis sup-
9 putentur,cap.auditis.eod.titu. † qui habet ius præscriptum,& à
Summo Pontifice priuilegium contrarium impetrat, illo vtendo
10 præscriptioni renuntiat,vt in cap. veniens eo. tit. † sed nec in foro
canonico,nec ciuili præscriptio valet, quando possessor est malefi-
dei,dicit enim tex.in cap.fi.eo.tit.quod præscriptio in nulla tempo
ris parte rei alienæ habeat conscientiam,ad hoc vt quis præscribe-
re valeat,tria requiruntur iustus titulus,vt quia dat causam præ-
scribendi,cap.si diligenti eod.titu. & quod habeat bonam fidem,
ut ibi requiritur etiam continuata possessio,cap.illud eodem titu.
12 capitu. fine de regulis iuris in 6. † possessio longissimi tempo-
ris de cuius memoria non existit in contrarium, habet vim tituli,
Ioan.Andr.in cap.2.de præbend.lib.6. & hoc habet locum quan-
13 do † capacitas datur,in exercente aliàs non,unde si † laicus exer-
14 ceret actum spiritualem,uel alicuius ordinis,nunquam quod exer
15 cuerit prescribere poterit,vt not.†quod fama probat iustam cau-
sam credendi,c.inquisitioni de sent.excom.c.cum contingat de re
scrip.Bart.in l.2.C.si seru.aut lib.10. & in l.Celsus.ff.de vsucapio.si

fama

fama erat, quòd res ita fiebat per priuilegio Summi Pontifici s, & quòd propter bellum fuit deperditum, currit prescriptio, vt not. 17 in l. quòd vulgo. ff. pro empt. quia facit titulum, † prescriptio non currit contra visitationem, nec ipsius procurationem, gl. in cap. ue 18 nerabili. de cens. † exceptio spoliationis non interrumpit prescri- 19 ptionem, quia † prescriprio in odium non petentium inducta est, 20 cap. vigilanti de prescrip. qui † excipit non petit, sed repellit pe- 21 tentem, l. 1. ff. de excep. † prescriptio autem annalis interrumpi tur per oblationem cautionis, cap. pastoralis, de offic. iud. ord. & cap. cum veniissent de eo: qui mitt. in poss.

SVMMARIVM.

1 *Statutis omnes ligantur, & ordinationibus.*
2 *Audax nemo sit, vt in actionibus, & iudicijs ecclesiasticis suo sensu, uel auctoritate proprio ducantur.*
3 *Statuta Canonum sunt personalia, alia localia: alia causalia, alia temporalia.*
4 *Statutis illis omnes parere tenentur.*
5 *Statuta respiciunt futura.*
6 *Statuta condendi, potestas mutandi, addendi, et corrigendi est Summi Pōtificis.*
7 *Pontifex maximus est Vicarius Christi, & ab eo eadem concessa sunt, & translatata statuta, vel ius statuendi translatum fuit per illa uerba; Pasce oues meas, vel per illa verba, Docete &c.*
8 *Lex quę est translata ad nos pertinet*
9 *Prohibitum quod à lege omne est, peccatum est, & omne illud quòd ab eo sequitur.*
10 *Prohibitio nedumque nocet: sed quę nocitura fieri potest.*
11 *Prohibens concupiscentiam, omnia mala prohibere videtur.*
12 *Concupiscentia parit omne genus peccati.*
13 *Cupiditas est radix omnium malorum.*
14 *Cupiditas parit septem peccata mortalia.*

Vigesimum Tertium Priuilegium.

1 2 3 Ecclesia gaudet hoc maximo priuilegio, † quòd omnes ligãtur statutis, & ordinationibus eius † & nemo erit tam audax, ut in actionibus & iudicijs ecclesiasticis suo sensu vel auctoritate propria ducatur vt in cap. 1. de constitut. † statuta canonum sunt personalia, alia localia. 63. dist. cap. cum longe alia causalia, alia tempo-

4 poralia, cap. sciendum dist. 19. † omnes igitur eis parere tenẽtur
5 prout in glo.d.c.1.atteſtatur.Huiuſmodi † ſtatuta reſpiciunt futu
6 ra,non autem præterita:Poteſtas vero prædicta † ſtatuta condendi
7 mutandi,addendi,& corrigendi,eſt Summi Pontificis, † tanquam
Vicarius Cri, ab eo eidem conceſſa, & tranſlata per illa verba Paſce oues meas,c.ſignificaſti.de elect.vel per illa verba, Docere &c.
8 de conſec. dist.4.c.propriè † lex eſt tranſlata,& eius obſeruatio ad
9 nos pertinet , † Omne ergo quod à lege eſt prohibitum, eſt pec-
10 catum, & etiam omne illud quod ab eo ſequitur. † Idcirco licet
aliquid non noceat , ſi tamen nocere poteſt prohiberi debet ,
11 capit.nam concupiſcentiam de conſt. † prohibendo concupiſcen-
12 tia omnia mala prohibere videtur † cum omne genus peccati oriri poteſt ex concupiſcentia,capit.bonorum diſtinct.47.vbi dicitur
13 quòd cupiditas eſt radix omnium malorum, vbi ſimiliter comprehendit genera ſingulorum,& non ſingula generum de pœnit. dist. 2.c.quia radix,ita dicit Imperator,in Auth.vt iud.ſine qq.ſuf.§.cogitatio,† ex hoc generali vitio concupiſcentiæ, omnia mala, ideſt ſeptem principalia uitia oriri poſſunt,ſcilicet ſuperbia,ira,inuidia auaritia,gula,luxuria,& accidia,ex quib. poſtea oriuntur homicidia,& periuria.Ex concupiſcentia,primi parentis,omnia mala orta ſunt, quæ ſi non fuiſſet , non fuiſſemus effecti ſerui peccati. Vnuſquiſque igitur huic priuilegio ſanctæ eccleſiæ parere ſtudeat, quia peccata euitabit,non innitando prudentiæ ſuæ. ca. ne innitaris de conſtitut.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo inueterata habetur pro lege.*
2 *Conſuetudo eccleſiæ præiudicium , ſeu grauamen dare non poteſt.*
3 *Conſuetudo oneroſa , quæ multum lædit radicitus eſt extirpanda.*
4 *Conſuetudo debet eſſe rationabilis ,vt non ſit contra utilitatem eccleſiæ.*
5 *Conſuetudo quando prævalet iuri , & obtinet vim legis , eſt quando illa non derogat iuri naturali,ſeu diuinæ ex cuius tranſgreſſione induceretur peccatum.*
6 *Conſuetudo quare ſecularibus perſonis ſit indulta , vt legem condere poſſint contra legem Imperatorum.*
7 *Conſuetudo quare non ſit indultum viris eccleſiaſticis contra Canones ſtatuere.*
8 *Ius ciuile finaliter tendit in bonum publicum,& vtilitatem priuatorum.*

Pepn-

9 *Populus sibi præiudicare potest legem condendo, quod Imperator non curabit.*

10 *Populus potest renuntiare fauori suo.*

11 *Mores hominum sunt diuersi.*

12 *Imperator permittit vnicuique populo condere legem, dum lex sit honesta, & ne sit contra iura reseruata Principi.*

13 *Ius canonicum principaliter tendit ad dirigendum homines in Deum, vt ueniant ad bonum publicum ecclesiasticum.*

14 *Statutum contra editum ab inferioribus præsumitur temerarium, & ambitiosum.*

15 *Pontifex Maximus potestatem statuendi contra Canones concedere non potest.*

Vigesimum Quartum Priuilegium.

1 ECCLESIA habet hoc priuilegium, licet de iure ciuili, † consuetudo inueterata habeatur pro lege, l. de quibus. ff. de leg. tamen, † in Ecclesiis si ex consuetudine infereretur aliquod præiuditium eis, omne grauamen ex officio iudicis tolli debet, vt in capi. 1. de consuetud. † Intelligitur de onerosa consuetudine, quæ multum lædit, quia radicitùs est extirpanda, 8. distinct. capitu. mala & 12. quæstio. capit. bonæ rei. † Nam consuetudo debet esse rationabilis, & non contra vtilitatem Ecclesiæ, de his quæ fiunt à maiori parte capitu. cum in cunctis. † Quando autem consuetudo prævaleat iuri, & obtineat vim legis, est quando illa non derogat iuri naturali, seu diuino, ex cuius transgressione induceretur peccatum, capi. cum tanto de consuetu. † Sed quare valeat consuetudo, quod secularibus personis sit indultum, ut legem condere possint contra legem Imperatorum. † Et non ita sit indultum viris ecclesiasticis contra Canones statuere, ratio potest esse; quia † ius ciuile finaliter tendit in bonum publicum, & utilitatem priuatorum. † Vnde si populus vult sibi præiudicare contra legem condendo, Imperator non curabit. † Nam populus in hoc renunciare potest fauori suo, capitulo ad apostolicam de regula. † Idem quia mores hominum sunt diuersi † Ideo permittit Imperator, vt quisque populus possit sibi condere legem, non tamen contra honestatem, nec contra iura

reseruata Principi, sed duntaxat in eorum præiudicium, l. omnes populi. ff. de iust. & iur. † Sed ius canonicum principaliter tendit ad dirigendos homines in Deum, vt veniant ad bonum publicum
14 ecclesiasticum, † vnde statutum contra edictum ab inferioribus præsumitur temerarium, & ambitiosum, vitæ eternæ contra-
15 rium. † Ideo Pontifex Maximus potestatem statuendi contra canones concedere non potest.

SVMMARIVM.

1 *Episcopo cupienti cædere alleganti senectutem, & insufficientiam, licentia denegatur à Papa.*
2 *Ecclesia commissa vni sub eius nomine tuta remanet adeò, quòd non est reddenda sub regimine incognitæ personæ.*
3 *Deuotionis vigorem, in eo in quo floret decens est inspicere.*
4 *Soluere prius militiæ cingulum, quàm cædat victori præliorum aduersitas, nõ est faciendum.*
5 *Senectus est causa petendi cessionem, quando reddit hominem pœnitus ineptum.*
6 *Insufficientia est iusta causa ad renuntiandum.*
7 *Scientiæ defectus non solum impedit promouendum, sed deijcit iam promotum.*
8 *Mutatio palij tempore iuuentutis periculi belli est periculosa, nisi euidenter aliquæ circonstantiæ aliud suadeant, nam sola conscientia non eligitur, vel promouetur persona incognita.*
9 *Cautionis petitio quando est importuna, est repellenda.*
10 *Deuotio cæteris paribus magis est in sene, quam in iuuene.*
11 *Scientiæ imperfectum potest supplere per perfectionem charitatis.*
12 *Ab inceptis non est desistendum, sed in illis perseuerandum vsque ad finem.*

Vigesimum Quintum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet tali priuilegio, † quòd Episcopo cupienti cædere alleganti senectutem, & insufficientiam denegatur licentia à Papa. Ratio denegatæ li
2 centiæ, † Cum Ecclesia fuerit comissa eidem, & sub eius nomine tuta remansit, adeò quòd non videba-
3 tur tradenda sub regimine incognitæ personæ, † eo maximæ

qui

4 quia vigor deuotionis in eo florebat, cum indecens sit † prius sol
uere militiæ cingulum, quàm cædat victori præliorum aduersitas,
5 cap. 1. de renuntia. † Si quælibet senectus est causa petendi cessio
nem, quando illa sola reddit hominem penitus ineptum, cap. nisi.
§. debilitas. eodem titu. Ibi enim habetur per quas causas possit
6 quis renunciare. † Insufficientia est iusta causa ad renuntian-
7 dum, † nam defectus scientiæ, non solum impedit promouen-
dum, cap. congregatio: immo deijcit iam promotum, capitu. vlti.
de ætat. & qualita. hæc sunt causæ propter quas petitur cessio.
8 † Sed considerandum venit, quòd tempore iuuentutis, discrimi-
nis, seu periculi, vel belli, palii mutatio videtur esse periculosa, nisi
euidenter aliquæ circunstantiæ aliud suadeant', nam salua conscië
tia non eligitur, vel promouetur persona incognita, cap. bonæ el se
9 cundo, de postula. prælat. † Et quia petitio cessionis potest esse
importuna, quando ita se habet est repellenda, l. 1. C. de petit. bo-
10 nor. subli. libro 10. est enim habenda. † Ratio quòd cæteris pari-
bus magis crescit deuotio in sene, quàm in iuuene, si ille causæ se-
nectutis & insufficientiæ sunt habiles ad faciendã cessionem, qua
re illas non admisit Papa, nam aut defectus scientiæ, est magnus,
vt est videre, in capitu. vltimo de æta. & qualita. tunc est iusta cau-
11 sa cædendi, secus quando non est magnus defectus, † quia tunc
imperfectum scientiæ supplere potest perfectio charitatis, vt pa-
tet in d. cap. nisi §. pro defectu tunc talis defectus non est legitima
12 causa cædendi, & maximè tempore periculoso. † Hic est notan
dum, quòd non debet quis desistere ab inceptis, sed perseuerare
vsque ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus requisitus ad benedicendum Abbates remotos à Monasterijs, vel in locum mortuorum substitutos statutum fuit quod liceat ipsis Abbatib. Monachos benedicere, & alia exercere.*

2 *Inferior licet parem citare non potest, tamen in hoc casu licet.*

3 *Citatio pendet à superiore tamen post requirere in his ad quæ ex officio tenetur.*

4 *Monitio trina requiritur, quando superior est conuincendus de negligentia.*

5 *Superioris requisitio potest fieri per inferiorem, & subiectum, eo maxime, quando fuerit facta cum humilitate.*

6 *Benedictio conceditur Abbatibus ex indulto Papæ, donec Episcopi suam duri*
tiam recogitant.
7 *Abbas si non est benedictus, nec Monachos benedicere potest.*
8 *Nemo dat, quod non habet.*
9 *Ecclesia non patitur detrimentũ in spiritualibus nec in alijs propter negligen*
tiam Episcoporum.
10 *Superior aliquando supplet negligentiam inferioris in beneficijs con*
ferrendis.
11 *Potestas ad deuoluendã ptãtem nõ computatur à die vocationis, sed notitiæ.*
12 *Negligentia non solum nocet, verum etiam est peccatum mortale.*
13 *Capitulum supplet negligentiam Episcopi in collatione beneficij.*
14 *Regulæ omnes Sanctorum Patrum sunt custodiendæ, & in specie illa, quæ*
præcipit œconomos esse in vnaquaque ecclesia.
15 *Episcopi in sua ecclesia œconomum ordinare, & e conuerso idem seruandum*
in Monasterijs.
16 *Ecclesia indiget œconomo, cui res ecclesiæ gubernandæ mandantur.*
17 *Ecclesiæ vtilitas est quod modo superior, modo inferior supplere valeam*
negligentiam.

Vigesimum Sextum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet hoc priuilegio, † quòd si Epi
scopus cum humilitate tertio requisitus ad bene
dicendum Abbates remotos à Monasteriis, vel in
locum mortuorum substitutos, renuerit, statutum
fuit à Papa, quod liceat ipsis Abbatib. Monachos
benedicere, & alia exercere, quæ ad eorum of-
ficium pertinent, donec Episcopi illorum benedicant capit. 1. de
2 sup. negl. præl. Et † hic est casus quòd licet inferior parem citare
3 non potest, † quia citatio pendet à Superiore, tamen potest re-
quirere in his ad quæ ex officio tenetur, c. cum causam in glo. 1. de
4 offi. deleg. † & requiritur trina monitio, quando superior est con
5 uincendus de negligentia, † & requisitio superoris potest fieri
per inferiorem, & subiectum, & si non exigit superioritatem, eo ma
6 xime cum requisitio fuerit facta cum humilitate, † ex indulto Papæ
conceditur Abbatibus benedictio donec Episcopi suam duriciam
recogitent, & Abbates benedicere non recusent. † Si Abbas non
8 est benedictus, nec Monachos benedicere potest, † quia nemo
dat, quod non habet, cap. quod autem de iur. pat. & capit. nuper

de

dè donat. inter. iur. & vxorem non dat benedictionem Abbatialem quia eam non habet tamen propter ordinem illum dat, uel hoc faciunt ex virtute iuris, quod eis non benedictis dat potestatem alios
9 benedicendi, † ne in spiritualibus nec alijs ecclesia patiatur detrimentum propter negligentiam Episcoporum, & similis datur indulgentia. capitu. nihil. §. fi. de elect. & ita supplet defectus ex pri-
10 uilegio. † Aliquãdo etiam superior supplet inferioris negliggntiam in beneficijs conferendis elapso tempore Cõcilij Lateranensis, & non facta collatione beneficiorum, si postea fieret non valet, cap. li
11 cet magister de sup. negl. præl. & hic considerandum uenit † quòd potestas ad deuoluendam potestatem non computatur a die vaca-
12 tionis, sed notitiç, Abb. in d. cap. licet, † & ita non solum negligentia nocet, verum etiam est peccatum mortale, ita tenet, Abb. in cap. illa Propositorum de accus. ideo etiam inferior supplere potest
13 negligentiam superioris. † Nam capitulum supplet negligentiam Episcopi in collatione beneficii, & etiam in casu, 9. q. 3. cap. cum
14 simus in quo habet † quòd omnes regulę sanctorum Patrum custodiantur, et præsertim illa, quę præcipit œconomos esse in vna quaque ecclesia, quòd si Metropolitanus facere neglexerit licentiam
15 habeant, † Episcopi in sua ecclesia œconomum ordinare, & e con
16 uerso. Idem seruandum in Monasterijs, † nam in Ecclesijs requiritur œconomus cui res Ecclesię gubernandæ mandantur l. iu
17 bemus C. de sac. sant. eccles. † Ex vtilitate igitur ecclesię conceditur, quando superior, & quando inferior supplet negligentiam.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus non est ordinandus in diebus dominicis, nam hoc summo Pontifici licet, ceteris autem non.*

2 *Ordines sacros in vigilia Pentecostes celebrare non licet.*

3 *Consuetudo quę erat vt extra quattuor tempora clerici ad sacros ordines promouebantur sublata est.*

4 *Ordines minores conferri possunt diebus festiuis, ordines vero sacri non conferuntur nisi in quattuor temporibus.*

5 *Petens promoueri ad maiores ordines si tale delictum commiserat, quòd si detegeretur ab ordine susceptо degradaretur, non potest promoueri ad ordines superiores.*

6 *Delictum si erat occultum Papa mandat, vt imponat penitentia condigna, qua peracta ualeat vti ordine susceptо.*

Deli-

7 Delictum cum sit occultum non prohibetur promoueri, nec debet prohiberi.

8 Peccata occulta non habent vindictam.

9 Episcopus si nouerit peccatum occultum per confessionem ab ordinibus confitentem prohibere non potest.

10 Episcopus, qui ordinauerit extra quattuor tempora in die quo non debuerat, punitur canonica disciplina.

11 Episcopus priuatur potestate conferrendi ordines, quos illicitè contulit, & ordinatis interdicitur exequutio ordinum, donec à Papa gratiam consequantur.

12 Episcopus si ordinauerit puerum agentem decimum tertium annum in ludibrium ordinis sine certo titulo, tenetur ei prouidere.

13 Episcopus ob illicitam ordinationem suspenditur à collatione ordinum, & compellitur prouidere de beneficio competenti, tamen ille suspenditur ab ordine, donec habeat legitimam ætatem.

14 Odio alterius quis punitur.

15 Ordinans aliquem ad sacros ordines, tenetur ei prouidere.

16 Ordines sacri plures in vna die non sunt conferendi.

17 Episcopus si plures ordines sacros conferret in vna die a potestate ordinandi suspenderetur.

18 Episcopus alienum clericum ordinare non potest, nisi cum licentia superioris, de cuius diocæsi est ille, qui uult ordinari.

19 Prælati inferiores, siue religiosi, siue alij, non possunt dare licentiam, vt aliquis ordinetur nisi haberent à sede Apostolica quod possint subditos suos ad quem voluerint Episcopum mittere.

20 Episcopus Officialis licentiam ordinandi dare non potest.

21 Vacante sede, Capitulum, seu ij ad quos pertinet administratio spiritualium possunt licentiam ordinandi dare.

22 Religiosi, qui sunt à suis Prælatis in non extraneis prioratibus deputati, Priores, & eorum socij possunt à locorum diocæsanis ordinari, licet non sint oriundi in ipsis diocæsibus.

23 Alienum, qui ordinauerit sine licentia scienter, seu ignoranter per annum à collatione ordinum est suspensus, & postquam suspensio fuerit manifesta poterunt subditi sine eius licentia à vicinis Episcopis ordinari.

24 Episcopus Italiæ non potest ordinare clericum Oltramontanum nisi de licentia Papæ, vel Episcopi, vnde est oriundus, uel in cuius diocæsi est beneficiatus & per patentes litteras continentes causam uel rationabilem, quare ipsum nolit, uel non possit ordinare.

25 Ordinati contra prædictam formam sunt suspensi absque spe dispensationis, & ordinantes indignè sunt puniendi.

Vige-

Vigesimum Septimum Priuilegium.

1
CLESIA habet hoc priuilegium, † quòd alicui
non licet ordinare Subdiaconum in diebus domi-
nicis, nisi Summo Pontifici, quamuis Deo dicatis
virginibus velum consacratorium imponendi, &
minores conferendi diebus Dominicis habeat
2 potestatem. † Nec licet alicui in vigilia Pentheco
stes sacros ordines celebrare, quia in sequēti heb
domada recepto Spiritus Sancti flamine celebrantur, cap. 1. de tē
3 poribus ordinand. † Consuetudo quæ erat vt extra quatuor tempo
ra clerici ad sacros ordines promouebantur sublata est, vt in ca. sa-
4 nè, eo. ti. † Minores ordines conferri possunt diebus festiuis, ordi-
nes verò sacri non conferuntur, nisi in quatuor tpibus in sabbatho
sancto, & in sabbatho ante Dominicam pasionis, cap. de eo, eod. ti.
5 Vtrum si quis volebat promoueri ad maiores ordines, & tale deli-
ctum commiserat, quod si detegeretur, ab ordine suscepto degrada
6 retur, nec potest promoueri ad ordines superiores, † quid obser-
uandum ex quo delictum illius erat occultum? Papa mandat vt pę
nitentia condigna imponatur, eique suadeat vt parte pœnitentiæ
7 peracta ordine suscepto vtatur. † Sed ad Superiores non ascendat,
verumtamen cum delictum sit occultum, si promoueri vellet prohi
8 beri non debet. † Hic considerandum venit, quòd occulta peccata
9 vindictam non habent, & licet † Episcopus peccatum occultum per
confessionem nouerit non pōt tñ ab ordinibus prohibere cap. ex te
10 nore eo: ti. † Si Episcopus ordinauerit extra quatuor tempora in die
11 quo non debuerat, debet puniri canonica disciplina, † scilicet vt pri
uetur potestate conferendi ordines, quos illicitè contulit, & ordi-
natis interdicitur executio ordinū susceptorum, donec, restitutio-
nis gratiam apud sedem apostolicam consequantur, cap. cum quę
12 dam eo. ti. † Item si Episcopus in diaconum ordinauit puerum agen
tem decimum tertium annum sine certo titulo in ludibrium ordi-
nis clericalis, puer autē hoc significauit Pontifici Maximo, vt ei pro
13 uideat. Iubet † vt ordinarius suspendatur a collatione ordinum,
& compellatur prouidere eidem de ecclesiastico beneficio compe-
tenti, illum tamen suspendendo ab executione ordinis diaconatus
donec ad legitimam ętatem peruenerit in iniuriam ordinantis, &
14 ita hic duo sunt valde consideranda, primo † q aliquis punitur odio

alte-

15 alterius,† secundo quòd ille qui ordinat aliquem ad sacros ordines
16 tenetur ei prouidere, cap. vel non est compos, eo. ti. † sunt enim ad modum considerandi sacri ordines, adeò quòd vna die plures non
17 sunt conferendi. Et† si Episcopus fecerit, à potestate ordinandi su-
18 spendetur, ca. dilectus eod. ti. † Episcopus, ēt non potest ordinare alienum clericum, nisi habuerit licentiam ipsius superioris .i. Episcopi de cuius diœcesi est ille, qui ordinari vult, uel in cuius diocæsi habēt Ecclesiasticum beneficium, vel vbi habet domicilium, licet
19 alibi natus fuerit. † Inferiores Prelati, siue Religiosi, siue alij non possunt talem licentiam dare, nisi habetent a sede Apostolica, quòd
20 possint subditos suos a quo voluerint episcopo facere ordinari. †Itē non potest talem licentiam dare Officialis Episcopi, sed Episcopo in
21 remotis agente Vicarius eius generalis in spiritualibus. vel † sede uacante capitulum seu is ad quem tunc administratio spiritualium
22 pertinet, possunt licentiam dare. † Religiosi quo que qui a suis prelatis sunt in non exemptis prioratibus deputati, priores & eorum so cij possunt à locorum diocæsanis quamdiu ibi morantur licitè ordinari, licet non sint de ipsis diocæsibus oriundi, & hæc omnia haben
23 tur extr. de temp. ordin. cap. cum nullus lib. vi. † Quicunque autem alienum sine licentia scienter, seu affectata ignorantia ordinauerit per annum, & collatione ordinum est suspensus, & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine eius licentia à vicinis Episcopis ordinari, cap. eos de temp. ord. lib. 6 & gl. in verbo manifesta dicit per euidentiam facti, vel quia est iure notoriū aliàs
24 in dubbio a proprio Prælato non recedant, multo minus † Episcopus Italię non poterit ordinare clericum vltramontanum, nisi habeat licentiam à summo Pontifice, vel ab Episcopo, vnde est oriundus, vel in cuius diocęsi est beneficiatus, & per patentes ipsius Episcopi litteras continentes causam rationabilem, quare ipsum nolit
25 vel non possit ordinare. † Et qui contra hoc ordinati fuerint, suspensi sunt absque spe dispensationis, & ordinantes debent condigne puniri, cap. sæpe de temp. ord. lib vi.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus renuntians Archiepiscopatui si post clericos ordinauit ten ordinatio, si solum loco, & non dignitati renuntiauit.*

2 *Archiepiscopus, qui renuntiauit loco & dignitati & contulit sacros ordines, aut minores, qui recipit minores in illis poterit ministrare, & ad maiores promoueri.*

Ordines

3 *Ordines minores, quandoque à non Episcopis conferuntur.*
4 *Ordinis exequutionem non habens eam dare non potest,*
5 *Ignorantia crassa, & supina non inducit dispensationem.*
6 *Ordinis si quis ab excommunicato Episcopo receperit à suo Episcopo dispensari poterit.*
7 *In ordine, & in conferrente tria sunt consideranda, Character, Ordinis habitus & exercitium.*
8 *Ignorantia crassa, & supina, quæ dicatur.*
9 *Dignitati renuntians præsumitur facere propter crimen.*
10 *Archidiaconus præsumitur magis renuntiasse loco, quàm dignitati.*

Decimum Nonum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet hoc priuilegio, † quòd si Archiepiscopus renunciauit Archiepiscopatui, & post renunciationem aliquos clericos ordinauit, successor illius quæsiuit, vtrum illi in ordinibus ipsis debeat remanere, Papa respondet esse distinguendum, quod aut renunciauit loco tantum, aut loco & dignitati simul, si loco tantum renunciatum fuerit, potuit ordines conferre, sicut ante imitatus ab aliquo alio
2 Episcopo ordinatus fuisset. † Si uero simul loco & dignitati renunciauerit, distinguendum est etiam, an contulit sacros ordines, an minores, si enim aliquis ordines minores à tali recipit, & in illis po
3 terit ministrare, & ad minores promoueri, † quia huiusmodi ordines quandoque à non Episcopis conferuntur, si vero scienter à tali sacros ordines quis recipit executionẽ officii non habebit, quia eam non habebat, si vero ignoranter Eps cũ tali poterit dispensare nisi crassa & supina fuerit ignorantia, hic considerãdum venit, quòd
4 minores ordines conferri possunt à non Epis. †; Et qui non habet
5 executionem ordinis eam dare non potest, & ignorantia crassa & supina non inducit dispensationem, hæc habentur. in c. 1 de ord. ab
6 epis. qui renunc. † verum si quis ab excõicato Epo ordines recepe-
7 rit, à suo Epo dispensari poterit, c. cum clericis eo. ti. † Tria sunt considerandа in ordine, & in conferente, character ordinis habitus, & exercitium. Primum quo ad potestatem conferendi residet in charactere consecrationis, & dignitatis Episcopalis. Secundum residet in habitu dignitatis Episcopalis, prout choeret personæ. Tertium residet in administratione dignitatis; ex hoc infertur,

quod habens omnia hæc tria conferat, characterem, & habi-
8 tum, sed non executionem. † Quæ autem dicatur crassa, & supina ignorantia, exponit gl. in d. cap. 1. quòd est quando: aliquid factum est publicè, vel coram populo, & hoc non excusat, Hostien. & alij dicunt, quòd licèt Episcopus publicè renunciasset, clericus postea ab eo ordinatus potuisset habere iustam ignorantiam, vt si extra prouinciam tunc fuisset, & hoc probaret, sicut in l. optimam. C. de contrah. stip. Vtrum si Episcopus renunciauit simpliciter, an in dubio, videatur, vel præsumatur renunciasse loco tantum, an ordini, & lo-
9 co, dicendum est, quod loco tantum. † Nam qui renuntiat dignitati præsumitur hoc facere propter crimen. capi. post translationē de renunt. Igitur ne præsumatur criminosus, quòd esse non debet,
10 cap. 1. de seruit. in ord. fac. † Præsumitur renunciasse magis loco, quàm dignitate secundum Phi. & Host.

SVMMARIVM.

1 *Abbates, Decani, Præpositi, si non sunt præsbyteri fiant.*
2 *Præsbyteri, vel Decani, si iusta causa existente esse non possunt prælatiores amittent.*
3 *Abbatia, Decanatus, Præpositura, Archipresbiteratus, & Archidiaconatus sunt dignitates.*
4 *Dignitate non priuatur si per casum promoueri non possit.*
5 *Episcopus non potest subtrahere consueta stipendia clerici ægrotantis.*
6 *Infirmus intelligitur seruire ecclesiæ, ideo omnia percipere debet, ac si sanus esset.*
7 *Infirmitas reputatur præter culpam, & opinionem suam.*
8 *Abbates non possunt cogi ad assumendum præsbyteratum.*
9 *Abbates non sunt clerici.*
10 *Abbates cum olim non essent clerici, vel monachi stabant, vt Layci hodie secus, quia benedicuntur, & minores conferunt.*
11 *Episcopus concedens pueris ecclesias in Archidiaconatu infra decennium constitutis ex iussu Papæ corrigitur ab Archiepiscopo.*
12 *Ecclesiarum custodia committitur personis idoneis, scientia, & ætate.*
13 *Ecclesiis duabus quis gaudere non potest, sed vnam retinere, & alteram recedere compellitur si subesset causa rationabili, vt si essent connexæ, vel sacerdotes proprij, concedenter alij non possint.*
14 *Ecclesia parochialis regimine indiget ad animarum regimen admitti non potest*

test, nisi saltem Subdiaconus.

15 *Canonicus peritus in arte Physica, qui secundum artem plures iurauit, si aliqui mortui sunt ex eius cura ad maiores ordines ascendere non potest.*

Vigesimum Nonum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, † vt Abbates, Decani, Præpositi, qui non sunt præsbyteri fiant, & qui Archidiaconatus tenēt Decani, qui presby-
2 teratus præsbyteri, vel amittant honorem. † Si vero iusta causa existente præsbyteri, vel Decani esse non possent prælationes amittant, cap. 1. de
3 æta. & quali. † Sunt hæc dignitates, quæ prelatu rædici possunt, vt Abbatia, Decanatus, Præpositura, Archi-
4 præsbyteratus, & Archidiaconatus. † Sed vtrum possit priuari dignitate, si per casum promoueri non posset, dicendum est, quod non, per capitu. 1. de cleri. egrot. ibi conquæritur sacerdos coram Pontifice Maximo, quòd cum esset infirmitate detectus ecclesiæ
5 seruire non valebat, † Episcopus subtrahebat ei consueta stipendia, eidem mandatum fuit vt permittat sacerdotem gaudere suis stipendijs consuetis, ne huiusmodi exemplo alii deterriti re-
6 maneant, & ne inueniantur, qui in Ecclesia militare velint. † Nam infirmus intelligitur seruire Ecclesiæ, ideo omnia percipere debet, ac si sanus esset, satis affligitur ipsa infirmitate, hic non priuatur.
7 † Quia infirmitas est præter culpam, & opinionem suam, secus autem quando propter culpam suam, ad talem casum deuenit, vt supra: nam debebat si abstinere ab eo, quòd sciebat se inhabilem, po-
8 test refricari etiam in dubium. † An Abbates possint cogi ad assumendum præsbyteratum, & videtur dicendum, quòd non hac
9 ratione suadente, † quòd Abbates non sunt clerici 93. distinct.
10 capitu. à Subdiacono. † Olim cum non essent clerici Abbates, vel Monachi immo perpetuo stabant, vt laici Innocen. in capitu. tuam de ætate, & qualita. hodie autem secus quia benedicuntur & minores conferunt, vt in capitu. cum contingat eodem titulo.
11 † Quid si Episcopus concesit ecclesias in Archidiaconatu pueris infra decennium constitutis, quæ non per clericos, sed per laicos disponuntur ex iussu Summi Pontificis ab Archiepiscopo corrigi-
12 tur, super his & custodiam illarum ecclesiarum committat personis idoneis, donec pueri ad congruam ætatem peruenerint,

laicis inde amotis ea quòd de cætero talia non præsumet, quiâ regimen ecclesiarum personis idoneis scientia & ætate tantum committi debet, & non pueris, cap. ex tenore eo. tit. & ibi eam per c. indecorum nedum ad regimen ecclesiarum debet institui indignus scientia verum ēt moribus, & duabus ecclesiis quis gaudere non pōt, sed unam retinere & alteram cedere compellitur nisi subesset causa rationabilis, quæ esse potest quando duæ ecclesię haberent connexitatem & essent ita tenues, quòd propriį sacerdotes ex earum substantia condecenter ali non possint, c. eam te. eo. tit. Si uero
14 Ecclesia parochialis regimine indigeret, ad animarum regimen admitti non potest, nisi saltem sit Subdiaconus, dispensatiue tamē admittitur in minoribus ordinibus constitutus, dummodo talis sit vt infra breue tempus possit in præsbyterum ordinari, dispensatiue igitur potest postulari, c. præterea eo. tit. quid si in loco illo non
15 adesset nisi quidam † Canonicus peritus in arte Physica, qui secundum artem plures curauit, sed aliqui eorum, ut euenire solet uitam cum morte commutauerunt, si eius conscientia eum momordit, de consilio P. Maximi ad maiores ordines non ascendat, ca. ad aures eo. titu.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ob grauem læsionem commißam Archidiacono vocati, & læso satisfacerent ex quo non comparuerunt sententia suspensionis promulgatur.*

2 *Clerici permanentes in ea suspensione per triennium si aliqua ecclesiastica beneficia acquisierint non retinent.*

3 *Clerici nec beneficia quæ habebant, nec adepta retinere possunt, stantibus contumacia, & contemptu Apostolico.*

4 *In iuditio consideratur persona citata, persona quæ citat, et ad cuius instantiam citatur.*

5 *Contumax coram vno Iudice de contumacia punitur ab alio iudice de mandato primi.*

6 *Contumacia si imponitur, pœna est suspensionis.*

7 *Suspensus priuatur potestate beneficij suscipiendi, & inhabilis censetur ad beneficium consequendum.*

8 *Delinquere dicitur qui ex contemptu pertinaciter dicitur, quando lata est sententia contra eum ex delicto in contumacia.*

9 *Beneficium de quo clericus extitit priuatus an statim alteri conferendum.*

10 *Suspensio perpetua, & iuris suspensis an priuet.*

Tex-

11 *Tempus, vel certa causa limitata finito tempore sit, vel si causa finiatur.*

12 *Suspensus, quando quis est à beneficio cum causæ cognitione, & diffinitiue per petuo censetur pronuntiatus.*

13 *Suspensus per modum accusationis, vel inquisitionis criminaliter, vel ciuiliter hoc casu suspensi beneficia conferuntur statim, cum per sententiam fuerit damnatus.*

14 *Suspensio hominis, & suspensio iuris differt.*

15 *Sententia ad tempus, vel ad certam causam limitata finita causa, vel tempore cessat.*

16 *Suspensio iuris cessante causa cessat ipsa suspensio.*

17 *Suspensus in peccato cessante, peccato cessat suspensio.*

18 *Suspensio, quæ surgit ex peccato notorio durat propter scandalum.*

19 *Suspensus ad tempus eo finito cessat suspensio, & recuperat, quæ perdiderat.*

20 *Suspensio limitata donec alicui satisfecerit, quo adimpleto cessat suspensio.*

21 *Suspensio facta ex quo non comparuerunt coram iudice facta comparitione cessat.*

22 *Suspensio si causa propter quàm est facta non cessat.*

23 *Citati non comparentes videntur egisse in contemptum.*

24 *Beneficijs ecclesiasticis adeptis ob annalem suspensionem contemnentes expoliantur.*

Trigesimum Priuilegium.

1 ECCLESIA habet hoc priuilegium, † nam ob grauem læsionem commissam per quosdam clericos Archidiacono, qui de mandato Pontificis Maximi vocati, vt eidem Archidiacono grauiter læso satisfacerent coram eo comparere contempserunt aduersus illos contumaces sententiam
2 suspensionis promulgari mandauit, † Et in ea suspensione triennio permanentes aliqua beneficia ecclesiastica adepti sunt, an beneficia hæc denuo acquisita retinere valeant, dicitur,
3 † quòd non, nec beneficia quæ habuerunt, nec adepta aliquatenus retinere possunt stantibus contumacia, & contemptu apostolico, mandauit, vt absque mora beneficijs spoliarentur.
4 capitu. cum bonæ memoriæ de æta. & qualita. † hi considerandum

venit

venit persona citata, persona quæ citat, & ad cuius instantiam cita-
5 tur, † & q̃ quando quis est contumax corã vno iudice de contuma-
6 cia punitur ab alio iudice de mandato primi. † Et si ex contuma-
7 cia imponitur pœna suspensionis, quòd per consequens, † suspen
sus priuatur potestate beneficii suscipiendi, & inhabilis censetur,
8 ad beneficium consequendum. † Nam dicitur pertinaciter delin-
quere ex cõtẽptu, quando lata sententia contra eum ex delicto in
contumacia longo tempore perseuerat, tunc contemnere dicitur,
9 † An beneficium de quo extit priuatus, sit statim alteri conferen-
dum, vt patet ex cap. literas de conces. præbend. hic tractatur de
10 effectu suspensionis quoad vitam eius circa quam, † duo viden-
da sunt. Primo an intelligatur suspensio perpetua, & iuris suspensio
11 priuet. † Secundo an sit tempus, vel certa causa limitata finito tem
12 pore, vel si causa finiatur. † Ad primum concluditur, quòd quando
quis à beneficio est suspensus cum causæ cognitione, & diffinitiuè
13 perpetuo pronuntiatus fuerit, † Suspensus intelligitur, qũ per mo
dũ accusationis, vel inquisitionis, criminaliter, vel ciuiliter fuerit, p-
cessum, hoc casu suspensi beneficia conferri statim possunt, cum
per sententiam fuerit damnatus. Innocen. in d. capitu. literas qui in
14 capit. sicut de cohab. cler. † Limitat procedere seu declarat in su-
spensione hominis, secus in suspensione iuris, Host. tamen ibi dam-
nat opinionem Innoc. asserens beneficia suspensi non posse confer
ri quia non vacant, nisi per triẽnium durauerit in suspensione, quo
15 casu priuandus. Ad secundum, † aut sententia est ad tempus, uel
16 ad certam causam limitata, finita causa, vel tempore cessat. † Sed
quædam est suspensio iuris, & in hac dicit Inno. in d. cap. sicut quòd
17 cessante causa cessat ipsa suspensio, † Vt si quis suspenditur, quia
iacet in peccato, cessante a peccato, cessat suspensio, quo ad hoc ut
18 alii ipsius officium possint audiri, cap. si qui sunt dist. 81. † Sed su
spensio quæ surgit ex peccato notorio durat propter scandalum,
19 † Suspensus igitur ad tempus eo finito cessat suspensio, & recupe-
20 rat quæ perdiderat, l. puto. ff. de postul. aliquando, † Suspensio erit
limitata, donec alicui satisfecerit, quo adimpleto cessat suspensio.
21 Aliquando est facta suspensio ex quo non comparuerunt coram iu
22 dice, sed postea facta comparitione, cessat suspensio. † Nisi causa
propter quam est facta suspensio, egeret dispensatione, prout est in
præsenti causa in qua ob grauem læsionem illatam Archidiacono
23 & † citati non comparauerunt, vnde hoc in contemptum egisse
24 videntur, † Ideò mandatum fuit, vt expoliarentur omnibus bene-
ficiis ecclesiasticis, etiam adeptis ob annalem suspensionem.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Episcopi in eorum consecratione Chrismate liniuntur in capite, & manibus, & si fuerit prætermissum supplendum est per tres episcopos.
2 Vnionis species duæ sunt exterior, & interior, exteriore inungitur Corpus interiore cor.
3 Episcopus quare de Oleo, & Chrismate vngitur.
4 Oleum nitor conscientiæ designatur, Chrisma, quod conficitur ex Balsamo designatur odor famæ.
5 Episcopus in capite linitur, Princeps in vmero, quilibet fidelis in scapulis, & pectore oleo sancto ante Baptismum, & post Chrismate in uertice, & in fronte.
6 Sacerdos in veteri testamento vngebatur, & Rex, & Propheta.
7 Iesum Nazarenum unxit Deus Spiritu sancto.
8 Iesus Christus Nazarenus est unctus oleo pietatis.
9 Iesus Christus est caput ecclesiæ, quæ est corpus.
10 Sacramentalis delinitio in capite Pontificis fit, quia personam capitis in officio pontificali representat.
11 Differentia est inter authoritatem Pontificis, & Principis, nam caput Pontificis Chrismate consecratur in humero, vel brachio Princeps delinitur.
12 Christiani omnes oleo sancto liniuntur, vt per sanctum Chrisma Spiritus sancti donum abijciat errorem, & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam.
13 Iustus ex fide viuit.
14 Substantialia si ommittuntur nihil agitur.
15 Consecrantium numerus ad minus sint tres.
16 Episcopus vnus totam beneditionem perficit.
17 Solemnia sunt, vt tempus, ætas, manus impositio, & in talibus, aut dispensator in exequutione, & in ætate, & tempore.
18 Solemnia, quæ sunt in dubbio quod faciunt sacramentum nullum, vt Missa, Ieiunium, & in quibus Canones discrepare videntur, tenendum quod fieri debeat, & iteratio.
19 Leuia aliqua sunt, vt est tangere, vel non tangere hostiam, campanam, vel candelabri, traditionem, vel calicis, & non reprobatur ad cautellam taliam fiat supletio.
20 Canonistæ mirantur, quomodo Theologbus, audeat ista difinire, cum per canones statuantur.

Tri-

Trigesimum Primum Priuilegium.

1 CCLESIA est in hoc priuilegiata,† quod omnes Epi
scopi in eorum consecratione Chrismate liniuntur in
capite,& manibus,& si fuerit prætermissum,supplen-
dum est per tres Episcopos,vt in capit. 1. de sac. vnct.
2 † Duæ enim sunt species vnctionis, exterior, & inte-
3 rior,exteriore inungitur corpus, interiore cor. † vngitur oleo,&
4 Chrismate,quare de vno,& quare de alio,quia p†oleū nitor conscię
tiæ designatur, per oleum Chrismatis quod conficitur ex balsamo
designatur odor famæ propter quod dicitur sicut balsamum aro-
5 matizans odorem dedi,& quare † Episcopus in capite linitur, &
Princeps in humero,& quilibet fidelis inungitur in spatulis,& pe-
ctore, oleo sancto ante baptismum, & post baptismum inungitur
chrismate,in vertice,ob rationem quæ est superior pars mentis, &
in fronte vt liberè confiteatur,quod credit. In veteri testamēto nō
6 solum vngebatur † Sacerdos, sed enim Rex,& Propheta, sicut in
libro Regum,Dominus præcepit Helyæ,Vade, & reuertere in do-
mum tuam per desertum in Damascum, cumque perueneris illuc
vnges Azahel in Regē, super Syriam, & Iesum filium, nam si vnges
in Regem super Israel, Helisæū autem filium Saphat,qui est de A-
7 belmeula vnges Prophetam pro te, sed vbi † Iesus Nazarenus,
quem vnxit Deus Spiritu sancto,sicut habet in Actibus Apostolo-
8 rum,† vnctus est oleo pietatis præconsortibus suis, † qui sunt Apo
9 stolum est caput Ecclesiæ, quæ est corpus ipsius Principis, vnctio
est translata à capite,ad brachium,vt Princeps ex tunc non vnga-
tur in capite, sed in humero, vel in brachio, iuxta illud, Factus est
10 principatus super humerum eius. † In capite vero Pontificis sa-
cramentalis,est delinitio conseruata,quia personam capitis in offi
11 cio illo Pontificali representat,† caput Pontificis Chrismate conse
cratur in humero, vel brachio Princips delinitur, vt percipiatur
quanta sit differentia inter auctoritatem Pontificis,& Principis po
testatem unguntur omnes fideles nam Apostolus Petrus ait, Estis
genus electum,ideò in nouo testamento non solum Reges & Sacer
12 dotes vnguntur, † sed etiam omnes Christiani Oleo sancto,& post
Baptismum Chrismate,vt per Sancti spiritus donum abijciat erro
13 rem,& ignorantiam,& suscipiat fidem rectam,† quia iustus ex fide
viuit,sed an omnia omissa in ordinibus suppleantur, vel suppleri
possint,

14 possint dicitur, † quòd quædam sunt substantialia, quæ si omittantur nihil agitur, vt ponere librum super ceruicem consecrandi,
1523.di.c.Episcopus,† Itē numerus cōsecrantium ad minus sint tres
65.dist.cap.si forte cap.si Archiepiscopus,& cap.seq.de tempo. ord.
16 Item quod vnus Episcopus totam benedictionem perficiat,23. di.
ca.quorundam de consecr.si talia omittantur nihil agitur, ideò suppletio nihil operatur, quia ordinatio fuit nulla, quædam sunt
17 solemnia necessario, vt tēpus,ætas,manus impositio,& in talibus;
aut dispensatur in executione, vt in ætate,& tempore, cap.consulta
18 tioni de temp. ord.aut supplentur, † vt hic sunt & alia quæ dubia
sunt,an sint solemnia vel non, ita quòd faciant sacramentum nullum,vt Missa,Ieiunium,& in quibus Canones discrepare videntur,
& tenendum quòd fieri debeat iteratio,de bap.cap.2.cap. vnico de
19cler.per salt.promo.† Quædam autem exiguntur quæ sunt leuia, vt
tangere,vel non tangere ostium, vel campanam,vel candelabri traditionem,vel calicis,& non reprobatur,si ad cautelam etiam taliū
20fiat suppletio,c.ad eius vero di.5.l.qui mutuam.ff.manda.† & cum
hæc per canones statuantur,& canonistæ dubitant,mirandū quomodo Theologus audeat ista diffinire.

SVMMARIVM.

1 *Promotus ad ordinē Subdiaconatus sine manus impositione,an permittatur ad ministrare in tali ordine.*
2 *Vnctus per errorem oleo cum debuisset perungi Chrismate non est iterandum sacramentum,sed suplendum quod incautè fuerat prætermissum.*
3 *Iterari non dicitur,quod factum non fuit.*
4 *Omissa in ordinibus conferendis suppleri debent.*
5 *Ordinatus in Subdiaconum absque manuum impositione impeditur ministrare,antequam suppleantur requisita.*
6 *Actum non dicitur cum aliquid superest agendum.*
7 *Sacramenta alia sunt voluntaria, prout est ordo,& matrimonium, alia necessaria prout est Baptismus, Confirmatio,Pœnitentia, Corpus Christi, & Vltima unctio.*
8 *Sacramentum ordinis dicitur maius respectu regiminis,nam per illud ecclesiæ regitur.*
9 *Pœnitentia dicitur maius respectu reparationis, quia sola post Baptismum.*
10 *Vntio extrema respectu confirmationis,quia digne sumpta dat confirmationē gratiæ.*

11 *Sacramentorum proprietates sunt considerandæ,& quare fuerint sacramenta instituta.*

12 *Baptismus est introentium, Confirmatio dicitur pugnantium, Corpus Christi dicitur progredientium, Pœnitentia dicitur redeuntium, Extrema vnctio recedentium.*

13 *Matrimonium,& ordo sunt voluntatis.*

14 *Sacramentum primum est timentium.*

15 *Sacramentum secundum alios regentium est.*

16 *Sacramenta propter tria sunt instituta, propter humiliationem, vt dum homo rebus sensibilibus & inferioribus se subijcit reuerenter ex hoc amplius apud Deum mereatur. Item propter eruditionem. Item propter exercitationem.*

Trigesimum Secundum Priuilegium.

1 ECCLESIA tali priuilegio gaudet. † Quidam fuit promotus ad ordinem Subdiaconatus sine manus impositione, quæsitum fuit, an permitti debeat administrare in tali ordine. † Vel si quidam per errorem fuit vnctus oleo cum debuisset perungi Chrismate, refricatur in dubium, vtrum sacramentum Confirmationis deberet in eo iterari, fuit responsum, per P. Maximum, quòd in talibus non est aliquid iterandum, sed supplendum quòd incautè fuerat prætermissum, cap. 1. de sacram. non iteran. Hic consideratur, † quòd non dicitur itetari quod factum non fuit, † Item quæ omittunt in ordinibus conferendis suppleri debent, sed videtur quod secundum ea quæ proposita sunt non sit responsum, sed dimittit nos in obscuro, contra cap. fi. de constitut. cum fuerit quæsitum, † an ordinatus in Subdiaconum absque manum impositione debeat impediri, ne ministret, sed glo. soluit dicendo, quòd antequam ista suppleantur, ministrare non debet, 52. distinct. capitu. solicitudo. Et satis respondet cum dicat ista suppleri, † quia nihil dicitur actum, cum aliquid supereſt agendum, 7. quæstio. 1. capitu. illud magnopere considerandum arbitror circa † sacramenta, quod aliqua sunt voluntaria, prout est Ordo, & Matrimonium, alia necessaria, prout est Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Corpus Christi, & Vltima vnctio, secundum Host. † Sacramentum Ordinis dicitur maius respectu regiminis, nam per illud Ecclesia regitur, & habet alia

per

9 per quæ per illud conficiuntur, & conferuntur, † Pœnitentia dicitur maius respectu reparationis, quia sola post Baptismum ha
10 bet reparare. † Extrema vnctio respectu Confirmationis, quia dignè sumpta dat consumationem gratiæ, 25. distinct. cap. qualis. In
11 consequentiam etiam, † Sacramentorum proprietates sunt consi
12 derandæ, & quare fuerint sacramenta instituta. † Primo casu Baptismus est introeuntium, 32. distinct. capit. præter hæc. §. verum. Confirmatio dicitur pugnantium, de consecrat. distinct. 5. capitu. Spiritus sanctus. Corpus Christi dicitur progredientium, 26. q. 6. capitu. qui recedunt; Pœnitentia dicitur redeuntium, cap. qui pugnauerunt, de pœni. dist. 2. Extrema vnctio recedentium, 95. dist.
13 §. sed istud & c. illud, † Matrimoniũ vero, & Ordo sunt voluntatis, vt
14 est dictum, & † Primum sacramentum timentium 33. quæstio. 5.
15 cap. qui sitit. † Secundum sacramentum alios regentium, 1. quæst.
16 1 cap. si qui §. ecce cum honoris huiusmodi, † Sacramenta propter tria sunt instituta, propter humiliationem, vt dum homo reb. sensibilibus, & inferioribus se subijcit, reuerenter ex hoc amplius apud Deum mereatur, 11. q. 3. cap. quid ergo. Item propter eruditionem, vt per id quod foris in specie visibili cernit ad cognoscẽdũ inuisibilem sacramentorum virtutem erudiatur, de consecr. dist. 3. capi. prælatum. Item propter exercitationem, vt vitetur ocium de renuncia. capit. nisi cum pridem.

SVMMARIVM.

1 *Filij Præsbyterorum, & alij illegitimi sunt inhabiles ad sacros ordines, nisi fiant Monaci, aut in congregatione canonica viuant.*

2 *Filij Præsbyterorum præl ationem nullatenus habeant in minoribus ordinibus & beneficio sine cura.*

3 *Irregularitas proueniens ex alterius delicto tollitur per ingressum Monasterij.*

4 *Episcopi est electio de digno, scientia, moribus, & quod sit de legitimo matrimonio natus.*

5 *Illegitimus si est conditionis prædictæ videlicet, in scientia, moribus, & ætate à dignitatibus non repellitur, indignitatibus secularibus secus in ecclesiasticis.*

6 *Fornicatio extra matrimonium est peccatum mortale.*

7 *Natus de originali peccato mortali à lege Canonica repellitur.*

8 *Illegitimus per ignorantiam promotus, promoueus excusatur.*

9 *Promouens illegitimos sciens veritatem cecidit in conspectu Dei, licet illud silo cutum secus si ignorauit.*

10 *Promouens illegitimos sciens poterit petere dispensationem à Papa.*

11 *Locus non sanctificat hominem, idem est si transit ad religionem, vel ad locum religiosæ conuersationis.*

12 *Filius sacerdotis non potest administrare in eadem ecclesia paterna, etiamsi impetrauerit à Papa, quia literæ censentur subreptitiæ.*

13 *Papa mandat filium sacerdotis remoueri ab administratione ecclesiæ, non obstantibus literis impetratis.*

14 *Beneficia impediuntur ex duobus vicis, videlicet, quando quis est illegitimus, & quando pater ministrauit in ecclesia.*

15 *Filius sacerdotis ministrare potest mediate, non autem immediate.*

16 *Filius sacerdotis ordinatus ad sacros ordines agere potest, vt beneficium conferatur.*

17 *Beneficium collatum ex aliquo impedimento non tenet collatio.*

18 *Filius sacerdotis si non potest retinere beneficium gratiosè concessum potest tamen illud per viam iustitiæ retinere.*

19 *Illegitimus absque dispensatione Papæ ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum promoueri non potest.*

Trigesimum Tertium Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet hoc priuilegio, † Quòd filij
2 præsbyterorum, & albi illegitimi sunt inhabiles ad sacros ordines, nisi aut monachi fiant, aut in congregatione canonica viuentes, regulariter † prælationem vero nullatenus habeant, in minoribus ordinibus & beneficio sine cura Episcopi, dummodo tale sit, quo alias dispensare possint, in alijs dispensatio Papæ requiri-
3 tur, capitu. 1. de filijs præsbyte. † Igitur per ingressum monasterii tollitur irregularitas proueniens ex alterius delicto,
4 statutum fuit per Concilium Lateranense, quòd electio ad Episcopatum de digno, scientia, moribus, ætate, & quòd sit de legitimo matrimonio natus, capitu. cum in cunctis de electio.
5 † Si illegitimus esset conditionis prædictæ à dignitatibus non repellitur, l. 2. §. spurios. ff. de decurion. & l. spurij eod. titu. Hoc est verum in dignitatibus secularibus, secus autem in Ecclesiasticis

illegi-

6 illegitimi repelluntur, † quia omnis fornicatio extra matrimo-
7 nium est peccatum mortale, Clem. ad nostram de hęretic. † Ideo ve
luti nati ex originali peccato mortali, a lege canonica repelluntur
8 sed si per ignorantiam tales fuissent promoti excusatur promo-
uens, capitu. 2. de ordin. ab episcopo. C. de test. l. 1. ff. de offic. pro
9 cons. l. iij. † Ipse vero cecidit in conspectu Dei si veritatem nouit,
licet illud sit occultum, de temp. ord. cap. fi. secus si ignorauit, vt
quia forte coniugata admisit præsbyterum, nec ei reuelauit, excu-
satur. ff. de in ius. voc. l. quia semper verbis autem matris in his est
credendum, cap. per tuas de probat. cap. afferte, & cap. literas de
præsump. Et quia in dubio tutius est abstinere, cap. ad aures de tem
po. ord. non tamen cogitur credere, ex quo natus ex nuptiis, l. neq;
professio. C. de test. not. Inn. in cap. officii de pœnit. & remiss. con-
10 suluit Host. † quod talis seruet cõscientiam suam, & uadat ad Pa-
pam pro dispensationem, quam faciliter in hoc casu obtinebit,
11 & cum † locus non sanctificet hominem, utrum idem esset si non
transiuisset ad religionem, sed ad locum religiosę conuersationis,
xl. dist. cap. non loca secundum opinionem Dec. non seruaretur
hoc cum a regula communi exorbitare uideatur, & excluderetur a
prælatione tàm in eisdem, quàm in aliis monasteriis, cap. legi. xvi.
12 q. 1. In dubium reuocari potest † si sacerdos habens filium, & admi
nistrationem cuiusdam Ecclesię, si à Papa impetrauerit tacitò quòd
esset eius filius, & quòd valeret administrare in eadem ecclesia pa
terna, an filius ab administratione remoueri potest, & dicendum
13 quòd sic, quia literæ impetratę fuerunt subreptitiæ. † Ideo hoc co-
gnito per Papam mandauit ordinario quatenus si filius est genitus
sub sacerdotio, & quòd pater eius in eadem ecclesia ministrat, re-
moueat illum ab illa ecclesia, non obstantibus literis impetra-
14 tis. † Duo. n. vitia sunt, quæ impediunt ad beneficia promoueri, sci
licet quando quis est illegitimus, & quando pater ministrauit in
15 ecclesia, c. ad præsentiam de fil. præsbyt. † Qđ immò filius posit
ministrare est tex. in cap. ex transmissa, eo. ti. ad quem responderi
potest, quòd in d. cap. ad præsentiam ibi intelligitur quòd im-
mediatè non potest, mediatè autem potest, quia purgatum est
16 uitium, † sed est casus, quòd ordinatus ad sacros ordines,
etiam si sit filius sacerdotis, agere potest ut sibi beneficium con-
17 feratur. † Et ubi aliud quod est collatum ex aliquo impedimen-
to non tenet collatio, illud sibi ex dispositione est relaxan-
18 dum, donec aliter prouideatur, † sed licet filius non posset
tenere sibi beneficium gratiosè concessum per viam gratiæ,

in

in quo pater ante ministrauit, potest tamen illud retinere, quando per viam iustitiæ etiam iustitia impellente ex necessitate sibi collatum quousque aliter prouideatur, & tunc tenet quandam iuris dispositionem, quod notandum cum de facili alibi non reperitur, Io. And. in cap. veniens de fil. 19 præsb.† Satis est quod illegitimus absque dispensatione Papæ ad dignitatem, vel personatum, vel beneficium curatum, promoueri non potest. cap. nimis, de fil. præsby.

SVMMARIVM.

1 *Domini olim pro eorum usu, & ministerio emebant homines.*
2 *Vsus emendi seruos non est de consuetudine præter penès Genuenses, & Patenopem, ac Regnum Siciliæ.*
3 *Serui emptitij ad ordines ante manumissionem promoueri non possunt.*
4 *Ingenuus dicitur ille, qui natus est liber.*
5 *Clericus promotus plenam libertatem adeo quod apud hominum nullum remaneat obsequium temporale, aliis promoueri non potest.*
6 *Seruus non est sui iuris sed subiectus Domino, Ideo talis promotio potest infirmari, vel vituperari.*
7 *Futura sunt præcauenda.*
8 *Collegio clericali renuntiari non potest.*
9 *Status hominum apud Canonistas tres sunt considerandi, ideſt status ingenuitatis, status libertatis, status libertinitatis.*
10 *Ecclesia de origine, vel nobilitate non curat.*
11 *Clericus ad hoc vt eligatur non inspicitur in eo nobilitas generis, sed virtus, & vitæ honestas, quæ Deo idoneum, & gratum seruitorem faciunt.*
12 *Deus non curat regimen nobilis, & potentis secundum carnem, sed ignobiles, ac pauperes, cum apud Deum non sit personarum acceptio.*
13 *Ecclesia non curat Nobilitatem sanguinis, sed attendit nobilitatem conuersationis.*
14 *Nobilitas ita fuit cara Deo, vt eum descenderet in terram, vt se humanaret, nō traxit hortum ex tirpe Beniamin, sed ex tirpe Dauid regia.*
15 *Deus in omnibus ad exemplum nostrum semper vsus est humanitate maxima.*
16 *Deus iussit, quod pro regimine Reipublicæ eligerent viri nobiles, & sapientes.*
17 *Nobiles, & ignobiles varijs pœnis Iureconsulti afflixere.*
18 *Lex, quæ diuersimode punit nobiles, & ignobiles non est iniqua.*

No-

19 *Nobilitas Deo, & hominibus placet.*
20 *Virtus, & honesta conuersatio, quam sanguinis nobilitas curatur à Deo.*
21 *Deus est fons iustitiæ, quæ vnicuique tribuit quod suum est.*
22 *Ecclesia est habitaculum Dei.*
23 *Clericus non promouetur, qui in infamiam ecclesiæ a Domino reuocatur.*
24 *Natus ex patre seruo, & ex libera matre poterit promoueri.*

Trigesimum Quartum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet tali priuilegio, † Olim in com
2 muni vsu erat quod Domini pro eorum ministe-
rio homines emebant, † Qui propriè appellabã
tur serui, hodie autem abijt in desuetudinẽ, præ-
ter penès Genuenses, & Partenopem, ac Rgnum
Siciliæ, apud quos viget adhuc talis consuetudo
3 huiuscemodi. † Serui ad ordines ante manumissio
nem promoueri non possunt, capitu. 1. de seru. non ordin. hoc enim
cum maxima verborum efficatia Sancitum est, cum ibi in tex. di-
catur nisi ante clericatum ingenuitatis dignitate potiatur, vtitur
4 illo verbo ingenuitatis improprie. † Quia ingenuus dicitur ille
qui natus est liber. institu. de ingenu. in princ. vnde dic ingenuita-
5 tis, idest plenę libertatis, † Nam qui ad clericatum promouetur
plenam libertatem consequi debet, adeò quòd apud Dominum
nullum remaneat obsequium temporale, aliàs promoueri non de-
6 bet, 54. dist. cap. quicunque ratio enim fuit nam, † cum seruus non
sit sui iuris, sed subiectus Domino suo, ideo talis promotio poterit
7 infirmari, vel vituperari, & ita hoc præcauendum. † Hic igitur no-
tandum, quòd futura sunt præcauenda, cap. in nomine Domini
23. distin. c. conuenientibus 1. q. 7. ca. cum Adrianus 63. dist. quia
vituperium consistit in hoc, quòd promotus in seruitutem remitta
tur cap. frequens 54. distin. & capi. ex antiquis vituperium tale est,
8 quod tangit totum † collegium clericali, cui renunciare non po-
9 test, cap. si diligenti de foro compe. † Apud Canonistas, tres sunt
hominum status considerandi, quidam sunt ingenui, & sunt illi
qui sunt in plena libertate, & fuerunt nati liberi, quidam sunt liber
tini, & sunt illi qui fuerunt serui, sed postea manumissi sunt, qui-
10 dam sunt serui, qui sub potestate Domini sui vitam degunt, † Si
Ecclesia de origine, vel nobilitate non curat, ca. venerabilis de prę
11 bend. & capi. ad decorem de institu. non attenditur, † in eligen-

do

do aliquem in clericum nobilitas generis, sed virtutum, vitæque
honestas; nam hæc Deo idoneum, & gratum seruitorem faciunt,
12 † ad eius regimen non multos secundum carnem nobiles, & poten
tes, sed ignobiles, ac pauperes, ex quo apud eum non est persona-
rum acceptio, nam ibi loquitur de personis quæ non sunt seruiles
13 ex origine. Ideò de illis, † ecclesia non curat nec de nobilibus san
guine etiam curat, sed nobilitatem conuersationis attendit, de cle
14 ric. pereg. per totum & cap. cum deputati de iudi. Tamen † nobi-
litas ita fuit cara Deo, vt cum descenderet in terrâm, non traxit or
tum ex stirpe Beniamin tanquam viliori, sed ex stirpe Dauit Regia.
15 † Licet in omnibus ad exemplum maxima inquam humanitate
16 vsus fuerit, † iubetque in cap. 1. Deuteronomii, quod pro regimi
ne Reipublicæ eligantur viri nobiles, & sapientes, nam ambæ ne-
cessariæ sunt, vna per se sola non sufficeret, quia Sapientia, respicit
iudicium, nobilitas auctoritatem, quæ ad regendum sunt aptæ.
17 Iure autem consulti variis pœnis nobiles, & ignobiles affilixere, l.
18 capitalium. ff. de pœn. † Nec propter hoc lex erit iniqua, nam nobi-
les sæpius turpia euitant, quòd ignobiles non faciunt, sed ea faci-
19 lius ex natura, & mala educatione imbuti frequentant, † Itaque
Deo & hominibus placuit nobilitas, capitula allegata eam non re-
20 probant, † Sed magis approbant, virtutem & honestam conuer-
sationem, quam sanguinis nobilitatem, non curat personas non ser
21 uiles, sed duntaxat seruiles ut hic, † Deus qui est fons iustitiæ,
22 quæ vnicuique tribuit quod suum est, & per consequens, † Eccle
23 sia quæ est ipsius habitaculum, non intendit in † clericum promo
uere, qui in infamiam ecclesiæ à Domino reuocatur, ut dicit glo. in
24 d. cap. 1. de seru. non ordin. † Natus autem ex patre seruo, & ex li
bera matre poterit promoueri, eo. titu. cap. fi.

SVMMARIVM.

1 *Administrationis rationem rei alienæ administratæ quilibet reddere tenetur, nedum in hoc sæculo, sed in futuro.*

2 *Administratores bonorum alterius ordinari non debent ad sacros ordines, nisi administratione deposita.*

3 *Ecclesia infamatur recipiendo, seu promouendo aliquos quorum vitæ actus non fuerint comprobati.*

4 *Promotus creditore prohibente ad clericatum non deponitur sed eius bona cedunt ei in solutum.*

Epi-

5 Episcopus promouens ad clericatum debitorem alicuius si non sufficiunt eius bona, ei tenetur.

6 Iure canonico cautum reperitur viginti ſpeties personarum infamium, & quasdam aliàs personas, quæ propter irregularitatem, vel aliàs causas ad sacros ordines accedere non possunt.

7 Infamis dicitur qui legis Christianæ normam abijcit, & statuta Ecclesiastica contemnit, aut qui facultates Ecclesiæ iniustè tenet.

8 Administrans bona secularia non promouetur nisi reddita ratione.

9 Aliena bona retinere præsumitur, qui rationem non reddit.

10 Ecclesiasticorum bonorum rationem reddere contemnens ex quo facultatem Ecclesiæ iniustè retinet, infamis in utroq; casu à lege promulgatur.

11 Ecclesia est refugium delinquentium, non autem obligatorum ad ratiocinia.

12 Ecclesia non est tutum refugium pro omnibus delictis.

13 Ecclesia in eius gremium si reciperet obligatos ad ratiocinia, daretur materia grauiter peccandi.

14 Differentia non est inter publica ratiocinia, & priuata, quia administratores conueniuntur ex utraq; causa.

15 Debitores ciuitatum non admittuntur ad honores, nisi facta solutione.

16 Administratores non debent admitti ad ordines, retinentes aliena bona, ob non redditam rationem.

17 Administratores assumi possunt si uocati ab illis fuissent, quorum ratiocinijs essent obligati.

18 Consensus creditorum sufficit ad liberationem.

19 Promotio eorum, qui tutellam, curamq; egerint, vel quæ necessaria sunt à legibus imposita, non impeditur.

20 Promotus suscipere potest necessaria imposita à lege.

21 Promoti Administrationes, Procurationesq;, miserabilium personarum suscipere possunt.

22 Promoti suscipientes administrationes pauperum, eorum promotio non impeditur Autoritate Episcopi.

23 Administrans non promouetur nisi reddita ratione, imò reuocatur promotio.

24 Administrans pro Ecclesia, pro miserabilibus personis, pro consanguineis promoueri potest tam si gerit coram iudice seculari, quàm pro laicis coram ecclesiastico.

Trigesimum Quintum Priuilegium.

1 ECclesia hoc priuilegio gaudet, † Omnes. n. quibus datum est res alienas administrare, rationem reddere tenentur, nedum in hoc seculo, sed in futuro proprias, vnde habetur secundum Lucam in cap. 6. redde rationem villicationis tuæ. In hoc enim seculo quisque tenetur per tex. in l. 1. §. officio. ff. de tutel. & ration. distrahend. Rom. 2 in consi. 413. † Isti administratores bonorum alterius ordinari non debent ad sacros ordines, nisi administratione deposita, & reddita ratione, quare non possint promoueri ante libertatem negocio- 3 rum, vel officiorum, quia † Ecclesia infamatur recipiendo seu promouendo aliquos, quorum vitæ actus non fuerint comprobati in omnibus. Glos. autem exponit verbum infamatur, idest puniatur 4 † Quia si creditore prohibente fuerit promotus ad clericatum, non 5 deponetur, sed eius bona cedunt ei in solutum, † quæ si non sufficiant Episcopus ei tenetur, qui ei abstulit occasionem negociandi, cap. fornicari 88. dist. Hæc enim expositio circa istud verbum in- 6 famatur, mihi non placet. † Nam iure canonico cautum reperio viginti species personarum infamium, & quasdam aliàs personas, quæ propter irregularitatem, vel aliàs causas ad sacros ordines 7 accedere non possunt, capitu. infames 6 quæstio. 1. † Ibi dicitur, quòd notantur infamia, illi qui Christianæ legis normam abijciunt, & statuta Ecclesiastica contemnunt: aut qui facultates Ec- 8 clesiæ iniustè tenent. Nam qui vult promoueri, † aut administrauit bona secularia, aut bona ecclesiastica. Si bona secu- 9 laria non promouetur nisi reddita ratione, † nam eam non reddendo præsumitur aliena bona retinere, & ita contra iustitiam, quæ tribuit vnicuique quòd suum est, Institutio. de 10 iusti. & iur. in princip. † Si bona ecclesiastica, & contemnit rationem reddere ex quo facultates Ecclesiæ iniustè retinet, infamis in vtroque casu à lege promulgatur, ut ibi in d. capitu. infames plenè constat. Debet igitur illud verbum infamatur, id est Ecclesia infamatur dum esset refugium personæ infamis. Et 11 si diceretur. Sicuti † Ecclesia est refugium delinquentium, multo magis potest esse refugium obligatorum ad ratiocinia, nam 12 longa differentia est, quia † Ecclesia non est tutum refugium pro om-

omnibus delictis, prout supra in alio priuilegio fuit deductum.
13 Si enim Ecclesia in eius gremium reciperet obligatos ad ratiocinia, sequeretur hoc inconueniens, quòd daretur materia grauiter peccandi, quia administratores retinerent, & cælarent pecuniam, se tuentes sub Clypeo cap. Odoardus de solut. Deinde illi quorum negocia administrata fuissent remanerent grauati, vt eorum admi
14 nistratores forum mutassent. † Nec est facienda distinctio inter publica ratiocinia, & priuata, ne an tales administratores conuenian tur de dolo, an de culpa, sed quòd pro quibuscunque ratiociniis si ue publicis siue priuatis astringi possint, non possunt promoueri, ni
15 si reddita ratione. † Nam si debitores ciuitatum non admittuntur
16 ad honores, nisi facta solutione, l. 1. C. de debit. ciuit. lib. 11. † Multo fortius non debent admitti ad ordines retinentes aliena bona,
17 ob non redditam rationem. † Assumi tamen possent si uocati illi fuissent, quorum ratiociniis essent obligati, & ex tali concessione
18 lædi possent, † eorum consensus ad liberationem sufficit, capi. si
19 quis quicunque 54. dist. † Si tutelam, uel curam egerint, uel quæ necessaria sunt à legibus imposita, non impeditur eorum promo-
20 tio, † cum etiam promotus suscipere potest, 86. dist. cap. peruenit.
21 † Sed & aliarum personarum miserabilium procurationes admini
22 strationes suscipere possunt, tamen † Episcopi Auctoritate eorum promotio non impeditur, d. cap. peruenit similiter & Ecclesiarum 89. dist. cap. indicatum. Et hæc vera sunt eo permanente in officio, si autem depoluit administrationem adhuc tamen est obligatus ex
23 ea, † sed si sunt publica ratiocinia non debet promoueri, nisi ea redita, immo reuocari si promoueatur, 51. dist. ca. præterea sed quòd dictum est de Procurationibus, & Administrationibus, intelligitur
24 coram iudice seculari, † nisi pro Ecclesia, vel miserabilibus personis, & consanguineis, & his, quorum negotia de iure gerit, l. 1. & l. sequen. ff. de postul. & pro laicis coram ecclesiastico, capitu. 1. 2. 3. de postul.

SVMMARIVM.

1 *Promotio impeditur ex deformitate membri,*
2 *Corpora duplici modo dicuntur viciata quando sunt debilitata.*
3 *Sacerdos si duello amisit partem digiti, si tanta pars digiti superest, quod absque scandalo celebrare possit post peractam pœnitentiam permittitur ministrare, Autoritate Episcopi.*

4 *Sacerdos cui ungula pollicis deest ex aliquo tristi euentu, dummodo valeat ad frangendam Eucharistiam promouetur.*

5 *Promotio non impeditur ex deformitate oculi maculæ, dum macula non sit magna.*

6 *Promotus sectus in incunabilis assumptus ad ordinẽ Diaconatus ad aliàs prohibetur promoueri.*

7 *Promotus dicitur si sanus cuperet, vt virilia abscinderentur.*

8 *Promoto secto in incunabulis permittitur promotio si per insidias sectus fuisset, vel ita natus, vel ob persecutionem virilia amputarentur, si in cæteris dignus potest promoueri.*

9 *Sacerdos credens Deo præstare obsequium, fecit sibi amputari virilia, officium exercere potest, ministerium vero prohibetur.*

10 *Sacerdos si ex iusta causa fecit sibi amputari virilia officium sacerdotale exercere potest.*

11 *Promotus prius mutilatus manu, est ammouendus.*

12 *Promouendus, quando fuit viciatus si dabat operam rei licitè potest promoueri, secus si illicitè. Primo casu dispensatur. Secondo casu efficitur irregularis.*

13 *Priuatus aliquo membro ex superbia, vel indignatione, vel impacientia à promotione repellitur.*

14 *Promotio propter peccatum, & propter inhabilitatem executionis in alterius ministerio denegatur.*

15 *Deformitas prouenit ex peccato, vel ex inhabilitate exequutionis ministerij sacerdotalis.*

Trigesimum Sexttum Priuilegium.

1 ECCLESIA habet hoc priuilegium, † quòd deformitas membri aliquãdo impedit aliquem promoueri. † Corpora duplici modo dicuntur uitiata.
2
3 Aut sunt debilitata, aut mutilata. † Si sacerdos partẽ digiti in duello amisit, si tanta pars digiti superesset, quòd absque scandalo celebrare possit, post peractam pœnitentiam Autoritate Episcopi permittitur in suo ordine ministrare, licet grauis eius excessus extitisset, ca. 1. de corp.
4 vit. † Promouerique pariter potest ad sacros ordines ille, qui aliquo tristi euentu vngula pollicis caret, dummodo ad frangendam
5 Euchareſtiam in eo sit potens, capitulo fina. eodem tit. † Macula

etiam

etiam in oculo quæ magnam deformitatem non præbet, non im-
6 pedit promotionem, cap. 2. eod. titu. † Sed si in cunabulis sectus,
& in monasterio assumptus, & ad ordinem Diaconatus promo-
tus, an ad alios ordines promouendus, ex Concilio Niceno prohi
7 betur. Et aliquando, † promotus deijcitur, si sanus cuperet vt ab
8 scinderentur. † Secto autem incunabulis permittitur, si per insi-
dias sectus fuisset, vel ita natus, vel ob persecutionem virilia am-
putarentur, si in cæteris dignus promoueri potest: capit. ex parte
9 eo. tit. † Si igitur sacerdos credens Deo præstare obsequium, fe-
cit sibi amputari virilia, officium exercere potest, altaris vero mi
10 nisterium prohibet. † Si tamen ex iusta causa fecit officium sacer
11 dotale exercere potest, † vti prius. Mutilatus vero manu & pro-
motus est amouendus, c. expostulasti eo. titu. dispensatiuè tñ pro-
12 moueri potest, vt in primo casu duelli. † Sed quare prohibentur
promoueri? Quia aut dabat operam rei licitæ, quando fuit uicia-
tus, aut illicitè. Primo casu dispensatur, secundo casu efficitur ir-
13 regularis, & propterea amouendus † Aut priuatus aliquo mem
bro, ex superbia, vel alia indignatione, vel impatientia, à promo-
tione repellitur, & si promotus deijcitur. Secus si ex iusta causa,
14 † propter peccatum, & propter inhabilitatem executionis in alta
15 ris ministerio denegatur promotio. Et ita, † deformitas proue-
nit ex peccato, vel ex inhabilitate executionis ministerij sacer-
dotalis.

SVMMARIVM.

1 *Bigami pœnitentes, & mariti repudiatarum ad sacerdotium promoueri non possunt.*
2 *Bigamia est triplex, videlicet quãdo quis duas vel plures habet vxores: Alia cum quis contrahit cum corrupta: Tertia quando quis castitatem promissam per votum solemne violat, vel scienter cognoscit uxorem adulteram.*
3 *Bigamos ordinans priuatur officio, & potestate ordinandi.*
4 *Bigamus ordinatus priuatur tali ordine, nisi cum eo fuerit dispensatus.*
5 *Bigamus uxore uiua, vel mortua non ordinatur.*
6 *Bigamos quare Ecclesia non admittit ad ordines?*
7 *Bigamia inter irregularitates non est modica.*
8 *Bigamus quare non promouetur, quatuor causæ assignantur.*
9 *Bigamus propter defectum sacramenti non promouetur.*
10 *Bigamus propter prærogatiuam ordinum, non promouetur*

Biga-

11 *Bigamus non promouetur quia præsumitur incontinens, nam mortua vna transit ad aliam.*
12 *Bigamus non promouetur quia non habet frontem hortari castitatem & viduitatem, nam coniugia frequentat & cum uidua contraxit.*
13 *Castitas representat Deo animas.*
14 *Bigamus an à Papa dispensari potest?*
15 *Deus omnia potest, virginem tamen post ruinam reintegrare non potest.*
15 *Bigamiæ non ex annexa irregularitas de iure naturali, sed solum de iure positiuo.*
17 *Bigamum esse non est de essentia ordinis.*
18 *Papa multum potest circa ea quæ sunt iuris positiui.*
19 *Irregularitas sit a iure positiuo.*
20 *Apostolus prohibuit ordinari, sed non prohibuit dispensari.*
21 *Petrus fuit Paulo maior in administratione.*
22 *Papa est successor Petri.*
23 *Apostolus prohibet ordinari percussorem.*
24 *Papa dispensat.*
25 *Papa bigamum dispensare potest.*

Trigesimum Septimum Priuilegium.

1 ECCLESIAE priuilegium est, † vt Bigami pœnitentes, & mariti repudiatarum ad sacerdotium
2 promoueri non valeant, capi. 1. de Bigam. † Bigamia triplex est. Vna videlicet, quãdo quis duas vel plures habet vxores: Alia est cum quis contrahit cum corrupta. Tertia est, quando quis castitatem promissam per votum solemne violat, vel quã do scienter cognoscit vxorem adulteram, & cum talibus non di-
3 spensatur. † Et qui tales ordinat priuatur, officio, & potestate or
4 dinandi. † Et similiter ordinatus tali ordine priuatur nisi cum eo
5 fuerit dispensatus, cap. 2. eod. ti. † Bigamus vxore uiua, vel mortua
6 non ordinatur, capi. de Bigamis eo. tit. † Quare Ecclesia non ad-
7 mittit Bigamos ad ordines? † Quia inter irregularitates Bigamia
8 non modica reputatur. † Quatuor enim assignantur causæ propter quas Bigamus non promouetur, glo. in capitu. 1. 26. distinct.
9 † Prima propter defectum sacramenti, capitu. debitum eodem. tit.
10 † Secunda, propter prærogatiuam ordinum, capitu. vna 26. dist.
11 † Tertia, quia præsumitur incontinens, qui vna mortua transiuit

ad

12 ad aliam, cap. proposuisti 82. dist. † Quarta, quia non habet frontem hortari castitatem, & viduitatem qui coniugia frequentauit,
13 vel qui cum vidua contraxit, ca. una 26. distinct. † & tamen casti-
14 tas representat Deo animas, Bar. in Auth. de Lenon. num. 2. † Sed an à Papa Bigamus dispensari potest? Aliqui tenuerunt, quòd non quia vitium tollere in Bigamo non pendet à potestate Papæ, surgit enim à defectu diuisi sacramenti, quem interrogare non potest Pa-
15 pa, ergo nec dispensare, † Ad hoc quia cum Deus cætera possit, non potest virginem post ruinam reintegrare, ca. si Paulus 22. q. 5. l. 1. C. de rapt. virg. gl. in cap. super eod. tit. quòd potestas Papæ non minuitur. Sed quòd poterit dispensare cum Bigamo, & ita tenet
16 Host. † Si diceretur, quòd irregularitas non est annexa Bigamiæ
17 de iure naturali, sed solum de iure positiuo, & quòd † quem non esse Bigamum non sit de essentia ordinis, patet quia verum ordinē recepit, vt dicit glo. quòd non esset verum si illud esset de essentia
18 ipsius. † Circa autem illa, quæ sunt iuris positiui multum potest Papa, de quo in cap. per venerabilem, qui fil. sin. legi. Inno. in ca. nisi
19 cum §. personæ de Renunt. † Nam omnis irregularitas fit à iure po-
20 sitiuo, † nec obstat quòd hoc sit contra Apostolum, nam Aposto-
21 lus prohibuit ordinari, sed non prohibuit dispensari. † Petrus fuit
22 Paulo maior in administratione, † cui est Vicarius Papa, ideo ex constitutione Pauli non astringitur prohibentis, & si teneretur ta-
23 men adhuc non constringeretur, capitu. innotuit de elec. † Aposto-
24 lus prohibet ordinari percussorem & tamen, † Papa dispensat ca.
25 sicut de homicid. est communis opinio, quòd † Papa Bigamum dispensare potest, 34. distinct. capitu. lector & ita tenent Innocen. & Abb.

SVMMARIVM.

1 *Clerici vltramarini, & incogniti ad diuina non admittantur, nisi testimonio quinque Episcoporum,*
2 *Credendum non est alicui super ordinatione sua.*
3 *Inquiritur de conuersatione alicuius ab illis cum quibus moratur.*
4 *Clericus ab Episcopo alterius ciuitatis non potest ordinari.*
5 *Ordinatio est irrita si non est facta a suo Episcopo.*
6 *Præsbyter veniens aliunde non suscipitur in Ecclesiis fundatis ab aliis.*
7 *Præsbyter accipi non debet nisi sit consecratus ab Episcopo vestræ Ecclesiæ.*

Cle-

8 *Clerici si ordinarentur à quocunque Episcopo sine literis commendatitijs Iurisdictiones Episcoporum confunderentur.*

9 *Administrationes diuinæ non possunt fieri nisi à sacerdote ritè ordinato.*

10 *Clericus quòd sit ordinatus non solum potest probari per literas commendatitias verum per testes.*

11 *Testificationes Prælatorum an probent ordinationem?*

12 *Clerici peregrini ordinatio constare potest per sigilla Episcopi, & alia argumenta.*

13 *Clerici peregrini, vt recipiantur ad ordines, & ad celebrandum Episcopus suus potest dare comendatitias.*

14 *Episcoporum literæ testimoniales sufficiunt, vt clerici peregrini ordinentur.*

15 *Abbas vel Monachi clericum extraneum habentem dimissorias in Ecclesiis suis instituere possunt.*

16 *Ad Episcopum recurritur, vt cognoscat literas dimissorias.*

17 *Electio in casu admisso si concurrit de gremio, & de alienigena electio de gremio prævalet.*

Trigesimum Octauum Priuilegium.

1 ECCLESIA habet hoc priuilegium, † quòd clerici vltramarini, & incogniti ad diuina non admittuntur, nisi testimonio quinque Episcoporum ostendant eorum ordinationes, & aliquanto tempore in suspensione habeantur in quo de ipsorum actibus instruantur illi, cum quibus morantur, cap. 1. de cleric. peregrin. Hinc percipi-
2 tur, quòd statim † non est credendum alicui super ordinatione
3 sua, & † quòd est inquirendum de conuersatione alicuius ab illis,
4 cum quibus moratur. † Quare non admittantur quia statutum est clericum ab Episcopo alterius ciuitatis non posse ordinari,
5 cap. illud 71. distinct. † Et si ordinatus fuerit irrita sit eius ordi-
6 natio, cap. si quis ea. distin. † Iuxta canonum instituta hortatur, vt in Ecclesiis fundatis à vobis præsbyter ueniens aliunde non su-
7 scipiatur, † nisi ab Episcopo vestræ Ecclesiæ fuerit consecratus, aut ab eo per literas comendatitias suscipiatur, capitu. hortan-
8 tur ea. distin. † ratio statuentium. Omitto quòd Episcoporum iu-
9 risdictiones confunderentur, † & diuinæ administrationes nō possunt fieri, nisi à sacerdote ritè ordinato, capitu. 1. §. una de summ. trin. & fid. cathol. vt euitetur fraus, irregularitas, & peccatum in

quo

quo incideret admissus ad diuina, quando aliàs non esset sacerdos, licèt tamen esset edoctus ad administrandum, & propterea
10 non admittuntur Clerici incogniti, † quòd sit ordinatus nō solum potest probari per literas comendatitias sui Episcopi, verum etiã
11 per duos testes. cap. tuæ. eo. tit. † Sed dubitari potest an Prælatorum testificationes ordinationem probent? Innoc. tenet, quòd sic
12 etiam si non sint ordinatores, vt in cap. inter quatuor. eo. tit. † & non solùm per sigilla Episcopi, sed etiam per alia argumenta constare potest de ordinibus, vt illi peregrini possent licitè promo-
13 ueri, & cẽlebrare. † Alij dicunt, quòd quò ad ordines, & vt recipiantur ad cẽlebrandum in ordine suo, Episcopus suus potest dare commendatitias, arg. cap. fin. 73. distin. & idem vt possint ab alio Episcopo ordinari ad vtrunque effectum, videlicet vt admit-
14 tantur ad diuina, † & quòd ordinentur, sufficiunt literæ Episcoporum testimoniales, cap. cum nullus de tempo. ord. lib. 6. Nam antiquorum Canonum intentio fuit, quòd clericus sine voluntate Episcopi sibi non auferat. Ideo secundus sine licentia primi ordinatoris, illum non ordinaret, argumento l. 3. C. de pigno. si
15 † Abbas, vel Monachi clericum extraneum habentem dimissorias in Ecclesiis suis instituere possunt, & pro institutione ad Episcopũ recurrere nō debent; & si Ecclesia est exempta ex priuilegio, adeò
16 quòd ad eos spectet institutio, † ad diocẽsanum tamẽ recurritur,
17 vt cognoscat literas dimissorias, † si in casu admisso concurrat electio de gremio, & de alienigena præualet electio de gremio cap. te nobis eo. ti. cum vni de iure communi prouideatur; alteri de iure singulari, de quo de elec. cap. cum inter canonicos.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconi officium post Episcopum maius est.*

2 *Archidiaconus de iure est Vicarius Episcopi, & gerit vices Episcopi in his, quæ spectant ad Episcopum.*

3 *Archidiaconus officio incumbit curæ in clero tàm in vrbe, quàm in tota diocæsi circa conuersationem, honorem, & restaurationem Ecclesiarum ac doctrinam Ecclesiasticorum.*

4 *Archidiaconus si non est datum Episcopo, de triẽnio in triẽnium vniuersalem parochiam circumeat.*

5 *Archidiaconus corrigit ea, quæ indigent emendatione, et correctione, ad instar sui Episcopi.*

6 *Archidiaconus dicitur ab archos, quod est Princeps, & diaconus quòd est qua si Princeps diaconorum.*

7 *Archidiaconi officium est institutum, vt officia, & res Ecclesiasticæ ordinantur.*

8 *Ecclesia indigent pluribus officijs ideo plura confecta sunt, vt est officiũ ostiarij, exorcistæ, Accolyti, psalmistæ, lectoris, Subdiaconi, Dyaconi, presbyteri, Episcopi Archidiaconi Archipresbyteri Primicerij.*

9 *Ecclesiæ ministerio officia Ecclesiastica distribunntur.*

10 *Ecclesiasticorum officiorum distributiones adinuenta sunt, vt res Ecclesiasticæ gubernentur, ordine.*

11 *Ecclesia ad imitationem Christi, vt eius sponsa, officia distribuit, qui & ipse dedit claues Petro.*

12 *Christus dixit Apostolis ite & prædicate Euangelium per uniuersum.*

13 *Ecclesia siue eius ministerium esset confusum, si officia non fuissent ordinata.*

14 *Ordo est necessarius eo quia ipse Deus in creatione orbis ordinem seruauit.*

15 *Ecclesia à diuinis operationibus diformanda.*

16 *Archidiaconi officium est audire iurgia, quæstiones, & causas.*

17 *Archidiaconus instituit, pœnas infligit, priuat beneficijs, subiectis præcipit obsequia vicariæ curam iurisdictionemq;, habet, corrigit, visitat procurationes recipit, suspendit, excommunicat, interdicit, incognitum non probatum audiet, probatum non audiet.*

18 *Notoria non sunt examinanda.*

Trigesimum Nonum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet hoc priuilegio, quòd inter
2 officia ab ea ordinata adest † officium Archidiaconi, qui post Episcopum maior est, & de iure
3 † communi est eius Vicarius, nam in multis gerit vices Episcopi in his quæ spectant ad Episcopũ, & potestas ei concessa ab eo eiusque nomine exercet. † Sed quæ sunt incumbentia eius officio, cura in clero tam in vrbe, quàm in tota Diœcesi circa conuersationem, & honorem ipsius, ac restaurationem Ecclesiarum,
4 doctrinam Ecclesiasticorum. † Et de triennio in triennium si
5 non datum est Episcopo vniuersalem parochiam circumeat. † Et quæ indigent emendatione, & correctione ad instar sui Episcopi corri-

6 corrigat,& emendet,cap. 1.de offi.Archid.† Archidiaconus dici-
tur ab archos,quòd est Princeps,& Diaconus,quòd est quasi Prin
7 ceps Diaconorum. † Sed quare institutum sit hoc officium Ar-
8 chidiaconi?Quia per officia res ecclesiasticè ordinantur. † Et
cum Ecclesia pluribus officijs indigeat,ideò plura confecta sunt,
prout est officium Ostiarii,Exorcistæ,Accolyti, Psalmistæ, Lecto-
ris,Subdiaconi,Diaconi,Presbyteri, Episcopi,Archidiaconi, Ar-
chipresbyteri,Primicerii, & sic de singulis, de quibus habetur in
9 cap.perlectis 25.dist.† Officia igitur hæc distribuuntur pro Eccle
10 siæ ministerio,† hæc enim distributiones adinuentæ sunt, vt res
11 Ecclesiasticæ ordine gubernentur.† Ad imitationem Christi, Ec
clesia eius sponsa officia distribuit,qui & ipse inter Apostolos si-
12 militer distribuit dando claues Petro,† & alijs iubendo, vt irent
13 per vniuersum ad prædicandum Euangelium.† Si officia non fuis-
sent ordinata , Ecclesia siue eius ministerium esset confusum ,
14† Ordo igitur est necessarius, eo maximè quia ipse Deus in crea-
tione Orbis ordinē seruauit,vt habetur in cap.1.Genes. Ita etiam
inferiora omnia suo ordine gubernanda præcepit, teste Apostolo,
15 ad Corinth.'cap.14. † A diuinis operationibus ne sit diformis
16 Ecclesia,regulatur per officia.† Officium Archidiaconi est audire
17 iurgia,quæstiones,& causas cap.ad hæc eo.tit.†Secundo instituit.
63.dist.cap.si in plebibus.Tertio pœnas inf ligit, cap. licèt de pœn.
Quarto priuat beneficijs,c.referente de præben.Quinto subiectis
præcipit obsequia,c.ad hæc de excess.prælat.Sexto perpetuam Vi-
cariæ curam,& per cōsequens iurisdictionem ordinariā hēt d.c. 1.
Septimo corrigit,visitat procurationes,recipit,suspendit, excom
municat,et interdicit, c. dudum de elec. Episcopo tamen prohi-
bente nihil poterit,capit. 1.eod.titu.l. iudicium. ff.de iudi. sed an
quemlibet teneatur audire?Incognitum,& non probatum:proba
18 tum autem non audiet. † Nam notoria non sunt examinanda,
cap.quoniam de fil.præsbyt.officia aliorum supra scriptorum qua
lia sint,vide per tex.in d.cap.perlectis.

SVMMARIVM.

1 *Sachrista habet officium custodis,et ea quæ sunt Ecclesiæ committuntur,& iussioni Archidiaconi parere tenetur.*

2 *Sachrista canonicarum horarum signa campanæ pulsat, pallia, lintheamina altaris,cunctaque vtensilia Ecclesiæ custodit.*

3 *Sachrista peruigil est in ornamẽto Ecclesiæ,& luminarijs solicitus absente ordinario oblationes,eleemosynasq; diuidit.*

4 *Dignitates,& officia Ecclesiastica,constitutaque ornamenta vana, omnia essent nisi adesset custos cui gubernanda traduntur.*

5 *Ordinum multi, professores Ecclesiasticæ disciplinæ maximum fructum pariunt.*

6 *Iaponorum Insula attestatur fructus ecclesiasticos.*

7 *Sancti Thomasius,& Dominicus inter Iaponenses, doctrinam Euangelicam seminauerunt.*

8 *Campana est signum congregandi:quandoque eundi ad bellum: quandoque signum horarum:quandoque signum actionis gratiarum, pro laudabili signo salutationis Virginis sonat de sero,pro morte, pro excommunicatione,pro gaudio,pro honore,pro igne,pro populi parlamento,pro intrando lectum, pro honore corporis Christi.*

9 *Campana ab Episcopo benedicitur,eius pulsatio in nocte repellit malignos spiritus,& Dæmonis grandinem,temporaq; peruersa.*

10 *Campana dicitur à Campania ubi prius vsus eius fuit inuentus.*

11 *Saraceni campanis non utuntur, sed multum eas commendant.*

12 *Christiani in habendis campanis præuenerunt saracenos ex hac præuentione saraceni campanis non utuntur.*

Quadragesimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet hoc priuilegio. Omitto officium Archipresbyteri,Primicerij, † Sachristæ,quòd habet officium custodis, cui ea quæ sunt Ecclesiæ custodiẽda committuntur,& iussioni Archidiaconi parere te
2 netur. † Canonicarum horarum signa, campana pulsat,pallia,lintheamina altaris,cunctaque vtensilia Ecclesiæ custo-
3 dit,† & peruigil est in ornamento Ecclesiæ,& luminariis solicitus, oblationes,eleemosynas diuidit inter fratres, absente tamen ordinario,cap.1.& 2.de officio cust. Quare autem institutum sit hoc of-
4 ficium quasi fatuum est quærere. † Nam frustra essent officia,& dignitates Ecclesiasticę constitutæ superfluaque essent ornamẽta, vanaque omnia esent,nisi adesset custos, cui omnia gubernanda
5 traduntur. † Certè hoc dicere cogor, quòd multi sunt ordines inter Ecclesiasticæ disciplinę professores, qui in ornamentis Ecclesiæ,& in omni cultu diuino admodum valent,vnde maximum fru-
6 ctum in Republica Christiana pariunt,& peperierunt. † Vt attesta-

tur

7 tur Iaponorum insula.† Quæ ex operæ,& industria Beatorum Thomasii, & Dominici rectè sentit doctrinam Euangelicam afflatu Spiritus Sancti, per eos iam denuntiatam, & seminatam, hinc est, vt fertur quod his etiam nostris temporibus ibi celebrantur Missæ ac alia diuina officia, & campanis ipsa quoque vtitur. Sed cum
8 cãpanæ pulsatio sit sub eius custodis cura,quærendũ est. †Quid significat cãpana? Dicitur q̃ est signum,q̃nque congregandi capitulum,de elec.capit.in causis.quandoque signum exeundi ad bellum, quandoque est signum horarum,quãdoque est signum actionis gratiarum,vt quando post victoriam sonant campanam. Item & de laudabili consuetudine, quòd sonet de sero pro salutatione Virginis, quandoque pro subtractione alicuius ab hac vita, aliquando excommunicationis, aliquando gaudii, & honoris alicuius personæ processionaliter occurrendo, quandoque ignem extinguendi, quandoque lectum intrandi, quandoque ad parlamentum populi conuocandi, quandoque ad corpus
9 Christi honorandum. † Campana benedicitur ab Episcopo, eius pulsatio in nocte repellit malignos spiritus, & dęmones,& tẽ
10 pora peruersa,quæ sæpius grandinem producunt.Dicitur † autẽ,
11 Campana,à campania, vbi prius vsus eius fuit inuentus;† Sarace-
12 ni Campanis non utuntur,sed multum eas commẽdant.†Sed non utuntur,quia Christiani in eis habendis præuenerunt,gl. in clem. 1.de iud.& sarac.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ non solum habet iurisdictionem in partes,sed in illos qui eius iurisdictionem impediunt.*
2 *Agentes,& consentientes pari pœna puniuntur.*
3 *Iustitiam impedientes Ecclesiastica censura sunt coercendi.*
4 *Iudicis iurisdictio extenditur ad omnes illos,qui iurisdictionem illius impediũt*
5 *Consensus dicitur quadrupliciter,scilicet negligentiæ, consilij, cooperationis, & auctoritatis,seu defensionis.*
6 *Consensus in negligentia minus peccat, quàm faciens nisi fortè negligentia esset nimis crassa.*
7 *Consensus consilij minus punitur,& plus tamen, quàm negligens.*
8 *Consensus facientis,& consentientis ex quo peccant æqualiter ita puniuntur.*
9 *Cõsentiẽs defendendo,et auctoritatẽ præstando magis,quàm faciens puniẽdus*
10 *Mandatum Papæ non debet esse elusorium,sed ei parendum.*
11 *Delicto qui obuiare potuit,& non fecit ob eius negligentiã punitur,sed mitius.*

De-

12 *Delegatus an habeat iurisdictionem in personas quomodocunque delinquentes coram eo?*

13 *Delegatus non potest imponere pœnam ordinariam, sed extraordinariam.*

14 *Delegatus contra officiales delinquentes coram eo non potest se impedire nisi impediretur iurisdictio.*

15 *Delegatus, censuram Ecclesiasticam exercere potest contra impedientes iurisdictionem.*

16 *Delegatus potest mulctare.*

17 *Delictũ turbatoris aut notorium est, aut adsunt coniecturæ vnde compellitur ad præstandam cautionem.*

18 *Delegatus in delicto occulto potest procedere summariè adinquirendum.*

19 *Delegatus non debet exercere districtionem Ecclesiasticam nisi manifestè cognoscat impedientes iurisdictionem suam.*

20 *Beneficium collatum duobus sub eadem data, si non appareat cuius supplicatio prius fuerit signata, secundum consilium Papæ procedendum est.*

21 *Delegati iurisdictio, quæ turbatur minis, violentia, et dolo potest ferre sententiam excommunicationis in impedientem, etiam si non sit iurisdictioni subiectus.*

Quadragesimum Primum Priuilegium.

1 E Clesia habet hoc priuilegium. † Quod delegatus Papæ non solum habet iurisdictionem in partes, sed etiam in illos, qui eius iurisdictionem impediunt: vt si quis impetrauerit literas, ab eo contra aduersarios, & eos ad iudicium vocauerit, si potestates, & alii potentes minis, & metu compellunt eum tacere, & sic mandatum eius eludi-
2 tur, adeò quòd sicut † agentes, & consentientes pari pœna puniuntur, ita pari passu tam illi qui fuerunt vocati ad iudicium, quàm
3 fautores principales, † iustitiam impedientes, Ecclesiastica censura sunt coercendi, cap. 1. de offi. & potest. iud. deleg. Hinc percipi-
4 tur, † quòd iurisdictio iudicis extenditur ad omnes illos, qui iurisdictionem illius impediunt, licèt de illis in literis impetratis nó fiat mentio, sed ad hoc, vt consentientes puniri possint, uidendũ
5 est quibus modis dicatur, † cõsensus. Quadrupliciter. n. dicitur cõsensus

sensus, scilicet negligentiæ, consilii, cooperationis, & auctoritatis,
6 seu defensionis. † In primo casu minus peccat consentiens, quàm
faciens, nisi fortè negligentia esset nimis crassa, vt in Plato. 1. q. 1.
7 capit. quicquid. In † secundo casu minus punitur, & plus tamen
8 quàm negligens arg. c. tanta 86. dist. † In Tertio casu æqualiter pec
9 cant facientes, & consentientes. Ideò æqualiter puniuntur. † In
quarto casu magis peccat consentiens defendendo, & auctoritatē
præstando, quàm faciens, & magis puniendus, 23. q. 3. cap. qui alio
rum. Ratio autem quare ita fuerit statutum, vt tales contrafacien
tes æqualiter puniātur fuit, quia nisi literæ impetratę à P. Maximo
10 executioni mandarentur, eius † mandatum eluderetur, quòd fa-
11 ciendum non est, sed ei parendum. † Qui igitur obuiare potest de
licto, & non fecit, ob eius negligentiam, punitur, sed mitius secun-
dum gl. in d. cap. 1. de iure ciuili regulariter non tenetur, nisi de-
linquens sibi sit subiectus, vel nisi delictum esset committendum
in persona illius cui esset subiectus, gl. in l. culpa caret. ff. de re. iu.
12 Barto. in l. vtrum. ff. de paricid. Sed uideatur an † delegatus ha-
beat iurisdictionem in personas quomodocunque delinquentes
in causis coram eo vertentibus, videlicet quando quis deliquit in
personā delegati, vel si deliquit in personā partis, vel cū delinquit
in personā eorum qui necessario debent interuenire in iudicio, vt
sunt Aduocati, Testes, & Procuratores. Vel si delinquit in officio
coram delegato, ut si aduocatus delinquit in aduocatione, & Nota
rius in officio coram delegato, & sic de similibus, nunquid possit
delegatus animaduertere contra istos? Et quam pœnam potest im-
ponere, & quid si delictum non est manifestum, sed occultum? pri
13 mo casu, † non potest imponere pœnam ordinariam, sed extraor-
dinariam, cum delegatus non sit deputatus super illa iniuria. Si de
linquitur contra partes, vel aliàs personas in iudicio, si impeditur
14 sua iurisdictio non potest se impedire. † Contra officiales delin
quentes coram eo non potest nisi impediretur iurisdictio sua, sed
debet facere eos puniri per Ordinarium, quàm Potestatem exer-
15 cere potest. † Delegatus contra impedientes iurisdictionem
potest exercere censuram Ecclesiasticam, etiam si hoc non sit ex-
16 pressum in rescripto. Inno. tenet, † quòd potest eos mulctare, nam
omnia uidentur esse commissa sine quibus iurisdictio exerceri non
17 potest, eod. titu. capit. in causis. † Si delictum turbatoris erit noto
rium potest procedere: Si non esset notorium, sed adessent aliquæ
coniecturæ, poterit turbator compelli ad præstandam cautionem
18 de non impediendo, argumento cap. literas de restit. Spoliat. † Si

uero

vero delictum est occultum potest summariè procedere ad inqui-
19 rendum.† Nã iudex non debet exercere districtionem ecclesiasti-
cam,nisi manifestè cognoscat impedientes iurisdictionem suam,
verum summariè inquirere potest, vtrum impediant, gl. in cap.
1. eo. ti. lib. vi. Sed cum hic tractetur de literis impetratis,quid si
sub eadem data rescripta diuersa concessa fuissent? quid a iudice
faciendũ?R.Supersedere debet, scribẽtẽq; cõsulat,& hoc facit ad
20 illam quęstionem cum idem † beneficium confertur duobus sub
eadem data,nec apparet cuius supplicatio prius fuerit signata, de
bet in hoc consuli a Papa qui vtrique gratiam fecit, & secundum
eius responsum est procedendum Io. And. in cap.si a sede de præ-
21 bend.lib.vj.† Cõclusio hęc est, quod iurisdictio delegati quę tur-
batur minis,violentia,dolo,& quocunque modo vt l. 1. cap.nelit.
pend. cap. non minus de immun. eccles. cap.quatuor xi. q.iij. po
test delegatus ferre sententiam excommunicationis in impedien
tem etiam si non sit eius iurisdictioni subiectus,Inno. in cap. 1. de
offic. & pot. iud. deleg.

SVMMARIVM.

1 *Abbatibus duobus duorum locorum delegatio facta nulla expressa eorum nominis proprij mentione,nondum lata sententia si vnus eorũ moritur in eius locum successor substituitur.*
2 *Delegatio si non fuerint expressa nomina propria intelligitur facta dignitati.*
3 *Abbates si moriuntur dignitates non pereunt.*
4 *Indiuidua quotidiè pereunt.*
5 *Delegatio transit in successorem etiam re integra.*
6 *Nomen proprium denotat solum vnum corpus, quo extincto extinguitur iurisdictio.*
7 *Dispositio quandoque realis,quandoque personalis dicitur.*
8 *Substitutus in dignitate videtur substitutus in omnibus dependentibus,& accessoriis ad dignitatem.*
9 *Dispositio concepta nomine proprio non est personalis sed transit in aliam eiusdem nominis.*
10 *Testator instituit posthumũ hæredem,post modum duxit aliam vxorẽ ex qua reliquit posthumum ille debet esse hæres.*
11 *Dispositio ad alium qui non erat posthumus extenditur tempore testamenti.*
12 *Legatum à testatore sacerdoti cum expressione nominis,eius dispositio transit in successorem.*

Rela-

13 *Relatiuum de sui natura restringit præcedentia.*
14 *Posthumus est nomen appellatiuum, quòd indifferenter comprehendit omnem posthumum dummodo sit istius testatoris.* 1
15 *Hierophilatus est nomen græcum, quod latinè interpretatur sacer custos.* 1

Quadragesimum Secundum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet hoc priuilegio, † quòd si P. Maximus delegauerit aliquam causam duobus Abbatibus duorum locorum nulla expressa eorum nominis proprij mentione, nundum lata sententia vnus eorum moritur, in eius locum successor substituitur, & ab illis lata sententia à delegante laudatur, capitu. quoniam de offic. & pot. Iud. deleg. quare delegatio facta Abbatibus non expresso eo- 1
2 rum nomine transit in successorem. Quia † delegatio fuit facta di-
3 gnitati, cum eorum nomina non fuerint expressa. † Nam licet Abbates moriantur dignitates non pereunt, cap. liberti 12. quæst. 2.
4 † Indiuidua quotidiè pereũt. l. 4. ff. de leg. 1. dignitas non variatur
5 permutatione personæ, † Quia delegatio facta sub nomine ap-
5 pellatiuo alicui, qui habet successorem, † delegatio transit in successorem etiam re integra, secus si fiat expresso nomine proprio,
6 quia ex quo, † nomen proprium denotat solum vnum corpus quo
7 extincto extinguitur iurisdõ. Hic igitur considerandum, † ꝙ dispo ipositio quandoq, est realis: quandoq; est personalis. Realis dicitur quando est contemplata dignitas personæ quæ transit in successorem. In dubio cẽsetur contemplata, si dispositio est fundata super nomine dignitatis. Quandoq; est personalis, vt quando est fundata super persona, & in dubio vr̃ fundata super persona, si est concepta
8 sub nomine proprio. Et † qñ quis est substitutus in dignitate, vr̃ substitutus in omnibus dependentibus, & accessoriis ad dignitatẽ. Sed opponi põt. de tex. in l. filiæ. §. Titia. ff. de cond. & dem. ubi habetur ꝙ si testator legauit Agatheam ancillam, deinde superuiuens eam vendidit, & aliam emit cui imposuit idem nomen & dicitur ibi, quòd mortuo testatore illa Agathea postea empta debeatur lega-
9 tario. Ecce ergo, † quòd dispositio concepta nomine proprio non est personalis, sed transit in aliam eiusdem nominis, ad idem ad-
10 ducitur, l. placet. cum l. sequen. ff. de liber. & posthum. † Vbi testator instituit posthumum hæredem, & postmodum duxit aliam

vxorem, ex qua reliquit posthumum dicitur ibi, quòd ille debet
11 esse hæres. † Et sic ostenditur dispositio ad alium, qui non erat
posthumus tempore testamẽti. Ad idem facit, tex. in l. annua. §. 1.
12 ff. de annuis leg. † vbi testator legauit sacerdoti Hierophilato, &
concluditur ibi legatum deberi etiam successori, & si fuerit expres
sum nomen proprium, vt Hierophilato, nihilominus transit dispo
sitio in successorem? Eo modo debemus dicere, quòd si causa com
mittitur alicui Prælato etiam expresso nomine proprio, quòd di-
spositio debet transire in successorem cuius contrarium habetur
in præsenti ca. solutio hæc est, quia testator ibi illud voluit, sed quo-
modo haberi potest, quòd ista fuerit mens testatoris contra dispo-
sitionem iuris, vnde dic specialius, nam venit Agathea postea em-
pta, qui testator dixit lego ancillam Agatheam, quæ mea erit tem-
pore mortis, vnde per hæc verba sequentia apparet, quòd testator
non intellexit de præsenti Agathea, sed de Agathea, quæ postea
13 sua esset tempore mortis. Illud † relatiuum, quæ de sui natura re
stringit præcedentia, l. Stichum. ff. de leg. 1. & l. cunctos popu-
los. C. de summa trinita. & fid. cathol. & l. omnes populi. ff. de
iust. & iur. ad l. placet potius videtur facere pro quàm contra.
14 † Quia posthumus est nomen appellatiuum, & indifferenter
comprehẽdit, omnem posthumum dummodo sit istius testatoris,
nam ibi testator non restringit se ad tempus testamenti, ad l. an-
nua recipit plures intellectus, quia illud verbum Hierophilato in-
telligi potest, quòd non sit nomen proprium, sed quòd sit nomen
15 appellatiuum templi, vel officij, † quia Hierophilato est nomen
græcum, quòd latinè interpetratur sacer custos, & ita communi-
ter lex illa intelligitur, adeo quòd non discordat à præsenti capit.
quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Legatus generalis Papæ in vna prouincia in causa delegata alicui specialiter non potest se impedire.*
2 *Delegatus si secundum formam mandati sententiam tulerit legatus eam irrita re non potest.*
3 *Delegati sententia rationabiliter facta legatus generalis Papæ eam confirma-re poterit.*
4 *Mandatum speciale derogat generali.*
5 *Procurator generalis potest aliquando inhibere speciali procuratori ne agat sibi iniunctum per Dominum.*

Causa

6 *Causa quælibet non sufficit, vt generalis procurator, vel legatus possit impedire, quæ alteri specialiter sunt iniuncta.*

7 *Legatus si causa de nouo detegitur, vel causa aniqua quæ verisimiliter non fuerit considerata tempore mandati specialis impediri potest.*

8 *Sententia an iusta, vel iniusta sit, qui nullam habet de ea cognitionem non potest cognoscere.*

9 *Sententiam cognoscere non potest quis nisi ei specialiter illa committatur.*

10 *Legatus ad requisitionem delegati qui tulit sententiam potest illam mandare executioni.*

11 *Delegatus est maior legato in causa sibi commissa qui non compellitur ad exequendam sententiam, sed supplicandus.*

12 *Verbum rationabiliter intelligitur ordine seruato.*

13 *Sententia ferri debet super libello, secus sine eo.*

14 *Papa sine libello iudicare potest.*

15 *Sententia absque citatione ferri non potest.*

16 *Verbum valebit non importat necessitatem, sed voluntatem.*

17 *Verbum valebit in rescriptis, vel legibus importat necessitatem causatiuam.*

18 *Appellatio deuoluitur ad superiorem.*

19 *Sententia nulla interposita appellatione poterit executioni mandari si requisitus iudex fuerit.*

Quadragesimum Tertium Priuilegium

1 CCLESIA habet priuilegium,† quòd si Legatus Genaralis Papæ, sit in vnâ Prouintia, & si à Papa fuerit specialiter commissa aliqua causa alicui; quæritur vtrum Legatus possit impedire processum, huiusmodi delegati, vel cognoscere de causa illa, ante cognitionem ipsius delegati, vel postea? Respondet Papa, quòd Legatus commissionem alij factam spe-
2 cialiter impedire non potest. Et † si delegatus secundum for-
mam mandati sententiam tulerit, Legatus non poterit eam irri-
3 tare, † tamen si rationabiliter lata fuerit, eam poterit confirma-
4 re, & executioni mandare, ratio hæc est, † quia mandatum spe-
5 ciale derogat generali, cap. studuisti de offic. leg. † Aliquando procurator generalis, potest inhibere speciali procuratori, ne agat sibi iniunctum, per dominum, per l. si hominem. ff. mand. Io. And.

6 dicit, quòd illud procedit subsistente causa, sed melius, † quòd
non sufficit, quælibet causa, vt Generalis procurator, vel Legatus
possit impedire, quæ alteri specialiter sunt iniuncta, nam hoc esset
contra istum tex. in eo, quod dicit, quòd specialis commissio de-
7 rogat Generali. Debet ergo intelligi, † quando oritur causa de no
uo, vel detegitur causa antiqua, quæ verisimiliter non fuerit con-
siderata tempore mandati specialis, & est talis causa, quæ si tunc
fuisset considerata, non emanasset verisimiliter, illa commissio spe
cialis, & ita Bar. intelligit illum tex. Considerandum ergo venit, q
allegatum cap. studuisti videtur, habere in se qualem, qualem con
trarietatem, cum dicatur. Legatus commissionem alii factam spe
cialiter impedire non potest: sed si sententia rationabiliter facta
8 sit, eam confirmare poterit, & executioni demandare. † Quomo-
do aũt poterit cognoscere, an sententia fuerit iusta, vel iniusta, si
9 de ea nullam cognitionem habet? † Sed quòd magis de illa cogno
scere non potest, nisi specialiter ei committatur. Videtur ergo di-
cendum, quòd de illa cognoscere ei non licèt. Dicunt tamen Doc.
quòd de ea cognoscere debet. Et si eam inuenerit iustam eam con
firmabit, si iniustam illam remittet ad superiorem, l. fin. C. vbi
Senat. vel Clariss. verius tenendum, quòd nullam habeat super
hac sententia cognitionem, nec debeat super hoc se intromittere.
10 Tamen † ad mandatum illius, qui tulit sententiam potest illam
mandare executioni, aliàs nullo modo se intromittere debet, licèt
dicatur. in tex. confirmare valebit, se refert potius ad factũ, quàm
ad ius. Quia talis confirmatio nihil valet, vel in communi forma
posset confirmare, quæ parum valet, sed non ita potest, cum sit in
hoc inferior. Sed an Legatus debeat sententiam executioni man-
dare, cum sit maior illo cui causa fuit cõmissa? R. illam executioni
11 mandare tenetur. Nam quantum ad causam, † delegatus est ma-
ior ipso Legato, qui tamen non est compellendus ad illam senten-
tiam exequendam, sed supplicandus Concludo, quòd si senten-
12 tia erit lata rationabiliter confirmare valebit. † Verbum rationa
13 biliter intelligitur ordine seruato. † Idest eum libello, cum fine eo
ferri non potest, Host. & Ioan. Andr. in cap. 1 de oblat. libel. glo. in
14 cap. fin. de re iud. Alexan. in l. ius publicum. ff. de pact. † Nisi à Pa-
15 pa, qui iudicare potest sine libello, Specul. de lib. concep. † Cum
citatione, cum absque ea sententia ferri non possit, l. de vnoquo-
que de re iudic. l. nam ita diuus de adop. Innocent. in cap. dudum
el 2. in glo. in versic. partibus, de elect. & si in sententia fuerit di-
ctum visis actis vna cum aliis substantialibus, & de forma iudicij,

tunc

16 tunc illam sententiam confirmare valebit. † Verbum valebit
17 non importat necessitatem, sed voluntatem. † Tamen quando ponitur in rescriptis, vel legibus, vt hic importat necessitatem causatiuam, prout in hoc casu quòd dum sententia fuerit rationabiliter facta, ideſt seruatis seruandis, tunc confirmare valebit, l. sæpe. ff. de
18 offic præsed. l. si tibi. §. fi ff. manda. ideſt confirmare tenebitur,
19 eo maxime, † quòd appellatio deuoluitur ad superiorem, & sic ad Papam. † Sed nulla interposita appellatione potuit executioni sententententiam mandare, si requisitus fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Episcopi in suis diocæsibus liberam potestatem habent adulteria, & scelera inquirere, vlciſci, & iudicare iuxta canonum decreta.*
2 *Auxilium seculare Episcopi inuocare poßunt ad prosequendum ea quæ Deo placita sunt.*
3 *Delicta plura sunt communis fori prout est vsura, adulterium, sodomia, sacrilegium hæresis &c.*
4 *Delinquens in criminibus vtriusquæ fori si ab Ecclesiastico fuerit absolutus, à iudice laico prius accusatus poterit puniri.*
5 *Episcopi curare debent scelera vtriusque fori.*
6 *Præses prouinciæ purgare debet prouinciam malis hominibus.*
7 *Episcopi dicuntur ab Epi, quòd est supra & scopus, vel scopem quod est intendere, quasi supra intendentes, quia habent curam super intendendo super omnes laicos, & clericos sibi commißos.*
8 *Pastoris officium est proprium custodire oues.*
9 *Pastoris officium est in confectione chrismatis, inchrismatione frontis, in collatione ordinum, in consecratione Ecclesiarum, & Altarium.*
10 *Ecclesia si per se non potest, debet brachium seculare inuocare.*
11 *Ecclesiæ ius non auffertur.*
12 *Auxilium quando inuocatur, protestatio est necessaria.*
13 *Iudex sæcularis potest compelli per excommunicationem.*
14 *Iudex Ecclesiasticus non tenetur iuuare secularem Iudicem.*
15 *Iudex secularis debet obtemperare Iudici Ecclesiastico.*
16 *Iudex Ecclesiasticus petens auxilium extra iudicium seculare, Iudex denegare potest.*
17 *Iudex iniustè petenti non tenetur obtemperare,*
18 *Iudex Ecclesiasticus si iudicialiter processit, & non fuerit appellatum, vel supplicatum secularis iudex tenetur sententiam executioni mandare.*
19 *Exceptio iniusta non est admittenda.*

Pote-

20 *Potestas libera cõcessa alicui procedendi in aliquo casu non intelligitur, quòd faciat contra ius.*

21 *Verbum liberum importat ius.*

Quadragesimum Quartum Priuilegium.

1 ECclesia Alio priuilegio gaudet.† Quòd Episcopi in suis diocęsibus liberam potestatem habẽt adulteria, & scelera inquirere vlcisci, & iudicare absque impedimento alicuius iuxta canonum de-
2 creta. † Et cum opus fuerit auxilium seculare inuocabunt, non ad deteriorandum, sed ad prosequendum ea quæ Deo placita sunt,cap. 1. de offic.iud.ordin.hic
3 considerandum venit,† quòd plura sunt delicta,quæ sunt communis fori,prout est vsura,cuius cognitio secũdum Didac.in lib.3.resolutionum in cap.3.attestantem de communi incumbit Ecclesiastico ad eum etiam pertinet si tractaretur de restitutione vsurarum,etiam inter laicos,gl.in clemen. 2. in verbo vsura de iud.sed quia pro isto crimine potest agi criminaliter, & tunc vterque iudex tàm secularis,quàm Ecclesiasticus cognoscere potest , ita tenet Didac.in d.cap.3.aut agitur ciuiliter, & tunc si agitur an contractus sit vsurarius,vel non,tunc cognitio spectat ad Ecclesiasticũ Ias.in consi.353.lib.4.aut tractatur de recuperanda vsura, & tunc etiam iudex laicus cognoscere potest,Bal.in l.quoties.C.de iud.delictum adulterij est etiam communis fori,ideo Episcopus ex causa adulterij punire laicos,Abb.in cap.intelleximus num.1.de Adult. potest ipsos excommunicare,& detrudere in monasterium, Villalob.in sua collecta communionum opin. in litera L.nume.quinto, & hoc quia adulterium est violatio sacramenti matrimonialis , merito eius vindicta non minus pertinet ad iudicem Ecclesiasticum, quàm ad laicum: Sed quando agitur duntaxat de separatione tori propter adulterium facienda, tũc cognitio est meri Iudicis Ecclesiastici,ita Dec. attestatur de communi in consi. 212. concubinatus potest expediri in vtroque foro, licet Iudices seculares, & etiam Ecclesiastici parum se intromittunt,quasi quòd sæpius ambo eadem censura sunt coercendi, pro nephando crimine sodomiæ iudex Ecclesiasticus cognoscere potest, text.in c. clerici de excess. prælat.in crimine sacrilegij,vt in capitu.conquestus de foro competen.alii tenent,quòd sit crimen mixtum,quod

potest

potest, ab vtroque iudice laico, & Ecclesiastico puniri Mantua. cõ sil. 226. verum de consuetudine laici cognoscunt de sacrilegio, in in crimine sortilegij, dum sortilegium sapit naturam hæresis, Clar.
4 in lib. 5. §. hęresis vers. succesiue quæro. † Sed quid in istis criminibus vtriusq; fori, si delinquens à iudice Ecclesiastico fuerit absolutus, an non obstante dicta absolutione poterit coram laico iudice puniri, sed prius accusari? Et dicẽdum, quòd sit Clar. in quęst.
5 56. vers. † Sed hic occurrit huiusmodi scelera purgare, debẽt Epi
6 scopi iudicando, † Cum præses prouinciæ purgare debeat prouinciam malis hominibus, nec distinguitur vndecunque sint. ff. de offic. prę sid. l. præses 6. q. 3. capit. placuit autem qua in prouincia. C. vbi de crim. ag. opor. & hæc fuit ratio, sed alia adduci etiam potest,
7 † Episcopi dicuntur ab Epi, quòd est supra, & scopus, vel scopem intendere quasi supra intendentes, nam habent curam super intendendo super omnes laicos, & clericos sibi commissos, 21. distinctio. capitu. cleros ubi etiam interpetrantur Speculatores, eo quod subiectorũ mores, & vitam Speculantur, & Speculari tenen-
8 tur. † Cum officium Pastorum proprium sit custodire oues suas
9 quorum † officium est in confectione chrismatis, in chrismatione frontis, collatione ordinum, consecratione Ecclesiarum, & altarium, cap. quia periculosum de senten. excommun. lib. 6, in gl. 1. & iudicare, & punire, vt in d. capitu. 1. & ad hoc vt punire valeant,
10 † Quando Ecclesia per se non potest, vel sufficit, inuocare debet brachium seculare, nec propter hanc inuocationem sibi infertur
11 præiudicium, † nam ius Ecclesiæ non auffertur, adeo quòd iudex secularis posit in posterum auctoritate sua attentare, quòd negatur nisi agat de mandato Ecclesiæ, quia tunc cõpelli potest ad præ
12 standum auxilium, c. administratores 23. q. 5. † Et quando inuocatur tale auxilium, protestatio est necessaria cum ad ea in quibus ius non habet fuerit vocatus, cap. Pontifices 7. q. 1. cap. præsbyte-
13 ri 24. distin. † Sed quomodo iudex secularis potest compelli? Dicitur per excommunicationem, nec potest ipse compellere Ecclesiasticum quia maior est eo, cap. qualiter de iud. & capit. legitimus in
14 fi. 93. dist. † Iudex Ecclesiasticus non tenetur iuuare secularem iudicem, vt puta, in excommunicando rebelles, nisi fiat prius fides de processu, non debet excommunicare, nisi præuia admonitione,
15 sed ècontra, † Iudex secularis debet obtemperare iudici Ecclesia-
16 stico, licet non faciat fidem de processu, † si extra iudicium iudex Ecclesiasticus peteret auxilium, secularis denegare potest, si ei constat, quòd iniustè petat, cum non debeat eum iuuare ad ma-

lum

lum,sed ad bonum,& ita intelligitur tex. ibi non ad præiudican-
17 dum,in cap.1.de offi.iud.ordin. † Quando iniustè petit,non tene
18 tur obtemperare,cap.cum ad verum 96.dist.† Sed si processit iudicialiter & non fuerit appellatum,& supplicatum,tunc secularis Iudex tenetur sententiam executioni mandare Iudicis Ecclesiasti
19 ci,† nec exceptio iniusta est admittenda,cap.2.de exce.lib.6.Sed animaduerte,quòd licet dicatur in illo tex.allegató capit.1.quòd Episcopi habent liberam potestatem, quòd quando alicui da-
20 tur † libera potestas procedendi in aliquo casu,non intelligitur, quòd aliquid faciat contra ius,sed solum,vt absque impedimen-
21 to,vel licentia hoc possit facere.† Nam verbum liberum hoc importat.Ita not.Abb.in cap.de multa de præbend. & in c.licet Episcopus eo.ti.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Abbatis officium est reuocare Monachos,vel canonicos regulares,qui pecuniam congregauerunt ex redditibus Ecclesiarum,et ad Curias Principum acceßerunt.*

2 *Papa mandat ordinario quatenus moneat Prælatos regularium,vt corrigant illos,qui claustrum proprium negligentia dimiserint.*

3 *Correctio regularium pertinet ad Prælatos ipsorum.*

4 *Episcopi supplent negligentiam Prælatorum.*

5 *Pecunia congregata ex Prioratibus,seu alijs domib. religiosis non cedit Prioribus, seu Prælatis, sed debet conuerti in vtilitatem Monasterij.*

6 *Pecunia vndecunque quæsita debet conuerti in vtilitatem Monasterij.*

7 *Monachus si stipuletur sibi,siue Monasterio,siue imperſonaliter semper acquirit Monasterio.*

8 *Religiosus potest stipulari monasterio suo sine aliquo mandato.*

9 *Monasterium non obligatur ex delicto Monachi.*

10 *Monachus contrahens mutuum si esset in studio de licentia Abbatis obligat Monasterium temperate iuxta necessitatem.*

11 *Episcopalis auctoritas est super flua cum Abbatibus fuerit data potestas, & auctoritas coercendi,& corrigendi Monachos.*

12 *Abbates negligẽtes in reuocando Monachos vagabundos eorum negligentia punitur ex quo bona Eccl siæ asportata & occupata non repetunt,quod tamen facere deberent.*

13 *Monachi effecti vagabundi talis negligentia odiosa est delictum.*

Qua-

Quadragesimum Quintum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet hoc priuilegio. † Quòd si Monachus canonicus, vel alii regulares cum deberent diuinis officiis operam dare, & ex quo de redditibus Ecclesiarum quarum curam exercuerũt, pecuniam congregauerunt, & postea ad curias Principum accesserunt, officium reuocandi eos, Abbati
2 incumbit. † Vnde cum hoc ad aures P. Maximi peruenisset, mandauit ordinario quatenus moneat Prælatos prædictorum regularium, vt ipsi corrigant illos, qui claustrum proprium negligentia dimiserint. Tunc illos moneat ordinarius, ut proprium si quod habent in Prælatorum suorum manibus resignent, & vitam regularem obseruent, q; si non fecerint compellant eos ad hoc per suspensionem officii, & beneficii apostolicæ sedis, capit. quanto de offic.
3 iud. ord. hic considerandum, † quòd correctio regularium primo
4 pertinet ad Prælatos ipsorũ, † & quatenus Prælati fuissent negli-
5 gentes, tunc Episcopi eos corrigant, fuit enim ratio, † nam pecunia congregata ex prioratibus, seu aliis domibus religiosis non cedit ipsis Prioribus, seu Prælatis, sed debet conuerti in utilitatem
6 Monasterii, † & idem dic undecunque religiosus pecuniam quæsierit siue ex successione cognatorum, vel aliorum, vt in l. Deo nobis. C. de episcop. & cler. & 18. q. 1. capitu. unico siue ex contractu, Et sciendum, quòd simplex Monachus contrahere non potest ad vtilitatem suam, sed ad utilitatẽ Ecclesiæ, seu monasterii, & tenet
7 contractus, † vnde si Monachus stipuletur sibi siue monasterio siue imperſonaliter, semper acquirit monasterio, Inno. in capi. cum
8 olim el ii. de priuileg. & ita ex prædictis notandum, † quòd religiosus potest stipulari monasterio suo sine aliquo mandato, dicit
9 tamen Innocen. hic, † quod ex delicto Monachi Monasterium non
10 obligatur. † Sed si Monachus esset in studio de licentia Abbatis potest contrahendo mutuum obligare Monasterium temperatè iuxta necessitatem, argumento, l. ad rem mobilem, & in l. ad legatum. ff. de procur. & capitu. præterea de offic. deleg. stante licentia eundi ad studium, videtur sibi omnia concessisse, sine quibus in studio commodè permanere non potest, capitu. quòd quibusdam de fideiuſ. hic dubitari põt, † quòd Episcopalis auctoritas sit
11 superflua, cum Abbatibus fuerit data potestas, & auctoritas

coercendi,& corrigendi Monachos,cap.reprehensibilis de appell. 24.q.3. capitu. corripiantur hoc enim intelligitur quando agitur contra Monachos secundum regulam clauſtralem cap. de persona 11.q.1.l.3.C.de patr.potest.l.una.C.de emēd.propinq.secus si agetur in figura iudicij,solus Episcopus cognoscere debet: Auctoritas igitur Episcopi est in hoc necessaria, † quando Abbates sunt negligentes in reuocando Monachos vagabundos. Nam tunc eorum negligentia punitur ex quo bona Ecclesiæ asportata,& occupata non repetunt,quòd tamen facere deberent,Card. in clem. 2. releg.dom.& eo maximè quando tractatur de fide promissa,non seruata,quàm promiserunt Monachi. † Qui modò fuerint effecti vagabundi,talis negligentia odiosa,est delictum,Bal. in capit.1. quo temp.mil.de vsib.feud.cum sit negligentia eruditionis nouerca, Specul. de aduoc.ver.9.cap.nihil 83.distinct.Cardina.in clem. 2.§. 1. de sepul. Ideo Episcopus negligentiam supplere tenetur, vt hic.

12

13

SVMMARIVM.

1 *Principi non obediens morte moriatur.*

2 *Excommunicatus est,qui contra decretum Episcopi venit.*

3 *Excōmunicationes sunt infinitæ,duæ tamen sunt species quæ per canonistas præcipuè sunt in vsu,scilicet maior,& minor.*

4 *Excommunicatio est extra communionem Ecclesiæ separatio,vel censura Ecclesiastica.*

5 *Excommunicatio quæ maior est, dicitur Anathema, & excludit ab ingressu Ecclesiæ.*

6 *Excommunicatio minor quæ tantum separat à sacramentis est duplex,per præceptum,& à iure,Vel per sententiam ab homine.*

7 *Episcopus ab excommunicatione iuris soluit, nisi absolutio Pontifici fuerit reseruata.*

8 *Anathema est damnatio æternæ mortis,& non debet nisi pro mortali crimine imponi.*

9 *Incorrigibilis esse Anathematis ex se punitur, quia suprema maledictio,quæ frangit,rapit,vrit, & ferit.*

10 *Anathema frangit Ecclesias,rapit res alienas,vrit domos,feritq; personas Ecclesiasticas.*

11 *Anathema dicitur ab Ana,quod est rectum, & themus diuisio, quasi recta diuisio damnatorum à Deo,& à Plebe.*

Ve-

12 *Venientes contra decretum Episcopale excommunicantur, & facta admonitione. Ex quo sunt incorrigibiles veniunt Anathematizandi.*
13 *Innobedientes ex quo committunt peccatum mortale excommunicantur.*
14 *Inobedientia contemptiua punitur.*
15 *Episcopi in sua diocæsi possunt facere constitutionem, siue decretum iustum.*
16 *Decreta Episcopalia dicuntur Canones Episcopales.*
17 *Populus, & quælibet Ecclesia, sibi potest constituere ius aliquod.*
18 *Episcopi de maioribus negocijs non possunt statuere.*
19 *Statutis, & decretis Episcoporum non est obediendum quando excederent officium, & potestatem Episcoporum.*
20 *Principi non obedientes seculari, morte perire debent.*
21 *Iudici Ecclesiastico non obedientes, debent mori spiritualiter, scilicet per excommunicationem.*
22 *Mentio quando fit de Priucipe in iure Canonico semper intelligitur de Papa.*
23 *Papa Pius Quartus ob inobedientiam iussit Illustrissimum Cardinalem Caraffam iugulari in Carceribus, & amputari caput Duci Paliani prædicti Illustrissimi.*
24 *Papa Sixtus Quintus ob inobedientiam iugulari fecit Illustrem Comitem Ioannem de Pepulis.*
25 *Decretis iustis parendum est.*
26 *Adagium est, quod melius est obedire, quàm sacrificare.*
27 *Inobediens incurrit in infamiam.*

Quadragesimum Sextum Priuilegium.

1 Ecclesia habet hoc priuilegium. In libro
2 Regum legitur. † Qui Principi non obedierit morte moriatur. † Ideo si Episcopi decretum fecerint, contra quòd quis venerit, excommunicabitur, & in Concilio Agathen. quòd anathematizetur statutum fuit. capitu. si quis de maiorit. & obedient. qui igitur contra fecerit erit
3 excommunicandus. † Sed cum excommunicationes sint infinitæ, duæ tamen sunt species, quę per canonistas præcipuè sunt in usu, scilicet maior, & minor, & de utraque habetur 3. quæst.
4 4. capitu. engeltrudam, † Excommunicatio est extra commu-

nionem Ecclesiæ separatio. Vel censura Ecclesiastica, excludens à communione fidelium. capitu. nihil §. euidenter q. 11. quæstio. 3.
5 nam, Excommunicatio, quæ maior est, dicitur Anathema, & excludit ab ingressu Ecclesiæ, à communione fidelium, & à sacramentis. Sed de qua excõmunicatione videtur hic sentire. verba textus clara sunt, quòd intelligitur de minori per illa uerba ab Ecclesia
6 abiiciatur † hæc est, Excommunicatio minor, quæ tantum separat à sacramẽtis. Et hæc est duplex. Vna per præceptum à iure, vel per sententiam ab homine. Alia separat à communione fidelium non
7 sacramentorum, 5. quæst. 2. capit. præsenti, † Ab Excommunicatione iuris absoluit Episcopus nisi absolutio Summo Pontifici fuerit reseruata, capitu. nuper de senten. excommun. Alia hominis, vt Episcopi, vel sui Vicarii de maior. & obedien. capitu. unico lib. 6. Sed ex qua causa fuit decretum in Concilio Agathen. qui anathematizetur, & sic maiori excommunicatione, † cum Anathema sit damnatio eternę mortis, & non debet nisi pro mortali crimine imponi, vel in illis, qui aliter non patiuntur corrigi. cap. nemo Epi-
9 scoporum 11. quæst. 3. † incorrigibilis igitur Anathematis ense punitur, quia est suprema maledictio, quæ frangit, rapit, vrit, ac ferit.
10 Anathema videlicet frangit Ecclesias, rapit res alienas, urit do-
11 mos, feritq; personas Ecclesiasticas. † Anathema dicitur ab Ana, quòd est rectum, & themus diuisio quasi recta diuisio damnatorum à Deo, & à Plebe, & ita fuit constitutum in Concilio Aga-
12 then. præsupposita correctione, † ideo venientes contra decretum Episcopale duntaxat excommunicantur, & facta admonitione ex quo sunt effecti incorrigibiles merito veniunt anathemati-
13 zandi. † Hic excommunicantur propter inobedientiam, quæ est peccatum mortale, Innocen. in cap. ex parte nume. 3. de verborum
14 significa. † Nam ut inobedientia contemptiua punitur, Felyn.
15 in d. capitu. si quis & ita † Episcopi in sua diocæsi possunt facere
16 constitutionem, siue decretum, iustum capitu. 1. distinct. 3. † Et
17 talia decreta dicuntur canones Episcopales. † Quia quilibet populus & quælibet Ecclesia sibi potest constituere ius aliquod, cap.
18 ius ciuile distin. 1. cap. catholica 11. distin. † Hoc tamen considerandum, quòd de maioribus negociis non possunt statuere. Ideo contra venientes excommunicantur minori excommunicatione.
19 verum si decreta excederent officium, & potestatem Episcoporum, eis non est obediendum, Dec. in consilio 72. & l. prohibitum. C. de iur. fisc. ponitur figura in d. capitu. si quis in quo allegatur
20 auctoritas in capitu. 13. Regum, vt quemadmodum, † non obe-

diens

21 diens Principi seculari morte perire debet, vt ibi. † Ita non obe-
diens iudici Ecclesiastico debet mori spiritualiter, scilicet per ex-
22 communicationē.† Amnimaduertendum, quòd quando loquitur
aut fit mētio de Principe in iure canonico, & semper intelligitur de
Papa, capitu. corpora distin. 1. Cui parendum est, & qui vult obe-
23 dire prout fecit, † Papa Pius Quartus qui in carceribus iugula-
ri fecit Illustrissimum Cardinalem caraffam, & iussit amputari ca-
24 put Duci Paliani Fratri Prædicti Illustrissimi. † Et ita Beatissimus
Sixtus Quintus iussit ob inobediētiā iugulari Bononiæ Illustrem
25 comitem Ioannem de Pepulis.† Idcirco iustis decretis parendum
26 est.† Nam adagium est, quod melius est obedire, quàm sacrifica-
27 care, & qui non est, † obediens incurrit in notam, idest in infa-
miam, cap. illud eo. tit.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium Imperiale subest sacerdotio, & ei obedire tenetur.*
2 *Papa admonuit Imperatorem Constantinopolitanum, ex quo sedere fecit in parte sinistra Patriarcham Constantinopolitanum.*
3 *Reges, & Principes suis Prælatis reuerenter assurgant.*
4 *Auctoritas Petri non bene intellecta ab Imperatore Constantinopolitano.*
5 *Imperator præesse debet illis, qui ab eo temporalia recipiunt.*
6 *Sacerdotium Christi auctoritate præfertur omni aliæ dignitati.*
7 *Deus fecit duo magna luminaria, quæ si Imperator considerauisset non permisisset Patriarcham sedere ad pedes suos.*
8 *In interpretatione cuiuscunque scripturæ, vel cuiuscunque dispositionis tria sunt attendenda. Persona loquens, & ille cui loquitur, & uis loquutionis.*
9 *Mens disponentis, ex qualitate personarum colligitur.*
10 *Papa est persona loquens, Imperator cui loquitur, vis loquutionis de quo tractatur.*
11 *Sacerdotium præcedit omnes dignitates temporales.*
12 *Imperator est supra illos clericos, qui ab eo tenent temporalia.*
13 *Fœudi ratione, Imperatori competit iurisdictio, etiam in clericos secus si clericus habet temporalia non in fœudum, quia sequitur personam, & forum ipsius clerici.*
14 *Papa de iure diuino, & non Imperator præest spiritualibus.*

Cleri-

15 Clerici de iure diuino sunt exempti ab Imperatore.
16 Clericus ordinatus efficitur res sacra, & transfertur in sortem domini.
17 Dignitas nulla secularis similis est sacerdotio.
18 Dignitas Clericorum non est multum veneranda, sed videtur vilescere ex nimia clericorum copia.
19 Sacerdotium fuit à Deo institutum.
20 Papa qui præest in ordine clericali omnibus suppositis est maior cum spiritualia respiciat, alij vero Principes temporalia respiciunt.
21 Boni, & mali in suo genere sunt sub iurisdictione Papæ.
22 Peccatum si non esset, non esset opus superioribus, ergo nec lex, nec iurisdictio nisi respectiuè, non respiciunt bonos, sed correctiuè respiciunt malos.
23 Papa potest increpare Imperatorem, & alios Principes, ex causa, & eos ex alia rationabili causa deponere.
24 Principes seculares in aduentu Episcoporũ debent assurgere cum reuerentia, & sedem admirabilem assignare in parte dextra, cum sit honorabilior.
25 Omnes qui sunt de Oũli Ecclesiæ subiecti sunt Ecclesiæ.
26 Papa, & Imperator possunt dici duo luminaria magna tanquam Sol, & Luna.
27 Luna non præstat splendorem ex se, sed recipit a sole, ita Imperator recipit potestatem à Papa.
28 Deus dedit istas duas dignitates, Imperium, & Sacerdotium, sed in veritate dicendum est, quòd immediatè potestates sunt datæ à Deo.
29 Imperator non recipit immediatè à Deo, nam Imperatores per impressionem olim habuerun Imperium.
30 Potestas generaliter fuit data à Christo dum dixit Petro Quodcunq; ligaueris super terram &c.

Quadragesimum Septimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet hoc priuilegio, † quòd Imperium subest Sacerdotio, & ei obedire tenetur cap. solite de maio. & obed. vnde cum Imperator Constantinopolitanus sedere feciſſet iuxta pedes suos in parte sinistra, Patriarcham Constantinopolitanum, &
2 † ad aures Papæ, hoc peruenisset admonuit, quòd non decebat

eum

3 eum taliter se habere contra suum Patriarcham. † Ex quo alij Reges, & Principes suis Prælatis, vt debent reuerenter assurgant, & eis iuxta se sedem venerabilem assignent. Imperaror verò admiratione quadam motus rescripsit, quòd de hoc non debet argui cum sacerdotium subeat Imperio, ductus Auctoritate Petri dicentis, Subditi estote omni creaturę humanę, proprer Deum. Papa
4 rescripsit. † Quòd auctoritas Petri, non fuit bene intellecta, nam ex illis verbis sua debat humilitatem, nec propter talia verba præsumitur, quòd voluisset sacerdotium subesse, si sensum malè intellectum reciperent, sequeretur, quòd quilibet seruus Imperium ha
5 beret in Sacerdotio. † Imperator præesse debet ilis, qui ab eo tem-
6 poralia recipiunt, † sed auctoritate Christi Sacerdotium præfertur, omni alię dignitati ex dicto Hieremię. Ecce constitui te super
7 gentes & regna. Et in Genes. † Fecit Deus duo magna luminaria, &c. Vnde dicit si hęc considerauisset non permisisset Patriarcham suum sedere ad pedes suos, qui tamen potuit eum increpare, licèt non fecerit, cum ipse super omnes acceperit potestatem, a Petro, cui dictum fuit a Domino, Quęcunq; ligaueris super ter-
8 ram &c. Hic considerandum venit, † quòd in interpretatione cuiuscunque scripturę vel cuiuscunque dispositionis, tria sunt at-
9 tendenda. Persona loquens: Cui loquitur, † Et vis locutionis. Ex qualitate ergo personarum colligitur mens disponentis,
10 † persona loquens est Papa: cui loquitur est Imperator: vis locu-
11 tionis est Sacerdotium, de quo tractatur. † Quod quidem sacerdo-
12 tium præcedit, omnes dignitates temporales. † Verum Imperator est supra illos clericos, qui ab eo tenent temporalia, quòd in-
13 telligendũ, est de habentibus temporalia, in fęudum. † Nam ratione fęudi, competit iurisdictio etiam in clericos, vt in cap. verum de for. comp. secus autem si clericus, habet temperalia, sed non in fęudum, illa non subijciuntur Imperatori, sed sequuntur personam & forum, ipsorum clericorum, cap. nonerint x. q. 1.
14 & in cap. aduersus, & cap. non minus, de immun. eccles. † Sed Papa, de iure diuino, & non Imperator præest spiritualibus, ex
15 quo infertur, † de iure diuino, quòd clerici, sunt exempti ab Im-
16 peratore, cum sint res Spirituales, eo enim ipso. † Quòd quis ordinatus in clericum efficitur res sacra, & transfertur in sortem domini 12. q. 1. cap. cui portio, & sic ipso facto eximitur a pote-
17 state Imperatoris, quinimo, † nulla dignitas secularis similis, est sacerdotio, tex. in cap. duo 96. dist. licet dicatur in tex. in cap. legimus. 93. dist. 18. Quòd talis dignitas non venit multum veneranda,

randa, sed videtur vilescerè ex nimia clericorum copia, quærere
19 rationē huius constitutionis fatuum existimo, cum † Sacerdotium sit à Deo institutum, & percipi potest etiam dignitas officij, ex hoc quando quis melioribus, præest tanto maior censendus est.
20 Sic assumitur argumentum, quòd † Papa, qui præest omnibus in ordine clericali suppositis, sit maior, cum spiritualia respiciat. Alii vero Principes temporalia respiciunt, sed spiritualia sunt digniora, ergo maior qui maioribus, & dignioribus rebus præst, in Authen. de defens. ciui. in prin. Sed dubitari potest cum omnes homines sint aut boni, aut mali: an duntaxat boni sint sub iurisdictione superioris .i. Papę ex quo melioribus præest? Et dicendum,
21 † quòd tàm boni, quàm mali, in suo genere sunt, sub eius iurisdictione, quòd probatur auctoritate Petri allegata, subditi estote, & eo. Nam lex non est imposita iusto cap. licet de regu. 29. q. 2. cap. duę sunt. Et ita intelligitur de lege peccati non autem de lege iurisdictionis. Verum etiam sunt subiecti iurisdictioni, quæ non
22 competit contra bonos. † Vnde si non esset peccatum non esset opus superioribus, ergo nec lex, nec iurisdictio nisi respectiuè non respiciunt bonos, sed correctiuè respiciūt malos. Hinc est, quòd Pa
23 pa in præsenti cap. † Imperatorem increpat, pro vt etiam potest, & alios Principes increpare ex causa, & eos quatenus expediat, ex aliqua rationabili causa deponere, ca. alius 15. q 6. & in cap.
24 Ad apostolicæ de re. iud. lib. 6. † Ideo Principes seculares in aduentu Episcoporum debent assurgere cum reuerentia, & sedem venerabilem assignare in parte dextra cum sit honorabilior, vel se
25 cundum consuetudinem loci, quia † omnes qui sunt de ouili Ecclesiæ, subiecti sunt Ecclesiæ, Inn. in cap. quòd super his de uot.
26 † Igitur illa duo luminaria magna allegata accipi possunt, ueluti
27 Papa, & Imperator tamquam sol & luna. Certè † Luna non præstat splendorem ex se, sed recipit a sole: Ita Imperator recipit pote
28 statem a Papa cap. nouit de iud. † Istas duas dignitates dedit Deus scilicet Imperium, & sacerdotium. Sed in veritate dicēdum est, q
29 immediatè potestates sunt datæ à Deo. † Sed Imperator non recipit immediatè a Deo, nam Imperatores per impressionem olim
30 habuerunt Imperium. † Sed potestas generaliter fuit data à Christo, dum dixit Petro, Quodcunque ligaueris super terram, & eo vt not. Abb. in d. cap. nouit ex quibus, concludendum sacerdotium præferendum esse omnibus dignitatibus secularibus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Qui iniuriam intulit, & noluerit iniuriatos satisfacere, dum insistit in peruersa opinione, accerrimis in edijs vsquequo iniuriatus satisfactionem accipiat affligatur.
2 Peccati ratione venit macerandus, & tale iudicium datur, vt discordantes ad pacem reducantur.
3 Papæ incumbit reformare pacem.
4 Pacem rumpens venit contra præceptum Charitatis.
5 Pax nihil aliud est, quàm charitas.
6 Iudicis officium est cogendi partes ad pacem, vel concordiam.
7 Discordia si est inter ciuitatem, & ciuitatem superior debet interponere partes suas.
8 Discordia quæ est inter priuatos, aut ciuilis aut criminalis, in secũdo casu iudex potest compellere ad pacem.
9 Iudex in causa ciuili potest monere partes ad concordiam, non autem compellere.
10 Lis si longo tempore durauerit, & fuisset intricata, quod de facili extirpari non posset, tunc iudex potest compellere ad concordiam.
11 Iudex Ecclesiasticus potest compellere ad pacem multo fortius ex causa potest docere laicos ad treguam.
12 Pax fit ob honorem Dei, vt homines diuinis incumbant.
13 Christus fecit cœnam Apostolis in Feria quinta.
14 Apostoli in die Sabbathi latuerunt propter metum Iudæorum, & quia corpus Christi latuit in sepulchro.
15 Deus in die dominico omne insigne instituit.
16 Treugas non seruantes mortali peccant.
17 Transgressor excommunicatur, & excommunicatio non fertur nisi pro mortali.
18 Excommunicatus, qui est in vniuerso orbe habetur pro excommunicato.
19 Infirmitas sicut sequitur infirmum ita quod officit animum sequitur personam.
20 Tepidus ad pacem, & treguam deponitur à dignitate.
21 Negligentia Prælati est peccatum mortale.
22 Iustitiam diferre propter timorem, vel deserere iudex non debet.
23 Dei iram super se inuocat, qui magis timet hominem, quàm Deum.
24 Pastor bonus debet animam suam pro ouibus suis.

25 *Treugæ omnes sunt canonicę, nam quod factum est rationabiliter canonicum est, etiam si essemus in treuga conuentionali ab ea secedere non licet.*

Quadragesimum Octauum Priuilegium.

Ecclesia gaudet hoc priuilegio, quòd si quis iniuriam alicui fecerit, si eam passus voluerit recõciliari, fuit quęsitũ qua pęna veniat coercẽdus. 1 Responsum fuit, † quòd ille qui iniuriam intulit, & noluerit iniuriato satisfacere, quòd dum insistit in hac peruersa opinione, acerrimis inedijs, vsque quo iniuriatus satisfactionem recipiat af- 2 fligatur, cap. si quis contristatus 90. distinct. † Ratione peccati ita macerandus venit, in eo tale iudicium datur cuius robur est, vt discordantes ad pacem reducantur 90. distinct. per totum, hoc enim 3 officio iudex Ecclesiasticus fungitur, dicitur, † quòd ad Papam in- 4 cumbit reformare pacem, cap. nouit de iud. † Nam rumpens pa- 5 cem venit contra præceptum charitatis, † quia pax nihil aliud est 6 est, quàm charitas, & † quòd tale officium cogendi partes ad pacẽ, vel concordiam exerceat iudex, tenet, Bar. in l. congruit. ff. de offic. 7 præsid. & ibi distinguit, † quòd aut discordia est, inter ciuitatem, & ciuitatem, & tunc superior debet interponere partes suas, in au- 8 then. de mand. Principi in §. deinde † Aut est inter priuatos, & tunc aut est causa criminalis, aut ciuilis: primo casu iudex potest compellere ad pacem ratione publicæ vtilitatis nam in ciuilibus dissentientibus sæpe Respublica læditur, l. si quis ingenuam. §. fi. ff. de ca. 9 †. Si vero causa est ciuilis, tunc potest monere ad concordiam non autem compellere, vt nota. in l. 1. §. & post operis. ff. de oper. nou. 10 † nunc. hoc verum re putatur, nisi lis magno tempore durauerit, & ita fuisset intricata, quòd de facili extirpari non potest, nam tunc iudex potest compellere ad concordiam, licet non sit ciuilis, 11 cap. placuit 90. dist. † si iudex ecclesiasticus põt compellere ad pa cem, multo fortius ex causa potest cogere laicos ad treugam, de 12 qua habetur in cap. 1. de treug. & pac. † quia principaliter hoc fit ob honorem Dei, vt homines liberius diuinis incumbant, cum in quinta feria debent homines cessare ab omni mala voluntate pro 13 pter reuerentiam assumptionis, † quia illa die christus fecit cœnam Apostolis, capitu. porrò distinct. 1. de consecratio. & distinct. 14 3. capitu. literis. † In die Veneris fit propter reuerẽtiam passionis,

in die Sabbathi, quia discipuli latuerunt propter metum Iudæo-
15 rum, & quia corpus Christi latuit in sepulchro, † in die dominico
quia omne insigne Deus illo die instituit, 75. distin. capit. quod die
16 † qui igitur non seruat huiusmodi treugas mortaliter peccat cap.
quòd præcipitur 14. q. 1. & in cap. 2. de maior. & obedien. hoc pa-
17 tet, † quia qui transgreditur excommunicatur, & excommunica-
tio non fertur nisi pro mortali, vt in cap. nemo, & in capitu. nullus
18 11. q. 3. & animaduertendum, † quòd ille qui est excommunica-
tus in uniuerso orbe habetur pro excommunicato, capit. curæ 11.
q. 3. non clauditur excommunicatio in territorio in quo duntaxat
lata fuit, quia quod officit animam, & corpus sequitur personam,
19 sicuti † infirmitas infirmum, cap. cito turpem. 1. q. 1. cap. ad repri-
20 mendum de offi. ordin. † Qui igitur ad supra scripta agenda tepi-
dus est, cum de iustitia exequenda tractatur deponitur à dignita-
21 tate sua, 18. q. 2. cap. si quis Abbas hac ratione, † quia negligentia
prælati est pecca tum mortale, gl. in cap. ea quæ de offic. Archidia-
co. gl. in cap. clericis de immunita. eccle. lib. 6. facit 44. dist. cap. sit
22 rector. † Nec propter timorem debet deserere, vel differre iusti-
23 tiam, † quia iram Dei super se inuocat, qui magis timet hominem
24 quàm Deum. † Vnde bonus Pastor debet animam suam ponere
pro ouibus suis, vt habetur in Euangelio, & in ca. nisi cum pridem
de renunc. sed pro intelligentia non est ignorandum, quòd hic lo-
quitur de treuga canonica de qua habetur. in c. 1. de treug. & pac.
25 in hac opinione resideo, † quòd omnes treugæ sint canonicæ, nam
quod factum est rationabili ratione canonicum est etiam si esse-
mus in treuga conuentionali, nec ab ea recedendum dum non fue
rit fundata contra bonos mores, toto tit. ff. & C. de pac.

SVMMARIVM.

1 *Tempore belli sunt aliquæ personæ quibus conceditur saluus conductus eundi & redeundi.*

2 *Præsbyteri, Monachi, cõuersi, Peregrini, mercatores rustici euntes, & redeuntes existentes in agricultura animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, gaudent securitate.*

3 *Treuga homines & animalia gaudent.*

4 *Securitas data in eundo intelligitur data in redeundo.*

5 *Securitas data bannito, vt ad ciuitatem accedere valeat & redire an hoc priuilegium videatur concessum pro vna uice tantum an pro pluribus vicibus vel in infinitum.*

6 *Responsio debet adaptari petitioni.*

7 *Securitas concessa debet intelligi secundum concessionem non autem secundum petitionem.*

8 *Priuilegium, vel indulgentia assumunt vires à concessione, & non à petitione.*

9 *Concessio, & petitio quando sunt ambæ indeterminatè intelliguntur pro una vice tantum.*

10 *Violatoribus militiæ Christianæ communio Christiana eis denegatur, veniunt etiam puniendi violatores donec satisfecerint.*

Quadragesimum Nonum Priuilegium.

1 Ecclesia Alio priuilegio gaudet licèt tale priui-
2 legium de quo sum verba facturus male obseruetur. † Tempore belli sunt aliquæ personæ, quibus conceditur saluus conductus eundi, & redeundi, & ita gaudent securitate. Sunt † enim præsbyteri, Monachi, conuersi, Peregrini, Mercatores, rustici, euntes, & redeuntes, vel in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, vt in capitu. 2. de treug.
3 & pac. hic igitur cõsiderandum, † quòd homines, & animalia treu-
4 gis gaudent, † & etiã quòd securitas data in eundo intelligitur data in redeundo. Nam ista duo communiter equiparãtur in iure, vt in ca. magne in fi. de vot. & l. si cui. ff. ex quibus causa. maio. Sed hic
5 occurrit quædam quæstio quottidiana, † quando securitas datur bannito, vt ad ciuitatem accedere valeat, & redire an hoc priuilegium videatur concessum pro vna vice tantum, an pro pluribus vicibus, vel in infinitum? Bart. in l. 1. ff. ad leg. Iul. maie. distinguit, quòd aut securitas fuit petita, & determinatè concessa, & tunc standum est determinationi, vt si fuisset dictum ad omne eius bene placitum accedat, argumento capi. scriptum 6. q. 3. aut fuit determinatè petita, & indeterminatè concessa, apposita conditione aliquorum dierum, si superior indeterminatè concessa tunc intelli-
6 gitur concessa secundum petitionem dierum præfixorum. † Quia responsio debet adaptari petitioni, inst. de inutil. stipu. §. præterea cap. dilectos. § cæterum de fid. inst. si petitio est indeterminata, &
7 concessio determinata, † securitas debet intelligi concessa secun-
8 dum concessionem non autem secundum petitionem. † Priuilegium uel indulgentia assumunt vires à concessione, & non à petitione, prout sæpe facit Papa signando supplicationem, restringit

petitionem,

9 petitionem. † Quando concessio,& petitio sunt ambę indeterminatæ,intelligitur pro una vice tãtum. l. boues §.hoc sermone.ff.de verb.signifi. & l.hæc condictio.ff.de cond.& demonst. quare autẽ priuilegium securitatis prædictis concedatur quia sunt personæ extra gremium militiæ,quibus tamen militia indiget, sunt psonæ deputatæ ad suum ministerium,sine quo militia vires corporis, &
10 animæ amitteret. † Ideo eorum violatores veniunt puniendi donec satisfecerint. Communio Christiana eis & denegatur,capitu. si quis rompetas 24.q.3.

SVMMARIVM.

1 *Clerici regulares & seculares si locauerint aliquem fundum Ecclesiæ, vel in fœudum dederint cum conditione, vel pacto in præiudicium alterius Ecclesiæ, pactum non ualet.*
2 *Pactum proueniens ex auaritia penitus reprobatur.*
3 *Sepulturæ electio ex pacto in aliena Ecclesia non licèt: licet ex voluntate quis eligere valeat.*
4 *Pactũ reprobatum à Papa nihil dicendum, superst cum eius auctoritati sit acquiescendum.*
5 *Pactum cum adiecta pœna, vel iuramento an ob vim iuramenti, & pœnæ valeat?*
6 *Pactum an contra ius vel præter ius; si contra ius nec pactum nec pœna valet*
7 *Pactum si esset præter ius, licèt pactum non valeat, pœna apposita valet.*
8 *Pœna si est adiecta pacto secundum ius poterit agere ad obseruantiam pacti, vel ad pœnæ solutionem.*
9 *Iuramentum intelligitur quando est seruandum sine interitu salutis æternæ.*
10 *Iuramentum quando super re turpi valeat.*
11 *Iuramentum in contractu de vsuris soluendis venit seruandum.*
12 *Vsura est omni lege prohibita.*
13 *Iurans soluere vsuras tenetur.*
14 *Iuramentum continens turpitudinem vtriusque personæ non ualet.*
15 *Quis non potest se vinculare ad peccatum, vel contra bonos mores.*
16 *Iuramentum obligat quando continet turpitudinem solum ex parte recipientis.*
17 *Iuramentum principaliter dirigitur in Deum in quo non reperitur turpitudo igitur qui iurat tenetur ad obseruantiam.*
18 *Solutum in uirtute iuramenti repeti potest ab eo qui turpiter recepit.*

Quin-

Quinquagesimum Priuilegium.

1 CCLESIA habet hoc priuilegiũ, † quòd si clerici regulares, & seculares locauerũt aliquem fundum Ecclesiæ, vel in fęudum dederint, cum aliqua conditione, vel pacto, in præiudicium iuris alterius parochialis Ecclesiæ, pactum non tenet, & exactum hac occasione reddere cogũtur illi Ecclesiæ, tale pactum impositum fuit conductoribus, & fęudatariis, vt decimas soluant eis, & apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, vnde cum Papa hoc non ignorasset, decreuit exactum restituere Ec-
2 clesiæ parochiali, cap. plerique de pac. Ratio enim fuit, † nam cum pactum ex auaritia procedat, penitus reprobauit, non licet parochianis paciscí cum alia Ecclesia in præiudicium iuris parochialis quia iura parochialia sunt debita ipsius Ecclesiæ parochialis, de paroch. ibi per totum tit. contra tale debitum pactum locum non habet, vti factum in alterius præiudicium, cap. si diligenti de for. com-
3 pet. & cap. ea te de iureiuran. † Reprobatur electio sepulturæ ex pacto in aliena Ecclesia, licet ex eius voluntate quis eligere valeat,
4 cap. 1. de sepult. & in clemen. cupientes in fi. de pen. † Et cum pactum à Papa fuerit reprobatum, de eo nihil dicendum superśit, sed eius auctoritati aquiescendum, potest tamen sumpta occasione pa-
5 cti in dubium reuocari si † qñ pęna fuisset adiecta pacto, vel si iuramentũ adiectũ fuisset, an ob vim iuramẽti, & pænę pactum valeat.
6 Hic igitur videatur, † an pactũ sit contra ius, vel præter ius, si contra ius, nec pactum nec pœna valet, ca. quæ contra ius de reg. iur. in 6. etiam si iusiurandum præstitum fuerit, cap. si diligenti, de for.
7 compe. † si uero pactum esset præter ius, licet pactum non valeat tamen pœna apposita valet, l. stipulatio ista §. alteri, ff. de verbo-
8 rum obligatio. † si pœna esset adiecta pacto secundum ius, poterit agere, vel ad obseruantiam pacti, vel ad pœnæ solutionem, sed quatenus fuisset adiecta illa clausula saluo rato manente pacto, isto casu ad utrunque videlicet ad pactum, & ad pœnam contrafaciens teneretur, capitu. dilecti de arbitra. glos. in regula accessorium de regulis iuris in sexto, sed cum dictum sit,
9 † de iuramento, quòd seruandum est, sine interitu salutis æternæ, capitu. si uero de iureiurando videndum fore exi-
10 stimo, † quando iuramentum super re turpi valeat, † in

con-

11 contractu de vsuris soluendis si interuenit iuramentum seruan-
12 dum venit. † Vsura est omni lege reprobata, † & tamen si quis iu-
13 rauerit soluere tenebitur, solutio hæc est, quòd pactum non valet
sine iuramento, ex quo turpiter quis recipit promissionem, capit.
14 debitores de iureiuran. sed distinguendum est † quando iuramen-
tum valeat, aut iuramentum continet turpitudinem ex persona
vtriusque recipientis, scilicet & iurãtis, & non tenet, vt in d. cap. si
diligenti, & 22. q. 2. per totum. Aut continet turpitudinem ex par-
15 te iurantis, † & idem quia non potest quis se vinculare ad pecca-
catum, vel etiam contra bonos mores, vt in regul. non est obligato
16 rium, de reg. iur. in 6. † Aut continet turpitudinem solum ex par-
te recipientis, non autem ex parte iurantis, & iuramentum obli-
17 gat, & hoc casu procedit, cap. debitores & est ratio, quia † iuramẽ-
tum principaliter dirigitur in Deum, in quo non reperitur turpi-
tudo, igitur qui iurat tenetur ad obseruantiam, & seruando non
18 peccat. † Sed solutum virtute iuramẽti repeti potest ab eo, qui tur
piter recepit, vt in d. cap. debitores, & in cap. ad audientiam, & in
cap. ad aures, quod met. causa.

SVMMARIVM.

1 *Omissum ex auctoritate Papæ plenum, & firmum robur obtinet.*
2 *Pacta sola obtinent firmitatem, adeò quod si aliquid ab eo confirmante, omis-*
sum fuisset intelligatur sola translatione, vel pacto sopitum.
3 *Casus in quo maiorem vim habet transactio, quàm Papæ confirmatio.*
4 *Infirma, vel minus valida per confirmationem Papæ recipiunt firmitatẽ, &*
ita omissa per eum ex transactione, & pacto robur recipiunt.
5 *Transactio an possit interuenire in spiritualibus, videtur dicendum, quod*
sic.
6 *Pactum non valet in spiritualibus.*
7 *Transactio, in spiritualibus propriè sumpto vocabulo interuenire non potest*
vt aliquod temporale detur pro spirituali, quia esset simonia.
8 *Transactio habet locum in decimis, nam de cima est spiritualis.*
9 *Spirituale pro spirituali dari potest.*
10 *Omissum per Papam tollitur transactione ita deffectus in transactione, siue in*
vis, siue facti suppleri potest per eum.
11 *Suppletio generalis, an tollere potuit?*
12 *Clausula supplens omnem deffectum refertur dumtaxat ad solemnitates iu-*
ris non autem supplet deffectum inhabilitatis personarum, vel alium deffe
ctum naturalem.

Papa

13 *Papa si non est informatus de omnibus, clausula solum refertur ad defectus commissos circa solemnitates iuris.*

14 *Iudex citra Papam supplere potest deffectum commissum in contractibus, vel in iudicijs, etiam si esset Legatus de latere.*

15 *Transactionis tres sunt species, specialis, Generalis, & indeffinita.*

16 *Transactio Specialis non nocet in alijs Specialibus, quia Specialis, Specialem effectum operatur.*

17 *Transactio generalis restringitur ad id, de quo Specialiter est actum.*

18 *Transactio indeffinita æquipollet vniuersali.*

19 *Non nocent ea, quæ in iudicio deducta non sunt.*

20 *Transactio generalis, de rigore iuris tenet in omnibus, & exemptionem parit, sed replicatione doli rescinditur.*

21 *Transactio non valet nisi fiat in vtilitatem Ecclesiæ.*

Quinquagesimum Primum Priuilegium.

1 ECCLESIA Hoc priuilegio gaudet, † quòd si aliquid omissum fuerit, ex Papæ auctoritate plenum, & firmum robur obtineat, sola transactio, vel pactum cap. 1. de transac. Erat controuersia inter aliquos Ecclesiarum Prælatos, fuit quæstio illa ex transactione sopita, sed ne imposterum, aliqua inter eos oriretur difficultas adierunt Pontificem M. vt eam confirmaret, statuit igitur, vt omnia instrumenta, vel omne aliud quod alicui eorum opem præbere posset, ex præscriptione, ex priuilegio sint cassa, & pro nullis habeantur. Et † quòd sola pacta obtineant firmitatem adeo, quòd si aliquid ab eo confirmante omissum fuisset intelligatur sola transactione vel pacto sopitũ, † & ita in hoc casu maiorem vim habet transactio, quàm Papæ confirmatio. In proposita quæstione est animaduertendum, quòd ea quæ sunt, † infirma, vel minus valida per confirmationem Papæ recipiunt firmitatem, & ita omissa per eum ex transactione, & pacto robur recipiunt. † Sed in dubiũ venit an trãsactio possit interuenire in spiritualibus? Et videtur dicendum, quòd sic. cap. Generalis, 54. dist. & cap. Casellas 10. q. 2. † Sed in contrarium videtur, quòd pactum non valet in spiritualibus, cap. cum pridem de pact. & ibi etiam in cap. pactiones solutio hæc est, † quòd in spiritualibus transactio propriè sumpto vocabulo interuenire non potest, vt aliquod temporale detur, pro spirituali

rituali, nam esset simonia. Ita debent allegata in contrarium
8 intelligi. Hic considerandum venit, † quòd transactio habet locum in decimis, nam decima est spiritualis, & quod
9 est † spirituale dari potest pro spirituali. Et notandum
10 est, quod sicuti, † omissum per Papam tollitur transactione ita defectus in transactione, siue iuris, siue facti, suppleri potest, per eum & hoc quando partes errauerunt in curia, vel imperitia
11 † Sed an supplectio generalis tollere possit omnem defectum ?
12 Spec. in tit. deleg. §. nunc ostendendum, † quòd clausula supplentes defectum, & c. refertur duntaxat ad solemnitates iuris non autem supplet defectum inhabilitatis personarum, vel aliũ defectũ naturalem, vt si quis partẽ transegit super eo quod possidere nõ põt, & Papa simpliciter cõfirmãdo dicit supplentes def
13 fectum & c. † si de omnibus Papa non sit informatus clausula solum refertur ad defectus commissos, circa solemnitates iuris vt
14 nota. Abb. in clem. Pastoralis de re iudi. nullus enim † Iudex citra Papam supplere potest defectum commissum in contractib. vel in iudicijs, etiã si esset Legatus de latere, Spe. in ti. de leg. gl. in
15 c. fi. de hære. li. 6. † Tres sunt species transactionis, specialis, gene-
16 neralis, & indefinita. † Specialis nõ nocet inalijs specialiter, quia specialis, specialem effectum operatur. l. age cum Geminiano. C.
17 de transact. † Generalis restringitur ad illud de quo specialiter est actum l. qui cum tu §. 1. ff. de transac. & l. tres fratres. ff. de pac.
18 † Indefinita æquipollet vniuersali l. fi. ff. de vin. & trit. & ole. leg.
19 cap. vt circa de elect. lib. 6. † Nam non nocet alijs rebus quæ in iudicio deducta non sunt, est igitur, vt specialis transactio l. licet C.
20 iud. † transactio tamen generalis de rigore iuris tenet in omnib. & exceptionem parit, sed replicatione doli rescinditur, ff. de ad-
21 minist. tutor. l. Lucius. §. tutor & notandum est, † q transactio non ualet nisi fiat in vtilitatem Ecclesiæ Inno. in c. de cætero de transa.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest, & debet se intromittere pro transactione inter partes facienda.*
2 *Transactio non admittitur in aliquibus casibus.*
3 *Transactio in matrimonio non potest fieri.*
4 *Græci, Latinis Episcopis obedientiam denegabant.*
5 *Episcopi Latini celebrabant consecrationes in aliorum Episcopatibus eorum præiudicium percipiebant; Laici græci vxores dimittebant, & alias illis viuentibus accipiebant.*

6 Papa in excessibus mandat componendum deposita seueritate, habita consideratione status, Imperij, & Excellentium multitudinis, & eorum deliberationis.

7 Compositio, vel dispensatio fieri non debet prout est matrimonium, quod apud græcos Latinos, fideles, infidelesque existit.

8 Qui facit contra ordinationes peccat.

9 In omnibus excessibus, in quibus adest peccatum æqualiter debet fieri determinatio.

10 Matrimonium respicit sacramentum institutum à Deo.

11 Sacramentum est remedium contra peccatum per sensibilia signa, ideo computatur inter sacramenta.

12 Sacramenti forma sunt verba, vel signa, quibus consensus matrimonialis exprimitur.

13 Matrimonium fuit institutum ob sobolem procreandam, quæ erat necessaria etiam peccato non existente.

14 Matrimonium fuit institutum ante peccatum Adæ.

15 Matrimonij instituti causæ fuerunt duæ principales, sobolis æducandæ susceptio ad cultum diuinum, & vt fornicatio euitetur.

16 Matrimonij aliæ causæ secundariæ sunt multæ, vt pacis reformatio, vxoris pulchritudo, diuitiæ, & similes.

17 In matrimonio non licet secedere à seueritate canonica, cum maius sit peccatum recedere ab instituto immediatè à Deo, quàm ab hominibus, vel à Deo mediatè.

18 Iudex suadente causa potest discedere à pœnis in iure statutis, vt quando multitudo delinquentium est in causa, & ita sine scandalo plecti non potest.

19 Iudex ex causa moderat in casibus in quibus dispensatio non consistit.

20 Casus in quibus, dispensare non potest, in omnibus causis dispensare potest Legatus de latere, præter quàm in causis reseruatis Papæ.

21 Iudex salua conscientia an valeat reducere partes ad compositionem in re ipsi iudici clara?

22 Iudex si iura partium sunt ignota potest secus si sit clara.

23 Iudex abstinere potest à compositione, quando licet de causa.

24 Iudex ius unius alteri dare sine causa non debet.

25 Lex improbat, qui non dat unicuique quod suum est.

26 Sententia ferenda pro actore, est mandanda executioni.

27 Matrimonij compositio non admittitur quando per compositionem fieret contra vinculum matrimoniale, secus si pro matrimonio fieret compositio.

Quin-

Quinquagesimum Secundum Priuilegium.

1 ECclesia Habet hoc priuilegium † quòd Iu-
2 dex potest, & debet se interponere pro tran-
3 sactione inter partes facienda, † verum in ali
quibus casibus in quibus iura transactionem
non admittunt, † prout est super matrimonio
non potest, apud græcos aderant aliquæ res ad-
modum inordinatè cum aliqui eorum sacros or
dines furtiuè susciebant à non suis Episcopis, in Ecclesiis inter-
4 dictis celebrabant, † Latinis Episcopis obedientiam denegabant
5 & quidam alij græcis, † Latinique Episcopi celebrabant consecra
tiones in aliorum Episcopatibus, decimas in eorum præiudicium
percipiebant, aliqui laici græci propria auctoritate vxores dimit
tebant, & illis viuentibus alias accipiebant, & super his, & aliis
6 excesibus fuit, † Papa consultus, qualiter Iudex in his se habe
re debet. Responsum fuit quòd partes suas interponat ad com-
ponendum, deposita seueritate habita consideratione status, Im-
perij, & excedentium multitudinis, & eorum habitæ deliberatio
7 nis, & prout videbitur expedire, † exceptis casibus non recipien
tibus compositionem, vel dispensationem, prout est matrimo-
nium, quod apud Græcos, Latinos, fideles, infidelesque existit,
cap. ex parte de transac. hic considerandum venit, quæ nam ratio
diuersitatis fuerit, quòd in tam variis excesibus valeat compone
re, & in matrimonio compositio prohibeatur, non ne omnes sunt
excessus, ordines furtiuè suscipere, in interdictis Ecclesijs cele-
brare, nō obedire, decimas, in præiudicium recipere, & sic de sin
gulis de quibus supra, & quia vxores dimittebant, & aliàs du-
cebant, in specie est facta prohibitio, omnes isti excessus respi-
8 ciunt peccatum. Nam † qui facit contra ordinationes peccat.
9 Abbas in capitulo ex parte de verborum signification. † Si in
omnibus istis excesibus adest peccatum æqualiter debent de-
terminari, nam vna determinatio respiciens plura determi-
nabilia, debet æqualiter determinari. l. iam hoc iure. ff. de vul-
ga. & pupil. substit. hanc fore rationem existimo, nam excessus præ-
nominati respiciunt ordinationes, & regulas Ecclesiasticas, à
10 quibus non est recedendum. † Sed matrimonium respicit sa-
11 cramentum institutum à Deo, ut in Genes. capitu. 1. † Sacra-

mentum autem est remedium contra peccatum per sensibilia signa, & cum hoc inueniatur in matrimonio inter sacramenta com-
12 putatur, † & forma huius sacramenti sunt verba, vel signa, qui-
13 bus consensus matrimonialis exprimitur. † Et fuit institutum ad sobolem procreandam, quæ erat necessaria etiam peccato non
14 existente. † Fuit institutum ante peccatum Adæ † & causæ insti-
15 tuti matrimonij fuerunt duæ principales sobolis educandæ susceptio ad cultum diuinum, vt in d. cap. 1. in Genes. in ibi cresci-
16 te &c. & vt fornicatio euitetur. † Aliæ causæ secundariæ sunt multæ, vt pacis reformatio, vxoris pulchritudo, diuitiæ & similes. Hinc est, quod in illis excessibus pro trâsactione potest se interponere, & à seueritate se abstinere, decidendo causas secundum iuris regulas declinando in benigniorem partem de æquitate, secundum personas, causas, loca, & tempora videbit postulare.
17 † Sed in matrimonio non licèt recedere à seueritate canonica, cum maius sit peccatum recedere ab instituto immediatè à Deo quam ab hominibus, vel à Deo mediatè. Notari igitur potest
18 quòd † Iudex suadente causa potest discedere à pœnis in iure statutis, vt quando multitudo delinquentium est in causa, & ita sine scandalo plecti non potest, l. quid ergo §. pœna grauior. ff.
19 de his qui not. infam. nam ibi dicit Barto. quòd † pœna etiam in statutis Iudex ex causa moderat, in casibus in quibus dis-
20 pensatio non consistit, frustra laborat ad concordiam, † & qui sunt casus in quibus dispensare non potest, in omnibus causis dispensare potest Legatus de latere præter quàm in causis reseruatis Papæ de quibus in capitu. translationem de offic. leg.
21 † Sed hic quæro de quæstione, quæ quotidiè euenire potest. Nunquid Iudex salua conscientia partes reducere valeat ad compositionem in re ipsi Iudici clara? De hoc habetur per Speculato. de præparat. iudici in §. excipitur ibi concludit, quòd
22 † si partium iura sunt ignota, hoc potest, ut hic, si verò iam sunt clara, vt quia sit conclusum in causa, & ita Iudici cognoscere de causa licet, & pro qua parte sit ferenda sententia, hoc Specul.
23 reliquit diffiniendum Ioann. Andræ. dicit, † quòd nisi aliquæ circunstantiæ suadeant expedit abstinere se à tali compositione, motus, quòd licèt de causa, ideo non debet reducere ad composi-
24 tionem, † ne ius unius alteri dare sine causa videatur, ad
25 quod faciendum, † Lex improbat, quæ reddit vnicuique quod suum est. Sed quòd ex circunstantijs posset hoc facere, & cæteris paribus magis debet suadere actori uincenti, quam

Reo

26 Reo absoluendo. Ratio quia † sententia ferenda pro actore est mandanda executioni, & exequendo posset fieri longum litigium, & hæc ratio cessat ex parte rei, tamen in eo potest subesse causa, vt puta quia Actor est pecuniosus, & paratus appellare quantum iura sibi permittent, debet ergo his, & similibus causis consideratis Iudex abstinere, vel reducere ad concordiam.

27 Facit ad prædicta cap. nisi de præbend. † concludendo igitur ea quæ in substantia præsentis speculationis dici possunt, circa compositionem matrimonij, in quo dicitur hic compositionem non esse admittendam, intelligi debere quando per compositionem aliquid fieret contra vinculum matrimoniale, secus si pro matrimonio fieret compositio, vt partes contendentes in contractu matrimonii reducerentur ad concordiam, eo casu Iudex potest eas inducere ad contrahendum nullo existente impedimento.

SVMMARIVM.

1 *Clerici in sacris constituti, vel minoribus beneficiati in foro seculari postulare non valent.*

2 *Clerici pro se & Ecclesia sua, vel miserabilibus personis postulare possunt.*

3 *Postulare est desiderium suum, vel amici sui in iure coram Iudice exponere, vel contradicere.*

4 *Postulare si prohibitum est expressè censetur prohibita charitas.*

5 *Charitas est rectissima animi affectio qua diligitur Deus propter se & proximus propter Deum.*

6 *Sacra non sunt immiscenda profanis.*

7 *Clerici abstinere debent à viginti quatuor casibus.*

8 *Præceptum de amando proximum magis respicit affectum, quàm effectum.*

9 *Ordo charitatis est, vt amor salutis propriæ præponatur amori salutis alienæ.*

10 *Salutem propriam negligentes sunt mente capti, & digni reprehensione.*

11 *Mandatis obediens Deum amare videtur.*

12 *Postulando clerici possent agere aliquod in detrimentum eorum animæ.*

13 *Qui à lite recedit magnum commodum lucratur.*

14 *Litigare coram Iudice periculosum est.*

Litigare

15 *Litigare calumniosè, & temerè videtur, qui litigat, & succumbit.*
16 *Absurda sunt per clericos euitanda veluti ministros Dei.*
17 *Naturalis ratio suadet se suaque defendere.*
18 *Iuribus suis vtentes nemini iniuriam faciunt.*
19 *Clerici constituti in minoribus si stipendiati sunt non possunt postulare.*
20 *Clerici non stipendiati possunt postulare in causis ciuilibus secus in criminalibus.*
21 *Clerici promoti sine titulo, Episcopus debet ei prouidere.*
22 *Officium sacerdotis est nulli nocere, omnibus autem velle prodesse.*
23 *Ecclesia si defendit reos, an clericus possit aduocare pro parte rei?*
24 *Ecclesia supplicat pro reis ne patiantur pœnam mortis, vel membri abscissionem.*
25 *Reus propter imperitiã Aduocati succumbere, vel propter caliditatem iniustè absolui posset.*
26 *Lingua cum sit nimis facilis tutius est, vt clericus se abstineat aduocare pro parte rei.*
27 *Clericus in casibus in quibus aduocat an licitè exigat salarium.*
28 *Clericus oblata sponte recipere potest.*
29 *Aduocati laici iustè accipiunt, & exigunt salarium.*
30 *Aduocatus, vel medicus salariati publico stipendio à litigatore, vel egroto non possunt aliquid exigere.*
31 *Aduocatus, & medicus an ab initio possint conuenire de salario?*

Quinquagesimum Tertium Priuilegium.

1
2 CLESIA Vult gaudere priuilegio, † quod eius subditi videlicet clerici in sacris constituti, vel minoribus beneficiati non valeant in seculari foro postulari, † nisi pro se, vel Ecclesia sua, vel miserabilibus personis sacerdotes, & qui stipendiis Ecclesiasticis sustinentur, exceptis casibus prænominatis in seculari foro non possunt aduocare, capitulo 1. de postulat. hoc mihi potius videtur prima fronte magis impium,
3 quàm humanum si † postulare nihil aliud est, quàm desiderium suum, vel amici sui in iure apud eum qui iurisdictioni præest exponere, vel alterius desiderio contradicere, l. 1. ff. de postul. 3. quæstio. 7. cap. infames licèt gloss. ibi in d. l. 1. exponit illud verbum in iure, idest in loco iuris, dico quod potest intelligi in iure, idest

quòd

quòd ita de iure sentit, habito est respectu ad illud verbum desiderium quasi quòd aperire iudici desiderium de iure videlicet salua conscientia cupit, argumento. l. 1. ff. de feri.
4 †si postulare prohibetur expressè censetur prohibita charitas,
5 quæ secundum thom. 3. senten. distin. 27. † est rectissima animi affectio, qua diligitur Deus propter se,& proximus propter Deũ, ex cuius præcepto habetur secundum Mathæum, in cap. 22. diliges proximum tuum sicut te ipsum, quomodo igitur amare poterit si in iure exponere pro eo non potest, hoc videtur, repugnare
6 charitati fraternæ, sed ratio potuit esse † quia sacra nõ sunt immi-
7 scenda profanis, & propterea statutum est, † quòd clerici abstineant à 24. casibus inter quos adest in specie, quòd pro aliquo in placitis secularibus disputare non audeant, c. 1. ne cler. vel mon. se immun. Nec obstat, quod dictum fuit de charitate,& eius conse
8 quentia de amando Deum,& proximum, istud † præceptum de amando proximum, magis respicit affectum, quàm effectum,
9 † Nam secundum ordinem charitatis amor salutis propriè præponendus est amori salutis alienæ, hoc consonat iudicio rationis re-
10 ctè, & instinctu naturæ apertè percipitur, † quia illi reprehensione digni sunt,& mente capti reputantur, qui salutem propriam negligentia, vt alienam procurent, nec propterea censentur Deũ
11 non amare, etiam si pro amicis suis in iure non postulant, † immo
12 potius amare videntur, quia mandatis obediunt, † eo maximè quia postulando aliquando possent agere aliquod in detrimen-
13 tum eorum animæ, quòd percipi potest, † quia qui recedit à lite dicitur consequi magnum commodum, Abb. cap. 1. de transa.
14 & in cap. cum inter de excep. ibi not. † quòd litigare coram Iu-
15 dice periculosum est, † sed quid magis, qui litigat,& succumbit præsumitur calumniosè, vel temerè litigasse, Abb. in capit. calum-
16 niam de pœn. † hæc igitur absurda sunt per clericos veluti ministros Dei euitanda,& propterea fuit facta prohibitio, sed videtur dicendum, quòd in eo periculo sunt quotiescunque postulãt pro
17 se vel Ecclesia: Respondetur, † quòd naturalis ratio suadet se sua-
18 que defendere, † & iuribus suis vtendo nemini iniuriam faciunt
19 iuxta iuris regulam, † si constituti in minoribus non possunt po-
20 stulare, quando sunt stipendiati, ergo à contrario, † si non sunt stipendiati possunt in ciuilibus causis, quia in criminalibus causis, vel vbi de pœnæ sanguinis agitur interesse non debent, ne cleri. vel mona. cap. sententiam, capitu. his à quibus 23. quæstio. ulti. illi autem qui sunt in maioribus ordinibus aduocare non debent

& si

21 † & si sine titulo promoti sunt, Episcopi eis debent prouidere, ca.
22 non liceat de præben. clarum est, ꝙ aduocare non debent, † cum
sacerdotis officium sit nulli nocere, omnibus autem velle prodes-
23 se, cap. fi. de postul. † Sed si Ecclesia defendit reos, dubium verti-
24 tur, an saltem possit aduocare pro parte rei, † cum Ecclesia pro
eis supplicat ne patiantur pœnam mortis, vel membri abscisio-
nem? cap. nouimus de verb. signifi. 23. q. 5. cap. reos. Videtur igitur
25 dicendum, quòd sic in contrarium facit, † nam fortè propter im-
peritiam suam posset aduocatus succumbere, vel propter calidita
tem posset reus iniustè absolui, & ita condemnaretur actor ad pę-
26 nam talionis. † Vnde quia lingua est nimis facilis, l. famosi. ff. ad
l. Iul. mai. Tutius est, vt clericus se abstineat etiam pro parte rei.
27 † Sed quærendum an in casibus in quibus clericus officii aduoca
ti fungi potest, an pro mercede suæ aduocationis possit licitè exi-
gere salarium? Et videtur dicendum, quòd non, capit. 1. 15. q. 2.
28 † Sed ea quæ sponte oblata sunt recipere potest, cap. dilectus de
simon. cap. non licèt 11. q. 3. Innoc. tenet, quòd derogatum sit per
consuetudinem illis capitulis. Alii dicunt, quòd loquuntur quan-
do clericus est aduocatus in spiritualibus causis, secus si in tempo
29 ralibus. Alii dicunt loqui in religiosis. † Cæteri aduocati certum
est, quòd iustè accipiunt, & exigunt salarium, ca. non sanè 14. q. 5.
& in l. 1. de var. & extra. cogn. hoc tamen. Non est ignorandum de
30 mente Innocent. † Quòd aduocatus, vel medicus salariati publi-
co stipendio, a litigatore, vel in ægritudine constituto non possunt
aliquid accipere, a non litigantibus, & à bene valentibus recipere
possunt, vt habetur, in l. Archiarius C. de professo. & med. lib. 10.
31 † Sed an illi professores ab initio possint conuenire de salario to-
tius morbi? Et si conuenerunt, quòd si postea conueniunt, conuen
tio non valet, si ab initio non fecerint conuentionem de tota lite,
vel infirmitate, licèt à clientulo, vel infirmo receperint aliquid
pro consilio vnius diei, nihilominus lite pendente, vel infirmitate
paciſci pñt, l. quisquis §. præterea C. de postul. l. 1. §. si cui. ff. de var.
& extraord. cog. concluditur, ꝙ clerici non beneficiati, sed in mi-
noribus constituti coram iudice seculari litigare possunt, in sacris
constituti ordinibus, & beneficiati non prohibentur coram iudi-
ce Ecclesiastico litigare, tamen nihil pro salario quærent, sed spon
tè oblatum recipiunt, animaduertendo, quòd etiam coram Iudi-
ce seculari litigare possunt, pro negotiis ecclesiasticis, & pro mise-
rabilibus personis, & aliis de quibus habetur, in l. 1. §. vlt. & l. se-
quenti. ff. de postul.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Obtinens sententiam contrariam non missus ab Episcopo in causa sua non prę iudicat Episcopo.
2 Nuncio non creditur sine mandato.
3 Procurator alterius nisi habeat mandatum legitimum non auditur.
4 Prælatus sine consensu capituli nec capitulum sine consensu Prælati non potest exercere iudicium nec conueniri nec alienari.
5 Qui non potest alienare non potest rem in iudicio deducere.
6 Prælatus si posset agere sine consensu capituli, vel conueniri sequi possent multa inconuenientia.
7 Iudicium, vt valeat, requiritur mandatum factum cum non habente procuratorem dicitur nullum.
8 Exceptio mandati potest opponi ante, & post sententiam ad annullandum Iudicium.
9 Audientia denegatur comparenti sine mandato.
10 Mandatum, vt legitimum dicatur tria continere debet nomen constituentis, nomen constituti, & quòd factum habebit ratum.
11 Mandatum an possit probari tàm per testes, quàm per instrumenta?
12 Mandatum an vbi requiritur speciale sufficiat promissio de rato?
13 Clerici enumerantur inter coniunctas personas.
14 Quilibet in fauorem Ecclesiæ admittitur sine mandato quando agitur de reuocatione rei malè alienatæ.
15 Differentia est inter procuratorem, syndicum, œconomum, & actorem.

Quinquagesimum Quartum Priuilegium.

1 ECclesia Alio priuilegio gaudet, † quòd cum aliquis Episcopus causam haberet, aliqui pro eo accesserunt, & sententiam contrariam obtinuerunt, vnde cum illos non misisset, quæ facta fuerant in eius prę iudicium non subsistũt, nec ipsi nocent. Hoc ad aures Papæ peruenit, ꝙ illos non miserat, demum quosdam alios mi-
2 sit, ideo Papa ad eum rescripsit, † quòd non intendit illis nunciis credere sine mandato, ne fortasse dicat de istis illud, ꝙ dixerat de prioribus, quare ſi vult, ꝙ tractetur eius causa, mittat personã instructã cum mãdato legaliter facto, vt quidquid actũ fuerit, subsi-

3 ſtat, † non auditur ergo Procurator alterius, niſi habeat mandatum legitimè factum, capit. 1. de procurat. Ratio fuit hæc, ne quis ſine conſenſu domini valeat iudicium exercere. Colligitur ergo,
4 † quòd nec Prælatus ſine conſenſu capituli: nec Capitulum ſine conſenſu Prælati, non poteſt nec exercere iudicium, nec conueniri, nec alienari, alter ſine reliquo, cap. ſine exceptione 12. q. 2. nec
5 commutare, nec donare, cap. paſtoralis de donat. † Qui non poteſt alienare, non poteſt rem in iudicio deducere, l. ait prætor, ff.
6 de iur. delib. † Si Prælatus poſſet agere ſine conſenſu capituli, vel conueniri, ſequi poſſent multa inconuenientia, nam factum Prælati poſſet p̄iudicare Eccleſię, ſed quid magis fieri poſſet fraus Eccleſiæ, quia permitterent quandoque Prælati, immo procurarent ſe conueniri, & facerent, colluſionem, idcirco nec Prælatus, nec Capitulum, nec agere, nec reſpondere, ſine conſenſu poteſt,
7 capit. vlt. de maio. & obed. † Ad hoc vt iudicium valeat requiritur mandatum, nam ſi factum fuiſſet cum non habente procuratorem dicitur nullum, Bar. & Doc. in l. licèt C. de procurat. Abb.
8 in cap. in noſtra de procurat. † & cum iſta exceptio poſsit opponi ante, & poſt ſententiam, ad annullandum iudicium, ita tenet, Io.
9 de Ana. in conſilio 96. † Ideò ne iudicium reddatur nullum, in Procuratore ſtatuit Papa mandatum requirere aliàs ei ſine legitimo mandato comparenti denegatur audientia, ad hoc autem,
10 † vt mandatum legitimum ſit, tria continere debet. Nomen eius, qui eum conſtituit Procuratorem: quòd ſit expreſſa cauſa ad quā conſtituitur, & quòd ratum habebit, quod cum eo factum fuerit, l. ſi procuratorem. ff. de procurat. & ſi fortaſſe dubitaretur de ſigillo quia incognitū eſt, & videretur vires mādati debilitare, de eo fieri debet fides, l. item eorum. ff. quòd cuius vniuerſ. nom. l. vulgo ff. de adminiſt. tuto. l. quidam C. de fide inſtr. geſta igitur per Procuratorem non habentem mandatum non valent in præiudicium domini, ſed in eius præiudicium valent, l. plautius. ff. de
11 procur. l. 3. §. falſus. ff. rem ra. hab. † Sed in dubium venit, an mādatum poſsit probari tàm per teſtes, q̄ per inſtrumentū? Licèt variæ ſint in hoc Doc. opiniones, tamen videtur dicendum, q̄ tàm per teſtes, quàm per inſtrumentum mandatū probari poteſt glo. in l. non ſolum. §. qui alieno. ff. de procur. Specula. de ſatiſd. §. 3. & ibi Bar. in d. gl. & hæc opinio eſt magis cōmunis. Alia eſt quæſtio.
12 † An vbi requiritur ſpeciale mādatum, ſufficiat promiſsio de rato, vel debeat ſaltem admitti cum cautione, opinio Cyn. eſt, quòd non deberet admitti propter graue præiudicium quod iu-

de

de sequi posset, vt nota. in d. §. qui alieno, & in l. vero procuratori. ff. de solut. Bart. tenet contrarium in l. si sine. §. 1. ff. re. rato. hab. ego vero potius errare vellem cum Cyn. quàm cum Bar. duntaxat considerando præiudicium, & ea quæ euenire possent, etiam præstita cautione per Procuratorem, quando exigitur speciale mandatum, quod quidem speciale mandatum quando requiritur admittitur coniuncta persona, l. patri pro filio ff. de minori. & quia
13 gl. in d. cap. 1. de procurat. dicit, † quòd clerici enumerantur inter coniunctas personas ; sicut ergo coniunctus admittitur sine mandato pro coniuncto cum cautione, ita & clericus agere deberet pro sua Ecclesia cap. non licet 12. q. 2. illud capit. non probat,
14 sed loquitur, † Cum agitur de reuocatione rei malè alienatæ quo casu in fauorẽ Ecclesiæ admittitur quilibet, vt in cap. si quis præsbyterorum de rebus eccles. non alienand. Abb. in capit. nonnulli
15 de rescript. deniquè cum hic tractetur de Procuratore, † bonum est nõ ignorare differentiam inter Procuratorem Syndicum, seu Economum, & actorem. Procurator est ille qui de mandato domini aliena negocia gerit l. 1. ff. de procurat. Qui administrat sine mandato dicitur negociorum gestor, vt habetur in tit. ff. & C. de negoc. gest. reliquum vide gl. in cap. si quis erga 2. q. 7. & quòd nota. Abb. in cap. petitio de procur. Procuratori igitur sine legitimo mandato comparenti audientia denegatur.

SVMMARIVM.

1 *Procurator interuenire non potest quando tractatur de pœna inferenda alicui pro adulterio coram Iudice seculari.*
2 *Procurator si tractatur coram Ecclesiastico de separatione tori potest interuenire.*
3 *Accusare de adulterio per procuratorem non potest.*
4 *Accusando de adulterio coram seculari agitur criminaliter.*
5 *Periculum vbi maius vertitur, ibi cautius agendum.*
6 *Periculum maius est in agendo criminaliter, quàm ciuiliter.*
7 *Qui accusat, & non probat eadem pœna venit plectendus.*
8 *Adulterij pœna secundum legem Mosaycam tàm in masculo, quàm in fœmina erat pœna mortis genus mortis dilapidatio.*
9 *Adulterij pœna de iure canonico est excommunicatio.*
10 *Fœmina propter adulterium in Monasterium detruditur si maritus eam nolit.*
11 *Clericus propter adulterium an possit deponi, & in Monasterium detrudi?*

12 *Adulterium punitur iure digestorum morte naturali olim pœna deportationis.*

13 *Adulterium secundum ius Codicis punitur pœna vltimi supplicij.*

14 *Adulterium secundum ius Authenticorum fœmina propter fragilitatem sexus pœna virgis ceditur, & in Monasterium detruditur.*

15 *Maritus si intra biennium non acceperit vxorem detrusam in Monasterio propter adulterium ipsa cogitur accipere habitum monachalem, & ibi viuere.*

16 *Adulterij pœna in omnibus ferè prouincijs iure municipali immutata in pœnam pecuniariam.*

17 *Adulterij crimen grauissimum: Principes illud non punientes peccant valde.*

18 *Maritus ex adulterio potest agere criminaliter, & ciuiliter: si ita agit ciuiliter ad separationem tori lucratur dotem, & donationem propter nuptias.*

19 *Vxor potest accusare de adulterio maritum ciuiliter, vt separetur matrimonium, & vt lucretur donationem propter nuptias sibi factam à marito.*

Quinquagesimum Quintum Priuilegium.

1 ECclesia Tali priuilegio gaudet, † quòd cum
2 tractetur de pœnis inferenda alicui pro adulterio
coram Iudice seculari † Procurator non interue-
nit, sed si tractetur coram Iudice Ecclesiastico cau
sa ad tori separationem Procurator interuenire,
3 debet. † Maritus cum velit accusare vxorem de
adulterio hoc facere non potest per Procuratorem, sed per se ip-
sum, cum adulterium sit punibile in vtroque foro tàm in secu-
lari, quàm in Ecclesiastico. Prima igitur propositio est quando ac
cusabit coram Iudice seculari: Si vero coram Ecclesiastico accu-
sabit de adulterio petendo tori separationem, poterit hoc exer-
cere per Procuratorem, si adulterium est punibile in vtroque fo-
ro, quare apposita est ista differentia, quòd in seculari foro non
possit nisi per se ipsum accusare, non autem per Procuratorem,
4 aliàs sic coram Ecclesiastico. Ratio fuit hæc, † quia accusando
coram seculari criminaliter agit, & tunc agit ad infligendam
pœnam legitimam, pro qua ipse quoque debet se inscribere
ad pœnam talionis, & ad eam se astringere, si agitur accusatio corá

Eccle-

Ecclesiastico potest per Procuratorem, nam licèt accusatio sit de crimine, non est tamen criminalis, sed mixta inter criminalem, & ciuilem, quia si oportet ipsum inscribere, & in scriptis designare nomen adulterij, locum, tempus, & omnia, quæ in lege ciuili cauentur, ad pœnã talionis tamen se obligare non debet ne forte si in probatione deficeret intentionis suæ consequeretur effectũ, 5 capit. tuæ de procurat. † Si vbi maius periculum vertitur ibi cautius est agendum, & consulendum, c. quiescamus 42. dist. cap. Matthæus de simon. c. si quis neque 1. q. 1. cap. vbi periculum de elec. & elec. pot. lib. 6. Specu. in titu. de action. in fi. & de excep. §. 6 penul. † Si maius periculum est agendo criminaliter, quàm ciuiliter magis ergo opus esset Procuratore in criminali, hoc enim non est verum: nam hic agitur de accusatione, quæ non debet fieri per Procuratorem, sed per coniugem, quæ tenetur astringere ad pœnam talionis se ipsam. Hic igitur cõsiderandum venit, quòd officium accusationis adulterij in criminali non incumbit Pro- 7 curatori, † ideo ille qui accusat nisi probatio, & eadẽ pœna veniret plectendus, qua conuictus reus puniretur, quia calumniosè videretur accusationem instituisse. Sed vbi agitur ciuiliter de criminali, põt Procurator interuenire, & ita si aliquis prohibeẽ vna 8 via alia via ad id admitti non debet, † adulterij pœna de iure diuino secundũ legẽ Mosaycam tàm in masculo, q̃ in fœmina erat imposita pœna mortis, genus autẽ mortis erat dilapidatio, in Exod. 9 c. 22. Deutero. c. 22. de † iure vero canonico pro adulterio tàm masculus, q̃ fœmina excommunicantur, c. intelleximus de adult. præ- 10 tereaque, † fœmina in Monasterium detruditur, & si maritus eam nolit recipere ibi toto tempore eius vitæ permanere, & pœniten- 11 tiã agere cogitur. c. gaudemus de adult. † & cũ iste casus ab Episcopo puniri possit, quæritur utrum de iure canonico clericus pro adulterio sit deponendus, & vlterius in monasteriũ toto tempore vitæ suæ detrudendus, vt expressæ tenet gl. in c. latior in gl. 1. 2. q. 7. & hæc est cõis opinio q̃ refert Villalobos in sua collec. com. opi. in litera C. num. 82. dicebat tamen Alciatus, quòd si hodie clerici propter adulterium detruderentur in Monasteria pauci clerici p vias ambularent de iure ciuili inter scribẽtes magna varietas ver- 12 titur † an secundum ius digestorũ adulterium puniretẽ pœna mortis naturalis magis cõis vñ esse, q̃ olim puniretur tantummodo pœna deportationis Cum. in consi. 154. Marsil. in pract. criminali. 13 §. opportunè. nu. 40. † secundum vero ius Codicis oẽs conueniũt, q̃ punitur pœna vltimi supplicij tex. in l. quamuis lasii. C. de adulter.

vlter. Alex. in consil. 13. lib. 7. Et hoc tam in masculo, quàm in fœmina, vt ait Cuman. in prælegato, consi. Ang. de malefic. in verbo che hai adult. num. 44. † Hodie secundum ius authenticorum in fęmina propter sexus fragilitatem commutata est pœna, virgis ceditur, & deinde in Monasterium detruditur, † & si maritus intra biennium eam non receperit ipsa cogitur habitum monachalē susc ipere, & ibi perpetuo permanere, tex. in authen. Sed hodie C. de adulter. & ita tenent omnes Doctores, vt dicit Salyc. in l. qui sepulcra C. de sepul. viola. Hanc esse communem attestatur. Imol. in l. cum mulier. ff. solut. matr. Sed quidquid sit secundum dispositionem iuris communis, † hodie videmus in omnibus ferè prouincijs immut. tam esse pęnam mortis, pro adulterio, & impositam esse pęnam pecuniariam, & ita communiter obseruatur ex statutis Italię. Ita attestatur Anan. in cap. fi. de coll. deteg. refert Tiraquel. de leg. coniug. l. 13. crimen adulterii est grauissimum, & ita est in vsu, quòd ferè apud omnia tribunalia adulteri impunè euadunt, & de tali crimine potius gloriantur. Illi verò quorum vxores adulteræ sunt non audent accusationem proponere ne in infamiam incidant, & in hac praua cōsuetudine hoc crimen permanet. † Principes vero qui tale crimen grauissimum acerrimis pęnis non coercent valde peccant. Certè iste, est vnus ex casibus qui in Republica Christiana aliqua reformatione indiget. Sed vtrum cū in foro seculari, & Ecclesiastico agi possit nūquid vnum iudicium excludatur per aliud? Videtur dicendum, quòd si fuit actum in iudicio seculari, quòd non poterit agere coram Ecclesiastico, ex quo in seculari iudicio imponitur pęna mortis, ex lege antiqua vnde post ea non potest ciuiliter agi cum iam, per mortem soluebatur matrimonium, & dos remanebat deperdita. 22. q. 7. cap. 1. Idem in pęna hodierna nam conuicta in carcerem detruditur, & de dote disponitur, vt not. Abb. in cap. gaudemus de conuers. coniug. ciuiliter igitur non potest accusari, quia pęna separationis tori includitur. Sub illa prima pęna satis enim est, † quòd maritus potest eligere quam viam velit, aut criminalem, aut ciuilem, si agit ciuiliter ad separationem tori accusator lucratur dotem, vel donationem propter nuptias, & ad hanc accusationem admittuntur, solum coniuges cap. quemadmodum de iur. iuran. cap. quanto, & cap. gaudemus de diuor. & quemadmodum maritus accusat vxorem, vt lucretur dotem, & separetur matrimonium quo ad torum ita econuerso † vxor potest accusare maritum ciuiliter de adulterio, vt separetur matrimonium, &

vt lucre-

vt lucretur donationem propter nuptias sibi factam à marito, vt in cap. 1. vt lite non contesta. & vt in cap. plerique de donat. int. vir.& vxo.& ibi Abb. conclusio est, quod agendo criminaliter non interuenit Procurator, secus si ciuiliter.

SVMMARIVM.

1 *Iudex in causa matrimoniali prouidere debet, vt ille qui constituit procuratorem plena libertate gaudeat.*
2 *Qui vult agere, vel respondere non debet esse in alterius potestate, sed libertatem habere debet.*
3 *Detentus iniuriosè cum violentia sub potestate detentoris dicitur.*
4 *Agens cum detentore potest deinde allegare metum, & actum per actionem quòd metus causa rescindere.*
5 *Iudicis officium est prouidere partibus locum tutum, vt libertate gaudeant.*
6 *Qui in territorio aduersarij est, non dicitur esse in libertate sua.*
7 *Contractus carcerati an valeat licèt esset custoditus à familia?*
8 *Filia quæ contraxit matrimonium inuito patre, possit eum cogere ad eam dotandam?*
9 *Pater non obligatur ad dotandam filiam, sed iudicis officio compellitur.*
10 *Pater compellitur officio Iudicis alere filium.*
11 *Filius habens vnde se alat commodè cessat actio compellendi patrem.*
12 *Filia si absque dote nuberet maritus eam alere honorificè tenetur.*
13 *Filia non excluditur à bonis paternis, saltem legitimam habet.*
14 *In causa matrimoniali pater constituit Procuratorem pro filio.*

Quinquagesimum Sextum Priuilegium.

1

CLESIA habet hoc priuilegium, † quòd Iudex in causa matrimonali prouidere debet, vt ille qui constituit Procuratorem plena libertate gaudeat, vt si quædam nob. mulier habens filium contraxit cum alio ciue nomine ipsius filiæ, sponsalia ipsis filiis scientibus, arra forsitan hinc & inde apposita, quia illa nob. forsitan nolebat perficere, quod

quod conuenerat cum dicto ciue. Idem ciuis detinebat eam sub potestate sua,& cum hoc Papa audiuisset,mandauit d.ciui quatenus nobilem restituat pristinę libertati, & ipsam reduci faciat in loco tuto, vt ibi existens libera Procuratorem liberè ordinare valeat,qui coram Papa iustitiam suam prosequatur. Et ipse idem ciuis super sponsalibus, quæ dicuntur contracta inter filiam suam, & filium d.nobilis, Procuratorem idoneum ad præsentiam Papæ transmittat,& plenam potestatem habeat ad agendum, & ad defendendum,cap.accedens de procur.Ratio autem vt quilibet eorum constituat Procuratorem fuit,vt iura sua vnusquisque produ
2 cat,vt iustitiæ locus esse possit.Ideo considerandum venit,† quòd qui vult agere,vel respondere, non debet esse in alterius potestate, sed libertatem habere debet, si illa nobilis detineretur, iuribus suis vti non posset, & ita iustitia locum non haberet, quare mandauit Papa, vt à potestate liberetur, & restituta in libertate Procuratorem constituat, & idem faciat ciuis prętendens extare sponsalia inter natam suam, & filium dictæ nobilis, & mittat eum
3 cum plena potestate ad pręsentiam Papę. Hinc percipitur,†quòd detentus iniuriosè, & cum violentia, sub potestate detentoris di
4 citur; † Vnde si aliquid cum dicto detentore agit,potest deinde metum allegare,& actum illum per actionem, quòd metus causa rescindere, vt habetur in l. qui carcerem,ff. quòd met. eam idcir co ne iudicium iudicis sit frustatorium, quòd euenire potest, si
5 metus allegaretur † Iudici incumbit officium, partibus prouidere de loco tuto, vt plena libertate gaudeant. Sed vtrum quis dicatur restitutus in libertate, si isqui erat obligatus restituere eum in libertate,simpliciter relaxauit in suo terretorio?R.Non dicitur liberatus nisi extra terretorium adducere faciat,ad locum ubi in
6 tuto morari possit. † Nam dum est in terretorio aduersarij, non dicitur esse in libertate sua, cum de facili retineri possit,argumento cap. fi. de rest. spol.& in l. liberationis cum l. sequenti.ff. de verb. signif. nam ibi dicitur, quòd non intelligitur relaxatus a vinculis, qui à familia custoditur. Vnde si quis carceratus contrahere vult, extrahitur de carceribus, sed a familia custoditur, non
7 dicitur liberatus, d. l. liberationis. † Sed an contractus incarcerati valeat, licet esset custoditus extra carcerem ? Tum eius contractus valet, quando contractus tendit ad vtilitatem carcerati,
8 Guid. Pap. decis. 254. † Vtrum filia quę contraxit matrimonium inuito patre,possit eum cogere ad eam dotandam, dummodo sibi idoneum elegerit?Et videtur dicendum quòd sic, per duas notabiles

biles glosas semper memoria tenendas, quarum vna est 32.q.2. capitu.fi.& alia in capitu.vlt.26.q.1.& huic iuri Canonico statur, vt not.Abb.in capit.1.de sponsi. impub. & licèt hæc fuerit opinio Docto.tamen de mente Bar.in l.obligamur.ff.de action.& obliga. & in autem re quæ C. communia de leg.ibi distinguitur.Quòd aut filia nupsit promissa dote, & tunc opinio Canonistarum habet locum: Aut simpliciter nupsit nulla promissa dote, & tunc
9 cogere patrem ad eam dotandam non potest. Ratio est, † quòd pater non obligatur ad dotandã filiam,sed iudicis officio cõpellit ad dotandum,vt filia possit nubere,& vt in l.qui liberos. ff.de ritu nup.&in l.fi.C.de dot.promis. Sed quãdo filia iã nupta est sine
10 dote,cessat ratio compellendi patrem. † Idem in alimentis præstandis, nam iudicis officio compellitur alere filium, l. si quis
11 à liberis.ff.de lib. agnosc.tamen, † Si filius aliundè potest sibi commodè quærere alimenta, cessat actio compellendi patrem,vt
12 d.l.si quis. † Sed si filia absque dote nuberet,maritus eam alere tenetur honorificè de suo,vt aleret filiam,vt in Auth. quibus mod.nat.effi.leg. §. pen. Innoc.in cap.per vestras de donat.inter
13 virum,& vxorem. † Non propterea filia excluditur à bonis paternis,sed post mortem patris succedere debet, & saltem legitimam habere,quemadmodum masculi,vt in l.maximum vitium. C. de liber.præter. & in authen. de hæred. quæ ab inter dec. & si statuto caueretur,quòd filia dotata, non succedat non haberet
14 locum in filia, quæ sine dote nupsisset inuito patre. † In causa igitur matrimoniali, pater pro filio constituit Procuratorem, quæ causa est spiritualis, nec contradicit, capitu.ex parte de restitu.Spolia. quia illa minor non habebat aliquem, in cuius potestate esset,& hoc verum intelligitur in filiisfami.minoribus 20. annis,nam si sunt maiores ad castrensia,& Ecclesiastica, & spiritualia forte posset dici,quòd non requiritur auctoritas patris, in cuius potestate existit,nec prælati,l.1.§.vlt. & l.sequenti.ff.ad Macedon.& hæc vera sunt in patribus, & filiisfamilias, vt ergo de sponsalibus ratio audiatur, ciuis qui detinet in potestate nobilem illam eam dimittere debet in loco tuto, vt valeat Procuratorem eligere, qui iura sua proponat, & idem ciuis constituat Procuratorem ad agendum,& respondendum,cum plena potestate,ut locus iustitiæ fit.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi habent syndicum defendentem causas Monasterij cum salario.*
2 *Syndici officium est remouere Monachos à forensibus litigijs.*
3 *Anima est cunctis rebus de mundo anteponenda.*
4 *Prælatus debet remunerare illos quorum opera, & industria Ecclesia recipit incrementum.*
5 *Papa ex humilitate appellat se non dum seruum Dei, sed seruum seruorum Dei.*
6 *Papa vt Iudex supplet ea quæ concernunt publicam vtilitatem.*
7 *Mercenarius est dignus mercede sua.*
8 *Molestia litigiosa deuiat Monachos à diuinis.*
9 *In venditione rerum ipsius vniuersitatis debent exprimi nomina singulorum qui interfuerunt in vniuersitate.*

Quinquagesimum Septimum Priuilegium.

1 ECclesia Alio priuilegio gaudet, † quòd religiosi habere debent syndicum, causas Monasterij defendentem, & si oportuerit cum constitutione salarii
2 hoc motu proprio Papa fecit † ad cuius officium pertinet Monachos remouere à forensibus litigijs, & eo modo eidem incumbit, qualiter eorum negocia debeant ordinari. Vnde mandauit subdiacono, vt cũ quodam Fausto loqueretur, & quòd ei salarium constituat de bonis Monasterij, constituens syndicum siue Procuratorem generalem ad omnia negocia Monasterij procuranda in iudicio, cap. 1. de synd. quare hoc motu proprio fecerit Papa, quia à litigijs Monachi discedant, & diuinis intendant, & si Monasterium dãnum patiatur pro constituto salario, expedit, vt modicum damnum sustineant, vt à litigiis desistãt, magis enim lucrantur se se à vexatione litigiorum liberare, quàm salarium & si magnum soluerent, cum magis diuinis operam dãt,
3 & † Cum anima cunctis rebus de mundo anteponatur. l. sancimus. C. de sacrosanct eccles. Hic considerandum venit, an quis syndicatum Ecclesiæ acceptare teneatur præsertim sine salario, sed an licitè salarium accipere potest pro administratione re-
4 rum Ecclesiasticarum? Et videtur dicendum, quòd sic, † quia Prælatus debet remunerare illos, quorum opera, & industria Ecclesia recipit incrementum, tex. in capitu. quicunque suffragio

12. q. 2.

12.q.2.si vero Monachi dicũtur serui,& facit ca.mũltos 54.distin. licèt omnes homines sint serui Dei, tamen per Excellentiam isti specialiter appellantur serui Dei,nam fidelius sibi seruire debent,
5 quemadmodum, † & Papa appellat se ex humilitate,& per ex-
6 cellentiam nedum seruum Dei, sed seruum seruorum Dei, † ideo Papa qui est Iudex ex officio supplere debet ea,quæ concernunt publicam vtilitatem,& cum ius publicum consistat in sacris,meritò cum possit omnia prouidere debet,vt in capit.cordi de appel. lib.6.not.in l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damn.infec.hoc enim capitu.1.de syndico loquitur de æquitate , à qua etiam dubitari potest,si propter deffectum facultatum in exhibendo salarium excusationem recipiant?4.q.4.cap.fin.& cum regula iuris sit, quòd Nemo dat,quod non habet,ideo si ob paupertatem nõ constitue rent salarium , viderentur excusatione digni, ex alio capite non
7 censentur excusare, † cum quilibet mercenarius sit dignus mercede sua,Specul.de locat.§.5.vers.quid si mercenarius,sed multo fortius si parochiales Ecclesiæ,& ipsarũ Curati,siue Rectores, qui ministrare habent Ecclesiastica sacramenta, & quibus noscitur de iure competere præiudicare,seu proponere verbum , & confessiones audire fidelium debitis,& necessariis beneficiis defraudentur, cum operariis mercedis exhibitio debeatur auctoritate apostolica fuit constitutum,& ordinatum, vt dictorum ordinum fratres de obuentionibus tam funeralibus quibuscunque,& quomodocunque relictis,quartam partem consequantur,cle. dudũ.
8 §.verum de sepult.lib.6.si † molestia litigiosa deuiat Monachos à diuinis,non censentur excusatione digni suscipientes in se officium syndici, nam potius ab ipsis mendicandum salarium esset, quàm subiicere se litigiis,& mẽdicantes humilitate utuntur,quæ grata Deo est.Sed an syndicum constitutum per Abbatem possit per Abbatem reuocari? Et dicendum,quòd sic. Quia cum ipse solus possit agere,ita potest eum reuocare,& in se assumere exercitium,cap.edoceri de rescrip.& idem habetur in cap.2.de test.lib. 6.Bar.in l.actor.ff.rem rat.hab.Alia quæstio hic moueri potest.Nũ quid in constitutione syndici,vel aliis negociis gerendis per vniuersitatem,seu Collegium,tàm seculare,quàm Ecclesiasticum,de necessitate debeant in instrumento conficiendo singulorũ nomina de vniuersitate exprimi,an suffieiat dicere vniuersitas talis loci vel capitulũ talis Ecclesiæ fecit,constituit,& ordinauit,& c.Varia Doc.dicunt gl.in c.fi.de procura.nomina esse exprimenda, ex hac denominatione clare videtur,quòd duæ partes interfuerunt,

cum aliter actus non valeret, nisi duæ partes vocandorum fuerint præsentes, vt in l. nulli, & in l. plane. ff. quòd cuiusque vniuers. nō. Idem tenet Host. in §. qualiter de constitut. nisi excusetur expressio propter difficultatem, vt quia numerus est nimis magnus, prout est vniuersitas ciuitatis, vel alicuius castri, & ita tenet Bar.
9 in l. 1. ff de Alb. scriben. ibi dicit, † quòd si agitur de venditione rerum ipsius vniuersitatis, debent exprimi nomina singulorum, qui interfuerunt in uniuersitate, l. 3. C. de vend. re. ad ciui. pertin. lib. 11. & in Auth. hoc ius porrectum. C. de sac. san. eccl. aut agitur de aliis actibus, & distinguitur inter vniuersitatem paruam, & populorum: primo casu nomina sunt exprimenda, secundo nō exprimuntur. cap. fi. de procur. Bal. in l. 1. ff. de mag. conuen. dixit semper esse necessarium, vt nomina exprimantur, & ita de consuetudine seruatur in quocunque capitulo, & si loquimur de vniuersitate aliqua, vel consilio ciuitatis, nomen syndici apponitur in scrutinio, & ad vota fiunt commixta, & ita saltem tacitè nomina eorum apponuntur, & si ex motu proprio fuerit per Papam statutum, quòd religiosi habeant syndicum, qui causas suas defendat, etiam cum constitutione salarij ne deuiantur à diuinis, hoc fuit de æquitate, quę his temporibus non placet neque Religiosis, neque Monachis, cum de consuetudine contrarium seruare videntur.

SUMMARIVM.

1 *Si quis timore mortis postea ratam non habens religionem profitetur exīe, & matrimonium contrahere potest.*

2 *Ingressa Monasterium non timore mortis, sed spōtè intrauit postea viro mortuo ratum habuit, quòd primo fecit per censuram Ecclesiasticam ad Monasterium redire cogatur.*

3 *Gesta per metum, iura dant remedium rescisorium.*

4 *Religiosus compellitur esse, qui habitum professorum recipit.*

5 *Actus factus in loco campestri, in quo tractatur de aliquem occidendo quomodo probetur factus per metum.*

6 *Actus, metu mortis expressè probare non potest, saltem tacitè videtur probatum violentum iudicium.*

7 *In casu dificilioris probationis datur fides allegāti timorem.*

8 *Minantis potentia est considerāda.*

9 *Professio nullo à principio ratificari potest per tacitum consensum, idem in matrimonio carnali.*

In-

10 *Iurans parere mandatis alicuius, non obligatur vigore iuramenti, nisi ad mandatum iustum, & secundum ius.*

11 *Mulier probans protestationem ex legitima causa interposita, tunc onus probandi, quod mulier fuerit ingressa in Monasterium incumbit monialibus.*

12 *Probationes contrariæ, quando sunt, illa probatio præferenda est, quæ fit per metum.*

13 *Testes deponentes super metu, deponunt super actu perceptibili sensu corporeo.*

14 *Testes deponentes de actu facto in secretis, siue de retentis in corde deponunt de actu imperceptibili.*

Quinquagesimum Octauum Priuilegium.

1 ECCLESIA Alio priuilegio gaudet, † vt si quis timore mortis, postea ratum non habens, religionem profitetur exire, & matrimonium cõtrahere potest, secus si à principio, vel ex post facto liberè consensisset. Cum quidam nobilis haberet vxorem suam susceptam, præcepit militibus suis, vt ad quãdam syluam ducerent, & eam occiderent, quòd cum fecissent, enudato ense pietate obiter moti pepercerunt sub tali conditione, quòd in Monasterium ingrediatur Monialium, & habitum suscipiat. Ipsius maritus misit duos Episcopos ad Monasterium, vt ei velum imponerent. Episcopi considerata iuuenili ætate, & quòd habebat paruulum filiũ, dubitauerunt de eius vitæ mutatione, & in secretis interrogauerunt eam, quare hoc faciebat? Illa per ordinẽ exposuit, ꝙ timore mortis faciebat, & ꝙ quandocunq; posset, recederet, & coniugis crudelitati satisfaceret, velũ sibi imponere simulauit, postea mortuo marito de Monasterio exiuit, & alium maritum accepit, propter quod ad instãtiam Monialium fuerunt ambo excõicati. Mulier hoc Papę significauit, vnde mandauit, vt absoluerent cum iuramento de parẽdo mandato eorum, qui ex iussu Papę absoluerunt, deinde ꝙ illa mulier coram Abbatissa, & Monialibus se præ-
2 sentare debeat, & si legitimè probatũ fuerit, †ꝙ ingressa Monasteriũ fuerit nõ timore mortis, sed sponte, vel ẽt timore illo intrauit & postmodũ viro mortuo ratum habuit, quod primo fecit per censuram Ecclesiasticam, ad Monasterium redire cogatur. c. 1. de his

quæ

3 quę vi. metuſuè cau. fiu. hic animaduertendum, quòd † ea quę
gesta ſunt per metum, iura aduerſus dãt remedium reſciſſorium
& appellatur actio, quòd metus cauſa, facta, ergo per metum re-
ſcinduntur; per hanc actionem. Fallit tamen in quibuſdam caſi-
bus in quibus metus vitiat ipſo facto, vt plenè habetur, in ca. Ab-
bas eo. tit. Sed quę fuit ratio, quòd Papa mandauit vt abſoluerentur præſtito iuramento de parendo, vt ſi probatum fuerit non ti-
more mortis, ſed ſponte religionem intraſſe, vel quòd poſtea ra-
tum habuit, nam ſi hoc compertum eſſet, compellitur ad Mona-
4 ſterium redire. † Quia qui habitum profeſſorum recipit, com-
pellitur eſſe religioſus, cap. ſuper eo de regul. & tranſ. ad relig.
5 † conſiderandum venit, quomodo actus factus in loco campeſtro
probetur in quo tractatur de aliquem occidendo, & peruentum
fuerit ad actus proximiores in emulando arma aduerſus occiden
dum ex conſecutis fortaſſe poteſt ſaltem præſumi, quòd antea fa
ctum fuiſſet. Hęc mulier erat copulata viro, erat iuuenis, habe-
bat filium paruulum, quo ſpiritu præſumitur ingreſsa religionem
viuente marito, & eo maximè cum maritus miſerit duos Epiſco
pos, vt apponerent velum eius capiti, quę interrogata in remotis
6 aperuit cauſam ſui ingreſsus in Monaſterium unde, † cum actus
metus mortis expreſsè probari non poteſt, ſaltem tacitè videtur
probatum violentum inditium, cum ipſa mulier effectualiter fue
rit ingreſsa Monaſterium, & quaſi conquæſta cum Epiſcopis.
7 † Et quia ſumus in caſu difficilioris probationis, danda eſt fides
mulieri ingreſsæ ex ſupra relatis, nam metus mortis dicitur im-
8 minere non ſolum durante gladij uibratione, † ſed etiam poſt-
modum, ſi tanta eſt minantis potentia, vt veriſimiliter timea-
tur mors, metus videtur duraſse donec maritus vixerit, pro-
pter eius potentiam, vnde ſi profeſsa exiuit de Monaſterio alle-
gando iuſtam cauſam timoris, vel nullitatis nõ cõpellitur ad Mo-
9 naſterium redire. † Si profeſsio eſt nulla à principio, ratificari
poteſt ex poſt facto per tacitum conſenſum, & idem in matrimo-
nio carnali, vt in cap. ad id quòd de ſponſal. Vtrum ſi quis non
audet proteſtari, poſsit nihilominus venire cõtra actum proban-
dum iuſtum metum? Hoſtien. tenet, quòd ſi non emanatur prote
ſtatio, quòd ſaltem fieri poſsit coram alijs viris probis, cap. pa-
ſtoralis, §. 1. de offic. deleg. & ſi non audet proteſtari, non tene-
tur aliquid dicere, fortè.n. timet à probis uiris reuelari, vnde ſa-
tis eſt poſtmodum probare metum, cap. Abbas, & cap. ad aures
10 de his quæ met. cauſa, & cap. Hinc infertur, † quod ſi quis iura-

uerit

uerit parere mandatis alicuius, non obligatur vigore iuramenti, nisi ad mandatum iustum, & secundum ius, c. quintauallis, & c. ve niens de iur. iur. sed videamus an quis dicatur aliquid probare eo ipso, q̃ habet intentionem suam fundatam à iure communi? Et qđ
11 non probatur contrarium per aduersarium, † si tamen mulier pro baret pro testationem ex legitima causa interposita, tunc onus p- bandi, quòd sponte mulier fuerit ingressa, incumbit monialibus.
12 † Sed quid si concurrunt probationes contrariæ, vt quia mulier probaret, quòd per metum ingressa fuit Monasterium, moniales vero quòd sponte, q̃ probatio sit præferenda? Dic q̃ illa quę fit de metu, quia magis crederetur duobus testibus affirmantibus me- tum, quàm mille dicentibus, q̃ sponte fecerit Inno. in c. super hoc
13 de renunt. † Ratio .n. est quia deponentes super metu, deponunt super actu perceptibili sensu corporeo, vt quia tyranus minatus
14 fuit mortem, nisi leta facie profiteretur. † Sed deponentes, quòd sponte fecit, de actu imperceptibili, quia de secretis, siue retentis in corde deponũt, satis .n. est quòd si quis aliquid fecerit ob timo rem, nisi factum ratum postea habuerit, cognita causa si ingressus fuerit Monasterium, & exierit, & ex hoc excommunicatus postea absolutus, cum iuramento de parendo quatenus iustitię expediat ad Monasterium redire compellitur.

SVMMARIVM.

1 *Electioni de se factæ ad laicorum terorem, nisi sit cum iuramento regimini ad quòd fuerat electus perfici poterit.*

2 *Factum à maiori parte Collegij aliquibus contradicentibus potest dici vnanimiter factum.*

3 *Vnanimiter dicitur quasi vnius animi.*

4 *Eligentes non dicuntur vnanimiter concordes, quando vnus ab eorum sententia discrepat, Idem est si diceretur concorditer factum, tunc requiritur vt nemo discrepat.*

5 *Beneficij renuntiatio per motum facta non tenet.*

6 *Beneficio priuatur an violans præstationem fidei?*

7 *Veniens contra iuramentum an sit infamis, uti periurus, eo casu quo irrogat infamiam?*

8 *Fidei omnis præstatio est iuramentum, & euenire potest, quòd magis pecca- ret, veniens contra fidem, quam contra iuramentum.*

9 *Periurium tanto est grauius, quanto id super quo fuit iuramentum præsti- tum erat sanctius.*

Ve-

10 *Veniens contra fidem præstitam, est infamis.*
11 *Fides præstita, & iuramentum æquiparantur.*

Quinquagesimum nonum Priuilegium.

1 CELESTA alio priuilegio gaudet, † quòd si quis ad laicorum terrorem electioni de se factæ renunciat, nisi renunciatio iuramento uel fide firmata sit, reginimi ad quòd fuerat electus præfici poterit. Vt si in plebanum aliquis fuisset electus alicuius Ecclesię, & electio fuit concorditer facta excepto vno, ipse plebanus ad terrorem laicorum renunciauit electioni de se factæ. Fuit dubitatum non obstante tali renunciatione an prędici deberet eidem Ecclesiæ? Per Papam fuit responsum, quòd renunciatio facta ad terrorem laicorum non impedit, quominus ille præficiatur eidem Ecclesiæ, nisi renunciatio confirmata fuit iuramento, vel fide interposita, capitu. Ad aures de his quæ ui metusue causa fac. quare ita fuit per Papam Sancitum. Ratio enim fuit, quia renunciatio facta ad terrorem laicorum non tenet. Tamen si iuramentum interueniisset, vel fides data fuisset, nam æquiparantur iuramentum, & fides, & cum tale iuramentum non possit seruari sine periculo animę, non debet præfici
2 ex illa electione. Hic considerandum venit, † quòd factum à maiori parte Collegij aliquibus contradicentibus potest dici vnanimiter factum, sed hoc in præsenti casu videtur in contrarium, hic fuit facta electio excepto vno vnanimiter, si istud verbum vnanimiter verificaretur, vt electio fuisset facta in maiori parte Collegij, in vanum dictum fuisset vno excepto, cum istud verbum vnanimiter importet, quòd electio sit facta nemine discrepante, cap. 3. de postul. prælat. & in cap. & si vnanimiter eo. ti.
3 hoc enim probare videtur etymologia vocabuli. † Nam vnanimiter dicitur quasi vnius animi, dici ergo non potest, quòd
4 † eligentes fuerint vnanimiter concordes, si vnus ab eorũ sententia discrepauit. Idem est si diceretur concorditer factum, tunc requiritur vt nemo discrepat, in clem. ne Romani de elec. lib. 6. not. Abba. in cap. non potest de re. iud. sensus igitur verborum in d. cap. Ad aures ibi vno excepto vnanimiter cęlebrata, percipiędus ita est, debet intelligi vnanimiter respectu eorum qui fuerunt concordes vno excepto, idest vnum excipit, & reliqui vnanimiter con

cordes

5 cordes, & ita intelligenda sunt verba illa. † Verum renuntiatio beneficii, per metum facta, non tenet. Sed tex. hic non dicit hoc. Hic enim non dicitur, quòd renuntiatio electionis non tenuerit, sed simpliciter dicit, quòd non obstat talis rennntiatio, quominus is qui renuntiauit præfici possit Ecclesiæ, ad cuius regimen
6 fuit electus. † Vtrum violans præstationem fidei possit priuari be
7 neficio † sicut veniens contra iuramentum? Et an sit infamis, vti periurus, eo casu quo periurium irrogat infamiam? Quòd quãdo fit plenè dixit Abb. in cap. testimonium de test. Archid. in cap. iuramenti. 22. q. 5. tenet, quòd debeat priuari beneficio; sicut veniens contra iuramentum. Ita tenet glo. in cap. querelam ne Prælati vic. su. & ita tenet glo. in cap. constitutus de transac. Sed aliter videtur tenere ipse Archid. in cap. 1. de sepult. lib. 6. vbi videtur in hoc variasse. Sed Card. tenet hic, quòd non sit priuandus benefi-
8 cio. Opinio vero glo. est magis approbanda, & tenenda. † Nam omnis fidei præstatio est iuramentum, & euenire potest, quòd magis peccaret, veniens contra fidem, quàm contra iuramentum.
9 † Nam periurium tanto est grauius, quanto id super quo fuit iu-
10 ramentum præstitum, erat sanctius. Ex hoc infertur, quòd, † veniens contra fidem præstitam, est infamis. Nam iura allegata lo-
11 quuntur de iuramento. † Cum fidei præstatio, & iuramentum æquiparenrur gl. in cap. vt circa de elect. lib. 6. & clem. 1. de hæret. Valde igitur considerandum iuramentum, quòd aut taliter præstitum est iuramentum, quòd postmodum repugnat iuri repetendi, tunc iuramentum obstat. Vnde debet intelligi, quòd iste iurauit amplius non repetere, vel quòd amplius non præficeretur illi Ecclesię: secus autem quãdo iuramentum est taliter præstitum, quòd non repugnat iuri repetendi; vt puta si iurauit resignare beneficium suum per metum, si postmodum resignauit, potest beneficiũ repetere agendo actione, quòd met. causa. Nam iuramentũ suum sibi non obstat, nec obligat, vt in d. cap. ad aures.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum in contractu uenditionis, & locationis Ecclesiæ petitur.*
2 *Episcopus alienans possessiones Ecclesiæ laicis modico censu non potest.*
3 *Episcopus non potest facere conditionem deteriorem Ecclesiæ.*
4 *Ecclesia est semper minor, ideo semper illæsa remanere debet.*
5 *Ecclesiæ subuenitur per restitutionem generalem.*

6 *Ecclesia ex contractu ad modicum tempus enormiter læsa, petit restitutionē.*
7 *Restitutio est fundata super enormi læsione, quoquo modo nascatur.*
8 *Ecclesia aduersus quemlibet contractum potest petere restitutionem.*
9 *Læsio magna, vel parua quando dicatur.*
10 *Prælatus non potest facere conditionem Ecclesiæ deteriorem in faciendo, secus in ommittendo.*
11 *Contra Prælatum, qui passus fuit præscriptionem, seu contra eius hæredes potest agere ad emendationem damni.*
12 *Prælatus potest deteriorare Ecclesiam in non acquirendo, vbi poterat acquirere.*
13 *Prælatus non agnoscendo legatum, vel hæreditatem Ecclesiæ delatam præiudicat Ecclesiæ.*
14 *Prælatus negligens acquirere Ecclesiæ, poterit agi ad interesse ratione lucri cessantis.*
15 *Ecclesia in fauorabilibus æquiparatur non solum minoribus, sed etiam Reipublicæ.*
16 *Pupillo, & minori hodie non currit vsucapio, vel præscriptio decenij, vel viginti annorum in rebus, quæ seruando seruari possunt, siue mobiles, siue immobiles sint.*
17 *Restitutio in integrum super quibus non est necessario.*
18 *Præscriptio autem triginta, vel quadraginta annorum currit contra omnes prædictos, sed datur eis restitutio ex verbis generalibus edicti.*
19 *Restitutio in integrum an habeat locum in Castris, & Villis, adeò quod petiposset iure minoris, vel Reipublicæ.*
20 *Homines decem regunt vniuersitatem, vbi sunt, tanquàm bona propria, nec possunt petere restitutionem, cum ignorantiam non prætendunt.*
21 *Municipium quodlibet appellatur Respublica.*
22 *Restitutionis remedium, est optimum fundamentum in omni æquitate, ne quis indebitè damnum patiatur.*
23 *Expensum bona fide dum res fuerit meliorata repeti potest.*

Sexagesimum Priuilegium.

1 CCLESIA Alio priuilegio gaudet, † quòd si in contractu venditionis, vel locationis Ecclesiæ fuit enormiter læsa, potest aduersus contractum petere restitutionem in integrum. Emptor tamen, siue conductor non debet fraudari in precio suo, vel in sumptibus per eum factis, vt si Ecclesia alienauit,

pro

pro modica pecunia quibusdam laicis seruata forma alienationis quærebatur, quid agendum sit huic Ecclesiæ? Papa respondet si Ecclesia læsa est, & manifestè constat detrimentum, siue etiam quòd probari potest, quæ taliter alienata fuerunt, ad proprietatem Ecclesiæ redire debēt, ita tamen, quòd emptores non defraudentur expensis factis bona fide in meliorando possessiones illas,
2 capitu. 1. de in integ. Papa fuit motus hac ratione, † quòd
cum Episcopus alienauerit possessiones Ecclesiæ laicis modico
3 censu non potuit, † cum de læsione appareat facere conditionem
4 deteriorem. † Nam Ecclesia est semper minor, & eodem iure
5 vtitur. Ideo semper illæsa remanere debet, & † hæc appellatur restitutio generalis, per quàm subuenitur Ecclesiis, & minoribus iure speciali, maioribus vero, ex clausula generali iusta, scilicet cā suggerente non est verisimile, quòd Ecclesia dicatur enormiter læsa ex contractu ad modicum tempus, sed hoc tali modo de-
6 bet intelligi, † quòd vbi ex contractu ad modicum tempus Ec-
clesia enormiter læderetur posset nihilominus petere restitutio-
7 nem. † Quia restitutio est fundata super enormi læsione, quoquomodo nascatur illa lęsio ex contractu semper potest peti institutio, tex. in cap 1. de in integr. restito. lib. 6. vbi text. generaliter di-
8 cit, † quòd aduersus quemlibet contractum Ecclesia potest pe-
9 tere restitutionem, si prætendit enormen læsionem. † Sed quærendum est, quæ dicatur magna læsio, vel parua? Vnde considerandum venit, quòd debet inspici conditio Ecclesiæ, & qualitas contractus. Nam si Ecclesia est tenuis in redditibus modicam læsionem sibi reputabo enormem, cuius contrarium esset dicendū in Ecclesia multum abundanti. Exemplum, vt si contractus fuit initus super mille florenos, deceptio fuit in decem, vel in viginti: certè hæc non poterit existimari respectu quantitatis florenorum, mille magna læsio, secus si contractus fuit super viginti, & Ecclesia fuit decepta in decem, vel octo, gl. in capitu. fi. de re. iud.
10 lib. 6. Bar. in autem nisi breuiores lites. C. de sent. experi. † Ideo Prælatus non potest facere conditionem Ecclesiæ deteriorem in faciendo, secus in omittendo. Nam quotidiè videmus, quòd per negligentiā Prælati, res Ecclesiæ præscribūtur, vt in to. ti. de præ-
11 script. idcirco cautum est, † quòd contra Prælatum, qui passus fuit præscriptionem, seu contra eius hæredes, potest agere ad emendationem damni, glo. fi. in cap. placuit el secundo 16. quæst.
12 3. l. quicquid. C. arb. tute. potest etiam † Prælatus facere conditionem Ecclesiæ deteriorem, in nō acquirendo, vbi poterat ac-

quirere, vide bonam glo. 16.q.7.capit.ult.ut si Prælatus non agno
scendo Legatum, vel hæreditatem Ecclesiæ delatam præiudicat
Ecclesiæ. Et ita tenet Abb. in cap. tua nos de his quæ fiunt à præla.
Et latius habetur hæc materia in capitu. 1. de dolo, & contumat.
14 vnum, quòd est singulare memoria tenendum, † quòd contra
Prælatum, qui neglexerit Ecclesiæ acquirere, vbi potuit, contra
eum poterit agi ad interesse lucri cessantis, gl. not. 12.q. 3. in cap.
15 fi. facit text. l. quidquid prælegata. † Nam Ecclesia in fauorabi
libus æquiparatur non solum minoribus, sed etiam Reipub. vt si-
cut subuenitur Reipublicæ, ita subueniendum est Ecclesiæ. Sed
quæ differentia est inter minorem, Rēpublicam Ciuitatem, & Ec
clesiam, in integrum restitutione? Licet leges dicant, quod Eccle
sia fingitur uice minoris, C. quibus ex causa maio. in integr. rest.
16 l. petende. C. de iur. iur. l. fi. C. de sacro sanct. eccles. † quia pupillo,
& minori hodie non currit vsucapio, vel præscriptio decennij, vel
20. annis in rebus, quę seruando seruari possunt, siue sint mobiles
17 siue immobiles, C. de admin st. tuto. † & ideo super his non est eis
necessaria in integrum restitutio, C. ex quibus cā in integrum re-
stitu. l. vlt. licèt autem à tempore huius legis contra minorem, sed
non contra pupillum curreret vsucapio & præscriptio 10. vel 20.
annos. ff. de acquiren. re. dom. l. bonæ fidei emptor: Contra Eccle
siam Rēpublicam, & ciuitatem bene currit vsucapio, & præscri-
ptio, & aliæ temporales, & perpetuæ præscriptiones, sed datur eis
restitutio, sicut minori, & potest hoc esse à ratione, quia prædictę
18 finguntur esse in vltimo instanti minoris ętatis. † De prę scri-
ptione autem 30. vel 40. ann. certum est, quòd currit contra om-
nes dictos, sed datur eis restitutio ex verbis generalibus edicti,
quę sunt. Si quid cum minore gestum erit, pupillus tamen ab his
præscripti onibus seruatur illęsus, C. de præscrip. 30. vel 40. ann.
19 l. sicut. † Sed etiam dubitari potest, an in castris, & in villis, ha-
beat locum restitutio in integrum, adeo qđ peti possit iure mino
ris: vel Reipublicę? Sed distinguitur inter vniuersitatē castri, siue
Villæ populosā, & modicā. Vt si in castro, vel villa sint multi habi-
tatores, tunc competit eis beneficium restitutionis, quia est ea-
20 dem ratio, quæ in ciuitate: † Secus si sint pauci homines puta de-
cem. Nam tunc ipsi regunt vniuersitatem, tāquàm bona propria
nec possunt petere restitutionem, quasi tunc non possit prętendi
ignorantia, ex facto administratorum aliorum. Opinio fuit, quòd
idem sit in castris, & villis, vt in ciuitate. Nam castrum, siue villa
est pars Reipublicæ, & regitur per alios vnde cum ibi sint mino-

res

res,& mulieres quibus potest inferri præiudicium ex factis administratorum;æquum est, vt concedatur restitutio. Hæc est bona
21 opinio, † Nam quodlibet municipium appellatur Respublica. Et ita habetur in l.an respublica.C.de iur.reipub.lib.11.vbi ciui-
22 tas appellatur Respublica.† Ideo remedium restitutionis in integrum est optimum,& fundamentum in omni æquitate,ne quis in
23 debitè damnum patiatur,eo maximè accedente, quod † expensum bona fide dum res fuerit meliorata,repeti potest.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia restituitur contra sententiam Papæ.*
2 *Restitutio in integrum debet partibus præsentibus tractare.*
3 *Papa,& Principes permittunt restitutionem in integrum, ne quis indebitè damnum patiatur.*
4 *Papa non intendit alijs præesse in causis in quibus enormissima læsio intervenit cum sit Vicarius Christi.*
5 *Petens restitutionem debet se fundare super enormi læsione,cum super enormi læsione detur restitutio.*
6 *Actori non sufficit allegare se læsum simpliciter, quia posset esse modicæ læsio.*
7 *Allegare non sufficit aliqua in genere,quando quælibet species contenta sub genere non concludit intentionem allegantis,vel libellantis.*
8 *Allegare excommunicationem contra actorem in genere,cum illud verbum possit verificari in excommunicatione minori, quæ non repellit ab agendo,non sufficit.*
9 *Restitutio potest concedi post libellum generaliter admissum, si læsio enormis probetur.*
10 *Papæ sententia non recipit appellationem.*
11 *Cardinalis Delegatus contra sententiam Papæ dare restitutionem non potest.*
12 *Restitutio in integrum tractatur coram superiore ipsius sententiantis.*
13 *Mandatum factum extra iudicium sine causæ cognitione non habet vim sententiæ.*
14 *Priuilegium si allegetur falsum, recurritur ad Registrum, qui est locus destinatus in quo deponuntur scripturæ, & in simili ad Protocollum notarij.*
15 *Papa ex temporis necessitate fert sententiam non omnino iuri consonam.*

Sexa-

Sexagesimum Primum Priuilegium.

1 2

Ecclesia Alio priuilegio gaudet, † quòd contra sententiam Papæ restituitur Ecclesia, & hoc primo, & † quòd causa restitutionis in integrum debet partibus præsentibus tractari, & hoc secundo, vertebatur quæstio inter duas Ecclesias Ilerdem, & Ossens. super quibusdam Ecclesijs, coram Eugenio Papa, qui de meritis causæ cognouit, & tulit sententiã, pro una Ecclesia contra aliam Ecclesiam super illis Ecclesijs contentiosis: demum mortuo Eugenio succesit ei Anastasius & tẽpore Anastasij Celestinus dum esset in minori officio constitutus Legatus in Hispania, ex delegatione ipsius Anastasij cœpit cognoscere de illa controuersia, sed non determinauit. Tandem mortuo Anastasio, succesit ei Alexander, qui eidem Celestino Legato denuo in Hispania causam commisit. eandem. Postmodum mortuo Alexandro succesit ei Celestinus, qui dictam controuersiam commisit Bartholomeo Sancti Augustini diacono Cardinali sub eo tenore, ut inspectis priuilegijs Ecclesiæ Iserdens: auditis etiam allegationibus partium, non obstante sententia Eugenij diffinitiuam, ferret sententiam, & illam obseruari faceret. Verumtamen per Legatum illum aut alios quibus causa sub eodem tenore commissa fuit, licèt testes quidam producti fuerunt ex parte Iserdes mandatum Apostoli cum adimpletũ non fuit, postmodum tempore Innoc. magister A. canonicus Iserdens postulauit à D. Innocentio per officium suum D. sententiam in melius reformari, & contra eam Ecclesiam restitui Ilerd. Papa cum fratribus habita deliberatione, quidam dicebat, quòd Celestinus videbatur eam restituisse, ex eo quòd non obstante D. sententia commisit negocium illud, vnde ea ratione petitionem eiusdem Ecclesiæ admittere debebat cum sententia Romanæ sedis debeat in melius commutari, quoties per surreptionem aliquid factum fuerit, & secundum iura ciuilia Principes etiam contra res bis iudicatas examinari restitutionem in integrum permiserunt, Papa considerans ex data sententia in Registro Eugenii reperte, quòd primo mense sui Apostolatus tulit sententiam illam, qui non videbatur plenè instructus, innitẽs illi rationi, præcipuè quòd priuilegium Vrbani 2. ex parte Ossens. Ecclesiæ productum

subie-

subiectum fuerat falsitati, cuius tenor in registro istius inuentus fuit in corruptus omnibus istis consideratis, deliberatio Papæ in hoc recedit, vtraque parte præsente, ut cognoscatur vtrum restitutio data sit, an danda contra sententiam prædictam. Vnde mandat Episcopo, & capitulo Osens. quod vsque ad festum B. Lucæ legitimè compareant coram ipso ostensuri, si poterunt, quòd d. sententia non debeat retractari. Vel si reuocanda fuerit, appareant sufficienter instructi, vt in principali negocio procedatur, quo terminum statuit peremptorium, quòd si iniuncta adimplere contempserit, procedetur in causa. Nihilominus quantum de iure fuerit procedendum cap. tum ex literis de in integ. rest. Ratio motiua fuit hæc. † Nam si secundum iura ciuilia Principes etiam contra res bis iudicatas in auditorio suo examinari restitutionē in integrum permiserunt, ita placuit Papæ dare, & permittere restitutionem, ne indebitè damnum patiatur. Eo maximè quia allegabat priuilegium subiectum falsitati, quod tamen fuerat repertum incorruptum. Tandem an danda, vel data sit restitutio contra sententiam contentiosam, deliberatio in hoc resedit, ut merita causarum pandantur. † Ratio intentionis Papæ fuit, quòd non intendit aliis præesse in causis, in quibus enormissima læsio interuenit. Cum sit vicarius Chri ab eo non sunt emananda, nisi bona, & quæ iuri conueniunt. † Ideo hic considerandum venit, quòd ille qui petit, restitutionem, debet se fundare super enormi læsione nam pro modica læsione non datur restitutio, Abb. in cap. 1. eo. ti. † Vnde non sufficit actori allegare se esse læsum simpliciter, quia posset libellus in modica lesione verificari, nec talis libellus est admittendus, † quia non sufficit aliquid allegare in genere, quando quælibet species contenta sub genere non concludit intentionem allegantis, vel libellantis, glos. in capitu. pia de excep. lib. 6. †Vbi dicitur, quod nō sufficit contra actorem allegare excommunicationē in genere, quia illud verbum posset verificari in excommunicatione minori, quæ non repellit ab agendo, cap. a nobis de excep. † Si talis libellus generaliter admitteretur, & postea probaretur læsio enormis, deberet cōcedi restitutio, l. fi. C. de annal. except. Abb. in cap. fi. de lib. oblat. † Si à sententia Papæ non datur appellatio, capitu. cuncta per mundum 12. q. 3. tam contra per istum tex. peti in integrum restitutio ratione læsionis, vel ex iusta causa, † Cardinalis vero Delegatus contra sententiam Papę dare restitutionem nō potest, solus Papa audiri potest, † nam restitutio in integrum debet tractari coram superiore ipsius sententiantis

tentiantis, vt in l.1.C.vbi & apud quem inferius non potest re-
13 scindere sententiam superioris. † Nam quando mandatum est factum extra iudicium sine causæ cognitione, non habet vim sententiæ, argumento l.2.& 3.C.commin.vel epist.& l.ex stipulatio-
14 ne C.de sent. Et cum hic allegetur, † Priuilegium esse falsum. In tali casu recurritur ad Regiſtrũ Papæ. Nam Regiſtrum est locus destinatus, in quo reponuntur scripturæ super rebus gestis, sicut in simili recurritur ad Protocollum notarij, quando dubitatur de falsitate instrumenti, vt in capitu. quoniam contra de probat.
15 Denique animaduertendum, † quòd Papa ex temporis necessitate fert quandoq; sententiam, non omnino iuri consonam: Quandoque vero ex surreptione partium. Debet tamen processu temporis talis sententia reformari. Et idem in priuilegijs, dispensationibus,& aliis dispositionibus Papæ. Vt si necessitate temporis aliquid facit, possit,& debeat cessante necessitate illud retractare. Facit c.nõ debet de consan.& affi.63.di.in §.verũ. Ideo quia Papa quandoque consilium non solum à Cardinalibus, sed etiam ab alijs iuris sapientibus habet, vnde Papa dicitur habere omnia iura in scrinio pectoris, propter viros scientissimos, qui sibi assistunt, not.in capi.1.de consti.lib.6.23.dist. cap. præterea idcirco permittit, quòd ab eius sententia possit peti restitutio in integrum,& quòd causa debeat præsentibus partibus tractari.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio in integrum est postulanda ab ordinario administrationem habente.*
2 *Iudices ordinarij habentes administrationem possunt causam restitutionis terminare & idem delegati.*
3 *Arbiter in causa matrimoniali liberali, vel criminali assumi non potest.*
4 *Remedium restitutionis extraordinarium est,& sapit naturam mixti Imperij, quia expeditur iudicis officio nobili.*
5 *Actio nulla competit ad petendam restitutionem.*
6 *Magistratus minor non potest cognoscere de causa restitutionis in integrum.*
7 *Arbiter non potest cognoscere de causa restitutionis in integrum.*
8 *Iudices omnes cognoscere possunt causam restitutionis in integrum cum sit beneficium, quod misericorditer imploratur.*
9 *Inquisitores hæreticæ prauitatis habent administrationem delegatam.*

Re-

10 *Restitutionis in integrum potest delegari per ordinarium.*
11 *Arbitrator non exercebit officium nobile, sed officium compositionis.*
12 *In arbitro potest compromitti res criminalis dummodo agatur ciuiliter.*
13 *Arbitri sentẽtia nõ infamat aliquo modo quantũcunq; sit famosum delictũ.*
14 *Actio iniuriarum infamat siue agatur ciuiliter, siue criminaliter.*

Sexagesimum Secundum Priuilegium.

1 ECclesia alio priuilegio gaudet,† quòd restitutio in integrum est postulanda ab ordinario administrationẽ habente, vel à Delegato ab eo, siue hæc causa sit specialiter delegata, siue in eã incidat generaliter sibi commissa, ab ordinario verò non habente administrationem, velà delegato peti non debet, nisi veniat incidenter in causa. Arbiter autẽ de causa restitutionis non cognoscit, nec potest assumi in maioribus causis, hoc enim beneficium restitutionis non datur, nisi deficiente iure communi. Vertitur dubium an quis possit dare beneficium restitutionis? Hic Papa ostendit, qui iudices hoc facere
2 possunt.† Iudices ordinarij habentes administrationem possunt causam restitutionis terminare, idem facere possunt delegati ab eis, si ipsis commissum fuerit specialiter, siue in ipso negocio inci
dat quæstio restitutionis. Sunt, & alii Iudices non habentes administrationem, & sunt ordinarii, delegati ab ipsis, de hac causa cognoscere non possunt, nec arbitri, nisi coram eis mota fuerit inci-
3 denter.† In causa matrimoniali, liberali, vel criminali, arbiter assumi non potest, cum huiusmodi causę maiores iudices exigãt. cap. causa restitutionis in integr. rest. Si causa restitutionis in integrum adinuenta est, vt enormiter læsis subueniatur cur non debet hoc remedium, seu beneficium indistinctè esse commune omnibus iudicibus? Quare nõ debet impetrari nisi ab ordinariis, vel ab ipsis delegatis, quibus licèt cognoscere, quando causa est commissa, vel incidenter cognoscenda causa restitutionis non est delegabilis per ordinarium, administrationem non habentem. Ratio est. Quia nemo dat q̃ non habet, cap. quòd autem de iur. patro.
4 †Hoc remedium restitutionis extraordinarium est, & sapit naturam mixti Imperii, quia expeditur iudicis officio nob. licèt ad
5 instantiam partis. † Nulla tamen actio competit ad petendum
6 restitutionem, l. quòd si minor in fin. ff. de minor. Hinc est,† quòd

minor magistratus non potest de hac causa cognoscere, l. ea quæ ff. ad municip. Ideo de iure ciuili non potest delegare. Cõtrarium deciditur in l. fi. C. vbi & apud quem, hæc causa de mente scribentium non potest delegari de iure ciuili, sed fauore minoris, fuit
7 introductum, vt posset delegari. † Hinc est, quod arbiter cognoscere non potest. Quia causa est mixti Imperii, & arbiter non habet ea, quæ sunt mixti Imperii, nec etiam simplicem iurisdictionem, sed quandam notionem, l. 1. C. de arbit. l. ait prætor. ff. de de re. iud. cap. per tuas de arbit. in causa matrimonii, quia est sacramentum, & incumbit maiori Iudici. Vnde Episcopus cognoscit in causa liberali, hanc omitto, cum tractetur an sit seruus, vel liber, nec in causa criminali, in qua nõ potest compromitti, l. non
8 distinguemus. ff de arb. † Omnes igitur Iudices de hac causa cognoscere possunt saltem incidenter, quia restitutio, in integrum est beneficium, quod misericorditer imploratur à Iudice ex nobili suo officio. Ideo postulãdum ab ordinario. Venit igitur considerãdũ cũ hic tracteur de iurisdõne, vel administratione Iu
9 dicis. † An Inquisitores hęreticę prauitatis per Papã deputati in prouincia, vel diocæsi videantur habere administrationem delegatã, vel ordinariam? Et dicendum est eos non habere, nisi delegatam. Ita not. Ioann. Andr. in capitu. per hoc de hæreti. lib. 6. Et à simili probatur in capitu. ne aliqui eod. titu. lib. 6. Clarum est igi-
10 tur, † quòd causa restitutionis in integrum potest delegari per ordinarium habentem administrationem, hinc est, quòd omnes causæ de iure canonico possunt delegari, Abb. in cap. quo ad sedé de officio ordin. Verum possunt partes compromittere in arbitratorem, non vt restituat, sed vt cõponat inter partes super causa re-
11 stitutionis. † Et ita arbitrator non exercebit officium nobile, sed
12 officium compositoris. † Potest benè compromitti in arbitro res criminalis, dummodo agatur ciuiliter, ca. literas de præsump. Super actione iniuriarium non potest compromitti, quia illa infamat siue agatur ciuiliter, siue criminaliter, sed hoc non procedit.
13 † Quia sententia arbitri non infamat aliquo modo, quantumcunque delictum sit famosum. Sed si ex forma statuti sententia arbitri haberet executionem paratam, tunc sententia arbitri infamaret, si delictum esset famosum, & tunc potest dici vera sententia.
14 Nam causa videtur tunc grauis, ex quo resultat infamia. † Actio igitur iniuriarum infamat, siue agatur ciuiliter, siue criminaliter vt dixit Abb. in capitu. cum te de re iudica. Concludendo hic, Papa videtur ostendere, qui sunt illi Iudices corã quibus integrum

resti-

restitutio sit postulanda, & sunt Iudices ordinarii habentes administrationem. Item delegati ab eis, alii sunt Iudices ordinarij, non habentes administrationem delegati ab illis, nec arbitri de hac eam cognoscere non possunt, nisi coram eis mota fuerit incidenter, & quòd arbitri in causa matrimoniali, liberali, & criminali, non possunt assumi cum istæ causæ maiores Iudices requirãt.

SUMMARIUM.

1 *Alienatio fieri potest duobus modis.*
2 *Appellatio suspendit omnem actum.*
3 *Rescriptum Papæ an extenditur ad singularem successorem? fallit ut ibi.*
4 *Possessor conueniri potest rei vendicatione.*
5 *Alienator conuenitur ex edicto alienationis iudicij mutandi ad interesse per actionem in factum quàm parit dolus.*
6 *Prouisio noua & bona cum à principali fonte orta fuerit tendat ad elidendam calliditatem.*

Sexagesimum Tertium Priuilegium.

CLESIA Alio priuilegio gaudet, quòd is in quẽ facta est alienatio rei causa mutandi iudicij conuenitur ex rescripto impetrato contra alienantem. Vt si aliqui impetrarent literas contra suos aduersarios, aduersarij illi antequam literæ ad iudicem perueniant, vel post, vt mandatum Apostolicum eludant, antequam citentur alterum de duobus faciunt. Aut appellãt: Aut possessiones commutant, super quibus controuersiam sperant. Cum hoc audiuisset Papa, mandat quatenus si res ita se habeat, quòd remota appellatione compellantur super eorum examinatione respondere, quia ad mutandum iudicium,
1 † alienatio fieri potest duob. modis. Primus enim fuit quando ille qui erat conueniendus, rem contentiosam in alium transtulit. Secundus modus quãdo fraudulenter de possessione recessit, ut alius ingrederetur, vnde habebit locum Edictũ de alien. Iud. mu-
2 ta. causa fac. c. 1. † Si appellatio suspendit omnem actum, ex qua causa mandat Papa, vt possessor rei alienatę compellatur respondere, etiam non obstante appellatione, quia in comptentum man-

dati appellationem interposuerunt, & in fraudem commutatiõ
3 nem rei contentiosè fecerunt. † Sed in dubium reuocari potest, an rescriptum Papæ extenditur ad singularem successorem? Regulariter enim rescriptum non extenditur ad personã in eo non expressam, vt in capitu. P. & G. de offic. delega. Fallit in hoc casu, in quo propter fraudem, seu odium volentium elidere vires rescripti per alienationem rei in alium factam fit extensio. Licèt de iure ciuili is in quem fuit facta alienatio causa mutandi Iudicii, possit conueniri rei vendicatione, sicut primus alienans, l. 1. in fine. C. eodem titulo videtur quòd prouisio hæc sit inutilis, cum solum conueniri possit successor. Hoc enim non est verum, immo est noua prouisio, quæ percipi potest ex uerbis text. d. capitu. 1. ibi nos. Igitur contra callliditatem, & versutiam prouidere, & capit. mandamus. Si aduersarij pro euacuando nostro mandato, se appellauerint: vel malitiosè se absentauerunt, appellatione non obstante, cogatis sub vestro examine iuris æquitati parere, cum hęc dicantur à Papa, censetur prouisio per eum facta. Quia eius auctoritati acquiescendum
4 est. Nam in d.l. 1. habetur, quòd † ne dum possessor conue-
5 niri potest rei vendicatione, sed & † alienator conuenitur ex Edicto alienationis iudicii mutandi ad interesse per actionẽ in factum, quam parit dolus. Et sic videtur. quòd ista sit maior prouisio. Sed hoc non est verum, nam hoc decretum à Papa est noua prouisio, quia aderat appellatio, quæ suspendit omnia futura, Bald. in l. tale §. qui prouocauit. ff. de pact. Alexand. in consilio 35. libro quarto. Speculato. de appella. versicu. Sed tamen non obstante tali appellatione possessor rei contentiosæ conuenitur, & magis de facili imponitur finis liti, agendo contra possessorem, cum de illa re possessa tractetur, & expediteum deiicere de possessione. Et ex his satis apparet, quòd
6 † prouisio sit noua, & bona, cum à principali fonte orta fuerit, & cum tendat ad elidendam versutiam, & calliditatem eorum, qui alienauerint, & appellauerint, & se absentauerint, eo maximè cum ita de facili non apparebat, ubi commorarentur, ut citarentur. Ideo possessor conuenitur, vt malitiis hominum obuietur, quibus non est indulgendum, l. in fundo. ff. de rei vendica.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij eandem vim habet cum originali.
2 Instrumenta propter vetustatem, vel aliam causam quasi consumpta petuntur exemplari.
3 Instrumenta antequam exemplentur sunt præsentanda iudici ordinario aut delegato, qui videat si instrumenta sunt vitiata.
4 Instrumenta, & priuilegia quorum literæ legi non possunt ne careant fide, renouantur.
5 Instrumentorum exempla qui vult officium iudicis adire tenetur.
6 Notariorum pratica absurda, & vitiosa dici potest.
7 Instrumentum exemplandum petens an Iudex citari faciat partem cuius interest?
8 Instrumenti vitia si inessent, impedirent publicationem, vel insinuationem.
9 Vitia possunt visibilia, vt si in instrumento sunt rasuræ, cancellaturæ: Aut vitia inuisibilia, vt si instrumentū esset cōfectum ab excommunicato tunc non impediunt exemplum.
10 Vitium extrinsecum probari potest.
11 Instrumenti exemplum si de re Ecclesiastica est, petitur coram Iudice Ecclesiastico si de re ciuili coram Iudice ciuili.
12 Instrumenti exemplum an faciat semper fidem?
13 Instrumentum originale confectum per Titium notarium exemplatum per Seium nullam facit fidem.
14 Instrumenti exemplum facit fidem in aliquibus.
15 Iudex non impartitur officium suum non petitus.
16 In instrumento exemplando pars citabitur, si non cognoscatur proclamatur.
17 Instrumento transumpto non creditur nec datur fides sine Iudicis auctoritate, & parte non citata.
18 Instrumentum exemplatum manu illius notarij, qui confecit facit fidem.
19 Instrumenti exemplum datum per aduersarium facit fidem.
20 Instrumenti exemplum facit fidem quando est scriptum de consensu ambarum partium.

Sexa-

Sexagesimum Quartum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet priuilegio, † quòd instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij eandem uim habet cum originali.
2 † Quędam instrumenta propter vetustatem, vel aliam iustam causam quasi consumpta petuntur
3 exemplari. Papa respondet, † quòd sunt præsentanda iudici ordinario, vel specialiter delegato, ad hoc qui videat instrumenta si in aliqua parte sunt vitiata, & si uitiata non reperiuntur faciat illa exemplari per publicam personam, & ita eandem auctoritatem cum originalibus obtinebunt. cap. si instrumenta de fid. inst. Quare autem tantam uim habeat exemplum
4 quantam originale? Ratio fuit hæc. Nam instrumenta, † & priuilegia, quę vetustate delentur, adeo quod literę legi non possunt ne careant fide renouantur dummodo per ordinarium, vel ad hoc specialiter per delegatum diligenter fuerint inspecta, adhibito tabellione, qui vti persona publica exemplum faciat. Hic igitur considerandum venit, quòd huiuscemodi exempla debent fieri coram Iudice ordinario, vel specialiter ad hoc delegato, seu ipso
5 auctoritatem præstante. † Qui vult talia exempla habere, officium Iudicis adire tenetur, qui facta diligenti inspectione, mandat exemplari, si hoc incumbit iudici inspicienti vitium non con-
6 tineri, in instrumento. † Tabellionum practica absurda, & vitiosa dici potest, ex quo intrascribendo asserunt, & attestantur, quòd ipsi diligenter inspexerunt instrumenta exemplanda, & quòd nullum vitium reperierunt, & tamen hoc est officium Iudicis, & non Tabellionis, quòd percipi potest ex tex. prædallegati cap. ideo dicere deberent, quòd Iudex diligenter inspexit, & nullo vitio reperto, mandauit ipsis, vt exemplarent, nec damnosum erit immo vtile, si notarij vellent, etiam attestari de suo sensu, quòd illa talia instrumenta videbantur omni vitio carere
7 Inn. in cap. quoniam contra de probat. † Sed an Iudex debeat partem cuius interesse posset citari facere? Inno. tenet, quòd sic
8 in d. cap. si instrumenta. † Si tamen aliqua vitia inessent impedirent publicationem seu insinuationem. Nam non debent insinuari nisi prius decernatur causa cognita super illis, argu. in cap. cum
9 dilecta de confirm. vtil. † Sed vitia possunt esse aut uisibilia, aut inuisibi-

inuisibilia, visibilia prout sunt Cancellaturę, rasurę, & similia, & tunc impediunt exemplum fore conficiendum. Si vero vitia sunt inuisibilia, vt si instrumentum fuisset confectum ab excommunicato, vel seruo, & similia, & non impediunt exemplum. Tamen si quis compareret, & contradiceret, audiretur contradictio, & reseruaretur disceptatio ad aliud tempus. In Authē. de testa. §. si vero cap. significauit de test. Ratio diuersitatis inter prædictos casus esse potuit, quia in primo casu si statim fieret exemplum non subesset: deinde remedium impugnandi cum non esset opus amplius originalia producere, in quibus vitia constant. In secundo
10 verò casu non vertitur periculū nullum, † cum vitium sit extrinsecum, quod probari potest absque productione originalis. Ideo vitia intrinseca, & extrinseca secundum subiectam materiam ve-
11 niunt consideranda. † Sed coram quo Iudice fieri debet exemplum, vel peti, si tractatur de re Ecclesiastica? Tractari, & peti debet coram Ecclesiastico. Si vero coram Iudice ciuili, tractentur ciuilia coram eo petendum. l. repetita. C. de epis. & cleri c. l. consulta. C. de testamen. Et est dictum rationabile, vt adeatur ille Iudex coram quo quæstio ventilatur, argum. in ca. Vt si quis contra clericum de foro competen. licet Abb. hic contrarium tenuerit, & iudicio multorum Doct. malè, stante prædi-
12 cta distinctione. † Sed an exemplum faciat semper fidem? Quando que facit fidem: Quandoq; non. Regulariter exemplum non facit fidem, immo præsumitur talis scriptura falsa tex. in l. quicunque. ff. de fid. instrum. hinc infertur, † quòd si quis habet instru-
13 mentum originale, vel authenticum, confectum per Titium tabellionem si illud facit exemplari per Seium, tale exemplum exēplatum nullam facit fidem. Nam ad hoc, vt instrumentum debeat facere fidem, oportet quòd notarius sit rogatus à partibus. §. nos autem in Auth. de tabel. Si notarius, qui exemplauit est rogatus, nisi ab una parte, ergo & ca. Alia est etiam ratio, quia notario non creditur nisi de his, quæ sunt facta in eius præsentia. Sed notarius, qui exemplauit non vidit seriem negocij in ipso instrumento con-
14 fecti ergo & c. Conclusio igitur talis est, † quòd exemplum non facit fidem. Fallit tamen in aliquibus. Primo quando illud exemplum est publicatum à notario, tunc plenam facit fidem, quæ publicatio fiet hoc modo. Primo quòd pars petat à Iudice, quia
15 † Iudex nō impartitur officium suum non petitus, vt in l. 4. §. hoc
16 autem. ff. de damn. infect. † Secundo citabitur pars aduersa, vt interfit publicationi, & citabitur specialiter si cognoscatur si autem

tem nō cognoscatur proclamatur generaliter, ut in Auth. si omnes. C. si vt se ad hæred. abstin. Item res notarii debent interueni re ad scribendū in hanc formam. Ego Titius & c. originali instrumento diligēter auscultato, viso, & intellecto præsens exemplum extraxi. Et quia in omnibus, & per omnia concordari inueni cum originali, quod non erat rasum, neque cancellatum, ideo me subscripsi, & similiter alii duo notarii. Tunc Iudex hoc viso pro sentētia interlocutoria pronuntiabit tali exemplo plenam fidem adhiberi, ēt bona cautela erit pro illo qui produci fecit tale exemplū, quòd faciet fieri instrumentum de illa interlocutoria. Hanc formam tradit Alber. & cæteri Doctores in l. quicunque. ff. de fide
17 instrum. & in auth. si quis in aliquo. C. de edend. † Huic transumpto nullo modo credendum, nec aliquam fidem facit sine iudicis auctoritate, & parte non citata. Ita tenet Bartol. Socin. in consilio 231. incip. cùm in præsenti ver. Sed nou obstante, circa medium cū vers. seq. in 2. par. animaduertendū, quòd licet tale exemplum faciat fidem cum sit publicum. potest tamen quis de falso redarguere, & petere vt originale exhibeatur si possit haberi. Bald. in d. Auth. si quis in aliquo, & Inno. & in cap. Abbate de verbo. signif.
18 Tamen, † fallit quando est eadem persona tabellionis. quæ scripsit originale, & quę scripsit exemplum. Nam tūc exemplum plenam facit fidem sicut ipsum originale, cum idem tabellio de eod. actu possit plura instrumenta conficere, vt in l. unam. ff. de testa.
19 Fallit etiam quando aduersarius meus dabit mihi exemplum. Nam tunc facit fidem, vt l. in fraudem. §. neque. ff. de iur. fisc. & ibi Bar. qui dicit, quòd cautus sit ille, cui exemplum datur, per suum aduersarium, vt faciat in actis scribere qualiter aduersarius suus
20 dedit sibi illud exemplum. † Fallit si exemplum est scriptum de consensu ambarum partium. Nam tunc facit fidem. Ita tenet Ioann. de Imo. in capitu. 1. de fid. instrumen. & per Barto. & Bald. in d. Authen. si quis in aliquo, & ita habes quando exemplum faciat fidem.

SVMMARIVM.

1 *Nocens est obnoxius pœnæ, & ita occultus licèt dicat se ioco fecisse.*
2 *Domum alicuius ingrediens, & clandestine furatus detectus à Domino non licet dicere, quod ioco sè fecit.*
3 *Noxius est qui manifestè nititur nocere licèt forte non fuerit secutus effectus.*

Ope-

4 *Operam dans rei illicitæ mittendo sagittas, & lanceas in necem alicuius si res non habet effectum si asserat ioco fecisse.*

5 *Noxius ludus est in culpa.*

6 *Delictum ex sola inchoatione an puniri debeat ac si perfectum fuisset?*

7 *Affectus an debeat puniri non secuto effectu?*

8 *Affectus punitur in crimine læsæ maiestatis, oppugnatæ patriæ, et simoniæ ac in veneno ponitur non secuto effectu.*
Consuetudini generali statur, vt ibi.

9 *Iudex pro solo conatu pœnam mortis imponere non potest in his, quæ non sunt attrocissima, sed extraordinariam.*

10 *Sagittans, vel exonerans Archobusium stans in uno territorio, & interficiat existentem in alio territorio in utroque territorio poterit puniri.*

11 *Mandans fieri delictum debet puniri in loco commissi delicti non autem mandati.*

12 *Mandans non punitur de mandato, sed de delicto secuto.*

13 *Mandans, & mandatarius si conueniantur coram diuersis iudicibus non possunt petere se remitti ad eundem iudicem.*

14 *Damnum illatum semper præsumitur factum malo animo.*

15 *Præsumptio tollitur ex aliquibus uarijs circunstantijs.*

16 *Carmen famosum, seu ignominiosum faciens non excusatur fecisse propter ludi occasionem.*

Sexagesimum Quintum Priuilegium.

1

2 CLESIA gaudet priuilegio, † quòd sicut manifestè nocens est obnoxius pœnæ, ita & occultus, licèt postea dicat se ioco fecisse. Vt si quis in alicuius † domum ingressus fuisset ueluti amicus, & clandestinè quædam iocalia subtraxit, & cum Dominus domus hoc detexisset, ille ad eius excusationem dixit, quòd iocosè fecit; An ex confessione tali sit absoluendus? Papa respondet, quòd huius quæstionis solutio ex dictis Salomonis in parabolis colligitur, qui di-

3 cit. Quòd sicut † noxius est, qui manifestè nititur nocere, licet fortè non fuerit secutus effectus. Ita is qui nocet occultè: & si in deprehensionis actu dicat, quòd iocosè fecit, quasi

dicat, quòd sibi non sit credendum, ex quo actus in se est notiuus,
4 cap. 1. de præsump. Ratio decisionis istius capituli fuit. † Si quis dat operam rei illicitę, prout est mittendo sagittas, & lanceas in necem alicuius, vel in fraudando, licèt res non habuerit effectum, ex quo processit ad actum non excusatur, si asserat ioco fecisse.
5 † Quia noxius ludus est in culpa, l. nã ludus. ff. ad l. Aquil. nam omne maleficium praue præsumitur actum, l. 1. C. ad l. Iul. de sica. l. 1. C. de iniur. Vnde hic considerandum, quòd habens animum nocendi, si peruenit ad actum exteriorem tenetur; licèt effectus nô fuerit subsecutus, nec per eum defecerit. Hoc tenet hic in eo, qui mittit sagitam, vel lanceam in necem alicuius, ex hoc solo iudicatur nocens, licèt mors non fuerit subsecuta, & hoc apertè probatur. in l. is qui cum telo. C. de sicar. & in l. si quis non dicam rape-
6 re. C. de episcop. & cleri. † Et an delictum ex sola inchoatione debeat puniri ac si pfectum fuisset? Not. in prædictis iuribus allegatis, & Abb. in cap. 1. de eo, qui mit. in post.
7 † Hæc enim quæstio an affectus, vel attentatum, seu conatus, debeat puniri ac si secutus effectus fuisset? In delicto committendo de iure communi punit affectus, & conatus, ad delinquendum, etiam non sequuto delicto, est praxis communis, vt refert Ioann. de Lignano in consilio 20. numero 16. inter consilia criminalia diuersorum lib. 1. Tamen de generali consuetudine non punitur affectus, neque conatus, siue attentatum, nisi sequatur effectus. Et de hac generali consuetudine attestatur. Specula. in tit. de accusat. §. 1. nume. 7. Alexand. in consilio 16. lib. 1. & in consi. 140. lib. 2. Boer. in decis. 316. Beltrand. in consi. 169. lib. 3. in prima parte, & de hac generali consuetudine ita attestatur Bal. consi. 361. lib. 1. & in consi. 443. li. 3. Et licet adessent statuta, p quæ fortè fuissent sublatæ leges punientes conatum, est tñ absolutum, quòd etiam absque statutis ita est de generali consuetudine totius mundi introductum, vt attestatur Maranta consilio 98. inter consi. criminalia diuersorum vol. 2. plus vltra aggredior. An hæc quæstio, quòd conatus non puniatur nisi secuto effectu, locum non habet in delictis attrocissimis, nam illis punitur affectus etiam quod effectus non sequatur, gloss. in l. 1. §. hæc autem in verb. putamus. ff. quod quisque iur. & hanc asserit communem esse, Felyn. in cap. primo post numero 9. de offic. deleg. Didac. in clemen. si furiosus fol. 276. numero 6. Et
8 † ideo secũdum eos in crimine læsæ maiestatis, ac oppugnatæ patriæ, & simoniæ, & in volente aliquem veneno perimire punitur conatus, licèt non sequatur effectus, & hanc esse communem dicit

cit Boer.de seditiosis in septimo præsuppositò numero 42. idem tenet Igneus in l. 1. §. occisorum numero 41. ff.ad Sylla.& vidit pluries obseruari in latronibus, Crassatoribus, & in veneficio, in pluribus enim casibus conatus punitur, non secuto effectu. Ego sum in hac opinione,aut lex,vel statutum,in huiusmodi atrocissimis expressè punit solum conatum, aut non punitur expressè conatus, & standum est generali consuetudini, vt conatus non puniatur nisi sequatur effectus.Et hęc opinio iudicio meo est tutior. Nihilominus in his casibus diuersimodè iudicatur, quandoque puniendo conatum in atrocissimis pœna ordinaria: Et quandoque pęna extra ordinaria, crederem in practica posse iudicem ad hęrere cui opinioni maluerit, inspecta facti,& personarũ qualitate.Consulendum tamen est,vt Iudex in mitiorẽ partem inclinet.
9 In his verò quæ non sunt attrocissima, nullo modo debet. † Iudex pro solo conatu pœnam mortis imponere,nisi id expressè lege,vel statuto caueatur ex eo etiam casu non nisi deuentum fuerit ad actum proximum, & immediatum ipsi maleficio, regulariter autem non debet Iudex conatum impunitum relinquere, sed semper aliquam extraordinariam pęnam infligere.Et nota,quòd in illis casibus in quibus ille qui deuenit ad actum proximum nõ potest puniri pœna ordinaria,debet tamen acrius puniri pro motu iudicis,quàm ille qui deuenit ad actum remotum. Et ita tenet consuetudo,vt dicit Bald. in l. data opera numero 77. C. qui ac-
10 cus.non poss.Hic quæri potest de alia quæstione. † Vt si quis existens in uno territorio emittat sagitam, cum qua procurat, vel exoneret Scloplum cum quo aliquem interficiat existentem in alio territorio, quis erit Iudex huiusmodi delicti? Respondetur, quòd poterit puniri in vtroque territorio, & inter ipsos Iudices vtriusque territorii erit locus præuentioni,& ita communiter cõcluditur,vt dicit Abb.in capit.fin.de foro competen.quem refert Prat.contrad.fol.250.in fi. Ita etiam communiter teneri attestatur Alb.in quarta parte statutorum,q.79.quem refert Nellus de bannitis in secunda parte primi temporis, quæstio.octaua.Nec
11 prætermittenda est alia quæstio. † Nunquid mandans fieri aliquod delictum sit puniendus in loco in quo fuit datum mandatum, an in loco commissi delicti? Respondetur, quòd debet puniri in loco in quo delictum fuit consumatum,non autem in loco vbi mandauit, & hæc est communis opinio, ut dicit Abba. in capitu. fina.numero vigesimoseptimo, de foro competen. quem refert Prob.in capitu. Inquisitores numero quinto, in fin.

de hæret.in 6.Marian.in cap.postulasti de foro competen. & in c.
1.de raptor. Cancel.Dec.in l.hæres absens.§.apud Labeonem. ff.
12 de Iud.Et ratio est. † Quia mandans non tenetur ex mandato,
sed ex delicto propter mandatum, sequuto. Dicit tamen Bal.in
13 l.non ideo minus in fi.C.de accus. † Quòd si mandans, & mandatarius,conueniantur coram diuersis iudicibus non possunt petere se remitti ad eundum iudicem, subdens in facti contingentia ita fuisse iudicatum. Verum hic cadit considerandum, quòd in malefactis præsumitur prima frõte malus animus,& dolus,l.1.
14 C.de fica. Hic dicit Innoc. quòd † damnum illatum,vel malum, semper præsumitur factum malo animo, nisi contrarium probetur,vel prævaleat alia præsumptio,ff.ad l.Aqui.l. item si obstetrix
15 §.fi.tenet hic Host. † quòd præsumptio quandoque,& in aliquibus ex uariis circunstantiis tollitur,vt patet 22.q.2.cap.quòd autem ait,& cap.ne quis de consecrat.distinct.4.Officium igitur Iudicis est arbitrarium,primo aspectu,præsumere contra delinquẽtem,seu rem illicitam facientem, vt in d.cap.sicut noxius,& in gl. ibi.Sed ex uariis præsumptionibus, quas probauit reus, poterit præsumptio purgari gl.pen.inst.de obliga.quæ ex del. nas.§. placuit Bar.in l.inter omnes.§.rectè.ff.de fur.demum ex d.capitu.sicut noxius secundum Host.& alios potest percipi talis conclusio,
16 †quòd si quis contra aliquos,in aliquo festo feciſſet carmen famosum,seu ignominiosum,etiam propter ludi occasionem, nõ excusabitur à pœna,l.1.C.de famos.lib.& 5.q.1. capit.1.2.3.capitu.ex merito, & capitu.deteriores 6.quæstio. 1.Et Abba.ponit hic carmẽ pro intellectu litteræ.Si videor ludo aliàs facco cũcta recludo.

SVMMVRIVM.

1 *Sententia diffinitiua non fertur ex violenta præsumptione.*
2 *Sententia Salomonis fuit,vt infans detur matri cuius viscera commota sunt quæ dixit non occidatur.*
3 *Iudicare Principum exemplis licèt.*
4 *Iudex an in re dubia inter litigantes possit exemplis iudicare?*
5 *Iudex non debet esse facilis ad diuisionem sicut faciunt rustici.*
6 *Præsumptiones iuris & de iure non recipiunt probationem.*
7 *Iudex potest procedere ad diffinitiuam sentẽtiam non probata præsumptione nec allegata.*
8 *Præsumptio violenta sufficit ad condemnandum de adulterio.*
9 *Præsumptio an sufficiat ad condemnandum de alio crimine?*

Sexa-

Sexagesimum Sextum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, † quòd ex violēta prę̄sumptione diffinitiua sententia fertur. Ideo quidam coram Romano Pontifice propo suit, an Iudex valeat ex sola præsumptione, sententiam diffinitiuā proferre? Fuit respōsum, quòd sic, præcedente sn̄ia Salomonis, in 3. Reg. c. 3. in quo habetur, quòd cum duę mulieres essent simul in quadam domo, & vtraque haberet filium paruulum infantē, contingit ꝙ alter infans mortuus est. Illa cuius filius mortuus erat, accepit filium alterius viuum, & filium suum mortuum latenter posuit ad latus illius cuius filius erat viuus. Postmodum illæ duæ mulieres, cœperunt contendere inter se. Illa cuius filius erat viuus, petebat filium suū ab alia. Illa respondebat filius tuus mortuus est, meus autem viuit. Alia contra, & ita inuicē disceptabant. Accesserunt ad Regem Salomonem, & coram eo contenderūt. Cumq; illa cuius filius erat viuus nō posset probare quòd filius suus esset, voluit Rex per præsumptionem inuenire, cuius esset filius. Dixit Rex afferte mihi gladiū. Quo allato, dixit diuidite infantem viuum, & date dimidiam partem vni, & dimidiam alteri. Illa cuius filius erat viuus, dixit Regi. Domine date infantem illi viuum, & non occidatur. Econtra alia dicebat nec mihi nec tibi, sed diuidatur. Tunc Rex ait, datæ huic, scilicet, quæ nolebat infantem diuidi viuum, hæc est enim mater eius, & ita Rex ad hanc præsumptionem rectam tulit sententiam, capi. afferte de præsumpt. Ratio autem cur ita fuerit iudicatum est.

2 † Nam cum Rex Salomon audiuisset verba matris, cuius viscera commota sunt super filio suo dicentis, Domine date illi infantem viuum, & non occidatur, & ex aduerso, audiens aliam dicentem nec mihi, nec tibi sed diuidatur, ideo iudicauit illam verè matrem esse, quæ nolebat filium diuidendum, sed viuum alteri

3 tradendum. Hic animaduertendum, † licere Principem exemplis iudicare, si approbata sunt exempla, & ita limitatur. l. nemo. C. de senten. quæ dicit. Legibus, non autem exemplis iudicādum, & glo. est nota. in capit. fin. 20. distinct. & ex hoc text. nota. quòd exemplis veteris testamenti licitè iudicamus, maximè si sint diuina, in capitu. qualiter, & quando secundo de accusat.

cap.

4 cap. Deus omnipotens. 2. q. 1. † Sed an liceat Iudici rem dubiam propositam in controuersia inter litigantes derimere? Abb. in c. licet, de probat. tenet, quòd sic, intelligendo semper hoc procedere, vbi res commodè posset diuidi, & probationes sint omnino pares, quòd de loco habere potest, in interdicto, vti possidetis. Nam ambo pariter probant possessionem, sed in casu nostro proposito, non potuisset fieri, quia res erat indiuisibilis, vt quia erat puer, & etiam quia non aderāt probationes. Nam illa mulier quæ subtraxit filiū alterius, erat in possessione, & alia nil probabat, sed
5 Salomon, illa verba tentatiuè dixit. Vnde † Iudex non debet esse facilis ad diuisionem, sicuti faciunt rustici. Et contra illam sententiam rusticorum, vide quod legitur, & not. in l. nesennius. ff. de neg. gest. Sed an præsumptio nō allegata prosit? Dicitur, quòd nō l. si adulterium. §. idem pollioni. ff. ad l. Iul. de adult. Bart. in l. cum quid. ff. si cert. pet. Qui dicit, quòd non cadit præsumptio super non allegatis Bar. in l. rem alienam. ff. de pign. act. Bald. in l. si certis annis & ibi Angel. C. de pac. Pau. de Cast. in l. si minorem C. de in integr. rest. min. But. in c. peruenit de empt. & vend. Innoc. in c. ex insinuatione de appell. c. per tuas de test. verum est, quòd præsumptio quæ constat, & constare potest, debet allegari ante sen-
6 tentiam, & ita loquuntur iura allegata. † Sed quando sumus in præsumptionibus iuris, & de iure, non recipiunt probationem in contrarium, nisi ex confessione partis, in Auth. sed iam necesse. C. de donat. ante nup. Alex. in l. non est verisimile. ff. quòd met. cau. Item nisi ad finem petendi restitutionem in integrum, ex regula generali infra probatio ex confessione. Item nisi actor non contradicat, Ioan. de Imol. & Alex. in l. inter stipulantem. ff. de verbo. obligat. Innoc. in cap. fraternitatis de frigid. & malefic. Sed hic su-
7 mus in præsumptione violenta, in qua. † Iudex potest procedere ad diffinitiuam sententiam, etiam non probata præsumptione, nec allegata per partes, sufficit enim quòd iudex ex variis circunstantiis, iudicio intellectus illam præsumptionem percipiat, seu eligat, quanquàm pars credat ob probationis defectum in causa
8 succumbere. † Vnde etiam talis præsumptio violenta, sufficit ad condemnandum de adulterio, Bar. in l. 1. 2. col. versic. modo reuoco & Doct. in l. fin. C. de probat. l. si quis adulterij. C. de adul. Inn.
9 in cap. quia verisimile de præscript. † Sed an sufficiat præsumptio ad condemnandum de alio crimine? Doct. & ibi Bal. in l. fi. ff. de hæred. instit. & in l. si aduersarius C. de fid. instrum. & in l. non hoc C. vnd. cog. & in l. neque natales. C. de probat. tenent quòd sic,

quando

quando sumus in violenta præsumptione, vt in d.ca. affertè. Hic igitur habes quando præsumptio sit probanda, vel alleganda, & quando ex violenta, possit quis damnari.

SVMMARIVM.

1 Iuramenti forma quam faciunt Episcopi in accipiendo dignitatem à Papa.
2 Episcopi iurant fidelitatem Romanæ Ecclesiæ.
3 Imperator iurat, & qua forma vtitur in accipiendo coronam, & vnctionem.
4 Imperatoris iuramentum ad quæ se extendit.
5 Iuramenti forma quæ præstatur per clericos inferiores.
6 Iuramenti forma quæ præstatur per vasallum Domino fœudi.
7 Iuramentum est obligatorium ad prestandam fidelitatem.
8 Iurare per Deum magis fuit permissum, quàm per creaturas ne quis incidat in crimen idolatriæ.
9 Iuramenti forma alia fit solo sermone, alia quæ fit interuentu alicuius rei sacræ.
10 Iuramentum non est prestandum nisi in dubiis, & necessariis.
11 Pœna periurij est sicut de aliis mortalib. & ut in terribili iudicio puniatur.
12 Hæreticus est qui credit Papam non habere potestatem condendi.
13 Prelatus tenetur iuuare Papam ex debito iuramenti contra Principem. Et an contra filios, & parentes proprios?
14 Prelatus iurans non reuelare consilium, vel secretum intelligitur de honesto.
15 Papæ consilium intelligitur semper honestum.
16 Episcopo non licèt compellere clericos ad iurandum nisi dispensatio rerum ecclesiasticarum commissa fuerit.
17 Iuramentum obligat ad soluendas vsuras licèt postea illas repetere valeat.
18 Iuramentum extortum per metum seruatur si seruari potest sine interitu salutis eternæ.
19 Iuramentum in iudicio est triplex voluntarium, necessarium, iudiciale.
20 Iuramentorum effectus est, quia ex eis datur actio in factum.

Sexagesimum Septimum Priuilegium.

1 CELESTA gaudet priuilegio, † ex quo dat formam iurameuti, quod faciunt Episcopi recipientes dignitatem à Papa. In hunc enim modum iuramentum susciptunt. Iurãt fidelitatem Sancto Petro. Præstatur ei fidelitas, seruando illam uiuam fidem, quam Beatus

tus Petrus seruauit,& docuit, & ita uidetur per hoc iuramentum
2 se astringere ad seruandam fidem catholicam. † Iurant fidelitatem Romanę Ecclesię,& Papę existenti, & successoribus suis. Iurant quòd non erunt neque in consilio;neque in facto,vt vitam perdat, aut membrum. Quòd consilium aut per se, aut per literas, aut per nuncium manifestabunt ad eius damnum. Quòd adiuuabunt Papatum Romanæ Ecclesiæ, & regulas sanctorum Patrum. Quòd vocati ad Synodum veniēt:Legatum Apost.sedis in eundo, & redeundo,honorificè tractabunt:& Limina Apostolorum visitabunt, c. Ego. N. Episcopus de iur.iur.Hæc est igitur forma iuramenti, qua vtuntur per sancta Euangelia Episcopi, vt
3 dixi, & hoc in eorum consecratione traditur. † Et alia forma iuramenti qua vtitur Imperator,accipiendo vnctionem, consecrationem,ac coronā.Iurat in manibus cuiusdā ad hoc specialiter de
4 putati per Pontificem Maximum.†Hæc est forma. Imperator N. promittit,& tactis sacro sanctis Euangelijs,iuramēto firmauit, ꝙ eandem Ecclesiam,& fidē catholicā pura fide,totisq; viribus,conseruabit reuerenter, & etiam defendet,omnemq; hæresim,schisma,& hæreticos quoslibet,fautores,receptatores,& ipsorum defensores exterminabit pro posse suo, ac nunquàm cum sarraceno, pagano,schismatico,seu alio quolibet,communiorem catholicæ fidei non habente,aut cum aliquo alio Romanæ Ecclesiæ inimico vel rebelli, seu eidem manifestè suspecto, vnionem quamlibet, seu parentelam, aut confederationem, non habebit, sed Papam præsentem, & successores suos manutenere, defendere, & conseruare, contra omnes homines cuiuscunque existerent præeminētiæ,dignitatis vel status. Eidem etiam iurat manutenere semper, atque seruare priuilegia omnia per prædecessores suos, Reges ac Imperatores Romanos præfactæ Romanæ Ecclesiæ, & alijs quibuslibet Ecclesijs quocunque tempore concessa, confirmat,innouat.Concedit Terras, & Prouincias recognoscit, & eas denuo Ecclesiæ donat, promittitque in eis nullam per se, nec per alium iurisdictionem exercere. Sub eo iuramento promittit ne dum Ecclesiā, sed Ecclesiasticam libertatem, bona,iura, Prælatos, & Ecclesiarum ministros, manutenere, conseruare, atque defendere suo posse. Et vt latius in clem. in cap. Roma-
5 ni de iur. iur. † De iuramento autem quòd præstatur per infe-
6 riores clericos habetur in cap. quanquam 23. dist. † De iuramento quòd prestatur per vasallum Domino fæudi, habetur in cap. de forma 22. q.5. & de multiplici iuramento, habetur per

Specul.

7 Spec. de iureiurand. §. 1. versi. illud autem. † Quare requiruntur iuramenta ad præstandam fidelitatem? Non ne potest præstari fidelitas absque iuramento? Certè sic, sed iuramentum est obligatorium, ad eam præstãdam. Ratio aũt fuit hæc. Quia iurare est aliquid Deo teste dicere. Iuramentum est vox ipsius iurantis vel actus ipse, vel ipsum, quod iuratur Causa institutionis, una est, propter infirmitatem hominum, de facili dubitãtium. Cum enim volumus aliquibus persuadere, quod eis esset vtile, & non credũt simplici verbo permittitur nobis iurare cap. non est, & capitu. ita ergo capit. si per peccatum 22. q. 1. Alia causa est, propter idololatriam. Sicut enim concessum fuit, vt hostias Deo immolarent, nec
8 eas offerrẽt dęmonib. † sic potius permissum fuit, vt per Deum iurarent, quàm per creaturas, ne inciderent in crimen idololatriæ
9 cap. considera 22. q. 1. † Forma autem iuramenti alia fit solo sermone: Alia fit interuentu alicuius rei sacrę. Illa quæ solo sermone fit, secundum tria tempora triplex inuenitur. Aliter enim iurabant in veteri lege: Aliter in primitiua Ecclesia: Aliter hodie. In lege veteri iurabatur viuit Dominus. Viuit anima mea. Hæc addat mihi Dominus, cap. & iurabant 22. quæstio. 1. In primitiua Ecclesia, iurabatur. Testis est mihi Dominus: Testis est mihi conscięntia, hoc dico coram Deo, capitu. si peccatum 22. quæstio. 1. Hodie iuratur per Deum, & sic me Deus adiuuet, cap. de parentela
10 25. quæstio. 6. † Iuramentum autem non est præstandum nisi in dubijs, & necessarijs, cum pigri sint homines ad credendum, capit. Si peccatum supra allegatum indeffectum probationum, recurritur ad iuramenta, capitu. fina. de iureiurand. Est enim iuramentum maximum litium expediendarum remedium, l. 1. ff. de iureiuran. Ex causis igitur supra scriptis adinuentum est iuramentum, & etiam forma iuramenti, & si quis cadit in periurium,
11 eius † pœna est sicut de alijs mortalibus, capitu. prædicandum, 22. quæstio. 1. & fit intestabilis, capitu. paruuli 22. quæstio. 5. Azo. in autem iusiurandum, quòd præst. ab his in rub. dicit, quòd pœna est, ut interribilli iudicio puniatur, & sit cum Iuda in inferno. Potest ergo hic colligi quòd Episcopus non seruans, vel seruari non faciens canones, incidit in periurium, cum iuret defendere, & retinere canones. Non enim defendit, nec retinet, quæ non seruat, nec seruari facit, glo. in cap. sacerdotes 11. q. 7. quæ dicit, quòd à Prælato non seruante canones, potest recedi, sic vt receditur ab excommunicato, & ab alio præciso ab Ecclesia, & quoniam vtrunque dictum, simpliciter intellectum, satis acerbum est

dicerem, quòd procedunt ubi ex contemptu, quis non seruat, nec seruari faciat canones. Tunc enim Plælatus est periurius, & licitè ab eo receditur, vt in d. gl. est enim hæreticus in cap. alieni 2. q. 7. & per illum textum, restringitur illa gl. quòd debeat intelligi
12 † quòd hęreticus est, si credit Papam nõ habere potestatem condendi, cap. nulli fas 19. distinct. aliàs deponitur contemnens 4. distinct. §. hæc, & si legibus de quo est glo. in cap. generale de elect.
13 lib. 6. Hic animaduerte, † quòd Prælatus tenetur ex debito iuramenti iuuare Papã, ẽt contra Principem suum. Periurus est ergo Prælatus, qui timore sui Principis secularis, non addiuuat Papam Et an teneatur iuuare contra filios, seu parentes proprios? Glo. in
14 cap. de forma 22. quæst. 5. Vlterius quæri potest. † An Prælatus, qui iurauit consilium non reuelare, vel secretum? De quo sit intelligendum R. Est de honesto, non autẽ de inhonesto, sed de
15 hoc non est cogitandum. † Nam consilium Papæ præsumendum semper esse honestum: Verum malum consilium non tenetur Prælatus, seu vasallus, celare, quia ad hunc casum iuramentum non se extendit, capit. 1. de iureiurand. libro 6. debet reuelari ei, qui potest prodesse, & non obesse, & facit gl. in d. capitu. Ego N. Episcopus, ꝙ si iurauí non reuelare secretum, quòd intelligitur de honesto, & non de alteri nociuo, tunc possum reuelare, non omnibus sed illi, qui potest prodesse, & non obesse, vt puta sacerdoti, qui admonet illum, vt oret pro illo, argumen. ç. hoc videtur 22. q. 5. quòd bene not. & pro hoc est tex. iuncta gl.
16 in cap. verum 13. distinct. † Nulli vero Episcopo licet compelre clericos ad iurandum, nisi aliqua rerum Ecclesiasticarum dispensatio commissa fuerit. Capit. nullus de iureiurand. Nec igno
17 randum, † quòd iuramentum est tanti momenti, quòd si quis se obligauerit ad soluendas vsuras, ad eas soluendas non cogitur, nisi iurauerit, licèt postea illas repetere valeat. Capitu. debitores de iureiurand. Monachi tamen qui pro debito Monasterii iurant stare in obstagio, & fideiussores qui indemnem iurarauerunt creditorem seruare, iuramenta seruare coguntur Capi.
18 ex rescripto de iureiurand. † Si iuramentum esset extortum per metum, si seruari potest sine interitu salutis æternæ seruandum. Et si Ecclesia Romana à tali iuramento absoluere consueuerit, capitu. si vero aliquis eodem titu. Nec dici potest periurus sicut dici potest ille, qui ab Ecclesia venit remouendus, ex quo non necessitate, sed voluntate, venit contra iuramentum, capitu. quærelam eodem titulo. Secus si iuramentum esset in præ-

iudi-

iudicium iuris superioris, quo casu iuramentum non valet, capi-
19 tu, venientes eodem titu. † In iudicio autem triplex est iura-
mentum. Aliud voluntarium: Aliud necessarium. Aliud iudiciale,
Voluntarium deffertur à parte parti, extra iudicium. Ita dicitur,
quia ex voluntate deffertur, & voluntate suscipitur, vel recusatur
l. iusiurandum. ff. de rebus cred. & iureiuran. Necessarium dicitur
quòd necessitate à Iudice imposita defertur, & suscipitur, argu-
gumen. l. vltim. ff. de in lit. iurand. Nec enim potest hoc sacramen
tum referri. Item nec recusari, nisi prætendatur iusta causa recu-
sationis, l. generaliter. §. sin autem. C. de rebus credito. & iureiu
rand. Iudiciale dicitur, quia in eo pars vna alteri deffert iussu, &
non est necessarium subire, immo potest recusari. Item potest &
20 referri l. delata eodem titulo. † Effectus autem prædictorum iura-
mentorum est, quia ex eis omnibus datur actio in factum, l. acto-
ri. C. de rebus cred. & iureiurand. & ita hic habes formam iu-
ramenti, & quomodo, & quando locum habeat, & quotu-
plex sit iuramentum, & quæ actio ab eis nascatur.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio excommunicationis, vel periurij pro defensione Ecclesiæ potest quis opponere.*
2 *Ad defendendum admittitur qui aliàs ab agendo repellitur.*
3 *Periurus, & quilibet admittitur ad defensionem Ecclesiæ suæ.*
4 *Excommunicati, & periuri non repelluntur à defendendo nec admittuntur ad probandum, quod probatum non releuat.*
5 *Exceptio declinatoria debet esse prima, quæ opponitur ante aliàs exceptiones coram Ecclesiastico si res est spiritualis.*
6 *Exceptiones, quæ opponi possunt sunt multæ.*
7 *Crimina mutua compensatione tolluntur.*
8 *Statuto cauetur, quòd bannitus possit impunè offendi, & bannitus excipit.*
9 *Statuto cauetur, vt bannitus non audiatur nec agendo nec excipiendo bannitus excipit.*
10 *Reus licet non audiatur Iudicis officium tamen non silet.*
11 *Iudex ex officio potest repellere personas inhabiles à testimonio.*

Sexagesimum Octauum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio,† quod pro defensione suæ Ecclesiæ potest quis opponere exceptionem excommunicationis,vel periurij, vel aliam legitimam exceptionem.Nec per replicationem excommunicationis , vel periurij , repelli potest. Ideo cum quidam canonicus fuisset electus prior in Monasterio sanctæ Mariæ, alii canonici illius Ecclesiæ se opponebant electioni illius,vnde contra illos literas impetrauit. Ipsi vero cõstituti coram iudicibus proposuerunt prædictum Priorem non esse audiendum,ex quo erat excommunicatus,& periurus.Ipse vero Prior in modum replicationis obiecit excommunicationem, & periurium contra prædictos, scilicet vt eorum exceptionem elideret. Procurator Canonicorum respondit probationem illius electi non esse recipiendam. Nam & si illa probaretur non essent propterea à defensione suæ Ecclesiæ repellendi, & si excommunicatio contra electum probaretur in modum exceptionis repelleretur ab agendo, sed replicatio excommunicationis probata,non repelleret à defendendo. Iudices interloquuti fuerunt,quòd prius reciperent probationes super replicatione præmissa,propter quod ad sedem apostol. appellarunt. Mandat Papa quatenus si est ita reuocetur in irritum quicquid fuit factum post appellationem,cap. dilecti filii de excep. Ratio autem
2 decisionis hæc esse potest, † quia ad defendendum admittitur qui aliàs ab agendo repellitur. Exceptio opposita & probata, repellit, ab agendo. Replicatio vero nequaquam à defendendo
3 repellit, & si etiam probaretur. † Nam quilibet admittitur ad defensionem Ecclesię suæ etiam periurus, si ad agendum, ad accusandum admitteretur, quòd sequens suam,vel suorum iniuriam,capit. neganda 3.quæstio.11.capit.omnibus 4.quæst.vltim. Multo ergo fortius ad defendendum, cum vt supra dictum fuit. Ad defendẽdum admittitur, qui aliàs ab agendo repellitur,cap. cum inter & cap. dilecte de excep. Hic igitur animaduertendum
4 † quòd excõmunicati, & periuri non repelluntur à defendendo, nec admittuntur ad probandum,quod probatum non releuat, l.
5 matrem.C.de probat.ca.cum contingat de offi.deleg. † Sed coram quo Iudice exceptio periurii venit tractãda? Quia exceptio

declinatoria debet esse prima, quæ opponi debet ante aliàs exceptiones. Innocen. in capitu. cum super de offi. deleg. Bald. in margarita versi. exceptio ver. 24. & cum causa sit spiritualis debet tractari coram Iudice Ecclesiastico. Ita tenet Bal. in Margarita ver. Iudex ver. 65. † Et cũ multæ sint exceptiones, quæ opponi possunt aliquas referam. Potest igitur opponi exceptio. Tu non habes actionem, & ut est illa quæ impedit litis ingressum, vel litis contestationem, Barto. in l. si pupilli. §. videamus. ff. de negoc. gest. exceptio tua non interest, impedit litis ingressum Alex. post Barto. l. in posthumus, §. si quis ff. de inof. test. Anch. in clem. constitutionem de elec. exceptio quòd non audiaris, quia tua non interest vide Doc. in l. sinautem §. si homo. ff. de re. vendica. Angel. in l. pater filium. C. de inof. testamen. Innocen. in capitu. super his de accusa. & debet opponi ante litem contestatam, Bart. in l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. Exceptio non debes audiri, quia allegas turpitudinem tuam dr̃ dilatoria, & debet opponi ante litẽ contestatã, Inn. in d. c. super his Bar. in d. l. posthumus. §. si quis in l. si mr̃ decedens ff. de inoff. test. Exceptio ẽt nullitatis processus, vel sníæ si dependet ex defectu iudicis, semp põt opponi, ẽt si extaret statutum, q̃ contra sníam nulla posit opponi exceptio. Ita tenet Rom. in cons. 42. solum, i. & per Pet. Philip. Corn. in cons. 144. Exceptio falsi Procuratoris, põt opponi ante, & post sníam, ad annullandũ iudiciũ Io. de Ana. in cõs. 96. Et hic aduertẽdum, q̃ Procurator dr̃ ẽt falsus illi qui habuit mandatũ, & postea fuit reuocatũ. Idẽ si incipit gerere ante habitã notitiam mandati. Idẽ si esset substitutus Procurator à non habente mandatum, i. potestatẽ substituẽdi, puta à Procuratore ante litẽ contestatam, quia ante substituere non põt, sed postea sic l. qđ quis & ibi Mod. C. de procu. c. 1. de procu. li. 6. Post istas relatas exceptiones cõsidero, q̃ contra exceptionẽ criminis non datur replicatio criminis, & ita vr̃, q̃ contra exceptionẽ doli, non datur replicatio doli, quod probatur, ẽt in l. apud Iulianum. §. Marcellus. ff. de dol. except. Contrarium videtur in l. cum mulier, & l. uiro ff. solut. mat. vbi si contra mulierem repetẽtẽ dotẽ vir excipit de adulterio, admittitur replicatio mulieris contra virũ de lenocinio. Ad idẽ c. pe. & ult. de adul. vbi contra proponentẽ adulteriũ mulieris, mulier admittitur proponẽs adulteriũ viri. † Et ita mutua cõpensatione crimina tollũtur, fol. gl. fi. in d. c. dilecti concludit, q̃ replicatio admittitur qñ ea non admissa excipiens remaneret in lucro, ut est in d. l. cum mulier, & d. capit. penul. reijcituruera replicatio, si ea admissa, agens remaneret in

lucro

lucro, sic loquitur in d.§. Marcellus, & casus hic in d.cap. dilecti. Nam si replicatio istius electi fuisset admissa, admitteretur iste electus excommunicatus ad agendum, & sic reportasset commodum. Eadē est ratio, ne alter remaneat in lucro, alter in damno. Hunc articulum tangit Innoc. in cap. intelleximus de adult. & in
8 cap. præsbyterorum de reb. eccl. non alien. † Ex his infertur, ad reliquas quæstiones. Statuto cauetur, quòd bānitus posit impunè offendi. Accusatur Titius, quòd percusit Seiū. Titius excipit quòd Seius erat bannitus, & ita potuit impunè offendi. Replicat Seius, quòd etiam ipse Titius est bannitus. An debeat admitti replicatio? Cōcludit Bar. post Iac. de Aren. in d.l. cum mulier, quòd non. Quia cum Titius sit reus necessario potest proponere omnē exceptionem inhabilitātem accusatorem, nec potest ipse repelli, glo. in ca. a nobis de excep. P otest etiam quæri de alia quæstione.
9 † Statuto cauetur, vt bannitus non audiatur, nec agendo, nec excipiendo. Agit Titius contra Seium. Excipit Sæius, Titiū esse bannitum, & ita non debere audiri. Excipiens contra agentem replicat Titius, quòd ipse Sæius est bannitus, & ita non debet audiri excipiens. Quid faciendum? Nō enim poterit audire vnum quin incidat in statutum. Iac. de Aren. tenuit excipientem non audiendum, obstante statuto Bar. autem post multa concludit, non procedere iudicium, quia qua ratione non debet audiri reus excipiens, eadem ratione non debet audiri actor agens, ex quo vterq; est bannitus. Et ratione banni debet Iudex vtrunque repellere. Hoc mihi magis placet, nam actor potest repelli iudicis officio, vt
10 in l. quos prohibet. ff. de postul. † Vnde licèt reus non audiatur, iudicis officium tamen non silet, quòd etiam not. Inn. in cap. intimauit de test. vbi dicit, iudicem ex officio suo posse repellere à testimonio personas indignas, etiam nullo excipiente. Et idem in aliis actibus iudicialibus tex. cum glo. in cap. quærendum, & in
11 cap. qui sunt. 2. q. 7. † Potest iudex ex officio repellere personas inhabiles, etiam si aduersarius propter suum delictum sit priuatus facultate excipiendi, glo. & Innocen. in cap. nulli. de accus. Et hoc modo habes quando exceptio admittenda, & quando replicatio repellenda.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio cum mala fide, nec iure canonico, nec ciuili valet.*

2 *Consuetudini & constitutioni derogandum est, quæ sine peccato mortali seruari non potest.*

3 Præscri-

3 *Præscribens in nulla parte debet habere malam fidem.*
4 *Peccatum est, quod non est ex fide.*
5 *Constitutio, quæ non est nec iusta nec honesta est ipso iure nulla.*
6 *Lex non potest dici si continet peccatum. Idem si continet inhonestum.*
7 *Præscriptio tria habere debet ad hoc, vt valeat bonam, fidem, titulum, continuatam, possessionem.*
8 *Præscriptio interrumpitur multis casibus, per petitionem, per legatum, per protestationem, per ædificationem cum sequentibus vsque in fine.*
9 *Præscriptio de iure canonico impeditur per missionem executoris.*
10 *Impræscriptibilia sunt libertas, Tributum, Decima, seruitus, quæ causam continuam non habet cum alijs.*
11 *Fides bona vel mala in præscriptione quomodo probatur.*
12 *Ecclesia Romana sola gaudet in præscriptione spacio centum annorum.*

Sexagesimum Nonum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, †quòd nec in iure canonico, nec ciuili valet præscriptio cum mala fide. Nam quicunque facit contra conscientiam, ędificat ad gehennam, & ideo statuit Concilium, quòd nulla valeat præscriptio absque bona fide, tàm canoni-
2 ca, quàm ciuilis. † Quia generaliter omni consuetudini, & constitutioni derogandum est, quæ sine peccato mortali seruari non
3 potest. Ideo oportet vt † qui rem alterius præscribit, quòd in nulla parte præscriptionis habeat malam fidem, capit. fin. de præscrip. Ratio decisionis esse potest. Quia qui præscribit in nulla tẽporis parte rei alienæ conscientiam habeat. Ideo derogatur constitutioni, & consuetudini, quæ sine peccato mortali seruari non
4 potest. Hic igitur considera, quòd omne † quod non est ex fide peccatum est. Et sunt verba Apostoli ad Roman. in capitu. 14.
5 †Nam constitutio, quæ non est nec iusta, nec honesta, est ipso iure
6 nullla, capitu. erit autem lex 4. distinct. † Sed quando continet peccatum, non potest dici lex. Et idem si continet inhonestum, ꝙ tenet Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure l. fi. C. si contra ius, vel vtil. pub. Hinc est, quòd mala fide quis præscribere non po-
7 test. † Ad hoc vt quis præscribere valeat, tria requiruntur. Bona fides; Titulus, & continuata possessio, capit. quòd autem 16. q. 3. in glo. magna licet tamen præscriptio habeat requisita de qui-
8 bus supra. † Nihilominus in multis casibus interrumpitur præ-

scriptio

scriptio Abb. in c. illud de præscrip. primo per petitionem debiti, etiam pro parte tantum, Bal. in cap. 1. §. quid ergo de inuest. re. alie. fa. Bar. in l. naturaliter ff. de vsucap. Secundo per legatum debiti factum creditori, quia id sapit recognitionem. Bal. in l. 1. ver. sed nunquid C. de fur. Item per protestationem. Bar. in l. non solum §. morte ff. de oper. nou. nunt. Paul. de Cast. consilio 238. alias consilio 292. inci. visa suprascripta facti. Et per Alex. in d. l. naturaliter, & per Fely. in cap. nihil, & in cap. illud de præscrip. Item per ædificationem quæ interuertit possessionem deficit præscriptio Bal. in l. 2. C. de re. vend. & Alex. in d. l. naturaliter, & in l. 3. §. Labeo ff. de acqui. poss. Item per solutionem vsurarum, per quàm fit recognitio debiti. l. plures, & ibi Doc. de fid. inst. gl. & Doc. in l. cum notissimi. §. immo. C. de præscrip. 30. ann. Item fit interruptio, ut in cap. illud de præscrip. vbi etiam dicunt, nec pignus ob hoc datum præscribi. Bar. in d. l. naturaliter. Item per notificationem factam Domino à colono conuento rei vend. Bald. in l. 2. pen. col. ff. vbi in rem act. Abb. in d. c. illud. Item per treguam per not. per Bald. in tit. de pact. const. §. vasalli qui. Item per contradictionem aduersarij Bal. in l. si aquam C. de seru. Item per exilium, vel bannitionem, Bal. in tit. de pac. const. §. Imperialis. Item per malam fidem superuenientem, ante perfectam præscriptionem cæptam, non post de iure canonico. Bald. in l. 2. col. 3. vers. melior ratio est. C. de seruit. & in l. cum notissimi. §. immo. C. de præscrip. 30. ann. Item superueniens mala fides, c. 2. de reg. iur. Imol. in cap. fi. de præscrip. Bar. in l. aliena. ff. pro empt. non vero si superueniat dubitatio, an res sit aliena Doc. communiter in d. ca. fi. Angel. in l. super longi. C. de præscrip. long. temp. Alex. in l. 3. §. quam. ff. de acq. poss. Item per expressam recognitionem debiti. l. in contractibus. C. de non num. pec. gl. & Doc. in d. l. cum notissimi. §. immo. Item per alluuionem, & inundationem aquarum, gl. & Bar. in l. 1. C. de de ann. excep. l. cum vnus. §. fi. ff. de bon. auth. Iud. poss. Bar. Doc. & Alex. in d. l. 3. ff. de acq. poss. vbi Alex. dicit verum, nisi inundatio sit artificiosa, & vtilis, & facta ad irrigandum agros, Bal. in l. 1. 24. col. de confess. Bald. & Angel. in l. seruitutes. ff. de seruit. Barth. Cæpolla de seruit. verb. cap. 20. Qui dicit, quòd quis non præscribit clausam molendini, quam cursus aquarum semper interrupit, si eam inundatio totaliter, vel pro maiori parte destruxerit, quod not. Idē in fundo propè flumen, quæ nunquàm præscribi potest, propter frequentem alluuionem interrumpentem. Barth. Cæpoll. in tra-

ctatu

statu de alueo ver. speciem. Item per inundationem, non perditur possessio, in casibus nominatis. Itē interrumpitur si possessio mea fit lacus. Bal. in l. 1. C. de confes. Item per bellum, & pestem tantam, quòd ius in loco non reddatur. Bar. in d. l. naturaliter, Doct. in cap. ex transmissa de præscrip. ubi dicunt, quòd tunc dormit, sed continuatur cessante bello, vel peste, tempus præcedens, secundus casus. Idem dicunt Docto. in ferijs repentinis, dummodo nolens agere protestetur. Aliqui Doct. tenent tutius esse, q̄ currat, sed detur restitutio, secus vero in aliis feriis consuetis. Secundum Inno. & alios in capit. cum non liceat de præscrip. quæ tenet, quòd currit, sed detur restitutio, hoc nō procedit in præscriptione 30. annorum uel statuta subrogata ei loco, quia habet tempora continua, & currit, qualitercunque impeditis, cum sit mere odiosa in negligentibus. Paul. Cast. in in consi. 293. Item dormit, & non currit, tempore quo ius non redditur in loco. Inno. in d. c. ex transmissa. Item tempore uacātis Ecclesiæ, Bald. in d. §. immo. Item tempore quo Prælatus est hæreticus, vel excommunicatus, uel dilapidator, ca. si sacerdotes 16. q. 3. Item tempore inutilis Prælati dormit, & nō currit p̄scriptio, c. cū non liceat, & c. auditis de præscr. Item interrumpitur per schisma Bar. in d. l. naturaliter uer. Item non currit. ff. de usucap. Bal. in d. §. immo in 2. col. uer. eadem ratione ēt contra Ecclesiam Romanam, c. cū nobis de præsc. item per actus cōtrarios consuetudini, duos vel tres, gl. sing. l. nemo. §. tprales, de re. iur. Pau. de Cast. in l. consueto. ff. de legi. Item per dationem fideiussorum, l. cum quis. §. si quis pro reo, & ibi Bar. de solut. Itē per apprehensionem rei oblatæ gl. in verb. innouata in d. l. cum notissimi. §. immo, & ibi Doc. item si seruus vsufructui debitus aliqualiter pro se fruatur gl. in d. §. immo l. arboribus, §. Idē tractat. ff. de vsufruc. & quemadmo. quis utat. per productionem instrumentorum, vel actorum, factam contra potestatem Bal. in l. 1. ff. de in ius uoc. & in l. 1. c. quando libel. Prin. dat. Lanfrāc. in tract. de arbitr. 7. par. q. 32. Item per solam libelli accusatorii porrectionem interrumpitur præscriptio statuti, licèt in ciuilibus citatio, uel litis contestatio requiratur. Bar. & Alex. in l. mariti §. quinquennium. ff. ad l. Iul. de adul. Bal. in l. 2. ver. Sed quæro, c. quando libel. Prin. dat. Doc. in cap. illud de præscrip. Item per litem contestatā, corā Iudice suo factā l. more. C. de re. vēd. l. si post acceptū, ff. de re. uēd. Bar. in l. 2. §. fi. ff. pro empt. & in l. fi. in prin. ff. de eo per quē fac. erit. Item per citationē legitime

factam in Iudicio, etiam vnicam, non peremptoriam in ciuili causa. Abba. in capitu. illud de præscript. vbi dicit, quòd intelligitur de citatione valida, pro dicta lege, cum notissimi. Immo etiam si citatio esset generalis, & indiscreta, Bald. in Authenti. offeratur. C. de lite contestata. Item interrumpitur per missionem executoris in corporalibus, aliàs non. Bartol. in lege secunda, versiculo vlterius sequitur. C. de seruit. & in l. 1. C. quando libel. princi. dat. l. 1. ff. de in ius voc. Bal. in l. 2. §. fin. ff. pro empt. vers. sed hic videtur contra ubi dicit verum, cum distinctione. l. fin. ff. de eo. per quem fac. erit:
9 quod tamen est verum de iure ciuili, † sed de iure canonico semper impeditur præscriptio per missionem executoris. Bal. in d. l. 2. C. de seruit. Angel. Aret. institu. de act. §. neque Barth. Cœpo. de seruit. urb. cap. 20. Oldrad. in cons. 276. Item per solam formationem inquisitionis. Bald. in l. 1. C. quando libel. Princ. dat. & per eum in Authen. offeratur 6. colum. C. de lite contest. Item per libelli oblationem. Bald. d. §. immo quia habet vim citationis ad effectum interrumpendi. Bart. in d. l. mariti. §. quinquennium. ff. de adult. quòd est verũ etiam coram arbitris secundum Oldrad. in consi. 176. Item verum si sit malè conceptus. Bar. in l. accusaturus, ff. de adult. Specu. de cita. vers. nota. quòd criminali Alex. in l. iuste. ff. de acquiren. possess. Bal. in l. 1. C. de fruc. & lit. expens. vbi dicit, quòd per libellum ineptum cuius vigore sit reus absolutus, interrumpitur præscriptio, sed interruptio, sicut alia perimitur secũdum Alex. in d. l. accusaturus. Et dic per libellum ineptum interrumpi prescriptionem, si tamen detur præsenti in iudicio, etiam non citato, Specula. de reo vers. qui habent ius. Item verum etiam si sit incertus, l. fina. C. de ann. excep. & ibi Bar. qui idem tenet, si sit generalis. Item per amissionem possessionis, Bald. in d. §. immo. Item per solã nuntii missionem, seu citationem, si præscriptio sit longissimi temporis, l. more. C. de rei uendicat. Bald. in l. contractibus. C. de non nume. pecun. Item per nuntiationem nou. oper. l. aliena, & ibi Bar. pro emp. Item per expulsionem gl. & Docto. in l. qui fundũ §. bona fide versi. redhibeatur. ff. pro empt. Item per deffectum tituli superuenientem prescribenti. Bal. in d. §. immo. Item per defectum rei, quę extare naturaliter desistit, quia res sacra. Bal. in d. §. immo. in 2. col. vers. item interrumpitur si res. Item per defectum superuenientem personæ præscribenti, quia forte fiat incapax Bal. in d. §. immo colum. 4. in versi. item

si su-

fi superuenit Bar.in l.naturaliter in 4.col.versi.Item requiritur ff.de vsucap.Item per amissionem prædij damnantis,Bar.in d. l.naturaliter.Item quando præscribens impeditur præscribere.Item quando impeditur uti iurisdictione, vel iure eligendi, Bal.in d.§.immo in ult.colum.uersi.Item si quis.Item si possessor sit furiosus,infans,vel in potestate constitutus,Bald.in d. §.immo in vlt.col.Item per primum decretum Bald.in l.consentaneum in 6.colum.C.quomo.& quando Iud.sed glo.sing. tenet contrariũ in regula sine possessione.Lib.6.Bart.in l.is qui Reipublicæ.ff.ex quibus caus.ma.an idem sit stante statuto, ꝙ post decem annos debitum peti non possit,nisi de eo fuerit facta executio, prius. Bal.in d.l.consentaneum.Bar.in d.l.is qui. Item per responsionem tertij in iudicio. Specu. de lit.contest. versic. licet persona. Item per stipulationem etiam inualidam. Item per litis contestationem factam auctore solo in causa pupilli,Docto.& Bar.contra gl.in l.1.§.sufficit,colum.2.vers.quæro vtrum.ff de administrat.tuto.vel à pupillo cum auctoritate tutoris.Item per exceptionem compensationis. Item præscriptio seruitutis interrumpitur sola citatione,si præscribens non nitatur ex titulo, alias per lit.contest.Bar.in l.2.in fi.C. de seru. Item pro recognitione in dominum Barto. in l. male. C. de præscrip.30.l.cum notissimi.Item per citationem quam libellus præcedat, Alexand.in l.si finita §.Iulianus de damn.infect. Item impeditur per differmem annuam solutionem , ut quia colonus certis annis soluerit plusquam aliis,interrumpitur prę scriptio contra Dominum Flo. in l.quod autem.ff.de seruit. urba.præd.Item impeditur. Contra non solutum alterius rei solutæ ab eodẽ,qui duo soluere debebat,& non soluit nisi unũ,gl. in dl.cum notissimi.§.penu. Item permissionem in possessionem causa rei seruandæ.Barto.in l.Celsus in 4.colum. uersicu. sed una lex est.ff.de usucap. Item per sequestrum factum partium consensu,quod priuat possessione Barto. in l.interesse. ff. de acquiren.possess.Bald.in l.1.C. de prohib. sequestra. pec. & per Felyn.in d.capitu.illud de præscrip. hactenus dixi quomodo & quando præscriptio interrumpitur, nunc autem uidendum quando non interrumpitur præscriptio ratione rei impre
10 scriptibilis. † Sunt igitur quædam res impræscriptibiles , ut contra iura libertatis non præscribitur,ca. placuit §. potest 16. quæstio.3.Item nec in tributis præscribitur d.capitu.placuit §. porrò l.cõperit.C.de præscrip.30.anno. Item nec in matrimo-

nio cap.quòd Deo 33.q.5.Item nec decimæ à laico præscribũ tur.cap.causam de præscrip.Item videtur quòd non præscribitur in repetitione rerum peculii,l.repetitio,C.ne de stat.defuncto.Item & in seruitutibus,quæ continuã causam non habent, l.seruitutes,ff.de seruit.Item in limitibus.cap.licèt 16.quæst.3. Item in procurationibus debitis ratione uisitationis,cap.cum ex officii de prę̃scrip.Item & in obedientia, ca. cum non liceat de præscrip.& ita concludendo,quod hic habes ea, quæ requiruntur ad præscribendum,& quando, uel ex qua causa interrumpitur præscriptio,& ea quę̃ sunt impręscriptibilia.Et cum in præsenti,cap.fin.de præscrip.habetur,quod malæfidei possessor nunquam præscribit.Quærendum arbitror, † quomodo 11 probabitur malafides,si fides siue bona,siue mala , consistit in animo? Dedirecto,dari nõ potest probatio. Glo. in §. alien.inst. de actio.tex.in l.dolum,C.de dolo,cap.2.de renunt.libro 6.itaque ex coniecturis duntaxat probari poterit.D.l.dolum,& d.c. 2.si ius resistit possidenti, est præsumptio malæfidei, vt in Reg. qui contra iura, de Regu. iur.libro 6.& cap.ad decimas de restitu.spol.lib.6.& l.quemadmodum,& quod ibi not.C.de agricol.& cens. libro 11. Hanc tamẽ prę̃sumptionem malæfidei purgat diuturnitas possessionis,vel iustus fucus, in acquirendo, ut not.Innocen.in cap.2.de integrum restit.nota. Barto.in l.cum quę̃rebatur,in fin.c. vnd.nisi autem ius commune non resistit, potest malafides probari,si possidenti fuit denuntiatum tempore acquisitionis,quòd res illa erat aliena, ut l. si fundum. c. de euict.Idem si coram aliquibus dixit se non ignorasse, uel scire,rem esse alienam.Nam præsumitur illud in mente habuisse. l.Labeo.ff.de suppel.leg.& 22.quæstio.2.cap. is autem. Item si de hoc erat fama in uicinia, & ipse possessor erat vicinus. Præsumitur enim quòd ipse debet scire ratione uicinitatis,de prę̃sump.cap.quosdam,& cap.quanto de postul.Prælat.capi.1.16. distin.cap.quod dictis not.Bart.in l.1.ff.si certum petatur, & in l.celsus,ff.de usucap. Item si fuit sibi denunciatum post acquisitionem possessionis , per personam cui erat uerisimiliter credendum,maximè dedit tanta indicia,quibus uerisimiliter debuit credere. Argum. capit.inquisitioni de sent.excommunic. & cap.cum continga t de rescrip.hoc est de mente Barto.in extraua. ad reprimen. in uers.denuntiationem,in fi. facit l. quòd te,ff.si certum petatur, & si noluit informar i , habetur pro informato , ut nota. Barto. in d.extrauagan. text.in l. 1.§. 1. ff.

quod

quòd ui aut clam. & in capitu. 2. de tempo. or din. lib. 6. videtur enim affectata ignorantia, ut ib. Eix his igitur concluditur malę fidei possessorē nullo iure præscribere posse. Verum Ecclesia contra aliam Ecclesiam præscribit spatio 40. annorum, cap. illud de prę scrip. † Sola Ecclesia Roman. gaudet spacio centum annorum C. de sacrosanct. Eccl.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra matrimonium nunquam transit in rem iudicatam.*
2 *Sententia reuocatur si de errore constat.*
3 *Ecclesia si constiterit decepta ex quo indebitè matrimonium fuerit separatum per iudicium in simul permanere faciat.*
4 *Sententia præsumitur pro matrimonio donec error, vel iniquitas probetur.*
5 *Iudex in dubio debet admittere quærelam.*
6 *Matrimonij causa post tres sententias si non potest appellari potest tamen quærelari.*
7 *Sententia ex relatione medicorum, vel obstetricum, uel in arte peritorū nunquam transit in rem iudicatam.*
8 *Sententia lata de consilio sapientis non transit in rem iudicatam.*
9 *Sententia super ætate per aspectum corporis non transit in rem iudicatam.*
10 *Sententia ex probationibus priuilegiatis, vel ex præsumptionibus, vel quando vertitur periculum animæ non transit in rem iudicatam.*
11 *Sententia excommunicationis non transit in rem iudicatam.*
12 *Sententia iniqua non transit in rem iudicatam.*
13 *Matrimonium sanctitate, nobilitate, & prioritate omnes contractus mundi antecellit.*
14 *Matrimonium fuit iustitutum in paradiso ab ipso Deo. Hinc est, quod est sacramentum.*
15 *Matrimonij bona dicuntur tria, fides, proles, & sacramentum.*
16 *Matrimonium expreßum & verum, præsumptum, & putatiuum reperitur.*
17 *Matrimonij impedimenta sunt in duodecim casibus.*
18 *Matrimonij alia duo sunt impedimenta tempus feriarum, & interdictum Ecclesiæ.*

Septua-

Septuagesimum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio quòd, † sententia lata contra matrimoninm nunquam transit
2 in rem iudicatam. † Nam quandoque reuocatur, si de errore constat, ut si quidam duxerit in vxorem, & secuta copula carnali, tandem scandalum inter eos est extortum. Quia consanguinei mulieris nouerunt quęstionem cõtra virum, quòd illa non poterat esse eius vxor, & ita studio utriusque interueniente fuerunt separati minus iustè. Vir enim ad conscientiam rediens accessit ad Papam, & prædicta exposuit, unde Iudicibus mandauit quatenus si constiterit eos non fuisse legitimè separatos, & Ecclesiam deceptam fuisse, ipsos faciant in simul permanere. Cap. lator de sententia, & re Iud. Ratio decisionis istius capituli fuit ne matrimonia canonicè contracta ex quadam leui-
3 tate dissoluantur. Ideo Papa mandauit, † quod quatenus constiterit per iudicium eos non fuisse legitimè separatos, Ecclesiamque deceptam ipsos virum, & mulierem Ecclesia insimul permanere faciat, unde ex hoc habetur, quòd sententia lata cõtra matrimonium, non transit in rem iudicatam, gl. in l. 3. §. pe. in uers. agatur. ff. de iureiurand. Doct. in l. admonendi eod. titu. Paul. de Cast. in consilio 268. in quo cons. ponit etiam an talis sententia facit filios nascituros non censeri legitimos, & an dos
4 repeti possit? † Verum prædicta sententia præsumitur, donec error, vel iniquitas probetur. Hostien. Ioan. And. & Doct. in ca. consanguinei de sent. & re. iudic. Item non semper quis auditur contra dictam sententiam, sed tunc cum iusta causa mouet iudicem, quòd facere potest etiam parte non citata. Innocen. & Docto. in cap. tenor de senten. & re. iud. in glo. in verb. muliere ibi Inno. dicit quemlibet de populo maximè consanguineum audiri contra dictam sententiam, & quòd Iudex non debet esse facilis in admittendo, sed demum habita bona informatio-
5 ne iusta de causa quęrelę. † Sed in dubio debet admittere. Inn. Host. Ioan. And ibi. Item quilibet auditur post sententiam ipsam, quandocunque alleget errorem. Hostien. & Ioan. Andr. in d. capitu. consanguinei in 2. column. in vers. quæro si ista mulier Item uerum quo ad partem, quia etiam interlocutoria transit

in

in rem iudicatam quo ad partem respectu probationis factę in causa,cap.cum dilecti,& ibi Butri.de elect.quòd uerũ nisi emanassent tres sententiæ conformes,gl.not. secundum Abb. in c. fraternitatis de frig.& malefi. quam tamen ibi reprobat Butri.
6 sed intellige glo.ibi, † quòd licèt post tres sententias in causa matrimonii non possit appellari,posset tamen quærelari, si sit notorium de iniustitia,secundum Alex.in l.uir bonus. ff.de iud.sol.Felyn.in d.cap. lator & in Rub.3.colum.in fin.de spon sa.nedum sententia matrimonii non transit in rem iudicatam,
7 verum nec † sententia ex relatione medicorum,uel obstetri cum,vel in arte peritorum nunquam transit in rem iudicatam not.in l.3.§.pen.ff.de iureiur.& in cap. fi. de frigid.& malefi. & in cap.proposuisti de probat.Dec.in cap.cessante de appell. & in cap.intimasti eo.tit.quod quandocunque potest retractari, Ias. in rep. l. admonendi in 26. col. ff. de iureiurand. cum con-
8 cordantibus ibidem per eum signatis, † & etiam quando est lata de cons.sapientis.Dec.in consilio 275.colum.2.in fin.Nam sententia lata secundum consilium sapientis ex forma statuti, vel de voluntate partium,quandocunque poterit retractari, si superuenerit Doctor magis peritus,qui contrarium consulat, cum talis sententia nunquã transit in rem iudicatam, quòd est tenendum cordi,quia est dictum singularissimum, secundum Alex.in l.si ab hostibus in 3.colum.vers.& pro hoc singularissimè.ff.solut.matrimon.& hæc est communis opinio, secundum Dec.in cons.277.incipiente non leuis in fi.uolum.2.quòd sententia lata de cons. sapientis nunquam transit in rem iudica-
9 tam. † Item nec sententia super ætate per aspectum corporis non transit in rem iudicatam,Bald.in l.si minorem uers. quęro ulterius,C.de in integrum rest.secus si ex veris probationibus cap.cum dilectus extra eo.titu. Bar.in l.minor 25. annis., & in
10 l.de ætate,ff.de minori.Item † nec sententia ex probationibus priuilegiatis,vel ex præsumptionibus, vel quando concernitur periculum animæ non transit in rem iudicatam.Inno. in cap.tua nos in 2.col.de cohab.cle. Angel.in l.1. C.sent.resc.non poss.Alexan.in l.admonendi,& ibi Ias.in rep.in 25.colum.ff. de iureiurand.ubi etiam dicitur probationem priuilegiatam,quæ non legitima de iure communi approbatur tanquam legitima per statutum, ut quod unicus testis cum fama probet, & talis sententia per aliam quandocunque retractatur, gl. in uersicu. confirmantes,& Docto.& in cap.inter Monasterium de re.iud.

cap.

cap.in ſumma 35.q.9. & in d.cap.conſanguinei & in cap.ex parte de reſt.ſpol.l.qui adulterium,& ibi Angel.C.de adulte.Dec. in cap.cum ceſſante colum.6.de appell.Alexan.in l. ſi in rixa.ff. 11 ad l.Corn. de ſicca. † Item nec ſententia excommunicationis non tranſit in rem iudicatam.ca. ad reprimendam de offi. ordin.& ibi glo.in uerſ.ſuſpendatur.Dec. in cap. qua fronte de appella.niſi ad præſumptionem iuſtitiæ cum poſt decem dies ſumatur pro ea,vt ſic excommunicato incumbat onus probandi de iniuſtitia,d.cap.ad reprimendam,& cap.ſacro de ſent.excommunica.Doc.in d.cap. conſanguinei.Ibi dicunt,quòd contra ſententiam, quòd quis non ſit excommunicatus, is ſemper auditur, probaturus contrarium,ne contra conſcientiam 12 habeat excommunicari. † Item ſententia nunquam tranſit in rem iudicatam quando eſt iniqua euidenter ex inſpectione facti euidentis. Bald. in l. 1. C. ſenten. reſcinden. non poſſeſsio.Innocent. & Doc. in capitu. fraternitatis de frigid. & malef.Alex.in conſ.52.in 4 par.& etiam in l.admonendi.ff.de iureiuran.colum.7. Sententia igitur in caſibus in quibus nõ tranſit in rem iudicatam,poteſt dici nulla ratione ordinis iudiciarij,& iniuſta propter merita cauſæ.Hoſtien. & alij Docto. in d. ca.conſanguinei vbi dicunt verum etiam poſt decennium, ſed non per appellationem poſt decem dies,ſed per uiam querelæ quandocunque vt ibi per glo.in verſi.probaretur,Glo. & Doct. in capitu.ad reprimendam in uerbo.ſuſpendat de offic.ordin. & in cap.ex literis in verb.ſupplicauit de reſtitut. in integrum 13 ſententia non tranſit in rem iudicatam, contra † matrimonium,quod ſanctitate,nobilitate, & prioritate omnes mundi contractus antecellit.Felix Malleoli in tract.de matrimonio nu 14 mero 20. Quòd verificatur, † quia fuit inſtitutum in Paradiſo ab ipſo Deo,& ante peccatum.Geneſis in capit.2.in fin.ibi. Hoc nunc os ex oſsibus meis, & caro de carne mea. Et ita habetur in capitul. vni. de uot. libro 6. ex tunc non fuit inſtitutum contra peccatum, cum peccatum non erat: ſed erat inſtitutum in remedium naturæ & humani generis propagationem.Poſt peccatum fuit inſtitutum tempore legis naturę in infirmitatis remedium. Hieronymus ait ſuper lucam quod eſt translatum in cap. ſicut in §.1.& 2.22.quæſtio.2.Prima inſtitutio coniugii in paradiſo facta eſt, ut eſſet immaculatus Torus, & honorabiles nuptiæ ex quibus ſine ardore concupiſcentiæ cõciperent,ſine dolore parerent. Secunda inſtitutio propter illicitum

licitum motum eliminandum extra paradisum facta est, ut infirmitas prona in ruinam turpitudinis honestate exciperetur, coniugij. Hoc ait Aug. de bono coniugali, quod translatum est 32.q.2.cap.quicquid. In lege Moysi fuit institutum matrimonium, quo ad distinctionem personarum, sed secundum, quod representat mysterium coniunctionis Christi, & Ecclesiæ institutionem, habuit à lege gratiæ, & secundum hoc dicitur sacramentum legis gratię. Quod ante aduentum Christi non fuerat tale institutum, & ulterius matrimonium fuit, & est sacramentum. Nam fuit sacramentum ab institutione matrimonii, & adhuc est inter infideles, ut dicit tex. in cap. gaudemus de diuor. vbi dicitur, quòd cum sacramentum coniugij apud fideles, & & infideles existat, sed aliter, & aliter inter fideles, & infideles. Et quòd sit sacramentum attestatur Apostol. ad Ephesios, in cap. 5. ibi loquendo de matrimonio dicit. Sacramentum hoc magnum est. Sed in quo consistat sacramentũ? R. In verbis consensus de præsenti, & non in benedictionibus sacerdotis, quæ sunt, quoddam sacramentale, licèt in ca. cum in Ecclesia de sponsi. videatur præsupponere, quòd in benedictionibus sit sacramentum. Quòd debet intelligi sacramentum pro sacramentali. Et licet matrimonium absque carnali copula sit sacramentum vnionis Christi, & Ecclesiæ, quæ est per charitatem, 15 non tamen figurat illam, quæ est in naturæ conformitate. † Sed matrimonium consummatum utranque unionem figurat, à quo tria bona dicuntur fides, proles, & sacramentum. In sacramento attenditur, ut coniugium non separetur. In fide ne post vinculum coniugale cum alio, vel alia contrahatur. In prole vt à matre suscipiatur, & religiosè educetur, cum proles non dicitur bonum matrimonii, solum in quantum per matrimonium generatur. Cum igitur matrimonium sit tanti momenti, vt supra dictum fuit, meritò sententia non debet trãsire in rem iudicatam. Sed cum matrimonium dicatur duplici- 16 ter. † Matrimonium expressum, & verum, & aliud præsumptum. Verum matrimonium est, quando inter legitimas personas interuenit consensus legitimus de præsenti. De iure canonico datur aliud matrimonium sine verbis, scilicet tacitum, & præsumptum. Et istud præsumptum dicitur tripliciter, scilicet præsumptum præsumptione iuris, & de iure; & præsumptum præsumptione iuris, & de iure dicitur altero de duobus modis. Vel quando matrimonium in ueritate non erat apparens, cum non adesset forma Ecclesiæ, nec constabat de expresso con-

sensu, tamen ex actu intrinseco lex presumit matrimonium ex tali præsumptione, statuit esse matrimonium verum in tantum, quòd non excluditur per aliud matrimonium, etiam contractum in faciem Ecclesiæ, vt in capi. is qui fide de spons. dicitur matrimonium præsumptũ iuris & de iure. Alio modo quãdo non solum defuit aliquid de substantia matrimonij, sed interuenit suum contrarium, vt putà ibi consensus matrimonij, qui est de substantia debeat interuenire, interuenit dissensus, & post dissensum tacitus consensus, Cap. ad id capi. veniens in 2. de spons. vbi inter contrahentes per metum licet apparenter non videatur matrimonium, tamen venientẽ tacito consensu lex præsumit & iudicat matrimonium. Alio modo dicitur præsumptum simpliciter præsumptione iuris, quando non apparent substantialia matrimonii, sed aliqua signa, seu coniecturæ ad matrimonium, scilicet subarratio, aut cohabitatio in eadem domo, lecto, & mensa, & vocant se coniuges, vt in capitu. si quis vxorem. Et in capitu. si quis vxorem desponsauerit, 27. quæstio. 2. & in capitu. nostrates 30. quæstio. 5. & in capitu. illud de præsump. Sed admittitur probatio in contrarium, & in omnibus his præsumptis matrimoniis habet locum opinio Hostien. Anton. & Abba. scilicet quòd tenet, matrimonium sine uerbis. Quia in iudicio Dei principalior est consensus interior, quàm expressio eius exterior, secus in Ecclesiæ iudicio militantis, quia principalior est consensus exterior, quàm interior, ꝙ admodum est considerandum, & cogitandum, & in hoc nihil dicere audio, veritati aquiesco. Sed formanda hic est præsens quęstio, an snĩa de qua supra habeat, uel hĩe debeat locum, dum taxat in matrimonio expresso, & vero, in quo interuenit consensus inter legitimas personas iuxta ordinem sanctæ Romanæ Ecclesiæ? An etiam in matrimonio præsumpto? Et credo, ꝙ sic, adductus hac ratione potissima, quòd in dubio iudicandũ est pro matrimonio. Abb. in cap. ex literis nume. 7. de spons. de matrimonio autem putatiuo licèt habeat priuilegium matrimonii veri, quo ad priuilegiandum exactionem dotis, l. si cum dotem §. si mulier. ff. soluto matrimon. tamen secus quo ad alia vt probatur in l. si concubina. ff. rer. amot. ideo de hoc nihil dico. Potest tamen dici, quòd in isto cap. lator ex quo non appellauit à sententia intra decem dies non debebat audiri contra illam, cap. quòd ad consultationem glo. fi. in d. cap. lator soluit, & bene dicit hoc esse speciale in causa matrimoniali, quando ex illius

illius obseruantia nutritur peccatum. Vnde si est lata contra legitimum matrimonium, vel pro matrimonio, quod obstante canonico impedimento subsistere non potest, nunquam transit in rem iudicatam d. capitulo consanguinei. Secus si fuit lata pro matrimonio, nullo subsistente impedimento, quia tunc ex eius obseruantia non nutritur peccatum.

17† Impedimenta matrimonii sunt in duodecim casibus. Primus casus est, qui impedit furor, 32.quæst.8.capitn.neque furiosus, inter furiosum, & furiosam, non contrahitur matrimonium, contractum vero ante furorem non dissoluitur. Ratio quia non possunt consentire, secus si habent lucida interualla. Secundus si careret articulis, idest testiculis, vel impotens in coitu, 31.q.7.cap.illi. Tertius est affinitas, cap.discretionem de eo qui cogant.conf.uxor. Quartus est error in persona, ut cum quis putat contrahere cum Clara, & contrahat cum Marcella. Quintus est error in conditione seruili, vt si quis contrahit cum aliqua, putans eam esse liberam, cum tamen non est libera, ca. 2.de coniug.seruil. Sed quid dicendum de Iacob, qui deceptus fuit in persona? Qui putans Rachelem cum qua cõtraxerat inuenit Lyam, & tñ tenuit matrimoniũ, quia ex consensu subsequenti post copulam carnalem in eandem de nouo consensit. Error tamen qualitatis nõ excludit consensum matrimonii, vt si putatur bonus, qui est malus: si putatur uirgo, & inuenitur corrupta: si diues tamen reperitur pauper, his casibus non dirimitur matrimonium contractum, tenẽtur viuere sub tali iugo, videant, & considerant antea, cum postea pœnitentia non prodest. Sextus est votum solemne, vt sacri ordinis, vel professionis vnde si quis professione facta in religione, uel sacro ordine uxorem duxerit dirimitur matrimonium, capi.insinuante, ut cler. vel uouent.cap.unico de uot.lib.6. Alia autem uota simplicia licèt impediant contrahendum, non tamen dirimunt iam contractum. Exemplum vt si quis uouerit simpliciter non velle vxorem ducere, & postea duxerit tenet matrimonium, sed ille peccat mortaliter. Sic contrahens, & non debet petere debitum ab uxore, sed tamen tenetur reddere, quando petitur ab ea. Notab. Docto. in capitul. Rursus, qui cler. uel uot. sed tamen si quis habens votum simplex quærat a sacerdote an possit contrahere? Dat consilium Host.quòd potest dicere, quòd sic. Si autem quærat ulterius, an tale matrimonium tenebit? Debet dicere, quòd non, alias peccaret, quia daret occa-

casionem mortaliter peccandi. Septimus si machinatus est in mortem prioris coniugis, seu vxoris, vel eam ducere promisit, cap. significasti de eo qui dux. in mat. quam pol. dicit enim Io. Andr. in capi. laudabilem de conuers. in fid. quod quando machinatio est ab vtroque, scilicet a viro, & à muliere in mortem mariti tũc sufficit ad dirimendum matrimoniũ sine adulterio. Quando uero machinatio est ab altero tantum, tunc non sufficit sine adulterio, capi. 1. de diuort. Et istud imprimendum est mẽti tenendum q;, quia raro iste punctus intelligitur. Octauus si est alterius cultus, vt sarracenus, vel iudæus, cap. Caue 28. q. 1. Nonus si per uim coactus est contrahere, vt de spons. c. cum locum, & intellige de ui, vel metu, qui cadit in constantem uirum, vt dicit, gl. 1. quæ dicit etiam, quòd minor metus excusat fœminam, quàm virum. Decimus est sacer ordo, ut qui cleric. vel uo. capitu. 1. & de uot. capit. unico libro 6. Vndecimus si est alteræ nuptus, de spons. duo, capi. 2. Duodecimus est publicę honestatis iustitia, capitu. iuuenis, & capitu. ad audentiam
18 de sponsa. † Sunt alia duo impedimenta, quæ impediunt, & non dirimunt, scilicet tempus feriarum, ut de fer. capitul. Capellanus, & interdictum Ecclesiæ, ut de desponsa. impube. cap. ad dissoluendum, & de omnibus istis secundum contingentia facti considera. His ita deductis animaduerte, quòd sicut sententia non transit in rem iudicatam, quo ad sententiam vinculi ita nec quo ad separationem Tori, quominus posìtis ad cuius petitionem fuit separatum matrimonium quoad torum, coniugem sibi reconciliare, de quo leg. in autem. Sed hodie C. de adult. & in cap. gaudemus de conuers. coniug. per Io. And. in capi. exliteris de diuort. & per hæc concluditur, quòd contra matrimonium nunquam sententia transit in rem iudicatam, quia illa retractari potest prætextu erroris. Tamen pro ea præsumitur, tam pro iustitia, quàm pro processu, donec contrarium probetur, quòd intellige post lapsum decem dierum, de quo per Inno. in cap. bonæ de elect. & Host. in d. capit. lator de sent. & re. iud.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generalis respectu causæ non valet.*
2 *Appellatio est remedium contra sententiam vbi non extat declaratum non admittitur.*

Appel-

3 *Appellatio nec specialis nec generalis non valet nisi sit exposita causa.*
4 *Appellans de iure canonico pœna extrinseca, non est puniendus.*
5 *Appellantis pœna de libris quinquaginta auri est, quando quis calumniosè se appellauerit.*
6 *Appellantis pœna de iure ciuili temere est de libris viginti argenti.*
7 *Appellantis pœna de iure canonico est nisi in expensis.*
8 *Appellantis pœna de iure canonico est arbitraria.*
9 *Calumniæ delictum non debet remanere impunitum.*
10 *Appellatio regulariter est permissa nisi reperiatur prohibita.*
11 *Appellatio est prohibita in triginta septem casibus, & quod beneficium præstat.*

Septuagesimum Primum Priuilegium.

1 CELESTA gaudet priuilegio, † quod appellatio generalis respectu causæ non ualet. Nam quidam abbas fuit, qui se appellauit ab Archiepiscopo super omni causa, quæ contra ipsum moueri posset. Vnde Papa requisitus quid iuris? Respondet, quòd talis appellatio, non valet, capitu. inter cæteta de appella. Quare autem talis appellatio generalis non admittatur, ratio decisionis esse potest,
2 Si appellatio impedit effectum rei iudicatæ, & si est remedium contra sententiam. Non debet igitur admitti vbi non extaret declaratum, cum non entis nullæ sint qualitates. Nam appellatio non est admissibilis nisi ab instante grauamine, uel comminatione, cap. cum causam cap. cum cessante. cap. ut debitus c.
3 dilecto de appell. † Generalis appellatio non valet, nec specialis nisi cã ꝓbabilis sit exposita, & ita valet in specie, l. si vnus §. pacta, & §. illud. ff. pact. A futuro grauamine non appellatur sed bene a grauamine comminato, & illato. Hic animaduertendum, quòd tria sunt in præsenti, capitu. consideranda. Primo, quòd respectu causæ generalis appellatio non valet. Secundo quod appellans redarguitur. Tertio quòd appellatio repelli
4 tur. Hinc inferẽ, † ꝙ appellãs de iure canonico pęna extrinseca non est puniendus, secus aũt de iure ciuili, vt in l. a proconsulib. C. de procur. & in l. ab executore. C. quo. appella. non recip. ubi

pœna

pœna infamiæ notatur verum,& ius canonicum idem videtur sentire quorum ius ciuile sentit,quòd sit puniendus, glo.in c.
5 ad Romanam 2.q.7.il primo,& † pęna appellantis frustratoriè est,vt ibi dicitur de libris quinquaginta auri. Quæ quidem pœna habet locum,quando quis se calumniosè appellauerit, propositum in prædicto allegato cap. inter cætera in quo habetur quòd generalis appellatio non admittitur. Modo videtur in c. consuluit el secundo,eo.titu.aliud contrarium,quòd immo appellatio generalis est admittenda,adeò quod hæc capitula contrariantur. Sed hoc non verificatur,quia cõcordantur. Nam in primo ca. loquitur de omni grauamine, quod contingere posset. In hoc enim secundo,cap.consuluit loquitur de omni grauamine, quod ex una causa sibi inferri possit, & ita hæc decreta ad concordiam reducuntur. Ita igitur, & pœnæ propter interpositam appellationem sunt distinguendæ,& affigendæ in
6 suis locis. Ideò ita distinguendum arbitror. † Quòd aut quis temerè,aut importunè appellauit,& punitur de iure ciuili, vt in l.quisquis. C. quo. appella. non recip. & est pœna librarum 20.argenti mulctandus, dummodo calumniosè non se appella
7 uerit. † Sed de iure canonico talis appellans non punitur nisi in expensis. Sed si non est soluendo potest puniri in corpore, ca. reprehensibilis de appellla.& in capit.finem litib us de dolo,& contuma. Alia etiam pęna extrinseca puniri poterit si iudici visum fuerit, argum.in cap.frequens de restitu.spolia. lib.6.& l.nõ ignorat,C.de fruc.& lit.exp. Aut quis calumniosè appellauit,& tunc in pręsumpta calumnia dicẽdũ,vt supra. Nã eo ipso q̃ appellans succumbit,præsumitur calumniatus,ut probatur, in c.1.de elec. lib.6.& bene probat ille tex. quòd de iure canonico non habent locum pęnę legales. Nam pro præsumpta calumnia imponitur alia pœna, & in certo casu tantum, scilicet cum quis deficit in probando,quòd obiicit in personam electi. Aut quis conuincitur de calumnia ex perspicuis coniecturis, seu indiciis. Vel quòd eam contemptus appellauerit, & tunc
8 puniri debet, † de iure canonico,pęna tamen arbitraria, cap.
9 cum parati de appell. † Nam calumniæ delictum non debet remanere impunitum,etiam de iure canonico, vt de calumn. per totum,sed de iure ciuili seruantur leges allegatę. Sed videamus an appellatio sit semper aut quando admittenda: Et dicen
10 dum est, † quòd appellatio regulariter est permissa,nisi reperiatur prohibita,gl.in ver,restituitur,& Docto.in l.qui restitue

re.

re.ff.de re.uend.l.in maioribus,& ibi Bar.C.de appella. glo. in
11 auth.de iud.& plenius in Specu. de appella.§. in quibus,† vbi
ponit 37.casus in quibus est prohibita appellatio. Specul.in §.
postquam eo.titu.in princ. in uersi.& quidem ponit regulam,
quòd regulariter est permissa.Paris.de Put.in trac.de sind.in c.
de officiis sind.in uer.appellatio Bar.Soc.in cons.195. incipiẽte
circa 1.ver.sed præmissis non obstãtib.& in cons.100.inci.in cã
interpellationis versi.secundum est in 2.parte.Hinc infertur,q
quando sumus in appellatione permissa,tam appellans, quàm
appellatus potest allegare,& producere in causa appellationis
non allegata,vel producta in causa principali,l.per hanc.C.de
tẽpo.appellat.& per Fely.in cap.prudentiam in 1.colum.uersi.
glo.1.de mutu.petitio.quod uerum est.Primo si deducenda tã-
gant deducta in causa principali de cuius validitate fuerit du-
bitatum. Secundo verum quando in causa principali non po-
tuerunt produci, quæ de nouo sunt producenda, non tamen
fuerunt omissa causa iudicii dilatandi.Tertio verum nisi iudex
requirat, quia sententiam suam non potest iustificare in causa
appellationis.Innoc.in cap. cum clamor de testam.Quarto ve-
rum in appellatione à diffinitiua,secus interlocutoria.In Clem.
appellanti,l.ait prætor de appella. & ibi Bar in l.3.ff.de minori
bus,colum.1,vers.Tertio est notandum,& in l.arbitrio.ff.de ap
pella.recip.in 2.colum.Doct.in d.l. per hanc C.de tempo. ap-
pel.quod verum nisi interlocutoria sit lata contra absentem,d.
l.ait prætor. Itẽ verũ nisi iudex noluerit audire probationes, &
allegationes appellantis ab interlocutoria,l.ait prætor §. quid
tamen.ff.de minor.cap.interposita de appella.Item uerum nisi
esset talis interlocutoria, cuius grauamen non possit reparari
per appellationem à diffinitiua.Doct.in d.l.per hanc. Item ue-
rum nisi interlocutoria à qua appellatur habeat uim diffiniti-
uæ,quia tunc appellatio potest iustificari,etiam ex aliis causis,
quam ex primis,secundum Dominos de Rota in decis.494.Itẽ
verum quando directo appellatur ab interlocutoria,quia tunc
causa non deducta in principali non potest deduci in appella-
tione.Secus si indirectè,ut quia appellatur a diffinitiua,& in cõ
sequentiam uertitur grauamen illarum in interlocutoria,quia
tunc causa non deducta in causa principali, potest deduci in
causa appellationis Bald.in l.generaliter.§.sed iuramento in 1.
colum.C.de rebus cred.Inno.in cap.quo ad consultationem in
in 2.colum.super glo.in uer.iudicare de re iudica.Item quinto

verum

verum vbi exceptio,vel allegatio oriretur ex facto aduersarii,l. tale §.quæ prouocauit.ff.de pact.Sexto possunt produci etiam noua capitula,Doc.in d.l.per hanc.Septimo possunt mutari in cā appellationis positiones factæ in prima causa post lit.contestatam. Octauo potest Iudex appellationis punire testes,qui in causa principali falsum deposuerunt. Bald. in cap.1. 4. colum. ver.extra quæro in tit.si int. dom. & vasal. lisoria.Nono potest verbum dubium prolatum in causa principali declarari in causa appellationis , Bald. in idem Pomponius. §. plures. ff. de re. vēdi.Decimo possunt testes producti in causa principali:publicari in causa appellationis. Bald.in titu.de pac.constantie.§.in causis in 2.colum.ver.acta autem,& in l.prolatam. C. de sent. Vndecimo potest positio,& cōfessio erronea reuocari in causa appellationis,Bald.in l.edita 37.colum.C.de edend. Duodecimo compensatio potest opponi in causa appellationis, Specu. de appella.§.pen. Tertiodecimo exceptio falsi tutoris excluſa in prima causa potest iterum opponi causa appellationis ad quam cautio non extenditur,Spe.de tut.vers.consuluit: Quartodecimo uerum est,etiam in reo,qui producit non producta, Spe.de appel.uero non propositum.Itē opponi non opposita, Specul.de procur.§.1.vers.quid si procurator.Quinto decimo verum etiam in curia Romana in qua omnia possunt denuò actuari,& suppleri,Specu.de appel.vers.quando causa.Item opponit non opposita,Specu.de procura.§.1.vers. quid si procurator.Sextodecimo defensio probata per unum testem in causa principali potest probari in causa appellationis,cap. cum Iu.& Doc.ibi de re.iud.ubi dicitur.Semiplena probatio suppletur in causa appellationis,Spec.de appe.vers.casus talis est ubi etiam dicit,quòd si in prima causa produxi duos testes,quorum vnus probauerit,alter non potest, tertius produci in causa appellationis, qui probet plenè,Inno.in c.cum clamor de test.& cap.ex tenore,& cap.cum in tua eo.tit.quod ad confirmationem prioris ꝓbationis possunt noui testes induci post didicita testificata,&sic super eisdem.Decimoseptimo bonafides,& titulus allegare,& produci possunt in causa appellationis Bald. in d.l. per hāc. Decimooctauo possessio aduersari potest probari in causa appellationis Bal.in d.l.per hanc in 7.colum.in fin.Decimonono accusator potest se subscribere ad pęnā talionis in causa appellationis Bal.in d.l.per hanc in 4.col. Vigesimo hæres auditur in causa appellationis, opponens ex persona defuncti Bal.

ibi-

ibidem in col.7.versi.pone hic decessit.Vigesimoprimo Procurator producit mandatum non productum in causa principali,Cyn.Bal.in d.l.per hanc in ult.colum.uers. quærit. Vigesimosecundo noui testes produci possunt in causa appellationis, si alii producti in causa principali dixerunt non recordari,uel nihil scire.An autem noui testes possint produci in causa appellationis?Cyn.& Bar.in d.l.per hanc. Vigesimotertio in causa appellationis potest fieri reconuentio,secundum Doct.post Cyn. in Auth.& consequenter,C. de sent. Vigesimoquarto exceptio peremptoria ignorãter omissa in cã principali põt opponi,in cã appellationis,nõ si per dolũ secundum But.in c.inter monasteriũ in 6.col.Sed nota de re iud. Secus tamẽ est in dilatoria omissa in cã principali.Quia non potest opponi in causa appellationis,l.ita demum.C de procur. Vigesimoquinto appellãs, uel appellatus producit in causa appellationis,etiam si in cã principali fuit statutus terminus à lege,uel a Iudice ad probandum,uel producendum,Innoc.in capitu.cum veniisset in gl.sua in versi. renuntiatum de test. Vigesimosexto,si in cã principali est allegata una causa,nõ potest in causa appellationis probari alia cã nisi primo fuerit actum simpliciter non expressa aliqua cã.Bal. in Margarita articuli uers.penu.Item 27.d.l.per hanc procedit nisi in prima causa sit renunciatum specialiter super certo articulo,quia super eodem in causa appellationis nõ potest aliquid probari.Inn.in c.cum ueniisset in gl.in uers.renũtiatum de test. Vigesimooctauo põt denuntiatio litis motæ fieri uenditori, ẽt in cã appellationis,quæ uertit̃ de euictione,l.si rem.ſ.quolibet tempore vers.præsumitur & uers.item quid.ff.de euict. Vigesimonono potest allegari in cã appellationis causa recusati iuramenti,l.generaliter.§.sed iuramento & ibi Barto. in uer. nota. ex hac,l.C.de reb.cred.Non tamen opponitur exceptio dolo facis,quæ fuerit omissa in causa principali, secundum Bald. in d. l. Per hanc dubitari potest, nec etiam reconuentio fieri potest, secundum Bald. ibidem colum. ult. uersic. extra quæritur nec compromissum peti , Pau.de Cast. in consi. 63. Nec exceptiones contra personam omissæ in causa principali possunt opponi in causa appellationis, Pau.de Cast. in consil.63.Bald.in d.l. per hanc, sed instrumentum pacis produci potest , licèt ex forma statuti produci debuerit ante sententiam , in causa principali. Item potest probari quod de nouo superuenit, etiam stante statuto in contrarium , quòd iudicetur exprimis actis

Bal.in l.inuitus in 3.col.ver.consuluit,C.de procurat. Felyn.in cap.prudentiam in col.1.in ver.in gl.de mutui petition.Stantibus,his quærendum puto,quid si appellatio interponitur alter natiuè respectu iudicium,nunquid valeat? Gl.in ca.is cui de offic. deleg.lib.6.& ibi Io.And.quòd de iure ciuili possit talis appellatio tollerari. Quia ex quo illo iure iudex est certus, & non potest inducere obscuritatem. Sed de iure canonico cõcludit, quòd non ualeret cum possit appellari omisso medio, vt habetur apud Dominos de Rota, decis.202. vbi dictum Io.And. dicentis quòd aduersarius poterit in prosecutione certificare appellatum. Vnde dici potest,quòd aut est talis alternatiua, quæ non habet inducere incertitudinem, puta quia appellat ad iudicem competentem,vel incompetentem,& tunc idem dicendum,quòd de iure ciuili. Nam illa pars repellit iudicem incompetentem. Aut posset ad utrũque appellare,& tunc si iusta causa illum excusat in dicernendo,quis sit competens puto appellationem ualere,argum.eorum quæ not.per Inn.in cap.constitutus de in integr.rest.& in l.1.ff.quor.legat.& in cap.1.de postul.prælat.lib.6.cessante iusta causa. Opinio Ioan. Andr.est tenenda. Ex prædictis discussis in præsenti materia habes in specie generalem appellationem respectu causæ non ualere. Et appellantem redarguendum. Et appellationem repellendam; & quod beneficium præstat appellatio.

SVMMARIVM.

1 *Contra peregrinantem, seu proficiscentem ad Papam non est aliquid innouandum.*

2 *Peregrinantes ad Papam cum omnibus rebus suis sub protectione apostolica debent esset securi.*

3 *Fugiens ex carceribus habetur pro confesso.*

4 *Sententia contra absentem quomodo habebit effectum?*

5 *Fugiens ex carceribus ad superiorem est securus.*

6 *Bona Ecclesiastica, & temporalia præsbyteri proficientis Romam gaudet priuilegio restitutionis.*

7 *Priuilegium tributum rebus Ecclesiasticis recipit extensionem ad bona temporalia.*

8 *Priuilegium restitutionis habet locum si præsbyteri accessissent Romam tam pro uisitatione sanctorum corporum quàm pro obtinenda gratia a summo Pontifice.*

Cle-

9 *Clerici an possint peregrinari sine licentia suorum prælatorum?*
10 *Papa non concedit literas laico contra laicum.*
11 *Iudex secularis non potest inhibere laico ne respondeat coram Ecclesiastico.*

Septuagesimum Secundum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † contra peregrinantem, seu proficiscentem ad Papam non est aliquid innouandum. Nam si quidam præsbyter uellet ire ad Romanam curiam causa peregrinationis res suas, & Ecclesiæ suæ non posuit sub protectione Papæ. Et post iter arreptum, res prędictas aduersarij abstulerunt. Vnde conquæstus cum Papa. Ait Papa. Licèt præsbyter nō posuerit res suas, & Ecclesiæ sub protectione ipsius, ex quo hi qui ad ipsum accedunt cum rebus suis debent esse securi. Ideo mandat quibusdā quatenus quicquid ei præsbytero ablatum fuerit, post arreptum iter restituatur, cap. 1. de cleric. peregrin. Ratio autem decisio-
2 nis fuit hæc. † Quia peregrinantes ad Papam cum omnibus rebus suis sub protectione apostolica debent esse securi. Immo ēt si fugeret quis ex carceribus, & ad iudicem superiorem arripiat iter, ut audiatur in causa sua pro iustitia, accessus ille loco appellationis habetur, secundum Host. in capitu. vt debitus de appel. per quo Bald. dixit esse tex. in l. sed si per prætorom, §. fi. ff. ex quibus caus. maio. & per Bar. in l. 1. §. si quis ipsi prætori. ff.
3 de oper. nou. nunt. † Nam qui fugit ex carceribus habetur pro confesso crimen illud, pro quo fuit detentus, uel arrestatus in palatio, vel ciuitate de mandato Iudicis, l. in eos. ff. de custo. reor. Adeo, quòd Iudex contra illum fugientem poterit ferrè sententiam, ac si fuisset verè in iudicio confessus, ut sequi possit confessionis effectus. Est tex. in l. si apparitor. C. de coartal. li.
4 12. † Sed si est absens quomodo sentētia habebit effectum, cum absens in criminibus damnari lex uetat? l. absentem. ff. de pen. Vnde intelligitur, quòd habeat effectum, eo modo quo de iure
5 haberi potest, satis est. † Quòd sicut fugiens ex carceribus ad superiorē est securus. Quia non potest puniri ex quo extiterit ex arrepta fuga confessus, sed habetur eius accessus loco appellationis: multo fortius securus esse debet cum rebus suis

omnibus præsbyter, qui arripuit iter ad curiam Romanam, quasi confisus protectione apostolica, a qua non fuit fraudatus, sed restitutus. Et ita securus extitit. Hic vnum ualde considerandum, quod in litera, tex. d. cap. 1. de cleric. peregrinanti-
6 bus habetur, † quòd res suæ, & Ecclesiæ ueniunt restituendę adeo quòd nedum bona Ecclesiastica, verum etiam tempora-
7 lia gaudent priuilegio restitutionis respectu personæ. † Nam priuilegium tributum rebus Ecclesiasticis, recipit extensionẽ ad bona temporalia, capitu. si clericus laicum de foro compet.
8 & in cap. similiter 16. quæst. 1. † Hoc priuilegium restitutionis nedum habet si presbyteri accessissent peregrinantes, ut uisitarent sanctorum corpora, cæterasque reliquias, quibus Roma munita, & decorata reperitur, verum etiam si duntaxat accederent ad Summum Pontificem pro obtinenda aliqua gratia, uel ex quacunque causa, quòd apertè percipitur ex tex. ibi
9 ex illo verbo ad nos. Hinc infertur talis quæstio. † An clerici possint peregrinari sine licentia suorum prælatorum? Dicit Hostiensis. Quòd aut uolunt accedere causa meræ peregrinationis propter deuotionem, & tunc non licèt sine superioris auctoritate, ut in capit. Non oportet de consecra. distin. 5. Etiam si sint Episcopi, ut in cap. magnæ de uot. Aut non accedunt causa peregrinationis, sed pro appellatione prosequenda: uel pro euitanda aliqua oppressione, tunc possunt accedere ad Papam non ad alium superiorem etiã eorum Prælato inuito, cap. omnes oppressi 2. q. 6. De honestate tamen debent petere licentiã cap. licèt de regu. iur. Aut uolunt accedere, & peregrinari pro utilitate eorum tantum, sine causa necessaria, & tunc tenendũ, quòd fit opus auctoritate Prælati, vel Domini Papę. In authe. de sanc. Episcopis §. interdicimus. Tamen in quacunque causa ablatum præsbytero restituitur. Pro quo habendo de consuetudine habetur, ꝙ in plerisq; partibus laicus indistinctè potest cõueniri p clericũ in iudicio Ecclesiastico. Vnde habuit ortũ hęc cõsuetudo? Respondet Gl. in d. c. Si clericus, ꝙ ex negligẽtia laicorũ in exhibẽdo institiam clericis. Dicit tamẽ unum notabile verbũ, ꝙ Papa hodie de consuetudine generali concedit literas indistinctè clerico agenti, contra laicum, siue iudices laici sint
10 negligentes, siue nõ. Et no. in gl. † Quòd laico contra laicũ Papa nõ concedit literas, nisi in casibus not. Abb. in c. licet & in c. ex tenore de foro competen. Sed clerico contra laicum concedit indistinctè ex quacũque causa, ex generali stylo curiæ, Archid.

in

in cap.iudicatum 89.dist.ubi dicit se vidisse hoc de facto in quadam causa. Et in tãtum dicit hoc uerum, quòd si propter hanc exceptionem, quòd causa est prius tractanda in foro rei appellaretur non darentur literæ in causa appellationis. Et pro hac consuetudine facit, cap.fi.de iud.Specul.in tit.de compet. Iud. §.regulariter in prin.& clarius in uers.30.& uersi.sequen.Et dicit hoc in tantum verum, quod dato, quod Iudex secularis, & laicus conuentus se paratos offerrent ad exhibendam iustitiã, per hoc nõ impẽdiretur iurisdictio delegati Papæ. Nec potest.

11† Iudex secularis tunc inhibere laico ne respondeat coram Ecclesiastico. Hoc commune dictum limitatur, quãdo quæstio inter clericum, & laicum non est feudalis. Nam si est feudalis tunc licèt Papa det literas tñ delegatus non exequitur nisi Dominus feudi negligat facere iustitiam, ut probatur in capit. ex transmissa de foro compet. quia hæc quæstio feudalis habet specificam materiam, & iudicatur per leges speciales, & non per generales, Capi. cæterum de iudic. probatur. in cap. 1. de feud. cogn. facit quod not. Bar. in l. 1. §. & post operis. ff. de nou. oper. nunt. & in l. 2. C. de Iud. ex his igitur habes ablata præsbytero peregrinanti fore restituenda nedum Ecclesiastica uerum etiam temporalia.

SUMMARIVM.

1 *Iudex inferior non potest cognoscere confirmata per Papam nisi confirmatio esset subreptitia, vel de re litigiosa.*

2 *Impetratio super re litigiosa & subreptitia non facit supersedere iudicem in causæ cognitione.*

3 *Confirmatio de re litigiosa est nulla.*

4 *Confirmatio dicitur facta in forma communi quando fit conditionaliter non cognita causa.*

5 *Confirmatio uetus ius confirmat, & consolidat quando fit ex certa scientia.*

6 *Clausula supplentes per Papam omnem defectum, &c. facit inualidum ualidum.*

7 *Confirmatio tria operatur.*

8 *Confirmatio est iuris prius quæsiti corroboratio.*

9 *Confirmationis natura est addere confirmato, & non extendere.*

10 *Confirmatio est ad aliud relatio, & pendet ab illo tanquam substantiali.*

Sen-

11 *Sententia lata super aliquo quæ transiuit in rem iudicatam potest confirmari.*

12 *Legitimatus ad maiorem cautelam petere potest, quòd iterum legitimetur.*

13 *Statutorum confirmatio generalis non comprehendit, ea quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam etiam si non exprimatur.*

Septuagesimum Tertium Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, † quod de re sciẽter confirmata per Papam, inferior iudex cognoscere non potest, nisi confirmatio non tenuerit. Vt quia subreptitia, uel de re litigiosa. Vt si moueretur quęstio cõtra aliquẽ super aliqua re, reus lite pendente impetrauit à sede Apostо. confirmationem rei litigiosę. Quæsitum fuit an Iudex super hoc supersedere debeat causę cognitioni? Respondẽt, quòd ea non obstante de causa cognoscere debet, & eam fine dubio terminare. Sed si rem pacificè possidebat, quando confirmationem obtinuit, non licèt postea de quæstione suborta cognoscere, uel diffinire sine mandato Apostol. sedis, c. 1. de confirm. util. uel inutil. Ratio autem decisionis, esse potest. † Quia impetratio per reum super re litigiosa ex quo est surreptitia, non facit Iudicem supersedere in causæ cognitione. Sed si obtinuisset confirmationem super re possessa de quæstione suborta iudici cognoscere non licèt absq; mandato sedis Apostol. Nam Iudex inferior confirmata per Papam cognoscere non potest. Sed si non tenent uti subreptitia cognoscit. Hic considerandum uenit, quod sententia, seu processus iudicialis quandoque confirmatur per superiorem, & potest dubitari de ualiditate, vel inualiditate confirmationis. † Vnde confirmatio de re litigiosa est nulla ipso iure. Hinc est, quod Iudex inferior ea nõ obstante ad ulteriora procedere potest, hoc tamẽ intelligendo, quòd in illa confirmatione non fuerit adiectum uerbum nullum de re litigiosa. Sed si facta fuisset mentio de ea Iudici inferiori, non licèt. Cõfirmatio, igitur quandoque tribuit multum nouum iuris, ut confirmatio electionis facta per superiorem. Quæ tribuit potestatem ad ministrandi, ut in cap. transmissam, & in cap. qualiter de elect.

quan-

quandoque nullum ius tribuit, ut est confirmatio cuiuscunque rei facta per Papam in forma communi. Sed solet impetrari ad cautelam, ne iudicatur sine scientia Papæ procedere, ut magis
4 timeatur. † Et dicitur facta in forma communi, quando fit conditionaliter non cognita de causa. Vt cõfirmamus tibi possessiones, quas iustè possides. Vel p similia verba seu per similẽ formam. Et de hac confirmatione vide tex. in cap. quia diuersi-
5 tatem de concess. præben. & ibi glo. † Quædam constrmatio uetus ius confirmat, & consolidat, ut quando fit confirmatio ex certa scientia. Et dicitur ex certa scientia, quando totum negocium fuit Papæ reseruatum. Ipse postmodum confirmauit, maximè apponendo clausulam ex certa scientia. Et hæc confirmatio operatur plus, vel minus secundum subiectum dispositum. Nam si iustè possidebat, operabitur, ut inferior non possit amplius de illa re cognoscere. Sed utrum iustè possideat, uel ne? Vt in cap. 2. de confirm. util. uel inutil. quandoque operatur maiorem effectum. Nam si iste iustè non possidebat incipit iu
6 stè possidere. † Vnde solet Papa opponerè clausulam suppientes de plenitudine potestatis omnem defectum, & c. & sic inualidum facit validum, ut in capitu. 1. de transf. capit. hæc quippe 3. q. 7. Sed ut materia clarè distinguatur. Ita dicẽdum est. Quòd aut confirmatio fuit facta in forma communi, & tunc non præcludit viam Iudicibus ordinariis cognoscendi de ualiditate iuris confirmati, seu de iure competenti ei qui obtinuit confirmationẽ. Quia talis confirmatio parum aut nihil operatur. De hac confirmatione loquitur, d. ca. 1. & 2. de confirmat. util. uel inutil. aut confirmatio fuit facta ex certa scientia, & tunc si est subreptitia puta quia fuit obtenta super re litigiosa non habita mẽtione de litigio. Vel alio modo peccat in subreptitione & dicendum est idem. Non enim ualet talis confirmatio, ut in d. cap. 1. & seq. & hoc intellige quando notoriè constat de uitio
7 subreptionis, ut dicit Innoc. in d. cap. seq. † Confirmatio tria operatur. Primo maiorem auctoritatem tribuit. Deinde supplet, quod est inualidum. Vltimo reuocari non potest confirmatum sine licentia confirmantis, gl. in cap. frater 17. q. 4. Sed quæro an confirmatio ualeat, si non apparet originalis concessio, quæ confirmatur? Bald. tenet, quòd non in l. falsus in 2. col. in princ. C. de furt. vide Bald. in add. Specul. de instrum. edit. in 9. colum. in princip. versi. an ualeat confirmatio, in Specul. eod. titu. §. nunc autem uidendum uersicu. Item oppono con-

tra

tra confirmationem, ubi ponit an sufficiat ostensio confirmationis, sine ostensione priuilegij? Addo text.not.& ibi Bal. in l.donatio.C.de donat.& Bald.in l.aduersus in fi.C.si aduer.re. Iud. & de hoc articulo an ad probationem prius concessorum sufficiat producere confirmationem? Vide Abb.in c.inter dilectos. in 6.colum.cum sequen.de fid.instrum.Dec.in rubr. de confirma.vtil.uel inutil.ubi plura ponit. Quòd semper præsupponit aliquid esse quod confirmetur,& quòd non se extendit ultraq̃ confirmatus, se extẽdat. Cum natura cõfirmationis est addere cõfirmato,& non extendere. Quodverum existimo, considerando, † q confirmatio est iuris prius quæsiti corroboratio. Ita nota. Hostien.& Gos.in summa eo.titu.& Imo. simpliciter hic refert. Sed addi debet, quòd facta sit per superiorem, per ea quæ not.Bal.in l.barbarius in fi.uers.& noto.ff.de offi.prætor. Et bene dicitur iuris prioris quæsiti corroboratio, quia confirmatio semper præsupponit aliquid prius esse, quod confirmetur vt nota.Bal.in l.nominationis circa fi.circa fin. vers.conclude ergo. C.de appellat.& ideo idem Bald.ibi in uersi.Illud, certum est, dicit quod confirmatio commensuratur ad illud, quod confirmatur & non extenditur ultra quàm actus confirmatus se extendat. † Natura enim confirmationis est addere confirmato,& non extendere, ut Bald. inquit in l. aduersus in fi.C.si aduers.re.iudic.& not.Paul.de Cast.in 134.notandum est in princi.Raph.Cuma.in consi. 97. stante dicto statuto Alex. in consi. 122.uiso puncto colum.6.lib.4.Corn. in consi.277. Visis consiliis lib.1. Et ad idem facit, quia aliud est dare, aliud confirmare & eadem res non potest dari,& confirmari, cap. inter dilectos. §.cæterum de fid.instrum.in fi.not.in cap.ueniens. §.nec obstare cum glo.de præscr.& tradit Bal.per tex.in cap.1.in ti.succes. fæud.dare tene.dicens. † Quòd confirmatio est ad aliud relatio,& pendet ab illo, tãquam substantiali. Allegat, l. Aurelius §.testamento.ff.de liber. lega. Vnde differentia est an dicatur confirmamus, an sancimus, vt nota.Abb.in consi.57.in quæstione quæ vertitur.colum.fi.lib.2. Et ad prædicta etiam facit, quia qui confirmat, non uidetur dare, l.& quia.ff.de iurisd.omnium iud.& not.per glo.12.distinct.in capitu.perceptis in uerbo nouum. Notandum tamen est, quòd ille cui committitur, vt de nouo actum facere possit poterit confirmare, ut nota.Bald.in l. si quis filio, §. irritum. ff. de iniusto nupt.test. Stante igitur hac diffinitione inferri potest, quò d quando actus nullus ex certa

scien-

scientia confirmatur, quod tunc propria non dicatur confirmatio, quia non est iuris prius quæsiti corroboratio. Hic igitur
11 quæri potest de hac quæstione.† An sententia lata super aliquo quæ transiuit in rem iudicatam possit confirmari? Innoc. & alii concludunt, quòd sic. Et ultra ea quæ tradunt, Moder. in capit. ea quæ de re iud. & Alex. in l. si finita. §. eleganter. ff. de damn. in fec. Hæc enim conclusio comprobari potest ex eo quod no. bar. in l. uti frui §. utrum autẽ in fi. ff. si vsufr. pet. ubi inquit: Quòd licet comes comitatum possideat, potest tamen petere, ut comes etiam declaretur. Et qui tenutam obtinuit, potest petere, quod in eâ confirmetur, ut not. Ang. in l. si finita. §. fi. ff. de damn. infect. Et ibi tradit Alex. Et partes, quæ contraxerunt possunt petere, quod contractus à Iudice confirmetur, vt not. bart. in l.
12 si quos. C. de decur. lib. 10. † Et ille qui fuit legitimatus petere potest, quòd iterum ad maiorem cautelam legitimetur. Vt ex pleniori legitimatione se tueri potest, ut tradit Paul. de Castro, in cons. 227. Viso testamento circa fin. & institutus, qui reperitur, in possessione beneficii petere potest, quod de nouo instituatur, ut not. Cardin. in cap. post electionem de concess. præbend. & ibi Abb. in 3. not. idem Abb. in cap. cum olim el secundo de priuileg. cal. in cons. 7. Ista tamen conclusio procedit, quando talis confirmatio à Principe petitur. Secus si ab inferiori, quia coram inferiori talis confirmatio peti non potest, In noc. cap. causam quæ el secundo qui fil. sint legitimi, & hanc opinionem tenet Imol. in l. si contendat. ff. de fideiuss. Sed quid si sententia est nulla, & ex certa scientia confirmetur cum causæ cognitione valida erit, & ulterius de nullitate primæ sententiæ non proterit dici. Nec opponi, Ang. in l. 2. in 7. fallen. in fi. si quis in uers. tradunt Modern. in d. c. ea quæ Alex. idem latè concludit in cõs. 111, Viso themate in prin. lib. 5. Ista conclusio limitatur, ut procedat nisi secũda confirmatoria eo morbo laboraret, Anto. de But. in cap. super literis in repet. vers. Sed si dicatur de rescri. Limitatur etiam dummodo uitium primæ sententiæ esset remissibile de consensu partium, aliàs secus, ut not. Card. in cons. 61. Seriatim in secundo dubio cum simil. ut per Modern. in d. capitul. ea quæ & hæc limitatio de mente Doctor. est à cessante ratione nullitatis, quæ erat in prima sententia,
13 Nec omittendum censeo † quod confirmatio statutorum generalis non comprehendit ea quæ sunt contra Ecclesiasticam libertatem, etiam si non exprimatur. Bartol. in l. omnes.

populi colum.8.uerſ.Sed nunquid Papa.ff.de iuſt.& iur.& Alexand.in conſ.38.in lib.4.Ex his concluditur quid ſit confirmatio,& quando habeat locum,& quis ea uti poſsit,& quando dicatur ſubreptitia, & quando ſcienter confirmata per ſuperiorem. Iudex inferior cognoſcere non poteſt, niſi confirmatio ſit nulla.

SVMMARIVM.

1 *Clerus quando celebrat populus debet eſſet diuiſus.*
2 *Laicis non licèt ſedere inter ſacerdotes quando myſteria celebrant.*
3 *Clerici ſunt digniores laicis.*
4 *Sacra profanis non ſunt immiſcenda.*
5 *Appellatione populi non uenit clerus nec è contra.*
6 *Appellatione populi ueniunt omnes ciues etiam poſiti indignitate dum ſint eiuſdem profeſſionis.*
7 *Priuilegium conceſsum populo Veronenſi comprehendit clericos.*
8 *Statuta laicorum ligant clericos,& Eccleſias.*
9 *Clericorum cauſa tractatur ſecundum ſtatuta laicorum, & deciditur ſecundum ius canonicum.*
10 *Sacramentum,& myſterium differt.*
11 *Laici ſedendo inter ſacerdotes celebrantes non peccant.*
12 *Statutum loquens de honeſtate non ligat ad peccatum contra facientes.*
13 *Filij Dei omnes ſumus in Eccleſia nec ſeruus diſtinguitur à libero.*
14 *Laicis licèt accedere ad altare in duobus caſibus, cauſa orandi,& ſumendi corpus Chriſti.*

Septuageſimum Quratum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, † quòd quando clerus celebrat, populus debet eſſe diuiſus
2 † Dum igitur ſacerdotes in altari ſacra myſteria celebrant, non licèt laicis ſedere inter ipſos, ſed pars illa quę cancellis ab altari diuiditur clericis ſeruatur. Tempore uero communi cationis,ut mos eſt laicis, & fœminis Sancta Sanctorũ pateant,
3 cap.1.de uit.& honeſt.cler. Ratio deciſionis eſſe poteſt.† Quia clerici ſunt digniores laicis. Ideo incumbẽtes ſacris myſteriis,

debent

debent laici esse separati, ab ipsis ob reuerentiam. Ideo prædictus, tit. de vit. & honest. appositus fuit. Nam verbum vita concernit necessaria ad victum clericorum. Qui si seruiunt altari viuere debēt. Vnde elemosynæ, & oblationes introductæ sunt.
4 Verbum honestatis concernit ipsorum mores. † Et cum sacra profanis non sint immiscenda merito laici, propè altare, vel in choro dum officia celebrātur stare, nec sedere debent. Hic animaduertè, quòd laici dicuntur, quasi populus, c. duo sunt 12.
5 q. 1. † Appellatione tum populi, nō venit clerus, nec econtra c. si sententia de sent. excom. habetur. in §. plebiscitum instit. de
6 iur. nat. gen. & ciuil. † Quòd appellatione populi veniunt, ne dum omnes ciues, verum & illi, qui in dignitate positi sunt. Quod intelligēdum est de illis, qui sunt eiusdem professionis, nec vltra recipit extensionem, tex. cum glo. in d. c. Si sententia Sed quid in materia alicuius concessionis priuilegiorum? vt si
7 ab aliquo Principe fuisset concessum, † priuilegium populo Veronensi? An in tali priuilegio cōprehenderentur clerici? Et licet quæstio sit satis ardua, tamen pro parte affirmatiua est tex. in c. cum dilecti, de for. compet. & not. Bart. in l. 1. ff. ad municip. & quod not. Abb. in c. Rodulphus de rescrip. Hinc infertur ad aliam quæstionem. Si clerici intendunt, vel possunt vti priuilegio allegato? An etiā comprehendantur, in statutis adeo
8 quòd † statuta laicorum valeant ligare clericos, & ecclesias? Et dicendum, quòd sic, tenent Doct. Bar. Pau. de Cast. in l. omnes populi. 15. col. in 4. q. in prin. ff. de iust. & iur. Bald. in l. 4. C. ad l. Falc. Et eo maximè obtinet locum quādo clericus, vel Ecclesia vtitur beneficio alterius statuti laicorum. Non liceret clericis pro parte velle vti beneficio statutorum, & pro parte statuta, quæ ipsis nō seruirent iuxta eorum intentionem, seu propositum, vel necessitatem reprobare. Bal. in l. omni vers. deinde C. de sacr. sanc. Eccle. & in l. 1. C. de contrahen. emp. & in l. cunctos populos in 7. col. fin. ver. sed vlterius hic quæritur. C. de sum. trin. & in c. 1. §. si quis vers. porrò si statutum si de feud. fuer. controu. Ita tenet Bart. in d. l. cunctos populos q. 5. & in l. 1. §. quæ onerandæ vers. circa hoc quæro. ff. quar. rer. act. non dat. Flor. in l, venditor. §. constat. C. communia præd. Quòd sic in procedendo nō autem in decidendo. Ita tenet Pau. de Cast. in cons. 299. Quod incipit ad primum quæsitum Alex. in cons. 209. in 2. par. & in cons. 93. & cons. 86. in 4. par. Abb. in c. quòd
9 clericis in fi. de for. comp. † Dicit, quòd causa clerici agitata in

foro seculari debet decidi secundum ius canonicum, sed debet tractari secundum statuta laicorum, ut ibi plenius. Sed in patri monialibus Abb. post But. in cap. constitutus de resti. in integ. Sed sicuti clerici ligantur statutis laicorum, pari passu laici deberent ligari hoc statuto, uel decreto. Quòd debeãt esse diuisi, quando clerici faciunt sacra mysteria, & ministeria. Et hic no-
10 ta † differentiam. Nam mysterium idem est quod sacramentum. Habet in se uirtutem reconditam. Et dicitur sacramentũ quasi rei sacræ signum, capit. multi 1. quæst. 1. Ministerium uero est quodlibet officium sacerdotale, capit. cum in cunctis. s.
11 inferiora de elect. † Sed an peccent laici contrariando prædicto decreto? Dicitur, quòd non. Quia capitulũ de quo in specie tractatur. Hic respicit duntaxat honestatem, & reuerentiam, quam habere debent laici ministris Ecclesiasticis. Ideo contra facientes non ligat maximè ubi consuetudo est in oppositum,
12 † Quia statutum loquens de honestate, non ligat contrafacientes ad peccatum. Et de hoc est text. in quarta distinctione. s. hæc, & fin. in fin. Hoc dictum limito dummodo non fiat ex contemptu. Quia contemptor exhortationis superioris peccat. Vide sexagesimam glo. cum tex. in capit. quis autem, Decima distinctione. Idem intelligendo in consilio perfectionis. Secus in consilio Reuerentiæ, ut not. in cap. ad aures de æta. & qualit. & glos. in Clemen. prima. de test. Quomodo autem cognoscatur utrum constitutio sapiat consilium, uel præceptum recurritur ad materiam subiectam. Nam si illa de sui natura non necessitat dicitur potius quædam exhortatio, licet uerba aliud sapiant. Vnde cima quæstione. 3. cap. Rogo cum paradiso. De uerborum signifi. Hæc materia non ne-
13 cessitat. † Quia in Ecclesia omnes unum sumus, nec seruus a libero distinguitur, omnes sunt filii Dei, & omnes in tali loco
14 orant. Vnde mihi admodum placet, † illorum consuetudo, qui animarũ salutem utiliaque tractantes quibusdã separationibus ab altari utuntur, quòd ita de facili non datur laicis altari adhærere. Hoc enim facit contra quosdam male educatos, qui in tantam audaciam incidunt, quod existimant sibi licere,
15 id à quo ex omni honestate abstinere debent. † In duobus enim casibus laici licitè accedunt ad altare, scilicet causa orandi, & corpus Domini nostri Iesu Christi sumendi. Ex his habes, quod laicis non conuenit altari adhærere, uel in choro sedere, dum officia celebrantur. Sed bene causa orandi,

uel

uel sumendi Euchariſtiam permittitur aditus, quod ſecus in cęteris myſteriis.

SVMMARIVM.

1 Clericus non debet retinere in domo mulierem ſuſpectam de incontinentia.
2 Clerici indigentes miniſterio fœminarum debent eas longe retinere ab Eccleſia, vt neceſſaria miniſtrent.
3 Fœminæ prohibentur accedere ad altare, & præsbytero miniſtrare.
4 Scelus perpetratur inſtigante Diabolo.
5 Fœminæ non poſſunt tangere ſacras res, & ibi ratio adeſt.
6 Fœminæ remotæ ſunt ab officijs ciuilibus.
7 Mulier iuuatur per Senatusconſultum Velleyan.
8 Mulier non poteſt eſſe Iudex: Fallit in Clariſſimis mulieribus.
9 Mulier non poteſt legitimare filios.
10 Mulier non poteſt eſſe teſtis in teſtamento, poteſt in cauſa pia.
11 Mulier non eſt idoneus teſtis in cauſa criminali.
12 Mulier habilitata per ſtatutum non facit inditium ad torturam.
13 Mulier aſſumpta in teſtem in caſibus permiſſis non æquiualet teſtimonio maſculi.
14 Mulier non poteſt eſſe teſtis in ſcriptura priuata.
15 Mulier non gaudet immunitatibus conceſſis mibi & poſteris.
16 Caſtitas maior florere debet in clericis quàm in cæteris.
17 Epiſcopus an careat ſuſpitione tenens in domo matrem, uel aliam non ſuſpectam?
18 Iuri ciuili non ſtatur quando canon oppoſitum ſentit.
19 Incontinentiæ ſuſpitio eſſe non poteſt intra quartum gradum inter aſcendentes, & deſcendentes.
20 Clericus diues de rebus Eccleſiis magis ſubuenire tenetur conſanguineis ſuis quàm alijs.
21 Clericus in erogando pauperibus primo ſibi, poſtea ſuis quibus deficientibus extraneis cognitis, quàm ignotis.
22 Prælati committunt peccatum dando conſanguineis ſine menſura.
23 Datum alicui ad diſtribuendum pauperibus poteſt erogare ſuis conſanguineis pauperibus.
24 Clericus ſuperflua diſtribuere inter pauperes tenetur.

Septua-

Septuagesimum Quintum Priuilegium.

1

CCLESIA gaudet priuilegio, † quòd clericus non debeat retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia, siue mater, siue alia consanguinea sit. Nam olim indifferenter clerici retinebant mulieres in domo etiã suspectas. Vnde per Cõcilium Maguntinum statutum fuit, vt clerici non retineant secum fœminas de quibus suspitio oriri possit, etiam illas quas canones permittunt, scilicet matrem, amitam, sororem ne Diabolo instigante in illis scelus quandoque perpetretur, uel cum illis,
2 qui cum eis morantur. † Sed si de illis necessitatem habent,
3 eis longe ab Ecclesia necessaria ministrent. † Et fœmine prohibentur accedere ad altare,& præsbytero ministrare,& infra cancellos sedere, vel stare, ca. 1. de cohab. cler.& mul. Ratio autem
4 decisionis potuit esse. † Quia instigante Diabolo, scelus perpetratum reperitur. Ideo fuit decretatum, quòd quatenus de illis habeant necessitatem, quòd in distanti domo à sua reti neant, ut & ipsi habeant obsequia honesta,& necessaria. Quare autem mulieres prohibentur ministrare? Vt supra diximus,& ut habetur in cap. sacratas 23.& in cap. in sancta Cap. vestimen
5 ta cap. ad nuptiarum de consecrat. distinctio. 1. † Nam sacras etiam res tangere non possunt, vt ibi latius in dictis decretis. Ratio est, quia mulier est mutabilis. Et cum uariatio sit mulieris proprium, vt varium,& mutabile genus. Ideo officio sacro fungi prohibetur. Nam uarietas reprobatur, Specul. de arbi. §. sequitur uers. quid si compromissum Clem. 1.& ibi Cardi. de renunt. Et quòd mulier sit talis qualis supra idem Card. in capit.
6 forus de uerb. signific. † Hinc infertur, quòd ab officiis ciuilibus mulieres remouentur. Specul. in tit. de synd. uers. quid de mulieribus,& de cur. §. 5. vers. Sed nunquid quia mulierum sexus est fragilior, quàm uirorum? Idem Specul. in tit. de actio.
7 versic. item opponitur. † Ideo mulier iuuatur per Senatus consultum Velleiannum, ibi in toto ti. ff. ad Senatusconsultum
8 Velleia. Hinc est, † quòd non potest esse Iudex, Specul. de execut. §. 2. vers. Sed quæro tex.& glo. not. 12. q. 2. cap. cum deuotis-
mam. fallit in Clarissimis mulieribus, prout dicit, Paris. de Pu-

teo

teo in tracta. de synd. in cap. 1. de offic. synd. in §. Dicitur autem syndicatus ubi ad hoc nō nulla dicit. Allegat gl. nemini notam secundū eū in Auth. de Iudiciis. §. sedebāt. Mulier prohibita est
9 pro aliis aduocare, l. 1. §. sexum. ff. de postula. † Non potest legitimare filios, Bald. in l. mulierem in fin. C. de adop. Nec ado
10 ptare, l. si susepta. §. fi. & ibi, Bart. ff. de inoffic. testam. † Fœmina non potest esse testis in testamento de iure ciuili, & canonico, cap. forus de uerbor. signif. & ibi glo. & Doct. contra Abb. in cap. cum esses de testam. & per Alex. in 2. par. in cons. 176. & in cons. 86. in 4. part. l. qui testamento §. mulier, & ibi Doc. ff. de testam. Sed in Codicillis sic, secundum gl. Bar. & Bald. in l. fi. C. de codicill. & glos. & Bart. in d. §. mulier & Abb. in cap. foras de verb. signific. Sed Bar. contra in l. in multis. ff. de stat. homin. Itē in testamento inter liberos, gl. in Auth. quòd sine, & ibi Doct. C. de testam. Bart. in l. ex imperfecto, & in l. hac consultissima. C. eod. tit. Barthol. Cępol. in capit. 1. de cognit. feud. Lanfranch. in cap. quoniam contra de probat. Bal. in d. §. mulier. Item quod dixi de codicillis, intellige si sit literata, ut se subscribat in eis, d. l. fi. & ibi Bald. Item nisi in testi. ad piam causam, Bald. in l. 1. in fin. 20. col. C. de sacrosanct. Eccl. & Alex. in d. cons. 86. Vxor tamen non potest esse testis, in testamento uiri, ratione dome-
11 sticitatis, Glos. in §. in testibus inst. de test. † Nec potest esse testis de iure ciuili in causa criminali, l. ex eo. ff. de test. l. qui testamento. §. mulier de testa. Sed de iure canonico potest si agatur ciuiliter. Nō si criminaliter per uiam accusationis. Secus si per uiam inquisitionis, uel denuntiationis, secundum Innoc. in c. quoniam de test. Lanfranc. in cap. quoniam contra de probat. & Alex. cons. 176. in 2 part. Casus est in cap. forus de uerb. signi fic. quòd non in criminalibus, sed intellige, ut supra Specul. de
12 test. §. 1. vers. Item quod est mulier Cald. † De uisu consuluisse fœminam non facere indicium ad torturam, quando est habilitata per statutum. Quia dicitur in subsidium. Ergo non est omni exceptione maior, secundum Bal. in l. 1. C. qui & aduers. quos Paul. de Cast. dicit in cons. 295. & 118. ex dicto fœminæ, & socij criminis, & ex coniecturis posse torquieri. Alexander in cons. 11. in 1. part. ibi etiam quid in crimine læsæ maiestatis cons. 19. in 1. par. quòd nō potest de iure canonico. Et per eum in cons. 99. in prima par. Marian. Soc. in l. 1. C. de summ. Trinit.
13 & fid. cathol. in fi. † Et in casu quo fœmina est assumpta, in testē in casibus permissis, non æquiualet testimonio masculi Abb.

in

14 in d.cap.forus de uerb.signific. † Nec potest esse testis in scriptura priuata,l.scripturas in fi.& ibi Doct.& bal.C. qui pot.in pign.hab.Nec in causa fœudali,cap.1.qui test.sunt nec ad pro-
15 bandum nou.inuest. & ibi bal. † Nec gaudent immunitatibus concessis mihi,& posteris meis. bartol.in l.1.ff. de iur.immun. & in capit. vbicunque de penul. Adeo quòd mulieres in his, quæ dicta sunt censentur esse deterioris conditionis. Et ex hac causa non debent subministrare sacra præsbyteris. Ista igitur prohibitione,q̃ clerici in domo non retineant mulieres videntur argui de incontinentia,& positi in infamia. Cum ponatur etiam in dubio mater,& amita, soror, & consanguinea, nõ ne magis hoc considerandum esset in laicis: Et si uterque laborat pruritu carnis, tamen magis timendum est de clericis ob
16 sacramenta. † Cum in eis castitas florere deberet maior quã in cæteris,& debent esse clerici remoti nedum à mala fama, uerum etiam a suspicione malefamæ. Sed uideamus an hoc procedat † etiam in Episcopo habente matrem secum, uel aliam
17 non suspectam? Ant.dicit quòd non per gl. in cap. legitur distinct. 81. Sed illa glo. mouetur per text. iuris ciuilis in Authen. nullam C. de episc. & cler. Oppositum sentit Abb. per text. expressum in cap. interdixit 32. distin. Nec de iuri canonico nullibi contra
18 rium reperitur. † Vnde non est standum iuri ciuili, quando canon oppositum sentit,& tenet. Verum casus hic de iure ciuili maiorem honestatem continet, propter alios clericos cum Episcopo morantes. Verum, gl. in cap. cum omnibus 81. distin.
19 tenet, † quòd intra quartum gradum inter ascendentes, & descendentes secundum conditionem nostri temporis non potest esse incontinentiæ suspitio. Quia ascendens esset decrepitus. Hinc infertur, quòd quando Ecclesia est dotata magni census, libenter ut fertur umbræ campanilis adhærent consanguinei, siue masculi siue fœminæ. Et dicunt laudamus Dominum, qui pro nobis est etiã crucifixus. Vnde sæpius ob beneficiatorum auaritiam obscuro oculo mirantur ab ipsis.
20 Licèt potius † teneantur subuenire consanguineis de rebus Ecclesiæ quàm aliis, Nam magis tenentur diligere consangui-
21 neos quàm extraneos. Ideo † in erogando pauperibus, talis est, uel esse debet gradus. Vt primo sibi, quàm suis. Et primo suis, quàm extraneis. Et primo extraneis cognitis, quàm ignotis, text. est apertus in cap. non satis 86. distinct. text. cum gl. in c. quiescamus 42. dist. Iura vero quæ loquuntur in contrarium,

ut

22 ut iu capit. peruenit 1. q. 3. in quo habetur, † Quod Prælati comittunt peccatum dando consanguineis. Hoc non ita indistinctè est intelligendum. Sed locum habet, quia præsumuntur dare sine mensura illis, & extraneis nihil. Vel quando ita dant, ut fiant locupletiores, non ut uellint subuenire tanquam aliis indigentibus. Vnde ex hoc potest haberi quæstio quæ frequen
23 ter accidit. † An si alicui concessum est pauperibus aliqua distribuere, valeat illa erogare inter suos consanguineos paupe-
24 res? Et dicendum, quòd sic, iuribus deductis. † Clericus est exe cutor, & superflua distribuere inter pauperes tenetur, 16. q. 1. c. fi. Tamē inter proprios consanguineos distribuere potest, ut supra. et in l. si mandauero. ff. mand. Vnde ex his habes quomodo clerici se habere debent in eorum habitationibus, & quod curent carere suspitione incontinentiæ mulierum, a quibus bonum ualde existimo esse abstinendum, tam pro salutæ animæ, quàm corporis ac bonorum fortunæ. Recordētur igitur quod in hoc seculo tria sunt mala, ignis aqua, mulier. Teneant ergo, ut est in adagio asinum ligatum ad ostium, ut tempore eorum obitus, pulsando ostium paradisi, illud Angeli eis, & nobis ob infinitam Dei pietatem patefaciant.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non ualet si fuit contractum per clericum existentem in sacris secus si esset in minoribus.*
2 *Ordo sacer impedit matrimonium, & dirimit contractum.*
3 *Clericus coniugatus ab administratione, & beneficio remouetur.*
4 *Apostoli habebant uxores ad seruiendum non ante ad coitum.*
5 *Græci clerici sine peccato retinent uxores.*
6 *Clericus in sacris constitutus priuatur beneficiis suis si de facto contrahit matrimonium.*
7 *Matrimonium non tenet ex tribus uidelicet quia clericus, vel furiosus, uel ex defectu ætatis, uel propter ordinem sacrum.*
8 *Matrimonium quare clericis sub dictione Romana non permittitur græcis autem permittitur?*
9 *Matrimonium græcorum laudant hæretici, & magnopere decipiuntur.*
10 *Hæretici dant operam diuersimode sacris scripturis illas intelligendo & interpetrandas non secundum Spiritum, sed secundum carnem.*

11 *Vouentes cõtinentiam ad subdyanconatum nec ad gradus superioris ascendere possunt.*

12 *Ecclesia neminem cogit continere, sed in ordine quem dat potest imponere legem.*

13 *Ecclesia tenere debet, ut sacerdotes, & leuitæ cum uxoribus suis non misceantur.*

14 *Sacerdotes, & leuitæ seruare debent pudicitiam ex die ordinationis suæ.*

15 *Castitas in clero cæteras virtutes in eo collocabit.*

16 *Clericis in ocio uiuere prohibetur.*

17 *Ociosum caue ne Diabolus te inueniat:*

18 *Iudith cum intrasset in conspectu Holofernis statim fuit captus in eius oculis.*

19 *Senes uiderunt Susanam quotidie lauantem, & exarserunt concupiscentia.*

20 *Sine cerere, & Bacho friget venus.*

21 *Homines sunt in conuiuijs audaces, loquaces, maledicentes.*

22 *Homines incumbentes splendidis, & pinquioribus refectionibus non possunt orare nec uigilare.*

23 *Christus dixit post cenam discipulis suis non potuerunt una hora uigilare.*

24 *Voluptas ad perpetuam damnationem conducit, Castitas ad æternam salutem.*

25 *Deum ama, & eius mandata serua.*

Septuagesimum Sextum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Matrimonium non ualet, si contractum per clericũ existentem in sacris. Secus si esset in minorib. qa tenet. Cogitur tamẽ dimittere beneficiũ. Si aliquis dum esset in sacris ordinibus constitutus uxorem duceret, matrimonium inualidum esset, eam dimitterre teneretur, & penitentiam ageret. Et si noluerit per sententiam suspensionis, & excommunicationis compelleretur. Sed si infra sacros ordines vxorem acciperet, matrimonium valeret. Sed beneficia Ecclesiastica dimittere cogeretur, c. 1. de cleri. coniug. Ratio decisio

2 nis hæc est, † Quia sacer ordo impedit, & dirimit matrimonium

nium contractum,& contrahendum c.1.de uot.lib. 6. Et compellitur ad agendam pœnitentiam.Quia sicuti peccatum fuit publicum,ita pœnitentia debet esse publica,c.1.de sponſ.& in c.fi.26.q.6. Et pęnitētia datur, q̃a p̃ multa decreta de quib. in diſ.28. & diſ. 31. & diſ. 32. Per totū olim in Eccleſia primitiua
3 matrimoniū admittebatur,derogatū est.Ideo coniugatus † clericus non potest promoueri ad administrationem, & beneficium,sed ab illis remouetur,c.sanè & c.quod a te de cler.con-
4 iug.Et quod dictum fuit de Eccleſia primitiua. Est uerum † q̃ Apoſtoli habebant uxores ad ſeruiendum, nō autem ad coitū
5 † Græci tamen clerici sine peccato uxores retinent, 31. diſt.
6 cap.nicena,& Abb.in c.omnes de pœni.& remiſ. † Ex decretis Sanctæ Roma.Eccleſiæ, constitutus in sacris priuandus est beneficiis ſuis,ſi de facto cōtrahit matrimonium. Propter delictum contracti matrimonii,datur pęna priuationis. Et an uacare debeant ipſo iure ſicuti faciunt, quando matrimonium tenet?An uero requiratur ſentētia?Io.And.opinio fuit quod ipſo iure uacant,ne videantur melioris conditionis iſti,qui illicitè contraxerunt,quam hi qui licitè,c. cum q̃ de præbend. li.6. & c.nuper de bigam.ipſemet Io.And.contrarium ſentit in c.Io annes de cler.coniug.ubi latius tangit hunc articulum ibi mul
7 ta cumulat uerba,& concludit, † tria. Quandoque enim matrimonium non tenet ex defectu conſenſus, ut quia clericus erat furioſus & beneficia nō uacant. Et hoc est ſine dubio quia non peccat. Quandoque non tenuit ex defectu ætatis ſponſæ, vel ſpōſi. Eo est idem,quia iſta ſunt potius ſponſalia de futuro, ca.1.de ſponſ.li. 6. Quandoque matrimonium non tenuit propter ordinem ſacrum. Et hoc caſu dicit,quod est beneficiis pri
8 uandus per ſententiam. † Sed quare noſtri clerici ſub hac dictione Romana,& quare clerici Græci uni denegatur, & alteri permittitur,matrimonium?Omnes habent characterem ſacerdotalem.Fortaſse cum ſint in partibus Oriētalibus timetur de eorum inobſeruātia. Credo iudicio meo quod iſta ſit ratio.Nā cum Eccleſia primitiua fuerit Græca,& cum ſub illa lege contrahendi matrimonium fuerint nati,& educati coniugium per
9 mittit. † Vnde praui hæretici laudant, & approbant hanc iniquam,& deteſtatam conſuetudinem. Aſſerentes matrimonium eſſe ſacrum,cum à Deo fuerit ordinatum, & ab Eccleſia inter ſacramenta conumeratum. Et q̃ fructus matrimonii ualde conſiderandi,cum iuſſum fuerit à Summo Patre creſcite,&

multiplicamini,& replete terram,& c.Geneſ.c.1.& ita uti lumine cęci ambulant in tenebris, Zizaniam hanc ſeminando, quod vera continentia carnis ſit nubere. Allegãtes Apoſtolum qui conquæſtus cum Deo ob ſtimulos carnis. Reſpondit Paule tibi ſufficit gratia mea. Quaſi quod noluerit eũ liberari. Vnde
10 idem Apoſtolus ait. Melius eſt nubere quam uri. † Et ita diuerſimode dant Operam ſacris ſcripturis, illas intelligendo,& interpretando non ſecundum ſpiritum, ſed ſecundum carnem Adeo quod in profundum pelagi miſeriarum incidunt. Et ibi abſque nulla ſpe redemptionis excruciantur, cum non videãt nec uidere uellint decreta in nomine ſpiritus ſancti, in quibus
11 †Sancta Eccleſia iuſsit, quod nolentes uouere continentiã, nec ad ſubdyaconatum nec ad gradus ſuperioris conſcendere poſſunt. Auctoritate tamen Gregorii ſubdiaconi accedentes ſine uoto caſtitatis iubentur admitti, cap.1.diſt.28. Sed quæro quo modo Eccleſia imponit alicui neceſsitatem continendi, cum continentia ſit res uoti non præcepti? Vt 32.q.1.c.integritas
12 Dico,†q̃ Eccleſia neminem cogit continere, ſed in ordine quẽ dat poteſt imponere legem quam vult, ſicut quilibet alius in
13 traditione rei ſuæ, ut ff.de pac.l.in traditionibus.† Ideo tenere debet Eccleſia, ut omnino ſacerdotes, & leuitæ cum vxoribus ſuis nõ miſceantur, qa miniſterii quotidianis neceſsitatibus occupãtur. Scriptũ eſt enim. Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. Nam priſcis temporib. anno uicis ſuæ de templo non diſcedebãt, ſicut de Zacharia legimus. Nec domum ſuam omnino tangebant, quibus utique propter ſobolis ſucceſsionem vxoris uſus fuerat relaxatus. Quia ex alia Tribu prẽterquam ex ſemine Aaron ad ſacerdotium nullis accede
14 re pmittebatur; † Quanto magis hi ſacerdotes,& læuitę pudicitiã, ex die ordinationis ſuę ſeruare debent; quibus, uel ſacerdotiũ, vel miniſterium ſine ſucceſsione eſt. Nec præterit dies, qui vel a ſacrificiis diuinis uel a baptiſmatis officio vacent. Nam ſicut Apoſtolus ad Corinthios ſcribit, dicẽs. Abſtinere uos ad tẽpus, ut expeditius uacetis orationi. Et hoc utique præcepit laicis, multo magis ſacerdotibus, quibus orandi, & ſacrificandi inge ſacrificium eſt, ſemper debebũt ab huiuſmodi conſortio abſtinere. Nam ſola caſtitas repreſentat Deo animas Bar.in au
15 th.de Lenon.nu.2. † Vnde caſtitas in clero cæteras virtutes in
16 eo collocabit, † clericis in ocio uiuere prohibetur. † Audite
17 Bernardum dicẽtem. Semper facito aliquid boni, vt Diabolus

te

te non inueniat ocioſum. Clericos per uicos uagari vetate. Va-
18 gando enim poſſunt in pulchritudine mulierum, † illaqueari.
Cum intraſſet Iudith in cõſpectu Holofernis, ſtatim captus eſt
in oculis eius. Iudith, c. 10. Scribit aliũde in Eccleſiaſtico. Quis
tetigerit picem, & non coinquinabitur ab ea: viderunt duo
19 † Scenes Suſannã quotidie ſe lauantem, & exarſerunt cõcupi-
20 ſcentia eius, Danielis cap. 13. & † Quia ſine cerere, & Bacho friget Venus: Reprobatur clericos inter conuiuia epulari Iudi-
21 cum, c. 9. Et in conuiuiis, † ſunt homines audaces, & loquaces
22 maledicentes, Matth. 26. Luc. 22. † Poſt ſplendidas, & pingues refectiones, homines non poſſunt orationibus, & Vigiliis uaca-
23re. Et ibi ſcribitur quod diſcipu i. † Chriſti poſt cœnam non; potuerunnt una hora Vigilare. Itaque beneficiati purgatis oculis
videant, & legant inſtituta allegata iuris diuini, & canonici. Ex
quibus percipient quid agere, & dicere ualeant videbunt. Et
24 cognoſcent † quòd voluptas ad damnationem perpetuam, & caſtitas ad ſalutem ęternam eam ſeruantes conducet. Omiſsis hæreticorum ambagibus in præſenti ſubiecta materia, bene uiuant ſi diutius uiuere intendunt. Tunc enim beneuiuent agen-
25 do, ut in Eccleſiaſtes, c. fi. † Deum ama & eius mandata ſerua.
Hoc eſt enim omnis homo. Inſtitutiones, & decreta ſunt Dei
cum ex afflatu ſui ſancti ſpiritus oribus ſacerdotum conſpirata fuerint. Studeãt ergo illi, qui ſacerdotio incumbere uellint
abſtinere à matrimonio. Cum ex decreto non ualeat cõtracti
per exiſtentem in ſacris, ſecus in minoribus conſtituto cum
priuatione tamẽ beneficiorum ſuorum. Vterque igitur caueat
ne pro fetore, amittat odorem ſuauitatis ſancti paradiſi.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo ſine licentia Papæ non licèt tranſire ad alium Epiſcopatum ſub pœna priuationis.*

2 *Epiſcopus nullus reperitur tranſire de maiori ciuitate ad minorem, & ita detegitur manifeſta ambitio.*

3 *Epiſcopus eſt adeo matrimonialiter obligatus, ut etiam cauſa religionis Epiſcopatum deſerere non poteſt.*

4 *Cardinalis ſancti Marcelli fuit depoſitus ex quo per annos quinque deſeruit Eccleſiam quæ non cõfertur niſi reſidẽti, & uolenti eam regere.*

5 *Clericus non reſidens in beneficio priuatur ſi abſens, & neſcitur vbi ſit trib. edictis citabitur & ſi non comparuerit infra ſex mẽſes priuabitur ſua Eccleſia.*

6 *Clericus niſi habeat iuſtum impedimentum à reſidentia remouebitur.*

Cle-

7 *Clerici in Gymnasio causa studendi, & qui præstat seruitium in curia Epi scopali percipiunt præbendam.*
8 *Clerici, Prælati, Episcopi, Cardinales, & cæteri possidentes beneficia debent facere residentiam alias priuantur.*
9 *Apostolica sedes stetit Auinioni in regno Franciæ.*
10 *Residentia est maximi momenti.*
11 *Clericus residens debet habere curam suæ Ecclesiæ.*
12 *Consuetudo excusat non residentem, ut debilitas, deformitas, morbus, sine culpa.*
13 *Clericus senex permutans beneficium pingue cum tenui eius nepotis an fraus præsumatur?*

Septuagesimum Septimum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, † quòd Episcopo non licet transire sine licentia Papæ ad alium Episcopatum, ipsum acceptando, aliàs priuatur habito, & ambito. Concilium ita statuit, ut Episcopus de ciuitate sua ad aliam nõ transeat cap. 1. de cler. non resident. Ratio pro
2 hibitionis est manifesta ambitio. † Quia nullus Episcopus de maiori ciuitate reperitur transire ad minorem. Nec ex quacunque causa potest dimittere suum Episcopatum sine licentia Papæ, siue electus siue postulatus ab alia Ecclesia uacante.
3 Est † adeo illi matrimonialiter obligatus, ut etiam causa religionis non potest Episcopatum deserere. Capit. ueniens de Ren. Cardinalis Sancti Marcelli fuit depositus ex quo per annos quinque contra canonum instituta deseruit. Quia Ecclesia non confertur nisi residenti, & uolenti eam regere, aliàs
5 illam perdit. Idem est etiam in † clerico non residenti in beneficio, quantumcunque minimo. Quia illo priuatur, & si esset absens, & nescitur ubi sit, tribus publicis ædictis citabitur in Ecclesia sua. Et si infra sex menses non comparuerit, Ecclesia sua priuabitur. Et idem si citatus non comparuerit
6 in tempore limitato in citatione † (nisi iustum impedimen-
7 tum habuerit) A residentia remouentur. † Illi qui sunt in publico Gymnasio studendi causa habent fructus præbendæ

idem

Idem est in eo, qui præstat seruitium Episcopo. Nam sua præbenda gaudet, non obstante contraria Ecclesiæ constitutione. Idem seruatur in familiari Papæ, qui & ipse quoque percipit fructus suæ præbendæ. Denique Papa mandat omnes clericos non residentes in Ecclesia, quæ exigit residentiam si sine licentia ad aliam diocœsim morandi causa transierint, si moniti nō redierint beneficiis priuandos esse, si rationabilem excusationem non proposuerint, cap. fin. de cler. in resid. Conclusio stat
8 in hoc. Quòd † Clerici, Prelati, Epi, Cardinales, & cęteri possidentes beneficia exigentia residentiam, in eis sub pæna priua-
9 tionis resideāt, cum sit de forma vnde videri potest. Cum † sedes apostolica translata fuisset Auinioni Regni Franciæ, ex causa illius pestis facionum Gibellinorum, & Gelforum, quæ in Italia vigebat cum maxima iactura; Vnde cum quidam Episcopus à Papa argueretur. Cur non resideat in eius Episcopatu? Cui cum satis audatia respondit, de eo, quòd me arguis, Santitas V. quoq; argui potest. Cum tot annis Romam expoliatam pastore suo tenuerit. Et verba hæc vt testantur historici ita potuerunt, quòd iterum Romæ (vbi commoratur) sedem affixit.
10 † Nam residentia est maximi momenti, & residere in Ecclesia nihil aliud est, quàm deseruire beneficio & Ecclesiæ curam ha-
11 bere. Cap. conquerente de cler. non resid. † Parum enim est residere nisi residens Ecclesiæ curam habeat, in qua beneficium habet, vel personarum curam, vt in cap. non nullum eo. tit. Debet autem residere per se ipsum non per Vicarium, d. cap. non nulli. Nam per Vicarium deseruire non licet, nisi in casibus, vt cum ex indulgentia speciali competit alicui non residere. Vel
12 cum † consuetudo excusat non residentem. Vel cum ecclesia dependet, ex præbenda. Vel cum persona sine culpa sua incidit in debilitatem deformitatem, vel morbum, vt per se deseruire nō possit. Vel cum necessaria profectio imminet. Vel etiã voluntaria vtilis tamen & honesta, vt studiorum vt supradiximus. Vel peregrinationis causa, cum licentia tamẽ Prælati, vel consensu capituli. Goffr. in sum. de off. Vic. §. Nunc videndum. Sunt ergo clerici nō residentes, qui in Ecclesiis in quibus intitulati non faciunt residentiam, & si personaliter residen t. Non tamen deseruiunt beneficio, nec Ecclesiæ curam habent. Et quamuis Vicarius nō det Vicarium, cap. clericos de off. Vicar. Cum illud sit satis absonum, & absurdum, tamen Ioan. And. in Clem. vnica de off. Vicar. in glo. super verb. Sacerdotum putat

contrarium,

contrarium,per cap.cum ex eo de elect.li.6. Vbi Episcopi generaliter cum his qui obtinent Ecclesias dispensant. Et ubi cõmunis ibi idem ius,capit.translato de constitu.Et sic cum per septẽnium dispensatur cum Vicario Vicarius non dat Vicarium,sed Episcopus dispensans dat eũ,secundum,Io.And.ibidem.Ex his infertur esse necessariam residentiam.Cum transitus de loco ad locum non fiat nisi ex motu ambitionis,& auaritiæ humani generis morbosi fines vti radices infectarum hominum voluntatum.Hinc est,quòd sæpius multi clerici, & alii similes profitentes uitam sacerdotalem,verbis & non re cum omni cura ,& solicitudine dant operam , modo ad beneficia acquirenda:modo ad illa permutanda: & modo ad transitum de loco ad locum. Adeo quod semper uiuunt in motu tantæ infelicitatis,remanent ueluti naues in mari procelosо uentis agitatæ.Vel ueluti palumbus super lapide, qui frequentius eum unico contextu pedibus circundat. Aut anguis in terra.Nam ex istis iter quo tendant ignoratur . Cogitant bona pro corpore,sed agunt mala pro anima. Cum ex prædictis eorum actionibus multoties detegatur fraus. Nam propositio quod quis nõ præsumitur dimittere beneficium suum pro uiliori , unde hoc
13 reduci potest ad notabilem quæstionem . Quidam ‡ clericus se nex permutauit beneficium suum pingue cum tenui cuiusdã sui nepotis.Nũquid ex hoc dẽat præsumi fraus:ut sic renuncia uerit affectui carnali , ut post mortem suam beneficium pingue remaneat penes nepotem Io.And.in cap.2.de renunt.sentit quòd sic.Pro hoc concurrunt enim tres præsumptiones.Prima coniunctio sanguinis,arg.c.graue de præbend. Secunda ratio senectutis. Tertia quia nõ est uerisimile,quod quis uelit beneficium pingue dimittere pro tenui,arg.cap.super hoc de renunt.& l.cum de indebito.ff.de probat.Ioan.de Lig.sentit contrarium.Nec obstat secundum,eum dictum cap.2.quia ille ibi fuit usus iure prohibito:Iste autem utitur iure concesso.nec obstare debet consanguinitas,ex quo ille aliàs est idoneus, argu. 56.dist.cap.nasciet 86.dist.cap. non satis. Moderniores magis uidentur, inclinare in opinionem Io. Andr. Vnde dici potest. Quod aut insunt aliquę præsumptiones elidentes,seu obfuscãtes prædictas.Et tunc non sufficiunt ad fraudem probandam, Exemplum. Beneficium pingue exigebat curam magnam,fortè huic sceni intollerabilem.Vel locus beneficii non erat sibi tutus,seu aer non conferebat sibi,pro hoc ca. ad supplicationem

de

derenunt.& c.cum uenerabilis de excep. facit c. ad qõnes de rer.permut.Sed cessantibus his cõiecturis præsumere fraudẽ propter prædictas rationes,& per tex.in d.c. 1.de cler. non resid.Concilium ibi mouetur ex eo quod communiter episcopi facere solent. Nam uidemus quid in clericis frequentatur, qui non de facili solent dimittere beneficia pinguia pro uilioribus.Immo omni eorum conatu studeant crescere in beneficiis,quod percipi potest,quando ex aeris intemperie, uel alia iusta de causa contingit permutatio,apponũt pensionem.Vnde ex his præsumptionibus potest inferri sententia,quod permutatio fuerit facta ex fraude,vt hic & cap.afferte de præsumpt.& l.indicia C.de re.ven. Caueant igitur residendi in eorum beneficiis residere,ne illa amittant.Sit igitur eorum cordibus affixum Catonis cărmen. Sis contentus eo quod tua sors dederit.

SVMMARIVM.

1 *Iure consanguinitatis in bonis Ecclesiæ nemo succedit.*
2 *Nullus de clero aut de populo succedit: quia bona Ecclesiastica sunt pure. spiritualia relicta Ecclesiæ uti bona propria.*
3 *Bona Ecclesiastica relicta sunt pro uictu ministri: pro resarcienda Ecclesia, & etiam, ut erogentur pauperibus.*
4 *Eleemosyna non datur, vt reddatur in terris, sed in cœlo.*
5 *Clerici dicuntur vsuarii, quia bona Ecclesiastica non possunt uendere nec de eis testari, nec ea donare.*
6 *Prælati non possunt soluere debita ex redditibus prouenientibus eis ratione Prælationis nisi essent pro utilitate Ecclesiæ.*
7 *Christianorum genera duo sunt, clerici, & laici.*
8 *Clerici, & Deo deuoti nihil proprium habere debent, sed uictu, & vestitu contenti esse debent.*
9 *Filius sacerdotis etiam legitimus non potest habere beneficium paternum.*
10 *Substitutus in beneficio non causat ius à defuncto, sed a superiore illud conferente.*
11 *Ius patronatus prouenit ex tribus, scilicet fundatione, donatione, & ædificatione.*
12 *Ius patronatus habens si Ecclesia non est collegiata præsentat.*
13 *Ius patronatus habens in Ecclesia collegiata eius assensus postulatur.*

14 *Ius patronatus habens, primus incedit in processione.*

15 *Ius patronatus habens, tenetur defendere Ecclesiam ab omnibus oppressionibus.*

16 *Ius patronatus habens si migret, seu uergat ad inopiam, alendus est de bonis Ecclesiæ.*

17 *Ius patronatus habens præter egestatem aliquos redditus moderatos habere potest ab Ecclesia.*

18 *Ius patronatus quandoque Aduocatio, quandoque Vicedominatus, uel custodia, uel guardia, uel ius est frequentationis, uel processionis, & quãdoque gratia.*

19 *Ius patronatus non perdit per damnationem, uel confiscationem iudicis secularis.*

20 *Ius in confiscatione bonorum, quod non confiscatur non transit ad hæredes extraneos, sed ad filios tantum.*

21 *Ius patronatus libertorum, uel emphyteosis Ecclesiastica, uel fœudum non confiscatur.*

22 *Ius patronatus transfertur in alium gratuito titulo cum sit spirituali annexum.*

23 *Ius patronatus donare intelligitur qui utitur hoc uerbo dono tibi Ecclesiam uel concedo.*

Septuagesimum Octauum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, † quòd in bonis Ecclesiæ non succeditur iure consanguinitatis. Nullus ergo bona Ecclesiastica debet
2 quærere iure consanguinitatis, c.i. de prębẽd. dignit. Ratio autem quare † nullus de clero aut de populo succedat Ecclesiæ est. Quia bona Ecclesiastica sunt pure spiritualia relicta Ecclesiæ, uti bona
3 propria ipsius Ecclesiæ, quæ semper est eadem. † Et cui talia bona relicta sunt, vt altaris ministri viuere ualeant. Et ut pro re farcienda, & pro manutenenda Ecclesia census expendatur. Et etiam pauperibus erogetur. Quia bona ecclesiastica ad hunc finem fuerunt relicta, & destinata pro eleemosyna. Nam si quis in ea posset succedere, non esset amplius eleemosyna, sed efficeretur patrimonium succedentis. † Eleemosyna enim non
4 datur ut reddatur in terris, sed in celo. Vnde Ecclesia ait. Centum per unum accipietis, & uitam æternam possidebitis. Hinc

est

5 est. † Quod clerici dicuntur usurari prout sunt etiam omnes possidentes talia bona, quia non possunt vendere vel testari siue donari de bonis Ecclesiæ, sed victu tantum, & uestitu debēt esse contenti, 10.q.11.c.Episcopus habeat, & c.cum constet de pign. secundum aliquos Doct. possunt clerici usufructuario cōparari ad quem pertinet omnium fructuum perceptorum ius diuidendi, scilicet quantum usufructuari in morte & in uita sunt suorum domini. Et ex eis debita ex quacunque cā soluere
6 possunt. † Tamen fallit in Prælatis secularibus, qui ex redditibus suis prouenientibus eis ratione Prælationis soluere non possunt debita, nisi essent pro utilitate Ecclesiæ cō tracta. Competit ergo usurario ius, & usus, sed non potest vendere, locare, uel alienare, sed solum ad usum suum, & familiæ suæ potest uti seruitute tali, ut in hortis, fundis, & similibus, si quis habeat in
7 his seruitutem usus. † Nam duo sunt genera Christianorum. Clerici, uel similes, & laici, 12.q.1.c.duo sunt genera tex. in c.si
8 sententia de sent. excomm. lib. 6. † Clerici, & Deo deuoti nihil proprium habere debent, sed uictu, & uestitu contenti esse de
9 bent. Quinimo ut in Ecclesia Dei successio non notetur † statutum fuit, vt filius sacerdotis etiam legitimus non possit habere, etiam ab Episcopo beneficium paternum, ut in c.ex trāsmissa quasi per totum de filiis præsby. Vnde in bonis Ecclesię
10 non habet locum successio iure sanguinis. † Sed substitutus in beneficio non causat ius à defuncto, sed à superiore illud conferente. Non obstāte hac conclusione uidetur contrariū cum ius patronatus sit ius Ecclesiasticum, & spiritualibus annexum, vt in c.quanto de Iud. & tamen in eo succeditur iure sanguinis, c.quoniam & c.1.de iur.patron. 16.q.7.c.Piæ mentis solutio potest esse, quia ius patronatus non est mere Ecclesiasticum sed habet de temporalitate rationē, cuius habet locum successio. Ita sentiunt Doct. Hic gl.no.in d.c.piæ mentis. Sed animaduertendum, quòd laici mero iure nō possident. Sed succedunt in iure patronatus ex quadam gratia ipsis concessa ab Ecclesia, ut de facili laici inducerentur ad fundandam Ecclesiam, ut probatur, in c.3.de iure patro. Dicendum est ergo, quod in iure patronatus succeditur gratia, sicut gratiosè possidetur. Sed aliud est in beneficiis, quæ sunt purè spiritu alia. Ideo Ecclesia ius tam pingue noluit conferre laicis sed duntaxat concessit ius patronatus propter utilitatem inde prouenientem, hoc lai
11 cis dispensauit Ecclesia. † Quia ius patronatus est auctoritas,

siue potestas proueniens ex beneficiis ante consecrationem Ecclesiæ collatio, & peruenit ex tribus. Scilicet. Fundatione. Donatione, & ædificatione. Vel sola collatione, c. filiis 13. q. 7. & capit. quicuncunque 18. q. 2. cap. Abbates unde patronum faciunt dos, ædificatio, fundus, competit autem patrono, ali-
12 quid honoris. † Vt si Ecclesia non fuerit collegiata, pre-
13 sentet. † Sed si fuerit collegiata, tunc non electioni Prælati faciendæ, sed iam factæ honestius patroni postulatur assensus. Nisi ex speciali concessione obtineat, ut partes suas imponere
14 debeat electioni tractandæ, c. nobis de iur. patro. † Item habet aliquid honoris quia primus in processione incedit, vt 16.
15 q. 12. cap. piæ mentis. † Habet aliud oneris quia tenetur defendere Ecclesiam ab omnibus oppressionibus, d. capit. filiis,
16 † Et habet aliud vtilitatis. Quia si migret, seu aliàs uergat ad inopiã allendus est de bonis Ecclesiæ, d. c. filiis, & d. c. Quicunque. Vnde patrono debeur honor, onus, vtilitasque Præsentet,
17 præsit, defendat, alatur egenus. † Potest etiam patronus præter egestatem aliquos redditus moderatos habere ab Ecclesia, cuius patronus existit. Sine præsentatione institui quis nõ debet in ea Ecclesia, quæ patronum habet. Et si spretis patronis hoc factum fuerit, secundum rigorem iuris institutio est re tractanda, cap. illud de iur. patron. Vel irrita nuntianda, & ad instruentis verecundiam institutus amouendus est. Et alius quem patronus dignum elegerit ordinandus, ut 16. q. 7. cap. decernimus. Sed si laicus presentet unum, & postea variet aliũ presentando, videtur à primo discedere, posteriorem præsentando, l. sicut. §. fi. ff. de procur. Et tunc videtur arbitrio Episcopi relinquendum, quis eorum alteri præferatur, capit. Eccle-
18 siastici 2. distinc. † Item ius patronatus quandoque aduocacatio, quandoque vicedominatus, vel custodia, vel guardia, vel ius est frequentationis, vel processionis, & quandoque gratia, glos. in capitul. quia clerici de iur. patronat. & nota.
19 † Quòd ius patronatus non perdit quis per damnationem, vel confiscationem iudicis secularis, glo. in captu. pastoralis in
20 Clemen. de re. iudi. & est memoria dignum, † Quia ubi sit confiscatio bonorum non confiscatur ius, quod non transit ad ad hæredes extraneos, sed tantum ad filios, l. 1. & ibi glo. C. de
21 bon. quæ liber. † Ideo non confiscatur ius patronatus libertorum, uel emphyteosis Ecclesiastica, uel fœudum, secundum Bald. in l. qui se patris. C. und. libe. Item si præsentatus ab eo

qui

quius præsentandi habet, & idoneus non admissus à Prælato, si patronus non uariet, habet ius in re, & potest agere contra institutum à nemine, uel à falso patrono præsentatum, ca. cum Bertoldus de re iud. Si patronus uariat, primus præsentatus non habet ius ad agendum contra secundum præsentatū, & institutum, sed agere potest contra Prælatum, qui perperam idoneum non admisit, ut prouideat ei in competenti be-
22 neficio, d. cap. pastoralis. † Item ius patronatus transfertur in alium gratuito titulo, cum sit spirituali annexum. Nisi cum vniuersalitate transeat. Item plerique hoc nomen Ecclesia pro
23 iure patronatus supponit, cap. 1. de iur. patrona. Ergo † si quis vtatur tali verborum simplicitate dono tibi Ecclesiam. Vel cō cedo intelligitur donare ius patronatus, quod habet in ea, c. Quod autem de iure patro. Ex his habetur quas uires habeat ius patronatus & per consequens quare uadit per successionem sanguinis apertè percipitur ex serie prænarrata, & concludenter habes, quòd non datur successio in bonis Ecclesiæ.

SVMMARIVM.

1 *Clericus infirmus percipit fructus beneficij sui.*
2 *Clericus infirmus Ecclesiæ seruire intelligitur.*
3 *Clericus non debet priuari beneficio sine causa.*
4 *Papa non est tollerandus uolens turbare statum Ecclesiasticum sine rationabili causa.*
5 *Clericus priuari potest ex causa suo beneficio.*
6 *Clericus ex tribus etiam criminibus degradatur.*
7 *Clericus imputatus de assassinio potest puniri per Iudicem secularem.*
8 *Clericus ad hoc ut puniatur de assassinio requiritur sententia declaratoria per quam Iudex pronuntiet ipsum esse assassinium.*
9 *Clericus incorrigibilis per Iudicem secularem absque vlla degradatione puniri potest.*
10 *Clericus monitus non rediens priuatur beneficio.*
11 *Clericus uigore vehementis infamiæ potest suspendi à beneficio.*
12 *Debitor non tenetur inuenire creditorem vagabundum, & ei soluere debitum.*
13 *Emphyteota si cœpit uagari per mundum priuatur emphyteosi.*

Dominus

14 *Dominus si concedit liberam administrationem seruo, qui cœpit vagari administratio intelligitur finita quia habetur pro mortuo.*

15 *Usurarius tenetur præstare usuras illi à quo extorsit si norit vbi habitat secus si ignorat.*

16 *Vxor non tenetur sequi virum uagabundum.*

Septuagesimum Nonum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd † Clericus infirmus percipit fructus beneficii sui. Vnde cum quidam sacerdos infirmitate laboraret, adeò quod Ecclesiæ deseruire non poterat, quare Episcopus subtrahebat ei sua stipendia consueta. Itaque cõquestus Papa mãdat episcopo, quòd propter hoc consueta stipendia non subtrahat, sed omnia sibi tribuat, vt si sanus esset, c. 1. de cleric. egrot. vel delib. Et ratio fuit hæc ne alii huiusmodi exemplo deterriti, inueniri possint qui in ecclesia militarẽt.

2 Et hoc quia † infirmus ecclesiæ seruire intelligitur. Ideo omnia percipere debet, ac si sanus esset. Nam satis quòd infirmitate affligitur. Et si priuarẽtur distributionibus in humaniter tractarentur, & alii terrerentur à clericatu. Hoc enim videtur turbare statum ecclesiasticum, nedum præsentem, sed etiam

3 futurum. Vnde ex hoc proponi potest ratio satis not. † Quod clericus non debet priuari beneficio sine causa ẽt per Pontificem Maximum. Nam si stante infirmitate, & sic impotentia seruiendi non subtrahitur beneficium. Ne ex hac causa turbetur statutus ecclesiæ. Ergo multo fortius ubi nulla subest causa ra-

4 tionabilis. Hinc est, quòd † etiam Papa non est tollerandus, uolens turbare statum ecclesiasticum sine rationabili causa. In-

5 no. in c. quanto de consuet. Verum clarum est, † quòd à nemine clericus priuari potest beneficio suo, ex causa tamen priuari potest. Nam beneficia clerici etiam notoriè criminosi, quia homicidę non uacant ipso iure, sed demum per sententiam, Bal. in l. cum fratrem in vlt. colum. in prin. in uers. circa instru-

6 mentum vnum sias. C. de his quib. ut indig. † Sciendum est quòd clericus ex tribus etiam criminibus degradatur, & successiuè amittit beneficium, scilicet. Hæresis: Falsi cõmissi in literis apostolicis: & conspirationis in proprium Episcopum, &

hæc

hæc est communis theorica, Doc. vt ait Guliel. de benedic. post tertiam partem repetitionis, cap. Raynucius in quæst. de homicid. nu. 3. & seq. quem refert Roller. in pratic. crimin. canon. fol.
7 272. nu. 23. † Clericus imputatus de assassinio potest etiam puniri per Iudicem secularem. Nam tales assassini sunt diffidati à toto populo Christiano, & possunt à quocũque offendi, tex.
8 in c. vnico de homic. li. 6. † Sed ad hoc ut puniatur requiritur sententia declaratoria, per quam Iudex pronunciet ipsum esse assassinum. Et est communis opinio, vt dicit praticus carer. fol. 289. nu. 2. c. decis. 112. nu. 2. Qua declaratione facta non requiritur alia sententia per quam imponantur pœnæ contentæ, in d. c. unico. Sed statim illas incurrit ipso iure, & facto. Et ita dicit communiter tenere omnes Docto. Alex. in cons. 166. nume.
9 5. lib. 7. ergo beneficio priuatur. Quid etiam † si clericus sit incorrigibilis? Scias quod eo casu etiam per Iudicem secularẽ, absque vlla degradatione puniri potest. Et hoc habet locum etiam si esset in sacris constitutus, hanc opinio. attestatur esse communem Didacus prac. in quæst. 32. nume. 2. vers. Secundo est notandum si absque degradatione puniri potest, quod per consequens puniri potest in amissione beneficii. Pariter priuatur publicè aleator. Ipso facto priuatur à promotione, & à beneficio, si monitio præcedat, de uit. & honest. cleri. c. ut clerici
10 num. 2. immo fortius. † Clericus monitus non rediens priuatur beneficio, nisi iustam causam absentiæ alleget, cap. fi. nu. 1.
11 de cleric. non resident. † Immo uigore vehementis infamiæ potest suspendi a suo beneficio, cap. accedens num. 2. de accusat. Sed si esset clericus qui ex natura beneficii non tenetur residere, nõ potest per hoc uagari: aliàs priuabitur, licèt etiam habuerit licentiam vagandi. Vel ita sit consuetudo, ca. ex tuę nu. 14. de cleri. Non resid. Vnde ad delictum vagationis perpetuę memoria dignum, not. celebrem tex. in l. quod nisi §. ex prouincia. ff. de oper. lib. Vbi libertas non tenetur insequi patronum uagabundum ad præstandas operas, & ibi Nic. de Neap. dicit uasallum, qui tenetur seruire domino si incipit uagari non tenetur. Vide quid dicat idem Nic. Neap. in l. item illa. ff.
12 de const. pecu. vbi dixit. † Quod debitor non tenetur inuenire creditorem vagabundũ, & soluere ei debitum, licèt aliàs secus, ut ibi plenè, & vide Specul. in titu. de loca. §. Nunc aliqua. Vbi
13 dixit, † quòd si emphyteota cœpit uagari per mundum priuatur emphyteosi, quem refert Bald. in Authen. si quas ruinas.

C. de

C.de sac.sanct.eccl.text. in l. libera peculii administratio.ff,de
14 pecul.ubi si.† Dominus concesit liberam administrationem peculii seruo,qui incepit uagari. Intelligitur finita eius administratio quia habetur pro mortuo,glos.in capit. non oportet de consec. dis.5.gl.in c.cum tu de vsur.quam reputauit singu.
15 And.Barb. Quod licet † vsurarius teneatur præstare usuras illi à quo extorsit, illud est verum si norit ubi habitat, secus si ignorat,ubi sit creditor.Puta quia uagatur per mundum,quia tunc non tenetur inquirendo uagari, gl.in capit.una quæque.
16 13.q.2.quæ dicit,† Quòd uxor non tenetur sequi uirum vagabundum,Io.de Imo.in rub.ff.solu.matr.cap.1.de coniug.lepr. & in cap.1.qui mat. accus. non pos. Sed limitatur nisi scienter mulier duxisset in uirũ aliquem histrionem,quem solet vagari,quo casu tenebitur sequi virum.Ita dicit gl. in d.ca. unaquaque,& ita tenet Bar.in l.Mæuia.§.vxorem.ff.de annu.leg.& scribentes in d.rub.& Io.de Imol.in l. si cum dotem §. si maritus. ff.sol.mat.Ex his igitur habetur ex aliquibus casibus clericum priuandum esse beneficio stante firma regula,quòd infirmus priuari non possit beneficio,sed immo fructus percipiat.

SVMMARIVM.

1 *Institutus scienter in beneficium uiuentis deponendus.*
2 *Institutus in beneficio uiuentis excommunicandus est.*
3 *Institutus in beneficio uiuentis eius pœna est, quod repellitur à communione Ecclesiastica.*
4 *Beneficium uiuentis non potest conferri alteri siue fiat collatio ab inferiore,siue à Papa.*
5 *Beneficium impetrans primo uacaturum non debet habere uacaturum per renuntiationem.*
6 *Impetratio subreptitia non tenet etiam si sanctus sit ille qui impetret.*
7 *Non est recedendum à iuris dispositione propter meritum uitæ.*
8 *Impetrans beneficium uacaturum intelligitur de uacaturo per mortem.*
9 *Vacatio quando est per renuntiationem renunciatio facta in fauorem certè personæ dicitur simoniaca.*
10 *Matrimonij causa spiritualis transit in rem iudicatam.*
11 *Sententia est priuatiua,quandoque declaratiua.*
12 *Sententia priuatiua à qua non fuit appellatum facit beneficium uacare, & per consequens potest conferri.*
13 *Probatio admittitur contra præsumptionem iuris,& de iure.*

Septua-

Octuagesimum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, † quòd in-
2 stitutus scienter in beneficium uiuentis de-
ponendus est. Dicitur ergo quòd † qui per-
mittit scienter se institui in beneficio viuen-
tis excommunicandus est, c. 1. de concess.
præbend. Ratio fuit hæc quare repelluntur
à cõmunione Ecclesiastica? Quia viuis sacerdotibus passi sunt
successores adhiberi. Nam cum clericus non possit deponi nisi
causa cognita, & lata sententia, ut supra dixi; ita ergo eius be-
neficium impetrari non potest. Quia beneficia sunt perpetua
cap. satis peruersum 66. dist. & per tot. tit. de cler. ægrot. Et lex
non patitur aliquem locupletari iniuria, uel iactura alterius.
Regula locupletari de reg. iur. in 6. Et quia est in culpa immi-
scendo se rei ad se non pertinenti, ut in l. culpa. ff. de regu. iur.
Cum etiam alteri per alterum nõ debet iniqua conditio infer
3 ri, l. non debet. ff. de reg. iur. Hinc † est, quòd imponitur pœ-
na ei qui se substitui facit in beneficium viuentis. Debet enim
repelli à communione Ecclesiastica. Dic etiam quod debet de
poni, vt in capit. in primis 2. quæstio. 1. Item efficitur infamis
3. quęstio. 2. capit. audiuimus nec potest amplius illud bene-
ficium obtinere. Vnde credendum est, quòd solus Papa potest
cum eo dispensare. Nam vt hic dicunt Docto. & benè. Quem-
admodum non potest eam ducere in uxorem, cum contraxe-
rit viuente marito, ut in capitu. fina. de eo qui dux. in matri.
Ita nec consequi uxorem spiritualem cum qua uoluit con-
trahere uiuente sponso suo, & quoddammodo illam adulteran
do, 7. quæstio. 1. in capitulo sicut nota. Innocen. in capitulo
post electionem de concess. præbend. Immo fortius, quod si
quis occupauerit, ut supra & postea à Papa illud benefi-
cium impetrauit, cum vacaret non habita mentione præteri-
tæ occupationis collatio talis non ualet, tanquam subrepti-
tia. Nam si de tali occupatione Papa non ignorauisset, be-
neficium non concessisset, cap. postulasti de rescrip. Hic igitur
4 venit notandum, ꝙ † beneficium viuentis, non potest conferri
alteri, siue fiat collatio ab inferiore, siue à Papa cum beneficia
sint ut supra dixi perpetua. Et cum sine causa clericus non sit

priuandus. Et animaduerte quòd † impetrans beneficium primo uacaturum non debet habere uacaturum per renuntiationē. Quia impetratio intelligitur de uacaturo per mortē gl. ordinaria in c. ſuſceptum de reſcript. in 6. licèt Bald. arguat contrarium per tex. ibi & Io. de Imo. in l. ſi quis ſic. ff. de leg. 1. Item nec beneficium curatum, nec dignitatem Bal. in l. eam quam 15. col. C. de fideic. Sed quid ſi poſt mortē impetrans mitteret procuratorē ad acceptandū beneficiū intra menſem? Et procurator moriatur inſcio dño? Reſtituit in integrū ad lapſum mēſis, ſi res eſt integra. Vt quia beneficium nō ſit alteri collatum aliàs ſecus quia ſatis eſt, quod remanet ſibi ius ad aliud beneficium, Card. in Clem. 1. §. fi. in 8. q. de conceſſ. præbend. & nota. † Quòd impetratio ſubreptitia non tenet, etiam ſi ſanctus ſit ille qui impetret. † Vnde propter meritum uitæ non eſt recedendum à iuris diſpoſitione, vt pulchrè not. Bal. in c. fi. in fi. ut lit. pend. refert Ias. in l. præſcriptione in fin. C. ſi cont. iu. uel util. publ. † Sed cum dictum fuerit ſuperius, quod impetrans beneficium uacaturum intelligitur de uacaturo per mortem. Expedit ſcire, quibus modis beneficiū uacatur. Multis modis dicitur uacare. Modo vacat per mortem Prælati. Modo per renuntiationem: modo per priuationem: modo per tranſlationem. His enim modis dicitur beneficium uacare, ut not. in d. ſuſceptum de reſcrip. in 6. c. quamuis el ij. de præben. c. extrâ miſſa de renunt. & c. ad petitionem de accuſ. & ibi Abb. & Fel. & c. ſi quis iam tranſlatus 21. q. 2. In iſtis caſibus illi ad quos de iure communi priuilegio, aut conſuetudine pertinet electio poſſunt ad electionem procedere. Et per electionem, ſeu poſtulationem de dignitate electiua prouidere. Pro hoc bonus tex. c. poſt translationem de renunt. Ideo uacante Eccleſia cathedrali alicuius ciuitatis, Romanus Pōtifex remiſit electionem. Præpoſito ac Canonicis eiuſdem Eccleſiæ, tex. in c. poſt petitā de elec. & in c. bonæ in primo de poſtul. prælat. Vnde Papa dicit mandamus quatenus cum his qui vocem in electione habere noſcuntur per electionem, poſtulationem, ſeu nominationem canonicam, in perſonam idoneam conuenire curetis, c. in pragmatica. §. ad regimen de elect. † Sed aduerte quod quando uacatio eſt per renuntiationem, quod renunciatio facta in fauorem certę perſonæ dicitur ſimoniaca, hoc tenet Abb. Inn. in capit. uniuerſorum de rer. permut. Abb. in c. dilecto de præbend. quam inferior Romano Pontifice non poteſt admitte-

re

re immo beneficium sic renuntiatum potest impetrari tãquã uacans. Pro quo idem dicit Abb. in c. ex parte el 1. de off. deleg. & in d. c. dilecto, & d. c. cum uniuersorum. Et ita adde quod uacante sede apostol. per priuationem, ut puta quia Rom. Pontifex per Concilium fuit priuatus. Aut per renuntiationem, per eum factam, quòd ad Cardinales pertinet electio, & non ad Concilium. Hoc tenet, Fely. in c. ad petitionem de accus. col. 2. pro quo est Abb. in Clemen. Ne Romani de elect. ubi dicitur, uel moriente, vel cedente. An autem de modo uacationis sit facienda mentio in impetratione beneficiorum Ecclesiasticorũ? Dicendum, quod non secũdum Arch. in d. c. susceptum. Quem sequitur Phil. Fran. in d. c. susceptum col. 3. pro quo glo. in Clemen. 1. in uerb. quamuis de præbend. gl. in capit. cupientes in uerb. uacationibus in 6. & ita tenet Fel. quem uide in c. in nostra. Correlario trigesimo septimo, de rescri. ubi in materia ad ducit multa iura. ET cum in prædictis occurrit aliquando controuersia inter partes propter quam nascitur sententia, ideo
10 uidendum est. † An causa matrimonii spiritualis transeat in rem iudicatam? ET dicendum, quod sic. Nec retractari potest post lapsum decennii, quod secus est in matrimonio carnali, ut in cap. lator & in c. consanguinei de re iud. Inno. tamen in c. cum olim de dol. & contum. & in c. cum Bertoldus de re. iudic. Sentit idem esse in matrimonio carnali, quod est in spirituali, sed in c. ad aures de rescrip. sentit contrarium. Sed concludendo, & dicta Doc. plenius explicando aduertendum. Quia quan
11 doque in istis beneficiis † sententia est priuatiua. Quãdoq; est declaratoria. Primo casu si is cui facta est collatio postea fuit conscius fraudis non potest saltem in foro animæ cum bona conscientia illud beneficium retinere. Argum. in c. fi. de iniu. Si autem non fuit conscius iniustitiæ, & fraudis, & sententia merè transit in rem iudicatam, & iustè potuit isti conferri beneficium adiudicatum per sententiam. Nam sententia lata in matrimonio spirituali transit in rem iudicatam, quatenus tangit beneficium priuatum, tex. in c. cum dilectus de elec. Nam cum posset quis beneficio suo renuntiare, tot. titu. de renunt. Ita acquiescendo sentẽtiæ priuatiuæ poterit iuri suo præiudica
12 re. Nec est opus præscriptione. Quia † sententia priuatiua à qua non fuit appellatum facit beneficium uacare, & per consequens potest conferri, quod est secus in matrimonio carnali. Quia non potest quis directè renunciare cum illud sit indisso-

bile etiam cum consensu partium, quia nõ dependet ab eorũ facultate, cap. super eo. de eo qui consang. cogn. & c. debitum de big. Sed quãdo est sententia declaratoria. Exemplum. Duobus litigantibus super beneficio Iudex pronuntiauit beneficium pertinere ad alium iniustè, tamen hoc casu si is pro quo lata fuit sententia iniusta, si de ea habet notitiam, nunquam potest salua conscientia illud beneficium retinere. Cum beneficium sit retinendum ex institutione canonica, vt in reg. 1. de reg. iur. in 6. vnde Inno. in c. Quia plerique de immun. Eccles. Quòd si is pro quo lata est sentẽtia iniusta, si post transitum in rem iudicatam fatetur eam iniustam, debet talis sententia retractari per superiorem. Quia posset procedi per uiam denun-
13 tiationis Euangelicæ. † Nam contram præsumptionem iuris, & de iure admittitur probatio per confessionem illius, de cuius commodo tractatur, ut in Authent. sed iam necesse C. de donatio. ant. nupt. & in capitulo is qui de sponsa. Et ex his habes quod est licitum, uel illicitum in impetrando beneficium. Sed in specie caue ab impetratione beneficii uiuentis. Quia plures sunt pœnæ, in quibus incidit impetrãs, inter quas adest pœna excommunicationis, quæ multum timenda ex omni capite. Nec omitto pœnam infamiæ, quæ admodum inspectanda adeò quod una respicit animam, alia uero corpus. In utroque igitur res est periculosa.

SVMMARIVM.

1 *Depositum factum apud clericum Ecclesiæ non obligat Ecclesiam nisi in eius utilitatem sit uersum.*

2 *Actio restitutionis debet intentari aduersus personam non autem aduersus Ecclesiam.*

3 *Actio dirigitur contra furem & ut restituat quæstionum carceriſque pœnam imponit.*

4 *Fur dicitur qui depositum restituendum denegat, uerum, & ille qui utitur deposito contra uoluntatem deponentis.*

5 *Depositarius tenetur in quinque casibus.*

6 *Depositarius si habet rem custodiendam arbitrio suo non tenetur de interitu si adhibuit custodiam, ut in rebus suis.*

7 *Depositarius si est creditor. An possit uti cõpensatione? Fallit in deposito.*

8 *Exceptio compensationis non admittitur quando petitum non est liquidum & ex causa depositi, & rapinæ.*

Eccle-

9 *Ecclesia si recipit aliquod lucrum potest dici contractus initus gratia utriusque merito Ecclesia obligari debet.*

10 *Verba quæ important consilium non obligant.*

Octuagesimum Primum Priuilegium.

1 HECLESIA gaudet priuilegio. Quòd † depositum factum apud clericum Ecclesiæ, non obligat Ecclesiã, nisi in eius utilitatem sit uersum. Ideo cum Episcopus deposuisset apud canonicum cuiusdam Ecclesiæ, qui pluries interpellatus, vt depositum restitueret, illud denegauit pecuniam subripuit, & asportauit. Vnde Episcopus conquæstus fuit cum Papa. Cui respondet. Cum non constat pecuniam furatam, non fuisse conuersam in utilitatem Ecclesiæ, canonici alii non tenentur restituere. Cum depositum non fuerit penès Ecclesiam, sed duntaxat penès vnum ex canonicis Ecclesiæ. Et ita suadet, ut dirigatur actio contra furem. Mandatque illum furem subiici duris quæstionibus, & in vinculis detineri, vt pecuniã restituat. Sed si amicabiliter de redditurum perceptione paciscí potest, acceptam nobis erit ait, cap. 1. de depos. it. Ratio decisionis fuit, quia pecunia furata nõ
2 fuit conuersa in utilitatem ecclesiæ. Nec † actio restitutionis debet intentari aduersus alios canonicos, cum pecunia personæ, & non Ecclesiæ fuerit commendata. Et ex hac causa man-
3 dat, † ut dirigatur actio contra furem, & ut restituat quæstionum carceriſque pœnam imponit. Hic considerandum venit ecclesiam non teneri de deposito facto personæ, secus Ecclesiæ quatenus in eius utilitatem pecunia conuersa fuisset, quo casu non dirigeretur actio depositi sed de in rem verso. Nec dunta-
4 xat dicitur fur ille † qui depositum restituendum denegat, uerum & ille qui vtitur depositio contra uoluntatem deponentis & si condemnatur efficitur infamis, l. qui furtum. ff. de condit. fur. l. qui depositum C. de fur. Idem est in pignore quia eo utẽs contra uoluntatem domini committit furtum, & ad hoc pauci & minus bene animaduertunt, l. si pignore. ff. de fur. Ne igit depositarius hoc agat, cautum est de iure, quod statim põt cogi ad restituẽdũ depositum, l. si quis uel pecunias, & ibi Bal. C. depo. Salyc. ibi dicit, quod Bald. tenet ibi requiri libellum, &

ordi-

ordinem iudiciarium, sed Bald. in l. acceptam col. 1. C. de usur. dicit, quòd immo executione uide in l. 1. §. est autē, & ibi Bar. ff. depos. Nisi causa de nouo emergat, ut ibi in l. 1. §. si deposuero, & ibi Bar. eod. tit. Item uerum summariè, & sine dilatione etiam si sibi facta sit protestatio in contrarium, d. l. si quis, & ibi Bal. scilicet extraiudicialiter secundum Bald. sed iam cautum C. eo. tit. Sic ergo non habet depositarius quadrimestre, secūdum Bal. in l. pen. vers. ideo C. de depos. & Alexan. in l. 1. §. si præsens. ff. de verb. oblig. Saly. in d. l. pen. refert Bal. tenere contrarium, vide Fely. in c. quærenti de offic. deleg. Hæc ultima opinio, Bal. mihi satis placet. Quia si depositarius vti non potest de posito, & si furtum committit, illud retinendo prætermentem
5 deponentis, iuribus superius allegatis. † Incidit etiam in hoc periculo, illud obiter requisitus, nō restituendo quod tenetur in quinque casibus, de casu fortuito, & leuissima culpa. Primus si pactum interuenit, l. iur. gentium. §. ite si quis. ff. de pactis. Secūdus si mora p̄cedat casum, l. si in asia. §. fi. ff. depos. Tertius si culpa, l. quòd neutra. ff. eod. Quartus si dolus, l. 1. §. si rē eod. tit. Quintus si gratia tantum accipientis fit depositum, l. si quis in fi. ff. si certum petatur. Quos postea uide, in glo. in l. 1. §. sæpe. ff. depos. depositarius non est dubium, quod de dolo, & lata culpa tenetur, l. 1. §. sæpe allegato, & ibi Bart. & Alex. in l. quod nerua inst. quibus mom. re. cont. oblig. §. præterea in gl. l. sicut certo. §. Nunc videndum. ff. commod. l. quæ fortuitis. C.
6 depig. act. † Nisi habeat rem custodiendam arbitrio suo, quo casu nō tenetur de interitu, si adhuit illi parē custodiā, sicut in rebus suis, Bar. in l. 4. ff. de sol. Alex. idē tenet in l. siut §. Nunc videndū, ff. cō mod. Bal. in l. 1. C. de solu. Rectè, & ritè facit depositarius requisitus depositū restituere. Nā si ita fecerit de nihilo
7 argui poterit. Sed quid esset † si depositarius esset creditor? An possit vti cōpēsatione? Regulariter admittitur cōpēsatio. ralit in deposito. Nā fuit priuilegiū inductū, ne in fraudem allegare tur compensatio, causa differendi restitutionem. Et sic contractus depositi, qui est bonę fidei redundaret in perfidiam. Tamē distinguendum arbitror. Aut debitum incontinenti liquidari potest, & tunc admittitur exceptio compensationis. Aut incontinenti non potest, & tunc denegatur. Non obstante etiam
8 hac distinctione dico. † Exceptionem compensationis non esse admittendam. Nam illa non admittitur, quando debitum petitum est liquidum, & exceptio requirat altiorem indagi-

nem.

nem. Item si debetur ex causa depositi. Item si debetur ex causa rapinæ, uel furti, l. compensationes, & ibi Bal. C. de compensat. Sed pro conclusione istius præpositi priuilegii, videamus quando depositum dicatur factum apud Ecclesiam. Quod est quando fit in præsentia Prælati, & Capituli. Nam Prælatus, & Capitulum repræsentant Ecclesiam cap. requisisti de test. iuncto c. scire 7. q. 1. Sed Io. And. distinguit. An depositum sit factũ apud sacristam deputatum ad custodiam uasorum Ecclesiæ? An apud deputatum ad custodiam depositorum? Nam in quibusdam Ecclesiis deputatur unus specialiter ad custodiam depositorum, ut est in hospitali sanctæ Mariæ in ciuitate Senẽsi. Nam multi transeuntes, & peregrini etiam præcioſa deponunt, quæ fidelissimè restituuntur. Etiã post multum tempus ex hac distinctione sentit Io. And. quòd si depositum sit apud custodem uasorum, non dicitur factum Ecclesiæ, sed oportet, quod interueniat præsentia Prelati, & Capituli, ut in gl. c. 1. de pos. Sed in alio casu non requiritur eorum præsentia, satis est, quia principio illum deputauit ad depositа recipienda. Ita sentit Ioan. And. & gl. prædicta Ecclesiam obligari ex tali contractu inito gratia deponentis tantum. Sed Innoc. quod cum fiat Prælati, & Capituli, non tenetur etiam Ecclesia, nisi aliquod lucrum sit inde secutum, per l. licèt ſ. si filius. ff. de pecul. quod uti omissum à Doct. non uenit considerandum. Quia quando.

9 † Ecclesia recipit aliquod lucrum, potest dici contractus initus gratia utriusque, merito Ecclesia obligari debet, sicut in aliis contractibus. Sed quoniam fit gratia deponentis tantum, tunc ex qua ratione Ecclesia debet teneri eo maximè cum sit perueniendum ad distractionem rerum Ecclesiasticarum ex contractu Prælati, & Capituli non initi ad utilitatem Ecclesiæ, contra capitulum sine exceptione 12. q. 2. c. & rationem l. præses. C. de transac. Vnde ex istis concludendum arbitror, ut in d. c. 1. de depos. Ecclesiam non teneri de depositо nisi uerso in

10 eius utilitatem. Verba autem in fi. d. c. 1. ibi. † Si autem amicabiliter poteris de redditуum perceptione pacisci noueris id nobis acceptum. Hæc uerba important consilium, non autem obligationem, prout sunt etiam illa uerba Luc. in cap. 18. uade, & uende omnia quæ habes, & da pauperibus. Reside in hac conclusione, quod Ecclesia non teneatur, sed deponens dirigat actionem contra depositum detinentem.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Princeps potest rem Ecclesiæ per permutationem acquirere data re meliori vel æquali*
2 *Concessiones factæ ab antecessore in damnum Ecclesiæ possunt revocari.*
3 *Mentio in iure canonico de Principe, intelligitur de Pontifice Maximo.*
4 *Papa Paulus III. permutauit statum Camarini in Parmam, & Placentiam.*
5 *Verbum de Principe intelligitur de Imperatore.*
6 *Imperator non potest de rebus Ecclesiæ etiam temporalibus disponere.*
7 *Imperator catholicus non est præsul, sed filius Ecclesiæ.*
8 *Benefacienti benefacere de omni æquitate, & iure statutum est.*

Octuagesimum Secundum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio. † Quòd Princeps potest rem Ecclesiæ per permutationē acquirere data re meliori, uel æquali. Vnde quęsitum fuit, in Cōcilio. Vtrum Ecclesia posset rem immobilem permutare cū Principe? Statuit Concilium, quod si Princeps uoluerit permutare rem immobilem, cū sanctis locis, & ab eis rem aliam accipere, & de communi uoluntate permutationem facere hoc licitum sit, dummodo causa rationabilis hoc expostulat, & res quam Princeps præstiterit maior fuerit, vel saltem æqualis, c. 1. de rer. permut. Ratio fuit hæc. Dummodo cā rationabilis exposcat, ideſt ut utilitas Ecclesiæ in hac permutatione procuretur. Aliàs non debet fieri. Et quòd ita res se habeat, habetur in c. 2. eo. ti. † Quòd concessiones factę ab antecessore in damnum Ecclesię, poterunt reuocari a successore. Dummodo igitur Ecclesia non lędatur Princeps potest rem suam immobilem cum re Ecclesiæ permutare. Et hic ualde considerandum casum notabilem, in quo fit permutatio cum Ecclesia cessante necessitate, & vtilitate, ipsius satis enim est, quod Ecclesia nō deterioretur. Hoc est inductum in fauorem Principis. Sed de quo Principe intelligi-

gunt

gunt Doctores de Principe, ideſt Imperatore. Sed animaduer-
3 tendum eſt, quod ſuperius deduxi, uidelicet, quòd † quando
fit mentio in iure canonico de Principe, intelligitur de Ponti-
ce Maximo. Qui cum ſit Dominus Eccleſiaſticarum rerum, nō
habet locum permutatio reſpectu eius perſonę. Et ſi diceretur
4 quod † Papa Paulus III. Permutauit ſtatum Camerini cum
ſtatu Parmę, & Placentiæ. Fuit in euidentem utilitatem Eccle
ſiæ. Cum ſtatus Camerini Affixus in corde ſtatus ſedis Apoſto
licæ ſit. Et cum ſtatus Parmæ, & Placentiæ ſit quaſi ſub regimi
ne Regis Hiſpaniarum. Vnde vtilitas Eccleſiæ ſatis per teſtes
fuit probata. Ideo permutatio locum habuit. Quidquid igitur
fecerit de iure facere potuit. Et in iſto caſu de quo verba facio
5 intelligitur † de Principe. Ideſt Imperatore cui conceditur
hoc. Quia ipſe muniuit Eccleſiam multis Priuilegiis. Ideo
non fuit magnum hanc compenſationem ei tribuere, gloſ. in
6 Clemen. unica de baptiſm. verè. † Tamen Imperator non po-
teſt de rebus Eccleſiæ etiam temporalibus diſponere contra
uoluntatem Eccleſię. Ratio enim hæc eſt. Quia ex illa donatio-
ne qua Imperator ſe & ſua donauit, & ſubiecit Eccleſiæ, cum
omnibus ſatrapis, & uniuerſo Senatu factus eſt filius eccleſiæ.
7 Si enim † Imperator catholicus eſt quod (ſalua pace eius) dicit
non prętul Eccleſię, ſed filius. Et quod ad religionem competit
diſcere ei conuenit, & non docere, c. ſi catholicus 96. diſt. Non
8 eſt ergo mirum, quòd Eccleſia uoluerit fauere filio ſuo. † Cum
de omni æquitate, & iure ſtatutum ſit benefacienti, beneface-
cere. Ideo ei permittitur permutatio modo de quo ſupra in
d. c. 1. de uer. permut.

SUMMARIUM.

1 *Arbitri dicuntur Iudices qui aſſumuntur ad contentiones ſedandas.*
2 *Arbitri in diſpari numero eliguntur.*
3 *Arbitris diſcordantibus ſtatur maioris partis ſententiæ.*
4 *Arbitrum unum, vel tres eligant ad diſiniendam quæſtionem.*
5 *Res ſunt futuræ ſine exitu propter naturalem hominum ad diſſentien-*
dum facilitatem.
6 *Arbitri duo electi eorum arbitrium tenet.*
7 *Arbitri tres electi ſententia duorum valet præſente tertio diſſentiente*
ſecus eo abſente quia ſententia non ualet.
8 *Arbitrorum ſpecies ſunt duæ, ideſt iuris, & qui à partibus eliguntur,*

qui propriè non sunt arbitri, sed communes amici.

9 Arbitrii iuris assumuntur ex necessitate: alij ex nudæ partium uoluntate.

10 Arbitrum, & inter arbitratorem est differentia. Arbiter de iure: Arbitrator de iure, & de facto.

11 Arbiter Monachus eligi non potest sine vtilitate monasterij, & consensu Abbatis.

12 Arbitri sententia emologatur, & approbatur taciturnitate decem dierum.

13 Arbiter non potest ferre sententiam in Ecclesia sicut nec Iudex.

14 Arbiter si est excommunicatus non potest esse arbiter.

15 Excommunicatus non potest esse procurator nec officium arbitratoris assumere.

16 Arbiter laicus in re spirituali esse non potest.

17 Laico causam spiritualem Papa solus committere potest.

18 Arbitri clericus, & laicus simul possunt eligi.

19 Laicus potest esse assessor Iudicis Ecclesiastici.

20 Arbiter & arbitrator an pro bono pacis possint dare de iure unius alteri?

21 Lucratur qui à lite recedit.

22 Arbiter postquam pronuntiauit an possit mutare sententiam suam?

23 Arbitri suspecti, & multum remoti non est facienda electio.

24 Compromissum debet fieri ex libera uoluntate.

25 Arbitri non sunt compellendi ad accipiẽdum: at postquam acceptauerint compelluntur pronuntiare.

26 Arbitros eligere in certis causis statutum disponit: statutum est pars iuris ciuilis.

27 Arbitri iuris nunquam assumuntur nisi in casibus à iure expressis.

Octuagesimum Tertium Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, †Arbitri dicunt
2 Iudices. Quia assumuntur ad contentiones, se
3 dandas. Vnde statutum fuit, vt †Arbitri in dispari numero eligantur, & † eis discordantibus
4 statur sententiæ maioris partis. Ex Aphricano Concilio fuit ita terminatum. Vt † si quæstio verteretur inter Episcopos, & ipsi uoluerint eligere arbitros. Aut vnum eligant, aut tres quorum trium, aut duorum senten-

tiam

tiam sequuntur cap. 1. de arbitr. Fiat igitur de dispari, nume
5 ro, electio, hac enim ratione. † Quia res sine exitu futura est, propter naturalem hominum, ad dissentiēdum facilitatem, l. Item si vnus §. principaliter. ff. de recep. arbitr. Hęc est causa,
6 ob quam fit electio de dispari numero. † Si tamē compromittitur in duos arbitros tenet arbitrium, & si non essent concordes, coguntur ad concordiam, vel ad assumendum tertium,
7 cap. suspitionis §. vltimo de offic. deleg. † Sed si sunt tres arbitri electi, an sufficiat sententia duorum, prędente tertio, licet ipsi dissentiant? Eo absente non valet. ff. eo. tit. l. si tres. Et hoc nisi fuisset in compromisso expressum, vt duo sine tertio procederent. l. non distinguemus §. plures. ff. eo. tit. cap. pru-
8 dentia de offic. deleg. † Speties arbitrorum ut in cap. Quintauallis de iur. iur. Sunt duæ scilicet iuris, & qui à partibus eliguntur. Qui propriè non sunt arbitri sed sunt cōmunes amici. Vnde ab istis arbitris nō receditur nec quo ad electionem nec quo ad appellationem, cap. à Iudicibus 2. q. 6. Sed à sententia arbitrorum iuris benè appellatur. Et ratio diuersitatis.
9 † Quia isti arbitri iuris assumuntur ex necessitate, & habent iurisdictionem. Et ex eorum sententia potest agi. Arbitri aut
10 cōprimissarij eliguntur ex nuda voluntate partium. † Nec habent iurisditionē. Longa. n. differentia est inter arbitrum compromissarium, & arbitratorem. Nam arbiter debet de iure iudicare, secundum ordinem iudiciorum. Arbitrator vero est, qui sumitur de iure, & de facto. Est & alia differentia. Arbiter eligitur loco iudicis. Ita quòd debet procedere iuris ordine seruato. Vnde coram eo debet dari libellus, & fieri litis contestatio, ac etiam fieri sequentia, & præsertim sententia debet fieri in scriptis. Quæ omnia secus in arbitratore. In facto proprio quis non potest esse arbiter sed bene arbitrator. Et hęc di
11 cta sint quo ad arbitrum, & arbitratorem. † Sed an in arbitrum possit eligi Monachus, sine vtilitate Monasterij, & Abbate imperante? Et videtur dicendum, quòd non cap. ij. de postul. & cap. Monachi xvi. q. 1. Verum potest esse arbitrator,
21 ex sola licentia Abbatis. † Sententia autem arbitri emologatur & approbatur taciturnitate decem dierum, & postmodum datur actio, & exceptio, l. penult. C. de arbitr. intellige si fine pœna fuit compromissum, capit. per tuas de arbitr. Dictum autem arbitratoris non emologatur prædicto modo.
13 † Arbitrer non potest ferre sententiam in Ecclesia, sicut nec

iudex, & latâ, non tenet, de immunita. eccles. capit. decet
14 lib. 6. secus in arbitratore. † An si arbiter est excommunicatus, non potest esse arbiter, sicut nec Iudex, capit. ad probandum de re iudic. Et hoc intelligitur de excommunicato notoriè. Nam in eo non cadit arbitramentum. Ioan. Andr. in regula de dolo de reg. iu. lib. 6. Et hæc opinio est contra Bar. in l. cũ pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. Et in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. sed Doc. contrarium tenent, in c. post cessionẽ
15 de probat. Vbi habetur, † quod excommunicatus non potest esse Procurator nec officium arbitratoris assumere potest, cũ tali casu, debeat arbitrari, ut bonus uir. Sed cum sit excommu
16 catus non potest dici bonus uir. † Sed an in laicum ualeat cõpromissum tanquam in arbitrum, uel arbitratorem, de re spirituali? Et videtur dicendum quod non ca. contingit de arbit. Quia laici non possunt tractare negocia Ecclesiastica, ex glos.
17 d. capit. colligitur. Quod nullus citra † Papam potest committere causam spiritualem laico. Item nullus citra Papam potest auctorizare, ut in solum laicum possit compromitti de iure spirituali. Et hoc uidetur verum, quia nullus dispensat contra constitutionem Papæ, nisi in casibus concessis c. dile-
18 ctus de temp. ord. † Cum ergo sit iure expressum, vt auctoritate superiori possit in laicum, & clericum compromitti, c. per tuas de arbit. Ergo in solum non potest compromitti auctoritate superioris. Ratio autẽ quare laicus prohibetur arbitrariia causa spirituali, Doct. in d. c. per tuas dicunt, quòd est non propter incapacitatem, sed ratione honestatis. Honestas autem satis seruatur ex mixtura clerici, qui sociatus laico facit eum capacem. Etiam si essent plures laici, & unus clericus. Nõ tamen extenditur casus huius c. ad actum spiritualem, quia laicus nõ potest effici capax iuris spiritualis, per mixturam clericorum cap. Massana de elect. An Episcopus possit causam spiritualem committere clerico, & laico? Et dicendum, quòd non, licèt valeat compromissum, in clericum, & laicum. Nõ tamẽ pót causa spiritualis delegari clerico, & laico. Ratio diuersitatis est, quia ut dicit Io. And. in d. c. per tuas. Arbitrium de re spirituali non est actus spiritualis. Meritò in clericum, & laicum potest cõpromitti. Sed iudicare de causa spirituali, est qd spirituale, c. quãto de Iud. Sed laicus non est capax iuris spiritualis, etiam associato sibi clerico, vt in d. c. Massana. † Verum laicus potest es-
19 20 se assessor iudicis Ecclesiastici, ita tenent Doc. † Sed utrum arbiter

biter, p bono pacis, possit de iure unius capere, & vel alteri tra
dere &c. Quintaualli's, dicit quod licet iudex, uel arbiter, non
possint salua conscientia dare de iure unius alteri. Cum da-
re debeant unicuique quod suum est. Secus in arbitratori-
bus, qui eliguntur tanquam boni uiri, ad componendum inter
partes, & pro bono pacis. Possunt de iure vnius dare alteri, dū-
modo enormiter non lędant. Quòd si fecerit, potest eorum ar-
bitramentum per superiorem reduci ad bonam æquitatem,
per notata in d. c. Quintaualli's Bald. In usibus fæudorum te-
tenuit, q̄ si arbitrator ex certa scientia de alieno largitur nō va
let. Quia non est permissum sibi dare quòd est alienū. Impro-
bat hoc dictū à Doc. ueluti falsum, qui dant pro bono pacis, li-
cet de alieno donāt. Vñr de hoc habere mādatū, dūmodo enor
miter non lędant. Dictum autem Bal. intelligitur, & saluari po-
test qñ faciunt sine causa. Vel qñ nō. Imò dico lędunt. Nā qñ in
21 modico pars lædit † satis lucratur, q ui à lite recedit, l. Lucius
ff. ad Treb. Quantumcunque verba latè concipiantur in perso
nas arbitrorū, ut puta q̄ possint de iure unius dari, alteri in to
tū, vel in partē, & c. Nihilominus enormiter deceptus potest
cōtrauenire. Licèt nō appareat de dolo, ex proposito, sed tantū
re ipsa. Quia talia uerba effuso sermone emanata vñr, & p plata
sub quadā cōfidētia psonę, & amicitiæ arbitrorū. Et ut captent
amicitiā eorum ad non lædendum. Spec. in ti. de emp. & vēd. §.
22 Nūc † alia qō est cōsideranda. An postq̄ arbiter pronunciauit
possit mutare sniam suā? Et dicēdū, q̄ nō, ex quo semel sup tota
p nūciauit seruādo formā cōpromissi siue benè siue malè iudi
cauerit functus est officio suo. Vnde nō pōt mutare sniam suā l.
diē. ff. de recep. arb. Sunt & aliqui quod in arbitratore ex quo
corā eo non sit iudicium nō habet locū c. n. literis de offi. deleg.
23 Animaduertendū est, q̄ † non fiat electio de arbitro suspecto,
aliàs pōt sicut iudex recusari. Item nō est facienda electio de ar
bitro multum remoto, c. 2. requiris de appe. Sed est faciēda ele
ctio de arbitro cōmorāti in loco cōpetenti, ut de eo possit ha-
beri copia c. statutū de resc. Huiusq; dictū fuit de arbitro, & ar
bitratore, & cū auctoritas sit ipsis concessa p cōpromissū, vidē-
24 dū est à quo fonte scaturire dēat. † Vnde cō p promissū dēt p cede
re ex libera volūtate cōpromittētiū, nō dēnt partes cōpelli ad
25 cōpromittēdū. † Nec ēt pōt arbiter cōpelli ad accipiēdū, sed
post q̄ acceptauit, cōpellit p nūtiare l. 3. ff. de recep. arb. Est ergo
à principio cōpromissū liberū, tā ex parte partiū, q̄ arbitri assu-
mendi

mendi, an aliquo casu possit quis cogi ad compromittendum? Et uidetur quod sic. In arbitros iuris, quis compellitur compromittere. Idest ubicunque ius decernit, vel disponit, ut fiat compromissum. Exemplum in cap. suspicionis de offic. deleg. & in cap. ab arbitris de arbitra. libro 6. l. spiritualis. C. de iudi.

26 Ex quibus infertur ualere statutum, † ut inter certas personas seu in certis causis fiat compromissum. Nam si ius hic disponit in quibusdam causis, ita statutum potest disponere. Cum statutum sit pars iuris ciuilis, l. omnes populi. ff. de iusti. & iure not. Io. And. unum quod est menti tenendum, in capit. Pia de

27 except. lib. 6. † Vbi dicit, quod arbitri iuris, nunquam assumuntur nisi in casibus à iure expressis, sed adest glo. nota. in d. cap. statutum potest princ. de rescrip. libro 6. Quæ vult idem esse in casibus consimilibus. Consilium igitur istius ca. 1. de arbitr est mente tenendum. Quòd assumantur arbitri in dispari numero, videlicet de uno, vel tribus fiat electio ob facilitatem hominum dissentiẽdorũ, d. l. Item. si unus §. principaliter Et præsertim quia communiter eliguntur compatres, vel amici partium, qui beneuolentia, vel aliquo alio respectu ducti, in maiorem discordiam aliquando, & sæpius disceptantes ducunt quod ab homine ingenuo cauendum est.

SVMMARIVM.

1 *Compromissum in Reginam Francorum valet licèt mulieres sint remotæ ab omnibus officijs ciuilibus.*

2 *Compromissum Ecclesia permittit in mulierem de rebus temporalibus Ecclesiasticis habentem iurisdictionem.*

3 *Mulier ab officijs non virilibus quæ deferuntur in Republica tenetur subire sicut masculus.*

4 *Arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorum.*

5 *Mulier non potest iudicare ita nec arbitrari.*

6 *Compromissum an fieri possit in mulierem communem amicam, & amicabilem compositricem?*

7 *Consuetudo valet contra honestatem.*

8 *Mulier non habet iurisdictionem in uasalos, potest tamen de consuetudine.*

9 *Mulier præcellit, quia habet dignitatem non iure proprio, sed ex radijs mariti.*

10 *Mulier habens iurisdictionem, vel comitatum, vel alium principatum pos-*

posset de iure communi omni consuetudine cessante iurisdictionem in subiectos exercere.

11 *Pœna potest apponi in compromisso etiam inter religiosas personas.*

12 *Spiritualia non recipiunt æstimationem.*

13 *Compromissum soluitur pœna soluta.*

Octuagesimum Quartum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, † Licèt mulieres ab omnibus officiis ciuilibus sint remotæ; tamen in mulierem arbitratricem compromitti potest. Si mulier de iure commun, uel de consuetudine habet iurisdictionem. Eo compromissum ualet de rebus temporalibus Ecclesiasticis. Fuerat quæstio de quodam usurario cuiusdam nemoris, inter quendam Abbatem, & conuentũ, Cistercien. ordinis ex parte una, & hospitalarios ex parte altera. In Reginam Francorum fuit compromissum. Et ipsa auditis partibus de cons. aliquorum Episcoporum sententiam promulgauit, cum pœna. Et cum Monachi coram Papa conquæsti fuissent, quòd hispitalarii contemnebant arbitrium. Mandauit Papa sub pœna de qua in compromisso appellatione remota, quod sicut arbitrium prouidè latum, & ab utraque parte receptum obseruent. Et præcipuè cum ex EPISCOPORUM consilio fuerit roboratum cap. dilecti filii de arbit. Si fœminæ sunt remotæ ab
2 officiis ciuilibus, quare † Ecclesia permittit in mulierem compromitti de rebus temporalibus ECCLESIASTICIS? Omnis regula patitur exceptionem. Nam hoc fallit in muliere, quę de consuetudine habet iurisdictionem, prout Regina Francorum. ET tanto magis, quod eius arbitrium licèt ex se uti illiterata illud ferre potuisset ut in l. certi C. de Iud. Tamẽ hoc noluit. Sed de consilio EPISCOPORUM sententiam promulgauit, quam Papa approbauit, iubendo quòd appellatione remota eam obseruent. Sed hic animaduertendũ, quod ista propositio, quæ est, vt regulariter, fœminæ sint remotæ ab omnibus officiis uirilibus, ab
3 † officiis autem nõ uirilibus, quæ defferũtur in Republica, ita mulier tenetur subire sicut masculus, de quo tamen dicendum, ut plene not. Bar. in l. 1. C. de mul. in quo loc. mun. lib. 10.
4 Hic autem, arbitrium est officium uirile. † Quia arbitraria

sunt

5 sunt reddacta ad instar iudiciorum l.1.ff.de arbitr. † Mulier ergo non potest iudicare. Ita nec arbitrari, vt in d.c.dilecti,& l.fi. C.eo.Sed in hac præsenti quæstione, respectu iurisdictionis po-
6 test. † Vtrum compromissum fieri possit, in mulierem communem amicã,& amicabilem compositricem? Nam tale compromissum potest mulier acceptare, quia coram arbitratore non est iudicium. Sed procedit extraiudicialiter, de hoc est tex.Apertus de muliere in c.Quintauallis,de iur.iur. Sed quare muliere iudicare nõ potest? Non ratione in capacitatis prohibetur. Nam tunc consuetudo non posset eas habilitare,argumento cap.licèt de for. comp. & in c.causam de præscript. Sed prohibetur propter honestatem,cum non sit honestum,vt mulier officiis virilibus se implicet, cap. Scisciatus de rescrip. ex
7 hoc tex. colligitur. † Vnum mirabile, quòd valet consuetudo contra honestatem, quòd est contra cap. causa decorem, & c. Cũ ab omni. De vit. & honest.cler.Sed potest dici,quòd istud admittitur ratione dignitatis,quam mulieres præcellentes habẽt.Sicut admittitur Abbatissa. Quæ ratione dignitatis habet
8 iurisdictionem, vt in cap.dilecta de excess. prælat. † Videatur quando fęmina videatur habere iurisdictionem de consuetudine; vel de iure communi. De iure mulier non habet iurisdictionem in vassalos.Potest tamen de consuetudine,& intelligi
9 tur cap.dilecti. † De muliere, quæ nupta sit alicui Principi, licet principatus pertinet ad virum,& nõ ad mulierem. Tamen mulier prȩcellit.Quia habet dignitatem,non iure proprio,sed ex radiis mariti, vt no.in l.si anguste.ff.de leg.2.Et ita largo modo,omnes subiecti mariti dicũtur subiecti vxoris. Verum vxor non potest in subiectos exercere iurisdictionem,sed consuetu-
10 do potest sibi tribuere iurisdictionem. † Nam aliàs si mulier haberet iurisdictionem:vel comitatum: vel alium principatũ, posset de iure communi, omni consuetudine cessante iurisdictionem in subiectos exercere,tex.in c.cum deuotissimam,12.
11 q.2.cap.ex parte el 3.de priuil. † Pœna potest apponi in compromissa etiam inter religiosas personas. Quia licitè possunt clerici etiam religiosi exigere pœnam. De iure canonico non compellitur compromittens obseruare simpliciter laudum, sed compellitur, per exactionem pœnæ appositæ in compromisso.Sed quid si pœna apposita non fuisset? Innoc.Hic tenet, quòd in spiritualibus tenetur pars obseruare simpliciter lau-
12 dum. Quia non potest agi ad interesse, † cum spiritualia non

reci-

recipiant æstimationem. Moueri potest quæstio si pœna apposita in compromisso fuerit soluta, an possit agi, vt sententiæ pareat? Et concluditur quod non glos. in l. si duo §. se-
13 mel. ff. de recep. arbit. † Ibi dicitur, quod semel pœna soluta soluitur compromissum. Nec amplius potest pœna exigi. Hoc dictum limitatur nisi fuerit clausula apposita in compromisso, ut pœna soluta stetur arbitrio, glos. in capit. potuit de loc. Conclusio hæc est, quòd cum mulieres sint ab officio uirili remotę, & ita per consequens ab officio iudicandi, non possit fieri compromissum in mulierem singularem, secus si mulier habet iurisdictionem, de iure communi, vel consuetudine, tunc super rebus temporalibus Ecclesiasticis potest in mulierem compromitti.

SUMMARIVM.

1 *Clerici de omni crimine debent coram Ecclesiastico iudice conueniri nec consuetudo contraria ualet.*
2 *Fures ex consuetudine regia puniebantur à Iudice laico quam consuetudinem Papa damnat.*
3 *Clericus debet conueniri de omni crimine coram Iudice Ecclesiastico.*
4 *Consuetudo contra Ecclesiasticam libertatem, & statum Ecclesiæ non habet locum.*
5 *Leges ciuiles sequuntur canonum dispositionem.*
6 *Clericus nec lege nec consuetudine conuenitur coram Iudice secu-lari.*
7 *Clericorum causæ non ueniunt nec in ciuili nec in criminali coram secu-lari iudice terminandæ.*
8 *Ecclesia si permitteret Iudices seculares habere potestatem in clericos priuaretur libertate Ecclesiastica.*
9 *Clericus ex hæresi, & falsitate literarum Apostolicarum, & conspiratione in proprium Episcopum potest degradari.*
10 *Clericus committit crimen læsæ maiestatis.*
11 *Clericus in habitu seculari præsumitur seclaris.*
12 *Clerici reperti cum armis prohibitis ex forma proclamationum armis spoliantur.*
13 *Iura quæ tribuunt potestatem contra loquuntur de sacerdote incorrigibili.*

14 *Agentes contra decreta in peccatum incidunt, quia decretis non obediunt.*

Octuagesimum Quintum Priuilegium.

ECclesia gaudet priuilegio. Cum de prædiis quęstio esset inter clericos. Vnus uocauit alium corã Iudice seculari. Reus autem nolebat stare nisi corã Eccleſiastico iudice. Actor auctoritate Iudicis ciuilis, illum à possessione sua deiecit. Quod cum peruenisset ad aures Episcopi, eum ab officio suspendit. Ille contẽpta sententia, officium suum ministrauit. Hoc comperto, Episcopus sine spe restitutionis, in eum sentẽtiam dedit. Quia nemo vnquam Episcopum, aut reliquos clericos, apud iudicem secularem accusare præsumat. Nullus Iudicũ condemnare præsumat clericum, sine licentia Pontificis 11.q.1.c.1.2.3. Indubitati iuris est, † quòd clerici de omni crimine, debent coram Eccleſiastico Iudice conueniri. Nec consuetudo contraria valet capit. clerici de Iudic. Hac enim ratione † ex consuetudine regia, omnes fures puniebantur à Iudice laico Hanc consuetudinem Papa damnat. Nam dicitur in text. ibi, quòd leges non dedignantur sacros canones imitari, in quibus generaliter traditur † ut de omni crimine clericus conueniatur coram iudice Eccleſiastico. Nec ex consuetudine canonibus est inferendum præiudicium. Quia iuri scripto consuetudo non præiudicat, capit. consuetudinis 11. distinctio. † Consuetudo quantumcunque tempore obtenta esset, non haberet locum, quia esset contra libertatem Eccleſiasticam, & statutum Eccleſiæ. Capitulo ad audientiam de consuetu. & capitulo cum inter capit. causamque de elect. & melius in capitu. Cum terra. Hic considerandum uenit, † quòd leges ciuiles sequuntur canonum disposition em, & sic in effectum non potest dari contrarietas inter canones, & leges, quòd debet intelligi in materia spectante ad Eccleſiam. † Nam lex ciuilis, nec consuetudo, potest facere, quòd clericus conueniatur de aliquo crimine coram iudice seculari. Et cum in isto proposito tractetur de cle-

clerico, debet intelligi in quocunque ordine constituto, c. cū non ab hoīe de iud. Et quod dictū est de crimine, idem dicēdū in causa ciuili, Doct. idem tenent, quòd nec in criminali, nec in ciuili, potest clericus conueniri coram seculari, c. qualiter eo. ti. & cap. si diligenti de foro compe. de iure ciuili probatur in Auth. statuimus C. de epis. & cler. Adduci etiam potest, quod causa Ecclesiastica est tractanda, & fienda secundum canones, & sacras regulas, nulla contradictione obstāte, in Auth. de sant. Episcopis, §. Si autem Ecclesiastica, & sequenti vsque ad §. pro omnibus. Et in Auth. de mand. prin. §. Si uero canonicū. Et Epi scopi possunt quamcunque personam transgredientem sacrā regulam punire, in Authen. de sant. Episcopis, ut autem omnis Ecclesiasticus. An detur locus, quòd clericus puniri, possit per Iudicem secularem? Et dicendum, quòd sic, capit. cum non ab homine scribentes, dicunt quod ibi loquitur de cle rico, qui fuerat depositus, & excommunicatus, & incorri gibilis. Nam tunc permittitur per Iudicem secularem compri
7 mi. Ab hoc canone non est recedendum, quòd † causæ cleri corum non veniunt nec in ciuili nec in criminali coram se culari Iudice terminandæ, sed coram Ecclesiastico. Nec ali qua consuetudine subsistente, mandat Papa canonibus in hac
8 parte prę iudicium generari. Quia si † Ecclesia permitteret Iu dices seculares habere potestatem, & auctoritatem in clericos priuaretur libertate Ecclesiastica. Verum clerici non debēt ta
9 li Clypeo se tueri. Quia † ex hæresi, & falsificatione literarum apostolicarum, & conspiratione in proprium Episcopum pos sunt degradari, & postea tradendi Iudici seculari ad punien-
10 dum. † Quid autem si committit crimen læsæ maiestatis? In rei veritate clericus non committit crimen læsæ maiestatis, cum non sit subditus Principi seculari. Et licèt ipsi de facto faciant clericos suspēdere pro tali crimine, se tali Clypeo tuētes, ꝙ tra ctatur in tali crimine de ipsorum vita, & statu. Et licet Doct. di cant, quod fortasse possunt excusari, per not. in c. perpendimus de sent. excommuni. excusatio per illud c. non bene se habet, Quia ibi loquitur de clerico, qui dimisso habitu clericali, fuit percussus ob eius enormitates. Nam isto casu, percutiens non tenetur pro habenda solutione accedere ad sedem Apostoli-
11 cam. Ratio hæc est. † Nam talis esse præsumitur in quali ha bitu reperitur, l. Item apud Labeonem. §. si quis uirgines. ff. de iniur. & famos. libell. & ibi Bar. Hinc infertur ad illam quæ-

12 stionē si † clerici reperirētur cū armis prohibitis, ex forma proclamationum de nocte. Tunc armis spoliari possunt, nec eis sunt restituenda, cum de iure ciuili, & canonico, vsus armorum sit interdictus. Ita passim obseruatur. Et in specie in Hispania ita attestatur Didac. in lib. 2. resolut. q. 33. Regula igi-
13 tur talis est. Quòd † omnia iura quæ tribuunt potestatem, & auctoritatem sacerdotes, vel clericos, Iudicibus secularibus puniendi, vel per eam, quaipsi ex eorum opinione vtuntur. Intelligi debet iuxta not. per d. cap. Cum non ab homine, videlicet quando est depositus, incorrigibilis, excommunicandus anathematizandus, & si sic non resipuerit, per Iudicem secularem comprimendus est. Et hęc est communis opinio, vt attestatur Abb. in c. At si clerici de Iud. Et si Principes agerent
14 in contrarium. † Agentes contra decreta, in peccatum incidunt. Quia decretis non obediunt, & secundum legem antiquam incurrunt in pœnam mortis lapidationis, vel decapitationis. In nouo testamento debent anathematizari, cap. absit vndecima quæstione tertia. Ab hac regula in iudicando, non est recedendum.

SVMMARIVM.

1 *Quæstio de priuilegijs Romanæ Ecclesiæ solus Papa, de ipsis iudicare potest.*

2 *Quando dubitatur de verbis obscuris, & ambiguis interpretatio est, Papę.*

3 *Papa potest esse Iudex in sua causa sicut Imperator in causa fiscali.*

4 *Princeps præsumitur velle in re dubia quòd iuris est, ex causa rationabili.*

5 *Nemo cognoscit sine mandato Papæ priuilegium, indulgentiam, vel confirmationem ab ipso.*

6 *Papa an in causa proprij delicti possit esse iudex?*

7 *Papa in duobus casibus potest iudicari. In causa, hæresis vel quando delictum est notoriè scandolosum, & ipse sit incorrigibilis.*

8 *Papa an possit accusari alienando bona Ecclesiæ absque causa honesta?*

9 *Excessus Papæ de quo Ecclesia possit scandelizari accusari potest in Concilio.*

10 *Sententia lata a Iudice inferiori qui cognouit, vbi cognoscere non poterat*

an

an valeat?

11 *Si in sententia interuenit iuramentum, & an sit seruandum, nec ne ad quem spectat decernere?*

12 *Episcopis potest interpretari iuramentum.*

13 *Papa ita peccat aliquid faciendo contra præcepta diuina sicut cæteri homines.*

Octuagesimum Sextum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio. † Quòd quando oritur quęstio de priuilegijs Romanę Eccle się, de ipsis iudicare non debet niſi ſolus Papa, cap. Cum veniſſent de iudic. Dicitur ibi in tex. Volumus de ipsis per alios iudicari. Ergo per ſe ipſum. Et tamen de iure cautum reperitur, neminem ſibi eſſe iudicem vel ius ſibi dicere debere. In re enim propria, iniquum admodum eſt alicui licentiam tribuere ſententię l. 1. C. Ne quis in ſua cauſa Iud. Sed quare hoc ſibi reſer-
2 uat Papa? Nam hic tractatur quando dubitatur de verbis obſcuris, & ambiguis. Tunc eius eſt interpretatio, cuius eſt condere. Nam ſi verba eſſent clara, & aperta poteſt iudex dicere obſtat, vel non obſtat priuilegium. Papa in tali caſu litigat per
3 procuratorem, cap. cum dilecta de confirm. vtil. † Et poteſt eſſe Iudex in ſua cauſa, ſicut Imperator in cauſa fiſcali. ff. de his quæ inteſt. delent. l. proximè, & ibi Bar. cap. nunc autem 21.
4 diſt. † Princeps præſumitur uelle quòd iuris eſt. In dubio præſumendum eſt, quòd Papa ex cauſa rationabili gl. in cap. non eſt de vot. & l. fi. C. ſi cont. ius vel vtil. pub. Illa verba appoſita in tex. Nolumus iudicari, per alios niſi, per delegatos
5 à nobis, & ſic eſt planum. † Quia ex quo Papa dat priuilegium, vel indulgentiam, vel etiam confirmationem. Nullus de illis cognoſcit ſine eius mandato, de confirmat. vtilit.
6 vel inutilit. capit. primo, & ſecundo. † An Papa in cauſa
7 proprij delicti poſsit eſſe Iudex? † Quia à nemine poteſt iudicari niſi in cauſa hęreſis, vel niſi delictum ſit notoriè ſcandoloſum, & ipſe ſit incorrigibilis, text. cum gloſ. not. in cap. ſi Papa. Quadrageſima diſtinctio. Secus autem ſi non habet iſtas qualitates, quia non poteſt de iſto delicto accuſari.
8 † Sed quid ſi Papa alienaret an poterit accuſari? Dicitur

quòd

quòd si alienaret bona Ecclesiæ sine causa rationabili,& honesta. Vt quia consumit in turpes usus, vel dat consanguineis, ut diuites fiant, mortaliter peccat,c.qui abstulerit 12.q. 2. capit. Monemus 86.distin. cap. non satis. Ad hoc responderi potest, quod quicquid Papa facit,præsumitur factum inspiratione di
9 uina . † Verum si Papa in hoc excederet , & notoriè esset incorrigibilis. Et cum ex hoc possit Ecclesia scandalizari,quòd poterit de hoc accusari in Concilio gl.singu.in d. capit.si Papa
10 An autem sententia lata à iudice inferiori,qui cognouit ubi cognoscere non poterat? Aliqui dixerũt quod non ualet quia hic est defectus potestatis. Credo tamen sententiam tenere,quatenus tangit præiudicium litigantium,c.cum tempore de arbit. & c.ad audientiã de præscrip. capit.inter dilectos de fid. instr.
11 † Quid si in sententia interueniret iuramentum? Et an sit seruandũ nec ne ad quem spectat decernere ad iudicium aposto-
12 licum? Specu.de leg. §. Nunc ostendendum, † quòd etiam Episcopus potest interpretari iuramentum c.significante de pig. ad c.venerabilem de elect.respondetur. Quod procedit in negocio arduo,& inter personas magnas. Et denique animaduer-
13 tendum est , † quòd Papa ita peccat aliquid faciendo contra præcepta diuina,sicut cæteri homines,Cardi.in Clemen.1.in prin.de sum.Trin.& fid.cathol.Ideo cum tractetur de eius conscientia,& cum præsumatur agere motus inspiratione diuina, meritò dubia priuilegiorum sedis apostolicæ iudicium sibi ipsi reseruauit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non potest sibi constituere Iudicem laicum,etiam si accedat iuramentum proprium , & consensus aduersarij.*
2 *Fauori suo vnusquisque renuntiare potest.*
3 *Quilibet est moderator , & arbiter in re sua.*
4 *Pactum priuatorum , non valet in prꝑiudicium eorum quę in publicum fauorem statuta sunt.*
5 *Illud quod potest fieri per pactum potest fieri per statutum.*
6 *Pactum factum per filiam in vim Iuramenti de non succedendo patri ab intestato , non valet.*
7 *Contractus puberum iuramento firmati , non possunt infirmari nisi vis vel iustus metus interuenerit , vel nisi &c.*
8 *Clericus expressè , nec tacitè iurisdictionem prorogare non potest.*

Scho-

9 *Scholarium priuilegium de pluribus Iudicibus adeundis quando sublatum, & nullum.*

10 *Clericus non potest, sine consensu Episcopi iurisdictionem laici nec Clerici prorogare.*

11 *Consensus expressus, plus operatur quàm tacitus.*

12 *Imperator non potest statuere, de Clericis, vel Ecclesiis sine consensu Papæ.*

13 *Priuilegia data ab Imperatore Clericis, vel Ecclesiis tenent.*

Octuagesimum Septimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio.† Quòd clericus non potest sibi constituere iudicem laicum etiam si proprium iuramentum,& aduersarii consensus accedat,dicitur in c. si diligenti de foro competen. Quòd tam Episcopi quàm Diaconi,& quilibet clericus in criminali, seu ciuili negocio, si de relicto Ecclesiastico iudicio,voluerint se purgare publicis iudiciis,etiam si pro eis lata fuerit sententia locum suum amittant. Et hoc in criminali actione.In ciuili uero perdant quod euicerint, si locum suum obtinere uoluerint. Ex quibus manifestè apparet, quod clerici nec inuiti,nec uolentes possint pacisci,ut secularia iudicia subeãt.Quia hoc non est beneficium personale,cui renuntiare possint, sed potius toti collegio Ecclesiastico publicè est concessum,cui pactum priuatorum de negare non potest. Et iuramentum licitè seruari non potuit,quod contra sta-

2 tuta canonica illicitis pactionibus informatur. † Si unus quisque renuntiare potest fauori suo,capit. ad apostolicam de regu. & transac. capitu. 1. de iureiurand. Barto. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. autem sacramenta puberum. C. si aduer. vend.

3 l. Seius & augerius. ff. ad l. Falc. † Quare clericus qui est moderator, & arbiter in re sua, l. in re mandata, & ibi Bal. C. manda. Et qui in contractu inito iurauit conuenta cum renuntia-

4 tione seruare non debet. Ratio hæc fuit. † Quia pactum priuatum non ualet in præiudicium eorum,quæ in publicum fauorem statuta sunt: secus si fit pactum circa ea quæ statuta sunt in fauorem priuatum, l. pacisci,& l. iurisgentium §. si pacisear, ff. de pact. c. ad apostolicam de regular. Et ex hoc & text. infe-

ro

ro contra gl.in rubr.C.de decre.decu.lib.10. & gl. in cap.2.de
5 consti.li.6. Quæ dicit,† quòd illud quod potest fieri per pactũ, potest fieri per statutum. Nam per pactum non derogatur iuri publico,ut hic, sed per statutum sic,nisi sit de reseruatis Principi,vel contra bonos mores,not.Bar.in l.omnes populi. ff. de iust.& iur.Quòd clericus non possit declinare forum etiam cũ iuramento,& iuri principaliter introducto in fauorem publicum.Non potest persona priuata renunciare, licet concernat utilitatem,& honorem priuatum.Nec talis renuntiatio iuuatur iuramento.Nam renuntiatio causatur ad abdicandum ius quod est in ipso renuntiante,& non penès alium.Argumento. l.id quod nostrum. ff.de regu.iur.& in c.ab eo de elect. lib. 6. Secus quando commodum concernit singulos singulariter,ut in cap.dilecti,de foro comp.Quid autem si primariè concernit commodum priuatum,& secũdario publicum? Dic,vt not.Abba.in c.cum contingat de iureiurand.Nonne saltem ualere de
6 bet,† pactum in uim iuramenti si filia dote contenta pactum fecit de non succedendo patri ab intestato,non ualet, l. pactũ dotali C.de coll. Licèt pactum per se non ualeat,tamen firma-
7 tur iuramento,cap.quamuis de pac.in 6. † Contractus puberum iuramento firmati nequeunt infirmari, nisi uis,vel iustus metus interuenerit. Vel nisi sit iuratum, de non exponenda quærela maleficiorum,autem sacramenta puberum C.si aduers.vend.Idem in donatione.Nam quemadmodum isti contractus firmãtur iuramento,ita & clericorum contractus iuramento vallati,locum obtinere deberent.Sed argumentum nõ procedit.Nam illi contractus iuramento firmantur quia respiciunt duntaxat commodum, uel eorum incommodum, quod secus est in clerico,in quo considerandum venit ius publicum,
8 inductum fauore speciali, vt in d.cap.si diligenti.† Et si clericus expressè prorogare non potest iurisdictionem. An tacitè possit? Et dicendum quòd non.Sed Ioan.Andr.in c.inolita 11.
9 q.1.tenet quod tacitè potest.Nam si non potest † tacitè, tunc sublatum, & nullum est priuilegium scholarium de pluribus iudicibus adeundis per constitutionem in autem habita, C.
10 ne fil.pro pat. quidquid enim dicit Ioan. And. † Clericum non posse prorogare etiam tacitè iurisdictionem laici. Nec etiam clerici sine consensu Episcopi,ut in cap.significasti de for. competen.Idem tenet Host.& hoc uerum,quia si nõ potest expres-
11 sè fortius nec tacitè. † Quia regulariter plus operatur expressus

pressus compensus, quàm tacitus, ita not. Ioan. And. in regula sciente de reg. iur. lib. 6. respectu d. Auth. habita, Doct. tenent illam Auth. Locum non habere in scholaribus clericis. Vel si locum habet in clericis, non tamen in ciuilibus. Qui habent ibi proprium Episcopũ, licèt sint scholares, sed in alienigenis, qui
12 ibi proprium Episcopum non habent. † Clarum est Imperatorem de clericis, vel Ecclesiis statuere non posse, sine consensu
13 Papæ. † Tamen si per sua statuta priuilegia dat clericis, vel Ecclesiis, dicimus illa statuta tenere. 10. q. 2. cap. 1. in princ. Ergo illa Authen. habita cum sit priuilegium studentium debet clericis competere. Sed alio respectu quo per illam lęditur diocœsani iurisdictio, quòd Imperator facere non potest. Illa Authen. habita videtur dumtaxat habere locum respectu Doctorum, vel Magistrorum Clericorum, si sunt in studio de licentia suorum Episcoporum. Argumento capitu. cum pastoris 2. q. 7. cap. Ex parte de accusat. Et ita cessat, quod dicitur de præiudicio diocœsani. Et hæc est communis opinio. Omnibus istis omissis clarum est, quòd clericus non potest renuntiare foro Ecclesiastico etiam cum iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Vsurpantes iura Ecclesiastica veluti sacrilegi compelluntur, per Ecclesiasticum, & per violentiam.*

2 *Inuasores Ecclesiasticarum rerum tanquam sacrilegi sunt excommunicandi vsque ad debitam satisfactionem.*

3 *Collata Ecclesiæ pro remedio peccatorum alijs vsibus non sunt applicanda.*

4 *Semel Deo dicatum ad vsus humanos non applicantur.*

5 *Detinentes bona Ecclesiastica, etiam sine violentia contra tamen voluntatem Ecclesiæ dicuntur sacrilegi.*

6 *Relicta Ecclesiæ in dubio videntur data in remissionem peccatorum.*

7 *Sacrilegum non esse ipso iure excommunicatum sed excommunicandum.*

8 *Violatores Ecclesiarum an sint ipso iure excommunicati? consideratur: an cum incendio? an cum effractione?*

9 *Occupantes custodiam siue guardiam Ecclesiarum vacantium, & bona ipsarum vsurpantes ipso facto sunt excommunicati.*

Octuagesimum Nonum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, † quòd laici vsurpantes iura Ecclesiastica veluti sacrilegi, per Ecclesiasticum compelluntur per uiolentiam. Communitas Bononien. usurpabat iurisdictionem in quibusdam Castris, & vilis, temporalem, quæ pleno iure pertinebat ad Bononiensem Ecclesiam. Et in cuius possessione Ecclesia ipsa erat: Episcopus D. Papę conquæstus, unde mandauit, quòd cum iniquum sit, et quæ pro remedio peccatorum Ecclesiæ relicta,
2 sunt, uel aliter iustè acquisita, humanis usibus applicari. † Inuasores ipsarum rerum, tanquam sacrilegi sunt excommunicandi usque ad debitam satisfactionem. Vnde si constiterit ei de præmissis monitione præmissa per censuram Ecclesiasticâ appellatione remota, compellat inuasores prædictos ab huiusmodi cessare, & de præteritis damnis, & iniuriis, satisfacere cõpetenter, c. conquæstus de foro competen. Ratio quæ impellit
3 ad ita decretandum, fuit hæc. † Nam ea quæ collata sunt Ecclesiæ pro remedio peccatorum, aut alio modo iustè acquisita, aliis usibus non sunt applicanda. Et illarum rerum inuasores sunt anathemates usque ad satisfactionem. Ecclesia igitur habet hanc iurisdictionem, quod malefactores suos coram Iudice Ecclesiastico cum sint sacrilegi, quod crimen est Ecclesiasti-
4 cum, potest cõuenire. † Nam regula iuris est. Quod semel Deo dicatum est, amplius ad humanos usus applicari non debet. Et sciendum est, quòd sacrilegium committitur in rebus non solum quando occupantur & usurpantur. Sed etiam quando Ecclesia in eius bonis, seu possessione illorum bonorum molestatur, & turbatur. Et ita competit iurisdictio Ecclesiæ contra laicos ratione sacrilegii. Nec dum in ui expulsiua, & ablatiua, sed etiam in ui turbatiua. Potest ergo agi contra laicum in foro Ecclesiastico, interdicto uti possidetis. Quoniam molestan-
5 do laici sacrilegium committunt, cap. cum sit generale de foro competen. cap. licet de probat. † Quinimo, & detinentes ipsa bona Ecclesiæ sine uiolentia, contra tamen uoluntatem Ecclesię, dicuntur sacrilegi, cap. si quis principium 16. q. 7. Parũ enim interest quo ad Deum iniustè detinere, uel alienum inuade-

6 uadere cap. sæpè de rest. spol. † Nam ea quæ collata, uel relicta sunt Ecclesiæ in dubio videntur data in remissionem peccatorum. Et ita debent iudicari tãquam ad pias causas relicta quod apertè probatur in capitu. Pontifices 12. q. 3. Et in c. requisisti, de testam. Sed an isti tales sacrilegi sint excommunicati ipso iure? Et dicendum, quòd non, sed quod ueniunt excommunicandi, per sententiam, donec satisfecerint, gl. in d. c. cap.
7 conquæstus tenet. † Sacrilegium non esse ipso iure excommunicatum, sed excommunicandum. Quòd an hoc sit simpliciter, Doc. uario modo dicunt obstat quod habetur in cap. Non minus de immunit. Eccles. Et 11. q. 3. cap. canonica capi. cum pro
8 causa de sententia excommunicat. Aliqui dixerunt, quod † uiolatores Ecclesiarum sunt ipso iure excommunicati, alii non, ut 17. q. 4. c. Quisquis, alii dicunt incendiarios, & violatores excommunicatos, alios non, Abb. & Pet. distinguunt. Aut sacrilegium committitur in personam Ecclesiasticam, & tunc sacrilegus est excommunicatus ipso iure, c. si quis suadente 17. q. 4. Aut in rem Ecclesiæ, & tunc excommunicandus. Aut in ipsam Ecclesiam. Tunc subdistinguitur. Aut cũ incendio, & effractione, & excommunicatus est. Vnde dari potest exemplum in eo qui fregit fores Ecclesiæ, uel in ipsa Ecclesia aliquẽ oppressit. De sententia excommunicationis cap. cum pro causa, & cap. conquęsti. Aut sine his, ut quia librum, uel calicem incautè dimissum ab ecclesia abstulit, tunc non est excommunicatus ipso facto, argumento cap. fi. de furt. excipitur casus iu cap. ge-
9 nerali de elect. lib. 6. Vbi patet † quod occuppantes custodiam siue guardiam Ecclesiarum uacantium, & bona ipsarum uacantium usurpantes. Nam ipso facto sunt excommunicati. Item excipitur casus secundum Archidiaconum in capit. quia sæpè de elect. lib. 6. & sequitur in laicis occupantibus, & usurpãtibus sibi bona Ecclesiarum uacantium, cap. de laicis 12. q. 2. Constitutio nouiter edita duo requirit. Vt quis incurrat ipso facto in excommunicationem: Vt occupet custodiã, seu guardiam, & ipsa bona. Item in quantum excommunicatio est fori contentiosi, debet strictè intelligi not. Inno. in c. cum tu de test. & idẽ not. in c. ad audientiam de homicid. Caueant igitur bona Ecclesiastica usurpare. Nam ueluti sacrilegi per iudicem Ecclesiasticum de satisfactione compelluntur. Et donec satisfaciant sunt anathemati ueluti sacrilegi, quia talia bona collata, uel acquisita aliis usibus non sunt applicanda.

SVMMARIVM.

1 *Actor non admittitur ad litigandum nisi prius offerat libellum.*
2 *Petitio uerbalis sufficit scribenda in actis.*
3 *Libellus est quædam scriptura in qua continetur res petita. Et quis, à quo, quid & quare petit ibi.*
4 *Libellus dicitur à libro, & alij à libra, idest iustitia.*
5 *Libellus est de substantia iudicij.*
6 *Libellus an possit omitti de consensu partium?*
7 *Libellus nec tacitè nec expressè omitti potest.*
8 *Quæ inducunt solemnitatem in actibus hominum non possunt consensu partium tolli.*
9 *Arbitri sine libello cognoscere possunt & sine litis contestatione, & in scriptis & sine.*
10 *Papa & Imperator dantes Iudicem possunt remouere solemnitates. Reclamatio est libellanda.*
11 *Libelli oblatio non est semper necessaria, fallit & quando ibi.*
12 *Causa uilis quæ dicatur relinquitur arbitrio Iudicis.*
13 *Libellus cuius expensis detur actoris.*

Nonagesimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, † quòd Iudex non admittit actorem ad litigãdum, nisi prius libellum in scriptis offerat. Aliqui fratres conquærebantur in Concilio de quibusdam suis aduersariis. Fuerunt interrogati ab Episcopo si habebant libellum reclamatorium, vel postulationis? Respõderunt libellum aliquem non habere. Fuit illis per Episcopum responsum oportet nos habere reclamationem nostram in seriè libelli, & synodo porrigere, vt nobis canonicè possit respondere. Et tunc fratres sui conscripserunt, & synodo porrexerunt cap. 1. de libel. obl. Quare libellus est ne-
2 cessarius, † cum petitio uerbalis scribenda in actis sufficiat? Bald. in l. 1. C. ut in pos. leg. Item in causis summariis Clemẽ. sæpè §. 1. Et ibi Card. de uerbo. signific. Nam secundum auctoritatem Ecclesiasticam oportet reclamationem in seriè libelli declarare. Dicit ibi in text. oportet. Cuius uerbi natura importat necessitatem, Bart. in l. 1. in prin. ff. de iust. & iur. l. pen. ff. de ali-

iud.

iud.mut.causa fac.l.cum oportet C.de bon.quæ libe. Ex iussu
auctoritatis Ecclesiasticæ oportet libellum porrigere. Et hæc
3 fuit ratio ut sancta synodus valeat respondere canonicè. † Sed
videamus quid est libellus. Est quędam scriptura in qua conti-
netur res quæ petitur, & causa petendi, & nomen actoris, &
rei. Host. dicit quod quamuis libellus multa debeat continere
de consuetudine approbata, tamen sufficit, quòd appareat
quis petit, à quo, quid, & quare, & corā quo c. quærelā de elec.
& arg. l. si procurator. ff. de procur. Et quod dēt dari in scriptis
probat in Auth. offeratur canonizata 3. q. 3. inducit §. c. offeratur.
4 Nec debet esse obscurus. † Vnde autem dicatur libellus? Dic
quod à libro. Alii dicunt, quod dicitur à libra, idest iustitia. Nā
ille qui iudicat, stateram gestat in manibus, cap. omnis 45. dis.
Nisi igitur offeratur libellus in scriptis alias actor audiri nō de
bet. Et si agit actione reali debet in eo exprimere rē quā petit.
Si agit psonali actione, similiter dēt cām exprimere. ecce ergo,
5 † q libellus est de substantia Iudicii, qui nec tacitè nec expres-
sè omitti potest. Nec valet quidquid agit̄ sine libello. Et ita te-
net gl. in d.c. 1. de lib.obl. In hoc Doct. uaria dicunt de quibus
apparet per Io. And. in Clem. sæpè de verb. signif. Prima opinio
est, q tacitè libellus possit omitti, expressè non sicut in similī
dicimus de iu.cal.c. 1, li. 6. Hanc opinionem gl. refert & fuit. Ac
6 cursij, in d. Auth. offeratur quam multi prosequuntur. † Secun
da opinio, q possit omitti tacitè, & expressè de cōsensu partiū.
Et hanc opinionē tenuit Accurs. in Auth. de exhib. & introd. re.
7 in gl. magna. † Tertia opinio fuit, q nec tacitè nec expressè pos-
sit omitti, & q nihil valet quod agitur sine libello, & hāc tenet
gl. & Inn. sequitur, qui allegat quod habetur in auth. de temp.
non solut. pec. §. contestationem. Erant.n. ali qui vocātes aduer
sarios ad iudiciū, & eis negātibus dicebant litē contestatā. Qđ
improbat Imperator statuēs, q libellus offerat̄, & q lite cōtesta
ta omissa hac oblatione habeat pro nulla. Et sic sm eū nec tacitè
nec expressè remitti pōt. Eandem opinio. sequitur Bar. cū mul
tis aliis scribentib. in auth. offerat̄. Nam hæc solēnitas non solū
vtilitatē partis respicit, sed ēt vtilitatē iudicis, ut ipse valeat nō
ignorare. Sup quo ei liceat ferre sn̄iam. Ideo cōsensu partiū nō
pōt renuntiari, c. ad apostolicā de reg. & c. si diligēti de for. cōp.
8 Considerādū est, † q ea quę inducunt certā solemnitatē in actī
bus hominū, non possunt consensu partium tolli, l. nemo pōt ff.
de leg. 1. & l. ius publicū. ff. de pac. c. si de re. iu. li. 6. utrobiq; no.

par-

partes nō posse renuntiare istis solēnitatibus iuris. Nec obstat, quòd quotidie praticatur contrarium coram † arbitris, qui
9 cognoscere possunt sine libello, & litis contestatione, & pronuntiare in scriptis, & sine scriptura. Et ita renuntiant istis solēnitatibus iuris. Nam aliud est iudiciū arbitri. Aliud iudicium
10 iudicis ordinarii. Quando † Papa, vel Imperator dant Iudicem in eorum potestate est remouere à iudice istas solemnitates, c. pastoralis, & c. secundo requiris de appella. & l. 1. ff. a quibus appel. Non hic igitur in arbitros potest compromitti sine istis solemnitatibus l. diem præferre. §. si quis litigatorum. ff. de recept. arbitr. Hic igitur fuit statutum auctoritate Ecclesiastica,
11 † reclamationem libellandam, ut ualeat synodus canonicæ respōdere. Sed an semper oblatio libelli sit necessaria? Fallit regula quando partes conueniunt, quod Iudex non in figura iudicii, sed de plano ex officio ueritatem audiat, & inquirat! Et secundum reperta iudicet. Et sic intelligunt casum quem aliqui faciunt specialem C. de priuileg. schol. l. quoties libro 12. in Authen. ut differen. iudi. §. si uero. Fallit si consuetudo adesset. Vt non detur libellus consuetudo ualet in his quæ sunt circa iudicia l. fin. C. de priuileg. schol. l. quoties, libro duodecimo. Fallit quando causæ sunt uiles, & maximè uilium personarum tunc enim nec libellus, sed nec nulla scriptura requiritur au-
12 then. nisi breues C. de sent. ex pericul. recit. † Quæ autem dicatur causa uilis relinquitur arbitrio iudicantis consideratis qualitatibus personarum glos. in capit. fin. de re. iudi. libro 6. Bart. in l. mediterranee C. de ann. & trib. lib. 10. Dicitur etiam causam esse vilem si plus expenderetur in litigando quam esset id quod petitur. Et utrunque dictum potest sustineri, quod est uerum. Quia aliàs nulla specialitas esset in vilibus personis. Cum inter quoscunque in causa vili non requiratur scriptura, in d. auth. nisi breues. Fallit si petitur sententia mādati executioni manu militari aliàs enim non esset licitus finis; Et finis unius litis esset principium alterius l. terminato C. de fruct. & lit. exp. l. si quis C. de reb. cred. Item in notorio non est libellus necessarius cap. quoniam de fil. præsbyte. Item fallit quando duo contendunt eandem rem possidere, & quilibet vadit ad possessionem, & ex indignatione nemo uult libellum offerre. Tunc iudicis officium est recipere testes sine libello, & adiudicare possessionem clarius probanti, & uetare ne alter alteri uim faciat quominus utatur l. liberis. ff. de lib. causa.

Sed

13 † Sed cuius expensis sit dandus libellus? Actoris expensis autē offeratur C. de lit. contest. & ibi Bar. gl. in Clem. sæpè de verbo. signific. Demum tene menti quod Iudex claudit aures actori nisi offerat libellum in scriptis cum iure canonico ita cautum sit.

SVMMARIVM.

1 *Testes an sint recipiendi ante litem contestatam.*
2 *Contestatio est de substantia iudicij qua si caret processus est nullus.*
3 *Testes in aliquibus casibus sunt recipiendi.*
4 *Testes in criminalibus non recipiuntur lite non contestata.*

Nonagesimum Primum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio. Dubitabatur † Vtrum lite non contestata testes sint recipiendi. Statuit Papa uerū esse, quod lite nō contestata non esse ad receptionem testium procedendum c. quoniam frequenter, ut li. non contest. non proced. Huius propositionis generalis ratio fuit. Quia per petitionem in iure propositam, & responsionem secutam fit litis cōtestatio. Qqua omissa nullus est processus c. 1. de lit. contest. Li
2 tis ergo, † contestatio est de substantia iudicii qua si caret processus dicitur nullus. Sed cum hæc regula sit maximi momenti & cum euenire possunt casus in quibus non ita de facili testes
3 examinari possunt lite contestata. † Idcirco fuerunt multi casus exceptuati in quibus etiam lite non contestata testes recipiuntur uidelicet. Quando timetur de morte: Vel absentia testiū: vel vbi agit de electione: vel matrimonio & in causa inquisitionis, & publicationis. Item in causa denunciationis cap. nouit de Iud. Item in actoris absentia præsente reo recipiuntur. Testes lite non contestata. C. quomodo & quando Iud. Authen. qui semel. de dol. & contuma. cap. causam quæ. Item ubi actor non potest agere propter iuramentum quo iurauit non repetere usuras cap. ad nostram de iureiurand. Item cum minor ab hæreditate se abstineat officio iudicis in authen. ut spō-

sal.

sal.largian.§.Ad hęc.Item aliquid iudicis officio expeditur.C. ut min.ab hæredi.se abst.in Auth.ibi possit.Item cum in integrum restitutio incidenter postulatur officio iudicis c.2.de of. Iud.Itē cum agitur de iniquitate iudicis in casu de quo habetur in c.interposita §. ulti.de appell.Item in petitione legati, uel fideicommissi l.2.C.de vsu.fruc.Nam iste casus non debet excipi de regula cum ibi dicitur post litem non contestatam. Item cum agitur finium regundorum iudicio l. 3. C.fi.regund. Item in Trebellianica restitutione l.penul.§. cum autem.C.ad Trebel.Item in causa hæresis post mortem 24.quæstio. 2. cap. sanè el 2.Item ubi offenditur commodum publicum 3. q. 3.c. quia ea.Item cum persona est incerta l.diffamari.C. de ingen. & manumiss.Item ubi agitur de beneficio obtinendo Ecclesiastico c.eum qui de eo qui mit.in poss.re. ser.libro 6.Hæc enim
4 quæ relata sunt loquuntur in causa ciuili . † In criminalibus nunquam recipiūtur testes lite non contestata.Quia in talicasu probationes strictissimæ requiruntur.Cap.Epiphanium de probat.l.vlt.C.de probatio.qualiter in criminali causa procedatur dicitur 3.quæstio. 9. capitu. in summa capitu. veritatis de dol.& contuma.

SVMMARIVM.

1 *Omnes iurare tenentur de calumnia in exordio litis.*
2 *Ordo clericalis est immunis, à iuramento calumniæ.*
3 *Tutor tenetur directa actione tutelæ si administrat, uel administrari faciat.*
4 *Industria hominis electa facit cessare regulam illam, quod aliud sit facere per se & per alium.*
5 *Clericus non obstante consuetudine potest iurare de calumnia.*
6 *Clericus quando tractatur de causa suæ Ecclesiæ iuramentum calumniæ potest alteri committere, cum sine licentia superioris iurare non possit.*

Nonagesimum Secundum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio.In legibus inuenitur ut nullus clericus iurare præsumat, & tamen in lege reperitur, † quòd omnes principales personæ in primo litis exordio de calumnia iurare teneantur

neantur, ex hac diuersitate in dubium reſricatur. Vtrum clericus iuramentum hoc præſtare debeat an alij officium illud committere? Et quia prohibitio fuit facta ex conſtitutione diui Marci, vt clerici non iurarent. Fuit quæſitum ab Imperatore Henrico, qualiter hæc contrarietas ſit intelligenda. Vt aufferatur dubietas conſtitutio prædicta ita interpretatur, ut ad omnes clericos Eccleſiarum generaliter pertinere iudicetur. Hanc interpretationem confirmat Honorius aſſerens, quòd ad omnes clericos pertinet generaliter. Dicatur, Imperator Iuſtinianus decreuit, vt canones uim legum obtineant, & in canonibus pactum reperitur, vt clerici iura-
2 re non audeant. Et † ideo clericalis ordo à præſtando iuramento calumniæ ſit immunis. Ex hoc enim Imperator Hericus ſtatuit, quòd Epiſcopus nec præsbyter nec cuiuſcuiuſcunque ordinis clericus, nec Abbas nec Monachus, nec monialis in quacunque cauſa criminali, uel ciuili iuſiurandum calumniæ ſubire cogatur. Sed aliis defenſoribus hoc officium committatur Papa autem dicit, quòd ſi iurare uoluerint nullus Epiſcopus inconſulto Romano Pontifice, vel aliquis clericus in conſulto ſuo Epiſcopo iurare audeat. Et quicunq; in hoc edictum commiſerit ueniam ſibi nouerit denegandam ſicut alii mandat ad
3 ſubeundum iuramentum habetur ac ſi ipſe iuraſſet. † Nam tutor tenetur directa actione tutelæ quando adminiſtrat ſic & quando adminiſtrari mandat. Quia qui facit per alium perinde eſt ac ſi faceret per ſe ipſum l. ita §. quod ſi quis ff. de adminiſt. tut. ſicut tenetur interdicto unde ui qui deiecit per ſe ita ſi deiecit per alium l. prima. §. deieciſſe. ff. de ui. & ui arm. & de reg. iu. l. hoc iure. §. qui deiecit item ſicut tenetur l. Cornel. de ſic. Qui occidit per ſe ita & qui occidit per alium C. de accuſ. l. non ideo. ff. de Senatuſconſul. Syl. l. Et ſi certus ſit percuſſor l. 1. §. pen. ad Treb. Item ſicut tanquam calumniator qui p ſe detulit, & non probatur: ita & qui per alium ff. de iur. fiſc. l. 2. §. Diuus pius l. non tantum, & à die poteſt induci l. poſtula-
4 re. ff. de fideiuſ. † Sed opponitur, & uidetur, quòd longe aliud ſit facere per ſe quàm per aliũ. ff. de ſol. l. inter artifices. Sed dicendum eſt, quòd ubi eligitur perſonæ induſtria regula non procedit l. una. §. ne autem. C. de caduc. toll. Sed ubi non eligitur perſonæ induſtria tunc procedit effectus regulæ. Opponit etiam & videtur impoſsibile eſſe factũ per aliũ pinde haberi ac ſi fuerit p ſe ipſũ, qa iure cauet, q̃ ẽt factũ ab eodem diuerſis

temporibus repræsentaret identitatem eiusdem facti, ut ff. de condit. indeb. l. si non sortem §. liberis, & in Authen. de fide instrumen. Dicendum est quantum ad quantitatem, & ueritatẽ impossibile factum esse vnius dici factum alterius. Sed de quodam iuris interpretatione procedit, quòd factum unius alterius intelligatur. l nemo ff. de duobus rer. eadem ratio est clerico. Nam eius persona est electa, quia clericus ordinatur. Et cum tractetur de Ecclesia sua meritò decretum fuit, ut à
5 iuramento se abstineat. Potest opponi, † quòd clericus etiam in eius causa non obstante contraria consuetudine iurare potest de calumnia, cap. cęterum de iuramen. calum. sol. Ibi præstitum fuit iuramentum ambabus partibus ad eliciendam
6 ueritatem. Conclusio hæc est, † quòd clericus in causa suæ Ecclesiæ iuramentum calumniæ potest alteri committere. Et per se iurare non cogitur nec debet sine superioris licentia.

SVMMARIVM.

1 *Dem peremptorium assignare cum agitur de rebus Ecclesiasticis nisi necessitas immineret non expedit.*
2 *Prima dilatio non est danda peremptorie.*
3 *Dilationes duæ dantur actori, & tres reo.*
4 *Dilationes plures dantur quando causa examinatur in Consistorio Principis.*
5 *Dilationis datio limitatur, & quando.*
6 *Cautela est in dilationibus ut Iudex faciat scribere in actis præsentibus ambabus partibus, & non contradicentibus.*
7 *Consensus inducitur in iudicialibus ex non contradictione.*
8 *Dilatio est arbitraria iudici, habito respectu ad locum, ad personam, & ad causam.*
9 *Dilationis in causis summarijs sunt breuiandæ.*
10 *Dilationem breuiorem si sine causa Iudex dat, litigans sit cautus protestari, uel appellare.*
11 *Dilatio probatoria quæ datur in Iudicijs est semper communis.*
12 *Terminus datus ad probandum, & probatum habendum sunt testes examinandi infra terminum aliàs postea non admittuntur.*

Nona-

Nonagesimum Tertium Priuilegium.

Ecclesia gaudet priuilegio. Vertebat quæstio inter Monachos, & moniales de quadam Ecclesia coram decano à sede apostolica delegato. Qui ad petitionem monialium citauit Monachos peremptoriè. Quibus nimis breuis terminus fuit assignatus. Timētes Monachi se à Iudice grauari posse, eo quòd prima uice terminum peremptorium, & nimis breuem statuit ad sedem prędictam appellauerūt. Rescribit Papa ad iudicē† quia nō spectat ad iuris 1
ordinem diem peremptorium taliter maturare, & præsertim cum agitur de rebus Ecclesiasticis, nisi necessitas immineret. Vnde Papa mandat quatenus si ita est, quicquid factum est post illā appellationem totum debeat in irritum reuocari, & iuxta tenorem primarum literarum in causa procedi. Ratio 2
autem quæ impellit Papam ad ita constituendum. † Quia in prima citatione non est danda dilatio peremptoria, nisi ex magna causa. Et appellatio facta super hoc ualet, ut in capit. 1. de dilat. Et quod unica tantum dilatio sit danda est text. in lioratione ff. de fer. & dilat. Nisi causa cognita. Obstat tamen. 3
† Quia dilationes duæ dantur actori. Et tres reo, l. fina. ff. eodem titu. solu. Ibi loquitur in casu criminali. Regula igitur, quòd unica tantum dilatio sit danda, limitatur non habere locum quando extaret iustum impedimentum in prima dilatione. Nam tunc potest dari secunda d. l. oratione. Et quomodo hoc procedat uide Bart. & Moderniores in d. l. fina. eodem titu. Bald. in consilio 38. in uolum. 3. Idem si elapsa prima dilatione superuenissent litiganti nouæ probationes. Nam ad illas producendas potest dari noua dilatio, secundum Barto. in l. admonendi. ff. de iureiurand. Salyc. in l. 1. C. de dilat. Ias. in d. l. fina. ff. de fer. & dilatio. Et de hoc statur iuramento petentis, quòd de nouo superuenissent nouæ probationes, capit. 4
pastoralis de excess. Limitatur etiam quando † causa examinatur in Consistorio Principis, quia tunc possunt dari plures dilationes, l. in offerendis, & ibi Barto. C. de appella. 5
† Limitatur quando quis habuit dilationem, & impediretur facto alterius, ut si est datus terminus actori ad proban-

dum, & reus opponit multas exceptiones, & subterfugia. Nã interim non currit dilatio actori, secundum Alexand. in Consilio 72. uolum. 1. Iaſ. in l. ſi cum §. ſi iniuriarum. ff. ſi quis caut. Cautela tamẽ eſt, vt actor proteſtetur. limitatur quando actor additur aliquid. Quia ad illud datur noua dilatio, Angel. in l. 1. §. ſi quis ſtipulante, ff. de uerborum obliga. Et idem quando noua actio cumulatur, vt nota. gloſ. & Barto. in l. edita. C. de eden. Limitatur quando in iudicio emergit aliqua noua exceptio, vel aliud incidens. Quia ſemper peti poteſt dilatio noua ad probandum id quod conſiſtit in facto ſuper illo emergenti, ut habetur in tit. de excep. capit. paſtoralis. Nam ea quæ de nouo emergunt nouo indigent auxilio l. de ætate. §. Ex cauſa. ff. de interrog. actio. Limitatur quando Iudex daret ſecundam dilationem præſente vtraque parte, & non contradicente. Quia tunc cẽſetur data ad voluntatẽ ambarũ partium, & valet, ita tenet Bald. in l. ſi. ff. de fer. & dilat. Et ideo ſemper quando Iudex dat ſecundam dilationem, uel eam prorogat, debet altera pars contradicere, vel proteſtari, alias cenſetur conſentire, Barto. in l. 1. C. de relat. Quo caſu quando altera pars contradicit non valet ipſo iure, dilatio, & probationes infra eam receptę nihil valent ſecundum Alex. & Modern. idem tenet Bal. in conſ. 33. in vol. 5. Sed ſi probationes recipiuntur in iudicio ſine dilatione ualent, ſecundum Bar. Bal.
6 Alb. & Moder. in d. l. ſi. ſimiliter. † Eſt cautela pro iudice, ut ſemper in dilationib. faciat ſcribi in actis, præſentib. ambab. partibus, & nõ contradicentib. vel nihil dicentib. † Quia ex non con
7 tradictione inducitur conſenſus in iudicialibus, per ea q̃ dicit Bar. in l. 1. C. de rela. Limitatur qñ dilatio eſt data abſenti, qa nõ currit niſi à die quo fuerit abſenti intimata, & ille dies quo intimatur non imputatur. Tenet Bar. Alex. & Moder. in l. Labeo ff. de iureiur. Bal. in l. ſi ea. C. qui accuſ. non poſſ. Et in l. 1. in fi. C. de temp. app. Sed quærendum cenſeo quanta debeat eſſe dilatio, quam Iudex cõcedit ad probandum? Dic, quòd de
8 iure communi, † omnis dilatio eſt arbitraria Iudici. Nam habito reſpectu ad iſtantiam loci, ad qualitatem perſonarum, & cauſæ, poteſt breuiorem, vel longiorem dilationem concedere. Ita tenet Spe. de cit. §. nunc de temporum, c. quo ad conſultationem de re. iud. tex. & ibi Bar. in l. 1. C. de dilat. Immo ẽt dilationẽ legalẽ poteſt ex cã Iudex breuiare, vel prorogare not. Alex. & Doc. in l. 2. ff. de re iud. Abb. in c. cum ſit de appel. uerũ

in

9 †in causis summariis debent dilationes breuiari, prout est possibile ut habetur in Clem. sæpe verb. sign. Sed hodie est statuta certa dilatio ad probandum, uidelicet dierũ quindecim si p partes declaratum fuerit se habere testes infra uiginti miliaria, aliàs si nihil partes declarent de testibus dilatio est viginti dierum. Et ille est terminus quem iudices appellant terminum iuris. Et si partes declamauerint se habere testes in remotioribus partibus Iudex potest dare longiorem dilationem dummodò non excedat tres menses. Sed si testes essent extra regionem Iudex pro motu animi sui potest longiorem dilatio
10 nẽ statuere. †Sed qñ Iudex sine causa daret breuiorem dilationem, sit cautus litigãs, ut contradicat, & protestetur, vel appelletur, ut hic in d. c. 1. de dila. Nam aliàs si sponte recipit dilationem breuiorem censetur iuri suo renunciare, Abb. in d. c. quo ad cõsultationem de re. iud. Vtile est contradicere ad hoc præsertim quia postea potest petere secundã dilationem, quæ de iure dari debet sine alia cause cognitione quãdo prima nõ fuit integra. Quia ista secunda non vr̃ noua dilatio, sed potius integratio, & suppletio primæ. Ita tenet Inn. in c. ultra tertiã de te-
11 stis. & Bar. in l. 1. C. de dilat. Ias. in l. fi. ff. de fer. & dilat. †Ista dilatio probatoria quæ datur in iudiciis est semper cõis, adeo q̃ si datur uni parti, prodest etiã & alii, l. petente. C. de temp. in integ. rest. Bal. Fel. in c. prudentiã de mut. pet. Hic enim dubitari põt an infra terminũ datũ ad probandũ debẽt testes omnino examinari? Dic q̃ qñ datur terminus ad probãdũ sufficit q̃ testes sint iurati, & citati infra terminum. Nã possent postea examinari lapso termino, & censentur eorũ depositiones factæ infra terminũ. Quia depositio testis retrotrahit ad tps iuramen-
12 ti, Rom. 443. Abb. in c. licèt cãm col. 6. de prob. †Sed qñ datur terminus ad probandũ, & probatũ habendũ, & tũc dẽnt testes ẽt examinari infra terminũ, aliàs postea nõ admittuntur. Ita tenet Abb. in c. licet cãm col. 6. Soc. in cons. 47. uol. 4. Bal. in cons. 33. in 5. uol. Post propositionem, limitationes, & dubitationes concluditur, quòd citatio vocatoria, cum peremptoria non debet esse, nimis breuis, maximè vbi agitur de rebus Ecclesiasticis, nisi fortè necessitas vrget.

SVMMARIVM.

1 *Dominici dies sunt de uespere ad uesperam feriandi, & ab omni opere seruili obseruandi.*

Die

2 Die Dominicæ mercatum nec placitum aliquis ad mortem, vel ad pœnam sanguinis iudicari, nec sacramenta nisi pro pace aut alia necessitate præstentur.

3 Multa in necessitate licita sunt quæ alias non licerent.

4 Dominici dies sunt ordinati à Deo.

5 Deus post separationem Elementorum, & post creationem mundi solis Lunæ Stellarum, & Planetarum, & creationē Adæ, & Euæ septima die requieſcit.

6 Papa indulget piſcatoribus, quòd diebus Dominicis poſſint Piſcium captura intendere.

7 Die Dominico iudices plebes, officia quieſcant, & cultura agrorum ſi eſſent tempore perituræ eis operam dare conceditur.

8 Die Dominico emancipare, & manumittere poteſt.

9 Lites & cauſæ quieſcant à die octauo Iulij uſque ad Calendas Auguſti, & vſque ad decimum Calendarum Septembris, & ante diem Paſchæ & Natalis, & Epiphaniæ.

10 Actus iudiciarius nullus in diebus feſtiuis celebrari poteſt, ſecus ſi voluntarius.

11 Opus ſeruile materialiter formaliter, & finaliter quando prohibitum.

12 Artifices ſutores, & alij qui laborant uſq; ad mediam noctem ſunt corrigendi non autem condemnandi de peccato mortali.

13 Conſuetudo ad hoc ut inducatur requiritur, quòd maior pars populi utatur.

14 Conſuetudo quæ reſpicit laicalia ſeruatis ſeruandis obtinet uim legis.

15 Præceptis ſynodalibus non parentes mortaliter peccant: æquiparantur inobedientes Idololatræ.

16 Abuſio omni iure reprobatur.

17 Venari, piſcari, aucupari, ſi propter lucrum prohibetur ad recreationem licèt, etiam ſi reſultat vtilitas prouſu.

18 Operari licèt in quatuor caſibus, in caſu neceſſitatis ne fruges pereant ceſſat peccatum in lauionibus: in barberijs, & paratoribus æquorum.

19 Rectores peregrinorum in uehiculis, & iumentis die feſtiuo conducendo non peccant.

20 Laborare licet cuilibet in diebus feſtiuis pro ſuſtentatione familiæ.

Nona-

Nonagesimum Quartum Priuilegium.

1
Ecclesia gaudet priuilegio, quòd † dies
2 Dominici sunt de vesperę ad vesperā feriandi, & ab omni opere seruili obseruādi. † Nec in eis mercatum, vel placitum fieri debet: nec aliquis ad mortem, vel pęnam sanguinis iudicari: nec sacramenta nisi pro pace, aut alia necessitate præstentur, cap. 1. de fer. Hic
3 admodum considerandum venit, quòd † multa in necessitate veniunt licita, quæ alias non licerent. Sed ex qua causa dumtaxat dies Dominici sunt obseruandi, & feriandi, cum & aliā festa solemnia sunt in honorem Dei instituta? Ratio fuit hæc.
4 Quia festa solemnia ab hominibus fuerunt inducta. † Dies vero Dominici, vt obseruētur fuerunt ordinati à Domino Deo nostro. Maiorem enim vim obtinet institutum à Deo, quàm
5 quod ab hominibus decretatum fuit. † Nam videmus, quòd Deus post separationem elementorum, & post creationē mundi Solis, Lunæ, Stellarum ac omnium Planetarum, & creationem Adæ, & Euæ, septima die requieuit. Et sic die Dominico opponitur. Et si tam veteris, quàm noui testamenti pagina septimum diem ad humanam quietem deputauerit, indulget
6 tamen † Papa quibusdam piscatoribus, quòd diebus Dominicis & aliis festis minoribus cogente necessitate possint piscium capturæ intendere. Ita quòd de captura illa Ecclesiis circumpositis, & pauperibus congruam portionem faciant, c.
7 licet de fer. & l. omnes C. de fer. Nam ibi dicitur, quòd † omnes iudices vrbanęq; plebes, & artium officia, cunctarum venerabili die solis quiescant. Ruri tamē positi agrorum culturæ liberè licenterq; inseruiant. Solutio. Illa iura loquuntur quando sumus in re tempore peritura. Et ita in illa l. omnes. Nam ibi cōceditur ministerium in rebus ruralibus, ne occasione momenti pereat commoditas cœlesti prouisione concessa. Dum
8 igitur necessitas vrget, ab Ecclesia conceditur. † Sed an liceat die Dominico emācipare, vel manumittere? Et dicendū, quòd
9 sic. † Sed reliquæ causæ, & lites quiescant, prout etiam quiescant à die octauo Iulij, vsque ad Klendas Augusti ob messem & à Klendis Augusti, vsque ad decimum Klendarum Septembris

bris ob vindemiam & ante diem Paschæ, & Natalis Domini, & Epiphaniæ, per septem dies præcedentes, & totidem subsequentes; l. vt in die Dominico C. de fer. Actus tamen voluntariæ iurisdictionis possunt explicari quolibet tempore etiam feriato. l. actus C. eo. † Nullus tamen actus iudiciarius exerceri potest in diebus festiuis. Detestatur quis voluptatibus occupari, & obscenis operam dare, scena theatralis, aut circense certamen, aut ferarum lachrymosa spectacula quiescant. Pacta tamen confici possunt, & transactiones fieri, & inter partes concordiæ celebrari l. dies festos C. de fer. Negotia tamen militaria quolibet tempore expediri possunt, l. diuus Traianus. ff. de fer. & ibi Bar. Sed à quibus debent homines abstinere in festis, vt melius diuinis incumbant? Ab omni opere seruili, idest non solum à peccato mortali sed etiam à mechanicis, & agricultura & huiusmodi, vt nec mercatum fiat, nec placitum, nec aliquis ad pœnam iudicetur, vel ad mortem, nec iuramenta fiant, nisi pro pace. Hæc tamen intellige quo ad iuramenta iudicialia. † Sed quid est opus seruile prohibitum? Quoddam est opus seruile materialiter, sed non formaliter seu finaliter, vt est scribere vel portare ligna, vel lapides, non propter lucrum sed ad ædificationem Ecclesiarum. Et tale opus seruile non prohibetur hoc præcepto. Quoddam est opus seruile formaliter, & finaliter, sed non materialiter. Vt cum quis in corde suo meditatur, aliquod scientiale ordinatum, vt ad proximum & propriũ finem. Ad lucrum tẽporale, vt est in aduocato, qui propter lucrum studet. Hoc enim opus seruile non prohibetur; sub pœna peccati mortalis. Quoddã est opus seruile materialiter, & finaliter, seu formaliter. Quando scilicet ordinatur ad lucrum tanquam ad proximum, & proprium finem, vt portare ligna, uel lapides, vel scribere, principaliter propter lucrum, & huiusmodi. Et hoc opus seruile prohibetur sub pœna peccati mortalis. † Sed an sutores & alij artifices, qui laborant vsque ad mediã noctem vel vsque ad mane diei festi: licet sint corrigendi vt desistant. Non tamen cõdemnandi de mortali, ex quo sic est consuetudo, dummodo protrahant festum postea vsq; ad sequens mane, ita quòd per horas 24. Ipsum seruent. Hoc est valde periculosum, nec iuribus conuenire videtur: cum nec vna ars, nec duæ, vel tres, consuetudinem facere possint. Habetur enim in glo. in c. fin. de consuetud. & ibi Abb. † Quòd ad inducendam consuetudinem requiritur, quòd maior pars populi vratur illa

consuetu-

cõsuetudine, q̃ sanè intelligẽdũ de maiori parte populi habẽte cõsensum habilẽ ad introducendũ consuetudinẽ. Nã mulieres infantes, & furiosi nõ cõputant̃ in numero ex quo infertur q̃ licet sutores Barbitonsores, & cæteri laborarẽt vsque ad mane diei, nõ ꝓpter hoc introducta esset cõsuetudo, q̃ eos excusaret à peccato mortali. Sed an cõsuetudo posset aliquẽ excusare à peccato mortali, & distinguẽdũ cẽseo, aut cõsuetudo est, sup
14 reb. laicalibus, aut Ecclesiasticis, ꝓut est obseruare festa. † Si respicit laicalia tũc seruatis seruãdis cõsuetudo põt introduci & obtinet vim legis, l. de quib. ff. de leg. Nã nõ põt induci cõsuetudo in reb. Ecclesiasticis, nec in festis introductis in honorẽ
15 Dei siue in præceptis, à sanctis synodis introductis. † Sancitũ est igitur, vt festa seruentur, & qui præceptis synodalibus non parent mortaliter peccant, quia inobediens q̃ equiparatur idolatre cap. sciendum 8. q. 1. Non esset igitur consuetudo ea quę
16 fuisset introducta. † Sed abusio quædam, quę omni iure reprobatur gl. in clem. 1. ſ. Quia vero de stat. mon. Clem. 2. de pœnit. & remiſ. Idcirco tales artifices non possunt se tueri cõsuetudine, immo incidunt in peccatum mortale, festa non obseruantes, & tanto magis, quia incidunt in peccatum, ratione lu-
17 cri. † Sed quid si in festis licitum sit venari, piscari, uel aucupari si quis talia operatur principaliter propter lucrũ, tunc prohibetur quia tunc est ministerium seruile materialiter, & finaliter, secus si non principaliter propter lucrum. Sed ad recreationem, licet in consequentiam resultet aliqua temporalis vtilitas, pro vsu suo, omnia ministeria seruilia, quæ fiunt lucri causa in diebus festiuis est peccatum, quia fiunt contra
18 decreta sanctę Romanę Ecclesię, excipiuntur. † Tñ quatuor causę in quibus licitum est operari, prima est necessitas vndé fruges in pratis, & terris arratiuis existentes, si imminet periculum grandinis, vel alterius tempestati possunt inde remoueri, etiam die festiuo in honorem Dei, in istis cessat peccatum, pro vt secundo loco cessat in lanionibus, & similibus qui præparant carnes, vel alia comestibilia pro die crastino comedenda si non potuerunt in die præcedenti commode præparare, aut præparata sine periculo reseruare. Item ob necessitatem excusantur barberij ac paratores æquorum si in festis hoc faciunt principaliter propter necessitatem eorum quibus seruiunt, secus si propter cupiditatem lucri, sed, & illi qui de talibus requirunt eos excusant, aliter sibi non po-

tuerunt commodè præuidere alioquin nō excusantur mihi nō videtur causa rationabilis barbitonsorum, quia possunt differre, idem dicendum de vectoribus peregrinorum in vehiculis aut iumentis, qui non propter quæstum tantum. Sed principaliter propter necessitatem eorū quibus huiusmodi opera impendunt, Archi. in sum. tenet, † quòd cuilibet licitum sit laborare pro sustentatione suæ familiæ in festis, quando alio modo non potest sustentari, ita tn̄ quòd non dimittantur diuina, & hoc etiam licèt in maioribus solemnitatibus, erit tamen bona cautela hoc facere cum dispensatione Episcopi, firma igitur conclusio est, quòd in diebus Dominicis mercari, litigari, iudicare, vel iurari quis non debet, sed de uespera in uesperā debent celebrari nisi necessitas vrget.

SVMMARIVM.

1 *Nuptiæ impediuntur à tribus diebus Rogationum ante Ascensionem Domini vsque ad octauam diem post Pentecostes sunt ibi diuersæ opiniones.*

2 *Verba in statuto Principis ponuntur quandoque impropriè.*

3 *Matrimonium omni tempore contrahitur, sed solemnitates traductionis ad domum prohibentur ne carnaliter coniungantur.*

4 *Matrimonium contrahentes tempore prohibito peccant.*

5 *Nuptiæ Impediuntur à die Dominica Aduentus, vsque ad diem Epiphaniæ, & à Feria 4. Cinerum, usque ad octauam Paschatis inclusiuè, cætera sublata ex Concilio Tridentino.*

Nonagesimum Quintum Priuilegium.

ECCLESIA gaudet priuilegio, in canonib. dicitur, quod nuptiæ celebrari non dēnt in trib. hebdomadis ante festum beati Io. Bapt. quidā dicebant septimanas illas sine aliqua interpellatione continuandas ipsi festo, alii uolebant facere interuallum inter ipsum festū, & illas hebdomadas, & ob reuerentiam festiuitatis Pentecostes fuisse statutum, quæ festiuitas Pentecostes solet in septimanis ipsis
1 interuenire. † Quandoque & fic à tribus diebus rogationum ante Ascensionem Domini usq; ad octauam diem post Pentecostes, computatis illis septimanis illo tantum temporis spa-

cio

cio nuptiæ impediuntur celebrari, fuit quæsitum, quæ istarum opinionum, melior esset respondet Papa, quòd consuetudo Roma. Ecclesiæ est, vt quocunq; tempore matrimonium contrahatur per consensum legitimum de præsenti, tamen à septuagesima vsque ad 7. Diem post Pentecostes nuptiæ celebrari non permittuntur, & postea sine differentia celebrantur siue sint tres septimanæ, vel plures ante festū Beati Io. Bap. Et ideo posterior sententia est melior, & siue secundum canones à septuagesima vsq; ad octauam Paschæ siue post 7. dies festi Pentecostes nuptiæ suspendūtur à Dominica, quæ sequitur. Et de inceps licitè celebrantur. c. Capellanus de fer. Hic considerandum venit, ꝙ dicitur fieri ante aliquem terminum non solum quod fit immediatè, sed etiā mediatè, unde istæ tres septimanæ prohibitè sunt ante festum S. Io. Bap. Non tamē semper immediatè, sed aliqñ mediatè sicut per prius cadit festū Ascen-
2 sionis.† Et cum ēt iu statuto Principis verba ponuntur qñque impropriè secundum, ꝙ vulgares vtuntur, vt in c. 1. de tornea. cano. n. de quo fit mentio hic qui habetur in cap. Non oportet 33. q. 4. Fecit mentionē de festo S. Io. Bap. Ex quadam cōi locutione vulgarium dicentium circa festū S. Io. sunt tres septimanę temporis feriati, non ꝙ in veritate haberetur aliqua cōtemplatio ad festū S. Io. Sed quia ut plurimum solent ille tres septimanę accidere, sicut vulgariter hodie dicitur de quadragesima beati Martini, in qua non habetur respectus ad beatum Martinum, sed ad Aduentum Christi, qui venit illo tempore, & ex hoc arguitur, quòd etiam uerba legis debent intelligi secundum communem usum vulgarium, Bart. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. Hoc enim decretatum fuit, vt tempus dictarum hebdomadarum, & vt cā proposita apertè cognoscatur dicitur.† Hic ꝙ matrimonium omni tempore contrahitur
3 interueniente consensu, & postea dicit quod certis diebus nuptiæ non permittuntur contrahi, solutio glo. Est quod ipsum matrimonium per legitimum consensum non prohibetur aliquo tempore contrahi, sed ipse solemnitates traductionis ad domum prohibentur ne carnaliter cōiungantur ita sentit gl. ꝙ his diebus feriatis nec solēnitates nuptiarū dēnt fieri, nec matrimonium consumari, videtur tamen consentire, ꝙ non principaliter prohibetur consummatio matrimonii, sed solēnitates ne perueniatur ad actum consumationis, aliqui Doc. dicunt etiam matrimonium non esse contrahendum, quia cō-

trahentes peccāt c.1.& per tot.tit.de matr.cont.cōtr.interd. Eccl.Ex his declaratur, q̄ ille tres septimanæ in quib. nuptiæ fieri prohibentur ante festum S.Io.Bap.Non continuantur festo,sed intelligitur de septimana Ascensionis cum duabus sequentibus. Sed hoc est sublatum ex Concilio Tridentino, qa prohibitio fit duntaxat à prima Dominica Aduētus usque ad diem Epiphaniæ & à feria quarta Cinerum, usque in octauam Paschatis inclusiuè.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio non potest peti nisi à spoliatore.*
2 *Restitutionum iudicium contra spoliatorem tantum competit.*
3 *Spoliatio inspicitur quando est obiecta in modum actionis aut in forma exceptionis.*
4 *Qui prior appellat prior agat.*
5 *Spoliatus ante restitutionem spoliationis respondere non cogitur.*
6 *Spoliatus ante omnia restituendus.*
7 *Spoliatus non debet restitui quando constat de dominio spoliantis & in multis casibus ut ibi.*

Nonagesimum Sextum Priuilegium.

ECCLESIA gaudet priuilegio quidam Abbas ad prę̄sentiam Papę conquestus fuit,quòd quidam viri nobiles manu armata ad castrum monasterij accesserunt, monasterium damnificauerunt in prędiis,animalibus,& rebus alijs,super quibus,iustitiam administrare postulauit, ex parte dictorum nobilium in modum exceptionis fuit responsum, quod ipsi per dolum, & violentiam ipsius Abbatis amiserunt castrū, quod ipsi, & progenitores ipsorum tenuerunt, & possiderunt,petentes illud sibi restitui priusquam petitionibus Abbatis responderent, ex quo habebāt testes præsentes pro eorum intentione fundanda, ex parte Abbatis fuit
1 replicatum, † quòd ab ipso restitutio petere non poterat, qui non fuerat spoliator, præsertim cum illud castrum ad ius, & proprietatem monasterii pertineret,quòd ab aduersariis non erat denegatum, vnde cum ad ipsum monasterium sicut ad verum vnum res ipsa redierit, ab alio possessa retentionis com-

commodum obtinere debet etiam post longiorā tempora. † Et
2 iudicium restitutionum contra spoliatorem tantum compe-
3 tit, Papa partibus auditis, distinguit. † An spoliatio nobi-
lium obiecta fit in modum actionis ad restitutionem peten-
dam, an in forma exceptionis ad intentionem aduersarij re-
pellendam, si est proposita in modum actionis, tunc intelli-
guntur mutuæ petitiones, sese tamquam diuersę minimè con-
4 tingentes. † Et secundū regulam illā, qui prior appellat, prior
agat, illa quæstio, quę primo ponit primo debet tractari. Et vi
cissim tractata eadem sententia terminari debet, sed quia illa
spoliatio intentata à nobilibus fuit proposita in modum exce
ptionis interloquendo pronuntiat, vt eorum probationes
super ipsa exceptione primitus audiantur, & ea Abbati pro-
bata respondere non compellantur donec restituantur ab
5 ipso, quia † spoliatus ante restitutionem spoliationis respon de
re nō cogitur, sed spoliatione in modum exceptionis tantum
probata, non est propter hoc restitutio facienda, sicut si in mo
dum exceptionis crimen testi opponitur, vt à testimonio re-
pellatur, & si crimen contra testem probatum fuerit ciuili-
ter. Non ideo pæna ordinaria sibi debet infligi, sed testimo-
nio eius duntaxat credi non debet, & hoc ideo contingit quia
in ipsum accusatio non procedit, & inter infames, quasi ex
falso testimonio non habetur testes quorum testimonium re-
probatur, cap. cum dilectus de ord. cogn. ita Papa decreuit
quòd qui prior appellat prior agat sed apposita spoliatio in
modum exceptionis primitus probationes audiantur, & quę
stio prima, & vicissim tractata eadē sententia terminantur, &
6 rō fuit, vt videatur, q̄s eorū spoliatus fuerit. † Quia regula est,
vt spoliatus sit ante oīa restituendus si consimilis exceptio op
ponitur, nisi causa cognita iudicari non potest, q̄ spoliatus sit
restituēdus, habetur in l. si quis ad se fundū C. ad l. Iul. de vi.
Oldra. cons. 223. Alex. in l. naturaliter §. nihil cōmune. ff. de ac
7 quir. poss. Vbi habētur ibi multæ fallentię † spoliatus nō debet
restitui qū constat de dominio spoliantis cap. cū Ecclesia de
causa poss. & propr. c. decimas de rest. spol. lib. 6. Pau. de Cast.
in cons. 40. Bal. in l. pen. C. si a non comp. Iud. quod est verū ēt
si spoliatus probet de possessione, & spolatione gl. in c. 2. in fi.
de rest. spol. Item verum nisi spoliatus non patiatur aduersa-
rium probare de dominio Inn. in c. cum Bertoldus de re. iud.
Cęp. in caut. 154. Itē d. regula in reo nō in actore. Itē verū nisi

præ-

prę̃sumptio de dominio sit contra spoliatum nisi probet, quòd iusto titulo possedit, cap. 2. in fi. de rest. spoliat. in vi. Item verum si spoliatus probat possessionem, & spolium, cap. cũ olim de rest. spol. gl. & Doc. in cap. fi. eo. ti. in vi. Nisi possessio sit alteri quæsita non iustè quo casu, si bona fide quæsita est, primus benę fidei possessior debet restitui, etiam si de spoliatione non doceat, Inn. in cap sæpe. in gl. ver. restitutionis de rest. spol. Itẽ nisi spoliatus ad vlteriora procedat, quia sibi imputet Bal. in l. 1. C. de appel. l. Chirographis §. 1. de adminis. tut. Item nisi intruso. 23. dist. c. In nomine Domini. Etiam si sit Papa intrusus, qui spoliatus non debet ante omnia restitui vt ibi. Item nisi in dilapidatore cap. quia eadẽ 1. q. 2. Item nisi in enormibus 2. q. 6. c. super causa. Itẽ nisi in infamia, & criminis euidentia 2. q. 5. c. prę̃sbiter. Item nisi in crimine simonię cap. accusatus & cap. tanta de simon. Item nisi in contumacia 3. q. 9. cap. decernimus. Item nisi ex causa scãdeli 2. q. 1. cap. in primis. Item nisi fornicator cap. significasti de diuort. Item nisi reus sit absens cap. cõsultationibus de offi. deleg. Item nisi cum quis nõ possidet cap. olim de rest. spol. Item nisi spoliatio sit probata per modum exceptiõnis cap. cum dilectus de ord. cogn. Item nisi in casu cap. literas, & cap. ex transmissa de rest. spol. Item nisi quis possidet sub conditione cap. cum ad te de rest. spol. Itẽ nisi sit colonus l. cum fundus. ff. de ui & ui arm. Item nisi sit excommunicatus cap. quę̃situm de offic. ordina. 11. q. 3. cap. cum excommunicatio. Itẽ nisi in casibus cap. diffinitur 2. q. 2. cap. audita, & cap. accepta de rest. spol. Item nisi spoliatus petat se restitui contra ius quia exceptione repellit. Bal. de pac. const. §. omnes. Item verum etiam si ignoretur spolians Bal. in cap. 1. vers. spoliatus quibus mod. fæud. amitt. Item verum etiam si ad Pupillum peruenit auctoritate Iudicis ex facto tutoris, q̃a pupillus debet restituere Bar. in quæst. Iapus l. neq; interdicto. ff. de reg. iur. Item verũ nisi spoliatus beneficio qui prius iurauerit non petere restitutionem Rot. in decis. 405. Si agenti. Item nisi exceptio opposita contra eũ non requirat probationẽ, quia tunc non debet restitui. Bal. in l. pen. C. si a nõ cõp. Iud. Oldr. in consil. 114. Item verum si agat interdicto de causa poss. secus si actione quòd met. causa vel cond. ob turp. causa. in qua nõ fit spoliatio per vim ablatiuã vel expulsiuã, sed compulsiuam Bart. in l. si ob turpem. ff. de cond. ob turp. causa. quia tũc obstat exceptio, quòd talis metus est purgatus

per

per aliquem actum postea subsecutum, uel per consensum, expressum Bar. in l. 2. C. quòd met. causa. Item verum etiam in spoliato vi, vel furto, seu clam. Bal. in l. in ciuilem C. de fur. & ser. corup. Item verum si spoliatus possidebat ex causa damnabili Bal. in l. manifestissimi C. de fur. Item verum etiam ad fructus perceptos post spoliationem cap. grauis de rest. spol. Item nisi beneficium quo quis est spoliatus sit reseruatũ Papę Rot. in decis. 26. Item verum si opponatur sibi exceptio compensationis l. fi. & ibi Bal. per compens. & Specul. in tit. de rest. spol. vers. Hoc etiam nota. Item uerum etiam, si spoliatus careat titulo si possessorio peruenit ad alium cum vitio Inn. in cap. sæpè in gl. in vers. restitutioni de rest. spol. per l. si coloni, & ibi Bar. de agri. & cens. lib. 11. 3. q. 1. cap. Reintegranda de cuius remedio vide per Alex. cons. 117. in 2. par. Item verum nisi constat de non iure spoliati ita, quòd non possit sine legum iniuria restitui sibi possessio. Bal. in l. pen. C. si a nõ comp. Item Iud. verum etiã si possessio sit confirmata spolianti a superiore Bar. Bal. Angel. & Doc. in l. auctoritate C. vnd. ui. Bal. in Auth. decernimus C. de sac. sanct. Eccl. Item verum etiam in spoliato de beneficio, quòd possedit is sciente suo superiore Moder. in l. siue possidetis C. de probat. Item verum etiam in spolatio iure eligendi, quia non sit uocatus ad electionem, nam admissus in alia electione potest petere per officium Iudicis primam cessari Inn. in cap. querelã de elect. Bar. in l. si te bonis C. de iur. delib. Item verum etiam sine libello qui non requiritur ad petendum se restui Specul. de libell. concep. vers. an per simplicem. Bar. in l. naturaliter §. nihil commune. ff. de acq. poss. Item verum etiam quolibet agente sine mandato pro spoliato l. 1. C. si per vim. vel alio mod. Speculat. de rest. spol. vers. not. Quod nomine an exceptio spolij competat contra hęredem spoliatoris. nisi de eo quod ad eum peruenit aut dolo eius factum est, quominus perueniret l. 1. §. hoc interdictum. ff. vnd. ui. Et quòd non competat, ratio est, quia ipsum interdictum, non competit cõtra hęredem nisi in prędictis casibus, sed si lis esset contestata cum defuncto, tuum eius hęres teneretur interdicto, etiam si nihil ad eum peruenisset, l. 1. & 2 C. ex delic. defunc. Ad probandam excepti onem spoliationis requiritur plena probatio respectu substãtię probationis. Sed vltimo quęrendum intra quantum tempus competat hęc exceptio spoliationis, an in perpetuum possit spoliatus opponere eam

contra

contra spoliatorem suum agentem, Inn. licet q; in perpetuũ põ test opponi de eo quod peruenit ad ipsum quem deicit de eo autem quòd non peruenit ad ipsum excipi potest vsq; ad annum tantum; sicut dicitur interdicto, vt l. 2. C. vnd. vi. l. 1. in prin. ff. eo. Nam intra idem tempus proponi debet exceptio intra quod agi potest .ff. ex quibus causa. l. nec non §. vlt. ff. de inofficio. test. l. Papinianus §. si filius ex his habetur si reus contra actorem, spoliatorem spoliatione opponit, aut excipiendo, & tunc prius auditur, & ea probata respondere non cogitur, sed per hoc non restituitur, aut agendo, & tunc simul vtraque quæstio terminatur, & ea probata restituetur, cũ multis limitationibus insertis de qbus laute in suis locis dispositũ est.

SVMMARIVM.

1 *Pecunia mutuata ad tempus ante terminum peti non potest.*
2 *Petentium ante terminum importunitas punitur.*
3 *Petitur plus quatuor modis causa, loco, re, & tempore, vnde petens tenetur ad interesse.*
4 *Contrahentes a verbis contractus, non debent recedere.*
5 *Petens plus in aliquibus casibus non punitur.*
6 *Dolus in dubbio non præsumitur.*
7 *In dubijs mitior interpretatio facienda est.*
8 *Pœna minor venit exercenda vbi minus delinquitur.*
9 *Sportule in foro Ecclesiastico non præstantur.*
10 *Inducię iuris siue hominis quando debeant, in pœnam duplicari.*
11 *Positio habens aliquam partem falsam an tota negari possit. Aduocati ita sequuntur.*
12 *Confessio non extenditur nisi, ad principale non autem ad demostratiue positum.*
13 *Confessio generalis generaliter, accipi debet nisi aliter excusetur.*
14 *Actor si plus petit, & reus plus negat fit compensatio.*

Nonagesimum Septimum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet priuilegio, quòd † si quis mutuauit pecuniã alicui sibi restituendam certo termino ante tamen terminum petebat, quòd facere non poterat, immo puniri debebat, Papa consultus respõdet, non esse consilium prouiden-

tię

2 tię ante terminum pecuniam sibi debitam repetere. † Vnde punitur importunitas plus petentium, si in iudicio, in petitione persistunt, qui re plus petit sine causa in expensis aduersario condemnatur, qui plus petit loco, ad interesse tenetur, ex quo vtilitas adimitur debitori, quam habuisset, si loco statuto soluisset, & ei qui plus petit temporum inducię duplicantur, nec respondere tenetur, nisi ei soluantur expensæ, cap. consi-
3 lium. de plus petit. † Plus enim petitur quatuor modis causa, vt si promitto decē, vel stichum in optione mea est soluere quem volo, l. si quis seruum C. de condit. inde. l. plerumque §. fi. ff. de iur. dot. Petendo decem, vel stichum auffere uis mihi electionem, quòd fieri nō potes. Vnde puniri debes in damnis, quę sustinui, inst. de act. §. huic autem, & §. Prętera qui plus petit loco, & re, ad interesse tenetur. Tempore, vt si promisi decem soluere hinc ad annum, & ante tempus petis, vnde puniris in expensis, & inducię duplicantur. Quare autem plus petenti in illis quatuor modis datur pęna, ratio enim fuit ne quis contra pactum agat, cum in omnibus contractibus tra
4 ctatur de causa, re, tempore, loco. † Ne contrahentes ita, de facili discedant a verbis contractus, quia postquam contractus fuerint celebrati. Et sic post obligationem contractam, non est licitum resilire, l. sicut & ibi Bal. C. de act. & oblig.
5 † Sunt aliqui casus in quibus plus petens non punitur, primus, cum actor conuincitur super maiori quantitate, & conuictus ante sentētiam, vel post transigit cum reo super pęna. Secundus cum actor plus exigit, sed reus in Iudicio confessus est, se totum debere, & hoc voluit tex. in d. cap. consilium. Tertius casus potest esse, vt tenet Bar. in l. vnica C. de plus pet. Quando post litem contestatam, autemque conuincatur de maiori quantitate, ipsemet actor confitetur, tunc non punitur in toto debito, quia ille tex. Procedit quando actor conuincitur, sed si confitetur non conuincitur. Sed conuincit se ipsum, l. eum qui. ff. de iur. iuran. Quartus casus dubius quando actor in veritate debens habere decem exigit prius cautionem de uiginti per dolum, & postea exigit in Iudicio uiginti, sed non probauit, nisi de decem, reus tamen non conuincit eum per probationes suas, ipsum plus dolosè exigisse cautionē, & petijsse, nec constat in iudicio de dolo ipsius actoris, & hoc casu tenet glo. in d. l. vnica C. de plus petit Cyn. Bar. & cōmuniter oēs Doct. tenent oppositum, quia licèt

potuerit probare, non tantum per hæc præsumitur dolus, nec est conuictus per dolum plus exigisse, & petiisse, & ideo quòd
6 adhuc non habet locum illa pœna, pro hoc. † Quia in dubio
7 non præsumitur dolus l. quoties §. qui dolo. ff. de probat. † Et in dubiis mitior interpretatio facienda est. l. si præses & l. interpretatione. ff. de pen. in regula odia, & regula in pœnis lib. 6. Et hoc tam de iure ciuili quam canonico procedit, ex quo non reperitur contrarium, cap. 1. de nou. oper. nuntiat. Et quod ibi not. Abb. Hic loquitur tantum in eo qui comisit vnũ delictum in plus exigendo, & sic suppleri debet istud ius canoni-
8 cum per illud ius ciuile. † Nam vbi minus delinquitur, minor pœna venit exercenda, 24. q. 1. cap. nõ offeramus & l. respicien dum. ff. de pœn. quandoque quis cautionem pluris tantum, per dolum exigit, non aut plus petiit, & tunc non punitur in debito, ita quòd non habet locum lex illa, nec istud cap. Sed punietur crimine stellionatus, si dolus ille non cadit in aliquam speciem delicti, l. 1. & 2. ff. de crim. stell. & vt not. ibi Bar. quandoque solum per dolum plus petiit, nõ tamen exigit cautionem de pluri, & tunc secundum Bar. in d. l. vnica C. plus. pet. punitur in triplo expensarum, sed non perdit debitum, vt in §. triplici inst. de act. Hoc enim de iure ciuili, & licet gl. in verbo amplius sentit idem de iur. canonico, Doc. tamen communiter tenent contrarium, argumento cap. 1. de dol. & contum. Si Papa intellexisset de triplici pœna, hoc expressisset, sed tantum dixit eum condemnandum in expensis. argumento cap. ad audientiam de decim. tex. in d. §. tripli loquitur de
9 expensis factis nomine sportularum. † Sed in foro Ecclesiastico sportulę non prestantur cap. cum ab omni de vit. & honest. cler. Quod ergo non est, vel non exigitur triplicari non potest,
10 cap. accessissent de constit. † Sed cum in tex. dicatur quòd inducię debent duplicari, quæro an inducię iuris siue hominis debeant in pœnam duplicari, & dicendum quod sic, inst. de excep. §. hodie, & de induciis iuris potest poni exemplum in cap. Quod ad consultationem de re. iudic. & in l. vna C. de rei vxo. act. & in l. promissor. ff. de const. pecun. De alia quæstione quærendum, si plus quam debitum positum est in libello, vt quia decem debeo, & viginti petis, an possim totam petitionem simpliciter negare ad idem quæri potest circa
11 positionem. † An positio habens aliquam partem falsitatis possit negari ratione partis falsæ, glo. in capitu. fin. de confes.

sef. lib. 6. & in cap. 2. detest. lib. 6. & dicendnm quòd sic, per. l. is qui ducenta §. vtrum .ff. de reb. dub. Idem tenet Specul. in ti. de lit. contest. §. nunc dicendum, & in ti. de pos. §. 7. ver. 11. Vbi dicitur quòd si positio est falsa in qualitate, vt quia ponis me comedisse in Ecclesia hodie, possum totum negare, licet alibi comederim, cum veritas sit, quòd in Ecclesia non comederim, ita tenet Io. And. in Specul. in d. §. nunc dicendum vbi idem firmat, & loquitur de libello, & aduocati communiter hanc partem sequuntur in pratica, sed quid dicendum si aliquid ponitur in libello, vel positione principaliter aliud demonstrante, an responsio affirmatiua debeat referri ad totum, Specul. in ti. de pos. §. 7. vers. 11. dicitur quòd
12 refertur tantum ad principaliter positum. † Exemplum vt si uolo probare quòd mutuaui Titio defuncto decem, & si positio formata sit hoc modo, decem mutuaui Titio defuncto, cuius tu es hęres, si simpliciter confiteris, de mutuo duntaxat confesio intelligitur, non autem quòd sis hęres defuncti, cum illud demonstratiuè dictum sit, non autem ponendo, vel affirmando, argumento l. cum tale §. falsam .ff. de cõd. & demost. Bar. in l. si cui §. si a filio .ff. de leg. 1. Hoc improbat, distinguit aliter, quòd aut confessus est simpliciter principale, & tunc non refertur ad aliud, exemplum, cognouisti Cleriam vxorem Papirii, respondens, quòd cognouisti Cleriam, per hoc non videris confiteri alias qualitates, d. §. si à filio si autem confiteris simpliciter, vt quia dixisti omnia in positione contenta esse vera, & tunc refertur responsio ad ea, quę veniunt principaliter, & accessoriè, per modum qualitatis, argumento l. fi. ff. de fideicom. liber. Et sic restringitur, quòd a Specul. dici-
13 tur, † Nam confesio generalis generaliter accipi debet, ni
14 si aliter excusetur, cap. cum dilecti de accus. † Sed quid esset si actor plus peteret, & reus plus negaret, fit compensatio cap. pen. & vlt. de adult. Ex his igitur concluditur, vt in hoc versu plus petitur causa, vel tempore reque locoq; punia tur, vt in d. cap. consilium.

SVMMARIVM.

1 *Causa possessionis, et proprietatis sub uno, et eodẽ iudice debet terminari.*
2 *Sententia non profertur contra absentem non auditum.*
3 *Possessio est ius separatum à iure proprietatis.*

4 *Papa est supra ius, & ideo potest procedere non seruata solemnitate citationis de potestate absolutè, secus de ordinata.*
5 *Citatio est de iure gentium, vt quis veniat ad se defendendum.*
6 *Citatio non potest tolli, per Principem.*
7 *Citatio est à Deo instituta.*
8 *Deus noluit punire peccata sodomorum, nisi descenderet, & videret.*
9 *Adam de suo peccato non punitus, nisi prius vocatus, & auditus.*
10 *Casus aliqui contra absentem pronuntiari possunt.*

Nonagesimum Octauum Priuilegium.

Ecclesia gaudet priuilegio, cum quæda causa tractaretur, petebat à Papa, ut causam possessionis committeret vni iudici, & causam proprietatis alteri. Papa respondet,
1 quòd † decretum est causam possessionis, & proprietatis sub vno, & eodem terminari debere. Petebat etiam à Papa, vt contra aduersarium suum
2 absentem diffinitiuam proferret sententiam. † Ipse respondet contra partem non auditam, & absentem nihil potest diffinire c. 1. de causa poss. & propr. Quare autem ita fuerit sanctum, ratio hæc fuit, quòd causæ habentes aliquam connexitatem ad inuicem debent coram vno eodemque iudice tractari. ff. de quibus rebus ad eum. iud. eat. l. prima, & ibi Bar. Nam tam causa possessionis, quàm proprietatis versantur circa eandem rem, connexitas dicitur etiam facilioris decisionis, quia ille, qui cognouit de possessione, facilius discerneret causam proprietatis, & istis respectibus dicuntur, habere aliquam communionem, opponi potest de l. naturaliter §. nihil commune ff. de acquiren. possess. Vbi dicitur, quòd proprietas nihil habet commune cum possessione, Sol. † Quia alio respectu possessio est ius separatum à iure proprietatis. Ideo non
3 dicuntur habere aliquam communitatem ad inuicem, dicitur etiam in text. Quòd Papa in audita parte non potest diffinire,
4 contra opponi potest. † Si Papa est supra ius, vt in capit. proposuit de concess. præben. & l. Princeps. ff. de leg. Ergo potest procedere non seruata hac citationis solemnitate. Sol. Hoc est verum de absoluta potestate, secus autē de iuridica, seu ordi-

nata

nata potentia cap. 1. de fid. inst. Sed alia responsio patet, si Papa causam diffiniret in audita parte esset tollere defensionē, quę est de iur. nat. quòd Princeps facere non potest clem. pastoralis de re. iud. Bar. in l. filius familias. ff. de donat. † Vbi dicit citationem esse de iure gentium, & fit vt quis venia ad se defendendum, debet igitur Princeps hac de causa permittere citationem. † Quę non potest tolli per Principem gl. in l. fi. C. de leg. ea enim omissa opponi potest de nullitate etiam contra sententiam Principis Cyn. in l. rescripta C. si cont. ius vel vtil. publ. † citatio est a Deo instituta cap. Deus omnipotens 2. q. 1. Ibi dicitur † quòd Deus noluit punire peccata sodomorum nisi descenderet, & videret, &c. † Nec Adam de suo peccato punitus nisi prius eum vocasset, & defensionem suam audiuisset, habetur in Genes. cap. 3. Abb. in cap. cum olim de re iud. † Sed an aliqui casus sint quòd contra absentem possit pronuntiari, & dicendum quòd sic cap. pro vt de dol. & contu. & l. consentaneum C. quomodo, & quando Iud. Tripliciter respōderi potest quòd iste tex. cap. 1. de causa poss. & propr. Procedit quando lis non erat contestata, vel quando erat contestata; sed non liquebat de causa, vt plenè not. Abb. in d. cap. Prouc, vel quia loquitur quando pars non fuit citata, nec cōuicta. Ideo persistēdum est in hoc, quod causa possessionis, & proprietatis ab vno, & eodemmet Iudice terminanda audita parte, sine qua non diffinitur.

SVMMARIVM.

1 *Proprietatis quæstio non venit tractanda, nisi prius possessio restituatur.*

2 *Possessorium recuperandæ possessionis pro qualibet detentione datur.*

3 *Spoliatus potest renuntiare priuilegio suo, vt ante omnia restituatur.*

4 *Iudicis officium non supplet, nisi pro re restituenda animarum periculum immineret.*

Hoc casu restitutio fit non petenti.

5 *Priuilegium quòd spoliatus restituatur, & quòd proprietatis quæstio non procedat habet locum tam contra Ecclesiam, quàm contra laicum spoliatum.*

6 *Ecclesia non debet esse speculum deforme & præstare filiis suis materiam delinquendi.*

7 *Ecclesia non potest errare, cum sit alumna Spiritus Sancti, quæ non permittit*

promittit vt eius homines occupent aliena.

8 *Ecclesia an teneatur de occupatione facta a familia sua.*

9 *Ecclesia tenetur de violentia facta a sua familia.*

10 *Maleficium sciens perpetrandum si non reuelauit ex sola scientia an teneatur.*

11 *Maleficium perpetrandum conscij si sunt subiecti tenentur, vt seruus Domino, mulier marito, filius patri, Monachus Abbati, vasalus Principi.*

12 *Delictum non reuelans Episcopo, vel Sacerdoti contra illos tenetur.*

Nonagesimum Nonum Priuilegium.

Ecclesia gaudet priuilegio, quidã coram Papa cõquestus fuit, ꝙ ab hominibus Ecclesiæ irrationabiliter fundus fuerit occupatus, quidã diaconus dictæ Ecclesiæ respondet, ꝙ fundus erat ipsius Ecclesiæ, & hoc offert probaturũ, actor respõdet, si hoc probare posset, ꝙ esset cõtentus, Papa hoc scribit ordinario, asserens quamuis anteq̃ quæstio proprietatis tractari debeat, possessio violenter ablata debuerat ipsi actori restitui, tamen, quia diaconus prędictus consentiente ipso actori obtulit se probaturum dictum fundum ad suam Ecclesiam pertinere, inquirat de hoc veritatem, & si hoc probatum fuerit ipsi actori silentium imponat, alioquin res ei ablata reddatur, cap. 1. de restit. spoliat. Ratio enim decisionis fuit, quia hic tractatur de re restituenda spoliato violenter, ideo sancitum est, vt antequam tractetur proprietatis quęstio, quòd possessio ablata restituatur

1 eo maximè, cum hoc sit principaliter intentatum. † Quęstio proprietatis non venit tractanda, nisi prius possessio restituatur, l. si quis conductionis C. loc. & cond. & ibi Bal. & Saly. Hic

2 considerandum venit, † quòd pro qualibet irrationabili occupatione datur de iure communi possessorium recuperandę & an hoc verum videatur eo. ti. de rest. spol. cap. sępè, & cap.

3 cum ad sedem, & † quod etiam spoliatus potest renuntiare priuilegio suo, vt ante omnia restituatur, cap. fi. de ord. cognit. †

4 Nec officium iudicis supplet, nisi animarum periculum in restitutione immineret, hoc casu etiam non petente restitutio fieri potest, cap. ex parte, & cap. 2. de conuers. coniug.

gl.

gl. in ver. ablata, cap. quia præsulatus 1. q. 4. Sed si constaret per testes admissos pro reo de iure proprietatis denegatur restitutio, & idem si constaret per confessionem ipsius rei Inn. 5 in cap. constitutus de fil. præsbyt. Hoc tamen, † priuilegium vt ante omnem contentionem spoliatus restituatur, & quòd proprietatis quæstio non procedat habet locum tam si agi- 6 tur contra Ecclesiam, quam contra laicum spoliatum.† Alias Ecclesia in isto casu esset speculum deforme, & præstaret filiis suis dilectis materiam delinquendi, quòd facere non de- 7 bet. Nec potest, † Ecclesia igitur errare non potest, cum sit alumna Spiritus Sancti, quæ non permittit, ut eius homines occupent aliena absque alia rationabili causa. Ideo & ip- 8 sa se subicit huic censuræ, dubitari tamen potest. † An Ecclesia de occupatione facta a familia sua teneatur, & dicendū est, quòd non, vt probatur in cap. cum ad sedem de rest. spol. 9 Abb. in c. 2. de ord. cog. Host. Hic dicit, † quòd Ecclesia tenetur de violentia facta per suos de familia, quando res occupata violenter peruenit ad ipsam Ecclesiam, d. c. sæpè, vel quando mandauit, vel ratum habuit, l. 1. §. ait prætor, & §. deiecisse. ff. de ui. & ui arm. & d. c. Cum ad sedem. Hic cadere potest pul- 10 chra quæstio. † An sciens maleficium perpetrandum ex quo illud non reuelauit ex sola scientia teneatur. glo. in l. culpa caret. ff. de re. iur. Tenet quòd non tenetur nisi in aliquo fuit participes delicti, secus dicit de iur. canonico, sed nihil allegatur, pro hac diuersitate, idem tenet, glo. in l. vtrum. ff. ad l. Pomp. de paricid. & ibi Bar. qui approbat dictum gl. regulariter pro- 11 cedere. † Fallit quando delictum erat committendum aduersus aliquem cui cōscius esset subiectus, veluti vasalus Principi, seruus Domino, mulier marito, filius patri, monachus Abbati, & de similibus, ut habetur in l. 2. ff. de paricid. in glo. & in l. 1. §. si seruus. ff. ad Syllan. Qui igitur non reuelat coniurationem, seu delictum committendum contra Principem, vel ciuitatem propriam l. quisquis C. ad l. Iul. mai. Abb. in c. significasti de for. comp. † Vbi non reuelans Episcopo, vel Sacerdoti 12 delictum contra illos tenetur in spetie de iure canonico, vt gl. tenet in d. l. culpa. Habetur igitur in præsenti priuilegio quòd reus opponens de proprietate non audiatur de restitutione facienda actori, nisi eo consentiente.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Spoliator tenetur resarcire spoliatum de damnis, de fructibus præceptis, & qui precipi potuissent, & de iniurijs satisfaciat.*
2 *Fructuum appellatione veniunt fructus industriales ut frumentum, vinum, oleum, naturales, vt poma, ficus, & consimiles.*
3 *Fructus naturales nec industriales bonæfidei possessor non facit suos, sed reddere tenetur.*
Secus si habet titulum, quia facit suos.
4 *Malæfidei possessor tenetur ad restitutionem fructuum.*
5 *Malæfidei possessor aut est cum titulo, aut sine titulo, primo casu tenetur de perceptis secundo casu de perceptis, & percipiendis.*
6 *Malæfidei possessor cum titulo tenetur restituere fructus, in quatuor casibus.*
7 *Bonæfidei possessor in dubbio præsumitur vsque ad tempus litis contestatæ.*
8 *Fructuum mentio percipiendorum si fit an sit intelligendum de fructibus percipiendis an de his qui poterant percipi.*
9 *Fructus qualiter peti debeant, & an fructus an æstimatio.*
10 *Absolutoria lata in vno Iudicio parit exceptionem rei iudicate*
11 *Sententia lata super re facit fidem super fructibus.*
12 *Sententia erronea in principali facit ius in accessorijs, licet noua instantia fiat.*
13 *Fructuum quantitas an debeat exprimi in libello.*
14 *Libelli forma aduersus possidentem rem.*
15 *Fructus si extant petuntur, si non extant æstimatio.*
16 *Libellus alternatiuè conficiendus, qui admittitur ratione incertitudinis.*

Centesimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † cum Archiepiscopus spoliauerit Monachos & damna, ac iniurias fecerit, de quibus omnibus ad Papam conquesti, qui quibusdam mandauit, quatenus de conquestis præmissis constet, compellant Archiepiscopum restituere monachis ablata, & damna, penitus resarcire, & de iniurijs illatis congruè

congruè satisfacere, & quòd fructus nec dum perceptos ab eo a tempore violentię, sed quos monachi percipere potuissent si nó fuissent spoliati eisdem. Omnes restitui faciant, cap. grauis ad nos de rest. spoliat. Ratio autem huius decreti fuit, quia spoliati plenariè sunt restituẽdi ad omnia, quę amiserunt
2 cum fructibus perceptis, & qui percipi potuerint. † Sed qui fructus veniant appellatione fructuum, industriales, vt frumentum, vinum, oleum, & naturales, vt poma ficus, & con-
3 similes. † Nec istos bonęfidei possęsor potest facere suos, sed reddere tenetur, l. fructus .ff. de vsur. & qualiter sunt restituendi inst. in prin. de offic. iud. l. ex diuerso .ff. de re. vend. Si uero habet titulum facit omnes fructus suos, etiam naturales non consumptos, & ita debet intelligi l. bonęfidei .ff. de acquir. re. dom. Sed videatur quos fructus bonęfidei possessor facit suos, an teneatur ad restitutionem, gl. autem dicit, quòd fructus naturales restituere tenetur, quia non facit suos, quo uero ad fructus industriales, quòd perceptos, & extantes ante litem contestatam restituere tenetur, consumptos uero non post litis contestationem restituere te-
4 netur vniuersos, vt l. certum C. de re. uend. † Sed possessor malęfidei tenetur ad restitutionem omnium fructuum qui probantur ad eum peruenisse ante litem contestatam, & post, & de percipiendis si fuit violentus, vt in d. cap. grauis. Sunt tamen aliqui scribentes, qui tenent, quòd etiam teneatur de percipiendis, etiam si non sit violentus, vt not. 12. q. 2. cap. Nõ liceat Papę, & in l. ex diuerso prędallegata. Vnde distinguen-
5 dum est hoc modo. † Aut malęfidei possessor est sine titulo, aut cum titulo, primo casu tenetur de perceptis, & percipiendis vt l. si nauis .ff. de re. uend. & d. l. certum. Secundo casu cum est malęfidei possessor cum titulo, tunc de perceptis dic, vt in gl. d. cap. grauis. De percipiendis excusatur propter titulum l. si fundum C. de re. vend. Nisi sit talis titulus, qui ha-
6 beatur pro non titulo. † Communiter excipiuntur quatuor casus primus in eo qui in fraudem creditoris emit l. ait prætor §. per hanc .ff. de his quæ in fraud. cred. Secundus in eo qui emit contra interdicta legum, C. de agr. & cens. l. quemadmodum lib. 11. Tertius in eo qui emit à fisco non solemniter vendente, l. 1. C. de fid. inst. & iur. has. fis. lib. 10. l. videamus §. item .ff. de usur. Quartus in emente per metum, vt in l. sed, & partus .ff. quòd met. causa. & ibi glo.

ponit hos casus, & gl. in d. cap. Non liceat Papę, & hęc pro-
7 cedunt vbi constat eum fuisse malę fidei possessorem. † Si ve-
ro non constat in dubio præsumitur bonę fidei vsque ad tem-
8 pus litis contestatę. † Sed quæritur cum sit facta mentio de
fructibus percipiendis, an debeat intelligi de percipiendis,
ideſt de his, qui poterant percipi ab ipso petitore, vel ab ipso
possessore malæfidei, seu violento, nam contingit quandoque
quòd plures, & meliores fructus potuisset percipere vnus,
quam alius tex. in d. cap. grauis. Expresse loquitur de fructi-
bus percipiendis ab ipso petitore. Idem videtur velle tex in l.
si nauis .ff. de re. vend. text. cum glo. in l. & ex diuerso, & in
9 l. apud Iulianum §. 1. ff. de leg. 1. Quærendum est etiam † qua-
liter fructus peti debeant. Et primo an debeant peti cum ipsa
re, ex quo fuerunt percepti, in eodem libello. Secundo, an de-
beat exprimi quãtitas ipsorum. Tertio, an præcise debeant pe-
ti fructus, an æstimatio, an vtrumque alternatiuè. Quo ad pri-
mum Doc. dicunt, Inn. hic, & Bar. in d. l. et ex diuerso §. Vbi
autem dicunt, quòd aut petuntur fructus per rei vendicatio-
nem, & tunc dico, quòd non possunt peti vna cum re, in eo-
dem libello, quia ista duo iudicia de re, & de fructibus sic se
10 habent. † Quòd absolutoria lata in vno parit exceptionem
rei iudicatę in alio, argumento d. §. Vbi, & ideo non possunt
simul æquè principaliter accumulari l. fundum .ff. de except.
Habita tamen victoria super re, tunc poterit agi noua rei ven-
11 dicatione ad fructus. † Et sententia lata super re, faciet fi-
dem super fructibus, qui veniunt accessoriè, etiam si senten-
tia fuerit iniusta, in d. §. vbi, & ibi Bar. expræssè concludens.
12 † Quòd sententia erronea in principali facit ius in accessorijs
licet noua instantia fiat, l. qui Romę §. duo fratres. ff. de verb.
13 oblig. † Secundo an debeat exprimi quantitas ipsorum fru-
ctuum in libello Bar. in d. §. vbi concludit, quòd de fructibus
perceptis ante litis contestatam, debeo declarare quantita-
tem fructuum, argumento l. si in rem .ff. de re. vend. l. in actio-
ne .ff. de fur. Sed de perceptis post litem contestatam non est
necesse, quòd exprimatur certa quantitas, quia actor probabi
14 liter ignorat, satis ergo erit sic dicere, dico. † Quòd titius
possidet talem rem, quę pertinet ad me iure dominij, vel qua
si, & eam possedit multis annis, & ex dicta possessione re colli-
git tantam quantitatem frumenti, quare peto per iudicem
declarari dictam rem iure ad me pertinere, ipsumque cogi ad

restitu-

restitutionem dictę rei cum fructibus perceptis, & qui percipientur vsque ad sententiam, & ad prædicta eum uestra sen-
15 tentia condemnari. † Ad tertiam quæstionem, an debeant peti fructus, an æstimatio, videtur dicendum, quòd aut certum est fructus extare, & tunc debent ipsi fructus peti, & non æstimatio, quia æstimatio debetur in subsidium l. fi. C. de fideicom. lib. & in d. §. Vbi aut certum est non extare. Sed consumptos fuisse, & tunc potest, & debet peti æstimatio. argumento l. si vsus fructus mihi in biennium. ff. de vsufruc. leg.
16 † Ideo libellus potest alternatiuè confici, quòd reus condemnetur ad fructus si extant, & si sunt consumpti ad æstimationem, nam ratione incertitudinis admittitur libellus alternatiuus, vt legitur, in cap. constitutus de in integr. rest. & l. 1. §. quòd autem. ff. quor. legat. Ex istis demum colligitur quòd violentus rem cum fructibus etiam qui percipi potuissent restituere, damna resarcire, iniurijs satisfacere, compellitur.

SVMMARIVM.

1 *Actor mittitur in possessionem si vocatus in iudicium non comparet.*
2 *Iudici qui non paruit qua pœna puniatur.*
3 *Rigor in Ecclesiasticis negocijs, & personis non requiritur.*
4 *Reus admittitur per cautionem standi in iudicio.*
5 *Ecclesia amplectitur pœnitentes suorum peccatorum.*
6 *Missus in possessionem ex primo decreto non efficitur possessor ante lapsum anni.*
7 *Pœna extraordinaria punitur qui Iudicis iussioni non paruit.*
8 *Iudex non debet pati se contemni.*
9 *Mulctæ propter contumatiam, & dolum de iure canonico non habent locum in Ecclesiasticis negociis, & personis.*
10 *Contumacia de æquitate canonica non punitur ad priuatam vtilitatem, nec pro publica ad iudicis contemptum.*
11 *Occupans rem propria auctoritate priuatur dominio, si erat sua, vel condemnatur ad æstimationem, si non erat sua.*
12 *Minoribus, & Ecclesijs subuenitur per beneficium restitutionis.*

Centesimum Primum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio. † Cum ad iudicium aliquis vocatus fuisset, qui non comparuit, ob eius contumatiam pronuntiauit actorem mittendum esse in possessionem rei petitę, causa rei seruandę, sed ob potentiam, rei siue dolum non potest namciſci possessio, tandem imminente fine anni, Reus ne possessionem post an-
2 num amittat, offert cautionem ſtandi iuri. † Quæritur qua pœna veniat puniendus qui Iudici non paruit, Papa respon-
3 det. † Quòd in Ecclesiasticis negocijs, & personis rigor iuris non requiritur, sed vt iustitia propter hoc quòd iudici non
4 paruit, non pereat. † Admitti debet Reus, cum per cautionem ſtandi in iudicio se astringit. Ratio istius decreti cap. 1. de
5 dol. & contuma. fuit, quia. † Ecclesia regulariter suorum peccatorum pœnitentes amplectitur, nam in primis fuit contumax, postea obtulit per cautionem de ſtando iuri, hic consi-
6 derandum venit. † Quòd missus in possessionem, ex primo decreto non efficitur possessor ante lapsum anni, sed tantum custos custodit possessionem, ne aduersarius ingrediatur, quòd apparet in tex. in d. cap. 1. Vbi dicitur ibi causa rei seruandæ, dicitur etiam in tex. rigor iuris, nam de rigore iuris,
7 † Qui iussioni Iudicis non paret mulctari potest pœna extraordinaria, maximè vbi iustitia periclitatur, cap. de causis §. 1. de offic. deleg. & in cap. quoniam in fi. vt lit. non contest.
8 & in l. vna. ff. si quis ius dicend. non obtemp. Et etiam. † Quia Iudex non debet pati se contemni, l. obseruandum. ff. de of-
9 fic. prę fid. † Secus est de iure Canonico in Ecclesiasticis personis, & negotiis, ex quo mulctæ propter contumatiam, & dolum, non habent locum, vt ex tex. d. cap. 1. colligitur.
10 † Hac igitur æquitate canonica contumacia nõ punitur ad priuatam vtilitatem, nec pro publica ad iudicis contemptum. Opponi tamen potest per tex. in cap. accedens el. 1. vt lit. non contest. Sol Ibi ex quo persistit in contumacia, fuit excommunicatus, secus autem in hoc nostro casu, in quo astrinxit se per cautionem ſtandi in iudicio, hac æquitate motus Papa iubet non puniri, si rigor iuris in Ecclesiasticis personis, &

nego-

negotiis non requiritur, nunquid rigor l. si quis in tantam C. und. vi. qui videtur approbari 16. q. 6. capit. placuit, ut
11 habeat locum secundum canones. † Et occupans rem propria auctoritate, & violenter, priuetur dominio, si erat sua, vel condemnatur ad estimationem, si non erat sua, responderi potest. †
12 Quòd in Ecclesiis, & minoribus non habet locum, cum eis subueniatur, per beneficium restitutionis, sed in causis priuatorum benè seruatur l. meminerint C. vnd. vi. Ex his percipitur, quòd Reus non multabitur, si non admisit ad possessionem de mandato Iudicis, de æquitate canonica, si infra annum caueat stare iuri.

SUMMARIVM.

1 *Actor qui probauit intentionem suam, si reus deficit in probando exceptiones suas condemnatur in expensis.*
2 *Exceptiones factæ ad malitiam, ad impediendum, & differendum processum qui facit punitur.*
3 *Iudicis officium est imponere finem litibus, ne litigantes laboribus, & expensis vexentur.*
4 *Litibus, vt imponatur finis duo requiruntur actoris intentio fundata, & exceptio obiecta cum inducijs.*
5 *Exceptio peremptoria potest probari etiam postquam actor fundauit intentionem suam.*
6 *Reus excusatur à condemnatione expensarum in aliquibus casibus.*
7 *Instrumentum debiti, cui satisfactum erat inuentum in arca paterna cum alteri succedat præsumitur iusta causa ignorantiæ.*
8 *Absolutio expensarum quare fiat in sententia explicandum.*
9 *Condemnationem expensarum quando quis æuitat.*
10 *Litigandi iustam causam an quis habeat habens comunem opinionem pro se.*
11 *Iudex potest ferrè sententiam contra communem.*
12 *Iudicis arbitrio sunt aliqui casus reseruati ad condemnandum in expensis.*
13 *Inducias accipiendo, & non probando condemnatur Reus diffinitiua, & in expensis.*

Cente-

Centesimum Secundum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet priuilegio. † Cum actor fundauerit intentionem suam, quidam malitiosè, vt negotium iu longnm protraheretur, exceptiones peremptorias opponebant, Papa volens istorũ malitię obuiare, præsertim cum de beneficijs Ecclesiasticis litigabatur, statuit vt postquam aliquis intentionem suam probauerit, si alterale gitimam exceptionem opponat, quam nolit, aut non possit incontinenti probare, si defecerit in probando condemnetur alteri parti in expẽsis, propter hoc, factis ab eo, tempore, quo recepit inducias ad exceptionem probandam, & si soluendo non fuerit alias ad arbitrium iudicis puniatur. Vt hoc saltem terrore motus iu grauamen alterius falsas exceptiones opponere non præsumat, quia frequenter ad impediendum, vel differendum processum huiusmodi exceptionis per excogitatam malitiam opponuntur, cap. finem litibus de dol. & con-
2 tum. ratio istius cap. fuit. † Quia propter malitiam fiebant exceptiones ad impediendum, & differendum processum. Ideo Papa iussit vt puniatur cum malitijs hominum non sit indulgendum, l. in fundo la 2. & ibi Bart. ff. de rei. uendi. Vnde
3 hic considerandum est. † Quòd iudicis officium est imponere finem litibus, ne litigantes laboribus, & expensis vexentur gl. in cap. licet de probat. Sed ad hoc vt dispositio prædicti c.
4 finem litibus locum habeat. † Duo requiruntur vt fundata intentio actoris obiiciatur exceptio, & quòd ad ipsam probandam non se obtulit incontinenti, sed voluit inducias habere, altero ex istis deficiente, vt quia excipit non fundata intentione actoris, vel statim assumpsit onus probandi, cessat pęna huius decreti, & sufficere debet actori prouisio iuris com
5 munis, vt condemnetur in expensis. † Exceptio tamen peremptoria potest probari etiam postquam actor fundauit intentionem suam, & sic post attestationum publicationem super principali, aliter publicatione non facta, non posset constare, an actor fundauerit intentionem suam, cap. Fraternitatis & cap. de testibus de test. & attest. l. per hanc C. de temp.
6 appel. † Sunt tamen aliqui casus in quibus excusatur, à condemna-

7 8 9

demnatione expensarum, vt quando probabilis ignorantia, seu causa litigandi aliter probata fuisset, quam per iuramentum, tunc excusat à condemnatione expensarum, ex quo excluditur præsumptio calumniæ, & temeritatis, exemplum
7 patet in illo. † Qui instrumentum debiti, cui satisfactum erat inuenit in arca paterna, tamen ipse ignorabat cum alteri successit, presumitur iustam causam ignorantiæ habere, vt in regula. is qui in ius de reg. iur. lib. 6. Vel quando est tam honesta persona, & religiosa, quòd non esset verisimile, quòd iniustè peteret, cap. 2. nou. ope. nunt. de iusta causa litigandi tex. & Bar. in l. qui insolidum §. etiam .ff. de leg. 2. In dictis casibus vel similibus de instantia litigantium tex. & Bar. in l. qui soli-
8 dum §. etiam .ff. de leg. 2. fit igitur. † Absolutio expensarum, & quare fiat absolutio in sententia explicandum, allegãdumque est, in Auth. de Iud. §. oportet. Abb. in cap. examinata de Iud. Sed dubitari potest, si pars habuit in certa parte Iudicij iustam causam litigandi, & in reliquia non. Exemplum in eo qui ante fuerat conuentus virtute instrumenti paterni publicatis attestationibus, vidit satisfactum debitum, sed nihilominus expectauit sententiam Bar. in l. 1. §. queri potest. ad Turpil. Ibi dicitur quòd aut licitum resistere quandoque, vt est videre in omnibus ciuilibus, & an condemnatur in expensis ab eo tempore, quo fuit iu euidenti calumnia, seu temeritate l. si quis inficiatus. ff. depos. Aut non erat licitum desistere sine abolitione .ff. ad Turpil. per tot & 2. q. 3. cap. si quem §. no-
9 tandum. † Et tunc euitat condemnationem in totum, si impetrauit abolitionem, siue eam obtinuerit, siue non, quia non deprehenditur hoc casu in aliqua calumnia vel temeritate.
10 † Sed an qui habet communẽ opinionem pro se videatur habuisse iustam causam litigandi, Doc. in clem. ne Romani de
11 elect. † quòd sic ex quo infertur iudicem posse sententiam ferre contra communem opinionem, vt not. Io. And. in cap. 1.
12 de const. & vt not. Abb. in cap. vt debitus de appell. † Sunt, & alij casus reseruati arbitrio iudicis, quos not. Spec. de offic. Iud. §. pen. ad fin. Ex istis habetur, vt qui fundata intentione actoris exceptionem peremptoriam obiicit, quam non pro-
13 bat in continenti. † Sed accipit inducias, si defecerit in probando, condemnatur in continenti, diffinitiua non expectata, in expensis, ac soluere cogitur, quòd si non potest, punietur in corpus secundum arbitrium iudicis.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Mittitur in posſessionem causa rei seruandæ.
2 Contumax incurrit in plures pœnas propter inobedientiam mulctari potest.
Patitur missionem in posſessionem ex primo decreto.
3 Voluntas non sufficit, vbi de necessitate requiritur factum.
4 Decretum primum quid sit.
5 Decretum secundum quid sit.
6 Contumacis pœna est missio in posſessionem.
7 Religiosi etiam possunt poni in possessionem rerum petitarum ob contumaciam partis aduersæ.
8 Missus in posſessionem ex decreto secundo lucratur fructus.
Præscribit.
9 Impediens missionem posſessionis manu militari potest compesci.
10 Pratica mittendi in possessionem, vt Iudex dicat constituo, & decerno talem actorem ob contumaciam sui aduersarij.
11 Decretum primum, & secundum, an dicatur sententia diffinitiua, vel interlocutoria.
12 Iudex potest reuocare interlocutoriam sententiam.
13 Decretum idem est, quòd iussus.

Centesimum Tertium Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd cum esset quæstio, de Ecclesia, de lamento inter certum Priorem, & fratres, & quendam prę positum, causa fuit remissa quibusdam Iudicibus ad requisitionem dictorum Prioris, & fratrum, qui ex contumacia prępositi fuerunt, † missi in posſessionem dictæ Ecclesię, causa rei seruandæ, nec infra annum prępositus posſessionem non recuperauerit, elapso anno partes ipse ad Papam accesserunt, qui in longa seriè audiuit, & stante vtriusque partis confessione, quòd licet dicti Prior, & fratres ad posſessionem causa rei seruandæ fuerint inducti, & Propositus infra annum non præstitit cautionem de iuri stando, & si voluntatem habuit, & ipsi eam parati fuerant recipere, adiudicauit

Papa

Papa possessionem dictę Ecclesię Priori, & fratribus, saluo iure proprietatis ipsi Præposito, cap. 1. de eo qui. mitt. in poss.
2 causa re. sera. Ratio autem istius decreti fuit hęc. † Quia contumax fuit, & contumax incurrit in plures pœnas, & prima propter eius inobedientiam mulctari potest, vt plenè habetur per Doc. in l. 1. ff. si quis iusd. non obtemp. l. 2. ff. si quis in iu. non ier. Alia pœna datur contumaci, quia patitur missionem in possessionem ex primo decreto l. Fulcinius §. 1. ff. ex quibus causis in poss. ea l. si finita §. Iulianus, & ibi Bar. & Doc. ff. de damn. infec. & per totum tit. ff. & C. de bo. auct. Iud. poss. Stante etiam confessione vtriusque partis, vt Prępositus habuerit animum præstandi cautionem infra annum, & Prior, & fratres eam recipiendi, ideo adiudicatio ita
3 facta fuit. † Quia vbi de necessitate opus est facto, non sufficit voluntas, si factum adimpleri potest, alias voluntas reputari potest pro facto, cap. non satis 86. distinct. l. sicut §. si voluntate. ff. quibus modo pig. vel hyp. sol. sola voluntas sine effectu non sufficit cap. Cum aliquibus de re. iud. Hoc enim pendebat à voluntate eius, quia præstare cautionem de iuri stando, erat in eius libero arbitrio. Vnde cum non fecerit fuit facta missio, ex primo decreto in possessionem.
4 † Videamus quid sit primum decretum, est autem primum decretum prima missio in possessionem, quæ fit per iudicem in bonis contumacis eo ipso, quòd incipit esse contumax, & fit pro mensura debiti tantum, quando agitur actione personali, l. cum proponas, & ibi Bar. & Doc. & l. si finita §. Iulianus. ff. de damn. infec. Sed quando agitur actione reali mittitur quis in possessionem totius rei petitæ l. si quis emptionis §. sed si quis C. de præscrip. 30. ann. cap. pro
5 vt & cap. contingit de dol. & contum. † Secundum decretum est secunda missio, quæ fit per iudicem contra eundem reum perseuerantem in contumacia, vt dicunt in allegatis Doc. & hoc est maioris præiudicij, quia transfert veram possessionem l. 3. §. fi. iuncta gl. in uersi. nobis. ff. de acqui. possess. Item transfert dominium, si reus erat dominus, alias ususcapiendi conditionem, ut not. gl. & Bar. in l. prætoris, & in l. si finita §. Julianis. ff. de damn. infect. glos. in
6 l. 2. in fin. ff. Si ex noxal. causa. † Hæc est igitur pœna, quæ inter alias pœnas datur contumaci, hic habetur, quòd
7 † etiam religiosi poni possunt in possessionem rerum petita-

tum ob contumaciam partis aduersæ, & non solum in temporalibus, vt in cap. 1. de sequest. poss. Sed etiam in spi-
8 ritualibus, vt in capit. 2. de dolos. & contum. † Sed qui mittuntur in possessionem ex secundo decreto lucratur fructus, & præscribit, & si per potentiam aduersarii non admittitur, tunc solum non præscribit, cum hoc casu agatur de grauissimo præiudicio, & ideo cessat fictio ita sentit gl. in cap.
9 sine possessione. de re. iur. lib. 6. † Sed manu militari poterit impediens compesci, & missio assignari, vt l. qui restituere. ff. de re. vend. Si autem de facto propter contumatiam, & potentiam aduersarii non potest hoc adimpleri, habebitur pro possessore quo ad effectum possessionis, vt lucretur fructus, cap. contingit de dol. & contum. Non tamen putat Abb. hic, quo ad præscribendam proprietatem. Inn. Ponit aliam praticam mittēdi in possessionem. Vera tamen pratica est, vt supra
10 dictum, pratica Host. & Io. And. mihi satis placet. † Vt Iudex dicat constituo, & decerno talem actorem ob contumaciam sui aduersarii, de quo constat in iudicio mittendum in possessionem talis rei, & ex nunc constituit, & decernit, ipsum esse in possessione causa custodiæ, vel verum possessorem si est secūdum decretum, & pro executione sententiæ suæ mandat, vt actualiter per nuntium eum mittat in possessione. Quęrita
11 men potest. † Nunquid primum vel secundum decretum dicatur sententia diffinitiua, vel interlocutoria, Inn. in cap.
12 dilecto. de verb. signif. Dicit, quòd est interlocutoria. † Quia Iudex potest eam reuocare quandocunque constiterit indebitum fuisse, quòd etiam apparet, quia interponendo primum, & secundum decretum, non est necesse obseruare ea, quæ ob-
13 seruantur in diffinitiua sententia. Sciendum est, quòd † decretum secundum Inn. Idem est, quòd iussus gl. in l. si finita §. Iulianus. ff. de damn. infec. Ex deductis habetur, quòd missus in possessionem ex primo decreto in reali per lapsum anni veram, & incommutabilem illius rei possessionem acquirit: licet passus missionem habuerit infra annum volūtatem cautionem præstādi, quam tū non dedit ad effectum suo defectu.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonii impedimentum ob consanguinitatem, & adulterium.*
2 *Accusatus ante probatam accusationem iure quod habet nō est priuādus.*

Vxor

3 *Vxor debito iure non priuatur lite pendente.*
4 *Matrimonium fuit constitutum iure diuino.*
Deus quos coniunxit homo non separet.
5 *Matrimonium est constitutum, iure diuino, iure gentium primæuo, de iure gentium secundario, vt euitetur peccatum fornicationis.*
6 *Carnale comercium interdici potest lite pendente.*
7 *Carnale comercium interdicitur ante latam sententiam propter euidentiam peccati.*
8 *Notorium dicitur omne quod est probatum in iudicio.*
9 *Pronuntiatum suspenditur per actum appellationis.*
10 *Præsbyter depositus pendente appellatione excommunicare, & exercere potest.*
Episcopus idem.
11 *Appellatus non dicitur condemnatus.*

Centesimum Quartum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, vt si † aliquis accusauerit matrimonium ob aliquod impedimentum puta consanguinitatis, uel adulterij, dubitari potest, an alteruter coniugum priuari non debet iure quod in alterutrum habet ante finem causæ, cap. laudabilem vt lite pend. nil innoue. Ratio istius de-
2 creti fuit. † Quia accusatus ante probatam accusationem,
3 iure quod habet in altero priuari non debet. † Pendente igitur lite vxor debito iure priuari non potest. Ratio est quia pro possessore præsumptio est, quòd licite possideat, eo maxi-
4 me. † Cum matrimonium fuit constitutum de iure diuino, Mat. 19. Quos Deus coniunxit homo non separet, Angel. in §. nemo in Authen. de trien. & sem. Alex. cons. 48. in lib. 4. Nam à primordio fuit institutum in Paradiso terrestri, vt habetur in cap. 1. de vot. in 6. & Genes. cap. 1. Postea vero de iure gentium primæuo quo tempore gentes sine legibus, & moribus viuebant, matrimonium erat incognitum, & omnes passim, ex quacunque muliere nati legitimi dicebantur, vt dicit text. in Auth. quibus mod. natural. effic. sui, Successit postea 1
ius gentium secundarium, de quo matrimonium fuit recognitum, & ordinatum ob bonos mores conseruandos, & ad

euitandum fornicationem, & scandolorum materiam, & vt quisque recognoscceret propriam sobolem, & quilibet haberet
5 suam in vxorem. † Cum igitur matrimonium sit constitutum de iure diuino, de iure gentium primæuo, de iure gentium secundario, vt euitetur peccatum fornicationis, ideo non probata accusatione, & ita lite pendente non potest pos-
6 sessione coniugali priuari. † Immo apparet contrarium, cum lite pendente carnale comercium interdici possit cap. tenor. de re. iud. cap. veniens de regul. solutio hæc est, quòd ibi loquitur in matrimonio cuius vsus prohibetur ex quo fuit contractum lite pendente, & sic non erat ibi possessio à iure approbata, hoc enim decretum in quo consistit priuilegium loquitur quando pendentia litis reperit istos in quieta, & iusta
7 possessione. Sed quæro quid si probata est accusatio. † Numquid ante latam sententiam debeat interdici carnale commercium, in tex. Hic dicitur, quòd sic, cum ante probatam accusationem, contrarium sentiunt aliqui Doc. supplent ad literam, & secutam sententiam, cap. Iudex de offic. deleg. lib. 6. Tunc enim inducitur notorium c. vestra de cohab. cler. & res iudicata pro veritate accipitur l. res iudicata. ff. de re. iud. fuit quorundam opinio, quòd in causa matrimoniali saltem post conclusionem in causa, cum nihil aliquid supereſt nisi ferre sententiam, quòd copula possit interdici propter euidentiam peccati, Abb. in cap. cum olim. ff. de verb. signif.
8 † Vbi habetur quod omne in iudicio probatum dicitur notorium, quod dictum Domini de Rot. approbant in decis. 26. Quando probatio est perfecta, & in causa concluſum ita, quòd nihil opponitur, vel opponi potest, gl. in cap. significauerunt de test. Inn. in cap. pastoralis de causa poss. & propriet. & gl. in cap. cum dilectus de fid. instru. denique series istius facti recipit hunc terminum, quòd appellatione pendente, & tempore intra quod appellari potest non debet aliquid innouari vt in capit. non potest, & quòd ibi not. Abb. de appell. lib. 6.
9 † Nam per actum appellationis suspenditur pronuntiatum, vt integer remaneat status appellantis, etiam si causa talis sit in qua sententia secum trahat executionem, l. vna §. integer. ff. nil nou. appellatione. pend. gl. in capit. sæpè de appell.
10 in qua habetur. † Depositum posse pendente appellatione excommunicare, & sunm officium exercere, nam licèt Episcopus fuisset depositus, ex quo se appellauit, remansit in

suo

11 suo officio, nam appellatio obtinet vim. † Quod appellatus non dicitur condemnatus l. secunda §. vltim. ff. de pœn. ita integer est eius status, vt interim fungi potest honoribus l. interposita. ff. de appell. & d. l. vna. §. integer. Hinc infertur, quod accusatus ob aliquod perpetuum impedimentum matrimonij lite pendente non sit priuandus coniugali possessione.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium, vel indulgentia super re litigiosa impetrata, mentione non habita de lite pendente, non valet.*

2 *Priuilegium non potest impetrari à communi Domino, vel Prælato tamen ius alterius acquirere potest lite pendente per vsucapionem, & alijs modis.*

3 *Lis dicitur pendere ex sola citatione.*

4 *Innouatio nulla impedit, quin feratur sententia secundum iura, quæ obtinebant tempore litis motæ.*

5 *Priuilegium emanatum motu proprio lite pendente valet.*

6 *Decimæ prædiales de iure communi debentur Ecclesiæ parochiali, in cuius parochia sita sunt, Episcopo vero debetur quarta decimarum.*

7 *Priuilegium Prælatus impetrare potest pro membris sibi subiectis.*

8 *Priuilegium, & beneficia pro alio impetrare sine mandato speciali impetrare potest.*

9 *Prælatus superior potest literas impetrare sine mandato speciali inferioribus Ecclesiis.*

10 *Lis est dirimenda secundum iura existentia tempore controuersiæ.*

11 *Priuilegium quantumcunque generale non extenditur ad litem pendentem si de ea non facit mentionem.*

12 *Monachi sunt exempti de iure communi super decimis noualium non soluendis.*

13 *Priuilegium potest præscribi.*

14 *Impetratum non cita ta parte dicitur subreptitium eo etiam maximè lite pendente.*

Cente-

Centesimum Quintum Priuilegium.

ECclesia gaudet priuilegio, quæstio vertebatur inter Rectorem Ecclesiæ de Baseuilla, & antecessorem ipsius ex parte vna, & Priorem, & monachos de eodem loco ex altera super decimis noualium parochiæ Ecclesiæ ipsius Rectoris, pendente lite coram iudicibus delegatis Abbas & conuentus maioris monasterii Turonensis quibus Prior, & monachi prædicti subsunt pro se, & membris suis obtinuerunt à sede Apostolica Indulgentiam, super huiusmodi decimarum perceptione, nulla mentione facta de ipsa huiusmodi quęstione, occasione huius indulgentiæ, Prior, & monachi præfacti decimas ipsas vendicare contendebant, cum Iudices super hoc dubitarent, dictus Rector significauit hoc Papæ. Vnde mãdat quibusdam Iudicibus, vt non obstante prædicta in negocio ipso procedant iuxta tradictam sibi formam, cap. dilectus. vt lit. pend. nil inno. Huius decreti ratio fuit hæc cum indulgentia non fuerit facta mentio de decimis pro quibus quæstio uertebatur. Ideo Papa mandauit, vt ea non obstante iuxta formam traditam procedant. Alia ratio, quare priuilegium non extenditur ad causam pendentem, quia fuit impetratum super re litigiosa tacita veritate. Alia etiam ratio, quia monachi fuerunt peruenti, per conuentionem, & sic indulgentia illos non
1 liberat cap. proposuisti. de for. comp. Hinc infertur, † quòd lite pendente priuilegium, uel Indulgentia super re litigiosa impetrata, mentione non habita de quæstione, non valet cap. causam el 2. de test. c. dudum de priuil. Priuilegium non valet tacita compositione obtentum cap. ex multiplici de decim.
2 †Priuilegium igitur nõ potest quis impetrare à communi Domino, vel prelato tamen ius alterius acquirere potest lite pendente per vsucapionem, & alijs modis. ff. de re. vend. l. si post acceptam, & l. si autem §. 1. ff. de pet. hęred. l. si non mortis §.
3 fi. †. Et dicitur pendere lis etiam si sola ciratio præcesserit, vbi continebantur Principi oblate, vel libellus etiam ante litis contestationem in Auth. in med. lit. non fier. sacr. forma, circa fi. Et est verum, quòd † nulla innouatio impedit quin feratur sententia secundum iura, quæ obtinebant tempore litis

motæ,

motæ, vnde si Priuilegium lite pendente, & postea pereat instantia iudicii, vel etiã sentẽtia feratur pro impetrante priuilegium, bene valebit priuilegium, quòd intelligitur, si in priuilegio fuerit facta mentio de litis pendentia. † Vel nisi priuilegium fuisset emanatum motu proprio, sed cum dictum sit ex sola citatione litem pendere hoc ab omnibus non est ita receptum, & maximè per Host. per tex. singularem iuncta gl. in verb. nouari Clem. 2. vt lit. pend. Dicit, quòd quo ad impediendum vires priuilegii à communi Domino, seu prælato impetrati lis dicitur pendere, postquam citatio emanauit à iudice, & peruenit ad partem, ita tamen, quòd in citatione fuit expræssa, super quibus rebus debet conueniri, nam tali citatione facta non est verisimile, quòd cõmunis Dominus, & prælatus voluerint in præiudicium causę priuilegium concedere. † Quia decimæ prædiales de iure communi debentur Ecclesię Parochiali, in cuius parochia prædia sita sunt. Episcopo vero debetur quarta decimarum ad hoc cap. cum contingat, & quod ibi plene not. Abb. de decim. iniuncto cap. conquerente de offic. ordin. & cap. de quarta de præscrip. † Verum tamen est, quòd prælatus potest impetrare priuilegium pro membris sibi subiectis. † Et nimirum nam quilibet potest pro alio impetrare priuilegium, & beneficia etiam sine mandato speciali, vt est gl. not. in cap. non nulli, & cap. ad aures de rescrip. facit tex. in cap. 1. de concess. præbend. lib. 6. & quòd not. Inno. in cap. ex conquestione de rest. spol. † Hoc est speciale in prælato superiore, vt etiam literas ad lites inferioribus ecclesiis, sine mandato speciali impetrare possit, vt in clem. 1. de rescrip. Ex quibus tamen literis aliquod præiudicium non inferatur parti litiganti. † Cum lis sit dirimenda secundum iura existentia tempore controuersię. † Nam priuilegium quantuncunque generale non extenditur ad litem pendentem si de ea non facit mentionem, sed in præsenti casu videtur. † Quòd sine aliquo priuilegio monachi obtinere debebãt cum à iure communi sunt exempti super decimis novalium non soluendis, c. ex parte. de decimis. Solutio primo isti monachi erant rei, & ab eis decimę petebantur novaliũ, & sic hoc casu obstat contrarium, cui patet responsio, quòd fortè erãt talia novalia, quę nõ excoluerãt propriis manibus, vel sumptibus, quo casu non sunt priuilegiati, vt d. cap. ex parte, vel dato, quòd essent talia, fortè præsbyter dicebat. † Se

præ-

præscripsisse contra priuilegium, quòd fieri potest, cap. accedentibus, & cap. si terra de priuileg. Secundo potest intelligi, quòd isti monachi erant actores, quod innuit tex. ibi perceptione, & ibi vendicare, &c. Et sic vendicabant sibi decimas noualium infra parochiam istius Rectoris, fortè allegantes præscripserunt decimas antiquas, & per consequens decimas noualium, quòd non erat verum, nec de iure procedit, vt in cap. cum contingat. de decim. Vel fortè simpliciter dicebant se præscripsisse illas decimas noualium, & non est ius qualiter intelligatur; quia per hoc non mutatur iuris intellectus, ex deductis habetur, quòd quæstio mota super aliqua re, terminanda venit, secundum iura existentia tempore controuersiæ, non autem secundum ea, quæ impetrata forent lite pendente, nisi de litis pendentia mentionem facerent, & hoc hac
14 ratione. † Nam quòd est impetratum non citata parte dicitur subreptitium, eo etiam maximè lite pendente.

SUMMARIVM.

1 *Appellans à sententia contra ipsum lata si ipse cæpit dissipare fructus possessionis, fructus sunt sequestrandi, donec causa appellationis fuerit terminata.*
2 *Appellatio est prouocatio de minori iudice ad maiorem.*
3 *Sequestratio fit etiam fructuum ciuilium, videlicet pensionum mercedis vecturæ.*
4 *Sequestratio regulariter est prohibita.*
5 *Sequestratio habet locum in multis casibus, quos ibi enumerantur.*
6 *Sequæstratio fructuum non fit pauperi, ne fame moriatur.*
Sequestratio non fit in fructibus pendentibus secundum nostrum statutum Veronæ in lib. 2.
7 *Sequestratio fit de fructibus cum quæstio est de possessione vacante, & videatur iudici, quòd metus sit rixæ inter partes.*
8 *Sequestratio fit in causa appellationis si sit timor dilapitationis fructuum.*
9 *Sequestratio fieri potest propter contumatiam hæredis non cauentis legatario conditione pendente.*
10 *Sequestratio potest fieri de consensu partium.*
11 *Sequestratio fit propter inæqualitatem personarum.*
12 *Sequestratio cessat si fideiussor datur idoneus.*
13 *Fructus dilapidare dicitur qui eos conuertit in vsum suum.*
Fructus qui non possint seruari.

Fructus

14 *Fructus dicuntur depopulari quando in eis aliter versatur, quam soleat prudens pater familias.*
15 *Sequestratio non fit in fructibus pendente appellatione ab interlocutoria.*
16 *Sequestrum est impetrandum à Iudice à quo.*

Centesimum Sextum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † si aliquis appellat à sententia cõtra ipsum lata, ipse cępit disipare fructus possessionis, dicitur, quòd fructus ab ipso sequestrandi sunt quousque appellationis causa fuerit terminata. cap. ab eo de sequest. poss. & fruct. Ratio istius decreti fuit, nam si sententia confirmabitur per iudicem ad quem, tenetur reus appellans restituere fructus perceptos cum ipsa re, à tempore litis contestatæ, C. de re. vend. l. Certum merito si ipsos disipat fit sequestratio. Alia etiam mihi videtur ratio, & si lata est contra ipsum sententia, à qua extitit appellatum, timet disipando fructus, ne confirmetur, ideo veniunt merito sequestrandi, sed quid vltra dicendum, sententia lata fuerat super possessione, & quando debetur fundus cum omni causa, pro vt hic intelligitur fructus, etiam debentur l. cui fundus, & ibi Angel. & Alex. ff. si cert. pet. l. Sed et partus, & ibi Angel. ff. quòd met. causa l. Iulianus scribit si hominem, & in l. prętera. ff. de re. vend. Et, quòd veritas ita se habet apparet, quia lite pendente fructus rationabiliter sunt sequestrandi stante
2 appellatione. † Quæ est prouocatio de minori iudice ad maiorem, vt not. gl. post alios in cap. 2. de consuetud. lib. 6. Et hic animaduertendum est, quòd res, quæ petitur non sequestratur. Sed tantum fructus sequestrantur, & sic ipse appellatus remanet in possessione, & custodia rei, si vero non agitur de re, fructus naturales producente, sed de prædiis vrbanis, vel de
3 mancipiis, vel de æquis. † Tunc fit sequestratio fructuum ciuilium, videlicet pensionum mercedis, vecturæ, &c. tex. in cap.
4 quoties cl. 2. 2. q. 6. † Si sequestratio regulariter est prohibita vt in l. 1. C. de prohib. sequest. Quare hic fuit concessa
5 sequestratio fructuum. † Quia sequestratio secundum Specul. in multis casibus fallit in tit. de sequest. per tot. tit. de execut. sent. §. Nunc dicendum. Permittitur sequestratio

contra suspectum de fuga l. si fide iussor §. fi. & ibi Bal. ff. quòd satisda. cog. Bar. in l. si finita §. si quis. ff. de damn. infec. Quòd verum etiam in die feriata in honorem Dei l. fi. C. de fer. Item verum etiam de persona Bal. in d. l. fi. Specul. de sequest. poss. Item verum causa cognita, non tamen parte citata, quę instrueretur quo ad fugam, Bal. & Alex. in d. §. fi. Quod verum, si periculum immineret ex mora. Permissa est etiam sequestratio, quando timor est, ne fructus depopulentur, vt hic in præsenti casu, l. si cum dotem §. sin autem, cum gl. in verb. sequestrari. ff. solut. mat. l. Imperatores. ff. de appell. vel ne conuertantur in vsum vitæ, per Angel. in l. diuus in fi. ff. de pet. hęred. & in l. si seruum §. ait prętor. ff. de acq. hæred. Bal. in l. si
6 fideiussor §. fi. ff. qui sat. cogant. † Nisi sit pauper, quia ne famę moriatur, non potest ei fieri fructuum sequestratio, im-
7 mo ad restitutionem non tenetur Angel. in d. §. fi. † Item fieri potest de fructibus cum quæstio est de possessione vacante, & iudici videatur, & metus sit rixæ inter partes. Item cum con-
8 tenditur de possessione, C. de edict. diu. Adri. toll. † Item fieri potest, etiam si in causa appellationis, si sit timor dilapidationis eorum, Bar. in d. l. Imperatores §. idem re. ff. de appell. Inn. in cap. 1. de sequest. poss. Lanfranch. in cap. Quo-
9 niã contra. de probat. † Sequestratio fieri potest propter contumaciam hæredis non cauentis lagatario conditione pen-
10 dente, l. 1. §. si fratrem. ff. de col. bon. † Potest etiam fieri de consensu partium semper, Bar. in l. interesse. ff. de acqui-
11 rend. poss. † Fit etiam sequestratio propter inęqualitatem personarum, vt cum seruus prætendit se dominum, l. fi. cum gl. C. quibus ad libert. proclam. non lic. Inn. in cap. fi. de se-
12 quest. poss. & fruct. † Sequestratio tamen cessat quando datur fideiussor idoneus, Bal. in l. si quando C. de ordin. iudic. Sed ad hoc, vt sit locus sequestrationi propter dilapidationem
13 videndum est. † Quando quis dicatur, dilapidare fructus, dicit Inn. Quòd dissipare dicitur si eos in suos vsus conuertit, vel etiam distrahit, nisi essent fructus, qui non possent seruari, quia tunc liceret distrahere, l. diuus. ff. de pet. hæred. Card. aliud sentit dicens, quòd si possessor vtitur fructibus, sicut prius, non fit sequestratio, nisi dissipet. i. publicè depopuletur fructus, & per hęc verba loquitur tex. in l. Imperatores §. idem rescripserunt. ff. de appell. Et his verbis vtitur etiam gl.
14 in l. ab executore C. quor. appell. non recipiunt † Illud di-

citur

citur publicè depopulari, quando uersatur aliter in eis, quam
15 ipse solet, & quam soleat prudens pater familias. † Sed vl-
terius quęrendum est, nunquid dispositio huius cap. habeat lo
cum pendente appellatione ab interlocutoria, dic quòd non,
quia hoc casu cessat præsumptio de qua supra, vt fructus dis-
sipentur, cum solum nunc quæratur de iniquitate iudicis, &
non de meritis ex causis, vt in cap. interposita de appell.
16 † Vlterius non ignorandum arbitror à quo Iudice sit seque-
strum impetrandum an à Iudice à quo, vel ad quem. Host. te-
net, quòd sit impetrandum sequestrum à iudice, à quo ap-
pellatur, priusquam sit appellatio præsentata superiori, & ab
ipso recepta post enim recurrendum ad eum, ad quem fuit
appellatum, vt colligitur ex l. ab executore. ff. quorum ap-
pell. non recip. l. generaliter §. fin autē C. de iur. iur. cap. quo-
ties 2. q. 6. Ex his denique colligitur, quòd si reus possessor
appellat à sententia contra eum lata licitè rei petitę fructus se-
questrantur, si ab eo dissipantur.

SVMMARIVM.

1 *Præsbiter confessus se comisisse homicidium ad suggestionem alicuius an illi ad confessionem sacerdotis veniant puniendi.*
2 *Confessio non est credendum contra alios, excepto crimine læsæ maiestatis.*
3 *Confessio confitentis de se non est aduersus alios admittenda.*
4 *Confessio homicidij nullis alijs præcedentibus indicijs non valet.*
5 *Confessioni criminis læsæ maiestatis statur, quia committitur contra Papam, Imperatorem, Reges, Principes Rempublicam, ciuitatem non recognoscentem superiorem, & hoc ex speciali priuilegio.*
6 *Ad dictum confitentis crimen proprium, nō debet aliter subiici tormentis etiam si asserat fuisse suggestor, vel socius.*
7 *Tortura est pœna non modica à qua de iure ciuili potest appellari à iudice eam decernente, licèt alias ab interlocutoria non appelletur.*
8 *Testis vnus facit indicium ad torturam, dum sit integer.*
9 *Præsbiter an dicatur committere crimen læsæ maiestatis cum non sit subditus.*
10 *Principes seculares ob crimen læsæ maiestatis faciunt examinari torqueri, suspendi presbyteros, absque iudice Ecclesiastico.*
11 *Degradatio sacerdotis fit actu aliter, & verbaliter.*
12 *Cōfessio de crimine aliorum si fuit interrogatus, an præiudicat, vnde di-*

stinguitur, an interrogatio fieri debebat.

13 *Delicta quædam sunt, quæ nõ committuntur in offensam, uel odium alicuius sed ad proprium commodum, vt fabricare monetam falsare, eam furari &c. de his fit interrogatio de sociis.*

14 *Delicta quę committuntur in odium aliorum confessus de illis de alijs non est interrogandus.*

15 *Iudex magis debet inquirere in delictis in alterius iniuriam factis, quam in factis ob proprium commodum.*
Excipitur crimen læsæ maiestatis.

Centesimum Septimum Priuilegium.

1 ECLESIA gaudet priuilegio. † Si quidam presbyter extitit confessus, se commisisse homicidium ad suggestionem quorundam, dubitari potest, vtrum illi ad confessionem sacerdotis veniant puniẽdi de illo homicidio, respõdetur quòd non, nisi forsan aliter hoc verum esse con-
2 stiterit. † Quia vt dicunt iura canonica, & ciuilia nulli de se confesso credendum est contra alios, excepto crimine
3 læsæ maiestatis, periculosa enim. † Confessio confitentis de se, non est aduersus alios admittenda, si tamen de hoc infamati sunt cum tribus socijs sui ordinis, se purgare debent, cap. cum monasterium de confess. Quare autem ita fuerit decretatum. Ratio enim, quòd non stetur confessioni alterius contra
4 alios, fuit, quia † sola confessio homicidii nullis aliis præcedentibus indiciis non valet l. secunda, & tertia, & quarta. C. Si ex falsi instrum. & est casus in l. maritus & in l. penult. ff. de
5 quæstio. & l. diuus. † Sed ex qua causa fuit factum decretum, quòd stetur confessioni in casu criminis læsæ maiestatis, respondetur, quòd hoc delictum committitur contra Papam, Imperatorem, Reges, Principes, Rempublicam, & Ciuitatem, non recognoscentem superiorem, & cum tractetur de istis magnis viris habentibus tantam auctoritatem, & potestatẽ, merito ex speciali priuilegio fuit facta exceptio, quòd fides præstetur confessioni criminis læsæ maiestatis, cum ex tali crimine multa inconuenientia oriri possunt ex quibus etiam subditi possunt damna sufferè, & in periculosam iacturam ne-

dum

dum cœporis, sed etiam animę incidere, nam ex simili euentu nisi aliquid mali euenire potest, hic igitur animaduer-
6 tendum. † Quòd regulariter ad dictum confitentis crimen proprium non debet alter subijci tormentis, etiam si asserat fuisse suggestor, vel socius, delicti, optimè ad hoc facit, tex. in prædicto capit. 1. de confess. Dum dicit nulli pænè subdeu-
7 dos, &c. Est enim dictio nulli negatiua uniuersalis. † Ideo cum tortura sit pæna non modica à qua de iure ciuili potest appellari à Iudice eam decernente, licèt alias ab interlocutoria non appelletur l. ante sententiam. ff. de appellat. & si di-
8 ceretur. † Quòd vnus testis facit indicium sufficiens ad torturam, vt not. glos. in l. tertia C. ad l. Iulian. maiestat. not. Bar. in l. maritus. ff. de quęstion. respondetur, quòd illud procedit in teste integro secus videtur in eo, qui aliqua exceptione repelli potest, tex. in glos. fi. ff. de quęstion. in d. l. ma-
1 ritus, & notandum, quòd hoc procedit etiam si confitens crimen proprium sit præsbyter, vt hic, fortius etiam, si alias esset,
9 malæ famæ, vitæ, vel non tantę dignitatis. † Sed nunquid præsbyter dicatur propriè crimen læsæ maiestatis committere cum non sit verè subditus, tamen in facti contingentia consu-
10 uit, Barb. in Cons. 22. in 1. dub. Lib. 3. † Tamen de facto Principes seculares pluries seruant contrarium, quia in hoc crimine cum agatur de ipsorum, aut statu non solent clericos remittere ad suos Iudices Ecclesiasticos, sed ipsi per suos Iudices examinari faciunt, & torqueri, & quandoque enim suspendi, & possent fortè Principes, & Iudices seculares hoc facientes excusari, per tex. in c. perpendimus de sent. excomm. Quæro modo nunquid clericus postquam erit Iudicatus à Iudice Ecclesiastico, quòd comiserit tale crimen læsæ maiestatis, erit deinde degradandus, & tradendus curiæ secula-
11 ri. † Et quia degradatio fieri potest actualiter, & verbaliter, sufficit, quòd tantum sit facta verbaliter, & hæc est communis opinio, vt attestatur Curtius Iunior, in cons. 159. nu. 1. Villalobos in sua collecta communium opinionum, in litera E nu. 99. Et cum dictum sit de crimine læsæ maiestatis.
12 † Quærendum puto quid si aliquis fuit interrogatus de crimine aliorum, & respondit nunquid sua confessio præiudicet, & refert quosdam, quos ipse sequitur distinguere, an debuerit interrogari, an non, si debuit interrogari, quia est, de casibus spiritualibus, tunc non præiudicat

sed

plenè, sed facit aliquam præsumptionem, ita, quòd locus est quæstioni, per tormenta, si non debuit interrogari, tunc non facit talem præsumptionem, quòd locus sit torturę, aliqui tenuerunt in distinctę, quòd talis confessio inducit talem præsumptionem, quòd locus sit tormentis, sed prima sententia, quæ fuit Cyn. videtur rationabilior, Bar. in l. fi. C. de accusat. similiter transiuit cum gl. Sed in l. repeti. ff. de quęst. impugnat dictum gl. Dicens leue esse dicere, hoc fallit, quasi velit dicere reddenda est, ratio fallentię, vnde dando theoricam, dicit.

13 † Quòd quędam sunt delicta, quæ non committuntur principaliter in offensam, vel odium alicuius, sed propter commodum committentium, vt falsare, vel fabricare monetam. Item latrocinia facere, nam & latrones non odiunt aliquem, sed diligunt æs alterius, & isto casu potest interrogare de socijs, l. diuus. ff. de cust. reo, & l. prouinciarum C. de fer. & l. fi. C. de mal. & mat. l. qui vltimo in fi. ff. de pęn. & l. fi. ff. ad exhib.

14 † Quędam sunt delicta, quæ committuntur principaliter in odium aliorum, & in istis confessus de se non debet interrogari de alijs, vt d. l. repete et d. l. fi. de accus. Ex predictis infertur, quòd plures possunt interrogari de socijs, & de receptatoribus, & similibus, argumento d. l. diuus. Ratio prædictorum secundum eum est, quia quando delictum committitur in alterius iniuriam, est, qui alios delinquentes accusare po-

15 test. † Sed non ita in delictis, quæ non committuntur principaliter in alterius iniuriam, ideo magis permittitur iudici inquirere in istis, quam in illis, & ita theorica, Bar. est, not. Quę est satis æqua, quia excipit crimen lęsę maiestatis, nam illud committitur in odium Principis, & tamen interrogatur de socijs, cap. fi. 15. q. 3. Ex istis habetur satis concluſum, quòd nulli de se confesso credi debet in præiudicium aliorum, & quòd cõfessio criminosi non est contra alium admittenda, nisi fuerit confessio criminis lęsę maiestatis infamatus tamen de crimine, potest se purgare.

SVMMARIVM.

1 *Mulier proponens non esse cognitam, nec cognosci posse à viro per iuramentum, & per aspectum corporis per septem mulieres, viro contrarium iurante, cui standum.*

2 *Puellæ iuramento se esse virginem statur cum septem mulieribus testimoniis.*

Mulie-

3 *Mulierum genus variabile, & earum sexus fragilis est.*
4 *Mulieres repelluntur à testimonio multorum casuum, & præsertim de iure canonico.*
5 *Mulier in quibus casibus possit esse testis vel non.*
6 *Nihil certius est, quàm oculo videre præcipuè quando uisio est facta per personas in arte peritas.*
7 *Obstetrices cognoscunt puellas virgines ex inspertione naturæ.*
8 *Mulieres sunt ita malitiosè, quòd quando viris copulantur, faciunt se virgines, si non sunt, & ita homines fraudantur.*
9 *Obstetrices appellantur bonæ fœminæ in aliqua prouincia pro ut apud Lygures.*
In qua ciuitate Genuæ, ego fui auditor Rotæ.
10 *Virginitas probatur per testes, & qualiter debeant deponere.*
11 *Virginitatis, vel non virginitatis probatio, quomodo fieri debeat.*
12 *Mulierum calliditantes, siue malitiæ, vt se ostendant prima nocte virgines viris suis.*
13 *Pœna coitus perpetrati inter ipsas mulieres est mors.*
14 *Matrimonium pro aliis approbaui, pro me reprobaui, quia est onus.*
15 *Matrimonium est necessarium, ut euitetur fornicatio.*
16 *Peritis in arte standum, si non agitur de graui præiudicio, & si res de qua tractatur sit facilis.*
17 *Sententia lata de consilio peritorum potest retractari ibi lege exemplum.*
18 *Sententia lata per falsos testes vel instrumenta potest retractari.*
19 *Sententia ad hoc, ut retractetur requiritur, quòd sit appellatum.*
20 *Peritis an sit danda fides absque iuramento, dubitatur.*
21 *Peritorum iuramentum saluatur, quia aliud est iuramentum credulitatis, vt ipsi faciunt, aliud iuramentum veritatis dicendæ.*

Centesimum Octauum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, quæstio matrimonii coram quibusdam Iudicibus delegatis vertebatur, coram quibus. † Mulier proponebat se nec à viro cognita, nec potuisse cognosci, quòd tam proprio iuramento, quam iuramento septem mulierum probauit, quæ per aspectum corporis eam esse virginem asseuerant, uiro per suum iuramentum in contrarium asserente, quæritur, cui fit fides potius adhibenda.

Papa

2 † Papa respondet, quòd iuramento puellæ, & testimoniis illarum septem mulierum est potius credendum, cap. propo-
3 suisti de probat. † Sed cum mulierum genus sit variabile, &
4 cum earum sexus sit fragilis. † Hinc infertur, quòd à multorum casuum testimonio repelluntur, & præsertim de iure canonico in casibus criminalibus Clar. in q. 24. vers. 4. Et ibi attestatur de communi op. Alex. in cons. 9. & 19. lib. 1. Nec in testamentis possunt esse testes inst. de testam. §. testes, & ibi
5 Angel. Aret. † Sed quando mulier non possit esse testis uel quando possit esse vide Franc. Crem. in not. 144. incip. quamquam mulier singulariter. Ratio enim istius decreti fuit hæc.
6 † Cum nihil certius sit quã oculo videre, & præcipue quando visio fuit facta per personas in arte peritas, nulli dubium
7 est. † Quod obstetrices cognoscere valent puellas virgines ex inspectione naturæ, adsunt quædam signa, quæ apertè de-
8 notant, si sunt virgines, sunt enim † mulieres ita malitiosè, vt quando se viris copulant, si non sunt virgines, talia faciunt, q̃ à viris saltem præsumuntur virgines, & ita homines fraudantur apice illo, quod igitur homini denegatur theorica, & pratica docent mulieres. Ideo magis datur fides iuramento virginis asserentis non esse cognitam, nec cognosci posse. Accedente
9 testimonio septem mulierum, † quæ appellantur bonæ fœminæ in aliqua prouincia, pro ut est apud Lygures. In qua quidẽ ciuitate Genuæ celeberima, ego fui auditor Rotæ, & sunt illæ, quæ parturientibus ministerium præstant. Et optima est ratio, quòd magis illis sit fides præstanda, quia aspectus corporis præualet iuramento viri carnalem copulam asserenti. Hic
10 igitur considerandum venit, † q̃ virginitas probanda est per testes, sed qualiter habeant super virginitate deponere probatur per matronas, seu mulieres in hoc instructas, quæ deponunt eam virginem, quia eam viderunt, & inspexerunt in locis, vbi deprehenditur virginitas. cap. causam matrimonij de probat. Nec est necesse, quòd magis specificè reddant causam scientiæ, & ad hanc materiam videri possunt duæ glosæ not. in cap. Hæc imago aliàs cap. satis 33. q. 5. in vers. vnde & sequen.
11 † Quarum prima instruit partem puellæ ad docendum se fuisse prima nocte virginem, si maritus negaret eam talem non reperisse virginem, videlicet, per inspectionem linteaminum sanguinolentorum. Alia glo. docet maritum ad probandum eam non fuisse virginem faciendo probationem contra-

riam

riam scilicet, quòd linteamina primę noctis non sint sanguinolenta, hęc remedia fuerunt edocta in veteri testamento, & hoc propter defectum probationum in tali resecreta, sed his temporibus dicam, quòd ab vtraque parte huiuscemodi fundamenta sunt ne dum friuola, sed vana, quia pluries in facto contingit, quòd puella nubilis peperit filium & postea se nubit, & eius sponsus prima noctè cõcubitus iuraret defloraſſe eam,
12 quæ tamen virgo non erat. † Iste demones earum naturam per plures dies ante abluunt, cum acqua pignę, proiciunt calcem in acqua buliente, & apponunt calderium subtus earum vestes, vt fumus ille ascendat ad naturam, quòd maximè stingit aspergunt linteamina sanguine, & sępius expetant tempora mestruorum, & fingunt plorare ab offensam, quam recipiunt à marito sponso, si non sunt cognitę à viro aliquando inter se ob pruritum carnis inuicem puelle se se deflorant cum
13 aliquo instrumento apto. † Earum pæna pro tali coitu est mors, vt attestatur Clar. in §. fornicatio ver. 16. & ibi tex. in l. fediſsimam C. de adul. & ibi hanc esse com. op. asserit. Ago gratias Domino Deo nostro, qui me à fraudibus Illis liberauit.
14 † Nam matrimonium pro aliis approbaui, sed pro me reprobaui, quia est onus, cap. nos nouimus 17. q. 2. Ibi dicitur nauigasti .i. Vxorem duxisti propter magna onera matrimonii, quæ subeuntur nauigando, & verè matrimonium est species seruitutis l. 2. ff. de lib. hom. exhibend. Dec. in cons. 132. & est dura seruitus secundum Bal. in l. bonę fidei C. de rebus
15 cred. Tamen est nubendum. † cum matrimonium sit necessarium, vt fornicatio euitetur, cap. 1. ad Corinth. in præsenti casu dicitur, quòd pro probanda virginitate alicuius puellę, septem mulieres sunt conuocandæ, vt videant pudenda,
16 quid si non adessent. † Certè in qualibet arte statur peritis, sed quando non agitur de graui præiudicio, & res de qua tractatur sit facilis, & in ea non exigitur magna industria, nec accedit tamquàm testis ad testificandum in alterius præiudicium, etiam si sumus in loco, in quo plures periti inueniuntur, credo vnum sufficere, vt in c. indicante de præscrip. Sed si res est ardua, quæ non ita de facili per vnum iudicari possit, plures periti veluti instructiores accipiuntur, si haberi possunt, alias sufficit vnus, vnde hic quærendum arbi-
17 tror † An sententia lata de consiglio peritorum possit retractari, si postmodum producerentur peritores affirman-

tes contrarium, exemplum, vt si quis ex percussione illata puta per Sempronium ex relatione prestantis, medellam fuerit mortuus, ex eius depositione in qua asseritur ex percussione mortuus, eunde Sempronium iudicauit puniendum pœna mortis, antequam mortuus humaretur idē Sempronius dixit chirurgum falsum deposuisse, asseren do percussionem esse mortalem, vnde adhibuit peritiores medicos, qui cum inspexissent mortuum, & considerauissent percussionem contrarium retulerunt, certè retractabitur sententia illa, nam sicut retra-
18 ctatur. † Sententia lata per falsos testes, vel instrumenta falsa ita, & idem dicendum in tali casu l. falsam C. si ex fals. inst. & l. fi. ff. de re. iud. l. diuus cap. cum venerabilis. de excepti.
19 † Sed animaduertendum hoc non procedere, nisi extiterit appellatum, cum iam lata sententia transiuerit in rem iudicatam, non sunt adducendi alii testes, vt in cap. fraternitatis
20 de testi. timetur testium subornatio. † Et peritorum, quibus danda sit fides absque iuramento dubito, nam non deponunt de sensu corporeo, sed de eorum industria, vnde cum possint de facili errare, de facili etiam subirent per iurium, si iurarent & ne igitur incidant in periurium. Sunt & aliqui tenētes quòd iurare non debent gl. in l. 1. ff. de vent. inspicien. l. ius iurandi C. de test. Tamen praxis est in contrarium l. comparationes C. de fid. inst. & in l. hac edictali C. de secund. nup. & in Auth. de non alienand. §. Quòd autem tex. & gl. 2. in cap. fraterni-
21 tatis de frigid. & malef. † Et eorum iuramentum saluari potest, quòd non incidant in periurium, ideo distinguendum inter iuramentum, de veritate dicenda, & iuramentum de credulitate, & hoc modo iura allegata concordantur. Ex istis stat conclusio, quòd quando ambę partes litigantes, seu contendentes de aliquo iurauerint, standum esse iuramento illius, quod est testibus roboratum.

SUMMARIVM.

1 *Legittimum impedimentum matrimonij si probaretur alii testes non admittuntur super eodem impedimento.*
2 *Probationi Priori standum est, vbi tractatur de consanguinitatis gradu.*
3 *Testes non sunt admittendi in contrarium publicatis attestationibus.*
4 *Testes ante aperturam Testium Vtraque pars potest inducere super eodem articulo.*

5 *Testes super articulo nouo possunt admitti.*
6 *Testes publicatis attestationibus admittuntur ad reprobandam consanguinitatem extare.*
7 *Testes admittuntur in fauorem matrimonii ad demonstrandum, quòd inter illos, inter quos fuit contractum, non extat nullus gradus consanguinitatis.*
8 *Matrimonium contractum, & contrahendum differt, quia multa conceduntur fauore matrimonii iam contracti, quæ alias non concederentur in matrimonio contrahendo.*
9 *Matrimonio contracto possunt multa scandala oriri.*
10 *Ecclesia vbi extat aliquis gradus consanguinitatis solet dispensare, vt æuitentur scandala.*
11 *Matrimonium impedire vnicuique, licèt allegando legitimum impedimentum.*
12 *Impedimentum allegans potest testificare, etiam si esset denunciator in omni casu, vbi non agitur de interesse proprio.*
13 *Matrimonium olim non poterat contrahi in quinto consanguinitatis gradu, hodie vero extenditur usque ad quintum consanguinitatis gradum prohibitio.*
14 *Sponsalia de futuro per verba futuri temporis contrahuntur.*
15 *Sponsalia in dubio præsumuntur esse de futuro.*

Centesimum Nonum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, † quòd vbi agitur de matrimonio contrahendo si legitimis probationibus impedimentum probaretur, alii testes non admittuntur super eodem impedimento, vt si quis iurauerit Cleriam in vxorem ducere, & cũ eam vellet ad domum suam traducere, aliqui legitimè cũ iuramento coram Iudice deposuerunt inter illos extare quintum gradum consanguinitatis, vt ex testium publicatione videtur.
2 † Alii probare intendebant, non se attingere per nullum consanguinitatis gradum, & dum altercatio hæc inter partes verteretur. Papa respondet, standum esse probationi priori. cap. Iurauit. de probat. Quare ita fuerit decisum ratio fuit hæc.
3 † Quia publicatis attestationibus non sunt testes in contra-
4 rium admittendi. † Ante tamen aperturam testium vtraque

pars potest suos testes inducere, super eo. articulo, capit.
5 fraternitatis. de test. † Super alio tamen articulo, vel super nouo dependente bene possunt admitti, vt in d. cap. fraternitatis cap. cum Io. de fid. inst. Inn. in cap. cum clamor. de test. & attest. huic enim decisioni obstare videntur cap. series de test.
6 & cap. causam matrimonii. de probat. † Vbi etiam publicatis attestationibus admittuntur testes ad reprobandam consanguinitatem extare. Solutio autem hæc est, illa decreta loquuntur
7 in matrimonio iam contracto. † Ideo ibi admittuntur testes in fauorem matrimonii ad demostrandum, quòd ibi inter illos, inter quos fuit contractum, non extat uullus gradus consanguinitatis, in casu autem prædicti decreti in cap.
8 iurauit loquitur de matrimonio contrahendo. Adeo, † quòd longa differentia est inter matrimonium iam contractum, & matrimonium contrahendum; Multa enim conceduntur fauore matrimonii iam contracti, quæ alias non concederentur in matrimonio contrahendo, & ratio diuersitatis fuit hæc.
9 † Postquam contractum est matrimonium, inde sequi possunt
10 multa scandala. † Ideo etiam si probaretur extare aliquam cõsanguinitatem ne nascant inter partes inimicitię, & etiam, vt euitẽtur scandala. S. Rom. Ecclesia solet dispensare, vt quotidiè praticatur, de qua tamen dispensatione dixi in tractatu
11 meo de casibus reseruati summo Pontifici. † Hic igitur animaduertèndum, quòd vnicuique licet matrimonium impedire allegando legitimum impedimentum, de quo in cap. fi. qui
12 accus. mat. poss. † Immo etiam fortius, qui in causa matrimoniali impedimẽtum allegat, potest testificare etiam si esset denuntiator, quòd habet locum in omni casu, vbi non ageret de
13 interesse proprio, & hoc quia impeditur peccatum. † Olim vero matrimonium non poterat contrahi in quinto consanguinitatis gradu, hodie vero extenditur vsque ad quintum consanguinitatis gradum prohibitio, cap. non debet de consang.
14 & affin. vlterius dicitur in textu. † Se quandam in vxorem accepturum, nam per ista verba futuri temporis sponsalia de futuro contrahuntur, cap. pe. cap. de illis de spons. Quandoque tamen etiam verba futuri temporis sponsalia de præsenti contrahuntur, videlicet quando respiciunt executionem matrimonii, puta si dicatur promitto, quòd tenebo te pro vxore legitima, tex. no. in capit. Ex parte de spons. Quid autem si ista simul concurrunt, vt quia dicatur promitto, quòd te

acci-

accipiam in vxorem, & de cætero ita te tenebo, nam ex verbis primis arguitur, quòd sponsalia sint de futuro, sed per verba sequentia, designatur matrimonium de præsenti. Hæc præsens quæstio, cum Romæ tractaretur, cõclusum fuit, quòd attento initio sponsalia essent de futuro, & ita concludit Roman. in singul. suo 336. tu scis, idem tenent Host. & Abb. in d. cap. ex parte de sponsa. Quia verba posita in prin. denotant sponsalia de futuro, vnde illa uerba, & de cætero, ita te tenebo intelliguntur casu quo te accipiam, alias verba posita in prin. superflua fuissent. Et ad hoc etiam facit. † Quia in dubio sponsalia præsumuntur esse de futuro, Bal. in l. cum inter C. de donat. ant. nup. His adductis concluditur, quòd in matrimonio futuro, si probaretur impedimentum, & attestationes fuissent publicatæ, alii testes super tali impedimento non essent admittendi.

SVMMARIVM.

1 *Acta iudicis sunt scribenda per Notarium.*

2 *Iudex aliquando ineuidens damnum partis, aliqua iniqua dicit, litigatorque negatiuam contra assertionem illam probare non poterat, ne falsitas præiudicet veritati, habeat notarium, qui fideliter scribat acta omnia.*

3 *Actus sunt scribendi in iudicio per ordinem respectu loci, temporis, personarum, vt omnia ita conscripta partibus tribuantur.*

4 *Originales scripturæ remanere debent penes scriptores, vel iudices, vt veritas declarari possit.*

5 *Iudex negligens constitutionem obseruare, si propter eius negligentiam aliquid difficultatis emerserit, per Iudicem superiorem pœna debita castigandus erit.*

6 *Falsitas non debet prævalere veritati.*

7 *Acta demonstrant veritatem.*

8 *Statutum fuit, vt Iudex habeat Notarium vti publicam personam, vel duos idoneos, qui acta describant, & si negligit pœna plectendus venit.*

9 *Iudex iniquus habetur quando in officio se male gerit.*

10 *Falsitas est in teste propriè, qui veritatem dicere tenetur.*

11 *Negatio quædam est vera, & quædam non vera.*

12 *Negatiua vera nunquam directa probari potest.*

13 *Probatio quandoque est impossibilis, vt quando non est restricta, seu determinata ad certum locum, seu ad certas personas.*

Acta sunt

14 *Acta sunt scribenda tam in Iudicio ordinario, quàm extraordinario, cum causa sit modica, quia creditur informationi Iudicis.*

15 *Nunciorum relationi creditur in modicis.*

16 *Pœna Iudicis negligentis est, quod incurrat in eo damno, in quo pars incurrit.*

17 *Iudex negligens iustitiam, facit litem suam.*

18 *Notariorum scripturis an sit danda fides, sine testium subscriptione.*

19 *In Iudiciis autem per acta tabellionis scripturæ creditur, vbi etiam nulla fieret mentio de testibus, tutius tamen est adhibere testes in quocunque casu.*

20 *Notario magis creditur, quàm iudici.*

21 *Acta iudicii non possunt probari per testes.*

22 *Actus facti coram iudice, & arbitro differunt, quia acta coram arbitro non valent sine testibus, etiam si per notarium scribantur.*

Centesimum Decimum Priuilegium.

ECCLESIA gaudet priuilegio, cum Innocens litigator contra falsam assertionem iniqui Iudicis, negationem quandoque probare nò potest, ideo.

1 † Acta Iudicis sunt scribenda, per notarium, vel
2 duos viros idoneos, alias &c. † Nam Iudex aliquando in euidens damnum partis aliqua iniqua dicebat, & litigator negatiuam veram contra assertionem illam probare non poterat, ne falsitas præiudicet veritati. Statuit concilium, vt tam in ordinario, quam in extraordinario Iudex habeat semper notarium veluti publicam personam, si potest, autido-
3 neos uiros, qui fideliter acta scribant omnia. † Quæ in iudicio concurrunt, & per ordinem illa explicant, respectu loci, temporis, personarum, vt omnia ita conscripta, partibus tri-
4 buantur. † Originale tamen remanente penes scriptores vel iudices ad hoc, vt si dubitatio super processu oriretur per acta
5 possit veritas declarari. † Et iudex negligens hanc constitutionem, obseruare si propter eius negligentiam aliquid difficultatis emerserit, per Iudicem superiorem pœna debita castigandus erit, nec pro ipsius præsumetur processus nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis cap. quoniam

contra.

6 contra. de probat. Ratio autem istius decreti fuit. † Ne falsi-
7 tas prævaleat veritati. † Ideo, vt per acta veritas habeatur.
8 † Statutũ fuit, vt Iudex habeat notarium, vti publicam perso-
nam, vel duos idoneos, qui acta describant, et quatenus hoc
9 negligeret, quòd veniat pœna plectendus. † Iniquus enim
iudex habetur quando in officio se male gerit, cum, & ipsi in-
10 cunbat vti æquitate, 4. q. 4. cap. 1. † Falsitas autem proprie
est in teste qui veritatem dicere tenetur, cap. 1. de crimi. falsi.
11. q. 3. cap. quisquis. In tex. etiam habetur verbum illud ne-
11 gationem ideo videndum quotuplex est negatio. † Quędam
autem est vera, & quędam nõ vera. Dicũt Doc. Illam esse verã,
quæ est simplex, & indeterminata, vt quando quis est citatus
tali die, & sic sit determinata, nihilominus potest deficere
probatio de contrario, itaque tex. dicit quandoque quasi ali-
quando probari potest, & in hac opinione fuit, Io. An. Abb.
autem tenet, quòd vera negatiua sit illa, quę non habet in se
incluſam affirmatiuam, siue sit determinata, siue non, capit.
super hoc. in fi. de renunt. Si enim haberet in se incluſam affir-
matiuam, illa non est proprie negatio, exemplum dico, vt si
dico, quòd non consensi sponte, includitur, quòd per metum
consensi, & hoc est affirmatiuum, quòd directè probari po-
12 test, † Sed negatiua vera nunquam directè probari potest,
vt percipi potest in tex. Ibi nulla fit directa probatio, licèt aliud
13 senserit, & minus bene, Io. An. in cap. bonę. de elect. † Sed
quandoque impossibilis est probatio, vt quando non est restri
cta, seu determinata ad certum locum, seu ad certas perso-
nas, quandoque probatur, sed cum difficultate, vt quia indi-
rectè, vt quando est restricta modo prædicto, & ex hoc in tex.
14 dicitur, quandoque dicitur etiam ibi. † Quòd acta sunt scri-
benda tam in iudicio ordinario, quam extraordinario, hoc
enim intelligendum, nisi causa sit modica, tunc enim nulla
scriptura requiritur, nec respectu processus, sed creditur sim-
plici informationi iudicis tex. not. in Auth. nisi breuiores, C.
de sent. ex pericul. recit. & ibi Bar. Qui expræsse ita tenet, &
15 in Auth. vt Iud. sin. quo quo sniff. §. necessitate. † Quando
sumus in istis modicis creditur relationi nuncij; l. ea qui-
dem C. de accus. & in cap. cum parati de appell. Fortius credi-
tur assertioni simplici Iudicis, cap. si quis cum clerico 11. q. 1.
gl. in cap. 1. de libell. oblat. Hoc etiam locum obinet in leui cri-
16 mine, l. leuia. ff. de accu. in tex. etiam habetur. † Quòd iu-

dex

dex ex negligentia castigatur, quæro igitur qua enim pæna puniendus, si Iudex fuerit in negligentia, vel culpa, quæ tribus modis committitur. Dicitur in culpa primus, si non fecit, quod facere debuerat diliges. Secundus, si contra pactionē. Tertius si fuit in mora l. videamus .ff. loc. in gl. in verb. suo nomine. Pæna igitur talis erit, quòd Iudex cōdemnabitur in eo. damno, in quo pars incurrit, cap. sacro. de sent. excom.

17 l. si quando C. de test. l. sancimus C. de Iud. † Iudex ergo qui iustitiam facere negligit facit litem suam 23. q. 2. cap. Dominus noster. Ité si per iniuriam iudicis facta est cap. vlt. de emp. & vend. l. emptor fundi C. de euict. op. Quòd non præsumatur pro processu istius Iudicis quia immo semper præsumitur pro his, quæ facta sunt à Iud. cap. bonæ de elec. cap. in præsentia de renunt. cap. sicut de re. iud. Inst. de fidæiussor. §. vlt. Sol. Illa iura intelligenda sunt, quòd semper sententiæ Iudicis creditur, vbi constat de processu causę, secus si reuocatur in dubium de processu iudicis, nam tunc non est præsumendum, pro iusto ordine, nisi probetur per acta, nam, & victores nō potiuntur sententiis, nisi eas ostenderent rectè latas, Auth. de

18 his qui ingred. ad ap. §. si illud. † Sed an credendum sit scripturæ tabellionis, dicendum est, quòd non sit danda fides sine testium subscriptione, in Auth. de hęred. & Falc. §. Sancimus. Contrarium hic tenet gl. Quia illus debet intelligi de contractibus, pro quibus non est credendum, nisi adhibitis testibus.

19 † Secus autem in Iudiciis, quia solum per acta solius tabellionis scripturæ creditur, vbi etiam de testibus nulla fieret mentio, tamen tutius est in quocunque casu, ne dum in contractibus sed etiam in Iudiciis, testes adhibere, si haberi possunt, & ita quotidiè in pratica seruatur, sed si iudex Ecclesiasticus tāta auctoritate potitur, quòd potest, & debet pęnā illam irrogare, quæ magis timetur, cuius timoris ratione censendum est delinquentem cessaturum à delinquendo, gl. in cap. licèt & gl. magna circa fi. & ibi Abb. de pen. Fely. in cap. irrefragabili §.

20 certum de offi. ord. † Si tantam auctoritatem habet, quare non ita credendum est iudici, veluti notario. Ratio enim mihi videtur talis, nam iudex fungitur officio iudicandi, & siue benè, siue malè iudicauerit, satis est, quòd functus sit officio suo, quia postquam pronunciauit sententiam diffinitiuam, maximè circa principale negocium, corrigere nec aliquid illi addere, vel diminuere potest, l. Iudex postquam .ff. de re. iud.

& ibi

& ibi scribētes ob euitandam aliquam falsitatem, quę fortasse per iudicem committi posset, ideo cautum de iure est, vt per notarium sententia scribatur, cui datur fides, ex quo etiam in tali sentētia testes notantur meritò magis adhibenda fides est notario, quā iudici, hinc est, quòd acta in scriptis in Iudicio nō sunt reponenda, nisi penes notarium, sed an productio instrumenti sola sit de actis Iudicii, & dicendum, quòd sic, & ita scriptura notarii de productione duntaxat facit fidem. Inn. in c. cū in iure in fi. de offic. deleg. Quo vero ad tenorem instrumenti scriptura notari non facit fidem, nec probat, nisi aliter solemniter fuerit exemplatum. † Ideo cadit hic dubium, an acta iudicii possint per testes probari, & sic aliter quam perscriptu ram nam secundum communem conclusionem acta curię nō requirunt testes, Bar. in l. emancipatione C. de fid. inst. Bal. in l. gesta ver. quęro nunquid accusat. c. C. de re. iud. † Quòd tamē intelligendum est de actis factis coram iudice, secus si fiant coram; arbitro, quia nō valent sine testibus, etiam si per notariū scribantur, Alex. in cons. 13. vol. 1. Ex deductis satis constare videtur officium Iudicis esse, vt penes se habeat notarium, vel idoneos scribentes acta Iudicii, quia super processu ei non est credendum, in aliquo emergenti euentu, nisi in quantum acta probarentur per legitima documenta, & hinc infertur, quòd per eius negligentiam per superiorem puniri potest.

SVMMARIVM.

1 *Probatio rei delinquentis, quod non deliquerit, non est admittenda.*
2 *Consuetudo iuri contraria est estirpanda.*
3 *Probatio affirmatiua, si probari potest, negatiua non admittitur.*
4 *Testibus duobus affirmantibus magis creditur, quam mille negantibus.*
5 *Consuetudo contra ordinem iuris non valet, & affirmatiua negatiuæ præ ualet.*
6 *Consuetudo est valida contra ius commune, vt Episcopus non teneatur requirere Canonicorū cōsensum in corigendis, et inquirēdis excessibus.*
7 *Vacatio longa, vt plurimum est Ecclesiis nociua.*
8 *Consuetudo quòd absentes omnino vocentur ad actum electionis est valida, dummodo non tenderet in nimium damnum Ecclesiæ.*
9 *Consuetudo in omnibus actibus valet, vt absentes vocentur in alienatione rei Ecclesiasticæ.*
10 *Consuetudo laicorum regulariter non comprendit clericos nisi consuetudo sit fauorabilis, & priuilegiata.*

11 Statutum generale comprehendit clericos, immo etiam si speciale, de clericis disponat in eorum fauorem, valet.
12 Statuto ciuitatis cauetur, quod primo genitus clericus excludat ceteros fratres ab hæreditate paterna tale statutum valet.
13 Laici in clericos specificè constituere non possunt.
14 Clerici possunt in duplici qualitate censeri iure laicali in quantum laicali, & iure spirituali possident.
15 Statutum, quòd subditus non possit alienare rem immobilem in non subditum sine solutione gabellæ ligat clericos, quòd firmatur q. 15. fundamentis.
16 Lex positiua non ligat Principem.
17 Lex secularis ligat clericos, vbi nullum consideratur ius canonicum, ergo, & consuetudo, cum sit lex inter eos, inter quos est introducta.
18 Statuta, & consuetudines laicorum non ligant clericos, quando contradicunt canonibus, alias secus, vel quando non est fauorabilis clericis.
19 Clericus ius primæ genituræ consequi potest, etiam ex dispositione iuris diuini.
20 Leuitæ hodie apud nos sunt illi, quos præsbyteros appellamus.
21 Clerici an succedant in feudo.
22 Testes deponentes super negatiua indirectè non de credulitate, sed de veritate debent admitti.
23 Clerici probantes me comisisse fornicationem tali die, & loco, possunt per laicos probare contrarium indirectè, quòd illa die semper fui in alio loco, & debeo absolui.
24 Testes ex parte rei præferuntur testibus actoris, seu accusatoris.
25 Probationes super affirmatiua, si non adessent legitimæ, sed contra reum esset suspicio, vel infamia, seu scandalum, tunc admittitur probatio, & exigitur etiam purgatio per iuramentum.
26 Purgatio non admittitur nisi esset honesta persona.

Centesimum Undecimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio. † Quòd si probari potest reum deliquisse, eius probatio, quòd non deliquerit non est admittenda, talis enim lex in Daciæ Regno vel consuetudo erat, quod accusati de criminib. quę per legitimos testes probari poterant contra ipsos immunes reputabantur, dummodo valerent se purgare quoquo modo,

sacerdotes

sacerdotes, & clerici Daciæ huic legi innitebantur, hoc enim
2 ad notitiam Papæ peruenit. † Qui volens hanc consuetudi-
nem, vti iuri contrariam extirpandam mandauit, quatenus in
negatiua probatione nullus audiatur dum tamen ex aduerso
possit affirmatiua probari, cap. ad nostram de probat. Ratio
3 autem decisionis fuit hæc. † Quia dum affirmatiua probatio
probari potest, negatiua non admittitur, cum de iure cautum
4 sit, † magis credendum esse duobus affirmantibus, quam
mille negantibus, l. diem proferre & ibi Bar. in §. Si plures in
gl. in verb. consenserunt. ff. de recep. arbit. Hic prætereundum
5 non est. † Consuetudinem non valere contra ordinem iuris,
& affirmatiua negatiuæ prævalere, ex quo in tex. dicitur quo-
quo modo se purgare valeant, adeo, quòd ex hac consuetudi-
ue purgatio fieri potest, vel poterat per viles, & criminosos si-
bi similes, quòd reprobatur, cum debeant esse bonæ famæ,
& opinionis, cap. constitutus. de purgat. can. Quia consuetu-
do tamquam iuri contraria non valet, Cyn. in l. 2. C. quæ sit
long. consuet. Ideo si esset consuetudo, ne iuretur de calumnia
licitè enim non recusabitur, cum sit cõtra iuris dispositionem.
6 Verum aliquando, † consuetudo est valida contra ius com-
mune, vt scilicet Episcopus non teneatur requirere canoni-
corum cõsensum incorrigendis excessibus, inquirendis & pu
niendis suorum subditorum, & hæc consuetudo potest esse Ec
7 clesiæ vtilis propter faciliorem expeditionem electionis. † Cũ
longa vacatio, vt plurimum sit Ecclesiis nociua, cap. quam
8 sit de elect. in 6. Si vero esset. † Consuetudo, quòd absentes
oĩno vocentur ad electionis actum, talis consuetudo esset vali
da, dummodo non tenderet nimium in damnum Ecclesiæ,
nam si talis consuetudo haberet, quod etiam cum incomodo
Ecclesiæ absentes essent vocandi, talis consuetudo non esset
toleranda, tamquam Ecclesiæ grauosa, cap. 1. de consuet. in
vol. Gregoriano, secus autem foret, si consuetudo esset, quod
absentes vocentur, etiam cum parua Ecclesiæ incommodita-
te, nam talis consuetudo esset valida, vt in gl. in verb. in pro-
uincia in cap. coram, & cap. in Genes. de elect. Sic vt parua
incomoditas toleretur ratione consuetudinis, propter eius au
ctoritatẽ, cap. cum tanto de consuet. & l. consuetudinis C. quæ
sit long. consu. Et hac ratione dicit Abb. in c. coram de elect.
9 † Valere consuetudinem, vt in omnibus actibus debeant vo-
cari absentes, maximè in alienatione rei Ecclesiasticæ, nam

de iure in alienatione absentes non sunt vocandi, tex. singul. in Auth. hoc ius porrectum. C. de sac. sanc. eccl. cap. ea nu. 10. q. 2. in §. Hoc ius porrectum, & ita habetur quomodo, & quando consuetudo locum obtineat, nam aliquando contra ius non valet, & aliquando valet, vt iuribus allegatis. Hic enim cadit dubiam an. † Consuetudo laicorum regulariter non comprehendat clericos, pro ut dicit Roch. de Curte in suo trac. de cõsuet. q. 11. col. 5. Tamen fallit nisi consuetudo esset talis & fauorabilis, & priuilegiatiua, per tex. in d. c. dilecti. de for. comp. & text. in l. omnia priuilegia. C. de Episc. & cler. & subiũgit in col. seq. Quòd immo poterit allegari statutum tale contra clericum, quando in eo casu canon non disponit, argum. cap. 1. de nou. oper. nunt. Etiam supposito, quòd aliqua pars statuti faciat contra ipsum, immo fortius multum singulariter voluit Abb. in d. c. 1. & c. Ecclesia, † quòd nedum si statutum sit generale comprehendat clericos, immo etiam si speciale de clericis disponat, in eorum fauorem valet, & ideo ibi in indiuiduo determinat, † quòd si statuto ciuitatis cauetur, quod primogenitus clericus excludat cæteros fratres ab hæreditate paterna, tale statutum valet, sed Andr. Barb. in dicta Rubr. colum. 28. Contrarium tenet, nam dicit ipse priuilegium, quod emanauit per medium cõstitutionis, sortitur naturam constitutionis. gloss. singl. in procm. clem. Modo sic est, † quòd laici in clericos constituere specificè non possunt, per capitu. Ecclesia de constitut. Quòd inducit nam præfatio legis demostrat finalem intentionem condentis, l. regulas §. licet ibi. nutum. constitutionis demonstrat. ff. de iur. & fac. ignor. ad hoc est tex. similis in l. fi. ff. de hæred. inst. cum aliis allegatis per eum, sed præfatio in d. c. Ecclesia est, quòd laicos obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, & ita videtur satis probare ille tex. quòd statuere specialiter de clericis nõ possunt, & certè sine calumnia credo, quòd probet ille tex. quòd etiam in fauorem statuere nõ possunt specialiter de clericis quid. n. expressius dici posset q̃ asserit ille tex. formaliter ibi à quibus si quid motu proprio statutũ fuerit, quòd Ecclesiarũ etiam respiciat cõmodum & fauorem nullius firmitatis existit nisi ab Ecclesia fuerit approbatum, & hoc qñ imperiosè fieret statutũ, vt supra dictũ, vel nisi faciamus differentiam inter Ecclesias, & clericos quòd adhuc uix benè sustineri posset, nisi adhuc dicamus, † Clerici possunt in duplici qualitate censeri, iure laicali inquantum

tum laicalia possident,& iure spirituali inquantum spiritualia, nec est nouum, vt vna eadémque res diuersis respectibus, diuerso iure censeatur, vt not. in cap. Raynaldus de testam. & melior est tex. de iure in cap. a collatione. de appell. in 6. Circa quod tamen cogitandum arbitror, sed vbi in genere considerantur clerici, non est dubium secundum prædictam conclusionem, immo apertius licèt dubitabilius longè determinat,
15 Barba in d. rub. in 25. colum. † Quod statutum, quòd subditus non possit alienare rem immobilem in non subditum, sine solutione gabellæ, ligat clericos, quod firmat 25. fundamentis, vt tibi videtur, aduertè tamen, quòd And. Barba. in capi. Quòd clericis. de for. comp. col. 16. Facit mentionem de isto apparatu, sed ibi dicit, quòd tempus secundum dictum Terētii alios mores, aliam vitam postulabat, & iuxta Prophætam iunior fui, & senui, & Paulum dicētem, cum eram paruulus loquebar, vt paruulus, sed postquā vir factus sum, euacuaui ea, quæ erant paruuli, & illud Hieronymi scribimus indocti doctique poemata passim, postea in colu. 21. tenet contra id quòd tenuit in d. rub. subiungens, quod licèt alias consuluerit contrarium, non est mirandum, quia propter diuersa phantasmata, quotidiè generantur diuersæ opiniones, secundum Philosophum 3. de Anima, glos. in l. de tutela C. de in integr. rest. min. & ibi Bal. sed quidquid dicat adhærendum eu communi opinioni, vt supra dicit Barb. in cap. Ecclesia. de constitut. in 2. colu. vers. Nunc vero aliter, & col. seq. Vbi concludit, quòd licet statutum laicorum non liget clericos, vt statutum ligat, tamen ex mente, & sic, vt honestum, pro quo adducitur Beatus Thom. qui
16 dicit in simili. † Quòd lex positiua non ligat Principem, sed verum est, quò ad vim coactiuam, & non quo ad directiuam, ita dicendum de statutis laicorum, ergo clericos, & profecto miror, quòd tantus vir tacuerit l. digna vox C. de leg. vnde dictum istud Beati Thom. sumpsit originem, adde ad hoc etiam Bal. in l. nemo C. de sentent. & interlocut. Et pro confirmatione istius conclusionis communis dicendum est, quòd consuetudo ista non habet contradictionem canonum, quia
17 compræhendit clericos, si enim. † lex secularis ligat clericos, vbi nullum consideratur ius canonicum, vt in capitu. 1. de nou. oper. nunt. Ergo, & consuetudo, cum sit iex inter eos, inter quos est introducta, cap. cum veniissent. de eo. qui mit. in possess. causa re. seru. & ideo Roch. de Cur. in tractat. de consuet.

18 consuet q. 11. col. 10. Ibi octauo. Regulam communē. † Quòd statuta, & consuetudines laicorum non ligant clericos, limitat quando contradicunt canonibus, alias secus. Item quando consuetudo est indifferens, ita, quòd non est simpliciter fauorabilis clericis, clericus potest vti in suum fauorem, ita dicit antedictus de curtæ in d. tract. de consuet. vers. 11. quæro cap. si in adiutorium 10. dist. Bal. in rep. l. de quibus. ff. de leg. colu. 16. Ias. qui appellatur communis præceptor in eade. l. col. 3. pro comprobatione eorum, quæ dicta sunt in præcedentibus, hoc vnum considerandum censeo, per quòd apertè probatur.

19 † Clericos ius primæ genituræ consequi debere etiam dispositione iuris diuini, nam in veteri testamento legitur, quòd primo geniti sacerdotes erant, & in sacris ministrabant, iuxta illud, quod habetur Exod. cap. 13. Santifica mihi omnem primo genitum filiorum tuorum, qui aperit vuluam in filijs Israel & Exod. 34. Omne quod aperit vuluam generis masculini meum erit, & hoc in l. naturæ, vsque ad Aaron, quo tempore desierunt primo geniti esse sacerdotes, & successerunt loco eorum Leuitæ, vt habetur nu. 3. Ego tuli Leuitas à filiis Israel pro cunctis primogenitis filiorum Israel, tradidique eos dono Aaron, & filii eius de medio populi, vt seruiant mihi, pro Israel in

20 tabernaculo fœderis, & orent. † Et hodie pro Leuitis successerunt nobis, illi quos præsbyteros appellamus, in tex. in capi. cleros 21. dist. §. Præsbyter, vnde declarat vnde dicti sunt præsbyteri, sed cum consuetudines laicorum ligent etiam clericos, & cum ius primæ geniture, vt plurimum consistit in rebus

21 Fœudalibus, ex consequentia esset tractandum. † An clerici succedant in fęudo, & cum magna, sit ac ardua quæstio, nec eam penitus omittam, sed saltem locum, in quo satis superque satis, immo abundè tractatur ostendam per Franc. in lib. fæud. in 3. part. versic. 10. principaliter vbi per 8. collum. hanc quæstionem sequitur, quæ quidem quæstio fuit disputata ad instantiam Reuerendissimi Delphini della Pergola tunc Episcopi Parmensis, prò vt ibi ipse asserit ita tota materia concludenda. Arbitror, quòd aut apparente probatione super affirmatiua, reus vult negatiuam probare per ipsius iuramentum. & aliorum compurgatorum iurantium solum de credulitate, iuxta formam, cap. quoties §. porrò de purg. Cano. & non debet admitti, quia ista non est sufficiens probatio, vbi potest constare de veritate per legitimas probationes, & iste est casus

proprius

proprius huius cap. ad nostram de probat. ad idem cap. accedens de accus. & cap. de hoc de simo. & vers. quoquo modo ponitur hic ad maiorem detestationem huius consuetudinis, vnde idem esset si per testes idoneos iuranres modo prædicto
22 vellet se purgare. † Aut vult probare negatiuam indirectè per testes deponentes, non de credulitate, sed veritate, & debeat admitti, argumento in cap. ex tenore de test. & in d. c. ad nostram in gl. fi. in hoc casu non loquitur, vnde vide gl. not.
23 in cap. clerici dist. 81. quæ dicit quòd. † Si duo clerici probant me commisisse fornicationem tali die, & tali loco, possunt etiam per laicos probare conrrarium indirectè, quòd illa die semper fui in alio loco, & debeo absolui, quia non sum reus, ar-
24 gumento cap. ex literis de probat. † Ex quo infero ad vnum singulare, quòd testes ex parte rei præferuntur licet testes actoris, seu accusatoris sint aliquantulum idoniores faciũt not.
25 in cap. Ecclesia 2. de elect. & cap. in nostra de test. † Sed si non adessent legitimę probationes super affirmatiua, sed contra reum esset vehemẽs suspicio vel infamia, seu grauè scandalum, & tunc admittitur, & etiam exigitur purgatio per iuramentum compurgandi, & aliorum compurgatorum, iuxta for-
26 mam, cap. quoties §. porro cap. 1. & 2. de purgat. canon. † Debent tamen compurgatores esse honesti cap. constitutus de purga. cano. Et ita ex his habetur quomodo negatiua probetur quando est probata affirmatiua, & quomodo admittatur huiusmodi probatio.

SUMMARIVM.

1 *Testis persona principalis admittitur, quando agitur ad correctionem de peccato impediendo.*
2 *Forma denunciandi crimen alterius.*
3 *In ore duorum vel trius stat omne verbum.*
4 *Teste vnico lex contenta non est, & nulla maior authoritas adduci potest quam uox Domini Nostri.*
5 *Testis unum ad probandam admonitionem admittitur.*
6 *Lex nulla ualet contra Ius diuinum.*
7 *In Euangelica denunciacione trina monitio requiritur.*
8 *Criminosi, & infames an admittuntur in testes.*
9 *Criminosus in foro Ecclesiastico repellitur ab accusando, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur de iure canonico.*

Crimi-

10 Criminosus quòd possit admitti quando testis, & quando accusator pro habendo crimen alterius non placet.

11 Infamia orta ex persona inhabili, non præstat facultatem inquirendi.

12 Constitutus in peccato mortali repellitur ab accusando, nisi pœnitentiam egerit.

13 Criminosum, & peccatorem intur eos multum interest.

14 Ab accusando crimen, quis non repellitur iure ciuili, nisi ex ea facti sit infamis.

15 Infamia iuris, & infamia facti differt, nam infamis infamia iuris prorsus repellitur ab accusando tam de iure ciuili, quam de Canonico.

16 Infamis autem infamia facti de iure canonico repellitur ab accusando, sed de iure ciuili admittitur.

17 Personæ positæ in dignitate repelluntur ab accusando.

18 Clericus potest accusare, dummodo de crimine non ingeratur pœna sanguinis, quia eo casu efficitur irregularis.

19 Protestatio clerici, quòd nõ intendit agere ad vindictam corporis cuitat irregularitatem.

20 Miles de iure communi prohibetur accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur.

21 Milites curare debent, quæ ad miliciam pertinent, & se abstinere debent a litibus criminalibus.

22 Milites nostri temporis admittuntur indistincte ad accusandum.

23 Miles est, qui iurat se mortem non euitaturum propter Reipublicæ salutem, & qui iurauit non recedere a signis.

24 Miles ad hoc, vt dicatur verus miles sex sunt necessaria, vt non sit negociator, vt examinetur, vt ensis cingatur, nota publica in brachio, quòd scribatur in numero aliorum, quòd habeat priuilegium legis conceße militibus.

25 Miles gaudet pluribus priuilegijs in testando.

26 Miles non tenetur nisi quatenus facere potest.

27 Miles ad sacros ordines promoueri potest.

28 Naturalis ratio contra periculum permittit hominem se deffendere, unde si occidit ad deffensionem non tenetur de homicidio.

29 Ad probandum periculum vitæ sufficit probare, quòd aduersarius veniebat armatus contra ipsum occisorem.

30 Quis pro deffensione non tenetur expectare, quòd ab aliquo percutiatur, sed si mortem minetur potest statim illum percutere.

31 Idem ob deffensionem proprij honoris licet alterum interficere, cum periculum famæ æquiparatur periculo vitæ.

32 Iustitiæ clypeum vulgo apellatur improborum clypeum.

Duel-

33 *Duellum, siue singulare certamen omni iure prohibitum est, tamen inuentus est locus, & terminus ad defendendum honorem, & repulsandam iniuriam.*

34 *Princeps potest ex causa ius diuinum limitare, & interpretari,*

35 *Testes in omni casu debent esse iurati, alias indigni sunt fide, etiam si essent religiosi.*

Centesimum Duodecimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Quando agitur ad correctionē de peccato impedien 3
2 do principalis persona admittitur in testē, vnde habetur hic. † Forma secundum quam aliquis denuntiare debet crimē alterius, qui aliū vult denuntiare, primo admoneat illum inter se, & ipsum solum, & tunc habebitur, pro vno teste, quo ad probandam admonitionem, & si se non corrigat adhibeat vnum secum, & sic erunt duo testes, & si adhuc non se corrigit adhibeat duos, & erunt tres, hoc enim auctoritate Domini probatur, dicentis si peccauerit in te frater tuus, corripe
3 eum inter te, & ipsum solum, & cap. vt. † In ore duorum vel trium stet omne verbum, & alibi dicit, ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me pater, quia duorum hominum testimonium verum est capit. in omni negocio de test. & attest. Quare autem ita fuerit statutum, ratio decisionis videtur. † Quia vnico teste
4 lex contenta non est, & nulla maior auctoritas adduci potest
5 quam vox Domini nostri. † Verum admittitur ad probandam admonitionem, hic igitur considerandum, quòd in decisionibus causarum auctoritates iuris diuini allegari possunt,
6 immo illud ius præferendum est aliis. † Cum nulla lex valeat contra ius diuinum, 25. q. 1. cap. sunt quidam, nec prætereundum pro validitate denuntiationis sufficere precessisse duas monitiones, vna, quæ fit per ipsum monentem tantum, & sic hæc negatiua non potest probari, nisi per iuramentum monentis tantum, cum alius non adhibeatur, cap. nouit. de iudici, alia monitio fit, si non se corrigit adhibito vno, vel duobus testibus, & si ista secunda monitio negaretur, probatur per ipsum monentem, & alium, uel alios tunc

adhibitos, vt in d. cap. in omni negocio, opinio tamen Host. fuit
7 † Vt trina monitio requiratur in Euangelica denuntiatione, prima per se ipsum, secunda per vnum adiunctum, tertia per duos adiunctos probatur, & hoc modo prima est imperfectè probata, secunda semiplenè, tertia plenè sed hoc dictum communiter est reprobatum a doc. Videamus quam vim obtineat denuntia, nam si fieret alicui per Ecclesiam, ne aliquid fiat quicquid postea factum fuisset, inirritum reuocari debet, etiã si iniusta fuisset denuntiatio, l. 1. §. 1. ff. quid vi. aut cla. extra de no. oper. nunt. cap. cum ex iniuncto, & cap. intelleximus.
8 † Sed an ad faciendam denontiationem admittantur infames & criminosi pro aliorum crimine, & dicendum, quòd propter indignitatem personę accusare prohibentur, sed cum hęc quæstio possit multis modis contingere, nam, aut loquimur de criminoso nondum diffamato, nec accusato, aut de iam diffamato, & nondum accusato, aut de accusato nondum condemnato, neque absoluto, aut de iam absoluto, aut de iam condemnato, primo casu quando loquimur de criminoso nondum diffamato, nec accusato, distinguendum est inter forum Ecclesiasticum, & seculare.
9 † Nam in foro Ecclesiastico talis criminosus regulariter repellitur ab accusando, verum audiui Veronæ Inquisitorem sancti officii dicẽtem, quòd cum crimen non ita de facili haberi possit, nisi ore alterius criminosi, & propterea.
10 † Quòd debet admitti quando accusator, & quando testis, licèt sit Theologus excellens, cuius auctoritati acquiescendum esset, tamen talis pratica mihi nõ placet, nihilominus me veritati subiicio, repellitur igitur criminosus nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur, & hoc de iure canonico habetur pro certo Card. in cap. prohibentur vers. not. quòd regulariter 2. q. 1. Dicit tñ hic Host. Quòd in casibus in quib. infamia repellit à denuntiando si tñ denuntiatus est infamatus, aliter, quam ex dicto illius denuntiatoris, Ecclesia inquiret, c. cum in
11 iuuentute de præsumpt. nam sentit, q̃ † infamia orta ex persona inhabili, non præstat facultatem inquirendi, vide quod dixit Abb. in cap. qualiter, & quando il 2. de accusat. Quini-
12 mo ne dum criminosus de iure canonico. † Sed etiam simpliciter constitutus in peccato mortali, de quo pœnitentiam non egerit repellitur ab accusando, & hanc dicit esse commu-
13 nem opinionem, Berous in cap. 1. nu. 35. de accusat. † Multum enim interest inter criminosum, & peccatorem, vt ibi per

te vi-

te videre poteris, sed certè si peccatores non admitterentur
ad accusandum nullus reperiretur, qui posset accusare.
14 † Ideo de iure ciuili, propter crimen quis ab accusatione non
repellitur, nisi ex ea factus sit infamis, vnde distinguendum
15 censeo. † Inter infamiam iuris, & infamiam facti, nam infa-
mis infamia iuris prorsus repellitur ab accusando tam de iure
ciuili, quam de iure canonico, cap. infames 6. q. 1. l. qui accu-
sare C. de accusat. & hæc est communis, & indubitata conclu-
16 sio. † Infamis autem infamia facti de iure canonico repelli-
tur ab accusando sed de iure ciuili admittitur, & ita commu-
niter tenent Doct. vt refert Berous in d. cap. 1. Viuius in libro
communium opinionum in verb. accusare nō potest. Sed cum
17 supra dixerim. † Quod aliquæ personę propter eorum digni
18 tatem repelluntur ab accusando. † Quæro nunquid cleri-
cus possit accusare, & dicendum, quòd sic, dummodo ex eo
crimine, de quo alium accusare intendit, non ingeratur pęna
sanguinis, nam eo casu, si accuset efficitur irregularis, tex. in
cap. 2. & in cap. postulasti de homicid. Et hæc est communis
omnium sententia, vt ait Didacus in Clem. si furiosus de ho-
micid. Benè verum est, quòd si clericus in actu ipsius accusa-
19 tionis. † Protestetur, quòd non intendit agere ad vindictam
corporalem, eo casu non efficitur irregularis, hanc cautelam
20 in pratica sæpissimè obseruari, quæro etiam nunquid. † Mi-
les possit accusare, & respōdendum, q̄ de iure cōi milites pro-
hibētur accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur
textus est in l. nō prohibent, & in l. crimine C. de accus. debent
21 tamen. † Milites curare ea, quæ ad militiam pertinent, non
autem se criminalibus litibus immiscere, tu fortasse dicere po
tes, quòd hoc habebat locum in militibus antiqui temporis,
22 de quibus non licèt. † Sed hodie milites nostri temporis in-
distinctè admittuntur ad accusandum, & licèt Docto. om-
nes ita teneant; tamen. Ego ab hac sententia disentio con-
23 siderando quid, & quantum importet esse militem. † Nam
miles est, qui iurat se mortem non euitaturum, propter Reipu
blicę salutem, vel qui iurauit à signis non recedere l. penul. C.
qui ex causa maio. Et dicitur ille, qui scriptus est in matricu-
la, vbi alii milites scripti sunt. ff. eo. tit. l. prima per totum; etiam
dicitur à malo, quòd substinet pro aliis, vnde secundum Azo-
nem miles dicitur à militia, ideſt duritia, vel à mille, quia de
mille fortè solum vnus eligebatur in militem, & sic dicitur

24 quasi milleſimus, & ad hoc, vt quis dicatur verus. † Miles
ſex ſunt neceſſaria primo, vt non ſit negociator C. ne mil. neg.
l. 1. lib. 12. Secundo, vt examinetur C. qui milit. non poſſ. l. 1.
lib. 12. Tertio, quòd ei enſis cingatur. ff. de teſt. milit. l. 3. Quar-
to ſtigma, ideſt nota publica debet ſuo brachio inſcribi, velim
poni C. de fabric. l. tertia lib. 11. Quinto in numero aliorum
debet poni, & ſcribi l. ex eo. ff. de teſtam. milit. Sexto, quòd
talis habeat priuilegium legis conceſſę militibus, vnde ſtigma
mucro, ſcriptum, genus examen, ſacramentum, hæc ſex, quæ
dici poſſunt in milite quæri, vt not. inſt. in gl. tub. de milit. teſt.
25 † Miles gaudet pluribus priuilegiis in teſtando Bal. in l. mi-
lites C. de teſt. mil. Bar. in l. neque enim. ff. eo. tit. Hoſt. de
26 teſt. §. 3. † Miles non tenetur niſi quatenus facere poteſt l.
27 miles. ff. de re. iud. † Miles ad ſacros ordines promoueri po-
teſt, cap. ſi quis propriè 2. diſt. Plura priuilegia incumbunt mi-
litibus, ſi hæc priuilegia conceſſa ſunt in honorem militiæ, &
28 militię tenetur. † Si ex naturali ratione quilibet ſe defende-
re poteſt, & ex omni iure, ſi homini conceditur defenſio, qui
hominem occidit non tenetur de occiſo, ſi ad ſui defenſionem
homicidium commiſerit, Bal. in l. ſolam C. de teſt. Dec. in l. vt
vim. ff. de iuſt. & iur. Et eſt communis ſententia, hinc infertur
29 † Quòd ad probandum aliquem fuiſſe in periculo vitæ, ſuffi-
cit probare, quòd aduerſarius veniebat armatus cõtra ipſum
occiſorem, gl. in l. 1. in verb. moderatione C. vnd. vi. quam
Beltrand. dicit eſſe communiter aprobatam, in conſ. 128. Grã-
mat. in conſ. 56. nu. 9. Riminald. in conſ. 13. nu. 30. & conſ. 23.
30 † Non enim tenetur quis expectare, quòd prius ab aliquo per
cutiatur, vel offendatur, ſed ſi ille ſibi mortem minetur, poteſt
ipſe ſtatim illum percutere, Bald. in l. 1. nu. 18. C. vnd. vi. Ne
31 dum permittitur ob tutelam corporis. † Verum etiam ob de-
fenſionem proprii honoris licet alterum interficere, nam pe-
riculum famę æquiparatur periculo vitæ, l. iuſta. ff. de manu.
vind. & hoc eſt dictum commune, teſte Bolenco in repet. l. ca-
pitalium §. famoſos. ff. de pęn. Et ideo ſi immineat periculum
alicuius iniuriæ perſonalis, poterit quis licitè aggreſſorem in-
terficere, Bar. in l. 1. C. vnd. ui. Angel. in l. is qui aggreſſo-
rem C. de ſicar. Marſil. in conſil. 81. nu. 16. Si igitur miles
tot priuilegiis gaudet, & ſi licet homicidium ob defenſio-
nem vitæ, & honoris committere, turpæ mihi videtur, vt
militi liceret ob iniuriam ſui ipſius, vel ſuorum vindican-

dam

dam aliquem accusare, quam ꝙ ipse non valeat iniuriam repul
32 sare. † Et ita tueretur accusando clypeo iustitiæ, quod apud generosos, ac uiriles animos militares, vulgo appellatur im-
33 proborum Clypeum. † Et licèt duellum, siue singulare certamen omni iure prohibitum sit capit. Monomachiam secunda quæst. quarta. tamen inuentus est locus, & terminus absque accusatione defendendi honorem, & repulsandi iniuriam, & si diceretur, quòd pro tali repulsatione, & manuum iniectione nascuntur banna, & confiscationes bonorum in allegatis defensionibus non contingunt, & si casu contingerent respondetur iuxta illud carmen Ouidii, omne solum forti patria est, vt piscibus æquor. Ex causa propositæ materiæ hæc dixi, sed tamen, & milites consulo, vt agant via iuris, quæ magis Deo grata est, & iudicibus accepta, quicquid enim dixi, fuit, quia qui profitetur arma armis incumbere debet, iuxta illud Ciceronis, quod habetur in libr. Tuscul. Quam quisque norit artem, in hac se exerceat. Pro conclusione istius priuilegii, in quo habetur, quòd in ore duorum, vel trium stat omne verbum sentire videtur, quòd per plures non possit fieri probatio, vnde ob. capit. licèt. de probati. vbi innuitur contrarium Sol. glos. vltim. metu contrarii dicit, illam auctoritatem exponendam negatiuę scilicet in ore duorum, vel trium, & non paucorum, quòd plures possunt adhiberi, sed pauciores non, Abb. tenet hic, quòd hæc non fuerit opinio allegatæ auctoritatis, sed quòd dicere voluit, quòd omnis causa possit instrui per duos, vel tres testes, ita quòd necessario non exigantur plures, non tamen negatur, quòd plures possint adhiberi, & hoc videntur sentire auctoritates positæ, in tex. d. capit. in omni, & maximè in secunda, nam non dubitatur, quòd pauciores duobus non facerent fidem, sed Christus ostendere voluit, quòd duo sufficerent, nec necessario plures requirerentur, & si diceretur quomodo in aliquibus casibus requiruntur ultra duos, vt per glos. in capit. licèt vniuersis. de testam. & attesta. respondetur, quòd illa
34 fuerunt inducta. † Ex dispositione Principis, qui potuit ex causa ius diuinum limitare, & interpetrari, iuxta, not. plene per Innocent. in capitu. quæ Ecclesiarum de constituti. & per Bart. in l. final. C. si contra. ius vel utilitat. pu-
35 blic. & animaduertendum. † Quòd testes in omni casu debent esse iurati alias indigni sunt fide, etiam si essent reli-

religiosi, cap. nuper de test. & attest. Hic igitur tradita est forma secundum quam, si quis aliquem de crimine denunciare velit, vt illum iuxta Euangelium corrigat inter se, & ipsum solum.

SVMMARIVM.

1 *Testimonium cum sit necessarium in causa testes compelluntur ad illud per sententiam suspensionis, excommunicationis, & depositionis.*
2 *In testimonio non præmittitur monitio, sed à principio à Principe mandatur, vt si sint præsbyteri accedat Romam, & si sunt in partibus longinquis expensis producentis.*
3 *Presbyter vocatus ad testificandum pro prima contumacia excommunicatur, si secundo citatus non comparuerit suspensio, tertio citatus non comparens comminetur depositio.*
4 *A leuioribus semper est inchoandum.*
5 *Excommunicatio respicit salutem animæ, quæ cunctis rebus de mundo est anteponenda.*
6 *Excommunicatio siue iusta, siue iniusta est timenda.*
7 *Clerici à iudice excommunicati ex quo non comparuerunt, si fuerunt impediti, quo ad Deum, non sunt excommunicati, sed quo ad Ecclesiã sic.*
8 *Clerici allegantes impedimentum, propter quod non potuerunt accedere ad testificandum sine dificultate absoluentur ab excommuuicatione.*
9 *Excommunicatio facta propter impedimentum non valet, nec excommunicatus tenetur ad expensas.*
10 *Qui non potest, non videtur contemnere.*
11 *Excommunicatio iniusta potest ligare, sed absoluitur clericus probato impedimento.*
12 *Impedimentum probatur per testes, vel per instrumenta, quibus deficientibus sufficit iuramentum, quod relinquitur arbitrio iudicantis.*

Centesimum Decimum Tertium Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Si testimonium est necessariũ in causa, testes compelluntur ad illud ferendum per sententiam suspensionis, excommunicationis, & depositionis. Ideo cum verteretur quæstio inter Episcopum, & Abbatem. Mandauit Papa quibusdam præsbyteris, quatenus ad eius præsentiam accedant ad veritatem

veritatem testificandam, sub pœna suspensionis, & excommunicationis; ac depositionis ab officio, & beneficio, cap. cum super de test. cogen. Cur ita fuerit constitutũ, rõ fuit hæc, quia cũ testimonium fuerit necessarium, pro habẽda veritate quęstionis vertentis, ꝙ testes cogantur sententia suspensionis, depositionis etiam cum formidine excõmunicationis. Quadere
2 animaduertendum. † Quòd in testimonio necessario non præmittitur monitio, sed à principio, à Principe testibus mandatur, & si sint præsbyteri, vt accedant, sed si compelleretur ex partibus longinquis Romam petere, hoc tamen fieri debet producentis expensis cap. statutum de rescrip. & cap. venturis 4. q. 3. Iudex ergo, qui habet hanc potestatem excommunicationis, suspensionis, & depositionis, vocato igitur teste ad deponendam veritatem, si non venerit in primo termino præfixo, à qua parte incipiendum erit, si non necessarium, saltem honestum censeo, quòd Iudex incipiat ab illa parte, quæ magis timetur, cap. quoniam in fi. vt lit. non contest. & in cap. r.
3 de iud. vbi. † Pro prima contumacia fuit lata excommunicatio, nam quęlibet contumacia est excommunicatione digna, & quòd tanto maior est, quanto ex minori rerefurgit ita tenet gl. not. in cap. duo sunt 96. dist. & in cap. tuę, vt lit. non contest. In secunda citatione si non comparuerit in termino præfixo suspensio fulminetur, si vero in tertia citatione non venerit
4 comminetur depositio. † Et cum à leuoribus semper sit inchoandum, cum suspensio, & depositio ab officio, & beneficio
5 respiciat duntaxat comoda corporis. † Et excommunicatio respiciat salutem animę, quę cunctis rebus de mundo est anteponenda, l. sancimus C. de sac. sanc. Eccl. potius deberet arguiin re uertẽti circa comoda corporis, quam animę salutem. Contrarium verius est, quia ad hoc, vt pareant mandatis, sunt
6 magis grauandi in re ardua, pro vt est. † Excommunicatio quæ siue iusta, siue iniusta est timenda. In cæteris vero ob auaritiam præsbyterorum multa dici possent, quæ sub silentio prætereunda duxi, quæ enim ex istis causis sit potior eorum conscientiæ iudicanda relinquo, satis est, quòd testi non parenti dari potest pœna excommunicationis, suspẽsionis, vel de
7 positionis, iuxta tempora præfixa, sed. † quid si testes à iudice fuissent excommunicati, ex quo, in tempore non comparuerint, quia fuerunt impediti, videtur dicendum, quòd quo ad Deum non sunt excommunicati, sed quo ad Ecclesiam sic.

De

8 † De impedimento tamen sine difficultate absoluentur, gl. in cap. vno 4. q. 5. specul. in ti. de cit §. pen. ibi circa fi. aliquos tenere contrarium refert, scilicet, quòd excommunicatio non
9 tenet. † Vnde pronuntiandum venit excommunicationem, nec valere, nec excommunicatum ad expensas teneri, & cum hac opinione transit, Specul. Dicitq; Host. quòd si Papa tulit talem sententiam omnino ligat, cap. ex parte. de offic. deleg. Nec nobis licèt illam arguere, cap. aliorum 9. q. 3. Si vero iudex inferior eam tulit, aut testis citatus fuit, detentus impedimento incommodi, aut facti, in primo casu est ligatus, tamè nisi in citatione expressa esset talis causa, propter quam dimittere debuerit propria negotia, sine difficultate debet absolui, alias satisfieri oportebit, secundo casu non indiget absolutione, cum præceptum non obliget ad impossibile, & ita senten-
10 tia est nulla. † Nam qui non potest, non videtur contemnere glo. in cap. quam sit de elect. lib. 6. Si uero non potest testis deprehendi & tunc quo ad Deum non est excommunicatus, ex
11 quo non deliquit cap. 1. de re. iud. lib. 6. † Sed quia quo ad Ecclesiam etiam excommunicatio iniusta potest ligare, ad cautelam saltem poterit absolui, & idem probato impedimento facti argum. cap. vt nostrum prodeat, ut ecclesiast. benefic. Hinc
12 infertur, † si allegando impedimentum quomodo illud probandum, aliqui tenuerunt per testes, vel per instrumenta, l. 3. §. qui ad diem. ff. de re. milita. & l. qui cõmeatum cap. præsentium 7. q. 1 cap. ex literis de rest. in integr. Tamen deficientibus testibus, vel instrumentis opin. Specul. in tit. de appell. §. nunc breuiter, & Bart. in l. scire oportet §. sufficit. ff. de excus. tuto. cap. quia propter. de elect. fuit sufficere iuramentum, nihilominus Host. Archid, & Ioan. Andr. in cap. 1. de dol. & contum. lib. 6. Tenent hoc relinquendum arbitrio iudicantis, qui considerat impedimentum, personæ qualitatem, & alia adminicula ad hoc, vt in vocato ad testificandum non comparente, contra eum non procedatur ad sententiam suspensionis, excommunicationis, uel depositionis, nam non allegato impedimento, omnibus illis modis contra testem non accedentem proceditur.

SVMMARIVM.

1 *Vestimenta & vasa, ac alia ad vsum, & cultum diuinum deputata, pignorari non debent, nisi ex necessitate.*

2 *Presby-*

2 Presbyter laicis ornamẽta impignorare, nisi in sũma necessitate, nõ debet.
3 Deo semel dicatum ad vsus humanos vlterius non transferendum.
4 Prohibitio de non impignorando destinata ad cultum diuinum respicit sacerdotes, & omnes clericos habentes Ecclesiæ ad ministrationem.
5 Ecclesiasticæ res immobiles possunt vendi, pro obseruantia contractus, ex sola vtilitate.
6 Venditio rei Ecclesiasticæ debet fieri ex euidenti vtilitate.
7 Venditio Ecclesiastica conceditur propter vtilitatem, pignoratio propter necessitatem.
8 Causa necessaria pignorandi res Ecclesiasticas, quando presbyter ab infidelibus captus, vt se redimat, est.
9 Filius si habet artem, & industriam ex qua viuere potest, tunc pater non decernit alimenta.
10 Ecclesia non tenetur expendere pro presbytero, cum sit eius mater, nisi in subsidium, quòd non haberet alia bona.
Idem si presbyter detineretur in carceribus de mandato Iudicis, & nõ haberet, vnde solueret cõdemnationẽ, & idẽ si de eius morte timetur.
11 Clericus si non habet, vnde solueret suis creditoribus, non debet excommunicari, neque alio modo molestari.
Iuratoriam cautionẽ si peruenerit ad pinguiorem fortunam sufficere.
12 Presbyteri faciẽtes debita, sub hoc clypeo, quòd si peruenerint ad pinguiorem fortunam soluent, caueant, quia mutant cœlum in infernum.
Idem uendentes presbyteris caueant.
13 Ecclesiasticæ res possunt vendi pro alendis pauperibus.
14 Ecclesia & hospitale tenentur alere pauperes in quãtum facere possunt; ideo tot sunt recipiendi in hospitali, quot viuere possint de redditibus.
15 Ecclesiasticæ res possunt pignorari pro ædificatione templi.
16 Cautio multiplex est, cautio pignoratitia, cautio simplex est nuda promissio, cautio iurateria est promissio cum iuramento, cautio fideiussoria.
In dubio intelligitur de cautione nuda.
17 Caucio mutiana habet locum pro implemento conditionis negatiuè, potestatiuè implendæ morte.
18 Cautio de iudicio sisti, & de iudicato soluendo.
19 Cautio de damno infecto præstatur, pro periculo futuro.
20 Cautio per vsufructuariam de præstando rem proprietario.
21 Cautio indemnitatis datur cum fideiussore tutori, fideiussori, & cuilibet obligationi conditionali.
22 Cautio de non offendendo, quæ imploratur per officium Iudicis, præstatur cum fideiussore.
23 Cautio rati, quæ ab eo, quæ agit extra iudicium peti potest.

Centesimum Decimum Quartum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio. † Quòd eius
2 vasa,& vestimenta,ac alia ad vsum, & ad cultũ diuinum deputata,pignorari non debent;nisi ex necessitate,& rationabili causa. † Ideonulli presbytero licèt ornamenta Ecclesiastica laicis impignorare,nisi in summa necessitate, c. 1. de pigno. & aliis caut. Ratio decisionis hæc esse potest,quia ea,quæ fuerunt in sacro vsu, ad manus laicorum venire non
3 debent, vnde succedit regula iuris, in 6. † Semel Deo dicatum non est ad vsus humanos vlterius transferendum. Et hic
4 animaduertendum quòd. † Præsens prohibitio non solum sacerdotes concernit, sed omnes clericos Ecclesiæ administrationem habentes, sed cõtra hanc prohibitionem videtur,tex. in cap. sine exceptione 12.q.2.& optimus in cap. nulli de reb.
5 Eccles. non alien. in illis habetur. † Quòd pro obseruantia alicuius contractus ex sola vtilitate vendi possunt res Ecclesiasticæ immobiles, pari passu mobiles res eã ad cultum diuinum destinatæ debent pignorari, quòd est minus, cum ex re vendita transferatur dominium in emptorem, l. 1. ff. de act. emp. & ibi Bar. Et res pignorata exigi potest,siue à sacerdote, qui rem pignorauit,siue ab eius hærede cap. ex præsentium de
6 pign. Si † venditio fit, & fieri debet ex euidenti vtilitate pignoratio fieret, ex voluntate,quod est cauendum,nam si tale priuilegium, vel talis permissio sacerdotibus,vel clericis concederetur, liberè sæpius sacraria expoliata remanerent. Hinc
7 est. † Quòd venditio conceditur propter vtilitatem, & pignoratio propter necessitatem, & ita limitata est concessio.
8 † Sed quę sunt causæ necessariæ, sunt hæc, vt si præsbyteri ab infidelibus capti fuissent, tunc pro eorum redemptione, res destinatæ cultui diuino pignorari possunt, sed an hoc, ita indistinctè intelligi possunt, credo accedente etiam aliorum opinione hic, quòd hoc sit intelligendum,quando præsbyter alias non haberet vnde se redimere posset, arg. l. si quis. ff. de
9 lib. agnos. ibi habetur. † Quòd quando filius habet artem, vel industriam, ex qua viuere potest,quòd tunc pater non te-
10 netur decernere alimenta,eodem modo. † Cum Ecclesia

fit eius

sit eius mater, Cardinal. in clem. 1. de summ. trin. non tenetur per eo expendere, nisi in subsidium, quòd alia bona non haberet, quid si detineretur in carceribus de mandato iudicis, & non haberet vnde solueret condemnationem dicendum, ꝙ idem si de eius morte timetur gl. in c. aurum 12. q. 2. Hic est considerandum, quòd loquitur de condemnatione cri
11 minali, non autem ciuili, cum ex tali causa. † Si clericus non haberet vnde soluere suis creditoribus non debet excommunicari, neque alio modo molestari, quia sufficit, vt præstet cautionem saltem iuratoriam de soluendo, cum venerit ad pin
12 guiorem fortunam cap. Odoardus. de solut. † Caueant igitur, illi qui dant mutuum, vel vendunt presbyteris, hoc est quo dam clypeum, quod resistit exonerationi Schloppi, vt dici solet, vnde cum sit indetrimentum Animæ ipsi quoque animaduertere debent, ne eorum malitia, & iniquitate mutent Cælum in Infernum, in quo nulla est redemptio, in detestabile aliorum exemplum, ex causa igitur antedicta captiuitatis pignori Ecclesiasticæ res dari possent, vt in auth. de non
13 alien. rebus Eccles. §. his autem pœnis. † Et pro alendis pauperibus, & hi sunt duo casus in quibus pignoratio habet locũ 12. q. 2. cap. aurum habet, & d. Auth. allegata, verum est, quòd pro alendis pauperibus res Ecclesiæ distrahi, & alienari possunt, quando aliter sustentari non possunt ita, quòd famæ non pereant, nisi Ecclesia eis subueniret, eo modo sicut sæpè contingit, tempore guerræ, & si tanta necessitas non vrget.
14 † Non tenentur Ecclesiæ, nec hospitale subuenire, vltra quam facere possunt, de redditibus propriis, vnde tot sunt recipiẽdi in hospitali, quot viuere possunt ex redditibus, vt not. in cle. qa
15 cõtingit de religios. dom. facit 12. q. 1. in c. videntes. † Possunt etiam res antedictæ pignorari, pro ædificatione templi, vel augumentatione cimiterii, in gl. d. cap. aurum, & cum præsens priuilegium pendeat, ex primo, cap. de pigno. & aliis cau-
16 tionibus. † Et quia cautio est multiplex, vltra cautionem pignoratitiam, videndum quæ sint. Quædam cautio est simplex pro, vt est nuda promissio. Quædam iuratoria pro, vt est promissio cum iuramento. Quædam est fideiussoria, & de his simi libus, vt in cap. per tuas de dot. post diuort. rest. & cap. fi. de pigno. Appellatione tamen cautionis intelligimus de nuda, &
17 simplici in dubio, l. sancimus C. de verb. signif. † Quædam est cautio mutiana, quæ habet locum, pro implemento con-

ditionis negatiuè, poteſtatiuè implendę morte l.mutiane.ff. de condition. & demouſt. Bal.in Auth.cui relictum C.de indi.
18 viduit. tol. † Quædam cautio de iudic.ſiſti, quæ non legitimat perſonam iudicis, coram quo præſtatur parte nolente Inn.in c.inter monaſterium.de re.iud. Quędam eſt cautio, de iudicato ſoluendo, quæ præſtat per confeſsum, vel condemnatũ Bar. in l.ſi debitori.ff.de iud. Abb.in cap.quod ad conſultationẽ de
19 re.iud. † Quædam eſt cautio de damno infecto, quæ præſta-
20 tur pro periculo futuro l.1.ff.de damn.infec. † Quędam cautio, quæ præſtatur per vſufructuariam de reſtituendo rem, proprietario, finito vſufructu l.ſi.& ibi Bar.ff.ſi cui pluſquam perl.
21 Fal. † Quædam eſt cautio indemnitatis, quæ debet dari cum fideiuſſore tutori, vel fideiuſsori, vel cuilibet obligationi conditionali, l.ſi tutelę, & ibi Bal.& Doc.ff.de tutel.& Ratio diſtru.
22 † Quædam eſt cautio, de non offendendo, quæ imploratur, per iudicis officium, quando quis timetur offendi, & præſtatur cum fideiuſsore, ex qualitate perſonæ, quia perſona eſset pauper, vel diues. Item præſtatur pro ſe, & familia ſua. Itẽ pro amicis, & familiaribus petentibus. Item poteſt licere ſecum ducere familiares, & præſtita facit præſtantem acrius puniri
23 Bar.in l.illicitas §.ne potentiores.ff. de offic. præſid. † Quędã eſt cautio rati, quæ ab eo, qui agit extra iudicium peti poteſt l. de pupillo §.ſi procurator.ff.de oper.no.nunt. has enim cautiones ommittere, mihi viſum non fuit, ſed eas proponerẽ, quaſi, quòd in pluribus ex prænominatis prębyteri incurre poſsint propter quas eis non licet, Eccleſiaſtica mobilia ad ſacrũ vſum deſtinata, pignorari, niſi ex neceſsitate, vt ſuperius adduxi.

SVMMARIVM.

1 *Clericus nõ põt fideiubere, etſi inſeruiret fideiuſsionibus a clero remoueẽ.*
2 *Clericus prohibetur ſuſcipere procurationem, aduocationem, fideiuſſionẽ.*
3 *Clericus agendo contra prohibita peccat, nam videtur facere fideiuſsiones in præiudicium Eccleſię.*
4 *Clericus officium generale fideiubendi aſſumere non poteſt.*
5 *Clericus fideiubendo tamen tenetur.*
6 *Clericus an poſſit fideiubere pro clerico ſolum, an pro laico.*
7 *Clerici fideiuſſio habet locum in contractibus ſolum, ſecus de iudicio ſiſti, quia non eſt clericus idoneus.*
8 *Obligatus ad dandum fideiuſſorem in iudicio, non liberatur dando perſonam religioſam.*

Fide-

9 Fideiussio facta à persona religiosa collegiata, quòd etiam seruatur in mu tuo, non haberet locum vltra summã communi prouidentia constitutã. Ecclesia vltra non tenetur, & recipiens punitur.
10 Dictio, in, ponitur augmentatiuè vel frequentatiue.
11 Dictio, in, quandoque stat priuatiuè.
12 Clerici inobedientis pœna dãtis, operam fideiussionibus abiicitur ab Eccle sia, vel à clero, vel, quòd non recipiatur fideiussor.
13 Fideiussor simpliciter datus ex prorogatione termini non liberatur. Secus in fideiussore dato ad tempus.
14 Prorogatio termini præfixi in dispositione pœnali prorogat pœnam, non autem tollit, vel absorbet.
15 Termini appositio non facit recedere à forma.
16 Prorogatio an, & quando inducat nouationem.
17 Tempus, locus quandoque faciunt rem differre specie.
18 Fideiussor petere potest se eximi ab obligatione per principalem, quando principalis incipit dilapidare, vel si diu stetit in obligatione. Nisi fideiussor sit de euictione.
19 Fideiussor potest petere, vt liberetur si ad tẽpus, si est iturus ex causa utili, uel necessaria, si supuenit inimicitia inter eos, si fideiussit sine mandato. Fideiussor si obligatus est ex guarentigia.
Item si est obligatus ex rescripto mercatoris habente executionem paratam, ex forma statuti.
Item quando est obligatus sub conditione.
Item quando est fideiussor contractus non iudicii de iudicio sisti, & iudicato soluendo,
Item quando fideiussit pro tutore, qui ei promisit de indemnitate.
Item quando fideiussit pro me, vt fideiubeam pro ipso.

Centesimum Decimum Quintum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio. † Quòd clericus nõ potest fideiubere, & si clericus fideiussionibus inseruiret, a clero remouetur, cap. 1. de fideiuss.
2 Ratio fuit hæc. † Quia clericus prohibetur suscipere procurationem, aduocationẽ, fideiussionẽ, & hoc intelligitur, quando generaliter assumit officium, & ita
3 tenet Archid. in cap. peruenit 86. dist. † Ideo agendo cõtra prohibita peccat. Et ex quo videt, quasi facere fideiussionẽ, in prę iudiciũ Ecclesię, qa fideiubẽdo obligat patrimoniũ, & redditus bene-

beneficiorum, & ita ex solutione reddituum Ecclesiæ secundum indigentia, quæ ei euenire possent, succurre non valeret, itaque ob euitandum, præiudicium futurum prohibetur fideiusio, & à clero remouetur. Hic igitur principaliter venit con-
4 siderandum. † Quòd officium generale fideiubendi clericus assumere non potest, nisi cum periculo remouendi à cle-
5 ro. † Verum, si cleticus fideiuberer, tenetur cap. 2. eo. tit. in quo habetur, quòd si ab aliquo alio clerico recipiat fideiussionem, tenetur illum conseruare indemnem, quia quis non debet pati dispendium, de quo præmium meruit obtinere.
6 † Sed an clericus possit fideiubere pro clerico solum, an pro laico; dico, quòd si laicus magna necessitate ducitur potest clericus licitè fideiubere, pro eo; quia est magnum opus pietatis subuenire proximo indigenti, & hoc magis incumbit clericis, qui sunt obligati, ad subueniendum indigentibus 16. q.
7 1. cap. Quoniam quicquid, & 12. q. 1. cap. videntes. † Sed animaduertendum, quòd clerici fideiussio non habebit locum, nisi in contractu, nam in fideiussione de iudicio sisti non est idoneus, cum fideiussor deberet esse eiusdem fori, cuius est principalis, vel renuntiare, foro suo, quòd clericus facere non potest, cap. significasti, & cap. si diligenti de for. comp.
8 vnde Bar. in l. 2. ff. de fideiuss. dicit. † Quòd obligatus, ad dandum fideiussorem de iudicio sisti, quòd non liberabitur præstando personam religiosam. Hic venit, etiam considerandum.
9 † Quòd quando fideiussio facta est à persona religiosa, collegiata, quòd etiam seruatur in mutuo, non haberet locum vltra summam communi prouidentia constitutam, cap. quòd quibusdam de fideiuss. & si contra fecerit, Ecclesia non tenetur, & recipiens punietur, allegato cap. sed qua pæna, dicitur in d. cap. 1. Quòd clericus inseruiens fideiusionibus, quasi dicat, qui frequenter dat operam, fideiussionibus,
10 nam illa. † Dictio, in ponitur, hic augmentatiuè, vel frequentatiuè, dicitur igitur inseruiens ideſt valde seruiens, l. gallus ſ. ille casus indifficilis. ff. de lib. & posth. Nam ibi ponitur indiffi-
11 cilis, ideſt valde difficilis. † Quandoq; hæc dictio, in, stat priuatiuæ, vt in cap. ad nostram de consuet. Hoc enim sit dictum, quòd significatione istius dictionis, in, quæ quandoque com-
12 ponitur cum alia dictione. † Pæna ergo ex tali inobedientia est, quòd abiiciatur ab Ecclesia, & est primus intellectus. Secundus, quòd à clero, & hoc præcedēte trina monitione. Ter-

tius

tius, quòd abiiciatur ideſt, quòd non debeat recipi in fideiuſſorem, ſunt enim tres intellectus, qui conueniunt d. cap. 1. Sed quis magis ſit amplectendus, mihi magis placet primus, duce hac ratione, nam ſtat decretum, quòd non debeat clericus inſeruire fideiuſsionibus, qui contra facit eſt inobediens, ergo quaſi Idollatra 8. q. 1. cap. Sciendum, qui venit ſeparandus ab Eccleſia, ſed quando permittitur ab Eccleſia fideiube-
13 re. † An fideiuſſor ſimpliciter datus, in prorogatione termini, ſit liberatus, & dicitur, quòd non, ſecus in fideiuſſore dato ad tempus, ſecundum Bal. Angel. Alex. & Modern. in l. ſi vnus §. 1. ff. de pac. & Bar. limitantem in l. Lucius la 2. §. Paulus ff. de fideiuſſ. & canon. in cap. conſtitutus de fideiuſſ. facit l. ſi cum hermes C. loc. & l. item quæritur §. qui impleto ff. loc. &
14 dixit Bal. in l. 1. 10. q. C. de his quæ pęn. nom. † Quòd progatio termini prędixi in diſpoſitione pęnali prorogat pænam, non autem tollit, vel abſorbet, & dixit Bal. in l. Labeo §. 1. ff. de
15 arbitr. † Quòd per appoſitionem termini non videtur; re-
16 ceſſum à forma. † An autem et quando prorogatio inducat nouationem, & intelligatur facta, cum repetitione, qualitatum præcedentium traditur in l. lecta, & ibi per Ias. ff. ſi cert. pet. Ad cuius ſcripta, me remitto, nec non ad ea, quæ dixit Fely. in cap. 1. in 2. & 3. col. de iur. iur. Vbi late tangit, an prorogatio termini facta, illi qui tenetur ſoluere infra certum tępus, ſub pæna excommunicationis, an vero intelligatur facta cum ſuis qualitatibus, circa quod eſt aduertędum ad id quod not. Bar. & Doc. in l. non ſolum §. ſed vt probari. ff. de oper.
17 nou. nunt. Dum dicunt, † quod tempus, & locus, quandoque faciunt rem differre ſpecie. Prima enim concluſio ſtat, quod per prorogationem termini factam debitori, fideiuſſor non ſit liberatus, Specul. in tit. de fideiuſ. §. 1. verſ. illud autem quæritur vide Bar. in l. pen. ff. de prætor. ſtipul. Henric. Bohic. in cap. fi. de fideiuſſ. & in cap. præterea el 2. in fi. de appell. Vlte-
18 rius videamus. † Quando præſtita fideiuſsione fideiuſſor, petere poteſt ſe eximi ab obligatione, per principalem quãdo principalis dilapidator eſſe incipit l. Lucius Titius. ff. mand. l. ſi per ea C. mand. niſi ſuſpicio erat tempore fideiuſsionis, vt ibi per Bald. in 1. col. Item quãdo fideiuſſor diu ſtetit in oblig. d. l. Lucius, & Bal. in d. l. pro ea in 3. opp. niſi ſit fideiuſſor de quiet. ſecundum Io. And. in add. Specul. de iud. §. Spiritualia, verſ. ſi vero in prin. & Bal. in d. l. Lucius, & ibi Alex. refert Bal.

in l.

in l. facere .ff. solut. mat. quod potest petere liberari, à promissione, non ab obligatione, & per Bar. in d. l. facere, & ibi
19 etiam Alex. † Item quando fideiussit ad certum tempus, quia post petit se liberari d. l. si pro ea, & ibi Doc. Item quando est affuturus, ex causa vtili, vel necessaria, vt ad studium, vel similia Specul. de Iud. §. specialia vers. quid si fideiussor Abb. in cap. fi. de fideiuss. Item quando inter ipsum, & principalem superuenit inimicitia non leuis, & sine culpa sua, secundum Io. And. not. in add. Specul. de iud. d. §. specialia. Item quando fideiussit sine mandato, gl. in l. sed videamus .ff. de neg. gest. Angel. in l. Lucius Titius .ff. mand. sed Bal. contra in d. l. si pro ea. in fi. nisi dominus ratum habeat, secundum Bal. ibi item quando fideiussor est obligatus, ex guarētigia, secundum Bar. in l. fideiussor pro euictione .ff. de fideiuss. & Bal. in d. l. si pro ea 4. q. & in l. certū C. famil. hercis. Ang. cōtra in d. l. fideiussor, & in l. si dubitetur, & ibi Pau. de Cast. eo. ti. Ang. & Alex. in l. frater, à fratre .ff. de cond. indeb. Item quando esset obligatus ex rescripto mercatoris habente executionem paratam, ex forma statuti. secundum Cyn. & Bal. in d. l. certum, & Alex. in d. l. fideiussor. Item quando est obligatus sub conditione, l. facere posse, & ibi Doc. in fi. ff. solut. mat. sed contrarium tenet, Bal. in d. l. si pro ea, & Alex. in d. l. Lucius, & in d. l. facere. Item quando est fideiussor, contractus non Iudicii de iudicio sisti, & iudicato soluendo, secundum Bar. & Ang. in l. 1. ff. iud. sol. & Bal. in d. l. si pro ea, & in l. si mandato §. si iudicio, & Alex. in d. l. Lucius. Item quando fideiusit pro tutore, qui ei promisit de indemnitate, quia etiam ante finitam tutelam, licet, non possit petere, se eximi ab obligatione, Bal. in d. l. Lucius, & ibi Alex. potest tamen petere cautionem indemnitatis, iam promissæ Bal. in d. l. si pro ea 11. q. Item quando quis fideiusit pro me, vt fideiubem pro ipso, nam de sua mora faceret cadere fideiussorem, in pœnam posse agi prius contra eum Bal. in d. l. si pro ea in 11. q. adde ad prædictos casus gl. inst. de fideiuss. §. si quis autem, et in Auth. de exhib. re. §. sancimus, & in d. l. Lucius, sed fideiusor de iudicio sisti, an petat se liberari ante tempus, Bald. quòd sic in d. l. si pro ea 1. opp. & not. in l. si mandato .ff. mand. Et ita in his relatis, habes clericum inseruire non posse fideiusionibus, sub pœna remouendi eum, ab Ecclesia, & etiam casus in quibus fideiusor non liberatur, & quando liberationem petere potest.

SVMMARIVM.

1 Prælatus non potest de melioramentis factis in Ecclesia testari.
2 Meliorationibus factis in Ecclesia in vita tantum, etiam si dimittat beneficium, prælatus vti potest.
3 Episcopus ad tempus assignare potest alicui melioramenta Ecclesiæ, pro seruitiis præstitis.
4 Clericus æquiparatur vsufructuario non in totum.
5 Clericus est cõparandus vsuario, cui tantũ ad vsum quotidianũ vti licet.
6 Res Ecclesiæ sunt potius meliorandæ, quàm deteriorandæ.
7 Emphyteota melioramenta vendere potest præuia denuntiatione Domino plus offerenti, elapsis duobus mensibus.
8 Prælatus proprium patrimonium si expendit in meliorando, an eius hæres repetere possit.
9 Clericus impendens proprium patrimonium non intelligitur impendere ad commodum clericorum succedentium, sed ad proprium.
Secus quando industria, et labore vsus fuit in reducendo ad culturã terrã.
10 Clericus impendens proprium peculium honestati conuenit, vt repetere valeat, etiam si in vtroque foro conscientiæ teneatur meliorare potius, quàm deteriorare.
11 Impẽsę factę per clericũ in dubio presumunt factæ, ex redditib. Ecclesię.
12 Clericus futurus non efficitur diues, cum iactura aliena.
13 Clericus qualitercunque beneficiatus non potest facere fructus suos, vt de ipsis possit testari, sed sibi licet eis ad vsum quotidianum vti.
14 Canonicus non dicitur habere administrationem Ecclesiæ.
15 Clericus comparatur vsufructuario in vita, & ita potest donare de rebus Ecclesiæ moderatæ.
In infirmitate comparatur vsuario, et non potest donare, nisi intuitu elemosynæ.
16 Clericus non habens administrationem comparatur vsufructuario in vita, & in morte, adeo, vt de reditibus testari potest.
17 Relictum beneficio, siue beneficiato, etiam nõ habenti administrationem, illud dicitur peculium Ecclesiæ, ideo de eo testari non potest.
Idem dicendum in redditibus prouenientibus ex beneficio.
18 Præbendę cum procedunt ex rebus Ecclesiæ non dantur canonicis, vt agant quidquid velint, sed vt necessaria percipiant, & quod superest impendant in vtilitatem Ecclesiæ.
19 Clericus emens æquum de redditibus Ecclesiæ, est Ecclesiæ, nõ proprius.
20 Sacerdoti de Altari permissum est viuere non luxuriari.
21 Canonici remanent in choro veluti luminaria.

22 Vnusquisque de gestis, & administratis per eum tenetur reddere rationem.

23 Rationem non reddentes non gaudebunt priuilegio illo, centum pro vno accipietis, & vitam æternam possidebitis.

24 Deo placeat, vt tam clericus, quam Canonicus vtantur peculio iuxta ritum Ecclesiæ.

25 Peculium capitur multis modis, capitur pro patrimonio clericorum, & dicitur peculium à pecunia, vel à pecudibus, quia quidquid habebant antiqui in pecudibus consistebat.

26 Peculium strictius summitur, & proprie dicitur pecunia, & est quadruplicis speciei, videlicet, peculium castrense, quasi castrense, profecticium, & aduentitium.

Castrense quod acquiritur in castris.

Quasi castrense, quod acquirit filius in aduocatione.

Profectitium, quod obuenit filio ex bonis patris.

Aduentitium, quod aduenit filio aliunde, vt donatione, successione, vel industria, vel ex prospera fortuna, proprietas istius peculii est filii, vsusfructus vero est patris.

27 Clericus non eximitur à patria potestate in temporalibus, secus in episcopo.

28 Filius in spiritualibus non est sub potestate patris, secus in temporalibus, ideo quod prouenit ex beneficio spirituali potest dici peculium castrense, vel quasi.

29 Clericus beneficiatus, si moritur superstitibus bonis, quæ consanguinei petunt, Ecclesia, vel successor in benefficio dicit ad eum spectare, si clericus habebat patrimonium habetur consideratio ad quantitatem patrimonii, & qualitatem benefficij, & secundum id, fiet diuisio inter Ecclesiam, & consanguineos beneficiati defuncti.

30 Probatio contra præsuntionem admittitur in contrarium.

31 Clericus de bonis patrimonialibus disponere potest, & si non disposuerit consanguinei succedunt.

32 Beneficiatus habens patrimonium, an possit conseruare reditus patrimoniales, & viuere de fructibus beneficii sui.

33 Beneficiatus non debet viuere de patrimonio, sed de altari.

34 Canonici non debent patrimonium tesaurizare, & bona Ecclesiæ expendere.

35 Clericus ex doctrina officiis, vel seruitiis, & artificio, quæ quærit in illis succedunt consanguinei ab intestato.

Pariter in quæsitis ex officio aduocationis in casibus, in quibus, licet clerico postulare, sed quid de quæsitis per clericum ex artificio.

Clericus

Clericus ab artificio minus honesto debet abstinere.

36 *Inquesitis per clericum in illicito artificio dic, quod astantibus clamoribus, si apparent repetentes, ipsis debet fieri restitutio, alias fieret distributio per Episcopum inter pauperes.*

37 *Clericus si bona per eum illicitè acquisita nõ subiacerent restitutioni, cum possit pœnitere de peccato, sine restitutione non impeditur quominus de his faciat voluntatem suam.*

38 *Bona quæsita per clericum, vel prælatum in officiis, & seruitiis, in quibus versatus sit, quis post eius obitum ab intestato succedat, an Ecclesia, an successor in beneficio, an vero consanguinei.*

39 *Clerici habent bona triplicis generis, quædam sunt acquisita non contemplatione Ecclesiæ mediatè, vel immediatè, quædam contemplatione Ecclesiæ immediatè, quædam conferuntur ipsis non immediatè contemplatione Ecclesiæ sed dignitatis.*

40 *Homini quid prodest si totum vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur.*

41 *Ministris Ecclesiæ datum censetur datum Ecclesiæ, quæ est sponsa Dei, quæ bona Ecclesiæ sunt destribuenda in tres partes, pro vsu beneficiati, pro erogatione pauperum, pro refitione Ecclesiæ.*

Centesimum Decimum Sextum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † De me-
2 lioratiõnibus factis per prælatum, in rebus Ecclesiæ testari non potest. † Sed duntaxat eis vti, in vita etiam si beneficium dimittat, fuit igitur per Concilium Toletanum decretatum quòd si aliquis clericus pro sua sustentatione in terra Ecclesiæ vineolas, aut agellũ fecerit meliorando, terram Ecclesiæ possideat vsque ad mortem, & tunc Ecclesiæ restituat, nec iure testamenti, aut iure successionis alicui relin-
3 quat. † Nisi forsan Episcopus velit eam assignare alicui ad tempus, pro seruitiis Ecclesię præstitis, cap. si quis de pecu-
4 lio cleric. Ratio hæc esse potest. † Quia clericus æquiparatur vsufructuario, nam ex morte finitur vsufructus inst. de vsufruc. §. finitur cap. vlt. de pign. In totum non est comparandus vsufructuario, qui facit fructus suos, & de ipsis potest disponere,
5 quòd est dictum, est respectu mortis. † Potius clericus est, comparandus vsurario, cui tantum ad usum quotidianum

6 vti licet inſt. de vſu. & hab. §. 1. † In fauorem Eccleſiæ hoc eſt inductum, vt eius res meliorentur, non autem deteriorentur, ſed contra hoc opponi poteſt, de tex. in l. cum dubitaba-
7 tur C. de iur. emph. vbi habetur, quòd. † Præmiſſa denuntiatione Domino, emphiteota poteſt vendere, elapſis duobus menſibus, in præuia denuntiatione melioramenta, ſiue emponemata, plus offerenti, dummodo non ſit perſona prohibita, Solutio hic ſumus in emphiteota de iure ciuili, ibi in prædicto caſu noſtro, in quo tractatur duntaxat de clerico vſuario, qui utitur in uita tantum, vnde diuerſa ratio viget, hic igitur conſidero quam generalis, & abſoluta ſit, hæc propoſito, quòd nec prælatus, nec clericus poteſt alicui poſt mortem ſuam relinquere bona Eccleſiæ, Epiſcopus vero pro ſeruitio
8 præſtito ei Eccleſiæ terram conferrè poteſt. † Sed quid ſi prælatus impendit de proprio patrimonio pro re melioranda; non ſua contemplatione, ſed Eccleſiæ, quòd impendit, ipſe vel eius hæres repetere poteſt, tex. cum gl. not. 12. q. 4. in c. 2. Nam ſuperius dicitur, quòd meliorationes fecit, pro ſua ſubſtentatione, ideo de illis prohibetur diſponere, & ſi diceretur, quòd immo multo fortius impenſas factas, in meliorando contemplatione Eccleſiæ, illas repetere non debet.
9 † Repetit quando expreſſe conſtaret, impendiſſe de ſuo proprio patrimonio, nam hoc modo videretur impendere, ad beneficium, & commodum clericorum ſuccedentium, vnde non eſt priuandus ſuo comodo, vt diuitiores alios clericos futuros faciat, in alio caſu intelligitur quando ſolum induſtria, & labore vſus fuit & nihil expendit in reducendo terram ad culturã. Ideo ſecundum Inn. eſt honeſtum, & æquitati conſonans, vt ſaltem in tali caſu gaudeat, vſque ad mortem, arg. c. ad aures
10 de reb. Eccleſ. non alien. † Sed impendendo proprium peculium honeſtati conuenit, vt repetere valeat etiam ſi in vtroque in foro conſcientię teneatur potius meliorare, ſeu manutenere res Eccleſiaſticas, quam deteriorare, quod patet ad ſenſum: nam ſicuti expenſas de proprio patrimonio, clericus intendit repetere, quod valde eſt conſiderandum, quòd penitus
11 non confirmo. † Cum impenſæ ille præſumuntur factæ in du-
12 bio, ex reddit ibus Eccleſiæ, intendit repetere. † Ne clericus futurus cum iactura aliena, efficiatur diues, quòd non licet cum ſit lex, quæ repugnat iuri naturæ l. iure. ff. de reg. iur. Ita pari modo, non debet rem Eccleſiæ in præiudicium alterius

rius clerici succedentis deteriorare, stat igitur regula præ-
13 dicta, quòd quilibet. † Clericus qualitercumque, vt beneficiatus non potest facere fructus suos, vt de ipsis possit testari, sed sibi licet eis ad vsum quotidianum vti, sed glo. in cap. præsenti. de offic. ordi. lib. 6. Distinguit inter clericum habentem administrationem, & non habentem, & inter clericum
14 simpliciter beneficiatum, vt est. † Canonicus, qui non dicitur habere administrationem Ecclesiæ, primo casu voluit,
15 quòd. † Clericus comparetur vsufructuario in vita, & sic possit donare de rebus Ecclesiæ moderate tamen, cap. cæterum de donat. in infirmitate vero comparatur vsuario, quia non potest aliquid donare, nisi intuitu Elemosynæ, cap. quia, &
16 cap. relatum el 2. de test. † Non habens administrationem comparatur vsufructuario in vita, & in morte adeo, vt de redditibus testari potest, sed ista gl. mihi non placet, nam etiam si diceretur, quòd relictum non habenti administrationem, sed simpliciter beneficio præsumitur potuis relictum intuitu personæ, quam Ecclesiæ dico, & resideo in hac opinione.
17 † Quòd omne relictum beneficio, siue beneficiato, etiam non habenti administrationem, quòd omne illud dicatur peculiũ Ecclesiæ, & quòd de eo testari non valeat, sed cõtentetur vsuarium fuisse, idem dicendum in redditibus prouenientibus ex beneficio tex. expressus, qui loquitur de canonicis non habentibus administrationem in cap. nulli §. fi. & cap. sequenti 12.
18 q. 1. vbi dicitur. † Quòd præbendę cum procedant, ex rebus Ecclesiæ, non præstantur canonicis simpliciter, vt faciant quicquid velint ex redditibus, sed conceduntur, vt necessaria percipiant pro se, & si quid supersit debent impendere, in vtilitates Ecclesiæ, nam quemadmodum in aliis bonis Ecclesię deponitur per habentem administrationem, ita & in istis, cum sint res Ecclesiæ, sed sunt diuersæ per præbendas, vt commodius
19 perciperẽt necessaria gl. in c. res quæ 12. q. 1. quæ dicit. † Quòd si clericus emit, etiam æquum de redditibus Ecclesię, est Ecclesię, & non proprius, vt in cap. 1. dist. 44. in prin. in quo dici-
20 tur tibi. † Sacerdos de Altari viuere permissum, non luxuriari; verum enim cogor dicere, quòd si canonici nõ essent sub eodem iugo, vt vltra necessaria ex prębẽdis, quòd supersit, expenderent in vtilitatẽ Ecclesiæ, inquum esset, cum ipsi regula-
21 riter nõ administrẽt. † Sed in choro remaneãt veluti lumina-
22 ria. † Si vnusquisq; de gestis, & administratis, p ipsũ tenet rõnẽ

redde-

reddere l. 1. §. officio .ff. de tutel. & ration. distra. Rom. in cons.
413. cap. 1. de oblig. ad ratioci. Et ex iussu Dei, quilibet tene-
tur reddere administrationem villicationis suę Luc. cap. 16.
23 † Quòd non facientes non gaudebunt priuilegio illo, centum
pro vno accipietis, & vitã æternã possidebitis; iuxta ritũ Eccle
24 siæ. † Placeat igit Deo, vt tam clericus, quã canonicus, vt supra
25 dictũ est, vtantur. † Peculio, quod capitur multis modis, & quo
ad propositum dicitur aliquando patrimonium ipsorum cle-
ricorum, & dicitur peculium a pecunia, & est nomen diminu-
tiuum, quasi parua pecunia, & pecunia à pecudibus, quia quic
quid habebant antiqui in pecudibus consistebat, 1. q. 3. in c.
26 totum. † Quandoque peculium strictius summitur, & propriè
dicitur pecunia, quam habet existens in potestate alterius,
vt filius familias, vel seruus, & reperitur in quadruplici specie,
nam est peculium castrense, quasi castrense, profectitium, &
aduentitium. Castrense dicitur quod acquiritur in castris, &
de illo disponit. Quasi castrense est, quòd acquirit filius in ad-
uocatione, quia aduocati militant, l. aduocati C. de aduoc. di-
ue. iud. Profectitiũ est, quod obuenit filio ex bonis patris, hoc
non acquiritur filio. Aduentitium est, quod aduenit filio alun
de, vt donatione, successione, vel industria, vel ex prospera for-
tuna, proprietas istius peculii est filii, vsufructus vero est pa-
tris in vita, Specul. in tit. de donat. §. 1. Et vtrum prę sumatur
acquisiuisse ex bonis paternis, vel ex industria, vide not. gl.
in l. cum oportet C. de bon. quæ lib. In clerico vero aduerten-
dum, nam videtur solum à laicis differè in peculio adũentitio,
27 & intelligit de clericis filiisfamilias. † Cum per clericatum
non eximuntur à patria potestate in temporalibus, secus in
Episcopo, vt iu Auth. de const. quæ de dignitatibus liberat à
patria potestate, facit in arg. cap. si annum de iud. lib. 6. vbi
28 dicitur. † Quòd in spiritualibus filius non est sub potesta-
te patris, secus in temporalibus. Ideo quod prouenit ex bene-
ficio spirituali, potest dici peculium castrense, vel quasi, quia
clericus facit fructus suos, iux. not. in cap. præsenti. de offic. ord.
29 lib. 6. hinc infertur. † Quid si post mortem clerici benefi-
ciati, reperiuntur aliqua bona, consanguinei ipsius dicunt, dic-
ta bona ad eos spectare, quia patrimonialia Ecclesia, vel suc-
cessor, in beneficio dicit, quòd bona prædicta sunt quæsita ex
redditibus beneficiorum, & intuitu Ecclesiæ, quid fiẽdum, gl.
14. q. 1. Dicit, quòd si clericus beneficiatus habebat patrimo-

nium

nium habetur consideratio ad quantitatem patrimonii & qualitatem beneficii, & secundum id fiet diuisio inter Ecclesiam, & consanguineos, beneficiati defuncti, Io. And. in cap. vt vnus quisque de pecul. cler. considerat tria membra primum, quando constat clericum beneficiatum, seu prælatum habuisse patrimonium tempore promotionis, & est presumendum, pro
30 possessore siue Ecclesia, siue consanguinei possideant. † Licet contra hanc præsumptionem admittatur probatio in contrarium. Secundum membrum est, quando tempore promotionis nihil habebat, & præsumitur pro Ecclesia, licet consanguinei possint probare, quòd defunctus quæsierit ex artificio, vel aliunde quam ab Ecclesia. Tertium membrum est, quando dubitatur, & idem, vt præsumatur pro Ecclesia, maximè, si beneficiatus non fecit inuentarium tempore adeptionis beneficii, & hæc qõ fuit in hæredibus Francisci Petrarchæ, qui fuit Archidiaconus Parmensis, Doc. aliqui dicunt primum membrum non ita simpliciter procedere, immo metiri quantitatem patrimonii, & qualitatem beneficii, secundum eam debere præsumi, per not. 12. q. 4. cap. 2. Secundum membrum intelligit quando nihil habeat de patrimonio, nec etiam habebat aliquod beneficium, vel exercitium, ex quo potuisset acquirere, alias diceretur sic, vt supra proximo membro. Tertium membrum limitatur, quando dubitatur, an habuerit aliqua bona patrimonialia, vel aliunde, ex quibus potuisset bona de quibus quæritur, acquirere, sed si solum dubitaretur, an acquisierit bona, de quibus est contentio antè suam promotionem, vel post, & præsumitur pro possessore, vt in 12. q. 5. c.
31 1. Conclusio stat in hoc. † Quòd de bonis patrimonialibus clericus disponere potest, & quatenus non disposuerit consanguinei succedere possunt, in cæteris vero bonis disponere non valet. Ideo melior actiones factæ, per eum efficiuntur Ecclesiæ;
32 quibus tamen vtitur in vita, sed in hac subiecta materia. † Aliã questionem propono, nunquid beneficiatus habens patrimonium possit conseruare sibi redditus patrimoniales, & viuere de fructibus beneficii sui, tex. videtur apertus in capit. pastores, & capit. sequen. 1. q 2. quòd non possit, glo. not. 12. q. 1. cap. illi qui, ponit plures opiniones, Inno. autem in cap.
33 Episcopus. de præbend. tenet. † Quòd qui habet beneficium non debet viuere de patrimonio, sed de altari cap. cum secundum. de præbend. nec obstat secundum eum d. cap. pastores,

quia

34 quia intendit author. † Ea canonicis prohibere, ne de patrimonio auare thesaurizant, & bona Ecclesiæ expendant, si autem nõ vellent thesaurizare, bene liceret eis bona conseruare & bona Ecclesiæ, hoc est acquisita intuitu Ecclesiæ, expendere, verba sunt, Inn. in loco prælegato, & Io. de Ligna. in clem. gratiæ de rescrip. Dicunt, quòd iura quæ videntur contrarium dicere procedunt, secundum primitiuam Ecclesiam, secundum quam bona Ecclesiastica erant deputata solum, pro in-
35 digentibus, tertia species bonorum est. † De his quæ quærit, clericus ex doctrina, artificio, officiis, vel seruitiis, & ista ad quos spectent, videndum est. Et primo de quæsitis ex doctrina, quia erat doctor iuris, in istis succedunt cõsanguinei ipsius clerici, ab intestato, cap. relatum §. cæterum de testam. Idem de acquisitis ex officio aduocationis, quod est intelligendum de his casibus, in quibus licet clerico postulare, secus si ei non liceat. Sed quid de quæsitis per clericum ex artificio, dummodo artificium sit honestum, quod liceat clerico 91. dist. cap. clericus victum, & cap. seq. de consecr. dist. 5. cap. nunquam de manu in actis Apostolorum 10. cap. Vbi Paulus, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt ministrauerunt manus istæ, in istis, etiam succcedunt consanguinei ab
36 intestato, d. cap. relatum, & cap. quia nos. † Ab artificio autem minus honesto debet clericus abstinere, de vit. & honest. cler. cap. pe. Sed quid faciendum de istis bonis quæsitis, per clericum in illicito artificio, dic, quòd si positis clamoribus appareant repetentes, ipsis debet fieri restitutio, alias fieret distributio per Episcopum, inter pauperes arg. in l. nulli C. de Episc. & cler. not. Inn. in cap. quia plerique. de immun. Eccles. secundum Host. & Imol. in d. cap. relatum hoc enim dictum recipit limitationem, quando talia acquisita illicitè su-
37 biacerent restitutioni. † Sed quando non subiacerent restitutioni, licet illicitè essent acquisita, cum aliter clericus possit pœnitere de peccato, sine restitutione, non impeditur quominus de his faciat voluntatem suam, ab hoc bona gl. in cap. ex
38 transmissa de decim. & 4. q. 5. cap. in summa. † Videamus etiam de bonis quæsitis per clericum, vel prælatum in officiis, & seruitiis, in quibus versatus sit, quis post eius obitum ab intestato succedat an Ecclesia, seu eius successor in beneficio, an vero consanguinei Inn. opinio hęc est, in cap. quia nos de testam. quòd Ecclesia, vel successor in beneficio succedat in illis

bonis

bonis Host. tenet, quòd succedant consanguinei in talibus bonis, prima lectura, quæ est magis communis fuit de mente, Inn. nam idem videtur tenuisse in cap. 1. de testam. In quo acquisitum apparet intuitu Episcopatus, vel intuitu officii Iac.
39 Butr. in l. sacrosanctę C. de Episc. & cler. dicit. † Quòd clerici habent bona triplicis generis, quædam enim sunt acquisita non contemplatione Ecclesiæ mediatè, vel immediatè, & in istis sunt, vt cæteri priuati, quædam sunt acquisita contemplatione Ecclesiæ immediatè, vt si relinquitur Ecclesiæ, vel de quæsitis ex bonis Ecclesiæ, & de istis non testantur, & multo minus succedunt consanguinei venientes ab intestato, & idē dicendum si non relinquantur Ecclesiæ, sed relinquantur eis, contemplatione Ecclesiæ, vt supra dictum fuit, iuxta, not. in c. requisisti de testam. Tertio sunt bona, quæ conferuntur ipsis, non immediatè contemplatione Ecclesiæ, sed dignitatis, quā habent, vt celebrent Missas, vel alias orationes, pro anima alicuius, & ea quæruntur eis, & de ipsis possunt testari, & disponere secundum Butr. quam opinionem secuti sunt Anchar. Angel. Floria. in d. cap. quia nos. de testam. Dicentes verius esse, quod tale acquisitum censetur acquisitum intuitu personę, & sic non contemplatione Ecclesiæ, quod notandum pro, vt refer, Io. de Imol. ibi, qui illam partem, vti rationalem, sequitur & licet dictorum opinio sit satis fauorabilis, & libenter amplectenda, cum videamus de facto, clericos non minus acquirere ex officiis, & seruitiis, in quibus versantur, quam ex beneficiis. Tamē hanc opinionem, in hoc casu simpliciter, & indistinctè non esset fortè tutum in foro conscientiæ, & pro salute animæ, tenere, quæ cunctis rebus de mundo est præferenda l. sancimus C. de sac. sanc. Eccles. audi Dominum dicentem ex ore
40 Matth. in c. 16. † Quid prodest homini, si totum vniuersum mundum lucretur, animę vero suę detrimētum patiatur. Ego discrepo ab omnibus tenentibus hanc prędictam sententiam, & fortè sententia mea displicebit aliquibus, sed clericis, & prælatis, qui duntaxat ambulant in lege Domini, placebit. Ratio igitur quę me mouet, est auctoritatis Dei, qui est fons veritatis ait, quod vni ex minimis meis feceritis, mihi feceritis, Matth.
41 c. 25. † Datum ergo ministris Ecclesiæ censetur datum ipsi Ecclesiæ, quę est spōsa Dei, sed vbi relinquimus, quòd bona Ecclesiæ sunt distribuenda, in tres partes, pro vsu beneficiati, idest quo ad victum, & vestitū, ne vtaris illo verbo vsu diuersimodè

ne Papam fraudes, vt dicitur pro pauperũ erogatione, & pro refectione Ecclesię, si quod supereſt, caperetur per consanguineos, quomodo hæc fieri possent, deinde animaduertat, quòd clericus, est vsuarius, & quòd nec vltra se extendit, nunc mea interest dicere, sua tamen interest facere, nec admitto distinctiones allegatas de peculio, quia omne peculium est Ecclesiæ, nec ab ea separandum, redditus ergo est Ecclesiæ, & suorum successorum, & ipsi reseruandus, vel fideliter distribuendus inter pauperes, non autem permittendus consanguineis, iuxta not. in cap. 1. de succeſſ. ab inteſt. cap. relatum el 2. de teſtam. Auth. omnes peregrini C. comm. de succ. Inn. in c. cum inter vos. ff. de verb. signif. Ex his habes, quòd meliorationes factæ, per prælatum in rebus Ecclesiæ, sunt suæ in vita, cum secutis, de quibus tamen teſtari non poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Clericus bona propria dare poteſt cui vult, & si non habet consanguineos succedit Ecclesia.*

2 *Militibus non habentibus consanguineos, succedit eorum capitaneus, vel legio sub qua militant.*

3 *Ecclesia veluti caput clericorum succedit ipsis clericis.*

4 *Clericus poteſt teſtari de omnibus quæsitis per hereditatem, per donationem, & artificium, secus autem de redditibus beneficii.*

5 *Clericus si cœperit facere teſtamentum, & facta institutione cum aliis legatis, antequam finitum esset teſtamentum, morte præuentus, teſtamentum non valet.*

Secus si teſtamentum esset factum inter liberos.

6 *Extraneus dicitur qui non est de liberis.*

7 *Teſtamentum inceptum à clerico nondum finitum ob superuenientiam mortis valet quo ad legata ad pias causas.*

8 *Dispositio facta de legatis, ad pias causas dicitur perfecta.*

9 *Teſtamentum imperfectum valet inter liberos, & quando fit ad pias causas.*

10 *Clericus præsumitur de bonis disponere magis ad salutem animæ, quam ad aliam demonstrationem.*

Indubio magis quis præsumitur velle pro anima, quam pro consanguineis, & aliis.

11 *Transitus ex hac vita ad meliorem vitam est, ne dum valde amarus, verum admodum considerabilis.*

Mors

12 *Mors est finis obscuri carceris bonorum hominum, malisque incumbentibus voluptatibus perpetuus ignis.*

13 *Testamentum imperfectum ita habet locum in testamento nuncupatiuo, & in scriptis.*

14 *Clericus non habens beneficium, sed solum Altaria, si decederit sine consanguineis, eius bona transferuntur ab intestato in Altaria.*

15 *Altari, quod accedit in aliqua Ecclesia non accedit ipsi Ecclesiæ.*

16 *Oblationes, quia sunt de iure Parochiali, ideo non cedunt altari, sed Ecclesiæ.*

17 *Clericus non habens Ecclesiam, si ab intestato decedat, Episcopus, qui valeat disponere secundum preceptum Dei.*

Centesimum Decimum Septimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Clericus bona propria dare potest cui vult, sed si decedat intestatus, & non habet cõsanguineos succedit Ecclesia, omnes igitur clerici generaliter de his, quæ habent per hæreditatem, vel alio modo intuitu personæ acquisierint, dum viuunt possunt inde facere quicquid eis placet, si vero ante moriantur, quam de his disposuerint, si non habent consanguineos in ius Ecclesiæ debet tradi, cap. 1. de succes. ab intest. Ratio potest esse, quia eis hoc permittitur ratione bonorum acquisitorum respectu personæ, vt puta per hæreditatẽ, quòd valeãt disponere. Quid si nõ fecerint, & obierint nullis relictis
2 consanguineis succedit Ecclesia. † In qua militant, sicuti militibus non habentibus consanguineos succedit eorum capitaneus, vel legio sub qua militant Bar in l. si quis filio §. eius qui & ibi Bar. ff. de iniust. testam. Et aliis pariter succedentibus, absque consanguineis succedit fiscus Bal. in l. nutritoribus C.
3 communia de succ. Alex. in cons. 92. in 4. par. ita. † Ecclesia, veluti caput clericorum, succedit ipsis clericis. Hìc cõsideran-
4 dum venit de quibus rebus possit testari. † Et dicendum quòd de omnibus quæsitis per hæreditatem, per donationẽ, & artificium, & huiusmodi, sed aduerte ne decipias, & ne decipiaris in hoc, quòd clericus possit disponere, nam qualiscunque sit clericus, & qualecunque habeat beneficium non disponit de redditibus beneficii, sed bene permittitur ei respectu

bonorũ acquisitorũ intuitu personę, nõ aũt intuitu personæ, re
5 spectu beneficii, quia tũc disponere non potest. † Vnde si cleri
cus cæperit facere testamẽtũ, & facta institutione, cũ aliis lega
tis, antequã finitũ fuisset testamentũ, morte præuentus, illud fa
cere nõ potuit, quęritur an testamẽtũ valet, & dicitur, quòd ne
que ad perfectè dispositа sustinetur, etiam si testamentũ factũ
esset inter liberos, & hãc dicit esse communẽ opinionem Curt.
Inn. in l. hac consultissima §. ex imperfecto C. de testam. Natta
in d. §. ex imperfecto nu. 139. & seq. Soc. Inn. in cõs. 147. nu. 22.
Dispositio tñ d. §. Ex imperfecto sustinet testamẽtũ minus so-
lemniter conditum à patre inter liberos, quatenus cõcernit in
teresse ipsorũ liberorũ, sed, si in ipso testamẽto sit aliquid inser
tũ, ꝙ cõcernat fauorẽ, aut cõmodũ alicuius extranei, illud non
sustinetur, sed habẽ, pro non appositо, & testamentũ ipsũ quo
ad reliqua cõcernẽtia filios firmũ remanet, ita verba expressa
6 insunt, in d. §. ex imperfecto, & intellige. † Extraneũ in hoc pro
positо eũ, qui nõ est de liberis, hinc infertur, ꝙ si testator in te
stamento inter liberos substituat vni ex filiis suis pupillariter,
aliũ ex filiis suis, talis substitutio, tanꝙ facta in fauorẽ filiorũ su
stinetur, sed si ei fuisset substitutus aliquis extraneus, & qui nõ
sit de liberis, nõ sustinetur, ita dicit Bar. in l. 2. nu. 18. ff. de vul-
gar. Et est cõis opinio, vt dicit Cur. Iun. in d. §. Ex imperfecto.
7 † Testamẽtũ igitur inceptũ à clerico, sed nũdum, finitũ, ob sup-
uenientiam mortis, & in eo adessent legata ad pias cãs, an susti
neri posit, saltẽ quoad legata, qũ testator trãsiuisset ad alia lega
ta, vltra legata ad pias cãs, & dicẽdũ, ꝙ sic, Bar. in l. 1. C. de sac.
8 san. Eccl. Et ponit hãc rõnem, ꝙ. † Illa dispositio facta de lega-
tis ad pias cãs dicit perfecta, quia trãsiuit ad alia legata, nã non
põt negari, quia in tali casu adest cõsẽsus naturalis & prẽsumẽ
dũ est fauore animæ, ꝙ aliter nõ disposuisset Abb. in c. relatum
9 el 1. de testam. & ita not. Istos duos casus in quibus. † Testamẽ-
tũ impfectũ habet locũ, videlicet, qũ est inter liberos, & qñ fit
ad pias cãs, & hoc multo fortius credẽdũ est, qñ testamẽtũ esset
10 alicuius. † Clerici in articulo mortis cõstituti, ꝙa præsumit de
bonis disponere potius ad salutẽ eius animæ, quã ad aliquã aliã
demõstrationẽ, cũ magis in tali casu quisquispręsumit velle ꝙ
11 ea, quã pro consanguineis, & aliis. † Cũ trãsitus ex hac vita, ad
aliã meliorẽ vitã sit, ne dũ valde amarus, verũ admodũ cõsidera
12 bilis ante, & tũc si dat aditus, nã. † Mors est finis obscuri carce
ris bonorũ, malisq; incũbentibus dũtaxat voluptatib. ꝑpetuus

ignis.

13 ignis. †Sed quia dupliciter testari pōt, videlicet p testm̄ nūcu
patiuū,& per testm̄ in scriptis, credo, q̄ sit bonū videre an di-
spositio d. §. Ex imperfecto gñliter procedat in quocūq; testō.
Hæc difficultas oritur ex Auth.quod sine C.de test.licet.n.ver-
ba d.§.sint gñalia,& conueniant cuicunq;testamēto,cū tamen
d.Auth.videtur limitare dispositionem,d.§.loquentis in testa-
mento per scripturam confecto,multi tenuerūt,q̄ pariter etiā
ille §.non procederet, nisi in testamēto condito in scriptis,sed
tamen in pratica tenenda est cōtraria opinio, quòd scilicet di
spositio d.§.ex imperfecto.nō limitet per d.Auth.q̄ sine. quan
tum ad testamentum nuncupatiuum,sed solum quātum ad te
stamētum in scriptis,& hanc dicit esse cōe, Corn.in cons.118.
in fi.lib.3: Vbi etiam dicit,q̄ ita seruat in pratica.Hanc etiā opi
nionē,q̄ dispositio d.§.Ex imperfecto habeat locū in testamēto
nūcupatiuo,tenuit gl.in d.§.ex impfecto in gl.1. quę ab oībus
approbatur,vt dicit ibi Cor.nu.2.Et illam dicitur cōiter tene-
ri per Corn.in d.Auth.q̄ sine.nu.1.per Alex.atteſtat esse cōem
in d.Auth.quod sine,& cons.146.nu.5.li.2.& cons.176.nu.9.li.
5.Boer in decis.240. Ideo ab hac snīa neq; consulendo, neq; iu
dicando est recedendū.Stat igitur conclusio,quod clericus de-
cedēs ab intestato si nō habet cōsanguineos succedat Ecclesia.
14 †Sed cum in multis locis clericus non habet beneficiū,sed dū
taxat Altaria,si decederet sine consanguineis, eius bona trāsfe
15 runtur ab intestato in hęc Altaria, & etiam habes. † Quòd id
quod accedit Altari,posito in aliqua ecclesia,nō accedit ipsi Ec
clesię,sed ipsi alteri, ex quo Altare habet bona distincta ab Ec
clesia,quod intelligo, qñ ,ppriè obuenit cōtēplatione Altaris,
secus si contemplatione Ecclesiæ,puta si fiūt oblationes in illo
16 Altari. † Nā sunt oblationes de iure parochiali,ideo nō cedūt
Altari,sed Ecclesię,cap.ad audiētiā.de Eccl.ędific.Et ita habes
intellectū iuriū,quæ simpliciter dicūt bona clerici intestati de-
bere cedere ecclesię,si nō habet cōsanguineos.Debet.n. intelli
gi de Ecclesia late sumpta,vt cōprēhēdat oē beneficiū,etiā sine
17 cura,facit c.relatū el 2.de testa.sed in casū,quòd.† Clericus nō
habeat Ecclesiā,& decedat ab intestato,teneo,quòd eius bona
deueniri debeāt ad Ep̄um,vt ipse valeat disponere, secundum
Dei præceptum,not.Inn.in c.inſinuante.qui cler.vel. vo. Abb.
in c.in præsentia,de prob.Fed.in cons. 35. Ex istis igitur habes,
quòd clericus bona propria dare potest cui vult,sed si decedat
intestatus, & non habet consanguineos, succedit Ecclesia.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Intestatus decedens sepelitur in Sepulcro maiorum, vel in sepultura electa ab eo.

2 Ecclesia habet canonicam portionem, quòd relinquitur Ecclesiæ.

3 Quilibet debet sepeliri in sepulcris parentum suorum, secundum, quòd fecerunt Patriarchæ Abraham, Isaac, & Iacob.

4 Sepulturam nulli denegatur eligere propriam, etiam alienam, nam Dominus hoc fecit.

5 Mercenarius est dignus mercede sua, ideo tertiam partem Iudicii sui illi Ecclesiæ præcipit dari, in qua sepeliri debeat.

6 Intestatus moriens sepellitur in sepulcro suorum maiorum, sed dando portionem canonicam Ecclesiæ Parochiali, ob eius mercedem, poterit seppeliri, vbi elegerit sepulturam, & ad hoc tenetur sub pœna excommunicationis.

7 Si quis iuerit ad habitandum ad aliam ciuitatem, in qua non habeat sepulcrum, si casus mortis euenerit, debeat sepeliri in Ecclesia Parochiali.

8 Sepultura est danda omnibus catholicis, & si corpus non catholicum sepelitur, exhumatur.

9 Decedens in peccato mortali non debet sepeliri in cimiterio Ecclesiæ.
An intra Ecclesiam possit aliquis sepeliri.

10 Episcopi, & Abbates, aut digni presbyteri, sunt sepeliendi intra Ecclesiam, quòd nullus autem mortuus potest.

11 Portio de relictis iure institutionis an debeatur Ecclesiæ Parochiali, secus si sit donatum inter uiuos, quia de eo non debetur quarta.

12 Relegatis, & deportatis denegatur sepultura in loco, vbi viui stare non potuerunt.

13 Sepultura nõ denegatur ei, qui non extitit confessus in morte, si confiteri non potuit, nisi per annum contempsisset confessionem.

14 Debitori non soluenti creditoribus denegatur sepultura, consuetudo Anglicorum talis est.

15 Defuncto condemnato in vita de rapina, de vsura, de furto, vel alio crimine notorio, denegatur sepultura.
Alias secus.

16 Confessus si recipit pœnitentiam sepelitur in cimiterio, licet expresse non mandauerit satisfieri de delicto, vel de contractibus.

17 Sepultura denegatur ei, qui se sponte interfecit, secus si casu.

18 Sepulturæ electio est ita libera, quòd etiam filius familias sine consensu patris

patris eam eligere potest, dummodo sit pubes.

19 Mulier, quæ est subiecta viro, sepulturam eligere potest, & si esset vidua, & habuisset plures maritos, tumulanda est in sepultura vltimi mariti cuius domicilium, & honorem retinet.

20 Religiosi, quia non habent nec velle, nec posse, non possunt eligere sepulturam sepeliuntur in propriis monasteriis.

Nisi alibi moriantur ita, quòd commode ad sua monasteria portari possent.

21 Testator legans centum, vt ædificetur sepultura, decedes excommunicatus ita, quòd non potest sepeliri, an debeatur legatum, & dicitur, quòd sic.

22 Religiosi, & præsbyteri non possunt pro loco, & terrra, vbi quis elegerit sepeliri, aliquid accipere.

Clerici aliquid exigere nõ possunt laici tamen possunt compelli ad pias & laudabiles consuetudines obseruare.

Centesimum Decimum Octauum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, quòd. † Decedens intestatus sepelitur in sepulcro maiorum, vel vbi eligitur sepultura Parochialis, ta-
2 men. † Ecclesia habet canonicam portionem, quod relinquitur Ecclesiæ, sepulturę ex decre-
3 to Leonis Papæ. † Quòd quilibet debeat sepeliri in sepulchris parentum suorum, secundum, quòd fece-
4 runt Patriarchæ Abraham, Isaac, & Iacob. † Veruntamen nulli denegatur propriam eligere sepulturam, etiam alienam,
5 nam Dominus hoc fecit. † Sed cum mercenarius sit dignus mercede sua tertiam partem iudicii sui illi Ecclesiæ præcipit dari, in qua sepeliri debeat, si alibi non elegisset sepulturam, & vbi, dum viuebat cęlesti pabulo refici consueuit, quod si fecerit, vbicunque voluerit eligat sepulturam, & ne aliter fiat præcipit Leo Papa, sub pæna excommunicationis, cap. 1. de
6 sepult. Ratio decisionis hæc esse potest. † Quilibet moriens intestatus sepelitur in sepulcro suorum maiorum, sed dando portionem canonicam Ecclesiæ Parochiali, in qua debebat sepeliri, ob eius mercedem, vbi voluerit poterit sepulturam eligere, ad hoc enim tenetur sub pæna excommunicationis, & hoc est memoria dignum, ne Ecclesia Parochialis mercede

debita

7 debita fraudetur, hinc est, quòd † si quis iuerit ad habitandũ ad aliam ciuitatem, in qua non habet sepulcrum, si casus mortis eueniret debet sepeliri in Ecclesia parochiali, cà. in nostra, & cap. ex parte, & cap. is qui. de sepultur. Hoc igitur est constitutum, vt quis sepeliendus veniat in Ecclesia parochiali, à qua, si receditur, tenetur recedens soluere debitam portionem, sub pœna excommunicationis, hodie vero loco debitæ portionis parochiani habent plures candellas, & unam tortiam magni ponderis, cum decenti quantitate numorum, iuxta vires facul-
8 tatis sepeliendi. † Quæro an omnibus sit danda sepultura, & dicendum, quòd sic, cum sit una ex septem operarum misericordiæ, sed aduertre, quòd hoc non debet ita intelligi absolutè, nam si sepeliretur in loco sacro corpus non catholicum, debet exhumari & proiici cap. sacris. de sepult. Nam is, qui non est catholicus nou debet in ecclesiastico cimiterio sepeliri, & si de facto fuisset sepultus, debet exhumari, & proiici, sepultura con ceditur regulariter omnibus catholicis, nisi specificè reperiantur prohibiti cap. 2. Reg. in Ecclesiastico, & in cap. quæst. 13. q.
9 2. Et geueraliter dici potest, † quòd decedens in peccato mortali, non debet sepeliri in cimiterio Ecclesiæ glo. not. in cap. 2. & in cap. cum ad monasterium de st. regul. facit text. cum glo. 88. dist. in cap. fi. & 13. q. 2. ca. Pro obeuntibus, sed in quo loco debent sepeliri catholici, & dicendum est, quòd in Ecclesiarũ cimiteriis, an intra Ecclesiam posset aliquis sepeliri, text. cum
10 glo. 13. q. 2. cap. nullus, in quo habetur, quòd † nullus mortuus intra Ecclesiam est sepeliendus, nisi Episcopi, vel Abba-
11 tes, aut digni presbyteri. † Sed aduertè nunquid hæc portio debeatur Ecclesiæ parochiali de relictis iure institutionis quidam, quòd non, sed solum per c. requisisti de testam. Io. Andr. tenet contrarium per istum textum, qui generaliter dicit tertiam partem sui iudicij, ad idem in capit. cum super. de sepult. Intellige tamen nisi sit donatum inter uiuos, nam de huiusmodi non debetur quarta, ut dicit glo. & Host. in cap. 1. de st. reg. Abb. in ca. requisisti. de testam. Sed postquam superius dixi sepulturam esse denegandam non catholico excommunicato,
12 & existẽti in peccato mortali. † Et relegatis ac deportatis denegatur sepultura, in loco ubi uiui stare non potuerunt l. si quis, & ibi Bart. ff. de cadau. punit. Card. in clem. 1. in fin. de pœn. & remiss. uerum auctoritate Principis præstatur, ut in d. l. Videa-
13 mus igitur. † Si quis moreretur sine confessione an carere debeat

beat Ecclesiastica sepultura, & dicendum est, quod non si confiteri, non potuit, nisi per annum cõtempsisset confessionem; Abb. in c. ex parte de sepult. Tempus enim anni datur, in quo quilibet, doli capax tenetur semel confiteri, c. omnis de pœnit. & remiss. Elapso igitur anno præsumitur cum, non extiterit cõfessus in contemptum feciſſe, ideo deneganda est sepultura Ec
14 clesiastica. † Quid si debitor nõ soluerit creditoribus, an eius sepultura impediri debeat: & dicitur, quòd sic cap. qua frontè de appell. Et hoc nisi prius satisfaciat per hæredem, aliqui dicunt, quòd illud procedebat de consuetudine Anglicorum, & non de iure cõi alii distingunt inter obligationem ex contractu, & ex maleficio, ex contractu, nõ interdicatur sepultura, ex
15 maleficio sic. Tertii ita distingunt. † Vtrum fuit condemnatus defunctus, in vita de rapina, vsura, furto, vel alio crimine notorio, & tunc potest interdici sepultura, alias secus Io. And. Dicit, quòd illa pars tamquam iniquitatem continens, merito fuit sublata, quasi sentiat, quòd hodie non sit sepultura interdicta. Ego dico, quòd aut decessit manifestè in peccato mortali, tunc sepultura interdicitur Ecclesiastica, vt supra di
16 xi. † Aut fuit confessus, & recepit pœnitentiam, tunc sepeliri debet in cimiterio Ecclesiastico, licet non expresse mandauerit de delicto satisfieri, vel contractibus, & bona ratio esse põt, nam cõfitendo videtur tacitè iniunxisse onus hæredibus,
17 vt satisfaciant, c. ex literis de rap. & c. fi. de sepult. † Denegatur sepultura ei, qui se sponte interfecerit, secus si casu, &
18 non sua sponte, cap. ex parte de sepul. † Electio sepulturæ, est ita libera, quòd etiam filiusfamillas sine consensu patris, eam eligere potest, dummodo sit pubes, cap. licet de sepul.
19 in 6. † Mulier etiam, quæ est subiecta viro potest eligere sepulturam, quòd si non elegerit in tumulo mariti sepelietur, & si esset uidua, & habuisset plures maritos, est cum viro vltimo cuius domicilium retinet, & honorem tumulanda, capit is
20 cui habet de sepult. in 6. † Religiosi sunt deterioris conditionis in hoc, quia non habent, neque velle, neque posse, non possunt eligere sepulturam, sed debent in propriis Monasteriis sepeliri, nisi alibi moriantur ita, quòd commodè ad sua Mo
21 nasteria portari possint, cap. fi. de sepul. in 6. † Quæro in hoc proposito, quid si testator reliquit centum eroganda, in sui sepulturam, & decessit excommunicatus, ita, quòd non potest sepeliri, an debeatur legatum: Bald. in l. prima. in fi. ff.

de his qui pe. no. tenet, quòd debetur facit l. miles §. fi. ff. de
22 adult. † Aduertant tamen religiosi, & presbyteri, quòd non possunt pro loco, & terra, vbi quis elegerit sepeliri, aliquid accipere, tex in cap. abolendę. de sepult. dicit tamē gl. ibi in verb. exigere, quòd licet clerici aliquid exigere non possunt, laici tamen compelli possunt pias, & laudabiles consuetudines obseruare, si quæ super hoc fuerit arg. cap. cum ad Apostolicam. de simon. De quo quidem casu fui pluries in facto. Concluditur, quòd libera est electio sepulturæ, dummodo Ecclesiæ Parochiali detur canonica portio, eius quod relinquitur Ecclesiæ sepulturę, & ex his etiam habes, cui conceditur sepultura, & cui denegetur.

SUMMARIVM.

1 *Confines Parochiarum non præscribuntur, nec limites prouinciarum.*
2 *Limites debent esse canonica ordinatione distincti.*
3 *Confinium diocæsum, Episcopatuum, prouinciarum, & parochiarum præscriptio non currit nec cum titulo, nec sine.*
Nisi vbi legitimè non constaret de finibus.
4 *Confines qualiter probandi, probari possunt per verba enunciatiua prolata in aliquo instrumento, etiam confecto ad alium finem, & inter diuersas personas.*
5 *Probatio in factis antiquis admittitur præsumptiua.*
6 *Limes est longitudo, seu latitudo, spatium à spatio distinguens.*
Quandoque solet apponi vnicus lapis pro limite.
7 *Limites Episcopatus stricte non accipiuntur, sed solent esse flumina montes, paludes.*
8 *Ecclesia, si sit in medio limitis fluminis exiccati, per longitudinem, vel per latitudinem fit diuisio, per iudicem arbitrio boni uiri.*
Et Ecclesia diuiditur in duas, si alias inter se Episcopi non potuerint conuenire, & si fieri duæ non possent, communis erit inter eos, nec vnus contra alium præscriberet, sed alternis disponat vnusquisque eorum, secus si Ecclesia habret caput positum in parte vnius.
9 *Parochię fuerunt diuise post Aduentum Christi.*
10 *Prouincię, & Episcopatus fuerunt diuisi longè ante Aduentum Christi.*
11 *Ius Parochiale consistit, vt Parochiani in diebus festiuis audiant Missam, & assumant sacramenta in Ecclesia Parochiali, & vt ibi sepeliantur.*
Item in præstatione decimarum personalium.

Item

Item in oblationibus fiendis.

12 *Oblationes, quæ fiunt imagini depictę in muro intra limites Parochiæ, cedunt præsbytero Parochiali,*

13 *Parochiani possunt compelli ad faciendas oblationes.*

Matth. in cap. 5. tenet contrarium.

14 *Oblationes, quæ fiunt ad vsum sacerdotis, & ad cultum diuinum, non sunt in præcepto, nisi in quatuor casibus.*

Primus si tenet ab Ecclesia aliquid.

Secundus obligatus ex testamento, vel inter viuos.

Tertius, si sacrdos indiget, nam ex quo impendit spiritualia debet consequi temporalia.

Quartus, quando hoc habet consuetudo, quia Parochiani in diebus festiuis in multis locis offerunt.

15 *Oblationes sunt, ita de iure Parochiali, vt si fiant Capellis, Altaribus fundatis intra Parochiam, debentur Rectori parochiali.*

Centesimum Decimum Nonum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Fines Parochiarum de quibus constat, vel finibus cohærentia præscribi non possunt, reperitur, quòd limites prouinciarum siue diocœsum, & ea, quę in limitibus adhęrēt, nō præscribūtur, quæsitum fuit vtrum idem sit iudicium in limitibus Parochiarum, respondet Papa, quòd idem seruandum est in vtroque. † Dummodo constiterit limites canonica ordinatione fuisse distinctos, c. supęr eo de Paroch. & alien. Paroch. Ratio istius decreti fuit, quòd idem iuris sit in minori, quòd in maiori, eo maximè si constiterit limites ordinatione canonica fuisse distinctos, ideo non præscribuntur, hic igitur in primis considerandum venit, quòd limites canonicè distincti, & ea, quæ adhęrent limitibus, prouinciarum, siue diocęsum, &

2

3 Parochiarum, non præscribuntur. † Et fortius præscriptio non currit, nec cum titulo, nec sine, circa confinia diocœsum Episcopatuum, prouinciarum, & Parochiarum, nisi vbi legi-

4 timè, non constaret de finibus. † Sed qualiter sunt probandi fines, dic, vt legitur, & notatur in cap. cum causam, de probat. cap. Cum olim. de censibus, quibus cauetur, quòd possunt probari per verba enuntiatiua prolata in aliquo instrumen-

to etiam confecto ad alium finem, & inter diuersas personas, & ibi not. Inn. facit gl. in l. optimam C. de contrah. & commit. stipul. & ratio fuit. † Quia in istis antiquis non potest de facili haberi probatio necessaria, & concludens, ideo admittitur hæc præsumptiua probatio facit, l. si arbiter .ff. de probat. & vt in d. c. Cum causam, Sed pro declaratione materiæ videndum, quid. † Sit limes, quę est longitudo, seu latitudo, spatium à spatio distinguens, & quandoq; in limite nihil pôt consistere, vt quando est valde strictus nam quandoq; solet apponi vnicus lapis. Veruntamen † non sic strictè limites Episcopatus accipiuntur, sed flumina, montes paludes in Episcopatibus solêt esse limites & de hoc limite dicũt quidã, ꝙ est cois vtriusque, & quod in eo fundatur cõe erit. Alii dicũt, ꝙ est nullius. Alii dicunt, & fortè bene, ꝙ talis limes diuisus inter Episcopos intelligitur ipso iure, licet nũquam actus diuisus fuerit. † Vnde si fluuii limes exiccatus, sit per longitudinem, vel per latitudinem, diuisus intelligitur & per iudicẽ arbitrio boni viri actuali signo distinguetur, & si Ecclesia sit in medio limitis in duas Ecclesias diuidet, nisi aliter Episcopi inter se potuerint conuenire; quãdiu autem non fiunt duæ; cõis intelligitur, quo ad parochialia, & Episcopalia iura, sicut arbor in confinia posita, l. arbor .ff. de cõi diui. inst. de re. diuis. §. insula, nec vnus contra alium præscriberet 16. q. 3. c. inter me si autem de illa Ecclesia duæ fieri non possent, superior ordinabit, quòd alternis annis, vel vicibus disponant .ff. de vsufr. l. si rei & l. Quoties, vel dic, quòd illius soli erit Ecclesia, in cuius parte caput positum est .ff. de acq. re. dom. l. ad eos §. fi. Item non potest Episcopus donare alii, quæ sunt in limite, 16. q. 3. cap. licet quæ finibus .ff. de re. vendicat. l. quæ religiosis .ff. de contrahend. emp. l. in modicis principaliter ita, quòd sunt partes eius .ff. de re. uend. qui pro re .ff. de contrahed. emp. in modicis vel vicina sunt, & si non sunt partes eius, nam ratione vicinitatis possent fines confundi, & relinquitur, hoc arbitrio boni viri, nam quædam sunt quæ potius intellectu accipiuntur l. ratum .ff. de solut. Et hæc sunt inteligenda, de Episcopis, de plebibus. † Et scias, quòd parochiæ fuerunt diuise post Aduentum Christi 13. q. 1. c. 1. † Episcopatus vero, & prouincię fuerunt diuisi longè ante Aduentum Christi, vnde vbi prius stabant illi ptincipes infidelium seu eorum sacerdotes fuit statutũ per Apostolos, ꝙ primatus Archiepi & Episcopi constituerentur, vt plenè habetur 80. dist.

11 dist.c.1.& 2. & 40. dist.c.1. In quo ergo. † Ius parochiale consistat,bonum est scire,& dic,quòd in pluribus,primo, vt parochiani diebus festiuis audiant Missam in parochia,vt in c.2.de paroch.& alien.paroch.Secundo,vt sacramenta percipiantur in Ecclesia parochiali seu à presbytero parochię,& vt parochianus ibi sepeliatur c.oĩs de pœnit.& remiss.& clem.dudum in ſ. verum de sepul.Item in præstatione decimarum personalium 16.q.1.c.quæsti.Itẽ in oblationibus fiendis,de consec.dist.1.c. oĩs Christianus.Et verbũ oblatio capiẽ largo modo secundũ Io. And.Et bene,vt compræhendat,quicquid intra limites parochiæ peruenìat,bonus tex.in c.pastoralis de his quę fi.à pręlat.

12 Et per hoc arguit Ant.hic.† Quòd oblationes quæ fiunt imagini depictæ in muro intra limites alicuius parochiæ, cedunt præsbytero parochiali, quod etiam habetur in d. c. pastoralis,& quod ibi not.Host.ad idem c.quoniam.de decim.licet Io. And.fuerit alterius opinionis,sed præmissa opinio mihi magis

13 placet c. cum inter de verb. sign. † Sed an parochiani possunt compelli ad oblationes faciendas,primo uidetur,quod sic,per d.c.omnis Christianus,& c.statuimus 16.q.1.in contrarium allegatur Matt.c.5.Vbi dicit̃ si offers munus tuum ad Altare &c. Et sic nõ loquitur imperatiuè,& ad idem quod habet̃ in Exod. c.25.ibi dicitur ab eo,qui ultro munus offert recipe,&c. Ergo à spontaneo,& non à coacto recipienda est oblatio. Solutio habetur in gl. d. cap. omnis Christianus, & 10. q. 1. cap. sanctorum, & videtur gl. uariasse nam quandoque simpliciter tenet parochianos,ad hoc compellendos, & qñque tenet hoc habere locum cum limitatione,scilicet,quòd si presbyter curatus indiget.Beat. Thom. in q. 86. art. 1. Et ibi in effectu, quo ad

14 præpositum nostrum concludit,quod. † Regulariter istę oblationes quæ fiunt ad vsum sacerdotis,seu pro diuino cultu, non sunt in præcepto nisi in quatuor casibus primus si ratione census debet fieri, puta,quia aliquid tenetur ab Ecclesia ratione cuius soluitur oblatio nomine census, secundus casus si quis est obligatus,ex testamẽto,uel inter uiuos cap. quãto de cens. Tertius casus si sacerdos indiget nam, ex quo impendit spiritualia debet consequi temporalia cap. si Eppiscopus de offic. ord. in 6. Non tamen sacerdos ob hoc debet subtrahere spiritualia,sed superior debet eos cõpellere ad has oblationes iuris remediis. Quartus casus qñ hoc habet cõsuetudo nã in multis locis parochiani semper offerũt dieb. festiuis, quia in aliquibus

locis

locis solent facere oblationes, cum candelis in festo alicuius sancti, & ex quo talis inoleuit consuetudo, possunt ad hoc compelli, vt habetur in cap. ad Apostolicam. de simon. l. priuile-
15 gia in fi. C. de sac. sanc. Eccl. & ibi Bar. † Et scias, quòd oblationes ita sunt de iure Parochiali, quòd si fiant in capellis, seu Altaribus fundatis intra Parochiam, debentur Rectori Parochiali, arg. d. cap. pastoralis cap. ex transmissa. de præscrip. Ex his habes, quòd fines, & quæ finibus cohærent non præscribuntur, nedum in prouinciis, siue in diocœsi, verum idem seruandum in parochiarum limitibus, dummodo ordinatione canonica fuerint distincti.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ sunt soluendę de omni fructu prædii.*
2 *Decimæ sunt de iure diuino.*
3 *Decimarum ex veteri lege quatuor genera debeantur.*
4 *Decimarum compositio fieri potest, & non tollitur persequens priuilegium.*
Si de decima non facit mentionem.
5 *Decimas Monachi tenentur soluere de prædiis nouiter cultis, de quibus decimæ prius soluebantur.*
6 *Decimæ de noualeis debentur Ecclesiæ, in cuius Parochia surgunt.*
Si non surgunt in certa parochia debentur diocœsano.
7 *Decimam soluentes animaduertant soluere, sine deductione seminis, & sumptuum.*
8 *Decimas soluere tenentur Dominus, & colonus, non cui voluerint Ecclesiæ, vel pauperibus, sed Ecclesiæ, cui debentur.*
Nec ab hoc excusantur, propter malitiam clericorum.
9 *Decimas de lucro negociator soluit, deductis expensis, quas facit de pecunia decimata.*
10 *Decimarum priuilegia duo sunt, primum, quòd Domini prædiorum possunt cogi, vt prædia dent colenda talibus, à quibus sine contradictione Ecclesia possit decimas consequi. Secundum, quòd laici Ecclesias donare non possunt.*
Etiam si sunt Reges, nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi.
11 *Decima debent solui statim, cum fuerint recollecti fructus.*
12 *Decima habet etiam priuilegium, quòd de laboribus, quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, non soluatur.*
Hoc non extenditur ad noualia, sed ad templarios hierosolymitanos, &

hospi-

hospitalarios.

13 Decimas de terris ipsorum subtrahere, quas alijs tradunt excolendas, non licet.

14 Decimæ, quòd non soluantur, ex consuetudine fieri non potest.

15 Decima tertia pars, vel minor, quòd soluatur, talis consuetudo non sufficit, nisi à Papa esset approbata.

16 Consuetudo, quæ absque peccato mortali seruari non potest, non valet quantuncunque longa.

17 Decimarum ius à laicis nunquam præscribi potest.
Decimæ quota præscribi potest, & ita fuit iudicatum.

18 Decimas, qui non soluerunt eorum animæ non sunt in via damnationis, si decimæ non petantur à curato, vel ab alio, cui debentur.

19 Regum, & Principum animæ saluantur, qui non obediunt Imperatori, quia Imperator ab eis non petit subiectionem.

20 Decimas soluere tutius est, cum agatur de periculo animæ, vel de eis componere.

21 Decimas in agro nostro Veronensi multi ciues profitentes arma vsurpant, quos vidimus aliquos ferro egestate, & in exilio perire, & nunquam dies claras habuisse, ex quo alios possessores habere non permiserunt.

22 Decima transit ad emptorem, nisi venditor sibi reseruet in contractu.

23 Obedientibus cælum patet, inobedientibus fores infernales sunt continuo apertæ, vestra est electio.

Centesimum Vigesimum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † De omni fructu prædij soluendę sunt decimæ, quidam agricultores diuersa semina in agro seminabant, nec decimam persoluebāt, nisi de vno semine, vnde Papa mandat, quòd de omnibus fructibus prędiorum sine aliqua diminutione, decimas persoluant, cap. ex parte de decim. Et ratio esse potest, quia vna, & eadem res diuerso iure censeri non debet, c.
2 cognouimus 12.q.2. Hic notandum est, quòd. † Decimæ sunt
3 de iure diuino, & ℣ † quatuor genera decimarum, ex veteri le-
4 ge debebantur cap. 1 de decim. Et † super eis componi potest, vnde si compositio super decimis fuerit emanata, non tollitur per sequens priuilegium, si de illa in priuilegio mentionem

5 nem non facit, & ita est priuilegiata, quòd. † Monachi te-
nentur soluere decimã, de prædiis nouiter cultis, de quibus
6 decimæ prius soluebantur. † Pariter de noualeis decimæ de-
bentur Ecclesiæ in cuius parochia surgunt, & si in certa pa-
rochia non sunt debentur diocœsano, qui illam retinere potest,
7 vel alteri Ecclesiæ concedere, cap. quoniam eo.ti. † Et deci-
mam soluentes animaduertant, quòd sine deductione semi-
8 nis, & sumptuũ debent Dñs, & † Colonus decimam soluere,
cui voluerint Ecclesiæ, vel pauperibus, sed Ecclesiæ cui deben
tur, nec ad hoc excusantur propter malitiam clericorum, vt in
9 cap. tua nobis. † Etiam negotiator de lucro decimam soluit
deductis expensis quas facit de pecunia decimata, in cap. pa-
10 storalis eod. tit. † Habet decima duo priuilegia admodum
consideranda, quia magna sunt videlicet, quòd Domini prædiorum possunt cogi, vt prædia dent colenda talibus, à quibus sine contradictione Ecclesia possit decimas consequi, cap. in aliquibus. eod. tit. Aliud est priuilegium, quòd laici ecclesias, vel decimas donare non possunt, etiam si sunt Reges, nec ex eorum titulo præstatur causa præscribendi cap. dudum eo. tit.
11 † Statim igitur recollecti fructus decima fructuum debet sol-
12 ui non deductis expensis: c. cum hoïes eo. tit. † Habet & priuilegium, vt de laboribus quos propriis manibus, aut sumptibus excolunt, aliqui non teneantur non extenditur ad noualia, & ita priuilegium non est interpretandum malitiosè, vt cũ dictum fuerit de laboribus, velint pro laboribus intelligere de noualeis, nam si talis fuisset opinio Papæ expressisset, capit. ad audientiam. eod. tit. Aduertè hoc priuilegium de iure commnni, & de benignitate sedis Apostolicæ concessum templariis hierosolymitanis, & hospitalariis, vt de laboribus terris, & possessionibus quos & quas propriis manibus, vel sumptibus
13 colunt, nemi soluere decimas teneantur. † Tamen non est
eis licitum decimas de terris ipsorũ subtrahere, quas alijs tra-
14 dunt excolendas, Guid. Pap. in decis. 207. † Videamus etiam
an consuetudo possit inducere, quòd decimæ non soluantur. Innoc. tenet, quòd non in cap. in aliquibus ext. de decim. & allegat. cap. quæcunque 16. q. 7. Ita etiam tenet gl. expressè in
15 d. cap. in aliquibus super verb. Consuetudo est, † quòd detur
decima tertia pars, vel minor, talis consuetudo nõ sufficit, nisi
16 à Papa esset approbata. † Quia non valet consuetudo, quæ
absque peccato mortali seruari non potest, quantumcunque

longa,

longa c. quoniã omne de prescrip. Nam tales bonam fidem habere non possent, quia de iure diuino talis decima debetur, ergo nec cõsuetudo locum habere potest, vt dicit d. gl. hoc tenet Io. An. in c. 2 extra de decim. lib. 6. Et ibi Theologorum opinionem recitat, & eos reprehendit, vt in clem. 2. de iud. & ibi idem in d. cap. 2. tenet Guil. De Monte, qui expresse ponit.

17 † Nunquam ius decimale à laicis posse præscribi, & ibi ponit modum per quem recusantes sunt monẽdi, & hæc est communis opinio cano. tamen Host. in tit. de decim. Post multa quæ ibi dicit circa hanc materiam dicit, quod licet decimæ a laicis non possint præscribi, quota tamen præscribi potest, & ibi attestatur, per eum vidisse de consuetudine ita fuisse iudicatum, & determinatum, in curia parlamenti, hæc opinio mihi displicet nam communem teneo cum regula iuris sit in toto partẽ non est dubium contineri, ergo ius in toto idem in parte seruãdum si igitur decima præscribi non potest, ergo nec eius quota præscribi potest, sed audi, quod tibi dico in hoc proposito, quæro igitur qualiter animæ nostrę absoluerẽtur, si non soluamus decimas respõde, quod malè secundũ gl. in clem. 1. de vsur. aduertendum tamen secũdum. Thom. de Aquino, vt refert Archi. in

18 17. q. 7. in c. maiores. † Quod animæ eorum, qui non soluerũt decimas non sunt in uia damnationis, si non petantur à curato vel ab alio cui debentur sicut videmus in simili dicit Io. An. in

19 c. per venerabilem qui fil. sin. legit. † Quod saluantur animæ Regum, & Principum, qui non obediunt Imperatori, quia Im-

20 perator ab eis non petit subiectionẽ. † Tamen tu, qui non consulis, te cõsulo, vt in rebus in quibus agitur de periculo animę, vt tutius agas, tutius est ergo soluere decimas, vel cũ eis com-

21 ponere pro decimis, secundum gl. in d. c. 1. de vsur. † Quia vidi, & quotidiè præsertim in agro nostro Veronensi multos ciues ac alios ferocissimos barbaros profitentes arma deturpantes iura decimarum vnde ob eorum tiraniam luunt pænas tanti sceleris nam modo ferro modo exilio modo egestate pereunt, & nunquam dies claras habent, ex quo alios directos possessores habere non permiserunt itaque solue, quod debes

22 quòd animę, & corpori tuo proderit. † Nec esto immemor, quod decima transit ad emptorẽ fundi nisi venditor, sibi reseruet in contractu Iac. de Aren. Bened. de Plumb. in l. si is cui. ff. de st. li. l. fundus. ff. de fund. inst. l. nominatim. ff. de lib. & post. Alber. de Ros. cõtrarium tenet in l. Sęiæ §. tyranne. ff. de fund.

inst. & l. inter antiquam C. de vsufr. Bar. Cæpol. Cautel. 177. & per gl. in cap. tua de decim. Et hæc opinio vti verior mihi magis placet, ex his habes, quòd teneris ad solutionem decimæ, nedum de vno semine, sed de omni, & quocunque semine in agro seminato, & quòd aliter salua conscientia fieri nõ potest.

23 Animaduerte igitur, quòd. † Obedientibus patet cœlum, & inobedientibus fores infernales sunt continuo apertè, vestra est electio, cordi ad hęreat bonum, & ab eo malum recedat.

SVMMARIVM.

1 *Religionem ingredi nullus debet, nisi habeat legitimam ætatem, & spontaneam voluntatem.*

2 *Religionem ingressus inter legitimos annos, cum consensu parentum suorum, si parentes non reclamauerint infra annum, post annum non poterunt reuocare.*

3 *Religionem ingressus per vim post legitimos annos, si ipse, nec parentes infra annum reclamauerint, postea exire non poterit.*

4 *Religionem profitentes, & ingredientes tria profitentur substantialia paupertatem, castitatem, & obedientiam.*

5 *Dispositio odiosa concepta erga regulares, nõ compræhendit illos, qui promiserunt castitatem, obedientiam, & paupertatem.*

6 *Fratres Sancti Francisci de tertio ordine, vel Iesuitæ, vel mulieres mantellatæ, non dicuntur propriè regulares, cum non compræhendantur in dispositione odiosa facta contra regulares.*

Secus in dispositione fauorabili, quia largo modo videntur sub regula ratione promissionis.

7 *Religiosi, qui dicantur, quando verba capiuntur in larga significatione, tunc omnis Christianus dicitur religiosus.*

Verba quandoque capiuntur latè, tunc compræhendit hominem honestè viuentem.

Verba quandoque capiuntur minus latè, tunc compræhendit clericos.

Verba quandoque capiuntur stricte, tunc compræhenduntur illi, qui professionem subiecerunt se Abbatis Imperio.

8 *Alienus à cultu diuino, tanto magis deuiat à nomine Christiano.*

9 *Nomina debent esse consequentia rebus.*

10 *Religiosi, & clerici officia secularia habere non possunt.*

11 *Professio facta per metum est ipso iure nulla.*

12 *Cõsensus si requiritur in actu oportet, quòd sit spontaneus, & liber, alias non valet, si interuenit metus.*

Iura-

13 Iuramentum, si requiritur ad actum tactura scripturæ non est satisfactum dispositioni, si iuramentum præstatur sine tactura.
14 Aetas, quæ requiritur ad assumendum ordinem, dicitur post septennium.
15 Infanti potest conferri tonsura, si vult transire ad monasterium, alias secus.
16 Professio Monachi ad hoc, vt teneat in masculo, requiritur ætas 14. annorum in fœmina ætas 12. annorum.
17 Aetas apta, ad matrimoniũ carnale, est apta ad matrimoniũ spirituale.
18 Auus si habet patrem, & nepotem in potestate, nunquid pater possit reuocare eum ingressum, inuito Auo, vel possit offerre filium monasterio inuito Auo.
19 Filius est magis astrictus patri, quam Auo.
20 Pater, & Mater si essent discordes, quia pater intendit offerre filium monasterio, matre inuita, & non potest.
21 Pater habet potestatem in filio, non autem Mater.
22 Ratio naturalis magis in spiritualibus, quam in ciuilibus, est seruanda.
23 Filius naturaliter, est obligatus obedire Patri, & Matri.
24 Patris auctoritas est maior in filio, quam auctoritas Matris.
25 Filius est de solo semine Patris, nec concurrit semen maternum, Mater non præstat, nisi formam.
26 Filius sequitur conditionem patris, non autem Matris.
27 Filius est suppositus Matri in educatione, per quadrienium. Et quandoque accipit tutelam pro filio, mortuo marito.

Centesimum Vigesimum Primum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd. † Nullus debet intrare religionem, nisi in legitima ætate, & spontanea voluntate adeo, quòd ætas & voluntas attendenda sunt, ideo ex concilio
2 Maguntinensi statutum fuit, quòd. † Si aliquis inter legitimos annos religionem intrauerit, consensu parentum suorum, si parentes infra annum non reclamauerint, ad Papam, vel Episcopum, vel eius Vicarium, post annum ipsum non poterunt reuocare. † Si vero
3 post legitimos annos, per vim religionẽ intrauerit, & infra annum ipse, nec parentes eius reclamauerunt ad prædictas per-

sonas, postea exire non poterit, cum præsumatur consentire, cap. 2. cum 1. de regul. transf. ad relig. Ratio potest esse quia, quod ab initio non valuit, tractu temporis conualescit, & hic
4 animaduertendum, quod. † Illi proprii dicuntur habere regulam, qui profitentur tria substantialia cuiuslibet religionis approbate videlicet paupertatem, castitatem, & obediẽtiam, vt in c. cum ad monasterium de st. regul. alii vero licet aliqua promittant, non dicuntur propriè habere regulam, sed potius quendã modum uiuendi, licet ille modus sit approbatus à Papa, de quo vide, gl. in clem. 1. de relig. dom. & in clem. cum ex eo de sent. excomm. Ex quo inferri potest, ad q. quotidianam
5 quod. † Dispositio odiosa concepta erga regulares nõ comprehendit illos, qui non promiserunt illa tria substantialia, &
6 ita. † Fratres sancti Francisci de tertio ordine, vel isti Iesuitæ, vel mulieres manteliatæ, non dicuntur propriè regulares, cum nõ comprehendantur in dispositione odiosa secus in fauorabili, quia largo modo videntur sub regula ratione promissionis,
7 factæ superiori eorum. † Sed qui dicantur religiosi quandoque verba capiũtur in larga significatione, & tunc omnis Christianus dicitur religiosus, vnde religio Christiana appellatur c. gaudemus de diuort. c. pro humani de homic. qñque capitur latè, & tunc comprehendit omnem hoiem honestè viuentẽ nõ aũt quemlibet Christianũ, in c. Ecclesia de const. qñque capit minus latè, & cõprehẽdit clericos seculares c. saluator 1. q. 3. qñq; capitur stricte, & solum cõprehenduntur illi, qui per pro
8 fessionẽ subiecerunt se Abbatis imperio. † Qui est alienus à cul
9 tu diuino, tanto magis deuiat ab hoc noie. † Nam noia debent esse consequentia rebus inst. de don. in §. est, & aliud c. cum secundũ de præb. & hic not. q̃ † Clerici, & religiosi habere non
10 possunt officia secularia quasi per to. ti. ne cle. vel mon. ex quo
11 infero, q̃ † professio facta per metum est ipso iure nulla nec est
12 opus, q̃ rescindatur, p actionẽ, quod metus causa. † Non vbicunq; requirit in actu spontaneus, seu liber cõsensus, nõ valet actus si interuenit metus, pro hoc vide gl. not. 33. q. 5. in c. notificasti c. cũ locum de spon. Ratio est, quia licet coacta volũtas, fit voluntas, in c. merito 15. q. 1. & l. si mulier. ff. q̃ met. causa nõ tamen est voluntas spontanea, gl. in c. Abbates quòd met. cau-
13 sa gl. in c. vt circa de ele & li. 6. quæ dicit, quòd. † Si ad actum requiritur iuramentum, cum tactura scripturæ non est satisfactũ dispositioni si præstatur iuramentum, sine tactura, licitè in veri

tate

14 tate, sit iuramentū sine tactura. † Sed quę ætas requiritur ad assumendum ordinem, & dicitur, quòd post septeniū, & quòd potest statim, in principio pueritię post completam infantilē ætatem, quæ in septenio cōpletantur, gl. in c. generalem in cle. de æt. & qual. & ibi habes tex. de ætate requisita ad ordines sacros tamen vide tex. in c. fi. de tem ord. li. 6. qui videtur, quod.

15 † Etiā infanti potest conferri tonsura si vult transire ad monasterium alias secus, idonei vero ad beneficium respectu ætatis,

16 Abb. in c. super inordinata de præbend. † Monachus ad hoc vt teneat eius professio requiritur in masculo ætas 14. annorum cap. significatum de regul. & transf. lib. 6. in fœmina, vero sufficit ætas 12. annorum cap. puella 20. q. 2. Ratio diuer-

17 sitatis est, quia citius pubescit fœmina, quam Masculus. † Vnde ætas apta, ad matrimonium carnale est, apta ad matrimo-

18 nium spirituale. † Vnde quæstio talis assumi potest, si vnus habet patrem, & nepotem in potestate nunquid pater possit offerre filium monasterio inuito Auo, vel nunquid pater possit reuocare eum ingressum inuito Auo, Inn. tenet, quòd sic quia in spiritualibus potius est attendenda, ratio naturalis.

19 † Sed naturaliter filius est, magis astrictus patri quam Auo, & hoc dictum Inn. communiter approbatur, sed satis potest dubitari, nam cum auus habeat nepotem in potestate, nec per istum actum factum, ante pubertatē, potestate Aui eripitur, non video quomodo potest pater in præiudicium Aui, hanc oblationem facere, cum non possit filius, vouere in præiudicium paternæ potestatis, vt tenet Abb. in capitu scripturæ

20 de vot. hinc infertur alia quæstio. † Quid si pater, & mater esset discordes, vt quia pater intendit offerre filium in atro inuita, vel econtra opinio Inn. Est quòd præferatur is, qui contradicit, quia in re communi potior est, conditio prohibentis; vt in regul. in re communi de reg. iur. lib. 6. & in l. Sabinus

21 ff. communi diuid. tamen dicendum est, quòd. † Pater est præferendus cum habebat filium in potestate, & non mater, vt inst. de pat. potest Inn. tamen residet in opinione sua assi-

22 gnat hanc. † Rationem, quòd in istis spiritualibus magis sit seruanda ratio naturalis, quam ciuilis, nam patria potestas est

23 de iure. † Naturaliter enim filius obligatus est obedire matri, sicut patri, motus ex illo Dei præcepto, honora patrem, & matrem, & si auctoritas tanti viri talis & tanta sit mihi vna cum cœteris, vt ei acquiescere liceat, tamen mihi non placet.

placet, quia nõ videtur, quòd in subiecta materia procedat argumentũ allegare illud præceptũ, quòd tenetur honorare patrẽ, & Matrẽ, habet locum, quo ad mores filiorum, non propterea datur intelligi, quòd pater, & mater habeant æqualem au-
24 ctoritatem, & potestatem in filium. † Quia absque difficultate maior est auctoritas patris, quam Matris, & quòd ita res
25 se habeat, videmus in practica seruandum. † Quia filius, est de solo semine patris, nec cõcurrit semen maternum, nam Mater non præstat nisi formam, & ita audiui à pluribus obstetricibus, quę in casu mortis parturientis, ceso eius ventre, viderunt matricem, & ita concluserunt, quòd filii sunt duntaxat patris, & hęc opinio fuit à peritis Medicis approbata, & quòd hęc opi-
26 nio sit communis apud nos percipi potest. † Quòd filius sequitur conditionem patris, non autem matris, l. assumptio. ff. ad l. municip. de incol. & ex omni causa est suppositus patriæ
27 potestati, nec memoria teneo vidisse in iure, quòd. † Filius sit suppositus Matri, nisi in educatione per quadriennium, l. 1. ff. vbi, & apud quẽ pupil. Et in casu mortis paternæ, quia tunc mater iudicialiter accipit tutelam, l. 1. C. quando nul. offic. tu. fung. Ideo resideo in opinione cõtraria Inn. Ex his habes, quòd ad ingrediendam religionem ætas, & voluntas requiruntur, & quòd post ingressum impuberis elapso anno, eum parentes, non possunt reuocare, pubes vero per vim ingressus post annum exire, nec à parentibus reuocari, potest.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si inuita vxore professionẽ fecit, & ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore ad monasterium redire, matrimonium tamen contrahere non debet.*

2 *Vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, & econuerso.*

3 *Votum obligat illum, qui est in potestate, idest ad faciendum id, quod est in sua potestate.*

4 *Obligatio est reciproca inter maritum, & uxorem.*

5 *Vxor potest vendicare maritum de iure diuino, cum eum in sua potestate habeat.*

6 *Vxor dans licentiam marito ingrediendi monasterium, ipsa censeatur uouisse castitatem.*

7 *Vxoris sola licentia non suffiicit, vt professio mariti teneat.*

8 *Mariti ingressus in religionem non potest irreuocabiliter fieri, nisi vxor*

voueat continentiam.

9 *Matrimonium consummatum, non rumpitur per ingressum religionis. Secus si matrimonium non est consumatum.*

10 *Votum, si impeditur aliquo facto intrinseco, non obligatur vouens ad implendum, etiam cessante impedimento.*

11 *Filiusfamilias, an teneatur ad uotum, postquam fuerit liberatus à patria potestate, si uotum erat tale, quòd non poterat, sine consensu patris exequi.*

12 *Regula illa, si non ualet quòd ago, ut ago, in materia uoti ualet, ut malere potest.*

13 *Continentia castitatis includitur sub ingressu religionis.*

14 *Maritus, qui fuerat ingressus in religionem, post mortem uxoris, tenetur redire ad monasterium.*

15 *Religiosus habitus non est illudendus.*

Centesimum Vigesimum Secundum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, quòd. † Qui inuita vxore, professionem fecit, & ei postea restituitur, non compellitur mortua vxore, ad monasteriū redire, matrimonium tamen contrahere nō debet, inuita ergo vxore, quidam ingressus monasterium, coactus est ad eam redire, tandē mortua est illa, quęritur vtrum debeat compelli ad monasterium reuerti, an possit aliam accipere vxorē. Respondet Papa, ꝙ votum non tenuit, vnde ratione voti ad monasterium non tenetur redire, tamen vlterius non poterit vxorem accipere, quia promisit se non exigere debitum carnis quòd fuit in eius potestate, & quantum ad hoc tenuit votum, sed non reddere non erat in potestate viri, sed vxoris, vnde di-

2 cit Apostolus. † Vir non habet potestatem sui corporis sed mulier, & è conuerso, ca. quidam intrauit. de conuers. coniug.

3 Ratio esse potest. † Quia votum meum obligat me ad id, quòd in me est, ideo cum mutuā seruitutem sibi debeant vir, & mulier, & ex quo sunt duo in carne vna, votum non tenuit, respectu primæ uxoris mortuæ, sed respectu futuri matrimonii ad quòd transire non potest, quia votum tenet, hic considerandum est, quòd. † Inter maritum, & vxorem contrahitur re-

4 ciproca, idest repetita obligatio, nam maritus obligatur vxori

&

& vxor marito, ita quòd neuter habet plenam sui corporis po-
5 testatem, c. non debet de consang. affin. hinc est, quòd. † Vxor
potest vendicare maritum de iure diuino cum habeat, eum in
sua potestate quo ad quid sicret dicimus in patre, qui potest
vendicare filium l. prima. §. hanc .ff. de re. vend. capitu. illud
6 de præsumpt. † Vnde quæri potest an vxor dans licentiam
marito, vt ingrediatur monasterium censeatur ipsa uouisse ca-
7 stitatem dicendum est quòd. † Sola licentia vxoris non sufficiat, vt teneat professio mariti, putarem, qnòd vbi vxor fuis-
set certificata, seu fuisset iuris conscia, tunc dando licentiam
tacitè videatur uouere continentiam, & sic non reuocaretur,
ingressus mariti, ratio quia qui vult vnum, videtur velle omne
id per, quòd peruenitur ad illud cap. prudentiam de offic. de-
leg. & l. ad rem mobilem, & l. ad legatum .ff. de procur. cap. vi-
8 dua de regul. transf. ad relig. † Sed ingressus mariti non potest
irreuocabiliter fieri nisi vxor uoueat continentiam, cap. cum
sis de conuers. coniug. Ergo licentiam marito ingrediendi, vi-
detur uouere continentiã, gl. in cap. seriatim 22. dist. cap. qui
vxorem 33. q. 5. arg. cap. veniens de conuers. coniug. procedit ergo istæ tex. in d. cap. Quidam vbi vxor erat istius iuris in-
scia, & potest argui per istum tex. quòd in hoc casu excusat
mulierem ignorantia iuris, verum est, quòd matrimonium
contractũ, per verba de præsenti scilicet religionis ingressum,
& hoc si carnalis copula non est consumata, si vero copula car
nalis consummata fuit, confirmat matrimonium, & illud red-
9 dit fortius. † Ideo consumatum non rumpitur, per ingres-
sum religionis, secus si non est consummatum, gl. not. in cap.
10 qua propter 27. q. 2. Abb. in cap. ex publico. † Sed aduer-
te, quòd vbi uotũ impeditur aliquo facto intrinseco non obli-
gatur uouens ad implendum etiam impedimento cessante,
11 quòd facit ad quæstionem. † Nunquid filiusfamilias tenea-
tur exequi uotum postquam fuit liberatus, à patria potestate,
si est tale, quod non potuit sine consensu patris emitti? d. cap.
12 quidam Inn. contrarium tenet cap. scripturæ deuot. Et † in
materia voti dicendum est, quod illa iuris regula si non ualet
quod ago, vt ago valeat, vt valere potest, de quo in ca. 1. de de-
spons. impub. lib. 6. Vt hic nam maritus, non obligauit se sim-
pliciter, ad continentiam in seculo seruanda sed ad religionis
ingressum, qui tamen valuit, & nihilominus remansit obliga-
13 tus respectu continentiæ seruandę. † Quia continentia in-

cluditur

cluditur sub ingressu religionis, vt in cap. ad monasterium, de stat. regula. Sed si vxor habuit ratum factum mariti, post ingressum, quòd videtur, quando vxor dedit licentiam marito intrandi religionem, quo casu ingressus tenuit, glo. in ca.
14 vxoratus. Hac igitur ratione. † Maritus post mortem coniugis tenetur redire ad monasterium, quia vxor non contradicit, nec maritum reuocauit, ergo post mortẽ vxoris maritus non põt ad seculũ redire, secus si contradicit, vt in casu proposito, quia nõ videtur peccare, si non perficit votum post mortẽ vxoris, nam votum fuit nullum respectu ingressus monasterii, cum tunc nõ haberet consensum habilem, ad se obligandum, requiritur ergo consensus de nouo c. proposuit de coniug. ser. Ego in hanc partem me adducerem, quòd absque alio consensu deberet valere primus consensus, quia pendebat; ex voluntate propria, & si non valuit à principio tractu temporis conualescere videtur, quia mortua vxor fuit, ergo ingressus talis, quòd recipit robur, alias autem esset deludere ingresionem religionis. Ex his habes, quòd nõ licet marito ingredi religionem inuita vxore, & ei restituitur, nec ex vxore mortua tenetur monasterium repetere, denegatur tamen contrahære matrimonium ideo ex hoc, quòd vetatur matrimonium, inclino, quòd tutius sit ingredi ad monasterium, ex hac causa, subiiciens me tamen sanioribus Iurisperitis, moueor conscientia,
15 quia. † Habitus religiosus non est illudendus, & vidi quam plurimos laceratores habitus religiosi bonam vitam ducere.

SVMMARIVM.

1 *Vota possunt elemosynis redimi, vel in aliud commutari intercedente superioris auctoritate, & iusta causa mutandi, vel redimendi.*

2 *Votum peregrinationis, an possit redimi elemosynis, vel commutari in aliud, necessitate instante.*

3 *Votum ex arbitrio superioris, qui consideret qualitatem vouentis, et causam commutationis, an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum, aut alia probabili causa sit commutandum.*
Superior super antedictis dispenset.

4 *Votum an sine causa possit redimi, vel commutari.*

5 *Ieiunia autem necessaria, quæ sunt inducta ab Ecclesia, non possunt commutari, nec redimi, sine causa existenti.*

6 *Ieiunia data per sacerdotem, pro pœnitentia ipsius, arbitrio possunt commutari, sed sine arbitrio secus.*

7 *Votum emissum calore iracundiæ non ualet.*
8 *Votum tria habere debet deliberationem, propositum voluntatis, & promissionem subsequentem.*
9 *Votum ex facilitate emißum tale votum obligat.*
10 *Blasfemanti per iracundiam non remittitur pœna.*
Nisi esset blasfemia, quæ inducet mentis alienationem, sicut in ebrio.
11 *Calor iracundiæ quando in totum vitiat consensum, iuramentum, non obligat.*
12 *Iuramentum factum per iracundiam non obligat.*
13 *Votum causa mortis non valet, nec ligat.*
14 *Vota illa quatuor ideſt, in voto hyerosolimitano, in voto sancti Iacobi, in voto visitando, limina Apostolorum Petri, & Pauli, & in voto religionis.*

Centesimum Vigesimum Tertium Priuilegium.

1
2 Ecclesia gaudet priuilegio. † Quòd vota possunt Elemosynis redimi, vel in aliud commutari, intercedente superioris auctoritate, & iusta redimendi, vel mutandi causa. † Si igitur quis fecerit votum peregrinationis, quæritur vtrum tale votum possit redimi elemosynis, vel commutari in aliud, necessitate instante. Respondet
3 Papa, † quòd hoc pendet, ex arbitrio superioris, vt ipse consideret diligenter qualitatem vouentis, & causam commutationis, scilicet an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarum, aut alia probabili causa, vt scilicet peregrinatio, vel commutatio magis sit Deo accepta, & secundum hoc, super hoc dispenset, cap. 1. de vot. & vot. redempt. Ratio hæc esse potest, quòd requiritur arbitrium superioris ob commutationem voti, vt videat causam, quæ magis sit accepta Deo, & secundum eam dispēset. Hic igitur cōsiderandum venit, quòd votum in aliud votum commutari potest, iniuncta auctoritate superioris, &
4 adiecta iusta causa à superiore consideranda. † Sed quæro an sine causa votum possit redimi, vel commutari, vota sunt à principio voluntaria possunt redimi, vel commutari causa existente in vouente, dummodo commutetur, vel pro redemptione det aliquid magis vtile, & Deo magis acceptum, hoc tenet, in rubrica Inn. de obseru. ieiu. & sequitur Archid. in cap. præsbyter

sbyter 82.dist.probatur per c.ex multa in fi.Vbi dicitur alternatiuè loquendo, si necessitas exigat, vel vtilitas persuadeat, sufficit ergo alterum illorum, & ex illo tex. infertur ad limitationem,vt tunc commutatio debeat esse vilior, quando necessitas, nõ suggerit cõmutationem voti, nam ibi dicit,quòd sufficit necessitas,vel vtilitas,ergo in casu necessitatis non requiritur melior vtilitas,vnde surgit hęc commutatio voti,cum sit de iure diuino, cap.magnæ.de vot. & vot.redemp.hæc autem respiciunt,vota voluntaria. † Ieiunia autem necessaria, quæ sunt inducta ab Ecclesia,non possunt commutari, nec redimi,sine causa existenti in ipso obligato Inn.in d.Rub. † Ieiunia vero data per sacerdotem pro pœnitentia ipsius,arbitrio possunt commutari, sed sine arbitrio secus, sic gl. intelligit in d. cap. præsbyter. † Aliquando quis emittit votum calore iracundiæ,an valeat,dicitur quòd non cap.dudum. de conuer sat. coniug. quam Rom. sequitur pro singulari in singularibus suis in singul. incipiente volo commentare,vbi inter alias allegat sanctum Thom.qui dicit,quòd in voto requiruntur. † Tria deliberatio, propositum voluntatis,& promissio subsequens, sed in tali casu iracundiæ non est deliberatio, gl. in cap. neque uiduas 27. q. 1. aliquando. † Quis emittit votum ex facilitate,an tale votum emissum obligat,& dicendũ quòd sic,Host. in summa.de malefi.dicit. † Quòd blasfemanti,per iracundiam nõ remittitur pœna,& hoc limitat Abb.in c.2. de malefi. Nisi esset tanta blasfemia, quæ induceret mentis alienationẽ, sicut de ebrio, capitu. à crapula. de vi. & hon.cl. Et hoc maximè,quando procedit iracundia, ex iusto furore,secus si in dando operam rei illicitæ, puta post amissionem in ludo, Abb. in d.c.2. Fely. in cap. si vero,& in cap.sicut.de iur.iur.quòd quando. † Calor iracundię in totum vitiat consensum, iuramentum, non obligat, quãdo iracundia inducit cecitatem mentis, secus si non est tanta iracundia, & ibi dicit Fely. ꝙ qñ Ecclesia militans est incerta, de gradu furoris, & de non consensu iurantis,eligit tutiorem partem Rom.in singul. 407. incip.Volo commentare, vbi dicit, † quòd iuramentum factum, per iracundiam non obligat l. 2. C. ad l. Iul. maie. Et † an votum mortis causa valeat, dicitur, quòd non valet,nec ligat, sicut nec iuramentum, sicut enim ligat iuramentnm propter periculum mortis,ita nec votum cum paribus passibus ambulent,Abb. in cap. debitores, &c. licet de voto,& vot. redemp.

Sed quis est superior cuius auctoritate, vota possint commuta
14 ri. † Quo ad quatuor vota solus Papa dispensat, scilicet in voto religionis, in voto gyerosolimitano, in voto sancti Iacobi, & voto visitandi limina Apostolorum Petri, & Pauli. Ex his habes, quòd votum mutari potest ex causa.

SVMMARIVM.

1 *Diocæsanus non debet molestare monasteria, præterquàm, pro causa correctionis.*

2 *Oblationes factæ monasterio cedunt monasterio, nec Episcopus valeat sibi vendicare.*

3 *Eps præter correctionẽ non põt aliquod granamẽ imponere monasteriis.*

4 *Monasteria sunt exempta à communibus obsequiis, nisi aliqua lege specialiter obligentur.*

5 *Monasteria aliqua ita sunt priuilegiata, quòd non recognoscunt, nisi Summum Pontificem.*

6 *Oblationes, quæ fiunt in eorum Ecclesiis priuilegiatis non cedunt, nec Episcopo, nec Ecclesiæ curatæ, sed ipsis locis religiosis.*

7 *Monasteria priuilegiata habent Abbates, quibus magis monachi astricti sunt, quàm Episcopo loci.*

8 *Religiosus cuiuscunque ordinis non potest habere peculium.*
Peculium capitur pro proprio, seu proprietate.

9 *Religiosus de licentia Abbatis potest habere peculium, seu administrationem peculij.*

10 *Monachi pretio non recipiuntur in monasteriis.*
Qui dederit, & receperit puniatur.

10 *Religiosi habentes peculium, nisi ex permissu Abbatis à communione altaris deponetur, si in extremis non restituerit, inter fratres non accipiat sepulturam.*

12 *Ingrediens monasterium sub hac conditione, quòd possit retinere bona sua debet, intelligi, quo ad vsumfructum.*

13 *Religioso conceditur vsusfructus, & denegatur proprietas, vt possit uti aliqua commoditate.*

14 *Religioso expedit non habere, nec vsumfructum, nec proprietatem pro salute animæ.*

15 *Legatum factum religioso, ab amico, vel consanguineo, hac conditione, quòd non acquiratur monasterio, non valet.*

16 *Legatum factum seruo immediatè ius acquiritur Domino.*

17 *Seruitus spiritualis dicitur strictior.*
Religiosus potest habere administrationem legati sibi facti in casu licito, puta, vt

puta, vt dispensaret ad pios vsus, vel vt conuertat ad vsum vestimentorum, vel librorum.

Bona legata non potest administrare, tamquam bona propria.

Centesimum Vigesimum Quartum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio. † Quòd diocœsanus, nõ debet molestare monasteria, prẽter quã, pro causa correctionis, nec eis oblata sibi vendicare. Archiepiscopus grauabat monasteria sua, & ea quæ offerebantur ibidem, ibi vendicare volebat, vnde Papa Iubet, nec ipse, nec præsbyteri sui, valeant mona-
2 steria molestare præter causam disciplinæ. † Et si quæ oblationes eis factæ fuissent, nihil sibi debeat vendicare, sed totum monasterio proficiat, c. 1. de stat. monach. Ratio fuit hęc, quia.
3 † Prẽter correctionem, non põt Episcopus aliquod grauamen
4 imponere monasteris. † Nam monasteria sunt exempta à communib. obsequiis, nisi aliqua lege specialiter obligẽtur, & hęc regula est hic, ad hoc est tex. c. quam sit. in fi. 18. q. 2. Hic considerandum venit, quòd monasteria sunt sub cura Episcoporũ
5 c. Abbates 18. q 2. c. cum venerabilis. de relig. dom. † Verum sunt, & aliqua monasteria, ita priuilegiata, quòd non recognoscunt nisi summum Pontificem, hinc est, quòd. † Oblationes
6 quæ fiunt in eorum Ecclesiis, nõ cedunt nec Episcopo, nec Ecclesiæ curatę, sed ipsis locis religiosis, quibus à fidelibus offerri
7 contingit cap. nimis. de excess. prælat. Et aduertẽ, quòd † Monasteria illa priuilegiata habent Abbates, quibus magis monachi astricti sunt, quam Episcopo loci glo. in capit. qui resistit 11. q. 3. Olim quodlibet monasterium recognoscebat prælatum per se, sed hodiè multæ sunt religiones, ad inuicem collectę habentes patrem Abbatem, cui obedientiam pręstant, & qui, ob eius negligẽtiã, deponi potest, c. si quis Abbas 18. q. 2. eo maximè, quando monachos, & exigentia monasterii non cu
8 rasset. Hinc infertur, quòd. † Nullus religiosus cuiscunque ordinis potest habere peculiũ, et hic capio peculium pro proprio, seu proprietate, l. cogi. ff. ad Trebel. Quòd est intelligendũ de religiosis strictè sũptis, scilicet qui profitentur illa tria substãtialia regulæ, paupertatẽ, obediẽtiẽ, & castitatẽ, c. cũ ad monasteriũ de st. monac. Nam isti propriè dicuntur strictè religiosi,

Sed

9 † Sed an de licentia Abbatis possunt habere peculium, seu administrationem peculii, & dicendum, quòd sic, quod tamen intelligendum, pro vtilitate monasterii, vel pro se ipso alendo cap. insinuante qui cler. vel vo. secus autem, si vellet habere, vt disponeret, ad libitum, quia tali casu Abb. Hoc non posset concedere, quinimo, nec Papa cap. Cum ad monaste-
10 rium allegatum, vnde Lateranēse Concilium statuit. † Quòd monachi precio non recipiantur in monasteriis, nec quòd soli per parochias habitent, quia non est, qui subleuet eum si
11 ceciderit, & qui dederit, & receperit puniatur. † Et qui peculium habuerit, nisi fortè ab Abbate fuerit ei, pro iniuncta administratione permissum, à communione Altaris deponetur, & qui cum peculio in extremis inuentus fuerit, & non restituerit, nec oblatio pro eo fiat, nec inter fratres accipiat sepulturam, & ita hic vides, in quam pœnam incurrunt contra-
12 facientes. † Sed si quis ingrederetur monasterium, sub hac conditione, vt valeret retinere bona sua, debet intelligi, quo ad vsufructum, tex. in l. si vno .ff. loc. Ergo retinendo vsumfructum videtur retinere peculium, sed aduertè, quòd superius
13 dixi de peculio, idest proprietatè. † Vnde vsusfructus conceditur, vt vti valeat aliqua commoditate, sed proprietas denegatur, cum non studeat, cui sit relinquenda, vel quòd bene, vel male se habeat, & ita deuietur ab orationibus, sed ego sum in
14 hac opinione. † Quòd tutius sit, pro salute animæ, vt non habeat nedum vsumfructum, nec proprietatem, sunt enim diuersa, quæ in eodem subiecto remanere non possunt, considera illa tria substantialia, quæ promisisti tempore tui ingressus in monasterium, non ne promisisti castitatem, obedientiam, & paupertatem, si tibi cura erat rebus secularibus gaudere, libera erat voluntas à principio, sed postquam, à religione capta fuerit, non licet salua conscientia in rebus secularibus immiscere, caueant igitur religiosi, qui talia faciunt, sumpta hac
15 occasione. Quæri potest de not. † Quæstione, quid si ab amico, vel à consanguineo religioso aliquid relinquatur hac adiecta conditione, vt nihil acquiratur monasterio, nunquid valeat relictum, & videtur quòd non, quia continet in se repugnantiam, nam si relinquatur religioso, ergo necessario mo-
16 nasterio, 18. q. 1. cap. vnico. † Nam si quid relinquitur seruo immediatè ius acquiritur Domino ita, quòd per momentum ius non consistit in persona serui l. placet .ff. de acq. hęred.

reli-

religiosus autem est magis astrictus monasterio, quam seruus
17 Domino, vnde † Seruitus spiritualis dicitur strictior 54. dist. in c. multos, vide in simili, per Inn. & alios in cap. in præsentia. de probat. Ergo tale relictum non debet valere, saltem quo ad sui formam, arg. in cap. solicitudinem. de appel. & in reg. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. vnde in hac quæstione Bar. in Auth. excipitur contra C. de bon. quæ lib. concludit, vt relictum valeat, debent illa verba intelligi, vt nihil acquiratur monasterio scilicet respectu vtilitatis, non autem respectu iuris, & est sensus, vt monasterium permittat conuiuentibus oculis illum habere administratiouem relicti, sicut & seruus dicitur habere proprium, vt in l. 3. ff. de manum, facit quod legitur, & not. in l. Lucius §. tres hæredes. ff. ad Trebell. Hoc dictum, vt salua sit auctoritas Bar. intelligitur quando religiosus haberet administrationem illius relicti, in casu licito puta, vt dispensaret ad pios vsus, quod etiam est licitum religioso, vel, vt conuertat ad usum uestimentorũ, uel librorum, indirectè tamen his ultimis casibus aliqua vtilitas acquiritur monasterio, quia releuatur ab his oneribus, non tamen debet intelligi, vt ad libitũ religiosus illa bona administraret, tanquam propria, quia etiam Papa hoc facere non posset, vt in d. cap. cum ad monasterium, sed dubium est, vltra Bar. Quid si Abbas nolet consentire, vt iste habeat administrationem, credo, quod relictum non valeat ex defectu conditionis, & sic remanebit pœnes granatum, l. vnica C. de caduc. toll. Ex his habes diocesano non licere molestare monasteria, nisi ex causa disciplinæ, nec oblata eis aufferrè immo proficiant.

SVMMARIVM.

1 *Cecus, & pauper non tenentur ad collectas.*
2 *Ecclesia est clypeum miserabilium personarum.*
3 *Afflictio non est danda afflicto.*
4 *Creditor si consentit, vt res obligata vendatur, non per hoc videtur remittere ius suum.*
5 *Ecclesia de dote sua non tenetur soluere tributum.*
6 *Cæci & pauperes sunt miseratione digni.*
7 *Elemosyna de pedagio illicito, restitutioni subiecto, non est facienda.*
8 *Pedagia clerici, seu vectigalia etiam licitè statuta per Dominos temporales soluere non tenentur.*

Peda-

9 *Pedagiũ est onus personale, et psona clerici nullo modo est subiecta laico.*
10 *Gabellam an possit clericus fraudare, nedum clericus, sed etiam omnes extranei licitè defraudant, seu non soluunt, ex quo non est legitimè impositum.*
11 *Episcopi possunt facere Ecclesias censuales, imponendo nouum censum Ecclesiæ.*
12 *Episcopi auctoritas, ubi interuenit, non præsumitur colluſio.*
13 *Episcopus bona Ecclesiæ, sine causa, alienare non ualet.*
14 *Monasteria tenentur contribuere in visitationibus, quas facit Archiepiscopus licet monasteria sint exempta à lege diocœsana.*
15 *Hospitalia qualiacunque sint, an Archiepiscopus, uel Episcopus uisitare possit.*
Visitare potest in tribus casibus.

Centesimum Vigesimum Quintum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Cæcus, & pauper non teneantur ad collectas, fuit ergo conquestus quidam cæcus coram Papa, quòd ipse compellebatur ad soluendas collectas, pariter cum aliis, non habito respectu ad cecitatem suam, vnde eius Beatitudo mandat Episcopo loci, quòd hoc fieri nõ permittat, c. licet de cens. Ratio fuit hęc, quia iniquũ est eũ, qui taliter afflictus est, in collecta affligere, cũ ei debeat potius, ex collecta, si esset necesitas subueniri, hic igitur cõsiderandũ. † Quòd Ecclesia, est clypeũ miserabiliũ personarũ, & † quòd afflictio non est danda afflicto, sed quando consensisset soluere, quo casu censeatur sibi præiudicare, aut prædia erant tributaria aliis, quam Patrono, & tunc si patronus contulit, de consensu dominorum, videtur domini remisisse ius, quòd habent, arg. l. caius. ff. de pign. act. Quòd intelligo, in dotè necessaria facta Ecclesiæ, alias autem videretur dominus cõsensisse, vt transeat cum onere suo, arg. l. sicut. ff. quibus modo pig. vel hypot. sol. vbi patet.
2 † Quòd creditor habens rem obligatam consensit, vt vendatur, non per hoc videtur remittere ius suum cap. ex literis de pign. aut domini contradixerunt, & non valet, quod agitur, arg. cap. potuit si autem dominus ignorauit, credo distinguendum, pro vt distinguit, gl. in cap secuudum canonicam

5 cam 23. q 8. quæ est memoria digna. † Quia Ecclesia de dote sua non tenetur ad tributum, ideo si soluisset quoquomodo non intelligeretur sibi præiudicasse, nisi tributum antea esset impositum rei datæ postea in dotem Ecclesiæ, quia tunc de ea soluitur decima, gl. in c. 1. de cens. sed cum dicatur in tex.
6 † Quòd illi cæci, & pauperes sunt miseratione potius digni,
7 quam collectis affligẽdi, potest de tali quæstione quæri. † An de pedagio illicito, restitutioni subiecto, elemosyna sit facienda, & dicendum, quòd non cap. ex transmissa. de decim. c. in
8 summa 14. q. 5. Scias tamen. † Quòd clerici non tenentur soluere pedagia, seu vectigalia etiam licitè statuta per dominos
9 temporales. † Quia pedagium est onus personale, & persona clerici nullo modo est subiecta laico, dic, vt in cap. quamquam
10 de cens. lib. 6. & ex hoc infertur quęstio ad quęstionem. † Nunquid clericus possit libere fraudare gabellam, dic, quòd nedũ clerici, sed etiam omnes extranei licitè defraudant, seu non soluunt, ex quo non est legitimè impositum, quia non cadit fraus propriè hoc casu, sed potius, quis euitat grauamen, sed ipsi ciues, qui communi consensu, sibi imposuerunt, non licite fraudant, quia in eorum præiudicium non bene potuerunt hoc statuere, & hæc sunt de mente Bart. in l. vectigalia
11 ff. de public. † Verum Episcopi possunt facere Ecclesias censuales, imponendo nouum censum Ecclesiæ, cap. constitutus. de relig. dom. & cap. cum venerabilis. de cens. Et hoc in-
12 tellige ex iusta causa, sed sine causa iusta non potest. † Tamen vbi interuenit auctoritas Episcopi, non præsumitur collusio, arg. in cap. nisi. de præbend. & ita auctoritas Episcopi,
13 non sufficit, vt Ecclesia efficiatur censualis. † Nam quemadmodum Episcopus non ualet alienare bona Ecclesiæ, sine causa. capit. sine exceptione. duodecima. quæstione secunda. Ita & fortius nec censum imponere, cum sit quædam alie-
14 natio iuris Ecclesiæ, verumtamen. † Monasteria tenentur contribuere in visitationibus, quas facit Archiepiscopus, licet igitur, quòd monasteria sint exempta à lege diocœsana, vt in capitu. dilectus. de off. ordi. Tenentur nihilominus ad procurationem præstandam, ratione visitationis, ex quo infertur, quòd illa Theorica est falsa, quæ habet, quòd ea, quæ consistunt in dando, sunt de lege diocœsana, nam procuratio consistit in dando, tamen ab ea monasteria sunt exempta, de quo vide, quid dixit Abba. in capitul. primo de

15 ſt. regul. hinc quæritur. † An Archiepiſcopus, vel Epiſcopus poſsit viſitare hoſpitalia qualiacunque ſint, vide per Fed. conſ. 46. Et conclude tres caſus. Primus quando certum eſt hoſpitalia eſſe religioſa, vt puta auctoritate Epiſcopi fundata, & hæc indubie viſitantur per Epiſcopum, & Archiepiſcopum c. 1. de cenſ. lib. 6. Secundus caſus quando conſtat, quòd ſint fundata auctoritate Epiſcopi, ſed habent ſigna religionis, & publicitatis, vt quia habent campanile cum campana, & ibi publicè celebratur quotidie, quia præſumptio eſt, quòd ſint religioſi, vt not. Arch. de conſec. diſt. 1. cap. nemo Abb. in cap. patentibus. de priui. Tertius caſus eſt, magis dubitabilis, quando conſtat, quòd ſint hoſpitalia priuata, & ſentit Fed. Quòd poterit adhuc viſitare, ex quo ſunt deputata ad vſus pios, loquitur tamen de hoſpitali infectorum, vel leproſorum, cap. 2. de Eccl. edif. Sed fortaſsè in hoc caſu eſt diſtinguendum, quòd aut viuit ille, qui hoſpitale erexit, & non poterit Epiſcopus eo inuito illud viſitare, quemadmodum, & domum propriam alicuius priuati, aut ille deceſsit, & voluit hoſpitale remanere in ſuo ſtatu, & tunc ſuperior poteſt illud viſitare, arg. in Auth. de Eccl. tit. §. Si quis ædificationem, & facit quod dixit Abb. in cap. inter dilectos. de donat. Ex iſtis habes in ſpecie, quòd cæci, & pauperes non tenentur ad collectas, cum eſſet addere afflictionem afflicto, ſed miſerendi.

SVMMARIVM.

1 *Penſiones antiquæ, ſunt ſoluendæ, ad antiquam monetam, ſiue ad eius eſtimationem, ſi non eſt in vſu.*

2 *Penſio eſt ſoluenda ſecundum quòd ab initio fuit conſtituta.*

3 *Filius debita patris ſoluere tenetur, ita prælatus ſui prædeceſſoris, pro Eccleſiæ neceſſitate contracta.*

4 *Eccleſia an teneatur vltra vires hæreditarias, ſi non confecit inuentarium.*

5 *Hæreditas delata Eccleſiæ intelligitur delata in quantum non eſt onerosa.*

6 *Prælatus, qui mutuat pecuniam ipſius Eccleſiæ aliis, non dicitur malè adminiſtrare res Eccleſiæ, ideo non incidit in pœnam legis.*

7 *Elemoſynam indigentibus Eccleſia facere tenetur.*

8 *Prælatus obligans Eccleſiam, pro debitis alienis, ipſo facto ſuſpenditur ab adminiſtratione temporalium, & ſpiritualium, & Eccleſia non*

tenetur.

9 Prælatus, qui Ecclesiæ pro alienis debitis grauat, si fide iubeat pro alio, si recipiat mutuum siuè alienam obligationem in se, incurrit in pœnam suspensionis.

Idem si recipit mutuum pro facto suo, obligando Ecclesiam, nisi receperit pro sua substentatione.

10 Prælatus suspensus, an incurrat irregularitatem celebrando.

11 In pœnis stricta interpretatio fieri debet.

Centesimum Vigesimum Sextum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Ad antiquam monetam, vel si non est in vsu, ad eius æstimationem soluendę sunt pensiones antiquæ, vnde Rector Ecclesiæ soluebat certam pensionem annuatim canonicis maioris Ecclesiæ, & illam aliquot annis soluit ad monetam antiquam, in qua pensio fuerat ab initio constituta, postea alia moneta maior fabricata fuit, canonici exigebant pensionem sibi solui de meliori moneta, ex integro hinc mandat Papa quibusdam, quatenus canonicos illos faciant manere contentos solutionis prioris pecuniæ, vel si non est vsu, contenti sint æstimatione pensionis antiquę cap. pen. de cens. Ratio autem hæc esse potuit, quia initiũ spectatur, ideo si moneta non est in vsu, in æstimatione soluendę sunt pensiones, quadere ani-

2 maduertendum est, quòd. † Pensio soluenda est secundum, quòd ab initio fuit constituta, satisfaciendum est ergo de debito secundum monetam currentem tempore contracti debiti, & si illa non est in vsu, debet solui æstimatio, ex quo infertur, quòd ex quo pecunia non est in vsu, non potest solui debitum, licet esset in vsu tempore debiti contracti, de quo per Inn. & Host. in cap. quanto de iur. iur. & per Bal. in l. Paulus

3 .ff. de solut. hic aduertendum censeo, quòd. † Sicut filius debita patris soluere tenetur, ita prælatus sui prædecessoris, pro Ecclesiæ necessitate contracta, cap. 1. de solut. Hinc quæstio

4 notabilis in ecclesia. † An Ecclesia teneatur vltra vires hæreditarias, si non confecit inuentarium, gl. in cap. 1. de testam. sentit, quòd sic Bal. contrarium tenet in l. fi. C. de iure delib. & expræsius Bar. in l. 1. C. de sac. san. Eccl. Nam fiscus non te-

5 netur, vt not. in d. l. fi. ergo nec Ecclesia. † Hæreditas enim de-
lata Ecclesiæ, intelligitur delata in quantum non est onerosa,
ne indirectè alienentur bona Ecclesiæ not. in Auth. sicut C. de
6 sac. sanc. Eccl. † Sed quid si prælatus, qui mutuat pecuniam
ipsius Ecclesiæ aliis, non dicitur res Ecclesiæ malè administra-
re. ideo non incidit in pœnam, de qua in c. Si quorumdam. de
7 solut. quia. † Cum Ecclesia teneatur facere eleemosynam in-
digentibus 16. q. 1. c. quoniam, ita & pecuniam mutuare, &
not. hoc singul. dictum, non ergo potest redargui prælatus, si
mutuat indigentibus pecuniam Ecclesiæ, sed hoc intellige
8 quando Ecclesia abundat, verum. † Si prælatus obligaret
Ecclesiam pro debitis alienis, ipso facto est suspensus ab ad-
ministratione temporalium, & spiritualium, & Ecclesia non te-
9 netur d. cap. Si quorundam, ideo. † Hic nota, quòd pœna hu-
ius cap. habet locum in eo, qui grauat Ecclesiam pro alienis
debitis, ex quo infertur, quòd siue prælatus fideiubeat pro
alio, siue recipiat mutuum, siue alienam obligationem in se,
semper incurrat pœnam d. cap. idem si recipit mutuum pro fa-
cto suo, obligando Ecclesiam, nisi receperit pro sua sustentatio
ne, secundum Doc. Nam tunc non obligat pro alienis debitis,
10 sed propriis ipsius Ecclesiæ. In dubium venit. † Nunquid sus-
pensus tali casu, de quo supra incurrat irregularitatem cele-
brendo, Host. tenet, quòd sic, per ca. 1. de re. iud. lib. 6. Contra-
rium tenuit hic Io. And. Quia non est suspensus ab officio, idest
ab ordine, sed ab administratione Ecclesiæ, tam in spiritua-
bus, quam in temporalibus, & hoc videtur verius, maximè.
11 † Quia in pœnis debet fieri stricta interpetratio, cap. is qui. de
sent. excomm. lib. 6. Esto ex his memor, quòd pensio debet
solui de pecunia currenti tempore contractus, & si non est in
vsu, soluitur æstimatio.

SVMMARIVM.

1 *Altare motum, vel lapis fractus reconsecrabitur.*
2 *Oleum non consecratum potest cõmiscri Oleo consecrato, & totum erit consecratum.*
3 *Magis dignum trahit ad se minus dignum.*
4 *Vinum simplex, si commisceatur cum uino consecrato, an efficiatur tota sacrum, nam si post transubstantionem factam per sacerdotem in altari apponeretur vinum in Calice remanet vinum, nec assumit naturã sanguinis*

sanguinis Christi.

5 *Sanguis non est sine corpore.*

6 *Corpus Christi cum sanguine sicut verum in Hostia est, ita in Calice est verum corpus Christi cum sanguine.*

7 *Altare, vel Ecclesia quibus modis reconsecratur, vel reconciliatur.*

8 *Ecclesia reconciliatur per effussionem sanguinis, et per effussionē seminis.*
Item si excommunicatus in ea sepeliatur.
Item si notoriæ ab excommunicato fuerit consecrata.

9 *Ecclesia cuius expensis reconcilianda.*

10 *Ecclesia reconcilianda expensis Episcopi, vel expensis violatoris, si scitur, Episcopus, si consecrauit Ecclesiam indotatum, potest cogi de redditibus suæ Ecclesiæ, vel patrimonij sui illam dotare.*

11 *Ordinis Episcopalis, quæ non sunt committi non possunt non Episcopo.*

12 *Consecratio virginum, ordinatio clericorum, consecratio Ecclesiarum, & similia incumbunt Episcopo.*
Quæ tamen sunt iurisdictionis demandari possunt.

13 *Papa non potest dare potestatem non sacerdoti conficiendi Corpus Christi, quia illud est distributum in dispositione diuina.*

Centesimum Vigesimum Septimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Si Altare motum fuerit, vel lapis fractus fuerit, Altare, recō
2 secrabitur. † Et oleum non consecratum potest commisceri oleo cōsecrato, & totum erit cōsecratum, vnde casus est, quòd Altare motū fuerit, vel tabula superior enormiter fracta, debet iterum consecrari. Item oleum consecratum potest immisceri oleo non consecrato, & dicetur totum consecratum, cap. quòd in dubiis de consec. Eccl. vel Alt. Ratio esse potuit, quia lapis mota, vel enormiter fracta debet iterum consecrari, & oleum prædictum etiā
3 consecratur. † Quia magis dignū trahit ad se minus dignum, hic igitur cōsiderandum, quòd ea, quæ religiosis adherent, religiosa censentur, si oleū nō sacrū, immixtū cū oleo sacro, totū
4 sacrum efficitur, quid erit. † Si vinū simplex commisceat cū vino consecrato, an efficiatur totū sacrum, nā si post transubstantionē factam per sacerdotem in Altari apponeretur, vinum in calice, remanet vinum, nec assumit naturam sanguinis Christi cap. cum Marthe. de cele. Miss. Doc. soluunt tripliciter. Primo,

quòd

quòd oleum consecratum non desinit esse oleum, stat ergo in
sua natura, ideo commistum cum alio oleo, fit confusio, sed vi-
num post consecrationem desinit esse vinum, & efficitur san-
guis Christi, ideo cum fuerit vinum alterius naturæ, non fit
commistio, credo etiam, quòd alia ratio fortior dari potest,
nam post consecrationem, non est ibi purus sanguis Christi,
5 quia. † Non est sanguis, sine corpore, vt not. d. cap. cum
6 Marthe. vnde. † Quemadmodum in Hostia est verum cor-
pus Christi cum sanguine, ita in Calice est verum corpus Chri
sti cum sanguine, & ibi videbis, quare sunt ista duo sacramen-
ta, & non vnum tantum, merito vinum, postea impositum, vel
alius liquor non transit in sanguinem, quia non est ibi purus,
liquor sanguinis, & hæc ratio iudicio meo fortius stringit, quã
ratio Doct. Secunda ratio, quia sicut sanguis est in commu-
tabilis, ita est in commistibilis. Tertia, quòd hoc procedit vir-
tute sacramenti, sed alia præcedens mihi verior videtur, sed
7 videamus. † Altare, vel Ecclesia quibus modis reconsecra-
tur, vel reconciliatur, Primus enim est casus cum dubitatur,
an Altare fuerit consecratum, Secundus casus quando mensa
Altaris est mota, Tertius quando enormiter fracta, c. ligneis
8 eo. ti. † Primus casus in quo Ecclesia polluitur, & indiget re-
conciliatione, est per sanguinis effusionem, Secundus per ef-
fusionem seminis, Tertius quando Ecclesia fuit reparata in
aliis etiam duobus casibus reconciliatur Ecclesia, vt si in ea se-
peliatur excommunicatus, vel si notoriè ab excommunicato
fuerit consecrata, debet iterum reconsecrari, quid si ex tem-
poris vetustate tectum destructum, & consumptum corrue-
ret, firmis remanentibus parietibus, & firma remanente men
sa Altaris, tamen passa modicum damnum, reparato tecto,
& Altari, non debet consecrari, cum paries in sua integrita-
te permanserit, nec Ecclesia, nec Alta re propter causam præ-
9 dictam, debet denuo consecrari, cap. ligneis eo. tit. † Sed
quando casus euenerit, cuius expensis, debeat venire Episco-
pus ad Ecclesiam reconciliandam, cap. conquerente de offic.
ord. dicit, quòd Episcopus debet hoc facere expẽsis suis, quia
propter hęc, & similia habet reditus, nec obstat cap. cum sit
Romana. de simon. Quia loquitur in consecratione, & hæc
opinio placet arg. cap. 1. de cens. lib. 6. sed alii, vt refert hic
Io And. distinxerunt, aut scitur, quis violauit Ecclesiam, & est
soluendo, & tunc expensis illius debet reconciliari, arg. cap.
fi. de

si. de iniur. & in l. 1. ff. de eo. per quem fa. eri. aut nescitur, vel non est soluendo, & tunc recurrendum est ad consuetudinem & statutum Ecclesię, quibus deficientibus rector, & Parochiani debent procurare Episcopum, d. cap. cum sit Romana, in defectum omnium debet Episcopus facere suis expensis arg. cap. cauendum 1. q. 3. & hanc opinionem tenet Io. de Lign. in clem. 1. de cel. Miss. & cum ea concurrunt multi Doc. mihi etiam placet, hæc opinio hac ratione accedente, quòd.

10 † Si Episcopus consecrauerit Ecclesiam indotatam, potest cogi de reditibus suæ Ecclesiæ, vel patrimonii sui illam dotare, Abb. in cap. cum sicut. de consec. Eccl. vel. Alta. Sed ad subterfugiendum hoc, ne possit aliquando, defraudari, vt ductus opinione, quòd Ecclesia sit dotata accedat ad eam consecrādā, an possit delegare, regula est in materia delegationis

11 quod. † Ea quæ sunt ordinis Episcopalis non possint committi non Episcopo, multa enim sunt, quæ non possunt fieri nisi per Episcopos, tamquam dependentia ab ordine Episcopali

12 vt. † Cōsecratio virginum, ordinatio clericorum, consecratio Ecclesiarum, & similia de quibus vide, tex. in c. quamuis dist. 68. Ea vero, quæ sunt iurisdictionis demādari possunt, etiā nō Episcopis ex quo infertur, quòd potestas excommunicandi potest committi, etiam non Episcopis, & idem de omnibus, quæ Episcopus consequitur in sola confirmatione de quibus, in cap. transmissam. de elect. & ad prædicta glo. est sing. memoria digna in cap. peruenit 95. dist. Quæ dicit, quod nihil habet Episcopus, quod sit meri Imperij, quod non sit delegabile, aduertè distinctionem, scilicet, quo ad iurisdictionem, secus quo

13 ad ordinem, vnde in illa glo. Ibi not. quòd † etiam Papa non potest dare potestatem non sacerdoti cōficiendi corpus Christi, quia indispositione diuina illud est distributum ordini sacerdotali, vt in cap. 1. §. vna. de sum. trin. Ex his habes quando Altare motum debeat iterum consecrari, & quando oleum non consecratum misceatur consecrato totum fit consecratū.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdoti sufficit semel in die celebrare, exceptis duobus casibus necessitate & festo natiuitatis.*

2 *Sacerdos de facili incurrit in cupiditatem.*

3 *Necessitas facit de illicito licitum.*

Sacerdotes

4 Sacerdotes dicentes missam principaliter propter intentionem lucri temporalis committerent simoniam mentalem.

5 Sacerdotes tenerentur agere pœnitentiam, lucrum autem reddere non tenerentur, si Missam propter lucrum celebrauissent.

6 Canonici vadunt ad officium principaliter propter distributiones quotidianas.

7 Missæ tres, in nocte Natiuitatis significant statum ante legem, statum sub lege, & statum gratiæ.

8 Vtilitas accipitur pro re concernente salutem animæ.
Vtilitas non dicitur semper lucrum.

9 Sacerdos potest superueniente aliqua magna persona Missam iterum celebrare.

10 Missæ prosunt viuis, & defunctis.

11 Sacerdos, qui Missam celebrat, vt Deus aliquem deperdat, deponendus est.

12 Missam audientes debent principaliter illam audire, ad gloriam Dei, & sanctorum.
Non vt lucra consequerentur, seu eorum census multiplicetur.

13 Sacerdos, si in peccato mortali celebrat, & omittit conficere Corpus Christi, vt indignus, an minus malum fecerit, in non conficiendo.

14 Missam celebrare, qui pro sui criminis conscientia reputat, se indignum grauiter peccat, si se ingerit irreuerenter.

15 Sacerdos in peccato conficiens in solius misericordia Dei manum incidit, qui simulat conficere in Missa Deo, & populo se constringit.

16 Sacerdos grauius peccat non consecrando cum celebrat, quam consecrando in peccato mortali,

17 Sacerdos existens in peccato mortali, et celebrans offendit Deū conficit sacramentum, tamen non ita prodest populo malus sacerdos, sicut bonus.

18 Sacerdos bonus magis exauditur, dum orat pro populo, quam malus.

19 Sacerdos non debet celebrare in peccato mortali, sed confiteatur, nec sufficit sola contritio, vel propositum confitendi.

20 Sacerdos an possit celebrare post confessionem non expleta pœnitentia sibi iniuncta, deuotius, vt prius expleatur, non tamen necessariam est.

21 Sacerdos in celebratione debet esse ieiunius, quãdo Sacramentum sumit.

22 Corpus Christi sumens de mane, debet differre cibum naturalem vsque ad sextam, & si tunc sumpsit, differrat vsque ad vesperas.

23 Miraculum dicitur, quod contingit contra naturam.

24 Deus est supra naturam.

Cente-

Centesimum Vigesimum Octauum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Sacerdoti sufficit semel in die celebrare, exceptis duobus casibus, scilicet necessitate, & Festo natiuitatis. Fuit hoc quæsitum a Papa, vtrum sacerdos possit celebrare plures missas eodem die, respondet Papa quòd excepto die natiuitatis sufficiat Sacerdoti vnã missam celebrare, nisi necessitas immineat, cap. consuluisti. de celeb. miss. ratio autem hæc esse potest, quòd † ita fuerit decretum ob euitandam cupiditatem, in qua de facili sacerdos in currere posset, unde animaduerte, quòd † necessitas facit de illicito licitum, & quòd ob lucrũ captãdum aliqui sacerdotes plures Missas celebrarent vna die, & ita committerent peccatum. † Nam dicentes Missam principaliter proptem intentionem lucri temporalis committerent simoniam mentalem, vnde. † Tenerentur agere pœnitentiam licet lucrum reddere non tenerentur, ex quo pactum expræssum non interuenit. idem. † Dicendnm de canonicis, qui vadunt ad officium principaliter propter distributiones quotidianas gl. in cap. vno. de cleri. non resi. lib. 6. cap. fi. de simo. excipit duos casus præmissos, primus in die Natiuitatis Domini, i quo die tres Missę, propter misterium celebrantur, quoniam † per illas tres Missas repræsentatur triplex status, scilicet, status ante legem, sub lege, & status gratiæ, secundus casus necessitatis, vt si de die sacerdos celebrauerit, & postea etiam moriatur aliquis, vel etiam causa honestatis, & vtilitatis, & aduertè, quòd illud verbum vtilitatis, respicit tertiam personam, quæ vtilitateam recipit Missam audiendo. Et † Ita hic accipitur vtilitas pro re concernente salutem animæ, non autem dicitur vtilitas, ideſt lucrum, & † Si Missa dicta de die, superueniat aliqua magna persona, quę velit Missam audire, poterit tali casu sacerdos aliã Missam dicere, c. 1. & 2. eo. tit. alias sufficit, vt quis vnam Missam in die celebret c. sufficit de cons. dist. 1. Vnde hic notandũ est, quòd. † Missæ prosunt viuis, & defunctis, c. animę defuncto-rum 13. q. 2. † Sacerdos tamen, qui Missam celebrat, vt Deus aliquem deperdat si hoc compertum esset, talis sacerdos est deponẽdus, quia abutitur tanto sacramento, gl. in c. dictum 1. 12 q. 1. Hinc infertur, quòd. † illi, qui Missam audiunt debent

principaliter etiam audire ob reuerentiã Dei, & sanctorũ, non autem ob aliam deuotionẽ, puta, vt lucra consequerentur, seu
13 earum census multiplicetur. Et † sacerdos in peccato mortali constitutus, si Missam celebrat, sed propter conscientiam dubitat celebrare, peractisque cæteris circunstantiis Missam celebrare se finxit, & suppressis verbis, quibus conficitur Corpus Christi panem, & vinum solummodo purum sumpsit, credens per hoc populo satisfacere, & Deum non prouocare, dubitatur, quid de hoc presbytero videatur, an minus malum fecerit, quam conficiendo, vnde à Papa fuit responsum, quòd falsa remedia sunt abiicienda, quæ sunt veris periculis grauiora,
4 licet † Enim ille, qui pro sui criminis conscientia reputat se indignum, grauiter peccat, si se ingerit irreuerẽter, ad illud, grauius tamen offendit, qui sic fraudulenter sumpserit simu-
15 lare, quia ille. † Qui verà conficit, in solius misericordia Dei, manum incidat, iste vero, qui sic simulat, Deo & populo se constringit, quia taliter decipit, Missa est audienda ob reuerentiam, & deuotionem passionis Domini nostri Iesu Christi, & à sacerdote dicenda pari reuerentia, & deuotione, ideo,
16 † Grauius peccat non consecrando, dum celebrat, quam con-
17 secrando in peccato mortali, nam. † Sacerdos existens in peccato mortali, & celebrans non offendit populum, sed Deũ, & conficit verum sacramentum, non tamẽ ita prodest populo
18 malus sacerdos, sicut bonus. † Quia licet vterque verè conficiat, tamen citius exauditur bonus præsbyter, dum orat pro populo, quam malus, vt in cap. ipsi sacerdotes 1. q. 1. & 3. q. 7.
19 cap. in grauibus. Hinc est. † Quòd Sacerdos, non debet celebrare, si sciat esse in peccato mortali, aut alio peccato, nisi prius confiteatur, nec sufficit sola contritio, vel propositum confitendi, ex quo de præsenti potest confiteri, quod multi sacerdotes malè obseruant, per hoc aliqui Doc. tenent falsam esse opinionem eorum, qui dicunt sufficere contritionem, cum proposito confitendi semel in anno, hunc articulum vide per Abb. in cap. omnis vtriusque sexus. de penit. & remiss. Et qui vult tenere illam opinionem respõdetur, quòd loquitur de eo, qui non est contrictus de peccato, sed perseuerabat in eo, & quamuis crederem illam opinionem veram in nõ debente celebrare, tamen in sacerdote tutum est tenere opinionem,
20 quam sentit gl. in cap. nihil 7. q. 1. † Quinimo in sacerdote, dubitatur nunquid possit celebrare post confessionem, non

exple-

expleta pœnitentia sibi iniuncta,& deuotius est, vt prius explé
atur, non tamen necessarium est, dummodo non sit in mora,
ipsam explendi, de quo est bona gl. in cap. de his dist. 50. &
per Inn. in cap. omnis allegato,si igitur requiritur, vt sacer-
21 dos extiterit confessus. † Pari modo ob reuerentiam sacra-
menti requiritur,debet esse ieiunus,quando sacramentum su
mit,ita post sumptum sacramentum, debet stare ieiunus ea
ratione,ne cibus naturalis secundum opinionem quorundam
admisceatur sacris, & ideo dicit text. multum notabilis in c.
22 tribus.de consec.dist.2.Quod, † si quis sumpsit Corpus Chri-
sti de mane,debet differre cibum naturalem vsque ad sextam,
& si sumpserit in tertiis debet differre vsque ad vesperas,licet
non obseruetur, & malè, nam opinio videtur magis commu-
nis,quòd Corpus Christi, & sanguis tamdiu durant,quam diu
durant accidentia panis, & vini, & sic oportet differre per tan
tum tempus, quo verisimiliter illa accidẽtia,& per consequẽs
Christi Corpus non sit amplius in corpore recipientis, fuit ta-
mẽ opinio quorundam,quòd immediatè,quo præmittur den-
tibus definit ibi esse Corpus Christi, quæ tamen opinio non
tenet cap. si quis per æbrietatem. de consecr. distin. 1. Ani-
maduertant igitur sacerdotes, quòd maximum onus sibi ipsis
maximum iniunctum est,eorum dignitas verè prefertur omni
alia dignitate,maxima est, & admirabilis, sint igitur cauti,vt
rectè agant,& veluti speculum se cœteris ostẽdant,& si omnes
in hac Republica Christiana tenentur saltem semel in anno as-
sumere Eucharestiam, optimum est non ignorare, ex qua ra-
tione communicantibus tantum datur Eucharestia,& non san
guis,quia recipiendo Eucharestiam recipit Corpus,& sangui-
nem, nec est necesse, vt iterum recipiat sanguinem,quia vt
dixi,cum sanguine est integrum Corpus, sed sacerdos vtitur,
his duobus sacramentis,ad representandum passionem Chri-
23 sti. † Si miraculum dicitur,quòd contingit contra naturam
non potest dari aliqua similitudo, quòd mutetur subiectum,re
manentibus prioribus accidentibus, licet non possint reddi
rationes, sed similitudines, tamen nobis deseruiunt,quòd si-
cut cibus,& potus conuertuntur,mediantè natura,in carnem
humanam, ita panis transubstantiatur in carnem, seu in cor-
pus Christi, nam si primum operatur natura, fortius secun-
24 dum potest operari. † Ipse Deus, qui est supra naturam,&
ita de similibus. Ex his igitur habes, plura memoria digna,&

in specie sacerdotibus considerandâ, quibus non licet, nisi semel in die celebrare, nisi excepta Natiuitate Domini nostri Iesu Christi, & imminenti necessitate.

SVMMARIVM.

1 Puer si ter mersus in aqua non fuerit dictum, ego te Baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti Amen. non est baptizatus.
2 Verba aliqua omissa de substantia, vel forma alicuius actus omissio eorũ viciat totum actum.
3 Forma substantialis est seruanda
4 Baptismus est sacramentum valde necessarium, sine quo nemo pŏt saluari.
5 Baptismus producit tres effectus, remittitur culpa, viciatur damnationis periculum, & aperitur regnum Cęleste.
6 Sacramentum baptismi in quo consistit.
7 Animal brutum non potest assumere Sacramentum, neque bibendo, neque comedendo.
8 Christus non est sub illo Sacramento, nisi quatenus est ordinabilis ad vsum humanum.
9 In Aqua duo reperiuntur, actio ex parte baptizantis, & passio ex parte baptizati.
10 Character, qui imprimitur animæ baptizatæ, est sacramentum, quod habilitat & disponit animam ad suscipiendam gratiam Dei.
11 Baptismus non imprimitur personæ aspersione aquæ, nisi dicatur, Baptizo te in nomine Patris.
12 Mulieres videntes infantes in periculo mortis eos dumtaxat aquâ Baptizant, omittentes alias solemnitates Baptismi quæ per Sacerdotes suplentur.
13 Baptismus an fieri posset in alio elemento, vel alio liquore, vt in vino dicitur, quòd non esset Baptismus.
14 Elementum aquæ est substantia batismi.
15 Christus mãdauit, in aqua Baptizari, et ita ipse quoque fuit Baptizatus.
16 Aqua est de substãtia Baptismi, sicut est, et illud pronomẽ ego te Baptizo.
17 Baptismus olim siebat sub his verbis, in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi.
18 Baptismi Hodie est immutata forma illa
19 Verba scripturæ Diuinæ debent intelligi secundũ cõem vsum loquendi.
20 Baptizari an per vim quis possit, & differentia sit inter vim præcisam, & conditionalem

Vis præcisa impedit impressionem characteris, secus in conditionali.

Bapti-

21 *Baptizatur aliquis ligatis manibus, & pedibus, inuitus in vi conditionali est voluntas, quæ, licet sit coacta, voluntas est.*

22 *Baptizare se ipsum nemo potest, etiam instante necessitatis articulo, si tamen statim mortuos fuisset; propter fidem saluus fuisset.*

Centesimum Vigesimum Nonum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, ꝙ † Licet puer sit ter mersus in aqua in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen. Si non sit dictum, ego te baptizo in nomine Patris &c. non est baptizatus; vnde si quis aliquem baptizauerit omissis verbis prędictis, non dicetur baptizatus cap. 1. 2 de baptis. & eius effec. ratio esse potest, † quia vbi aliqua verba sunt de substantia, vel forma substantiali alicuius actus, omissio alicuius verbi vitiat totum actum, sicut patet hic in 3 omissione illorum verborum, Ego te baptizo † Forma sub- 4 stantialis seruanda est, & hic aduertendū † quòd baptismus est sacramentū valde necessariū, sine quo nemo potest saluari, cap. 5 firmissime. de consec. dist. 4 † Tres. n. effectus producit, nā per baptismum remittitur culpa. Item vitatur damnationis periculum, & aperitur regnum cęleste, glos. in capit. 2. de con- 6 sec. distin. 4. † Queri potest in quo consistit hoc sacramentum baptismi, in hoc reperiuntur tres opiniones, quidā dicunt in ipsa aqua, vnde si animal brutum biberet de illa aqua, consecrata, quæ est in fonte, videtur quòd biberet sacramentum, de quo vide glos. in capit. detrahe 1. q. 1. nam hoc mihi 7 non placet, quia † animal brutum non potest assumere sacramentum, neque bibendo, neque comedēdo, nam si mus comederet Eucharistiā, non est dicendū, nec credendū, quòd cor- 8 pus Christi transeat in eius ventrē, † Quia Christus nō est sub illo sacramento, nisi quatenus est ordinabilis ad vsum humanum, scilicet, ad manducationem, vnde illa glos. allegata dicit, quòd aqua illa in eod. instanti incipit, & desinit esse sacramentum, secunda opinio, quòd ipsa intinctio, seu ablutio 9 est sacramentum, & non aqua, † in qua quidem intinctione, duo reperiuntur scilicet actio ex parte baptizantis, & passio ex parte baptizati, vnde ipsa intinctio, seu ablutio, quatenus est passio, est sacramentum baptismi, tertia opinio quòd chara-

10 † Character ipse, qui imprimitur animæ Baptizatæ est sacra-
mentum, & quòd habilitat, & disponit animam ad suscipien-
11 dam gratiam Dei, hinc est, quòd † Baptismus non impri-
mitur per solam aspersionem aquæ, nisi dicatur, Baptizo te.
In nomine Patris &c. Secus est, vbi omitterentur aliqua ver-
ba, quæ non sunt de substantia, sed de solemnitate, vt puta si
præsbyter omitteret cathechismum, vel salis impositionẽ, vel
vnctionem, quam facit in pectore, & in fronte, sufficit ergo,
12 quòd fuerit Baptizatus in aqua verbis antedictis. † Ideo
mulieres videntes infantes in periculo mortis, eos duntaxat
aqua Baptizant, omittentes alias solemnitates Baptismi, quæ
per sacerdotes non reiterantes Baptismum supplentur, potest
13 & alia quæstio moueri. † An batismus fieri possit in alio ele-
mento, vt in vino, vel alio liquore, & videtur dicendum, quòd
14 non esset Baptismus, quia † Elementum aquæ est substan-
15 tia Baptismi, c. vt non apponeres. de Bap. & eius effec. † Nam
Christus mandauit, in aqua Baptizari, & ita ipse quoque fuit
Baptizatus, & fortè ad hoc ostendẽdum aqua exiuit de ipsius
16 latere in passione eius, c. in quadam. de celeb. miss. † Aqua
igitur est de substantia Baptismi, sicut est etiam de substantia
illud pronomen, ego te Baptizo, non sufficit dicere te Bapti-
zo, sed tenetur, vti hoc pronomine, ego te Baptizo, licet tamen
aliqui dicant, quòd non est de substantia, quia intelligitur sub
aliis verbis, tenet tamen gl. in c. multi. de consec. dist. 4. Quòd
non debet omitti, verum est, quòd in alia prouincia potest vti
alia forma, quam illa, quæ hic expressa, dummodo in substan-
17 tia sit isti æquipollens. † Olim autem fiebat Baptismus, sub
his verbis in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi, & te-
18 nebat Baptismus, vt in cap. quodam. de consec. dist. 4. † Ho-
19 die est immutata illa forma, hinc infertur, quòd † Commu-
nis vsus loquendi est, q̃ etiam verba scripturæ diuinę debeant
intelligi secundum vsum communem, cap. ex literis. de spons.
& l. Labeo, de suppel. leg. Multo ergo fortius, quando est, im-
mutata forma, illa debet amplecti, quæ est ne dum in vsu ve-
rum, & decretata, pro vt est in hoc casu tanti sacramenti, ab
ea igitur non est recedendum, Baptizãtur ergo secundum for-
20 mam traditam. † Sed an per vim, quis possit Baptizari, fit
enim differentia inter vim præcisam, & conditionalem, nam
uis præcisa impedit impræssionem characteris, secus in con-
ditionali, ratio est, quia primo casu potius dicitur quis pati,

quam

21 quam agere, capit. sacris, quòd met. causa, vt patet. † In exemplo si quis ligatis manibus, & pedibus inuitus Baptizaretur, sed in vi cõditionali est volũtas, licet coacta, & ex hoc not. Quòd coacta voluntas est, licet non sit absoluta ne dũ inuitus
22 potest quis Baptizari, verum. † Nemo potest se ipsum Baptizare, etiam in instante necessitatis articulo, si tamen statim mortuus fuisset saluus fuisset, propter fidem, quam habuit, cap. debitum de Bap. & eius effec. Ex his habes substantiam, & formam Baptismi.

SVMMARIVM.

1 *Præsbyter non Baptizatus, si fuerit ordinatus characterem non recipit.*
2 *Præsbyter ordinatus, si cognouerit se non esse Baptizatum, debet Baptizari, & iterum ordinari.*
3 *Quod de iure non fit, pro non facto habetur.*
4 *Baptismus, qui est ianua omnium sacramẽtorum, non est validum aliquod aliud sacramentum, in quo imprimatur character.*
5 *Ordinem qui suscipit, oportet, quòd sit Baptizatus.*
6 *Baptizatus, vel non Baptizatus quomodo poterit cognoscere.*
7 *Præsbyter post assumptionem Baptismi, debet iterum ordinari, si de nouo nollet ordinari remanebit layeus.*
8 *Paria esse aliquid non fieri, vel non rectè fieri.*
9 *Sacramentum matrimonii potest adesse sine Baptismo sed non est ratum, nec firmum sicut si processisset Baptismus.*
10 *Baptizatus qui non est, non accipit vernm Corpus Christi.*
11 *Iudas accepit Corpus Christi, & à Iudeis Christus Pasus est.*
12 *Iteratum non intelligitur, quod ambigitur esse factum.*
13 *Præsbyter, si non recordatur dixisse aliquam horam diei, puta tertiã, vel sextam tenetur reiterare.*
14 *Actus de necessitate explicandus, si ambigitur vtrum fuerit gestus, debet iterum geri.*
15 *Præsumptio violenta transfert onus probandi cõtrariũ, in aduersarium.*
16 *Probatio in contrarium contra violentam præsumptionem admittitur euidentissime.*
17 *Sacerdos credens Baptizatum esse, & postea compertum, quòd non fuerat Baptizatus, ex quo mortuus est, persistens in fide gaudet cælesti Patria.*
18 *Peccatum originale dimittitur non solum in Baptismo flaminis, sed etiam in Baptismo flaminis.*

in

in baptismo flaminis.

19 *Decedens in fide Christiana præsumitur adeptus gaudium patriæ Cælestis.*

Centesimum Trigesimum Priuilegium.

1

Ecclesia gaudet priuilegio, quòd † si quis
2 præsbyter, non baptizatus, fuerit ordinatus
characterem non recipit. † Si igitur post-
quã fuerit quis præsbyter ordinatus cogno-
uerit se non fuisse baptizatum, debet bapti-
zari, & iterum ordinari, cap. 1. de bresby. nõ
3 bap. ratio hæc est † quia quod de iure non fit, habetur pro non
4 facto, hic aduertè, quòd † vbi non est baptismus, qui est ia-
nua omniũ sacramẽtorũ, non est validũ aliquod aliud sacramẽ
5 tum, in quo imprimatur character. † Qui suscipit ordi-
6 nem oportet, quòd sit Baptizatus. † Sed cum dicatur, sic
depræhenderet se non esse Baptizatum, quomodo poterit hoc
cognoscere, fortè si expositus fuisset, & constabat per expo-
nentes non fuisse Baptizatum, vtitur textus illo verbo depræ-
hẽderit, quod quidem verbũ significat in certo errore captus,
Amb. lib. 1. off. Dicit quia ea quæcunque vana sunt, depræhen
dit ea, quæ sancta sunt nescit, vel alia fortè necessitate instan-
te de loco ad locum trãsportatus fuisset, & in tali actu dictum
fuisset esse Baptizatum, & quòd postea pœnitentia ducti refe-
rentes detegant veritatem, quòd non fuerit Baptizatus, satis
est, quòd veritas detegatur efficitur obnoxius Baptismo, &
quacunque causa habeatur, etiam si sumus in dubio, an fue-
rit baptizatus, & ita probabiliter dubitari potest, debet bapti-
7 zari ea forma, qua cauetur in ca. 2. de bap. & eius effec. † Post
igitur assumptionem baptismi debet iterum ordinari, quid si
de nouo nollet ordinari. Io. An. dicit quòd remanebit laicus, &
licet non deberet contrahere matrimonium, quia tacite vide
tur vouisse continentiam, arg. cap. quidam de conuer. cogn.
tamen si contraheret matrimonium tenet, cum illud votum
non fueri solemnæ, ex quo verè non recipit sacrum ordinem,
vt in cap. 1. deuot. lib. 6. & not. ex hoc dicto quòd ad solennizan
dum votum, nõ sufficit opinio credulitatis, sed oportet quòd
subsequatur sacer ordo, vel ingressus religionis, d. cap. 1. de

vot.

vot. lib 6. Vnde opinio quorundam est, vt compelli debeat ad
suscipiendum ordinem propter intentionem, quam semel ha-
buit, arg. cap. qui bona agunt 17. q. 1. & in cap. fide presby.
non bap. Vbi talis mandatur ordinari, nec permittitur insiste-
8 re in propria sua voluntate, ex hoc † Infero paria esse aliquid
non fieri, vel non rite fieri, sicut nullum, & inutile paria iudi-
cantur, vt in capit. inter corporalia. de translat. prælat. l. prima
ff. quòd cuiusque vniuers. nom. & per illum tex. potest argui,
quòd si procurator non facit fidem de suo mandato, perinde
est, ac si non comparuisset, vnde potest Dominus puniri tam-
9 quã contumax, quod ibi not. Bar. Nota, † quòd sacramentum
matrimonij potest adesse sine baptismo cap. de infidelibus. de
consang. & affin. Sed dic non est ratum, nec ita firmum, sicut
si præcessisset baptismus, cap. quanto de diuort. Et hic nota,
10 † quod non baptizatus accipit verum corpus Christi, si Eucha
11 ristia sibi confertur nimirum, nam & † Iudas accepit corpus
Christi, & à Iudeis Christus passus est. Sed in Sacramento, vbi
12 imprimitur character, ideo serua, vt in cap. 1. hic in fi. quia † nõ
intellegitur iteratum quod ambitur esse factum, quod facit
ad multa capit. solennitates. de consec. dist. prima, ex quo in-
13 fertur, quòd † Si quis non recordatur si dixerit aliquam
horam diei puta tertiam, vel sextam tenetur iterare. Item si
non appareat, quòd Ecclesia fuerit consecrata, debeat conse-
14 crari, & generaliter vbi † actus de necessitate debet explica-
ri, si ambigitur vtrum fuerit gestus, debet iterum geri nec hic
15 omittendum, quòd † Violenta præsumptio pro aliquo trans-
fert onus probandi contrarium in aduersariũ, cap. vt nostrũ
16 vt Eccles. benef. & † etiã contra violentã præsump. admittitur
probatio in contrariũ, pro quo vide, gl. in cap. ferrum 50. dist.
& quod dixit Abb. in cap. is quæ. de sponsal. debet tamen pro
batio talis esse euidentissima arg. cap. quia verisimile. ff. quod
17 met. causa, sed † quid esset, si quidam sacerdos credens se-
baptizatum, & in fide baptismi persistens mortuus est, po-
stea compertum est, quòd non fuerat baptizatus, quęsitum est
à Papa, vtrum Ecclesia deberet eum habere pro baptizato,
vt possit pro eo orare, Papa respondet, quia præsbyter il-
le in fide Sanctæ Matris Ecclesiæ, & in confessione nomi-
nis Christi perseuerauit, ab originali peccato solutus,
gaudium cœlestis patriæ, fuit adeptus, August. libro 8.
de ciuitatæ Dei, legitur baptismus inuisibiliter ministratur

quem nec contemptus religionis, sed necessitatis terminus excludit, vt in lib. Beat. Amb. De obitu Valentiniani, idem legitur, & sic huiusmodi quæstionibus sopitis Ecclesia potest præces, & Hostias Deo offerre, pro præsbytero memorato,
18 cap. ad Apostolicam de præsby. non bapti. Hinc † est, quòd peccatnm originale dimittitur, non solum in baptismo fluminis, sed etiam in baptismo flaminis, ideſt, Spiritus Sancti, qui quidem baptismus flaminis ministratur omnibus habẽtibus Christi fidem, & non contemnentibus baptismum fluminis, siue excludantur à baptismo fluminis ex necessitate, vt contingit Valentiniano, siue ex ignorantia probabili, quia crede-
19 bant se esse baptizatos, qui. † Igitur decedit in fide Christiana præsumitur adeptus, seu adipisci gaudium patrię Cœlestis, quòd est intelligendum re, vel spæ, nam si præsumeretur oppositum non oraretur pro decedente, cap. quòd obeuntibus 13: q. 2. Ex his habes, quòd defectus baptismi impedit impræsionem characteris aliorum sacramentorum, nam vbi non est baptismus, ibi non est validum aliud sacramentum.

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum reliquiæ vendi non possunt, vel passim ostendi non debent.*

2 *Reliquias inuentas de nouo, nullus præsumat venerari, nisi à sede Apostolica fuerint approbatæ.*

4 *Sanctum non licet aliquem colere, etiam si in vita feciſſet miracula, sine authoritate summi Pontificis.*

4 *Miracula non sufficiunt vt aliquis veneretur pro sancto, quia per malos fient miracula arte magicha.*

5 *Simon magus fecit miracula.*

6 *Fidem tantam habens, vt montes transferat, caritatem autem non habens, nihil prodeſt.*

7 *Corpora sanctorum nemo præsumat transferre, sine licentia principis, vel Episcopi.*

8 *Princeps intelligitur Papa.*

9 *Corpora sanctorum tradita perpetuæ sepulturæ, non possunt ammoueri alias sine auctoritate alicuius possunt transferri.*

Idem videtur de ossibus aliorum fidelium.

Centesi-

Centesimum Trigesimum Primum Priuilegium.

1 ECLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Sanctorum reliquię vendi non possunt, vel passim ostendi non debent, ne circa illas populus decipiatur. Quidam exponebant reliquias sanctorum venales, & eas indifferenter ostendebāt, propter quod sæpę detrahitur Christianæ religioni, vnde statuit concilium, vt antiquæ reliquiæ, de cætero extra capsam nullatenus extrahantur, nec exponan-
2 tur venales. † Inuentas de nouo nullus venerari præsumat, nisi prius, à sede Apostolica fuerint approbatæ, nec prælati Ecclesiarum permittāt aliquos decipi huiusmodi falsis figmentis, sicut in plerisque locis, occasione quæstus, fieri consueuit, cap. 2. de reliquijs, & vener. sanc. Ratio fuit ne populus de-
3 fraudetur ob quæstum prælatorum, vnde. † Hic considera, quòd non licet aliquem colere, pro sancto, etiam si in vita fecisset miracula, sine auctoritate Summi Pontificis, & hoc intelligendum, quando quis publicę, vult aliquem venerari, secus autem si in occulto quis emittit pręces apud eū, quem credit sanctum, vt probatur in gl. in cap. 1. de reliq. & ven.
4 sanc. lib. 6. Quare autem. † Miracula non sufficiunt, vt aliquis veneretur pro sancto, dic quòd quandoque per malos
5 etiam fiunt miracula, multi enim faciunt ex arte magica. † Vt fecit Simom Magus, multi ex spiritu prophetiæ, eis à Deo tributo, exemplum de Saul, qui prophetauit dum persequeretur Dauid, alij propter fidem, quā habent sine charitate, iuxta
6 illud Euangelij. † Et si tantam fidem habeam, vt montes transferam, charitatem autem non, nihil mihi prodest, &
7 aduertè, quòd. † Corpora sanctorum nemo præsumat transferre sine licentia principis, vel Episcopi, c. corpora de con-
8 secr. dist. 1. vbi dicit gl. Quòd, † per Principem intelligitur
9 Papa, & hoc verum. † Si corpora tradita sunt perpetuę sepulturę, alias sine auctoritate alicuius possunt transferri, secundum gl. ibi idem videtur de ossibus aliorum fidelium. ff. de religios. & sump. fun. l. Ossa, nec est omittendum, quòd reliquiæ de nouo iuuente non sunt venerandę, in publico sine auctoritate sædis Apoctolicæ, & gl. in d. cap. 2. Intelligenda de

omnino nouis secus si essent reliquias sanctorum approbatorum, sed dictum gl. & Doc. potest procedere quando certum, quòd sunt reliquiæ sancti canonizati, sed vbi oritur aliqua dubitatio, tunc habet locum tex. allegatus, vt non venerentur publice sine auctoritatę Papę, vnde proprie loquitur, quando dicitur, quòd sunt reliquiæ sancti canonizati, siue apropabati sed de hoc non habetur clara certitudo, alias enim nihil adderet ad capitu. 1. eod. tit. Caueant igitur illi, qui causa quæstus decipiunt populum fingendo reliquias, vbi non sunt, ex his habes, quòd non licet aliquem venerari pro sancto, sine licentia Papæ.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, & Monachi, à negocijs secularibus, qui sunt in nu. 24. abstinere debent.*

2 *Militans Deo nemo debet negocijs secularibus, immiscere, excepta defensione orphanorum, aut viduarum.*

3 *Clericus non debet emere rem, vt eam integram, pro maiori precio, vendat.*

4 *Negociacio in se est licita, ex causa quandoque efficitur inhonesta, & iniusta.*

Puta propter cupiditatem.

Item ex tempore, qui à die feriata.

Item ex loco, quia in Ecclesia.

Item ex persona, quia sunt clerici, & eis non licet.

Item ex re, quia non licet negociari.

5 *Clerico negociari licet in veneno, quia admixtum potest esse vsui, in medicinis, vel etiam purum pro feris occidendis.*

6 *Dei opus est quod nascitur, Diaboli quòd mutatur.*

7 *Mulieres si se ornant, vt viris suis placeant admittitur, secus si aliorum oculos ad se trahant mortale peccatum committunt.*

8 *Clerici non debent administrare negocia laicorum.*

9 *Clerici etiam si non sint sacerdotes non debent esse famuli laicorum.*

10 *Clericus si esset Generalis procurator laicorum, vel deponendus, excommunicandus esset, nec potest esse officialis alicuius Principis.*

11 *Religiosus grauius punitur delinquendo, quam laicus, quando facit aliquid, nam religiosus tamquam in statu perfectionis non solum à vestitis, sed etiam a quibus non licitis debet abstinere.*

12 *Iustus nõ collidetur si peccauerit, quia Dominus supponit matrem suam.*

Cente-

Centesimum Trigesimum Secũdum Priuilegium

1 CCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Clerici, vel monachi à multis negocijs secularibus, & sunt in numero vigintiquatuor abstinere debent de quibus ait Apostolus, cap. 1. ne cler. vel mo-
2 nach. Ratio fuit hæc, quia † Nemo militans Deo debet se negocis secularibus immiscere, unde aduertendum est, quòd excepta defensione orphanorum, aut viduarum, cætera secularia sunt prohibita clericis, qui non debent exercere etiam iustam causam, capitu. fornicari 38. dist. Nisi ex iusta causa, puta propter necessitatem, intellige tamen quando aliquid operatur ex suis manibus, vel emit rem, vt inde habeat materiam reducendi ad aliquas formas,
3 non † Enim debet emere rem, vt eam integram pro maiori precio vendat, de quo vide cap. in summa 14 q. 3. & cap. canonum, & capit. quicunque tempore messis 14. q. 4. scias Quòd
4 † vbi negociatio in se est licita, ex causa, quandoque efficitur inhonesta, & iniusta, & ita hic tenet Inn. vt puta propter cupiditatem, d. cap. quicunque. Item ex tempore, quia die feriata de fer. cap. 1. in fi. Ex loco, quia in Ecclesia capitu. primo de immunit. Eccles. Ex persona, quia sunt clerici, & eis non licet. Item ex re, quia non licet negociari in his, quæ nec per se, nec cum admisto possunt esse vsui, vt in l. quod
5 sæpæ §. veneni ff. de contrah. emph. Vnde, † Negociari licet in ueneno, quia admistum potest esse vsui in medicinis, vel etiam purum, pro ferris occidendis, sicut de gladio dicimus propter defensionem. Item dicit Innoc. de coloribus, ad colorandos homines, vel mulieres pro bono, sed hoc dictum vltimum, de colorandis maximè hominibus, Host. non placet, cum cuique placere debeat sufficere, & placere naturalis color datus à Deo, & vix sine iniuria potest alius supponi, arg. de consecrat. distinc. quarta capit. ostenditur, vnde Ecclesiastes in quarta. Nec accipias faciem
6 aduersus faciem naturalem. † Quia opus Dei est, quod nascitur, diaboli quod mutatur Host. tamen non reprobat præcioſum, & placitum ornamentum mulierum, sine pictura,

Ideo

7 † Ideo si se ornent, vt magis placeant viris suis, sed si aliorum
occulos ad se trahant illicitum, & mortale peccatum est 32.
q. 5. cap. Nec solo. exercens igitur negotiationem licitam, ex
causis prædictis, illicitam tenetur restituere lucrum, Inno. in
cap. plerique. de immunit. Eccles. Sub hac prohibitione sunt
nedum sacerdotes verum etiã clerici omnes beneficiati cap.
8 tribus. de consec. dist. 2. Hinc est quòd, † si clerici publicè
administrabant negotia laicorum, & eorum procuratores fie-
bant, mandat Papa Diocesano Episcopo, vt eis publicè denun
tiet, ne de cætero hoc faciant, quòd si postmodum, hoc face-
re præsumpserint, & in administratione propter causam pe-
cuniariam in fraude deprehensi fuerint ab Ecclesia, non subue
nietur eisdem, vbi ex hoc scandalum contingat in Ecclesia ge-
nerari, cap. sacerdotibusne. cler. vel mon. &c. Et aduerten-
9 dum est, quòd † Clerici etiam si non sint sacerdotes, non
debent esse famuli laicorum, vel seruitores, nec esse in eorum
10 ministerio, multo fortius si essent sacerdotes, & si. † Cleri-
cus generalis esset procurator laicorum, vel deponendus, vel
excommunicandus esset, nec potest esse officialis alicuius
11 Principis, cap. sed nec eod. tit. Nam. † Religiosus grauius
punitur delinquendo quam laicus, quando facit aliquid ex
comptentu, nam religiosus tamquam in statu perfectionis,
non solum à vetitis, sed etiam à quibusdam licitis debet absti-
nere, Io. And. in cap. aliud 11. q. 1. de pen. dist. 1. cap. Aliud,
& hoc intelligitur habere locum, si religiosus peccaret, ex
comptentu, vel contra votum, seu publicè cum eorum scan-
dalo, alias autem non venit grauius puniendus, nec grauius
12 peccat propter bona opera præcedentia, iuxta illud Psal. † Si
peccauerit iustus, non collidetur, quia Dominus supponit
manum suam, Abb. in cap. cum quidam de iur. iur. Aduer-
tant igitur & clerici, & monachi, in ea vocatione, in qua vo-
cati sunt, persistere, & se abstineãt à negocijs secularibus, nam
qui in eis se omnino inuoluunt, de facili impediuntur ingredi
in regnum Dei.

SVMMARIVM.

1 *Vxor non certificata, de morte viri, ad alias nuptias transire non po-
test.*

2 *Matrimonium est vinculum indissolubile, quòd sola morte dissoluitur.*

Iura

3 Iura omnia cursu temporis, præscriptione tolluntur, Matrimonium vero nunquam præscribitur, sed alter alterum expectare tenetur vsque ad mortem.

4 Captus ab Hostibus, licet omnia perdat, & efficiatur seruus non perdit vxorem, nec matrimonium dissoluitur.

5 Mors probatur, si maritus intrauit mare, vel ciuitatem pestiferam, vel exercitum magnum, nec postea amplius visus fuit.

6 Mors probatur per famam publicam, si maritus esset morosus, de loco lunginquo.

7 Mulier non potest transire, ad secunda vota, nisi habeat certum nuncium, de morte viri.

Certificatur etiam per litteras, vel alias probationes.

8 Mors, vt probetur tres modi probandi, ad hoc, vt liceat vxori transire ad alia vota, inter quos sola fama sufficit.

9 Testis vnus sufficit ad probandam mortem mariti, ad hoc, vt mulier transeat ad secunda vota.

10 Fama aliquando procedit, ex authore incerto, & falaci.

11 Certum est illud, in quo de nihilo est dubitandum, vt de morte, de Paradiso, de Inferno.

12 Mulieres debent esse certæ de morte mariti, ne incidant in periculum infamiæ, quo ad Corpus, & quo ad animam, in odium Dei.

13 Viuere quis præsumitur vsque ad centum annos.

Centesimum Trigesimum Tertium Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Vxor non certificata de morte viri ad alias nuptias, transire non potest, quamuis ignoret, quid sit de marito, qui longo tempore ab fuit. Quidam in captiuitate erant, vel absentes causa peregrinationis, vxores eorum expectauerant illos per septennium, & vltra, nec potuerunt certificari de vita, vel illorum morte, quamuis super hoc diligentiam adhibuissent, & quia iuuenes erant, non poterant continere, petebant aliis copulari, fuit responsum per Papam, quòd quantocunque tempore ita remanserint viuentibus viris suis, ad alia matrimonia non possunt copulari, nisi primo certum nuntium receperint,

2 de morte virorum, ratio fuit hæc quia. † Matrimonium, est vincu-

vinculum indissolubile, quod sola morte dissoluitur, ideo nisi mulier certa sit morte mariti non transit ad alias nuptias, vn-
3 de † Hic aduertendum, quòd omnia iur a cursu temporis pre scriptione tolluntur, matrimonium vero nunquam præscribitur. Sed alter alterum expectare tenetur quousque fuerit de alterius morte certus, per hanc decretalem derogantur legibus, in quibus habetur mulieres per quinquenium tantum te
4 neri virum expectare, si quis fortè † Captus ab hostibus, licet omnia bona perdat .ff. de captiu. per totum & licet efficiatur seruus, non tamen perdit vxorem, nec matrimonium disoluitur, quod sola mors naturalis soluit, cap. 2. 32. q. 7. hinc est quòd per absentiam quantumcunque longam, non licet mulie
5 ribus se matrimonio copulare, † Si mulier nō ignoraret, quòd maritus intrauit mare, vel ciuitatem pestiferam vel exercitū magnum, nec postea amplius visus fuit, mors probatur ex eo, quòd nunquam fuerit visus, Bar. in trac. de test. vers. mortuū hominem & idem Bar. in l. fi. C. de infant. expos. Fely. in cap. quoniam contra §. Porro. vt lite non conteſt. Corn. in cons. 131.
6 in 4. par. † Quid si esset mortuus de loco longinquo, nam tunc mors probatur per famam publicam specul. de act. vers. sed quid si iste & de not. crimi. §. 3. vers. fama Alex. in cons. 24. in 4. par. Corn. cons. 10. in 1. part. Bar. in l. si quidem C. sol. mat.
7 his non obstantibus † mulier non potest transire ad secunda vota, attende quòd in tex. dicitur nisi mulier certum nuncium acceperit de morte viri, verba sunt clara, nec sunt improprianda, sed illis acquiescendū, cum ita rationabiliter fuerit decretatum, verū nō solum per nuntium, sed etiam per litteras, vel alias probationes potest mulier certificari, arg. cap. prudentiam. de offic. deleg. vide not. gl. in cap. quoniam in §. si autem
8 vt lit. non conteſt. in vers. præsumatur, ibi ponuntur † Tres modi probandi mortem ad hoc, vt liceat vxori transire ad alia vota & inter cęteros ponit probationē famę, vnde sentit, quòd sola fama sufficit, pro quo etiam facit gl. in l. si quidem C. sol. matrim. quæ vult mortem per famam probari posse, & gl. in l. 2. §. si dubitetur. ff. quemadm. test. aper. quæ dicit sufficere vnum testem, vel alias coniecturas, sed ibi Bar. tenet requirēdam probationem secundum quantitatem præiudicij, nam vbi agitur de maximo præiudicio, vt si quis esset accusatus de homicidio, in tali casu probationes debent esse plenæ, vt quòd testes viderunt eum mortuum, vel sepeliri l. inde neratius .ff.

ad l.

adl. Aquil. si tamen præiudicium est magnum, vt quia agitur de fama, vel statu hominis, & tunc saltem habendam probationem, de qua in Auth. Hodie est enim satis graue, quòd vxor transeat ad vota in vito mariti, vnde Bar. opinio est, quòd cum
9 dicatur in tex. † Certus nuncius, quòd vnus testis sufficiat, quãdo non agitur de certo prejudicio, sed Doc. tenent contra Bar. Nam quando fama sufficit ad probandam mortem, sufficit vnicus testis, quando non agitur de magno præiudicio, sed nunquid fama sufficiat, dicunt aliqui, quòd si est de longinquo & tunc videtur sufficere, maximè cum longo tempore maritus steterit absens, aut fuerit mortuus, in partibus vicinis, & fa-
10 ma sola non sufficit, hæc opinio mihi non placet, nam † Fama procedit ex auctore incerto, & plerunque fallaci, cap. vestra. de cohab. cler. Et propterea replico, quòd illud ver-
11 bum certum, est valde considerandum. † Nam certum, est illud, in quo de nihilo est dubitandum, vt puta de morte, de Paradiso, si volumus mediante gratia, & de Inferno quando inobedientia vtimur, ideo consideranda admodum est persona, & qualitas nuncij, & vtrum deponat mortem viri, per verba verisimilia, quia hic tractatur de non modico prejudicio absentis, & licet hoc remittatur arbitrio iudicis, cuius officium est diligenter ponderare, & considerare, vtrum de mor-
12 te sit facta certificatio, multo † Fortius debent cauere mulieres, ne incidant in periculum infamię quo ad corpus, & quo ad animam in odium Dei, caueant igitur, quòd illis est dedecus, & agant quod illis est decus, & salus, eo maximè, quia quis
13 † Præsumitur posse viuere vsque ad centum annos, l. fi. C. de sacr. san. Eccl. Ex his igitur habes, quòd vxor non certificata, de morte viri, non potest contrahere, quamuis ignoret, quid sit de marito, qui longo tempore ab fuit.

SVMMARIVM.

1 *Qui viuente vxore legitima, cum secunda contraxit adultera, etiam prima mortua, separabitur à secunda, etiam si lungo tempore cohabitauit & filium susceperit.*

2 *Pœnitentia perpetua indicatur ei, qui tanto tempore in adulterio, & periurio, ex certa scientia, perdurauit,*

3 *Nullus ducat in matrimonium, quam polluit per adulterium.*

4 *Peccatum ex diuturnitate temporis non minuitur.*

5 *Episcopi cura est, vt filijs natis ex adulterio, ex facultatum genito-*

rum subministrentur alimenta necessaria.

6 Vxore prima viuente, si contraxit cum secunda ab Ecclesia compellitur agere pœnitentiam.

7 Ecclesia adulteros punit hac pœna, vt pani siue vestimenta ante, & retro abscindantur etiam si sit mulier crinibus incisis, per maiori ignominia.

8 Vxores duas habens in quibusdam locis mitratur, vel aliam ignonimiam patitur, per Iudicem Ecclesiasticum.

9 Ecclesia irrogat publicam ignonimiam Diuinatoribus.

10 Peccatum tripliciter potest quis committere, in Spiritu Sancto, vt quando quis est pertinere, & in mala opinione firmus, & peccat in contemptum tunc dicitur irremissibile, peccat in patre, qui per impotentiam, peccat, & in filio, qui pro ignorantiam.

11 Vxorem viuente habens si contrahit cum alia secunda adultera committit peccatum in Spiritu Sancto.

12 Vxores duas habens efficitur reus pœne uno, & eodem tempore, & pœna infamiæ puniur.

Item punitur, pœna stupri, quæ est publicatio dimidiæ partis bonorum.

13 Vxores binas habens pœna apud Hispanos seruatur, vt contrahentibus candenti ferro fronte imprimatur littera Q.

14 Vxores binas habens dummodo duxerit. in agro veronensi punitur, ex statuto nostro in libris ferentis.

15 Vxores duas habens eodem tempore aliquando fustigatur, aliquando mittitur, ad triremes ad tempus, aliquando affligitur pœna mortis.

16 Filij spurij siue nati, ex damnato coitu debent ali, à parentibus.

17 Filijs spurijs parentes ratione alimentorum legare possunt, vel relinquere dotes filiabus cum dos succedat loco alimentorum,

18 Filij spurij non succedunt parentibus licet, eis decernantur alimenta de Iure canonico.

19 Filij Sacerdotum non succedunt, nec succedere possunt patri, nec matri.

20 Filij naturales, quia non sunt nati ex coitu tam damnabili succedunt matri cum legittimis filijs, nisi mater sit Illustris.

21 Filii naturales, noa succedunt patri, nec coniunctis per lineam paternam, quia non sunt agnati.

22 Filii nati, ex concubina in domo retenta, cum qua poterat esse matrimonium succedunt patri ab intestato in duabus vnciis Hæreditatis non extantibus filiis legitimis. nec coniuge.

Cente-

Centesimum Trigesimum Quartum Priuilegium.

1 CCLESIA gaudet priuilegio, quòd. † Qui viuente vxore legitima, cum secum da contraxit adultera, etiam prima mortua separabitur à secunda etiam si longo tempore cohabitauit & filios, ex ea suscepit, quidam ergo habens vxorem commisit adulterium cum alia, & cum super hoc fuisset vocatus, in ius, illam adulteram abiurauit, tãdem iuramento contempto viuente vxore sua matrimonium cum altera contraxit, diutius cohabitando cum eadem de qua plures filios suscepit, fuit à Papa quęsitum vtrum tale matrimonium stare possit, respondet vt omnino separentur, &
2 † Imposita eis pænitentia perpetua continentia indicatur, qui tanto tempore in adulterio, & periurio ex certa scientia per-
3 durarunt, statuit Leo Papa, vt †. Nullus ducat in matrimonium quam polluit per adulterium, sed hic plus fuit processum, quam fides tantum data fuisset adultere, vt defuncta vxore eam duceret in vxorem, quia legitima vxore viuente copulauit sibi adulteram, & iuramentum violauit, & si etiam iuramentũ non interueniisset à sancta synodo tale conubium detestatur, nec ex longa cohabitatione nullum præstetur ad-
4 miniculum, vel quòd plures filios susceperunt, quia † Diu-
5 turnitas temporis peccatum non minuit sed auget. † Cura tamen Episcopi sit, vt vterque filiis suis iuxta vires facultatum suarum necessaria alimenta subministrent, cap. cum haberet de eod. qui dux. in matrim. quam poll. &c. Ratio fuit hæc,
6 † quia qui viuente prima vxore contraxit cum secunda, ex quo comittit delictum compellitur, ab Ecclesia ad agendam
7 pœnitentiam, immo etiam in foro contentioso. † Ecclesia potest talem punire, & pæna est, vt pani siue vestimenta ante, & retro abscindantur etiam si sit mulier crinibus incisis pro maiori ignominia, cap. de benedicto 32. q. 1. Iudex Ecclesia-
8 sticus de honestate fungitur tali officio. † In habente duas vxores in alijs quibusdam locis mittantur, vel aliam ignomi-
9 niam patiuntur cap. Episcopi in quo. † Eceleſia irrogat publicam ignominiam diuinatoribus 26. q. 1. Et si fortè aliquis iuris peritus esset constitutus, vel alter sapiens non confidat,

nec se tueatur, quòd elapso quinquēnio non potest quis puniri de adultetio, vt in l.adulter C.de adult.& l.querelam C.de falsi.lege vero nostra nūcipali cauetur,quòd propter adulteriū vel stuprum commissum in ciuitate possit infra mensem accusari, & in Territorio per duos menses, quibus elapsis, non potest accusator audiri,tamen vidi Rectores ciuitatis pro tempore hoc statutum non seruare, tali enim clypeo non possunt contra facientes se tueri , nam quando quis viuit in diuturno
10 peccato, illud non censetur diminuere,sed augere, † Sed tripliciter potest quis peccare in spiritu sancto, vt quando quis est pertinax, & in mala opinione firmus, vel immobilis, & peccat in comptentum, & tunc dicitur irremisibile, quia non de facili remittitur,peccat in patre,qui per impotentiam peccat,& in filio peccat,quando aliquid committitur per ignorantiam,vnde maius peccatum committit, qui in spiritu sancto peccat, omnibus hominibus viuentibus, sub hac Republica Christiana,notū, & manifestum est vno,& eodē met tempore
11 habere duas vxores non licere † Ergo qui prima vxore viuente contrahit,cū alia secunda adultera,cōmittit peccatū in Spiritu Sancto, quia nō ignorādo incōtēptū legis ciuilis, cano
12 nicæ,& diuinę peccat. † Idcirco efficitur Reus pœnæ, etiam in foro ciuili, iste sic contrahens punitur pęna infamię, l. eum qui duas, & ibi Bal.C.ad l.Iul.de adult.Felyn.in capit.ex tenore versic. cœterum in prin.de rescripti. Sed in hoc variæ sunt opiniones, magis communis videtur esse,quòd puniatur pęna stupri,quæ est publicatio dimidiæ partis bonorum, vt in contingentia facti consuluit Alex.consil.156. libr.7.Alij dixerunt, vt supra, quòd ducentes duas vxores, sunt infames, vt in l.2.C.de incest.nup. Didac.super 4. decret. fol.126.num.8.
13 praxis recipit, † Vt contrahentibus binas nuptias candenti ferro fronte imprimatur littera Q. apud verò Hyspanos ser
14 uatur,in statu Mediolanensi punitur pæna pecuniaria. † Idē cauetur statuto, vt qui binas vxores duxerit dmmodo, sint in agro Veronensi punitur in libris trecentis , vel tribus ictibus
15 æculei & vlterius arbitrio senatus , qui solet quando, † Quis plures,quàm duas vxores habet, eodem tempore,grauius in eo animaduertere, videlicet,aliquando, eum fustigari facere, aliquando eum ad triremes ad tempus mittere, aliquando pœna vltimi supplicij eum affligere, vnde hicest facienda distinctio, postquàm pæna efficitur arbitraria, aut ille, qui commisit

misit tale delictum est ignobilis, & aut desponsauit duas ignobiles, aut duas nobiles, primo casu inclinarem in parte mitiorem, quòd deberet puniri citra mortem, quia honor ignobilis potest pecunijs emẽdari, sed honor nobilis ad exemplum debet puniri vltimo supplicio, gl. §. in summa, inst. de iniur: Mathesil. not. 102. incip. Nota vnum, vnde hic infertur, quòd si quis fuerit tantæ audatiæ, vt contraheret cum duabus, vt supra, & ex adultera susceperit filios illi, de iure canonico, siue.

16 † Filij spurij, siue nati ex damnato coitu debent ali a parentibus, secundum eorum facultatem, & huic iuri canonico statur hodie etiam, de iure ciuili, quia Ecclesia hoc induxit, ex quadam æquitate naturali, & ne filij alimentis priuati pereant & ita sentit Bar. in Auth. ex complexa C. de incest. nupt. vbi

17 per rationem istius tex. notabiliter dicit. † Parentes posse legare filiis spuriis ratione alimentorum, & quòd poterunt parentes donare, vel relinquere dotes filiabus cum dos succe-

18 dat loco alimentorum Mathesil. in singul 147. verum † Est quòd de iure canonico filij spurij non succedunt parentibus, licet eis decernantur alimenta, tex. in c. dicat aliquis 32. q. 4.

19 † Filiis vero sacerdotũ non succedunt, nec succedere possunt

20 patri, nec matri, glos. in c. per venerabilẽ. qui fil. sin. legit. † Filii autem naturales tantum, quia nõ sunt nati ex coitu tam dãnabili succedunt matri, etiam cum legitimis filiis, nisi mater sit illustris, vt in l. si qua illustris, & ibi glo. & Bar. C. ad Orficia.

21 † Patri vero, vel cõiunctis, per lineam paternam, nõ succedũt, quia non sunt agnati, de quo vide, quòd habetur inst. de succ.

22 agn. in §. vulgo, & inst. ad Orfician. in §. Nouissime. † nati autem ex concubina, in domo retenta, cum qua poterat esse matrimonium succedunt patri ab intestato, in duabus vnciis hereditatis, non extãtibus filiis legitimis, nec cõiuge, vt in Auth. licet patri C. de natural. liber. gl. in c. tanta. qui filii sin. legit. & in capit. nisi de renunt. Ex his habes, quòd viuente prima vxore non licet contrahere, cum secunda adultera, potest tamen contrahere cum, secunda viuente prima, dummodo eam non cognouerit cap. si quis de eo, qui dux. in mat. quam poll.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas superueniens post matrimonium contractum, non soluit matrimonium, sed exactionem debiti impedit.*

2 *Affinitas inhabilitat crimẽ incestus, quo ad matrimoniũ contrahendum.*

Pri-

3 Priuignam si quis cognouit, non potest petere debitum ab vxore, nec priuignam habere, in vxorem, nec priuigna, nec ille alij matrimonialiter copulare poterant.

4 Incestus committitur proprie, cum proprijs consanguineis, vel cum affinibus vxoris.

5 Incestus crimen priuat maritum facultate petendi debitum carnale, ab vxore, & à facultate contrahendi matrimonium.

6 Impedimentum iuris positiui Papa dispensare potest.

7 Incestus crimen Episcopus dispensare non potest.
Nisi ratione Iuuentutis.

8 Ius quod Papæ non reseruat dispensationem tacite Episcopo indulgere videtur.

9 Peccat grauius ille, qui vxoris consanguineam cognouit, quam sponsæ consanguineam.

10 Incestus suspitio, an habenda in fratre dormiente cum sorore per biennium.

11 Incestus dicitur committere, qui carnaliter cognouerit monialem.

12 Incestus dicitur, si mulier habet rem carnalem, cum clerico in sacris constituto.

13 Opinio communis est, vt non sit nisi simplex fornicatio.

13 Incestus pæna est mors, si committitur, cum alia specie fornicationis.

14 Incestus pæna in clerico, est pæna depositionis.

15 Incestus si committitur contrahendo nuptias punitur pæna confiscationis bonorum.

19 Incestus crimen committitur aliquando si quis scienter contrahit incestas nuptias vnde vltra alias pænas sunt excommunicati.

17 Incestus crimen excusatur si committens ignoraret factum.

18 Matrimonium si quis contrahit cum consanguinea sub hac conditione si Papa dispensauerit non valet.
Contraria opinio de consuetudine obseruatur, vt ibi.

19 Matrimonium inter consanguineos permittitur, inter Principes.

20 Regnum omne in se diuisum desolabitur.

21 Homo limus, & fumus est.

22 Leges ligant homines non ex voluntate sed ex ratione.

23 Coitus omnis præter matrimonialem, est peccatum mortale.

14 Fornicationis pæna in laico, de iure canonico, est arbitraria, in clerico est suspensio.

25 Concubinatus est à iure prohibitus.

26 Concubinam laicus tenens punitur, ex arbitrio.

Cleri-

27 Clericus concubinarius priuatur beneficio, & tenetur restituere fructus perceptos.
28 Stuprum cum uirgine, & vidua in clerico est pœna depositionis in laico pœna est dotandi siue eam ducendi in vxorem.
29 Coitus cum puero punitur pœna mortis.
30 Coitus cum nupta punitur pœna mortis.
31 Coitus cum moniali punitur pœna mortis.
32 Coitus vasalli cum Domina pœna est, quòd priuetur fœudo.
33 Coitus serui cum Domina pœna est ignis flammis conburitur.
34 Coitus tutoris pœna est deportationis, & confiscationis omnium bonorum.
35 Coitus cum carcerata pœna in francia, vt suspendatur, vel trium ictuum funis vel fustigetur.
36 Coitus Iudei cum Christiana punitur mitiori pœna quam morte, & è contra Christiana cum Iudeo pœna est arbitraria citra mortem.
37 Coitus cum animali bruto punitur pœna mortis.
38 Coitus cum mortua est punibilis tamquam contractator cadauerum. Pœna est pecuniaria, & si minus Idoneus luit in corpore.
39 Coitus inter mulieres fricando, & se corrumpendo, est pœna mortis.
40 Coitus cuiuscunque generis per vim punitur pœna capitis.
41 Coitus qui frequentat cito perit.

Centesimum Trigesimum Quintum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd. † Affinitas superueniens post matrimonium contractum non soluit matrimonium, sed exactionem debiti impedit. † Et crimen incestus
2 inhabilitat, quo ad matrimonium contrahendum dicitur hic. † Quòd si quis cognouit
3 priuignam suam, non potest petere debitum ab vxore, nec priuignam habere in vxorem, nec vnquam priuigna, nec ille poterunt se alij matrimonialiter copulare, capit. 1. de eo qui consang. vx. su. cog. Ratio istius decreti fuit, quia commisit.
4 † Crimen incestus, quod proprie committitur cum proprijs consanguineis, vel cum affinibus vxoris cap. fi. §. cum ergo
5 25. q. 1. l. inter. ff. de adul. † Pro quo quidem delicto Ecclesia priuat illum facultate exigendi debitum carnale à propria vxo-

6 vxore, & à facultate contrahendi matrimonium, & † Cum
istud sit impedimentum iuris positiui Papa dispensare potest
7 cap. proposuit. de concess. præben. † Episcopus vero, si commissum est verum crimen incestus, dispensare non potest, nisi ratione iuuentutis, quo casu dispensare poterit, cap. si duo 35. q. 6. Aut non est propriè crimen incestus, quia commissum cum consanguinea sponsæ, & tunc poterit Episcopus dispensare, etiam citra iuuentutem, cap. veniens eo. ti. Ideo cognoscens consanguineam sponsæ inhabilitatur ad matrimonium contrahendum, etiam cum alia, sed potest secum de facili di-
8 spensari. † Nam cum ius non reseruet Papę dispensationem tacite videtur Episcopo potestatem indulgere, Inn. in cap. di-
9 lectus de temp. ord. Hic † Aduertendum, quòd grauius peccat ille, qui vxoris consanguineam cognouit, quam sponsæ consanguineam, nam primo casu non indulgetur dispensatio, saltem ex facili causa, sed in alio casu sic, nam ratio diuersitatis est, quia cognoscens consanguineam vxoris propriè committit crimen incestus, quoniam ex copula habita cum vxore contracta fuit affinitas inter eum, & consanguineos vxoris, sed ex sponsalibus non est contracta affinitas, cum consanguineis sponsæ, sed quædã publica honestas, incestus autem propriè non committitur, nisi cum affinibus, vel consauguineis, vt in d. §. cum ergo Cepol. cons. crimi. 69. Crauet. in cons. 321
10 † In quo defendit à suspicione incestus fratrem, qui per bien-
11 nium cũ sorore sua eodẽ lecto iacuerat. † Sed nunquid committitur cum moniali, quando quis eam carnaliter cognouit, & dicitur, quòd sic, & ita concludunt communiter canon. Im-
12 mo, & alij tenuerunt, quòd, † Si mulier habeat rem carnalem cum clerico, in sacris constituto, sit incestus, gl. in l. 2. in verb. filij C. de Epis. & cler. & ibi dicit Bal. Quòd cum ista quæstio fuisset de facto, fuit determinatum, quòd esset incestus, & hoc communiter est à Doc. receptum, vt ait Gerland. de diuer. crim. lib. 3. q. vlt. & illud refert Prat. Conrad. fol. 376. nu. 11. qui etiam fol. 341. post nu. 13. Dicit, quòd hæc est communis regula, sed certè veritas est in cõtrariũ, quia non est nisi simplex fornicatio, Cacialup. in Rep. l. si qua illustris C. ad Or-
13 fic. & quia de iur. canon. Pæna est, vt supra. † Videamus pænam de iure ciuili, quæ est pęna mortis, & hanc opinionẽ esse communẽ attestatur Gerland. de diuers. crim. lib. 3. q. 3. nu. 5. Quòd est verum, quãdo incestus committitur cum aliqua alia

specie fornicationis, puta adulterio, stupro l. si adulterium, in
14 gl. ff. de adult. † In clerico vero de iure canon. pro crimine in
15 cestus, est pæna depositionis † Si vero incestus committitur contrahendo nuptias punitur, iuxta formam Auth. incestas nuptias C. de nupt. quæ est pęna confiscationis bonorum, in con-
16 tingentia facti diuersimode incestuosi puniuntur. † Sed hoc crimen incestus aliquando quis scienter contrahit incestas nuptias, vltra alias pænas dispositas suis locis, contrahentes sunt ipso iure excommunicati tex. in clem. eos. de consan. & affin. & declarat Gem. conf. 71. Qui in contingentia facti ita consuluit.
17 † Excusatur incestum committēs vbicunque apppareat, quòd ipse ignoraret factum, & hæc est communis opinio, Bal. Nouel. in prima parte vndecimæ partis prin. num. 8. Villalobos in sua
18 coll. communium opin. in littera P. nu. 68. Sed quid † Si quis contrahat matrimonium cum consanguinea, sub hac conditione si Pontifex Maximus dispensauerit tale matrimonium, an valebit, in hoc articulo sunt variè scribentium opiniones, nam Inn. in cap. super. de cond appos. tenuit, quòd non, & hanc opinionem tenet pro communi Aret. in l. Apud Iulianum §. constat col. 3. ff. de leg. 1. Viuius in lib. communium opinionum, in ver. matrimonium contrahentes. In contrarium autem, quòd posit tale matrimonium sub conditione contrahi, tenet Butri, in d. cap. super eo, & hæc opinio. de consuetudine obseruatur, vt attestatur Boer. in decis. 264. nu. 27. Et reuera quotidie videmus matrimonia in hac forma contrahi, hæc opinio mihi videtur, quòd egeat hac consideratione, aut contractum est sub hac conditione, aut consummatum fuit matrimonium, vt sæpius videmus fieri contractum, & statim deueniunt ad copulam carnalem, fingentes, & simulantes non habere notitiam consanguinitatis, & supplicant, vt euitentur scandala, & stante eorum ignorantia, quòd dispensentur. & ita fraudant Papam, nec animaduertunt, quot molestiæ damnosæ, & quot excruciatus sibi ipsis euenire solent, & ignorant, ex quo capitè talia accidunt, efficiuntur immemores delicti commissi, in hoc enim proposito audiui plures verba facere, & ita dicere, si in Principibus permittitur matrimonium inter consanguineos, in quocunque gradu consanguinitatis, cur non est etiam permissum cœteris priuatis, cum Apud Deum militet eadem ratio, certè isti tales sunt miseratione digni, quia fateor, quòd Apud Deum sunt prę-

parate ſedes ſecundum ea, quæ à nobis geſta fuerint ſed hoc venit conſiderandum ſub hac forma, fuerunt factæ leges ex in-
19 ſpiratione diuina, quę prohibent † Matrimonium fieri inter conſanguineos, & Principibus concedunt, veſtrum eſt parere legibus, quia eadem ratio non militat in Principe, quæ militat in priuato, nam cor Regis in manu dei eſt, & ratione diuiſionis prouinciarum, & regnorum, hoc fuit ſancitum cũ ex ore Dei,
20 habetur. † Quod omne regnũ, in ſe diuiſum deſolabitur. Luc. in cap. 11. Nolite, vt in adagio, ponere os, in cœlum, acquieſcite igitur, cognoſcite vos met ipſos, veluti notulas errantes, inſpicientes in lumine ſolis, nolite quærere quia, & quare ſcire cauſas, & momenta, non eſt veſtrum, ſed Patris omnipotentis, qui cœli, terræque Dominus, Mundi machinam ſuo quidem miro ordine conſtruxit, hominemque ad ſui imaginem compegit, vt moribus, ac legibus humanum genus viueret, deſuper ſtatuit, recta cunctis ſectari, prauaque abhominari
21 prȩcipiens, non licet ergo dicere. † Quid ego quid tu, quid
22 ille omnes homines ſumus limus, & fumus. † Leges nos ligãt, non ex voluntate, ſed ex ratione, ideo illis ſtandum & acquieſcendum, aduerte, etiam quòd ne dum ſolum inceſtus, eſt pu-
23 nibilis, vt ſuperius diximus, † Sed omnis coitus prȩter matrimonialem tam de iure canonico, quã diuino vnde omnis fornicatio ſimplex eſt prohibita. Adeo quod proculdubio eſt pecca-
24 tum mortale, & ita omnes ſancti Theologi tenent. † Et pæna fornicationis eſt de iure canonico in laico, eſt pȩna arbitraria, in clerico ſunt variæ opiniones, nam aliqui tenuerunt, quòd, propter ſimplicem fornicationem, non incurrat pænam depoſitionis, ſed ſolummodo ſuſpenſionis, gl. in c. Maximinianus in verb. remoueantur diſti. 81. Scias igitur quòd damnatus dicitur ille, qui aliqua lege exteriori, & humana punitur, ita dicit Bar. in l. fi. nu. 4. ff. de his quibus, vt indig. Vnde credo, quòd ex
25 pediat videre, coitus omnes, qui poſſunt à lege puniri, † Concubinatus eſt à iure prohibitus, de iure can. & in foro conſcientiæ, vt tenet gloſ. in clem. Vt noſtrum in verb. non eſt. de heret. quam omnes ſequuntur. De iure autem ciuili, aliqui tenuerũt tales coitus cum concubina non eſſe improbatos. Alex. in l. ex facto §. ſi quis rogatus. ff. ad Trebell. contraria opinio eſt magis vera, videlicet, quòd concubinatus, ſit improbatus etiam à iure ciuili, licet iudices non puniant, tamen reprobatur, niſi quatenus requiſiti ab Eccleſiaſticis, brachium ſuum impartiũ

tur.

26 tur. † De iure canonico laicus tenens concubinam punitur,
27 arbitrio iudicis. † Clericus vero concubinarius priuatur be-
neficio, & tenetur ad restituendum fructus, perceptos. Villalo-
bos in suis coll. in littera C. nū. 85. Bell. atteſtatur, de communi
28 cons. 56. † Stuprum quòd committitur, cum virgine, & vidua
punitur de iure canonico, pœna stupri in clerico, cum virgine,
est depositionis, in laico est, vt eam dotet, aut in vxorem ducat
29 Chassen. cons. 40. † Cum puero punitur de iure ciui li est pœ
30 na mortis l. cum vir nubit in fœminam C. de adult. † Cum
nupta pœna est vltimi supplicii tex. in l. quāuis la 2. C. de adult.
31 Alex cons. 13. nu. 3. lib. 7. † Coitus cum moniali punitur pę-
32 na capitis tex. in § pen. in Auth. de sanc. Epis. † coitus vasal-
li cum Domina pœna est, quòd priuetur fœudo Clar. de fœud.
33 in q. 48. † Coitus serui cum Domina flammis conburitur l.
pen. C. de mul. quæ propr. seru. se iniunx. & mulier. ca. punitur.
34 † coitus tutoris cum pupilla pœna est deportationis, & con-
fiscationis omnium bonorum l. vnica C. si quis eam cuius tut.
35 fue. &c. † coitus cum carcerata pœna est, in francia, vt suspen-
datur Faber. in §. Item lex Iulia inst. de publ. iud. in aliquibus
pœna est trium ictuum funis, & aliquando delinquens fustiga-
36 tur Boer. decis. 317. num. 9. † Coitus Iudæi, cum Christiana
non punitur morte, sed mitiori Boer. in dec. 316. nu. 5. Et è con
uerso, de coitu Hebreæ cum christiano, in istis infidelibus pœ
na citra mortem arbitraria, Alciat. in cons. 488. & ita Doc. com
37 muniter sentiunt. † coitus, cum animali brutto punitur pœ-
na mortis, cū fit cōtra humani generis naturā. c. hoc ipsum §. j.
38 33. q. 2. † cum mortua coitus est punibilis tāquam cōtracta-
tor cadauerum l. fi. C. de sepulc. viol. Pœna est librarum quin-
quaginta auri, & si minus idoneus, pœna s luat in corpore.
39 † coitus inter mulieres fricando, & se corrumpendo, est im-
posita pœna mortis l. fędissimā C. de adult. Boer. in decis. 316.
40 omnes igitur † Coitus cuiuscunque generis si per vim com-
mittantur grauius punitur l. vnica C. de rap. virg. & pęna est ca
pitis, ideo ab omnibus vnusquisque Dei amator caueat, nam
ostendit Deum, & propriam animæ salutem, incidit in infa-
miam, & infinita pericula cum damno facultatis, & denique
41 sui ipsius efficitur homicidialis. † Quia qui coitus frequen-
tat cito, perit, ex his habes, quòd priuigna non sit causa, vt
ab vxore tibi debitum denegetur, & eam non valeas in vxo-
rem ducere, immo, quòd puniris ex pœna incestus, quam

supra cum ferè omnibus coitus pœnas saltem in locis breui manu expositas, quas per te videre poteris.

SVMMARIVM.

1 Contrahens scienter cum impotenti ad copulam, ab ea non separatur.
2 Mulieres aliquæ sunt ita clusæ, & impotentes, quòd viris carnaliter commisceri non possunt, an matrimonium contrahere possunt.
3 Matrimoninm contractum inter impotentes scienter, quòd non videtur credibile, tamen si contractum, si non possunt habere mulieres, vt vxores, habeant, vt sorores.
4 Matrimonium, qui contraxit cum impotenti scienter, illam alere impotentem, & secum caste viuere tenetur.
5 Coniuges possunt promittere continentiam simul morando.
6 Coniuges appellantur, in quibus etiam non exercetur carnalem commercium.
7 Matrimonium contractum, cum frigida, pro facienda copula carnali datur triennium, quo elapso aliam accipit.
Deficiente probatione non secute copulæ, carnalis statur iuramento vtriusque.
8 Impedimentum carnalis copulæ si in principio probari potest non est expectandum tempus triennij.
9 Euentus frustra expectatur, cuius, nullus induceretur effectus.
10 Impedimentum copulæ carnalis, intelligitur de impedimento propter maleficium, quòd ad tempus remoueri potest.
Apostoli haebant vxores, cum quibus caste viuebant.
11 Præstatio iuramenti propinquorum, vel coniugum, non est necessarium, vbi constat, de æuidentia impedimenti.
12 Impedimentum matrimoniale viri, & mulieris, quòd facto humano sine corporali periculo remoueri non potest, reddit quem inhabilem ad contrahendum matrimonium secus, si impedimentum potest reuocari.
13 Mulier impotens, si fuit separata à primo viro, si postea ab alio cognoscatur, an venia restituendo primo viro.
Primus vir an possit obijcere fornicationem, & non matrimonium.
14 Sententia matrimonialis transit in rem iudicatam quando est confirmata per duas sententias conformes.
15 Sententia bis confirmata, non audatur contra eam.
16 Differentia magna est, vt quis audiatur, per viam appellationis, aut per viam querelle.

Centesi-

Centesimum Trigesimum Sextum Priuilegium.

1 Ecclesia gaudet priuilegio, quòd † Contra-
2 hens scienter cum impotenti ad copulam, ab ea non separatur, vt † Si aliquæ mulieres, ita sunt clausę, & impotentes, quòd uiris carnaliter commisceri non possunt, quæritur an matrimonium contrahere possint, respondet Pa-
3 pa. † Non videtur credibile, quòd aliquis cum talibus contrahat matrimonium, tamen Romana Ecclesia consueuit in talibus iudicare, vt si nõ possunt eas, habere vt vxores, habeant eas, vt sorores, cap. consultatio. de frig. & malef. Ratio hæc esse
4 potest. † Quia scienter contraxit matrimonium, cum impotenti, ideo tenetur semper illam alere impotẽtem, & secum ca-
5 stè viuere, sicut cum sorore debet. † Nam sicut veri coniuges possunt promittere continentiam simul morando, c. quo Deo 33. q. 5. Ita, & iste poterunt simul morari in continentia, c. omnino 31. di. Vbi Paulus de vxoribus Apostolorum dixit nũquid non habemus potestatẽ circunducendi mulieres, sorores, &c.
6 † Vnde coniuges appellantur, in quibus non exercetur carnale commercium, & hęc opinio Io. An. mihi magis placet quàm opinio Inn. & Host. qui tenent, quòd si timetur de fornicatione potentis poterit Ecclesia sibi subuenire dando sibi licentiã cũ alia contrahendi, ex quo cum prima non est verũ matrimoniũ & quòd remanebit tamẽ obligatus ad reddendum necessaria primę, si ista ratio haberet locum, vt ad euitandam fornicationem, aliam in matrimonium ducere valeret frustatorium esset hoc decretum, considerandum est, quòd habebat sciẽtiam ve-
7 rum. † Si quis contraxisset cum quadã frigidæ naturæ, fuit quę situm quantum tempus, sit concedendum pro faciẽda copula coniugali, & dicitur, ex ore Papæ, expectandum esse triennũ, cõputandũ à tẽpore coniugij, quo elapso, si postea simul cohabitare noluerit, si mulier, per iustũ iudiciũ probare potuerit, ꝙ cũ eo coire non possit, aliũ accipiat, & si ille aliã acceperit separentẽ, si vero consentiunt simul esse habeat eã, vt sororẽ, si autẽ confiteat̃, ꝙ nunq̃ se inuicem cognouerint septima manu propinquorũ, vel vicinorũ bonæ famę, si propinqui deficiãt, iure iurãdo dicat vterque, ꝙ nunq̃ vna caro effecti sunt, & tũc mulier

pote-

poterit alium accipere, & si ille aliam acceperit de periuro notentur, & acta pœnitentia cogantur ad priora conubia re-
8 dire. † Si tamen impedimentum in principio probari potest, non est opus, quòd cohabitent pertriennium, vel quòd inducant consanguineos ad iurãdum, vt puta si probatur, quòd vir habet membrum anidum, vel quòd ex toto sit sectus, vel quid
9 simile. † Nam frustra expectatur euentus cuius nullus indu-
10 ceretur effectus, vt in c. cum contingat. de offic. deleg. † Sed quia dicitur. de impedimento, aduerte, quòd intelligitur de impedimento propter maleficium, quia cum sit accidentale, & possit ad tempus remoueri semper prius est expectandum tempus triennis, capit. fina. de frig. &c. Sed si essemus in muliere arcta, vel alias impotens, quæ non est apta ad contrahendum, si quis cum ea scienter contraxerit, sibi imputetur,
11 quia ita voluit, nec erit ab omni honestate alienum. † Ad imitationem vxorum Apostolorum, quæ castè cum eis, vt sorores viuebant, vt & ipse cum ea viuat, & aduertè secundum
12 Host. Quòd † præstatio iuramenti propinquorum, vel coniugum, non sit necessarium, in casu quo constat, de euidentia impedimenti, pro vt vidimus fuisse seruatum, in hac ciuitate, & alibi, quos non licet nominare, & etiam cohabitatio trienna-
12 lis non est expetanda, hinc infertur. † Hæc regula, quòd in materia matrimoniali omne impedimentum viri, vel mulieris, quòd facto humano, sine corporali periculo remoueri non potest, reddit quem inhabilem ad contrahendum, matrimonium, secus ergo si facto humano potest impedimentum reuo-
13 cari, sed hic occurrit quæstio satis not. † Si mulier impotens fuit separata à primo viro, si postea ab alio cognoscitur, an veniat restituenda primo viro. Hosti. Fuit in hac opinione, quòd si vir primus erat admodum carnosus, adeo, quòd sine periculo mortis vxorem deflorare non posset, & si secundus vir magis aptus, & gracilis potuit eam cognoscere, quod non venit primo viro restituenda, licet per frequentem vsum, cum secundo, sit reddita apta primo, attendenda est dissimilitudo, & an primus vir posit cohijcere fornicationem, & nõ matrimonium quasi fornicando dedit operam rei illicitè, ideo imputantur sibi omnia, licet prẽter intentum eueniant, vt in cap. tua de homicid. Sed contrahendo dat operam rei licitè, cum putaret, se solutam à primo, hinc est, quòd primus non potest opponere adulterium, nam ista mulier potuit licitè contrahere, cum

secundo

secundo, post latam sententiam diuortij, per Ecclesiam, & hęc est causa, quòd ista mulier non tenetur redire ad primum virum, nisi verisimiliter cognoscat primum fuisse aptum à prin-
14 cipio, sed hic aduertè. † Quòd sententia in causa matrimoniali transit in rem iudicatam, quando est cõfirmata per duas sententias, aliqui fuerunt in hac opinione, quòd nullum vinculum potest firmare sententiam quominus error possit dete-
15 gi per ea, quæ not. in cap. Lator, & in c. tenor. de re. iud. † Cum sententia sit bis confirmata, non debet quis contra eam audiri, Inn. tenet in d. c. Tenor, quòd contra vnam, non debet quis, de facili audiri, ergo fortius quãdo fuit bis consummata, Abb. tenet, quod non possit tertio appellare, sed quòd non excludi-
16 tur à propositione iniustè sententiæ, per viam querele. † Magna enim est differentia, vt quis audiatur per viam querele, aut per viam appellationis, cap. ad reprimendum. de offic. ord. Post hæc, ego quoque sum in hac opinione, quod mulier stanti bus causa, & sententia, non debeat restitui primo viro, sed pro sit secundo, qui eam defloravit, ęquum est, vt gaudeat labore suo, sed ego consulo, vt vnus quisque capiat cõsilium, ex se metiendo corpus, & vires. Ex istis habes, quod qui scienter contrahit cum impotenti, ad copulam, ab ea non separetur.

SVMMARIVM.

1 *Viri, & mulieris verbo qui negant aliquem filium statur, nisi indicijs, & testibus probetur.*

2 *Assertio negatiua parentum filio præiudicat, si veritas ex testibus, & indicijs haberi non potest.*

3 *Nutritus in domo alicuius non præsumitur filius, nec nutritor eum instituere.*

Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.

4 *Filij non semper nutriuntur in domo.*

5 *Filiatio quomodo probetur, & cui incumbat onus probandi, an quis possit probare se filium.*

6 *Probatio aliud est, quam præsumptio, prima de necessitate concludit, secunda de verisimilitudine concludit.*

7 *Probatio alia directa, alia indirecta.*

8 *Filiatio respectu matris probatur per obstetrices, quæ viderunt filium exire de ventre matris.*

9 *Præsumptio est triplex probabilis, violenta, necessaria.*

Copula

10 Copula carnalis probatur, quia fuit in lecto solus cum sola, nudus cum nuda, ex his ius, & lex præsumunt copulam.

11 Filiatio probatur si est natus ex vxore, vel concubina, quam in domo retineo, ex quibus ius præsumit me esse patrem.

12 Præsumptio necessaria est, quæ non solum ad ferendam sententiam sufficit, sed prohibitionem contrariam non admittit.

13 Præsumptio iuris, & de iure, qualis sit, & probetur.

14 Præsumptio iuris aliquando præsumit delictum.

15 Filiationem probandi onus, ei incunbit, qui dicit.

16 Pater est incertus de filio, mater autem est certa.
Tamen assertioni matris non statur.

17 Filius Regis primogenitus fatuus, quia ex assertione matris Regnum cessit credens esse filium, ex dicto matris alterius militis.

18 Filius præsumitur esse patris, etiam si mater viueret, in prostibulo.
Sacerdoti non statur reuelanti, ex confessione mulieris, talem non esse filium, de licentia mulieris.

19 Mulier asseruit habuisse tres filios, quorum vnus solus erat legitimus maritus moriens, primogenito dedit hereditatem, vnde orta lis inter eos quis esset primogenitus, fuit cuilibet eorum datus arcus cum sagitta, vt qui prope cor patris sagittaret, ille esset hæres, duo sagittauerunt tertius viscеribus motis noluit sagittare asserens magis priuari hæreditate, quàm contra patrem sagittare, & fuit declaratus filius hæres.

Cētesimum Trigesimum Septimum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd. † Statur verbo viri, & muleris, qui negant aliquem filium, nisi indicijs, & testibus probetur contrarium. Quidā nomine N. nutriuit quēdam puerum vsque ad iuuentutem cohabitante sibi cleria vxore sua nunc, tunc non desponsata, sed postmodum desponsauit, & ex ea filios suscepit, prædictus iuuenis, sic nutritus gerens se filium, & hæredem, hęreditatem N. prędicti possidebat, quamuis à vicina credebatur eorum spurius, & dicebatur, sed prædicti vir, & vxor negabant illum spurium suum, aut legitimum filium esse, sed dicebant, quòd eum nutriuerant pietatis intuitu, filij istorum petebant ab illo hęreditatem paternam, ipse vero contradicebat quæ-

stio,

lio super hoc delata est corã Archiepiscopo, prędictus iuuenis, qui corã eo citatus venire noluit, fuit excõmunicatus, Papa ab Archiepiscopo consultus, quid super hoc esset agendum, respondet quòd in tali casu standum est verbo viri, & mulieris, nisi certis indicis, & testibus iuuenem prædictum illorum constiterit esse filium, capit. transmissæ qui fil. sint
2 legit. ratio istius decreti fuit † Quia cum aliter veritas haberi non potest ex testibus, vel indicijs, assertio parentum negatiua filio præiudicat, cum eorum assertioni standum sit, hic
3 considerandum † Quòd nutritus in domo alicuius non prę-sumitur filius, nec tenetur nutritor eum, vt filium restituere, quia non probat hoc esse, quod ab hoc cõtingit habesse cap. 2.
4 de transl. prælat † Nã filij non semper nutriuntur in domo
5 l. quidam cum filium .ff. de verb. obligat. † Sed filiatio quomodo probetur, & cui incumbat onus probandi, an quis possit probare se filium, & videtur quòd sic l. 1. C. quor. bon. l. si posthumus §. fi. ff. de lib. posth. in contrarium .ff. de cond. & demonst. l. Lucius. Solue, & considera pro declaratione quòd
6 † Aliud est probatio, aliud præsumptio, probatio est arg. de necessitate concludens, ext. cap. in prę-sentia de probat. C. vnd. cogn. l. non hoc. prę-sumptio est arg. non necessario, sed verisimi-
7 liter concludens. ext. de prę-sump. cap. quia verisimiliter † Itẽ probatio alia directa, alia indirecta, directa est, quæ principaliter, & immediate concludit verũ esse, quod quęritur, vt si dico me soluisse probo per testes, qui viderũt numerationẽ, hoc modo potest probari filiatio respectu patris, quia non potest probari per aliquẽ sensum corporis, ꝙ requiritur ad directã probationẽ, vt per specul. in ti. de teste §. nunc tractandũ ver. vt au-
8 tẽ † sed respectu matris probatur per obstętrices, quæ viderũt eũ exire de ventre matris. ff. de vent. inspici. l. 1. §. de inspiciendo, indirecta probatio est, quę nõ principaliter, sed incõsequẽtiã concludit id verũ esse, de quo agitur, vt quia dico me nõ occidisse Titiũ, pbo per testes, qui dicũt eũ viuere, ff. ad l. Aquil. l. indeneratius §. vlt. nã principaliter probatur aliud quã id, de quo agitur cũ probetur vita, & agitur de morte, tamẽ vnũ necessario infert ad aliud, hoc modo probatur negatiua, quę directo probari nõ potest, c. quoniã cõtra. de probat. hoc modo allegans filiationẽ probari nõ potest, quia affirmat, sed negans sic probando, ꝙ is qui dicitur pater longo tẽpore stetit absens anniculũ inuenit, ex quo infertur necessario hunc nõ esse filiũ

ſuum, ff. de his qui ſu. ſu. vel alien. vir. l. 1. §. ſi quis longo
9 .ff. de lib. agn. † Item præſumptio eſt triplex probabilis, violenta, neceſſaria, probabilis eſt, quæ quamuis conſcientiam iudicis inclinet, tamen, quia non eſt adeo veritati proxima, vt ius pro ea præſumat, non ſufficit ad ferendum ſententiam, niſi aliis adminiculis adiuuetur, exemplum eſt .ff. de teſt. l. 3. §. eiuſdem. cap. præterea. de teſt. Et ratio eſt, quia iudex, ex conſcientia ſua iudicare non debet, l. illicitas §. veritas .ff. de offic. præſid. capit. ne inniteris. de conſt. ideo uocatur præſumptio hominis, vel iudicis, non iuris, gl. in cap. is qui deſponſal. l. fi. ff. quòd met. cauſa, hoc modo poteſt præſumi filiatio, ita, vt ex fama cum aliis adminiculus pro filiatione feratur ſententia, cap. illud. de præſump. Violenta præſumptio eſt, quæ adeo veritati proxima eſt, quòd non ſolum iudicis, ſed etiam iuris conſcientiam mouet, adeo quòd, ſine alijs adminiculis ſufficit ad ferendam ſententiam, quanto enim magis indicia veritati ſunt proxima, tanto magis iudicem, & ius inclinant,
10 l. ob carmen .ff. de teſti. Huius exemplum eſt † Allego copulam carnalem, probo, quòd fui in lecto ſolus cum ſola, nudus cum nuda, ex his ius, & lex præſumunt copulam c. litteris
11 de præſump. vocatur ergo præſumptio iuris † Et hoc etiam modo præſumitur filiatio, ſi probo, quòd eſt natus, ex vxore, vel concubina, quam in domo retineo, ex quibus ius præſumit me eſſe patrem, l. ſi vicinis C. de nup. Non tamen eſt tam fortis hæc iuris præſumptio, quin per contrarias probationes reprobari queat, cap. propoſuiſti de probat. cum probatum vincat
12 præſumptionem, l. ſi chirographum .ff. de probat. † Neceſſaria præſumptio eſt, quæ non ſolum ad ferendam ſententiam
13 ſufficit, ſed prohibitionem contrariam non admittit † Exemplum dico matrimoniũ de cõſenſu preſenti interueniſſe, probo ſponſalia, & copulam ſubſequentẽ, ex quibus preſumit cõſenſum, c. is qui. de ſpon. Hęc vocatur preſumptio iuris, & de iure iuri dicitur, quoniã ius ex huiuſmodi indicijs tamq̃ vero proximis id, de quo verum eſſe præſumit, vt dixi ſupra, de preſumptione uiolenta, de iure præſumitur, quia ſemper id in ea præ-
14 ſumitur, quod de iure fieri debet, quòd † ſecus eſt in præſumptione iuris, quæ aliquando preſumit delictum d. c. litteris, vel quia de iure ſingulari ob alicuius fauorem ſtatutum eſt, ne contraria probatio admittatur, ut quia in fauorẽ matrimonij eſt propter fornicationem euitandam, præſumitur conſenſus, d. c.

is

is qui,& in fauorem actus præsumitur stipulatio l. 1. in prin. C. de re. ux. act. & in fauorem minorum l. cum ostendimus. ff. de fideiuss. tut. & in fauorē pupilli arrogati l. his verbis cum l. seq. ff. de adop. Hæc præsumptio non habet locū in filiatione, quia cum nullus sit filiationum fauor, semper admittitur probatio, in contrarium, nam si non est filius istius, est filius alterius, &
15 sic, si non fauetur vni, fauetur alteri † Incunbit onus probandi filiationem ei, qui dicit, l. 2. ff. de probat. etiam si excipiendo illā allego gl. in l. si ex cautione in fi. C. de non num. pec. nam negans non potest probare capit. bonæ. de elec. c. Quoniam contra falsam. de probat. in contrarium videtur, quòd dicens non filium probet. ff. de carb. edic. l. 3. §. duæ causæ l. 1. §. si ea. ff. de vent. in poss. mit. Sol. aut filius est in quasi possessione filiationis, tunc negans eum fiilum probat, facit quod not. glos. ff. de probat. l. si pactum l. quidam. ff. de lib. agnos. quia illa quasi possessio transfert onus probandi, in aduersarium, l. certa. ff. de probat. §. commodum inst. de inted. quòd est verum si is, qui negatur, sit alter ex parentibus ff. de carb. ed. l. 1. §. is, qui ab aliquo, si vero filius non est in quasi possessione, tunc is, qui asserit eum filium probat, vt
16 dicitur in capitu. transmisse. qui fil. sin. leg. & ibi glos. † Clarum est, quòd pater est, in certus de filio, mater autem est certa, tamen communis opinio est, quòd Matri asserenti talem filium suum, non esse filium mariti sui, non est standum, Boer. in decis. 299. in fin. nume. 6. in secunda parte. Hinc est
17 quòd omnes Doc. † Reprobant fatuitatem illius filij Regis, qui ab eo reputabatur primogenitus, & cui competebat Regnum, & cum post mortem Regis, Regina declarauerit, non esse filium Regis, sed alterius militis, filius credens assertionem matris esse veram, regno renunciauit, in d. decis.
18 num. 6. & malè fecit. † Quia si mater viueret, in prostibulo præsumitur filius mariti, non adulteri l. miles §. defuncto ff. de adult. Angel. in l. septimo mensę. ff. de sti. hom. Barb. cons. 68. lib. 1. Bal. cons. 39. lib. 5. Alex. cons. 37. lib. tertio Nec de hoc statur sacerdoti reuelanti talem non esse filium de
19 licentia mulieris, ex eius confessione in d. decis. nu. 8. † Nam talis asserta parere solet multa, pro vt legitur mulierem quamdam tres filios habuisse, quorum vnus, erat solus legitimus, & hoc marito pro palauit in articulo mortis, maritus moriens dedit hæreditatem primogenito orta fuit his

quis eorum esset primogenitus, hæres quòd Iudex videns corpus patris iussit, à Sepulchro extrahi, & cuilibet eorum fuit datus arcus cum sagitta, vt quis eorum prope cor patris sagittaret, ille esset hæres, duo sagittarunt contra patrem, tertius, quia commota sunt eius viscera dixit iudici potius hæreditate priuari volo, quam contra patrem sagittare, nam erat vere filius, & ita fuit declaratus hęres cap. affertè mihi gladium. de præsump. tamen hoc iudicium ita factum non fui iuridicum, cum matri non sit credendum, sed tamen ex his habes, quòd statur verbo viri, & mulieris, qui negant aliquem filium, sed differentia stat in hoc, quòd in d. cap. transmisse, loquitur de nutrito in domo a prædictis parentibus negantibus, quibus standum, nisi testibus, vel indicijs probetur contrarium, in alijs, vt supra allegatis stat conclusio cõmunis, quòd nõ sit credendum mulieri asserenti se pregnatem, à tali galiaura Bar. in l. fi. diffinimus. i. n fi. ff. de his qui. sum. sui vel ali. iur.

SVMMARIVM.

1 *Mortuus ob accusationem malitiosè factam propter eius calumniam septem annis pœnitere debet in pane, & in aqua, & quadraginta diebus.*
2 *Membrum amittens, ex calumnia alicuius, tres quadrigesimas pœniteat.*
3 *Damnum dat, qui causam damni dat.*
4 *Accusans aliquem mala artè, in foro animæ punitur.*
5 *Clerici nunquid possunt accusare laicum.*
6 *Clericus nunquam criminaliter potest accusare laicum, etiam si prosequatur iniuriam suam.*
Nec testimonium ferre potest, in causa criminali.
7 *Clericus ab vindictam publicam laicum accusare non potest, etiam si non venit imponenda pœna sanguinis.*
8 *Accusatio dicitur genus illaudabilis intentionis.*
9 *Clerici non debet se immiscere odiosis litigijs, immo segregati esse debent, à vita laicorum.*
10 *Clericus non debet nocere alicui, se omnibus prodesse.*
11 *Clericus potest prosequi iniuriam propriam, vel Ecclesiæ suæ, si pœna sanguinis non venit imponenda.*
12 *Clericus in accusatione debet protestari, quòd non intendit accusare.*
13 *Clericus an clericos accusare potest dic, quòd sic, si est bonæ famę, secus, si malæ famæ.*

Nisi,

Nisi in exceptis criminibus.

14 *Monachi accusando proprium Abbatem dicunt procurare vtilitatem, quia interest Monasterij, non habere lupum pastorem, nec ei accusatores obedire tenentur, lite pendente.*

15 *Abbas si preciperet monachis, vt eum non accusarent, non est parendum iniusto precepto.*

Centesimum Trigesimum Octauum Priuilegium.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd † Si quis accusauerit aliquem malitiosè, & per suam accusationem mortuus fuerit, propter eius calumniam septem annis, pœnitere debet in
2 pane, & aqua, & 40. diebus. † Si autem membrum amiserit, per tres quadrigesimas pœnitere debet, capitu. accusasti. de accus. Ratio fuit hæc,
3 † Quia, qui causam damni dat, damnum dedisse videtur,
4 † Nam, qui aliquem accusat mala arte, in foro animæ punitur, cum non liceat aliquem accusare malo zelo, sed si fecit pro pace, vel amore iustitiæ, vt aliqui pacificè vitam ducant, tunc non punitur; in foro animæ, quia non committit peccatum, sed non euitat irregularitatem, quia illa contrahitur sine peccato, vt not. in clem. 1. de homicid. Sed hic, † Quæro nunquid clerici possunt accusare laicum, Innoc. in hoc va-
6 riauit, primo dicit in d.cap. Accusasti, † Quòd nunquam clericus criminaliter potest accusare laicum, etiam si prosequatur iniuriam suam, cap. clericum nullus 11.q.1. Nam, & testimonium ferre non potest in causa criminali, cap. testimonium 11. q. 1. Refert alios posse alios dicere, quòd potest accusare, si non venit imponenda pœna sanguinis, hic igitur distinguen-
7 dum, † Quòd ad vindictam publicam clericus laicum accusare non potest, etiam, si non venit imponenda pœna sanguinis
8 & pro hoc est tex. in cap. sacerdotes 2.q.7. Et ratio est, † Quia accusatio dicitur genus illaudabilis intentionis cap. si quis 2.
9 q.7. † Vnde clericus se immiscere non debet huiusmodi odiosis litigiis, immo clerici debent esse segregati à vita laicorũ, &
10 propterea in simili clericus non potest aduocare † Ne videat alteri nocere cũ ipse teneat omnibus prodesse, c. fi. de post. for-
11 tius remouet ab accusatione, q̃ est magis odiosa † Aut clericus

pro-

prosequitur iniuriam propriam, vel Ecclesiæ suæ, & tunc si pœna sanguinis non venit imponenda potest licitè accusare laicũ cap. cum sit generale. de for. comp. cap. prælatis de homicid. c.
12 olim. de iniur. cap. grauius de rest. spol. † Si vero venit imponenda pœna sanguinis, & potest accusare laicum prosequendo iniuriã propriam, debet tamen protestari, quòd non intendit accusare, vt pœna sanguinis emittatur, d. capitu. Prælatis
13 † sed nunquid clerici clericos accusare possunt, dic, quòd si sunt bonæ famæ possunt accusare etiam eorum superiores, ca. ex parte, de accus. Si vero sunt malæ famæ, non admittuntur, vt in cap. cũ dilecta vt supra eo. ti. nisi in exceptis criminibus, quia in illis admittũtur etiã contra non infamatos & in hoc di
14 ferunt à laicis vt in c, c. 1. de cõfess. c. fi. 15. q. 3. & † Etiã monachi dicũtur procurare vtilitatẽ accusãdo propriũ Abbatẽ, quia interest monasterij non habere pastorem lupum, nec ei accusatores obedire tenentur lite pendente, si ex obedientia causa
15 accusationis impeditur, pro † Vt si Abbas præciperet eis, vt non accusarent eum, nam tunc non est parendum, quia præceptum est iniustum, cap. Iulianus 11. q. 3. Et si Abbas esset infamatus apud Papam ipse mandat, quòd si aliquis est de monasterio Abbatis, qui velit contra Abbatem aliquid dicere ipsum accusando,, vel denunciando paratus est audire cũ præsentia illorum, quorum interest, vt causa præscrutetur, ad hoc vt condemnetur, vel absoluatur, & ita tractatur criminatio coram itereesato. Ex his habes quòd, qui malitiosè accusat pœnitentiam secundum acta calumnię patitur.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus pro ordine ab eo conferendo, vel ministri, vel notarij nihil temporale exigere debent.*
2 *Ordinatus aliquid non debet dare, & pro ordinatione nullus debet accipere.*
3 *Simonia est recipere aliquid per concessione spiritualium.*
4 *Simonia est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum.*
5 *Simonia debet de Ecclesia Dei eliminari, atque repelli.*
6 *Spiritualia vendi non possunt.*
7 *Simonia inter cetera Crimina obtinet primum locum.*
8 *Notarij non possunt recipere nihil temporale pro ordinatione tamen notarij*

tarij in curia Romana exigunt pecunias, & Papa tolerat Immo facta est taxatio quantum solui debet pro qualibet bulla.

9 Notarij in curia Romana, ex quo non habent sallarum licitè exigunt, & non est simonia.

10 Lex Iulia de ambitu non habet locum in curia principis

11 Ecclesię status decoloratus per simoniam.

12 Simoniam non comittit Papa aliquid accipiendo pro beneficio, quia beneficium est de Iure positiuo.

13 Simoniæ crimen contra Papam opponi non potest.
Nisi tribus concurrentibus.

14 Simonia pœna afficit tam dantem, quam recipientem.

15 Simonia an sit peccatum mortale dicendum quod sic, quia est contra Iustitiam, contra diuinam legem, contra legem naturalem.

16 Simoniam ignorantia non excusat, Nam Ius Diuinum neminem excusat.

17 Ecclesiæ res sunt Papæ.

18 Emens beneficium a Papa, vel ordinem non incurrit pœnas.

19 Simoniacus potest accusari per quemlibet catholicum.

20 Christus fuit sine peccato licentiam dedit vni Iudæo sceleratissimo accusandi.

21 Probationes in criminibus debent esse luce clariores.

22 Præsumptiones in crimine simoniæ, & in crimine hæresis admittuntur.

23 Simoniæ crimen est grauius, quamuis homicidium sit horribilius.

24 Dei gracia pæcunia aquiri non potest.

25 Simonia in omni actu spirituali fugienda, vnde dubitari potest, an licitè detur pecunia pagano, vt se baptizet.

26 Beatus Siluester pollicebatur bona temporalia paganis vt facerent se Christianos.

27 Exigere pro chrismate, nec pro extrema vnctione aliquid non licet.
Oblata licitè recipiuntur, quia oblatio nullam ingerit culpæ maculam.

28 Simonia, an sit, vel non sit in exigendo percipitur ex obseruancia consuetudinis.

29 Simoniacus quantucunque sit occultus est suspensus
Quo ad se, non quo ad alios si est notoriæ simoniacus prohibetur ne dum celebrare, sed debet deponi.

30 Prohibitio conferiur ad factum, suspensio ad Ius.

31 Simonia est tantę vis, quod sicut Papa potest accusari de hæresi ita potest accusari de simonia, si tria concurunt vt ibi,

32 Sacerdos beneficiatus si pro celebranda missa aliquid recipit committit simoniam, nisi sit Sacerdos, cui deficit sumptus.

Cente-

Centesimum Trigesimum Nonum Priuilegium.

1 ECLESIA gaudet priuilegio, quòd † Epi-
scopus pro ordine ab eo, conferendo, vel mini-
stri, vel notarij, nihil temporale exigere debēt,
hoc statuit Gregorius ī synodo generali, quòd
2 † pro ordinatione nullus aliquid accipiat, nec
ordinatus aliquid dare debet cap. 1. de simo-
3 ni. Ratio fuit hæc † Quia est simonia recipere aliquid pro
4 concessione spiritualium † Simonia est studiosa voluntas
emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali anne-
5 xum, Abb. in cap. nemo. eo. tit. † Et simonia debet de Eccle-
6 sia Dei eliminari, atque repelli, cap. sicut. eo. ti. † Quia spiri-
7 tualia vendi non possunt. † Ideo sciendum, quòd inter cœ-
tera crimina simonia obtinet primum locum, quia cętera, re-
spectu huius, pro nihilo reputantur, cap. si. 1. q. vlt. dicitur in
8 tex. † quòd notarij non possunt recipere nihil temporale, ta-
men notarij in curia Romana exigunt pecunias, & Papa scit,
& tolerat, immo est fac taxatio quantum solui debeat, pro qua
libet bulla, ergo & in aliis locis notarii licitè recipere possunt,
arg. cap. in causis, de re. Iud. nam ipsius curię actio nostra de
bet esse instructio, sicut dicimus, in actione Christi cap. signi-
9 ficasti de elec. sol. dicunt Doc. quòd in curia Rom. † Nota-
tii non habent salarium ideo licitè exigunt, vel in curia Rom.
10 non habet locum simonia. † Sicut, nec in curia Principis ha
bet locum lex Iulia de Amb. quod est verum secundum Host.
in his, quę sunt simoniaca, quia prohibita, secus in prohibitis,
quia simoniaca tamen deberet ipse pręceteris abstinere, quia
si in se hoc non sit malum est tamen, species mali, à qua præce
pit Apostol. abstinendū, cap. cum ab omni specie mali. de vit.
11 & honest. cler. † Item decoloratur status ecclesiæ, ergo de-
12 bet abstinere, 1. q. 8 cap. & si illa. † Papa aliquid accipien-
do pro beneficio non committit simoniam, quia beneficium
est de Iure positiuo, & ille eo vtitur, & in istis non ligatur cap.
13 proposuit. de conces. præben. † simoniæ crimen contra Papā
accusari non potest, 79. dist. cap. si quis pecunia, in gl. nisi tri-
bus cōcurrentibus, vt infra dicam, sed ille non minus peccat,
quam alii si committeret Card. in clement. 1. de summ. trin.

sed in

sed in curia Romana simonia cessat, Bar. in l. 1. in prin. ff. ad l.
14 Iulian. de ambit. Et aduertè, † Quòd pœna simoniæ afficit,
tam dantem, quam recipientem, in Auth. quomodo oport. Ep.
15 §. Sancimus † an simonia sit peccatum mortale dicendũ, quòd
sic, quia est contra iustitiam, & contra diuinam legem, & cõtra
16 legem naturalem, † Nec in hoc excusat ignorantia, nã ius di-
uinum neminẽ excusat, & Papa est subditus prædictis legibus,
vt alij homines, nec in illis, se nec alium dispensare potest, nam
si Papa pro aliquo spirituali munus acciperet simoniam com-
mitteret, sicut & alius homo, quia & in ipso Petro, cui Papa suc
cedit, simonię vitiũ damnationẽ inchoauit in nouo testamẽto
17 & † si. n. res Ecclesiæ sint aliquo modo Papæ, non tñ sunt eius
oĩbus modis habendi, vnde si reciperet pro aliqua re spirituali
pecuniã de redditibus alicuius Eccles ę, nõ careret vitio simo-
nię, idem si reciperet ab aliquo laico nõ de bonis Ecclesiæ, pro
re spirituali, nec constitutio ligat ꝓmulgãtes, puta vẽdendo vi
cariam, aduocatiã, inconomatũ, & huiusmodi c. saluator i. q. 3.
18 † Nec ille qui emeret beneficium, vel ordinẽ, à Papa pœnas in-
curreret, quia sicut põt dispensare in pęnis iã in cursis, ita ẽt, ꝙ
non incurrat, sicut posset alicui priuilegiũ concedere, ꝙ percu
19 tiendo clericũ, non incurrat excõmunicationẽ, † Sed quis põt
accusare dicitur, ꝙ quilibet catholicus admittitur in accusatio
20 ne simoniacorum, † Quia si Dñs, qui fuit sine peccatio licentiã
accusandi dedit vni Iudęo scelèratissimo, multo fortius nullus
catholicus repellendus est, immo potius exhortandus, vt veri-
tatem assueueret ad repellendum simoniã prauam, quæ ob eius
criminis grauitatẽ punit̃ per sola signa. i. per probationes simi
21 les, † Nam regulariter in criminibus probationes debent esse
luce clariores l. sciat cuncti C. de pro. c. canonizata 2. q. 8. c. Epi
22 phaniũ, † Sed in isto crimine simonię in odiũ sui admittuntur
præsumptiones, & ita in crimine hęresis, c. cum contumatia. de
23 hæret. Host. tenet, ꝙ † Homicidium sit horribilius, sed crimen
simonię est grauius, vel simonia est grauius delictũ, quo ad insi
24 ciendũ characterẽ, † vnde puto sic dicendũ, ꝙ aut quis credit,
ꝙ possit aquirere pæcunia gratiã Dei, & tunc, cũ iste sit hæreti
eus grauius peccat, sed vbi euitatur hęresis, tuuc homicidiũ est
grauius delictũ respectu cõmittẽtis, & illius ĩ quẽ cõmissũ est,
sed quo ad inficiendũ characterẽ, simonia in ordine est grauius
25 delictũ. † Ideo in oĩ actu spirituali fugienda vnde dubitari põt,
an licitè det pecunia pagano, vt se baptizet, & quidã dicunt, vt

26 dicit gl. cap. quampio 1. q. 2. Quòd licite detur. † Beatus Siluester pollicebatur bona temporalia paganis, vt facerent se Christianos, alii tenent contrarium, quia aut propter paupertatem pagani volunt venire ad fidem Christianam, & tunc licitè posset eis pecunia promitti, nã multi iudæi diuitias maximas congregauerunt ex vsuraria prauitate, & timent venire ad fidem, quia oportet eos omnia mala ablata restituere, hoc casu licitè, potest pecunia promitti, sed si non haberent propositum veniendi ad fidem, nisi cupiditate pecuniæ pro-
27 missæ, tunc opinio contraria procedit, pariter † Nec pro chrismate, nec pro extrema vnctione licet aliquid exigere, sed si spontè oblata licitè recipiuntur eius enim oblatio nullam ingerit culpæ maculam, quę non processit ex petitione, cap. sicut 1. q. 2. Et si in his, & in quibuscumque aliis spiritualibus, aliquid ex consuetudine exigatur, quasi precium rei
28 spiritualis cum intentionem emendi, vel vendendi † Est simonia, præcipue si à princtpio exigatur, sed si accipiatur quasi stipendium, pro consuetudine approbata, non est simonia, si tamen, non sit ei intentio emendi, vel vendendi, sed intentio referatur ad solam consuetudinis obseruantiam, & præsertim quando quis voluntarie soluit. Item pro Eucharestiæ collatione non licet aliquid exigere, vel ex pacto, seu quasi precium dare, cap. dictum 1. q. 1. satis est, quòd indubitata regula est, quòd pro re spirituali habenda, non potest dari, nec ac-
29 cipi † Ita detestabilis est simonia, quòd si simoniacus, quantuncunque sit occultus, est suspensus, si diceretur, quòd si est occultus, non est suspensus, quo ad alios, vnde pro declaratione istius articuli, duo considerantur, primum nunquid simoniacus sit suspensus, secundum nunquid possit prohiberi ne Missam celebret, ad primum dic, quòd aut est simoniacus in ordine, & quantuncunque sit occultus est suspensus, quo ad se, & quo ad alios, quia & alii peccant audiendo diuina, ab eo
32. distinct. §. Verum Innoc. in capit. in tanta, de simon. Sed aduertè, quòd hoc intelligitur, si delictum simonię fuisset commissum eo ignorante, arg. cap. præsentium 1. q. 7. Sed cum hoc sciuerit debet dimittere beneficium, si vero est occultus & tunc est suspensus, quo ad se, non quo ad alios, sicut quilibet peccator ipse peccat celebrando, sed alii non peccant eum audiendo, & ita sentiunt omnes Doc. quo ad secundum dic, quòd aut notorium est, eum esse simoniacum, & nedum debet

prohiberi

prohiberi, immo deponi, secundum ea, quæ leguntur, & not. in ca. inquisitionis de accus. aut hoc non est notorium, nec infamatus, & debet prohiberi, aut infamatus, & debet prohiberi, nec ob. oppositio, quòd iam sint suspensus ipso iure, quia tex. in cap. accusatum eo. tit. non dicit, quòd debeat suspendi, sed quòd debeat prohiberi, nam & suspensus posset de facto celebrare, ideo debet prohiberi † Quasi prohibitio conferatur ad factum, suspensio ad ius. Item, vt dicit Io. An. potest propriè suspendi, licet sit suspensus, nam sicut excommunicatus à canone posset excommunicare ab homine, cap. ita quorundam. de Iudæ. & quod ibi no. gl. ita suspensus, à iure, potest etiam suspendi ab homine. † Est enim tantę vis simonia quòd, sicut Papa potest accusari de hæresi, ita potest accusari, de simonia, si tria concurrant tex. cum gl. capit. si Papa 40. dist. Quòd est menti tradendum; Ex his habes, quòd pro re spirituali, nec dare, nec accipere licet † pro celebranda Missa, si sacerdos est beneficiatus, & aliquid recipit committit simoniam, cap. vendentes 1. q. 3. Si vero est sacerdos, cui deficit sumptus, potest accipere. cap. iudices 1. q. 1. Et ita in cœteris argumentum accipito; & cauene erres.

30 31 32

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam qui dat, vt Episcopalem, vel spiritualem iurisdictionem exerceat officio suo priuatur.*

2 *Iurisdictio Episcopalis vendi non debet, sed gratis conferri.*

3 *Punitur quis in eo, quo delinquit, ideo iurisdictionem Episcopalem vendit, priuatur officio.*

4 *Pœna autem canonica est, vt deponatur, & vocatur infamis, qui iurisdictionem Episcopalem vendiderit.*

5 *Pœna, vbi apponitur per verba futuri temporis requiritur sententia.*

6 *Vicarius, an recipiendo salarium, videtur locare operas suas, non enim debet quis stipendijs suis militare.*

7 *Aduocatus licitè vendit patrocinium,*

8 *Episcopus quando capit pecuniam ab officiali, tunc videtur vendere iurisdictionem, quòd est in grauamen subditorum.*

9 *Episcopus in duobus casibus dat iurisdictionem ordinariam, quando constituit officialem generalem in perpetuum, vel quando confirmat, vel instituit prelatum.*

10 *Rector alicuius Ecclesiæ, si fuerit impeditus, Episcopus debet statuere*

vicarium in Ecclesia.

11 *Impedimentum Rectoris Ecclesiæ, si est perpetuum instituat vicarium perpetuum, si temporale, vicarium temporale, quod ex se facere potest.*

12 *Clericus, an pōt operas suas spirituales locare, siue sit dines, siue Pauper.*

13 *Laicus an dando rem temporalem Ecclesiæ potest apponere conditionem spiritualem, vt fiat anniuersarium, vel dicantur vt missę.*

14 *Rector Ecclesiæ potest fructus Ecclesiæ suæ, & omes obuentiones locare, vsque ad septem annos etiam nō intercueniente authoritate superioris.*

15 *Concessio verum Ecclesiasticarum vsque ad septennium, non exigit solemnitates, quæ interueniuntur in perpetuis alienationibus.*

16 *Locator compellitur ad standum precisè contractui locationis rerum Ecclesiasticarum.*

17 *Contractus à principio sunt voluntarij, & ex post facto necessarij.*

Centesimum Quadrigesimum Priuilegium.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio quòd † Qui dat pecuniam, vt Episcopalem, vel spiritualem iurisdictionem exerceat officio suo priuatur, & si conferens illud amplius conferre non poterit, canonicè punietur. Quidam Episcopi pro certa quantitate pecuniæ vendebant Episcopalem iurisdictionem quibusdam, qui decani vocabantur, statutum per concilium fuit, quòd qui de cætero iurisdictionem Episcopalem taliter receperint, officio suo priuentur, & Episcopi conferendi hoc officium potestatem amittant, cap. 1. ne
2 prælat. vi. su. &c. Ratio istius decreti fuit † Quia iurisdictio Episcopalis vendi nō debet, sed gratis conferri alias puniūtur, vn
3 de hic aduertendū, q̄ † Quis punitur in eo, in quo delinquit, sed quæ pœna imponitur dicitur in tex. quòd priuet officio suo, idest remoueatur à clero, scilicet, per depositionē, & ita perdet omne offic. Ecclesiasticū, & dū dicit in fi. potestatē amittat sup
4 ple, & canonicæ puniatur † Pœna autem canonica est, vt deponatur. & notetur infamia 1. q. 3. c. fi. sed an ipso iure, an sententia
5 requiritur † Nam vbi pœna apponitur, per verba futuri temporis requiritur sententia, ita dicit gl. in regula in pœnis. de re. iur. lib. 6. & in cap. quisquis. de elect. & in l. in criminali C. de iur. omnium Iud. Abb. in cap. fi diligenti de for. comp. hic igitur qui recipit, priuatur officio, qui autem dat potestatum cōferen-

6 ferendi amittit, † sed an vicarius recipiendo salarium videtur locare operas suas, non enim debet quis stipendijs suis militare cap. cum ex officii de præscrip. sit & assessori statuitur salarium, cap. statutum §. assessorem. de † rescrip. sic & aduocatus licitè vendit patrocinium, c. non sanè 14. q. 5. Sed in casu præ-
8 cedenti, † quando Episcopus capit pecuniam ab officiali, tunc videtur vendere iurisdictionem ipsam, & est res, quæ tendit in grauamẽ subditorum, quia officialis, vt aliquid lucretur, vltra pecuniã datam superiori per fas, & nefas induceretur, ad extorquendum pœnam, modicam culpam faciet grauiorem, & sæpæ puniret crumenam, vbi punienda esset persona ex hoc ergo multa mala proueniunt, verum sic Host. Dicit † Quòd in
9 duobus casibus Episcopus dat iurisdictionem ordinariam, primus quando constituit officialem generalem in perpetuum, vel ad tempus, prout sibi placet, quia appellatur vicarius, vel vicedominus, nam vicarius generalis Episcopi habet iurisdictionem ordinariam, vt not. in cap. sua. de offic. vicar. & in cap. perlectis 25. dist. secundus casus quando confirmat, vel instituit prelatum habẽtem iurisdictionem, potest addi tertius, de quo in cap. quoniam in gl. ne præl. vic. su. quando impedit iurisdictionem suam gratis, alias videtur committere simoniam
10 cum iurisdictio sit spiritualis, cap. ex multis 1. q. 3. † Si vero Rector alicuius ecclesiæ fuerit impeditus, Episcopus debet statuere vicarium in ecclesia, hoc enim not. Io. And. in capitu cum eo. de elec. lib. in nouella bona gl. in cap. præcipimus 21 q. 2. tex. in cap. extirpandæ §. qui vero, de præbend. glos. in
11 clem. 1. de excess. prælat. † Et concludit, quòd aut impedimentum est perpetuum, vt quia habet Ecclesiam curatam annexam præbendæ Ecclesiæ cathedralis, & tunc debet ibi instituí vicarius perpetuus, cum cõsensu Episcopi, de quo dic, vt in prædallegato §. qui vero, aut impedimentum est temporale, & si est ad tempus modicum, puta ad vnam, vel duas hebdomadas, & tunc ipse, per se potest sibi instituere vicarium temporalem, ad hoc vide d. c. præcipimus, aut impedimẽtum est magis longum, & tunc debet hoc facere cum consensu Episcopi: vt in
12 d. c. cum eo & ibi, quod not. & facit c. peruenit, de appel. † An
13 antem clericus potest licitè operas suas spirituales locare, siue sit diues, siue pauper † Et an laicus dando rem temporalẽm Ecclesiæ potest apponere conditionem spiritualem, vt fiat anniuersarium, vel dicantur tot missæ, Doc. cõmuniter tractãt in

cap.

cap. significatum de prębend. Abb. in cap. suam. de simon. vide
14 gl. in cap. præcipimus præallegato † Rector tamen Ecclesiæ potest fructus Ecclesię suę, & omnes obuentiones locare, vsque ad septem annos, etiam non interueniente auctoritate supe-
15 rioris alicuius, ex quo infertur, quòd † Concessio vsque ad septnenium non exigit solemnitatem, quæ solet, & debet inter
16 uenire in perpetuis alienationibus, & † Aduertè locatorem posse compelli ad standum pręcise contractui locationis, nam
17 † Contractus à principio sunt voluntarij, & ex post facto necessarij, l. sicut C. de act. & oblig. Ex istis habes, quòd dans pecuniam, vt Episcopalem, vel spiritualem iurisdictionem exerceat, priuatur officio suo, & conferens potestatem conferrendi amittit, & canonicè punitur.

SVMMARIVM.

1 *Substitutio facta à testatore sub conditione, si absque liberis decederet euaneſſit relictis etiam naturalibus liberis.*
2 *Ecclesia si esset substituta non excluderetur existentibus filijs naturalibus etiam legitimatis ab Imperatore.*
3 *Testatoris voluntas dubia, debet intelligi in fauorem Ecclesię.*
4 *Legatum in dubio factum à testatore, videtur consulto, & dedit, opera factum fuisse.*
5 *Conditio alia intellecta, à lege alia est expresse apposita ab homine.*

Centesimum Quadrigesimum Primum Priuileg.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Substitutio facta, à testatore, sub conditione, si absque liberis decederet, euanescit relictis etiam naturalibus liberis, l. ex facto §. si quis rogatus l. 1. & ibi Bar. Angel. Imo. Alex. & alii. ff. ad Trebel. & l. cum pater §. dulcissimis, & l. Lucius §. vlt. ff. de leg. 2. gl.
2 in cap. in præsentia de probat. Fallit † Si Ecclesia esset substituta, quia tunc non excluderetur existentibus filiis naturalibus, etiam legitimatis ab Imperatore, propter Ecclesiæ dignitatem Arno. in Epitom. q. 7. Bal. in d. cap. in præsentia col. pen. vers. vnum addo, & ibi Fely. Alex. tamen in d. §. Si quis rogatus

tenet

tenet contrarium, nam licet hoc casu sit attendenda dignitas testatoris, vt ibi dicit ibi tex. in fi. tamen non reperitur, quòd attendatur dignitas substituti, sed huic obiectioni respondet, habens hoc casu rationem qualitatis, non solum testatorum, sed et instituti, secundum gl. Angel. Imo. & tandem Alex. in d. §. fi quis rogatus Salyc. in l. generaliter §. cum autem, & ibi gl. C. de inst. & subst. Ergo & pariter substituti, in Ecclesia substituta agitur de salutæ animæ testatoris, & anima cum sit omnibus anteponenda, l. sancimus C. de sacr. sanct. Eccle. consentaneum est mentem testatoris fuisse pro, vt dicit Bal. † Et cum
3 res dubia videatur, in fauorem Ecclesiæ est iudicandum, l. sunt personæ .ff. de relig. & sumpt. fun. Nam quando testator facit
4 † legatum, in dubio videtur consulto, & dedita opera factum fuisse, Bal. Raph. cum. Paul. de Cast. in l. 1. ff. de his qui in test. de
5 lent. Quod longè ab hoc diuersum est, † illud enim loquitur de conditione intellecta à lege, hoc de conditione expræssè apposita ab homine.

SVMMARIVM.

1 *Christiani non debent esse in seruitio Iudæorum. Ita compelluntur per censuram Ecclesiasticam.*
2 *Mulieres nutrices Christianæ non nutriant infantem, in domibus Iudæorum.*
3 *Iudæorum mores non concordant cum moribus Christianorum.*
4 *Iudæorum familiaritas assidua habet vim inclinandi simplices animos ad eorum perfidiam.*
5 *Familiaritas malorum vitanda est.*
6 *Iudæi an possint habere nutrices Christianas extrum domum.*
7 *Iudæorum infantes perire possent, nisi nutrices Christianas extra domum retinere valerent.*
8 *Iudæis ex dispensatione Episcopi non potest domi habere nutricem Christianam,*
9 *Episcopus non dispensat contra ius, nisi expræsse, vel tacitè permittatur.*
10 *Iudæi sunt dimittendi in eorum statu, nam inuiti non sunt baptizandi, nec sine iudicio puniendi, nec rebus suis spoliandi, nec in festiuitatibus molæstandi, nec eorum cimiteria violanda.*
11 *Iudæis interdictum est, vt fenestras apertas, & ostia in die parasceues non teneant.*

Iudæus

12 Iudæus non baptizatur, nisi steterit per 40. dies inter Christianos anteque baptizetur.

13 Iudæi parui non sunt eripiendi à parentibus, vt baptizentur.

14 Principes seculares possunt inuitis parentibus pueros Iudæorum baptizari facere.

15 Iudæi strictè, & propriè non sunt serui, nec ab eis coacta seruitia exigi possunt.

16 Iudæi, & omnes infideles sunt separandi ab Ecclesiasticis, & fidelibus.

17 Fidelibus prohibitum est ad infideles portare victualia, arma, ferrum, & lignamina cum istis præstatur auxilium, ad delinquendum.

18 Fideles portante arma, ferrum, & alia prohibita ad infideles triplici pœna puniuntur.

Primò sunt excommunicati.

Secundo priuatur omnibus suis bonis.

Tertio efficiuntur serui capientium, & capite puniuntur, cum confiscatione bonorum.

19 Papa exercet iurisdictionem, in laicos portantes ad infideles prohibita.

Ecclesia pro tali delicto potest imponere pœnam seruitutis.

20 Pœna quando est alternatiua, an electio sit Iudicis, vel rei.

Verba si personaliter proferuntur, ad iudicem optio est iudicis, si referuntur ad reum optio est rei.

21 Excommunicationis effectus est triplex.

Peccatum separat à Deo, & non separatur à Deo, nisi qui velit.

Separat à communione fidelium.

Retinet extra communionem, donec fuerit absolutus.

22 Iudæus si cognoscit Christianam, & Christianus Hæbream pœna variatur, aliquando mortis, aliquando pecuniaria, aliquando mittitur, ad triremes, per decennium, aliquando virilia fuerunt amputata, aliquando ignus

Centesimum Quadragesimum Secũdum Priuileg

1 ECLESIA gaudet priuilegio, quòd † In familiari seruitio iudęorum Christiani esse non debẽt, Pręcipit Papa prælatis Ecclesiarum, quòd ipsi prohibeant omnibus Christianis, & compellant, si necesse fuerit per censuram Eccle siasticam, ne in ser-

2 seruitio Iudæorum morentur † Nec infantem Iudæorũ nutri
3 ces mulieres in domibus eorũ nutrire præsumant † Quoniam
Iudæorum mores moribus Christianorum non concordant, &
per assiduam cõuersationem simplices ad suam perfidiam in
5 clinarent, cap. ad hęc. de iud. & sarac Ratio hæc est, † Quia
assidua familiaritas habet vim inclinandi simplices animos
ad eorum perfidiam, vnde hic aduertendum censeo, quòd
5 † Familiaritas malorum vitanda est, ne boni corrumpantur,
illorum igitur cohabitatio, quorum studia sunt diuersa, non de
6 bet coniungi, † Sed an Iudæi possint habere nutrices extra
domum, vnde aliqui sunt, qui tenent hanc opinionem, quòd
non, aliqui oppositum sentiunt, quòd extra domum liceat
habere, & credo quòd iste intellectus sit conformis gl. & tex.
quasi voluerit dicere, quòd similis prohibitio, de qua in tex.
habetur in capitu. fi. eod. tit. Et pro hoc intellectu facit capit.
Et si Iudæos. vbi in fi. Indirectè excommunicantur iudęi, si
non dimiserint nutrices Christianas adeo, quòd in eorum
domibus nutrices retinere non possunt, ergo extra domum
retinere possunt, arguendo à contrario sensu, & iste intel-
7 lectus est humanior. † Nam creature Iudæorom possent
perire, si non reperirentur nutrices extra domum, & quòd
hoc arg. procedat à contrario sensu, vt dixi est tex. in capitu.
8 cum Apostolica. de his quæ fiu. à prelat, † Sed an ex dispen-
satione Episcopi possit Iudæus habere nutricem Christianam
in domo, videtur dicendum, quòd non, quia † Episcopus
non dispensat contra ius, nisi expræsse', vel tacitè permitta-
tur, not. Innoc. capitul. dilectus. de tempo. ordin. Archid.
in capitu. licet conon. de elec. lib. 6. Abb. in capitu. at si cle-
rici §. de adulterijs. de Iudic. maximè, quia ista prohibitio
iuris tendit ad fauorem, & decorum fidei Christianæ, & di-
spensatio tendit in dedecus fidei, & ad commodum priua-
10 tum ipsius Iudæi, & ita consuluit Cardinal. Tamen † Iudæi
sunt dimittendi in eorum statu, quia inuiti non sunt baptizan
di, nec sine iudicio puniẽdi sunt, nec rebus suis spoliandi, nec
in festiuitatibus molestandi, nec eorum cimiteria violãda sunt
11 † Verum interdictum est Iudęis in die parasceues apertas fe-
nestras, & Ostia non habeant, sed tota die clausas teneant cap.
quia super. de Iud. & sarac. Immo postquam voluntas Iudæi
fuerit baptizandi & arripuit fugam ad Christianos baptismum
petẽs, nec in cõtinenti debet baptizari, sed expectari donec vo

luntas eius fuerit manifesta, scilicet quòd non rancore animi, vel ex aliqua causa venerit ad baptismum, sed quòd recta de-
12 uotione. † Vnde ex hac causa debet stare inter Christianos 40. dies anteque baptizetur, c. ne quod abfit. de consecr. dist. 4. In multis locis hoc non seruatur, & malè, quia quandoque iudæus propter discordiam, quam habet cum patre, dicit se velle fieri Christianum, & sedata discordia proficiscitur ad aliam religionem, & redit ad infidelitatem pristinam, ideo debet, permanere modo prædicto, quia non sunt compellendi ad fidem Christianam suscipiendam, quòd est verum de adultis.
13 † Sed de parui, sunt opi. gl. in cap. Iudæorum 28. q. 1. Tenet quòd idem, vt non possit eripi à parentibus eorum, & baptizari, sed alii tenent contrarium, quia cum sint serui, nõ habent
14 filios in potestate † Vnde Principes seculares eorum Domini possunt pueros inuitis parentibus eorum facere baptizari, hanc opin. sentit Io. An. contrarium expræsse tenet Arch. 45.
15 dist. c. Qui sincera. Hæc opinio mihi magis placet, † Quia Iudęi strictè, & propriè non sunt serui, immo ab eis non possunt coacta seruitia exigi, nam si in contrarium esset indirectè cogerentur parentes eorum ad fidem suscipieudam, quòd
16 non est faciendum, d. cap. syncera, † Sunt igitur omnes infideles dimittendi, & separandi ab Ecclesiasticis, & fidelibus, non benè conuenit societas, & familiaritas inter eos, cum vi-
17 uant sub diuersa fide, quòd veritas ita se habeat, † Prohibitio est fidelibus victualia, arma, ferrum, & lignamina, nam cum istis videtur præstare auxilium ad delinquendum, & ita
18 pari delicto, se astringunt cap. 1. de offic. deleg. † Idcirco isti contrafacientes triplici pæna grauantur, primo ipso facto sunt excommunicati, secundo priuari debent emnibus suis bonis, tertio efficiuntur serui capientium, & de iure ciuili capitè puniuntur cum confiscatione bonorum, l. 2. C. quæ res export.
19 non deb. † Et cum hoc delictum concernat totam Christiani tatem, seu decorem fidæi, Papa iurisdictionem etiam in laicos exercet, tex in cap. pro humani, de homicid. lib. 6. Et aduertè, quòd pro isto delicto Ecclesia etiam potest imponere pę nam seruitutis, & ita ingenuus Christianus propter delictum suum potest redigi in seruitutem de iure canonico, sumpta
20 occasione predictarum pænarum quæro † Quando pæna, est alternatiua, an electio sit iudicis, vel rei. Aliqui sunt in opinione, quòd electio sit iudicis, gl. in cap. à crapula, de vit. & honest.

honest. cler. in in contrarium facit tex. in l. quicunque C. de de seru. fugit Sed fiat distinctio, aut verba referuntur, aut ad iudicem, vel impersonaliter proferuntur verba, & tunc optio est iudicis, vt in gl. cap. sicut iudæi, de iud. & sarac. Et cum isti contrafacientes deferunr ad saracenos, & alios infideles, ea supra allegata prohibita, in abscondito, vel ita clandestinè, quòd notionem aliquam fideles non habent, ideo ipso iure, vt
21 dixi sunt excommunicati, † Et excommunicationis effectus, est triplex, primus, quia non excommunicatio, sed peccatum est illud ', quod separat à Deo, nec potest quis separari à Deo, nisi qui velit 11. q. 3. cap. illust facit, & cap. cum eterni de re. iud. lib. 6. secundus effectus est, quia separat, à communione fidelium, tertius effectus est retinendieum extra communionem, donec fuerit absolutus, dicit enim Host. Quòd excommunicatus, non ita faciliter resurgit, nec recipit gratiam Dei, sicut alius peccator non excommunicatus, quia orationes, & alia bona opera sunt in eo debiliora, quam in alio, & cum quę stio hæc, an bona opera sint meritoria, in existenti in peccato mortali, Apud Theologos, propterea cum sit disputabilis, contentus sum me acquiescere eorum auctoritati, vt semper faccio, feci, & facturus sum, sed si interrogatus fuissem libenter esse, cum Sancto Augustino, qui tenet bona opera esse meritoria dispositiuè, nam si bonum est, semper bonum, non ne bonum debet esse meritorium, si non in totum, saltem in aliqua parte, cum sit, quòd medio bonarum operarum aquiritur gratia Dei, habes ergo, quòd illicita est societas, & famiar liaritas inter Christianos, & iudęos, † Sed quid si iudæus cognosceret carnaliter Christianam, & è conuerso, si Christianus cognosceret mulierem hæbream, quæro igitur, qua pæna ueni ret puniendns Iudæus cognoscens Christianã respõdeo, quòd nõ debet puniri pæna mortis, sed alia mitiori, & hanc esse cõmunẽ op. atteſtatur Boer. decis. 316. nu. 5. quem refert Didac. super quarto decre. fol. 112. nu. 3. Maut. centuria prima nu. 30. Erit puniẽdus pæna ext raordinaria arbitrio iudcis citra mortẽ, & dicit Alcia. in cõs. 458. nu. 1. ꝙ Do. magis cõmuniter sen tire videntur, quòd puniri debeat pæna pecuniaria, & ita, in facti contingentia consuluit, Alex. cons. 13. lib. 7. Oldrad. dicit in suo vlt. cons. quòd vidit fuisse iudicatum, quòd cuidam Iudæo, qui carnaliter cognouerat mulierem Christianam fuisse iudicatum virilia amputanda, alii Doc. dicunt, in tali con-

tingentia facti Iudęum accusatum, de tali crimine trãsmissum fuisse per decenniũ ad triremes, etiam quòd mulier cum qua rem habuit esset publica meretrix, hoc autem intellige, vt procedat quando talis coitus Iudæi cum Christiana esset simplex fornicatio, sed si esset adulteriũ, & staret statutum, quòd adulterium, vel alias coitus esset punibilis pœna mortis, crederem non esse meliorem conditionem Iudęi, quam Christiani, quod refert Boer. decis. 316. numer. 5. Quòd Parisijs fuit combustus quidã, qui ex quadam Iudæa, quam, in domo retinuerat fusceperat plures liberos, fugiat igitur vnusquisque in genere suo huiuscemodi nephanda commertia, ne dum propter pœna, in quibus de facili incurrunt, verum etiam ob maximum peccatum, & omni iure detestabile, vnico cõtextu offendunt Deum, & eorum animas, & in periculo honorem, & vitam aliquando ponant, tene clypeum in manibus, de quo in primo cap. præallegato, quòd in familiari seruitio Iudæorum Christiani esse non debent, & ita cauebis, quæ latent in insidijs familiaritatis.

SVMMARIVM.

1 *Hæreticus perseuerans eternaliter dannatur, quia baptismus elemosyna martirium, & aliud quodcunque bonum, non prodest.*

2 *Hæreticus, & scismaticus, cum diabolo, & Angelis eius, eterni ignis incendio punietur.*

3 *Hęretico non proficit mors suscepta nomine Christi.*

4 *Hęreticus est extra gremium Ecclesię, si ante finem vitæ, non fuerit incorporatus, nullum bonum prosit.*

5 *Nemo saluatur extra Ecclesiam catholicam.*

6 *Hæreticus dicitur, qui malè sentit ad articulis fidei, & si malè sentit, de sacramentis Ecclesiæ.*

Hæreticus dicitur, qui habet peruersum dogma.

7 *Hæreticus &, qui dicit fornicationem, non esse peccatum pariter periurium.*

8 *Hæreticus, ad hoc vt quis dicatur, oportet, quòd sit baptizatus.*

9 *Hæreticus non peccat dummodo errorem suum non defendat, et supponat opinionem Ecclesiæ.*

10 *Hæretici pœna est ignis, si nolit redire ad fidem.*

11 *Hæreticus si se pœniteat, & paratus sit redire ad fidem euitat pœnas de iure hæreticis impositas, est tamẽ ad perpetuos carceres condemnandus.*

Hæc

Hæc pœna carceris commutatur per Inquisitore in aliam pœnam.

12 Hæreticus si esset relapsus est omnino igne cremandus.
Etiam si velet penitere.

13 Hæreticus paratus abiurare, euitat pœnam mortis, & confiscationem bonorum.

14 Hæresis crimen est tanti momenti, quod potest inquiri post mortem defuncti.

14 Hæresis occultus, si deuiat à fide corde, non autem verbo, non est excommunicatus.

16 Ecclesia non iudicat de occultis & nulli gremium claudit, nisi in hæresim relapsis.
Pœnitentia admittitur post condemnationem.

17 Hæreticis, & infidelibus non creditur in præiudicium aliorum.

18 Deo infidelis, præsumitur infidelis hominibus ideo, vt testis, non admittitur contra Christianos.

19 Hæreticus non potest institui hæres, etiam si coniunctus, & si à religioso fuisset institutus, excommunicatur etiam post mortem.

20 Hæretico fratri magis subueniendum, quam extraneo catholico.

21 Hæreticus clericus degradatur, & duplex est degradatio, actualis, & verbalis.

22 Principes seculares, qui iurare nolunt defendere Ecclesiam contra hæreticos, excommunicantur.
Ciuitates priuantur dignitate Episcopali.

23 Hæresis cognitio incumbit Ecclesiastico, Iudex secularis contra laicum cognoscere non potest.

24 Hæresis executio relinquitur iudici seculari.
Post sententiam Episcopi, & ad eius requisitionem.

25 Hæretici debitores non tenentur ei soluere.
Ab omni pacto ex debito sunt absoluti.

29 Hæreticorum filij eximuntur à patria potestate, & efficiuntur sui iuris.

27 Emancipatio facta ab hæretico est ipso iure nulla.

28 Hæreticorum libris non datur fides.

29 Hæreticus fuit Iudas.

30 Hæresis dubbia remittuntur cognoscendaad solum Papam, sed quando sunt clara Episcopo.

Cente-

Centesimum Quadragesimum Tertium Priuileg.

1 CCLESIA gaudet priuilegio, † quòd Hęreticus perseuerans, eternaliter damnatur, cui nec prodest baptismus, nec Elemosyna, vel martirium, vel aliud quodcunque bonum, quo ad hoc, vt consequatur vitam eternam. Quęsitum fuit ab Augustino vtrum hæreticus, vel scismaticus saluari possit, respondet Augustinus firimiter teneas, & nullatenus dubites, quòd
2 † Omnis hæreticus, & scismaticus cum diabolo, & Angelis eius eterni ignis incendio punietur, nisi ante finem vitæ Catholicæ Ecclesiæ fuerit reconciliatus, quia nulli Domini, de mundo, qui Ecclesiæ catholicę non tenet vnitatem baptismus,
3 vel Elemosyna quantuncunque copiosa, † Aut mors pro nomine Christi suscepta, proficere peterit ad salutem cap. firmissimè de hæret. Ratio fuit hæc, † Quia hæreticus est extra gremium Ecclesiæ, ideo nisi ante finem vitæ catholicę fuerit incorporatus, & reintegratus Ecclesiæ nihil quantuncūque bonum
5 prodest, † Hic igitur memoria tene, quòd extra Ecclesiam
6 Catholicam nullus saluatur, etiam si bona opera fecerit, † Hęreticus igitur dicitur propriè in duobus casibus, primo quando sentit de articulis fidei aliter, quam sentiat Romana Ecclesia, secundo quando malè sentit de sacramentis Ecclesiæ, & ita tenere communiter Doc. dicit Boss. in tit. de hęret. nu. 1. Dici potest etiam, quòd non modo est verè hæreticus ille, qui malè sentit de articulis fidei, vel de sacramentis Ecclesiæ, sed etiam ille, qui habet peruersum dogma, vel parit nouas opin. falsas, aut veteres falsas, & ab Ecclesia damnatas gl. in clem. vnica, in gl. pen. de vsur. & ita tenent Doc. Hinc infertur, quòd
7 † Si aliquis dicat simplicem fornicationem, non esse peccatū iudicatur hæreticus, pariter si dicat periurium non esse peccatum censebitur hæreticus, ita Doc. omnes tenere attestatur Bellon. in cons. 78. nu. 6. Et † ad hoc, vt dicatur hęreticus oportet, quòd sit baptizatus, quia infideles, qui vuunt sub alia hæbraicha, Maumethana lege, non sunt, nec dicuntur hæretici, vnde si quis habet fidem implicitam, quia scilicet credat illud, quod credit Sācta Mater Ecclesia, sed falso opinetur motus

ratione

ratione naturali, quod pater sit maior, vel prior filio, vel quod in trinitate tres personæ sunt tres res ad se inuicem distinctè,
9 † Non est hęreticus, neque peccat, dummodo hunc errorem suum non defendat, & hoc ipsum credat, quia credit Ecclesiam sic credere, & suam opinionem fidei Ecclesiæ supponat, Lupus, in allegat. hæresis §. 4. col. 3. Vbi subdit, quòd alij Doc. Hoc sequuntur, & dicit esse valdè notandum, aduertè etiam, quia illud, quod dicitur, quod dubius in his, quæ sunt fidei est hęreticus, intelligendum est, quòd procedat quando in tali dubitatione habuit firmitatem animi, & quandam pertinatiam, propter quam perseuerat in illa dubitatione, alias secus, ita tenet Io. And. in cap. 1. de hæret. quem alij sequuntur, vt dicit Lupus, in loco præallegato §. 5. in prin. Sed postquam vi-
10 dimus quis sit hæroticus, videamus quæ † Pæna sit hæresis, si hæreticus nolit ad fidem Ecclesiæ redire, tunc de consuetudine igne conburitur, ita attestatur Vitali, de malefic. in rub. de crim. hæres. nu. 6. idem dicunt scribentes in l. cunctos po-
11 pulos C. de sum. trin. & fid. catho. Si vero † hęreticus se pæniteat, & paratus sit redire ad fidem Ecclesiæ, & abiurare suã
11 hęresim, euitat pænas, de iure hęreticis impositas, † Est tamen, ad perpetuos carceres condemnandus, & hanc esse communem opinione legistarum, & canonistarum Ignius in l. 1. §. cum dominus nu. 32. ff. ad syll. verum tamen hodie hæc pæna potest per superiorem, & etiam per inquisitionem in aliam commutari, tex. in cap. vt commissi de hęret. in 6. intellige superiorem Ecclesiasticum, quia iudex secularis non posset il-
12 lam commutare. † Item intellige nisi esset relapsus, tunc enim omnino est igne cremãdus, etiam si velit pænitere, & ad fidem
13 Ecclesiæ redire, & aduertè, quòd † Si hęreticus non relapsus antè sententiam pænitere, & abiurare paratus est, non modo euitat pænam mortis, sed etiam confiscationem bonorum, licet ipso iure à die commissi delicti sit imposita, & hæc est magis communis, vt attestatur Paris. cons. 2. nu. 185. & seq. lib. 4.
14 † Crimen hęresis est tanti momenti, quòd etiam potest inquiri post mortem, & defuncti memoria damnari Alber. in ru.
15 C. de hæret. Boer. in decis. 341. † Sed non prętermitto not. quęstionem, an occultus hæreticus, qui solum deuiat à fide corde Catholica, non tamen verbo scritto, aut facto signum hæresis ostendit, incidat in pęnam excommunicationis, & alias pęnas à iure impositas hęreticis, dicitur, quòd non, & hæc est

Theo-

Theologorũ ferè omniũ sententia,& ita refert.Si mãcas de hę re.c.42. nu. 1.Et bene,quia† Ecclesia nõ iudicat de occultis,& nulli gremium claudit, nisi his, qui sunt in hęresim relapsi, ideo statim, quòd hæreticus fuit deprehensus in errore,spontè ad Ecclesiæ veritatem redierit,pęnitentia erit admittenda, & licet aliqui diuersum sentiant, tamen admittitur pœnitentia,etiam post condemnationem, quæ opinio tanquam mitior in pratica seruatur.& est magis communis Boer.decis.343:nu. 3. & 4. Ex hoc infertur quòd si quis erraret in fide,& crederet illam esse fidem Ecclesiæ,& paratus est se corrigere,si aliud tenet Ecclesia, iste non est hæreticus,quia fides Ecclesiæ est fides sua, ex quo se refert ad fidem Ecclesiæ, vt in c. 2. de sum.
17 trin cap.hæc est fides 24.q.2. Et aduertè, quòd † Hæreticis & infidelibus non est aliquid credendum in præiudicium alio
18 rum, nam ex quo sunt † Infideles Deo, non pręsumuntur fideles hominibus, & ideo in testes non admittuntur contra
19 Christianos 2. q. 7. cap. non potest,cap.Pagani † Hæreticus est deterioris conditionis,quia non potest institui hęres,etiam si sit coniũctus,immo fortius si ab aliqua persona religiosa fuerit institutus,erit excommunicata etiam post mortem, hinc
20 † Quæri potest de notabili quęstione,cui magis sit subueniẽdum,an fratri hæretico,an catholico extraneo,de qua quęstione habetur gl. 30.dist.cap.1. & quòd not.in capit. quiescamus 42.dist.& in cap.non satis 86.dist.Et communiter concluditur quòd fratri carnali hęretico, potius sit, subueniendum, iuri-
21 bus allegatis, † Tantam vim habet hæresis,quòd si clericus efficit hęreticusdegradatur,duplex est enim degradatio actualis,& verbalis,de qua forma habetur per Ciarum in prati.crim. q.74.Et curię seculari traditur,per quã punitur, eadem etiam est pęna suspecti de hęresi,si se non correxit,& relapsis omnino
22 audientia denegatur † Seculares principes, qui iurare nolunt de ecclesia contra hæreticos defendenda,excommunicantur, & terræ eorum supponũtur interdicto, ciuitates vero ipsorum resistentes aliarum commercio, & Episcopali dignitate priuãtur,exempti vero subsunt ordinarijs super his, qui contra hæ-
23 reticos instituuntur c.ad abolendam.de hæret.Et † huius criminis cognitio, cum sit crimen mere Ecclesiasticum,iudex secularis etiam contra laicum cognoscere non potest,vt no. in c.
24 vt officium §. prohibemus.de hæret.li.6. † Sola enim executio relinquitur iudici seculari,post sententiam Episcopi, & ad

eius

eius requisitionem, cap. cum secundum leges. de hæret. lib. 6. & in prælegato cap. Vt officium, & vlterius considera infe-
25 licitatem hæretici, fuit quæsitum à Domino Papa † Si debitores istorum, qui lapsi sunt in hæresim teneantur soluere eisdem, Papa respondet, quòd quicunque obligati sunt lapsis manifestè in hæresim nouerint se absolutos, & de omni debito fidelitatis, & totius obsequii, & omni pacto, quacunque firmitate vallato, cap. absolutos. de hæret. Ratione igitur delicti Ecclesiastici vasalli laicorum ab omni obligatione absoluuntur, cum bona hæreticorum sint ipso iure confiscata, c. cum secundum leges. de hæret. in 6. Et ita nihil remanet apud eos, fortius.
26 † Filli hæreticordm eximuntur, à patria potestate, & efficiun-
27 tur sui iuris, adeo, quòd † Emancipatio facta postquam inciderunt in hæresim est ipse iure nulla, tamquam facta de homi-
28 nibus sui iuris, cap. quicunque. de hæreti. in 6. † Libris, & scripturis hæreticornm non datur fides aliqua, cap. fraternitatis. de hæret. Quæritur, quid de sacramentis ab hæretico dicit In. Quòd si sacramenta ab eo ignoranter recepta fuerint, quòd non solum confertur essentia sacramenti, sed etiam gratia, nam
29 & † Iudas fuit hæreticus cap. eos. 1. q. 1. tamen baptizauit, & tenuit eius baptismum cap. dedit 1. q. 1. sed si scienter tunc
30 non confertur gratia, Cap. etiam 1. q. 1. † Dubia tamen hæresis remittuntur cognoscenda ad solum Papam, Sed quando sunt clara Episcopo loci remittitur cognitio in facto claro, & determinato secus, vt dixi si quæstio esset dubia, quia tunc Papæ est cognitio 24 q. 1 cap. quoties, & cap. maiores de baptism. hucusque habuiti multa contraria hæreticis, quę admodũ sunt consideranda, & timenda, nam, expauescere debet hæreticus, videndo, quòd nec baptismus, nec elemosyna, nec martirium, nec quodcũque bonum illi prodest, ad vitam æternam, cogita igitur corpus, & animam indemnes conseruare.

SVMMARIVM.

1 *Homicida est, qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis.*
2 *Homicida dicitur, qui impedit generare, aut concipere, vel sobolem nasci.*
3 *Homicidium est duplex, simplex, & deliberatum.*
Simplex homicidiũ cõmittitur quatuor modis, necessitate casu culpa dolo.
Deliberatum homicidium committitur quatuor modis, ex proposito, ex insidijs, proditoriæ, per assassinium.

4 *Mors, si ex veneno secuta non fuerit, non punitur pœna ordinaria.*
5 *Homicidium non est punibile, qui ad suam necessariam defensionem committit.*
6 *Homicidium ob defensionem proprij honoris excusatur.*
7 *Aggressorem interficere licet, si periculum alicuius iniuriæ personalis imminet.*
8 *Homicidia excusatur pro defensione eorum, qui sunt in sanguine coniuncti.*
9 *Homicidio excusantur infans, minor, furiosus, ebrius, dormiens, senex.*
10 *Homicidium à patre in filium, & à filio in patrem escusatur, quando vnus eorum venerit ad delendam patriam.*
11 *Amor patriæ vincit omnia.*
12 *Homicidium ab Ecclesia in tribus casibus excusatur in actu vtilitatis, in actu casualitatis, & in actu necessitatis.*
13 *Peccatum primum fuit transgressio Adam.*
14 *Homicidium fuit peccatum secundum Cain occidit Abel.*
15 *Homicidium permittit Deus, ob peccata occulta hominum.*
Quia nullum bonum irremuneratum, nullum malum impunitum.
16 *Peccata sunt causa damnationis, nedum vitæ, sed animæ.*
17 *Princeps efficitur tyrannus ex voluntate Dei, propter iniquitatem populi.*
18 *Irregularis quis non efficitur voluntate.*
19 *Partus est animatus in masculo post 40. dies, in fœmina post 80.*
20 *Pœna quando non reperitur limitata imponenda est secundum circunstantias delicti, ex quibus pœna augetur, vel minuitur delictum.*
21 *Consulentes, & auxilium dantes, an, & quando teneantur de homicidio.*
22 *Actio de dolo non datur ex consilio.*
23 *In foro contentioso agitur contra damnum dantem ex consilio, secus in foro pœnitentiali.*
24 *Differentia inter præstantem consilium, & auxilium, præstans consilium tenetur in totum, præstans auxilium tenetur ad id, super quo auxilium præstitit.*
25 *Pocula amatoria dans ad bibendum, vel propter odium, si qui sumpsit moritur præter intentionem dantis, tenetur de homicidio.*
26 *Sacerdos, qui percutit aliquem causa disciplinæ, si excessit modum, adeo, quòd mortuus est, à ministerio Altaris remouetur.*
Et ab officio sacerdotali deponi.
27 *Magistro, vel similibus permittitur correctio, dūmodo modū nō excedat.*

Cleri-

28 *Clericus deponitur propter homicidium voluntarium, & casuale, si culpa præcessit homicidium, suspenditur ab omni ministerio altaris, & à sacerdotali officio.*

29 *Clerico non permittitur homicidium, pro defensione sacrarum rerum.*

Centesimum Quadragesimum Quartum Priuile.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio quòd † Homicida est qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis, vnde si aliquis causa libidinis explẽdi vel odio homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel dederit, ad potandũ, vt non possit generare, vel concipere, vel quòd soboles nõ nascatur, vt homicida teneatur, cap. si aliquis. de homicid. volunt.
2 & casual. Ratio hæc esse potest, quia † Qui impedit generare, aut concipere, vel sobolem nasci, dicitur homicida: alis, pariter etiã dicitur homicida, qui occasionaliter occidit, duplex enim
3 est † Homicidium uidelicet, simplex, & deliberatũ, simplex committitur altero de quatuor modis, necessitate, casu, culpa dolo, hoc enim homicidium committitur sine qualitate animi deliberati, deliberatum vero est, quod committitur ex proposito cum illa qualitate, & committitur quatuor modis, videlicet, ex proposito, exinsidijs, proditorie, per assassinium, homicidium ex necessitate committitur, cum quis ad suam necessariam defensionem alium interfecit, casu, si aliquem, sine culpa, aliud facere cogitans, culpa, quãdo quis non dolosẽ, neque animo occidendi, sed inaduertenter alium interfecit, & licet hoc homicidium sit commissum sine dolo, nihilominus punitur homicida criminaliter, non pœna ordinaria, sed pœna pecuniaria, vel exilio, Boss. in ti. de defens. reorum nu. 68. Et dicitur etiam culposum homicidium, quando quis citra animum occidendi alium percussit, ex qua percussione mortuus est, dolosum homicidium dicitur, quando quis animo occidendi aliquem, illum interficit, & dicitur simplex homicidium, quando hæc deliberatio illum occidendi, non ex interuallo præcessit, sed in rixa, vel calore iracundiæ superuenit, homicidium ex proposito committitur, quando quis aggreditur alium prœuia animi deliberatione, ex interuallo præcedente, & illum interficit, ex insidijs homicidium committitur, quando quis expe-

stat alium positus in loco, qui ab illo præuideri verisimiliter non poterat animo eum occidendi, & talis homicida non gaudet immunitate Ecclesiæ, proditore cõmittitur homicidium, quando aliquis nulla præcedente inimicitia alium interfecit, vt puta si essent duo socii in itinere, & nulla interueniente rixa occidit, vel percurrit, cõmittitur homicidium per assassinum quando fit pęcunia interueniente, pœna autem homicidii de iure cõi est pęna l. Cornel. de sicari, tex. in l. 1. ff. ad l. Cornel. de sicar. quæ pœna est Nobili deportatio, & bonorum omnium cõfiscatio, tex. in l. 3. §. legis Corneliæ eod. ti. sed hodie illa pœna non est in vsu, sed hodie est pœna mortis, & est communis opinio, vt dicit Boss. in tit. de homicid. num. 109. punitur etiã vt homicida, qui venenum scienter dat ad occidendum aliquem, Cępoll. in cons. vlt. Grammat. in cons. 36. & in l. 1. & 3 ff. de sicar. & hoc si ex veneno sequitur mors, non videtur dubium quod dans punitur pęna mortis, & ita attestatur Plaza, lib. 1. delict. cap. 20. hanc esse communem opinionem, sed
4 † Si mors ex veneno secuta non fuerit, an debeat puniri pęna ordinaria, stante atrocitate criminis, dicitur quod sic, nihilominus magis comunis opinio est, quod non puniatur pœna ordinaria Careri. in sua Patric. crim. in fol. 68. nu. 98. Bertachi.
5 in verbo venenatio nu. 6. nec † semper homicidium est punibile, qui ad suam necessariam defensionem committit homici-
6 dium excusatur, l. vt vim. ff. de iust. & iur. & ibi scrib. † ob defensionem proprii honoris excusatur homicida, nam periculum famæ, ęquiparatur periculo vitæ, l. iusta. ff. de manu uin.
7 vnde, † Si immineat periculum alicuius iniuriæ personalis poterit quis licitè aggressorem interficere Bar. in l. 1. nu. 8. C.
8 Vnd. vi Aug. in l. is qui aggressorem nu. 2. in fi. C. de sicar. † Excusatur homicida pro defensione eorum, qui sunt in sanguine
9 coniuncti Grammat. cons. 68. num. 4. † Excusantur ab homicidio infans, minor, furiosus, ebrius, dormiens, senex. Clarus in
10 trac. crimin. in q. 60. † Excusatur Pater occidens filium, & filius occidens Patrem, quando vnus eorum venerit ad delendam patriam l. minime ff. de relig. & sumpt. fune. & hic aduer
11 te quòd, † Patria vincit omnes, ita attestatur Plato ille diuinus in lib. de leg. vbi dicitur patriam potius collendam, quam matrem, & Virgilius in Eglog. sua, prima ait nos patriæ fines, & dulcia linquimus arua, hinc adinuentum fuit per Cartagi-
12 nenses exilium, quod per antea non erat, excusatur & † homi-

cidium

cidiũ ab Ecclesia in tribus casibus, in actu casualitatis, in actu
vtilitatis, & in actu necessitatis, aut homicidiũ euitabile, aut
ineuitabile, quòd homicidium aliquando sit permissum, hoc
13 suadet; † Nam primum peccatum fuit transgressio Adam,
14 † Peccatum secundum, fuit homicidium in personam Abel,
resideo in hac opinione donec diuersum ex peritia alicuius ap
15 pareat cui libenter acquiescam, quod † Homicidium sit à
Deo hac ratione permissum, cum de dilictis occultis Iudex Ec
clesiasticus, & Iudex secularis non valeãt punire aliquem, per
mittit Deus manum alicuius effici barbaram, vt aliquis occi-
datur in pœnã delictorum suorum, vt dixit S. Aug. nullum bo-
num irremuneratum, nullum malum impunitum, hoc enim
quotidie videmus, nã homines admiratione afficiuntur, quod
talis fuerit occisus, cum esset moribus, & approbata vita orna
tus, & decoratus, intima cordis videri non possunt, fortè latet
16 anguis in herba, siue quare Deus non permittit † Peccata
enim sunt causa damnationis, ne dum vitæ, verum etiam ani-
17 mæ, hinc est per aliquando † Princeps efficitur tyrannus ex
volunte Dei, propter iniquitatem populi, Itaque adimauerte,
quod qui fabricat venenum, & dat alicui bibendum, & qui fa-
cit sortilegia, ne soboles nascatur, dicitur homicida, & irregu-
18 laritas contrahitur, si actu homo interficitur † Ex sola enim
voluntate quis non efficitur irregularis, ita tenet hic Goff. li-
cet contrarium sentit Io. An. de pen. de penit. dist. 1. cap. pe-
riculosè, sed eius opinio saluari potest in regularitate indi-
spensabili, quando dicatur partus animatus, vel non vide in 5.
19 dist. in prin. et gl. in vers. 40. quæ dicit † Quòd post 40. dies
partus est animatus in masculo, in fœmina verò post 80. Sed
cum in isto casu potest mors euenire, & si fortè euenerit puni-
20 tur morte, & si nõ euenerit alia pœna, vt supra † Sed quãdo non
reperitur pœna limitata, imponẽda secundũ circũstantias deli
21 cti, ex quibus pœna, vel augetur, vel minuitur delictum, † vnde
cõsulentes, vel auxilium præstantes, an, & quãdo teneãtur etiã
vnus pro oĩbus in foro tam pœnitentiali, quã cõtentioso, ad oĩ-
22 modã restitutionẽ totius dãni, † Nã ex cõsilio nõ datur actio
de dolo c. cũ ad sedẽ de rest. spoliat. tñ. in defectũ principalis,
vt qa nõ reperitur, vel quia non est soluẽdo, vel ex aliqua iusta
causa nõ vult dãnũ passus agere cõtra eũ, puta, qa est terribilis
psona, tũc potest agere in iudicio actione de dolo cõtra dãtẽ cõ
siliũ, l. 1. ff. de dolo in foro animæ tenetur oĩno ad restitutionẽ,

&

& satisfactionē integrā dānū passo, qa dādo cōsiliū fuit in culpa
23 † ex his not. d fferētiā inter forū cōtētiosū, & forū pēnitētiale
in contentioso agitur contra damnum dantē ex consilio, quando non potest agi contra principalem, l. ex hoc edicto. ff. de eo
per quem facer. in foro pœnitentię tenetur indistinctè, & ratio diuersitatis fuit, quia in foro animæ non curamus de stricto modo intentandi actionem, sed attenditur ipsum factum
purum, vnde ex quo dedit causam damni, tenetur ad emēdationem damni, caueant igitur consiliarij Principum, nam
tenentur ab restitutionem malè ablatorum per ipsos Dominos, si vero non dedit consilium ad rapinam committendam, immo eam dissuasit, sed associauit raptorem ne lederetur ab alio, tunc, aut principalis fuit captus in rapina, & sic nihil ablatum est, & non tenetur iste, qui associauit, aut aliqua
inde asportauit, & tunc si alius iuisset, & asportasset sine socie-
24 tate istius, non tenetur iste ad restitutionem, † Et ita est differentia inter præstātem consilium, & auxilium, nam præstans
consilium tenetur, & in totum, præstans auxilium, tenetur
tantum ad id, super quo auxilium prętitit, & quatenus auxilium profuit, ratio diuersitatis est, quia consilium vagatur ad
totam rapinam, & ideo consulens tenetur in totum, sed auxilium restringitur ad id, super quo præstitum fuerit, quod
not. Inn. in cap. sicut. de homicid. aduertant igitur isti, qui
25 consulunt, & præstant auxilium illis, qui dant † Pocula amatoria ad bibendum, vel propter odium, quia si illa quæ sumpsit mortua est, licet præter intentionem dantis, tamen tenen
tur de homicidio, l. si. quis aliquid §. qui abortionis. ff. ad l.
Cornel. de sic. grauius tamen puniuntur si habebant animum
occidendi, cum sortilegijs, vel veneno, aut poculo compositomaliarum, fugiantur igitur omnes hunc peruersum sensum
committendi scelera tam nefanda, ne incidant in pœnam
26 temporalem, & spiritualem, hinc infertur, quòd ille, † Sacerdos, qui percutit aliquem causa disciplinæ, adeo modum
excessit, quòd percussus ex verberibus mortuus est, ab omni
ministerio Altaris debet perpetuo remoueri, & ab officio sacerdotali deponi, si percussione ipsius interijt, vel aliam infirmitatem incurrit, vnde mortuus sit cap. præsbyterum. de
27 homic. † Correctio permittitur magistro, vel similibus, dummodo modum non excedat cap. 1. & capi. Cum voluntate. de
28 sententia excomm. un. pariter † Clericus deponitur non solum

num propter homicidium voluntarium, sed etiam casuale, si culpa præcessit homicidium, ab omni ministerio Altaris non solum suspenditur, sed etiam à sacerdotali officio, & ab omni officio cuiuscunque ordinis, potest tamen per Episcopum dispensari in minoribus, cap. ad audientiam in fi. de homicid. si est in sacris, solus Papa dispensare potest, cap. continebatur. de
29 homicid. † Nec etiam pro defensione sacrarum rerum clericis homicidium permittitur cap. olim. 1. de restitut spoliat. Ideo tam laici, quam clerici fugiant, ne diabolus eos inuitat ne dum ad facienda homicidia voluntaria, sed etiam causalia, in hoc genere præsertim faciendi sortilegia, vel venena sterilitatis, ne soboles nascatur, quia homicidiũ cõmittere videtur.

SVMMARIVM.

1 *Ars balistariorum, & sagittariorum est prohibita sub pœna anathematis exerceri contra Christianos.*
2 *Ars balistariorum sagittariorum est horribilis, odibilis, mortifera, propter pericula corporum, & animarum.*
3 *Balistæ, & sagittæ sunt arma necessaria, pro defensione murorum, vel nauium.*
Apud milites nostri temporis sunt arma ridiculosa.
4 *Excommunicatio prolata à lege absque alia solemnitate sortitur effectum, quòd contrafaciens punitur ipso facto excommunicatus.*
5 *Lex cœpit a Deo in paradiso, ideo dicitur donum, & dogma prudentum.*
6 *Quis teneatur magis sequi dispositionem legis, quam conscientiam.*
7 *Bonus non est, vel perfectus, qui non subsit legi.*

Centesimum Quadragesimum Quintum Priuileg.

1

CCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Excommunicandus est sagittarius, & balistarius cõtra christianos, hoc enim præcipit Papa, quòd nullus sub pœna Anathematis exercere debeat aduersus Christianos artem balistariorum, & sagittariorum, cap. 1. de sag.
2 Ratio fuit hęc, † Quia talis ars est horribilis, odibilis, mortifera, propter pericula corporum, & animarum, cum non liceat contra Catholicos pugnare, & intellige

de

de bello iniusto, secus de iusto, Io. An. suadet, ne in bellis campestribus quis vtatur simili armorum genere, cum sæpius accidat militem magni momenti, † Tamen ad defensionem
3 murorum, vel nauium hæc arma sunt multum necessaria, quod quidem consilium esset apud milites nostri temporis, & etiam apud Principes ridiculosum, cum aliud instrumentum bellicosum horribile sit adiuuentum, quod puluere artificiosa, & pilla ferrat exoneratur, cui nihil fere resistit, repugnacula ex eius ictibus reiteratis demoliuntur, vnde credendum est, quòd sub genere balistariorum compræhendi debeat quodlibet aliud instrumentum, quod eminus ferit, sed hic vnum valde considerandum arbitror an pæna hic apposita excommunicationis sit comminatio, in sententia dicitur magis comminatio, quam sententia, C. comminat. vel Epist. per totum gl. in cap. 2. de matrim. contrah. & capit. sicut de simo. in dubbio quando non apparet de mente proferentis, secus vbi apparet de mente, quę ex circunstantiis colligitur, puta, quia dicit excommunicationem velle proferre, vel protulit hæc verba cum solemnitate, & dicit Host. quòd standum est declarationi ipsius, arg. in cap. cure 11. q. 3. & in cap. post cessionem. de probat. Sed ante hanc declarationem subditus cõtrafaciens excusatur non gerens se pro excommunicato, verum puto aduertendum in isto casu licet diuersum sit, quando excommunicatio est probata ab homine, vel quando est prolata à lege, quando est prolata ab homine fit effectualiter cum candelis accẽsis, & extinctis, tunc censetur prolata ipso facto, excommunicato à lege non profertur talis solemnitas, tamen mihi magis placet acquiescere dicto superiorum, ipso facto in isto decreto firmiter teneo, quòd contrafaciens sit statim ipse facto excommunicatus, quia hæc ptohibitio fuit facta sub pęna excommunicationis, vnde aliam solemnitas non est necessaria, cum à Papa sit prolata prohibitio sub pęna excommunicationis, accedente hac ratione,
4 quòd artem tam offensibilem odit Ecclesia. † Ideo excommunicatio prolata à lege absque alia solemnitate sortitur effectum, quòd contrafaciens remanet ipso facto excommunicatus, nam leges dicuntur à Deo ex ore prudentum, & Imperatorum promulgante l. fi. & ibi gl. in vers. diuino C. de præscr. long. temp. §. Quia igitur Imperium in Auth. de instru. caut. & l. d. 8. dist. c. Quo iure, quia ipsa iura humana per Papam per Imperatores, & Reges cum eorum corda sunt in manu Dei

Deus

5 Deus distribuit humano generi, cap fi. 6. q. 3. † Lex cœpit a Deo in Paradiso, & ideo dicitur donum, & dogma prudentum vt in l. 1. ff. de leg. per utile ergo videtur, quod omnis homo sit subditus legibus, adducta lege quisquis, facilius obtẽperabit veritati, & hoc propter timorem pœnę quoniam legi standum cap. de capitulis, cum quatuor Capitulis Seq. 10. dist. & hoc etiam in foro conscientię, vt not. glos. Bal. & Doc. in cap. quæ in ecclesiarum ext. de constitut. Pet. Anch. in cons. 21. per Io. An. in cap. 2. de verbo. signifi. Bal. in capit. in omni. de testi. vbi elegãter tenet, quòd in foro conscientię leges sunt seruãdę, quia alias sequeretur, quòd omnis legũ forma duceret ad inferos, & scientia legũ esset magis damnata, quàm maleficium, vnde pulcherrime Federic. de senis consil. suo 21. multis rationi-
6 bus comprobat, † quòd quis tenetur magis sequi dispositionem legis, quàm conscientiam eius pro quo bene faciunt not. in l. illicitas §. veritas ff. de offic. præsid. Paul. de Cast. 296. in prima part. gl. in Clem. ad nostrã in verb. ieiunare. de hæret. Card. & Imo. in rub. de constitut. col. 6. Abb. in cap. solite in 2. col. de
7 maior. & obed. & in cap. omnis anima de cens. † quòd non est aliquis adeo bonus, vel profectus qui nõ subsit legi. unusquisque ergo sumat argumentum, quòd si quis legi obtemperare tenetur, non parentes prohibitioni artis detestate in d. cap. 1. ipso iure incidunt in excommunicationem, quæ tam timenda est.

SVMMARIVM.

1 *Raptori manifesto, vel Ecclesiæ violatori si non restituit, vel caueat de restituendo Clerici non debent interesse eius sepulturæ.*

2 *Clerici intereſſentes, vel iniungentes pœnitentiam contra hanc dispositionem deponuntur ab officio, & beneficio.*

3 *Pœna raptoris seu violatoris Ecclesiæ pœnitentia denegatur nisi ablata restituat.*

4 *Contricto de peccato si satisfacere non potest viaticum non negeatur ita tamen, quòd Clericus non interſit ſue ſepulturæ, nec elemosynam eius accipiat.*

5 *Ablata, qui non restituit denegatur beneficium pœnitentiæ.*
Secus si in morte postulauerit pœnitentiam prestita securitate emendandi pœnitentia & ſepultura Eccleſiaſtica conceditur.

6 *Puniti pro delictis à Iudice in foro contentioso, iterum non puniuntur à Deo, si ipsos pœnitet. Dummodo pœna sit condigna peccato.*

7 *Pœnitentia si non est peracta hic, peragetur in purgatorio.*

8 *Pœnitentia imposita per sacerdotem, si non fuit condigna, confessus peraget pœnitentiam in purgatorio.*

9 *Pœna æterna debetur pro peccato mortali.*

10 *Sacerdotes, & Prælati ex Principis delegationis possunt de raptu, & alijs criminibus iudicare, pœnam sanguinis infligere non possunt.*

11 *Iudex Ecclesiasticus non debet imponere pœnam corporis afflictiuam.*

12 *Index delegatus potest commutare pœnam vltimi supplicij in pœnam pecuniariam, vel aliam temporalem.*

13 *Commutatio pœnæ non potest fieri quando agitur per accusationem ad pœnam legalem.*

14 *Ecclæsia habet iurisdictionem in infideles peccantes contra naturã quòd cognoscere potest tam secularis, quam Ecclæsiasticus.*

15 *Quando loquitur de pœna mortis, loquitur secundum ius ciuile.*

16 *Index domicilij potest cognoscere, & punire de quocunque crimine alibi commisso.*

Centesimum Quadragesimum sextũ Priuilegium.

1 CCLESIA Gaudet priuilegio, quod † manifestus raptor, vel Ecclesiæ violator si restituit, vel de restituendo cauet in vita, & in morte ad pœnitẽtiam, & sepulturam, admittitur, si verò noluit cauere, cum posset, & in morte non potest, clerici eius sepulturæ interesse non debent, &

2 † Clerici interessentes, vel iniungentes pœnitentiam contra

3 hanc dispositionem deponuntur ab officio, & beneficio, † cum igitur quæretur de, pœna manifesta raptoris, seu Ecclesiæ violatoris, respondetur, quod quicunque rapinam fecerit violẽter, seu in Ecclesiarum violatione manifestè fuerit deprehensus, pœnitentia ei pœnitus denegetur, nisi prius ablata restituãt, si poterit, vel saltem emendandi securitatem præstiterit, si verò in contumacia sua vsque ad obitum durauerit, & in extremis positus pœnitentia postulauerit, si satisfecerit, vel emendandi securitatem præstiterit, ei pœnitẽtia, & sepultura Ecclesiastica concedatur. Tertio dicit, quod qui in sanitate obstinata mente

non

nõ pœnituerit, vel emendauerit, & in morte securitatẽ emẽdan
di præstare nequiuerit, pœnitentia sibi parum prodesse videtur,
4 sicut creditur† Sed, si de peccato contrictus fuerit, si satisfacere
nõ põt viaticũ non negetur, ita tamẽ, quod nullus clericorum
sepulturæ suæ interfit, nec eius Elemosynam quisquã accipiat
Quarto se refert ad primũ casum, vt si aliquis clericorum cõ-
tra hoc in vita, vel in morte pœnitentiam dare, aut sepulturæ in
teresse, vel eorum Elemosynas accipere præsumpserit, vel par-
ticeps huius rapinæ fuerit, periculum sui ordinis patiatur, &
careat Ecclesiastico beneficio, cap. super eo. de rap. & incend.
5 & viol. Eccl. ratio fuit hæc, quia,† ei qui ablata non restituit de
negatur beneficium pœnitentiæ, sed si in articulo mortis po-
stulauerit remediũ pœnitentiæ, præstita securitate emendan-
di, pœnitentia, & sepoltura Ecclesiastica concedatur, si in vita
non pœnitebit, & in morte non præstabit securitatem pæniten
tiæ, solennitas non prodest, Ideo interdictum est, vt nullus cle
ricorum interfit sepulturæ illius nec eius Elemosynas accipiat
sub pœna carendi beneficio Ecclesiastico, cum talis raptor non
sit de peccato corde contritus, vnde hic considerandum cen-
seo, quòd non dimittitur peccatum, nisi restituatur male abla
tum, Ideo clerici non debent interesse sepulturæ violenti rapto
ris, vel violatoris Ecclesiarũ, nec illorũ Elemosynas accipere de
bent, nec interesse debent sepulturæ illius, qui in peccato mor
tali decedit, nec Elemosynas illius accipere, verum si peccatũ
fuerit condignè punitum in hoc seculo, & fuerit pœna patien-
6 ter recepta, non punietur amplius in alia vita, nam † illi, qui
quotidie puniuntur pro eorum delictis a Iudice in foro cõten-
tioso non punientur iterum a Deo, si ipsos pœnitet, hic & reci-
piunt pœnam patienter, dummodo pœna sit condigna pecca-
to, quia ex quo puniti sunt per Iudicem terrenum sufficienter
non debent puniri per Iudicem cœlestem, cap. quid ergo 23.
7 q. 5. † Sed vbi non est peracta pœnitentia hic, peragetur in
8 purgatorio, cap. qualis 25. dist. † Pariter dicendum vbi pœni
tentia imposita per Sacerdotẽ nõ fuit cõdigna nã tunc confes-
sus, peraget pœnitentiã in purgatorio, cap. mensurã. de pœnit.
dist. 1. sed cum gl. dicat pro quolibet peccato debetur duplex
pœna, temporalis, & æterna, credo quod melius esset dicere
9 quòd † pro peccato mortali debetur pœna æterna, 25. dist.
cap. vnum orarium, & in cap. defleat peccator de reg. iur. sed
illa pœna æterna in pœnitentia commuttatur in pœnam tem-

poralem, quia sacerdos imponit pœnam temporalem, & si hic non peragit peraget, in purgatorio, hinc infertur, quòd ex,
10 † Principis delegatione possunt sacerdotes, & prælati de raptu & alijs criminibus iudicare, pœnam tamen sanguinis infligere non possunt, cap. in Archiepiscopatu de rapt. & incend. Vnde
11 notandum. † Iudicem Ecclesiasticum non debere imponere pœnam corporis afflictiuam, ita quòd non transeat in vindictam sanguinis, sine ergo sanguinis effusione licite potest impo ni per Ecclesiam pœna corporalis, vt in d.c. & in c.1. de calum.
12 & in cap. ad audientiam de crimin. falsi. † Iudex tamen delegatus potest commutare pœnam vltimi supplicij, in pœnam pe cuniariam, vel aliam temporalem, de quo habetur, in c. licet. de penit. Host. tenet in isto casu, quòd vbi subesset scandalum, vel non subesset causa commutãdi, vel vbi ageretur ad pœnam legalem per accusationem, tunc non debet fieri ista commuta
13 tio, faciat l. 3. in fi. C. ne sacrum bapt. Et not. quòd † Vbi agitur per accusationem ad pœnam legalem, non potest fieri commu tatio pœnę, vt optimè facit d.l. 3 Item vbi subest scandalum, in cõmutatione, vel non subest causa commutandi, & sic debet in telligi l. quid ergo §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infam. l. rhodiæ. ff. de pen. Inn. contrarium sentit, in c. quòd super his,
14 de vot. Vbi dicit, quòd † Ecclesia habet iurisdictionem in infideles peccantes contra naturam, nam sicut Deus tales puniuit, vt in Genes. 19. ita videtur, quòd Vicarius suus possit, & per consequens etiam prælati, qui sunt assumpti in partem solicitudinis, vnde placet mihi illud dictum, & potest dici, quòd sit locus præoccupationi, vt de hoc valeat cognoscere tam secularis, quam Ecclesiasticus, tex. in c. clerici de exce. prælat. in fi. Vbi Ecclesia mandat laicus ob hoc delictum excommunicari, ergo vendicat sibi iurisdictionem isto casu, sed de facto nõ exercent prælati hanc iurisdictionem, & ideo fortè recipiebant hic delegationẽ, poterãt tamen iure proprio, Vltimo quęritur hic in d.c. Archiepiscopatu dicitur, quòd si excessus fuerit grauis, quòd debeãt substinere pœnã mortis, potest excessus dici grauis secundum Doctores, isti procedebant ad homicidium, vel quando imminebat scãdalum in commutatione pœnę, vel quia agebatur per accusationem ad pœnam legis, adeo, quòd secundum ea, quæ proposita sunt debent se gerere, dũmodo non excedat iurisdictionem, sed hic vnum maximum venit considerãdum ponitur hic ti. de rapt. & incen. & viol. Eccles. In his casibus impo-

imponitur pœna mortis, & tamẽ de pœna mortis nullas ht mẽ
15 tio † Aduertè, quòd quando loquitur de pœna mortis, loqui-
tur secũdum ius ciuile, sed hic loquitur de pena in casibus suis
de iure canonico hic percipi potest, quòd de crimine leui alibi
commisso, potest Index domicilij cognoscere, sed Cal. in ca. 1.
19 de rap. & incend. &c. Concludit, † quòd de quocunque cri-
mine alibi commisso, potest Iudex domicilij cognoscere, & pu
nire, nam sicut ratione contractus alibi gesti, & ratione rei ali-
bi sitæ potest iudex domicilij cognoscere, vt in c. dilecti. de for.
comp. not. gl. in l. fi. C. vbi in rem act ita, & ratione delicti alias
forus domicilij superfueret, & hoc specificè videtur probari in
cap. cum contingant. de for. com. Ex his igitur habes, quòd ra
ptoribus &c. datur pœnitentia, & sepultura, si in vita restituit,
vel caueat de restituendo, alias non, & clerici contrafacientes
deponuntur ab officio, & beneficio.

SVMMARIVM.

1 *Hominem, qui furatur, & vendiderit conuictus morte moriatur.*
2 *Religioni Christianæ detrahitur, per venditionem liberorum homi-*
num.
3 *Seruum, qui furatur pœnæ mortis non est suppositus.*
4 *Nobilis, si furatur hominem liberum, damnatur in metallum in cuius lo-*
cum succedit hodie pœna tricemium si ignobilis seruus, vel libertus be
stius subijcitur.
Fallit hæc pœna ibi vide.
5 *Mors de iure canonico interpetratur excommunicatio.*
6 *Iudex Ecclesiasticus potest furantes homines liberos excommunicare.*
7 *Statutum si in aliqua ciuitate extaret, vt qui duxerit furem homi is li-*
beri consequatur tantum pretium non valet, quia liber homo non ha-
bet pretium.
Nisi esset hostis ciuitatis.
8 *Furans propter necessitatem famis & nuditatis cibaria vestem, vel pecus*
non incurrit peccatum.
Si necessitas non est multum vrgens, non incurrit in magnam pœnam, sed
leuem.
9 *Furans ex necessitate tenetur restituere cum possit.*
10 *Fur occultus potest promoueri ad sacros ordines post pœnitentiam rei fu-*
ratæ & restitutionem sine dispensatione.
Secus si esset fur manifestus.
11 *Furtum committitur nedum inuito Domino, verum capiendo rem minus*
caute dominam.

Qui

Qui vult euitare furtum debet facere præconizari, vt, si quis prætendit, compareat, vt quia reperit pecuniam.

12 *Inueniens pecuniam, vel aliam rem, si Dominus non reperitur præsumit rem habitam pro derelicto potest sibi retinere alias debet dare pauperibus.*

Centesimum Quadrigesimum Septimum Priuile.

1 ECclesia gaudet priuilegio quòd † Qui hominem furatur, & vendiderit conuictus morte
2 moriatur, cap. 1. de furt. Ratio fuit hæc, † quia per venditionem detrahitur religioni christianæ arg. in cap. 1. de homicid. lib. 6. & hic aduertendum, quod loquitur de homine libero, † nã
3 si furatur seruum, hac pęna non tenetur, l. vlt. ff. ad l. Fabi. de plag. nam pœna in homine libero est capitalis vt in l. 1. eo. ti.
4 si verò qui furatur esset nobilis dãnatur in metallum, in cuius locum succesi, pœna hodiæ triremium, si autem ignobilis gladio, seruus, vel libertus bestijs subijcitur gl. in d. l. vlt. & l. fi. C. eo. ti. fallit hæc pœna, vt in cap. in Archiepiscopatu. de raptor. in quo habetur quod prelati ex principis delagatione deraptu & alijs criminibus iudicare possunt pœnam tamen sanguinis infligere non possunt, sed quomodo ergo cum dicatur in tex. pœna mortis intelligendum sit illud decretum, in d. cap. 1. de
5 furt. respondetur quod per mortem hodie de iure canonico interpretatur excommunicatio, tex. est not. in cap. per venerabilem. qui fil. sin. legit vbi Papa per legem antiquam inferentem mortem temporalẽ intelligit quo ad Iudicem Ecclesiasticum,
6 de sententia excommunicationis † & ita Iudex Ecclesiasticus potest istos fures furantes homines liberos excommunicare, & hic habes casum in quo Iudex Ecclesiasticus habet iurisdictionem in laicos, scilicet, furantes homines liberos, & vendentes, seu aliter exponentes, ex quo christianam rempublicam offendunt, d. cap. 1. de homic. in 6. Hinc infertur talis quæstio
7 quod † Si fuisset statutum in aliqua ciuitate, vt quicunque duxerit talem hominem ligatum in fortiam communis cõsequatur tantum prætium nunquid valeat tale statutum Bart. in l. 1. ff. ad l. fab. de plag. tenet quod non, quia non potest statui prætium pro homine libero, nisi ille esset hostis ciuitatis, sed cum

in tex.

in tex. loquatur de vendente, an eadem pœna imponatur in e-
mente, & in donante, & dicitur quod omnes tenentur eadem
pœna ex quo scienter faciunt vt in d. l. 1. nam venditio dici-
tur qualitercunque dominium trãsfertur vt in l. statuliberi §.
8 quintus ff. de st. lib. quid si quis † propter necessitatem famis
aut nuditatis, furatus fuerit cibaria, vestem, vel pecus, dicitur
quod nõ incurrit peccatum, si ex maxima necessitate furatur,
sed si necessitas non sit multum vrgens in leuem pœnam incu
rit, cap. si quis. de furt. quia furans ob neccessitatem vrgẽtem
non punitur, nec in foro contentioso, nec in foro animæ, per iu
dicem, qui per neccessitatẽ maximam aliquid subtraxit, cap.
9 discipulos. de consecr. dist. 5. veruntamen † Ille, qui subtrahit
aliquid tempore necessitatis tenetur illud restituere, cum po
test nam talis subtractio permittitur propter necessitatẽ, sed
cessante causa cessare debet effectus, sicut dicimus in eo, qui
præbet alimenta tempore necessitatis, & protestatur de repe-
tendo, vt not. in l. nesennius, & l. alimenta ff. de negot. gest. c.
sacrorum, & cap. sicut 12. q. 2. Ideo animaduertè, quod doc.
ita sentiunt hic quod quando necessitas fuit maxima, sed po-
stea veniens ad pinguiorem fortunam restituere tenetur, hinc
10 est quod † Fur occultus potest promoueri ad sacros ordines,
post pœnitentiam, & rei furatę restitutionem sine aliqua dispẽ
satione, hac enim ratione, quia peccatũ est occultũ, & nulla in
famia inde est orta, qui potest promoueri per acta pœnitentia,
& facta restitutione rerum ablatarũ, cap. fi. de tempor. ord.
in contrarium verò si fur esset manifestus, seu conuictus in iu-
dicio de furto, non potest amplius promoueri ad ordines sine
dispensatione, & idem est in quolibet peccato notorio in d. c.
11 fi. † Furtum nedum taxat committitur inuito domino, verũ
etiam capiendo rem alterius minus cautè dimissam, hoc facit
ad quæstionem quidam reperit in via pecuniam, vel alia rem
dicit Io. An. quod si vult euitare furtum, debet facere præconi
zari, vt is, qui prætendit de tali re compareat, l. falsus §. qui
alienum uers. solent ff. de furt. gl. in cap. quia frustra de vsur.
vnde dicendum est quod aut ex qualitate rei verisimiliter iste
præsumit rem habitam pro derelicto, & tunc non committit
furtum, quia hic non est intentio fraudolosa, d. §. qui alienum
aut præsumit rem non habitam pro derelicto, vel præsumere
debuit ex qualitate rei, vt quia reperit pecuniam & tunc com
mittit furtũ cum non sit verisimile, quod quis eam proiecisset

& tunc

& tunc si vult euitare omnem suspicionem furti, debet facere præconizari, sed si in veritate non habuit intentionem furandi sed capiendi, & restituendi vero domino, si apparuerit non tenetur de furto, licet non faciat præconizari, & maximè hoc procedit hodie, quia ex consuetudine ille, qui perdit rem facit præconizari, vnde potuit iste expectare, vt præconizetur, dici potest, quod illa est cautela, & consilium ad euitandum omnem suspitionem, sed ex qualitate personæ reperientis, ex verbis
12 prælatis per eum potest purgari suspitio, † Si autem non reperitur dominus dic, quòd, si præsumit rem habitam pro dere licto, potest sibi retinere, alias autem debet dare pauperibus arg. cap. cum tu de vsur. Ex his habes, quod qui hominem furatur, si conuictus, morte moriatur, pœna autem mortis in isto casu de iure canonico intelligitur de excommunicatione.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarij filius, & hæres, vel extraneus vsuras extortas per defunctum restituere compellitur.*

2 *Vsuram exercens rapinam, & furtum committit.*

3 *Ad successorem res transit cum suo onere vel causa.*

4 *Vsura committitur in his rebus, in quibus consistit mutuum.*

5 *Mutuum consistit in his, quæ sunt triplicis generis, in numero, in pondere, & in mensura.*

In alijs rebus non consistit mutuum.

6 *Mutuum dicitur, quia de meo fit tuum.*

7 *Mutuum recipiens non tenetur restituere tantumdem sub certitudine eiusdem valoris.*

8 *Vsurarius an sit vendens rem maiori pretio, ex eo quòd differt solutionem.*

9 *Vsura committitur quando in mente contrahentium fraus adest.*

10 *Valet plus quòd in veritate agitur quam quod simulate concipitur.*

11 *Valor rei verus attenditur secundum tempus emptionis, & venditionis.*

Duobus concurrentibus habet locum.

12 *Contractus si est dubius, an contineat in se peccatum vel non abstinendum est.*

13 *Vsuram exercens, si clericus fuerit monitus, ab officio, & beneficio suspenditur.*

14 *Vsuram laicus exercens excommunicatur.*

15 *Vsurarij manifesti non adittuntur ad communionem altaris, & sepultura Christiana denegatur.*
16 *Vsurarij oblatione clericus accipiens reddere compellitur.*
17 *Vsurarius condennatus ad restituendam vsurã si se appellat non auditur*
18 *Vsura ita odiosa quòd Iudei compelluntur ad eam restituendam.*
19 *Vsurarij testamentum est nullum, non restituta vsura.*
20 *Vsuræ crimen est mere Ecclesiasticum quo ad cognitionem iuris.*
21 *Vsuræ pæna est communis fori & pæna est extraordinaria arbitrio Iudicis.*
22 *Vsuræ sunt prohibitæ omni iure de iure, naturali, de iure diuino etiam Euangelico, de iure canonico.*
23 *Vsurarius est infamis.*

Centesimum Quadragesimum octauũ Priuilegi.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † hęres vsurarij filius, vel extraneus vsuras extortas per defunctum restituere compellitur, cum igitur quęsitum fuisset a Papa, quid obseruandum sit de filijs vsurariorum, qui eis succeduntin crimine vsurarum, aut etiam de extraneis hæredibus ad quos bona illorum perueniunt, respondet Papa, quòd filii eadem districtione cogendi sunt vsuras restituere, qua parentes eorum cogerentur, si viuerent, & idem est faciendum de hæredibus extraneis cap. tua nos. de vsur. Ratio
2 fuit hęc, quia † vsuram exercens rapinam, & furtum committit. 14 q. 3. cap. Si, quis vsuram, ideo subiacet restitutioni cap. cum tu. de vsur. ideo filius hæres, vel extraneus tenetur ad re
3 stitutionem & compellitur & Ratio, quia † Res transit ad succ
4 cessorem cum suo onere, vel causa, vnde † imprimis videndum in, quibus rebus committitur vsura, dic, quòd in his re-
5 bus, in quibus consistit mutuum, & † Mutuum consistit in his quæ sunt triplicis generis, nam quædam consistit in numero, vt in pecunia, quædam in pondere, vt argentum, & aurum, quædã in mensura, vt triticum, & vinũ, in aliis vero rebus non potest consistere mutuum, Ratio est, quia in mutuo transfertur dominium rei mutuatæ, vnde † Mutuum dicitur,
7 quia de meo fit tuum. l. secunda. ff. si cert. peti. † recipiens mutuum non tenetur restituere tantumdem sub certitudine

eiusdem valoris l. cum quid, & l. vinum .ff. si cert. pet. certitudo autem valoris non potest haberi in alijs rebus non consistentibus in numero, pondere, vel mensura, nam vere impossibile esset inuenire vnum æquum omnino eiusdem valoris, cuius est alius æquus, sed in pecunia, & in alijs consistentibus in pondere, & mensura, reperi tur certitudo eiusdem valoris, in alijs rebus eiusdem substantiæ, & ratio, quare autem consistat in his rebus tantũ, est, quia in istis transfertur dominium, & vsus rei, non est separatus à consumptione ipsius rei, sed dominij ipsius rei, vnde in istis rebus exigens aliquid propriè rapit vsum, quia vult capere aliquid ex vsu rei mutuatę, & tum in istis non est dare vsum separatum à dominio rei, quia dominium consumitur ex vsu, sed in aliis rebus, secus est, nam si locatur domus, vel ęquus, vsus rei separatur à dominio, nec consumitur dominium rei ex vsu, & ideo non est contra naturam rei capiendo aliquid pro vsu ipsarum rerum, quia dominium equi, vel domus remanet apud me, & tu habes vsum rei ex illo vsu possum aliquid licitè capere, sed hoc non contingit in rebus mutuatis, quia dominium in continenti transfertur in me, & nõ possum vti re mutuata, quin consumã dominiũ re vnde dicitur vsura, quasi raptus vsus, ex re locata capitur lu-
8 crum, secus ex re mutuata, hinc infertur, quòd † vendens rem maiori pretio ex eo, quòd differt solutionem, quàm dicatur vsurarius, vel non, ex contractu ergo emptionis licet maius sit pretium debito interueniat soluendum certo tempore, post venditionem non resultat formalis contractus vsurarius, vnde ex forma sui non potest dici vsurarius, & hoc ideo, quia
9 vsura committitur regulariter ex mutuo, † sed vbi fraudem contrahentes babent in mente, tunc vsura committitur si propter hoc statuitur maius prætium, qiam solutio differtur fingitur enim solutio facta ab ipso emptore, & pretium sibi restitutum, quasi contrahatur de nouo mutuum cum lucro illius
10 excessus, qui erat in pretio, † nam plus valet quòd in veritate agitur quàm quod simulate concipitur C. plus val quod agitur quam quòd simul. concip. in reb. Et in nigro & in cap. per tuas. qui fil. sin. legit. Et an isti tales teneatur restituere in fo-
11 ro animæ, not. Abb. in Cap. consuluit de vsur. † Verus enim valor rei attẽditur secũdũ tẽpus emptionis & venditionis cap. cum dilecti. de empt. & vend. & in l. 2. C. de rescind. vend. quòd est verum nisi dubium sit tempore solutionis pretii, res sit minus

nus valitura, vel plus, & venditor nõ erat alias venditurus tempore contractus pro valore non currente, istis enim duobus concurrentibus, vt habetur in cap. fi. de vsur. Non attenditur valor existens tempore contractus, quod est singulariter no-
12 tandum pro limitatione illius, ca. cum dilecti & d. l. 2. † Sed si contractus est dubius, an contineat in se peccatum, vel non non debbemus potius abstinere à tali contractu, quia in dubio debemus capere partem magis tutam animæ, si illa pars videtur durior respectu corporis, gl. in cap. Vnico. de scrut. cap.
13 significatti, & cap. ad audientiam. de homicid. † Caueat igitur vnus quisquam committere vsuram, nam ille, qui incidit in vsuram si fuerit monitus si clericus erit ab officio & benefi-
14 cio suspenditur † Si Laicus excommunicatur cap. præterea
15 eo. ti. Vsurarius est infelicis conditionis, quia † usurarii manifesti, nec ad communionem altaris admittũtur, & si decesserint in hoc peccato vsuræ, sepultura Christiana denegatur
16 † Nec admittũtur ad offerẽdam oblationem, quàm si clericus acceperit reddere compellitur, & ab officio suspensus rema-
17 neat cap. quia in omnibus. eo. ti. † Si vsurarius est condennatus ad restitutionem vsuræ, si se appellat ad subterfugiendum restitutionem, audiendus non est cap. quàm pernicioſum eo.
18 ti. † Est vsura ita odiosa, quòd Iudei etiam compelluntur ad restituẽdam cap. pen. eo. ti. Testamentum vsurarii est nullum, non restituta vsura vel facta cautione de restituenda cap. quan
20 quam de vsur. † Crimen vsurę est mere Ecclesiasticum, quo ad cognitionem iuris, an contractus sit vsurarius, vel ne, secus
21 autem quo ad factũ † quo autem ad pęnam est communis so
22 ri, & pæna est extraordinaria arbitrio Iudicis. † Cum igitur vsurę sint prohibitę omni iure de iure naturali Didat in lib. 3. resolutionum cap. 1. mum. 5. de iure diuino etiam Euangelico de iure canonico & de hoc nemo dubitat, vt attestatur Didat.
23 in loco præallegato, hinc est quòd † est infamis vsurarius, & eius hæres, vel etiam extraneus tenetur, & compellitur vsuras restituere.

SVMMARIVM.

1 Falsitas in literis Apostolicis cognosci potest per septem species falsitatis.
2 Literas Apostolicas falsas recipientes, non sunt immunes a crimine falsitatis.
3 Falsitas inter præcepta Dei numeratur.
4 Falsitas offendit Deum, Iudicem, & Partem.
5 Falsitas committitur circa testes, circa scripturas, & circa instrumenta ac circa monetam.
6 Falsus non solum dicitur, qui mendacium dicit verum etiam, qui veritatem occultat.
7 Falsi crimen est publicum, ideo quilibet de populo potest accusare.
8 Falsitas est nedum odiosa, verumetiam damnosa.
9 Falsarum litterarum auctoritate, sententia lata non mandatur essecutioni.
10 Sententia lata cum falso procuratore non mandatur executioni. Idem per falsas probationes.
11 Falsi crimen committit aperiens, & disigilans litteras alienas.
12 Falsum committit, qui in testamento sibi legatum ascribit.
13 Falsi pœna est secundum statuta sed vbi non absunt, imponitur pœna consueta, quasi Iudicis arbitrio relinquatur.
14 Falsificantis litteras Papæ, vel Regum pœna si clericus degradatur & traditur curiæ seculari.
15 Falsificantes sal, frumentum, vinum, & similia, vt faciunt Aromatarij extraordinarie puniuntur.
16 Falsi agi potest vsque ad centum annos.
17 Falsum committens, si alicui non præiudicat non ordinaria, sed extraordinaria punitur.
18 Falsi testis dicto qui vtitur non escusator.
19 Falso instrumento qui vtitur non escusatur.
20 Falsum committit, qui partum supponit.
21 Falsum committunt Impostores, qui pœna stellionatus puniuntur.

Cen-

Centesimum Quadragesimum nonum Priuilegiũ.

1 CLESIA gaudet priuilegio, quòd Papa distinguit † septem species falsitatis, per
quas literæ Apostolicæ cognosci debent,
vtrum sint falsæ, quas quilibet diligens,
2 qui per literas Apostolicas conuenitur debet diligenter aduertere, † nec illi sunt
immunes a crimine falsitatis, qui litteras
Apostolicas recipiunt, contra tenorem constitutionis, & multi modi falsitatis litterarum Papæ sunt, qui omnes depræhendũtur satis in cap. licet regimen de crimin. falsi. Ratio istius de
3 creti multiplex est, sed potissima, † quia falsitas inter præce-
4 pta Dei numeratur, & † Etiam ob læsionem, quàm sentit
5 Deus, Iudex, & pars, multis enim modis † falsitas committitur, & circa multa, & in specie circa testes, circa instrumenta,
6 circa scripturas, & circa moneta, † nam falsus non solum dici potest, qui mẽdacium dicit, sed etiam, qui veritatem occul-
7 tat cap. 1. de crim. falsi. † Falsi crimen, est grauissimum & propter eius frequentiam solet a legibus, & statutis grauiter puniri, conumeratur inter publica delicta, Ideo quilibet de populo, etiam si particulariter eius non interesit poterit defalso
8 accusare tãquam crimen publicum, hinc percipitur, † Quòd
9 falsitas est nedum odiosa verum etiam damnosa, vnde † si sententia lata auctoritate falsarũ literarum ille pro quo lata fuit imperauit executionẽ faciendam per Episcopum ille citatis partibus, vt sentẽtiã executioni mandaret, oppositũ fuerit corãillo quòd sententia illa illata esset per falsas literas, Episcopis literis visis noluit eã executioni mãdare, cũ essent falsæ, ergo sententia lata p falsas nõ debet executioni mãdari prẽcipitur ei vt, quoties aliqua scripta sub nomine Papæ redarguẽda viderit, nullã eis fidẽ adhibeat, nec obseruet, quod per ipsas mãdatur sed eũ, qui prẽsentauerit illas detineri faciat diligen
10 ter, ca. sup eo. de cri. falsi. † Idẽ est in sentẽtia lata cũ falso procuratore, quæ nunq̃ mãdatur executioni ca. in nostra. de ꝓcur curatore, quæ nunq̃ mãdatur executioni ca. in nostra. de ꝓcur sentẽtia lata p falsas ꝓbationes an teneat, & vsque ad quantũ tẽpus retrattari põt, dic, vt plenè no. in c. licet de prob. & ꝓ Io. An. in c. cũ venerabilis de exc. & ꝓ Dar. in l. diuus. ff. de re. iud. & l. qui

11 & l. qui agnitis .ff. de except. † Aperiens, & diſigillans litteras alienas, vt illas oſtendat aduerſario, committit crimen fal-
12 ſi, ita tenet Bar. in l. Titio .ff. ad municip. † Aſcribeus ſibile gatum in teſtamento punitur pęna l. Cornel. de falſ. quę eſt deportatio, & bonorum publicatio l. 1. §. ſi. ff. ad l. Cornel. de fal.
13 l. Senatus conſulto C. de his, qui ſib. aſcrib. † Sed vbi adſunt ſtatuta ſuper falſitate diſponentia, imponenda eſt pæna ſtatuti, ſed vbi non ſit pæna impoſita à ſtatutis, tunc imponeuda eſt
14 pæna conſueta, quaſi hoc arbitrio iudicis relinquatur, † Pæna autem falſificantis litteras Papæ, Regum, &c. Si clericus committit hoc crimen falſitatis degradatur, & traditur curiæ ſeculari, cap. ad falſariorum. de crim. fal. car. in q. 36. verſ. ſcias
15 † Falſificantes ſal, frumentum, vinum, & ſimilia immiſcendo alias res, vt fnciunt aromatarij, qui aromata corrumpunt, & etiam vendentes oleum, omnes enim iſti extraordinariæ puniuntur, Boſſ. in tit. de extraord. crimin. nu. 1. Falſitas eſt tantę vis, quòd falſi agi poteſt vſque ad centum aunos, ſpecul. de ſent. prolat. §. fi. canon. in cap. licet cauſam. de probat. Alex.
16 in l. diuus .ff. de re. iudic. Qui tamen † Falſum committit, & alicui non præiudicat, non poteſt puniri, de falſo ideſt pęna ordinaria, ſed benè poteſt extra ordinem puniri pæna ſtel-
17 lionatus Clar. in §. falſum verſ. † Item eſcuſatur, ſed non eſcu-
18 ſatur. † Qui vtitur dicto falſi teſtis, quia falſum committere
19 videtur † Idem, qui ſcienter vtitur falſo inſtrumento † Et
20 etiam qui partum ſupponit † Impoſtores etiam puniuntur
21 pæna ſtellionatus Clar. in q. 83. nu 4. qui ſunt propriè falſificantes merces cum igitur falſitas ſit tamen inimica Deo, odioſa Iudici, & nociua parti, ab ea eſt fugiendum veluti à mortali epidimia, & magis, cum epidimia occidat corpus, falſitas animam.

SVMMARIVM.

1 *Blasphemantes Deum, vel aliquem ſanctum, & maximè virginem Mariam puniuntur.*

2 *Blasphemantis pæna, vt exiſtat ante fores Eccleſiæ ſeptem diebus dominicis, & alijs pœnis, vt in cap. ſtatuimus. de mmaledic.*

3 *Blaſphemus contemnit Deum.*

4 *Blaſphemi ſtatutum impoſitum eſt de iure canonico, vt quelibet ciuitas habeat.*

Bla-

5 *Blasphemia est cum datur Deo, quod non conuenit, & affertur, quod conuenit.*
6 *Btasphemia est peccatum mortale.*
7 *Blasphemia fit in corde, & in ore.*
8 *Blasphemiæ peccatum an sit remissibile.*
9 *Blasphemia calore iracundiæ, vel ebrietate an punibilis licet blasphemus graniter peccat.*
10 *Blasphemia ex quacunque causa est peccatum.*
11 *Blasphomus dicitur hæreticus.*
12 *Blasphemi anima, & corpus perditur.*
13 *Blasphemus secundum legem antiquam opprimebatur lapidibus.*
14 *Blasphemiam audientes in testamento veteri obturabant aures, & vestimenta scindebant in signum doloris.*
15 *Blasphemus non credit in Deum.*
16 *Blasphemus verbis, & factis dicitur negare Deum.*
17 *Blasphemia pertinet ad contemptum Dei.*
18 *Blasphemiæ exempla horribilia,*
19 *Blasphemiam audiens, & non accusans punitur.*
28 *Clericus punitur, qui verba in conuitium Papæ protulit.*
21 *Blasphemus clericus punitur pæna arbitraria.*

Centesimum Quinquagesimum Priuile.

1 Ecclesia Gaudet priuilegio, quod † Blasphe
2 mantes Deum, vel aliquem Sanctum, & maxime Virginem Mariam puniuntur, & pæna pro Episcopum imponenda erit, vt blasphemus existat ante fores Ecclesiæ septem diebus dominicis, dum missarum solennia aguntur, & vltimo illorum die dominico pallium & calciamenta non habent ligatus corrigia circa collum, septe unquam præcedentibus sextis feris in pane, & aqua ieiunet, Ecclesiam nullatenus ingressurus quolibet quoque prædictorum dierum tres si poterin, alioquin duos reficiat pauperes, sine vnum, & si facultates non suppetunt, commutetur in aliam pænam, quàm si recipere renuerit, Ecclesiæ interdicatur ingressus, & in morte ecclesiastica sepultura carear, punitur etiam pæna pecuniaria, de quibus pænis latius habetur in cap. statuimus de maledicis
3 Rationem autem huins decreti quçrere fatuum censeo † nam qui

qui blasphemat Deum, ac Beatam Virginem, videtur contemnere illos, a quibus procedit omne bonum, & a quibus nobis data sunt omnia in terris bona, & in cælis danda erunt eterna, si volumus. potest etiã adduci, quòd blasphematores sunt maledici, & detractores, & lingua Deum, Virginem, & Sanctos percutiunt, † Ideo imponitur in cap. allegato, quòd inter statuta communitatum ponatur hoc statutum, & ita videmus fuisse seruatum ab omnibus ciuitatibus, † Videamus igitur, quid sit blasphemia, secundum Ambrosium est, vel cum Deo attribuitur, quod ei non conuenit, vel cum ab eo remouetur, quod conuenit ei, vel cũ attribuitur creaturę, quod apropriatur Deo, † Et secundum genus suum est peccatum mortale, quia repugnat caritati diuinæ. † Blasphemia fit dupliciter, si in corde est cordis, si in ore est oris, & cum se opponat cõfessioni fidei, & diuinæ caritati, est peccatum mortale; † sed an peccatum blaspheemię sit remissibile, si blasphemia ex coactione, vel deceptione, vel infirmitate, habet causam annexam prouocatiuam ad remissionẽ diuinæ misericordiæ Mattre cap. 12 omne peccatum & blasfemia ex infirmitate, vel coactione remittitur infirmitas est duplex corporis, & animi, vtroque casu remittitur peractũ pœnitentia peccatum † Sed quero quid si calore iracundiæ, vel ebrietatis aliquis prosiliuit publicè in blasfemian, Albas tenuit hanc pœnam non habere locum, licet grauiter peccauerit, sed ex quo accensus calore iracundiæ, vel vino, nescit quid agat, vnde confessio tunc facta non præiudicat gl. in cap. Ex literis. de diuort. in ebrio satis hoc dictum valet, l. omne delictum. ff. de re. milit. Sed in accenso calore iracundiæ forte non procederet, nisi maximus esset calor iracundiæ & ex iusta causa prouocatus esset arg. l. Si adulterium. §. Imperatores. ff de adult. secus autem si ex iniusta causa erat prouocatus, vt puta ex amissione facta in ludo, quia dabat operam rei illicitę facit cap. inebriauerũt 15. q. 1. † Ex quacunque causa blasfemia est peccatum, siue ex causa iusta, vel iniusta, vero in inebrio est magis escusabilis, quia caret sensu recto † Blasfemus in Deum dicitur hæreticus, quia est infidelis, Thom. 2. 2. q. 13. art. 1. Ante mediũ blasfemia pertinet ad infidelitatem & opponitur confessioni fidei, & derogat diuinæ bonitati, & honori, & ideo dicit Thom. ibi articul. 2. circa fi. blasfemia prohibetur pro illud non assumes nomen Dei tui in vanum, nam magis assumit nomen Dei in vanum,

num,, qui aliquid falsum de Deo asserit, quæmque per nomen Dei aliquod falsum affirmat secundum eum', quia secundum eundem in articul. 3. ibidem, qui periurat non sentit, aut dicit aliquod falsum de Deo, sed Deum adhibet testem falsitati, unde cum periurium sit maximum peccatum, secundum genus suum, conueniens est, quòd blasphemia sit peccatum maximum, ad idem genus pertinens, & ipsam aggrauans secundum
12 eum, & ibi† præterea secundum leges ciuiles anima & corpus blasphemi perditur, & per blasphemiam Deus prouocatur ad iracundiam, vt mittat terremotus, pestilentias, & famem
13 vt in auth. vt non luxuriet. cont. nat.† Præterea secundum legem antiquam blasphemi opprimebantur lapidibus, vt patet
14 Numeri cap. 4. † hinc est quòd tunc homines audientes blasphemia in Deum, obturabant aures suas, & vestimenta scindebant in signum doloris, Matth. cap. 26. prætera Iudei dicuntur blasphemi vt in cap. 1. &. 2. cum sicut & iudei & hæretici sunt blasphemi thom. in. 4. dist. 13. art. 17. vnde quia blasphemus dicitur propriæ in fidelis, sequitur, quòd non stricte, sed largè blasphemus dicatur hæreticus, sicut quilibet infidelis dicitur largè hæreticus, vt 24. q. 4. §. quia vero † vnde blasphemus non videtur in Deum credere, & si cum hoc non sapiat hæresim manifeste non potest inquisitor se intromittere, & sic manifeste non dicitur peccare contra primum articulum fidei, nisi expresse, vel per similitudinem actus, ita operatur, ac si existimaret Deum non esse Deum omnipotentem, honorandum, & laudandum, & hoc maximè si non solum blasphemaret Deum, sed etiam alia verba,
16 turpia contra Deum perferret, vel appropriaret † nam verbis & factis Deus negari dicitur. cap. existimant, cum seq. 11. q. 3 vbi additur quòd quotiescunque vincimur vi-
17 cijs, atque peccatis, toties Deum negamus,† nã blasphemia directè pertinet ad contemptum Dei, Thom. secunda, secunda quæstione septima. art. 2. si. enim violator canonum, & dogmatum dicitur blasphemus, & hæreticus, multo magis, qui falsum asserit de Deo cuius dono canones æditi sunt,
18 sed quid pariat blasphemia † audi exempla miranda, contra lusores legitur in Epist. quadam Diui Cyrilli Episcopi Hierosolymitani, quòd in Samaria, quidam lusor, qui bona consumpserat, dum Beatum Hieronymum blasphemaret, fuit statim fulmine interremptus psæterea accidit

in Tyro splendissima ciuitate tribus ludentibus, quia dum in ludi principio dicerent se contra omnem vim, & posse Hieronymi, ludum, quem inceperat prospere finituros, paulo post principium ludi terra se ipsam aperiens illos solos absorbuit, & nunquam illi amplius visi sunt, asserit Cyrillus se vidisse, & accedisse in Hierusalem iuxta ædem cuiusdam nobilis militis locupletis, qui vnicum filium habebat illius amore excecatus, eum nō corrigebat, immo instruebat in prauis, ille bonis moribus destitutus in ludis, blasphemijs, & immonditijs annum duodecimum attigit, diequadā iam adue sperante ipse perdens in ludo prorupit ad hæc verba, faciat quidquid potest ille Hieronymus, qui ludos prohibet, nam eo inuito hinc non nisi victor surgam, dum autem hoc repeteret, ecce spiritus nequam, in specie hominis horribilis cunctis videntibus ludi locum velociter adiens, eundem infelicem puerum rapuit, & quo eum detulerat nunquàm hactenus est comper-
19 tum. Hinc infertur quòd † Blasphemia est tāti momēti, quòd qui eum non accusat blasphemantem punitur ca. si, quis pro capillum. 22. q. 1. huius delicti grauitas talis est, vt etiam malè dictione dignos nos non debemus blasphemare ca. hi igitur.
20 24. q. 3. † si Sācta Romana Ecclesia punit clericum, qui in præsentia multorum verba quædam in comptentū protulit summi Pontificis, propter quæ venit imponenda pæna sue temeritatis ad terrorem aliorum, multo fortius sunt arguendi illi, qui contra Deum, & Beatam Virginem, ac aliquem Sanctum
21 verba in cōuitium asserunt. Hinc est quòd † Clericus propter blasphemiam punitur pæna arbitraria, & licet nō agat publicam pænitentiam, vt in cap. 1. de Bigan. & cap. ex pænitentibus 50. l. distinct. ita graue posset esse delictum q̄ fieret depositio, vt in d. cap. si quis pro capilli. sed quando pęna pæcuniaria imponitur, cui venit applicanda, si exigitur a laico applicatur Iudici seculari, si exigitur a clerico applicatur iudici Ecclesiastico Ab. in d. c. statuimus nu. q. cum igit̄ blasphematores sint odiosi Deo, & hominibus probis, caueat vnus quisque ne incidat in peccatum tam enorme, nam eorum finis est malus.

SVMMARIVM.

1 *Electio per sortes fieri non debet*
2 *Electiones compromissariorum per sortes assumi non debent*
3 *Electionem per sortem Papa reprobat.*
4 *Electio sortis potest cadere super indignum.*

Deus

5 Deus tentatur per fortem, quia facientes sortem videntur velle quòd Deus inuisibiliter reuelet meliorem.
6 Actus, qui incunbit collegio expediri debet per collegiatos in vnum collegialiter congregatos.
7 Sortis vsus non est prohibitur quo ad temporalia inter laicos, vel inter clericos.
8 Sors an admittatur quando factum est in certum, aut ius.
9 Sors si ius est incertum & factum certum a iudice admittitur.
10 Sortem facere iudex ad petitionem partis compellit.
11 Sorte Matthias, & Ionas fuerunt electi.
12 Ecclesia prohibuit diuinationes.
13 Sorte non sunt requirenda furta.
14 Diuinationum pœna est quadraginta diebus pœnitentiam agere.
15 Præsbyter faciens diuinationes ab Altari ministerio suspendetur per annum, et vltra.
16 Diuinationum pœna est arbitraria.
Secundum qualitatem personarum & facti conditionem.
17 Clericus committens diuinationes simplicitate ductus pro inquirendo furto facto Ecclesiæ, punitur pœna minoris suspensionis.
18 Diuinationes facere pro sanando corpore non licet sub pœna, vt ibi.
19 Laicus faciens diuinationes excommunicatur, & vltra, vt ibi.
20 Diuinationis pœna in monito si persona vilis fustigatur, miratur, infamatur, si honesta relegatur in carceribus.
21 Clerici moniti si diuinationes faciunt priuantur officijs, & beneficijs incarcerantur, uel in monasterium ad agendam pœnitentiam perpetuam intruduntur.
22 Diuinationes de iure ciuili grauius puniũtur, Item indistinctè omnes torqueri possunt pro isto crimine, vt ibi vltimo supplicio.
23 Diuinator testibus conuictus si persistit negando coram testibus, viuus bestijs traditur deuorandus.
24 Diuinationes docens punitur pœna capitis, & qui illam adiscit.
25 Sacerdos pro faciendis diuinationibus si spoliat aras, luminaria extinguit, priuatur honore, & dignitate.
26 Clerici, vel laici, qui Imaginem crucis, & Beatæ Mariæ, aut Sanctorum pedibus, vel spinis conculcant grauiter puniuntur, vt ibi.
27 Iudeus proiciens immunditias supra crucem punitur vt ibi.
28 Sacerdos ponens Eucharestiam non Sacrata m in diuinationibus super qua tamen fuerint celebratę plures missæ punitur vt ibi.
Item celebrans non consecrando.
29 Delinquendi animum in sortilegijs habens punitur si deuenit ad actum

proximum habetur ac si delictum consumasset.

30 Diuinationes cum imaginibus baptizatis puniuntur, vt hæretici.

31 Signa, breuia, cedolas, cum caractheris ligaturas superstitiosum est ad collum portare, & puniuntur pœnis, vt ibi.

32 Pecuniam sacrificantes Momonæ, vt diuites efficiantur puniuntur.

33 Diuinationes aliquando fiunt cum aqua baptismi, & cum oleo crismatis, vel sacræ vnctionis puniuntur, vt ibi,

34 Papa SIXTVS V. commissit diuinationes Inquisitoribus sanctiofficij, vt ex bulla,

Centesimum Quinquagesimum primum Priuile.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Non solum electiò per sortes fieri non debent, sed etiam electiones compromissariorum per sortēres assumi non debent. Vacabat Ecclesia pastore, canonici conuenientes in vnum pro electione futuri Pastoris elegerunt vnum ex se per sortem, qui vice capituli, tres elegit electores, per quos vice omnium prouideretur Ecclesiæ de Pastore, quoui duo ex illis tertium ex se Magistrum N. elegerunt, quòd expræsse licebat eisdem, quia sub hac forma eis data fuerat eligendi potestas, vt ex se, vel ex aliis eligere possent, electionem hanc per nuntios suos præsentauerunt Papæ, petentes

3 confirmationem. † Papa examinato tali processu digno multa reprehensione pro eo, quòd sors in talibus interuenit electionem ad gratiam confirmauit sortis vsum in electionibus perpetua prohibitione condemnans, cap. Ecclesia. de sortileg.

4 ratio autem decisionis hæc esse potest † quia potest assumi

5 indignus cum sors possit super eum cadere † nam per sortem tentatur Deus, quia facientes sortem videntur velle, quòd Deus inuisibiliter reuelet meliorem, cum collegium

6 habeat auctoritatem eligendi Pastorem, † actus igitur, qui incunbit collegio, expediri debet per colliegiatos in vnum collegialiter congregatos glos. in capitulo primo de rebu. Eccles. non alien. libr. sexto Abba. in capitulo cum omnes.

7 de constitut. & secundum Doc. † Hoc superius deductum

habet

habet locum in electione ad officia Ecclesiastica, secus autem inter laicos, vel inter clericos, quo ad temporalia, quia vsus sortis non reperitur in illis prohibitus, ideo apud legistas
8 habetur,† An sors admittatur, quando factum est incertum aut ius, primo casu non admittitur sors, sed dicenti incunbit onus probandi, capitul. actor. 6. quæst. vltim. & l. ei qui
9 ff. de probation. † Si vero ius est incertum, sed factum certum, & tunc, aut tractatur de præiudicio alterius, quam contendentium, & tunc ad petitionem illius iudex facere poterit fieri sortem, argu. l. huiusmodi §. fi. ff. de leg. prima, vt quia duo successerunt in locum legatarij, & vnus vult intentare vnam actionem, & alius aliam pro eadem, re, aut tractatur de præiudicio contendentium, & si volunt fortunam Iudicem discordiæ eligere non compelluntur, sed mutuo se
10 impediunt, vt l. secunda. ff. quibus mo. vsusfruct. amitt. † Sed ad petitionem alterius iudex compellit ad sortem l. sed cum ambo. ff. de iud. & l. si duobus C. communia de leg. l. si qui sunt. ff. famil. herciſc. in istis iuribus sors admittitur, secus
11 quo ad electionem Ecclesiasticam, † Et si diceretur, quòd Matthias, & Ionas sorte electi fuissent, non tamen eorum exemplo eligendus est aliquis per sortem capitul. non statim vigesimasexta quæstione secunda. † Nam illud fuit factum diuina inspiratione, capitu. dixit decimaquarta quæstione
12 quinta. † Hinc est, quòd Ecclesia prohibuit diuinationes,
13 † Nam furta non sunt requirenda sorte in tabulis, vel codi-
14 cibus, aut alijs, nec † Diuinationes aliquas in aliquibus in rebus quis obseruare præsumat, & qui contrafecerit quadraginta dies peniteat, vt in capitu. primo, de sortileg.
15. † Et si præsbyter per inspectionem astrolabii furta requireret, ad tempus suspenditur ab Altaris ministerio, ideſt per annum, & amplius si ita Diocœsano visum fuerit, vt in
16 capitul. ex tuarum eod. tit. † Pæna imponenda sortilegis vel eos consulentibus est arbitraria, potestque iudex illam aggrauare, seu grauiorem aut leuiorem imponere secundum qualitatem facti, conditionem personarum, & animum delinquentis, & secundum ipsas qualitates, & accidentia pænaipsas moderari, arg. l. hodiè, & l. aut facta. ff. de pen. & l. quid ergo §. pæna grauior. ff. de his, qui not. infam. capitul.
17 non afferamus vigesimaquarta quæstione prima. † Ideo si quis clericus, simplicitate peccauerit, vt si bono Zelo

pro

pro inueniendis bonis Ecclesiæ, quæ fuerant furto subtracta, vti misericordia dignus punitur pæna minoris suspensionis, d.cap.ex tuarum,in istis criminibus non parcitur simplicitati,nec ignorantiæ,quia licet sortilegia sint facta bono Zelo,& ad bonum effectum,nihilominus puniũtur, qui illa conficiũt,
18 aut consulunt facientes,d.cap.ex tuarum † Sed an liceat sortilegia fieri ad sanandum corpora maleficiata,& si quis maleficis & arte prædicta aliquos sanauerit an puniatur,& quapæ
19 na,habetur in cap.admoneant 26.q.vlt. † Si laicus in hoc crimine peccauerit prima vice erit excommunicatus, & ab Ecclesia remouendus erit.cap.si quis Episcopis & cap.aliquan-
20 ti 26.q.5.†Si vero semel moritus adhuc in eo proposito si perseuerauerit cõmittendo delictum,si est vilis persona debet fustibus cedi, publicæ mirari, & tanquàm infamis dehonestari, digniores vero relegantur in carceribus ca. contra idolorum.
21 26.q.5.† Clerici vero afficiuntur infames, & omnibus officijs,atque beneficijs Ecclesiasticis priuantur,& nihilominus ipsi quoque intrudũtur in carceribus,aut in monasterium ad agendum perpetuam pænitentiam, d.cap.si quis Episcopis, considerata tamen conditione personę,qualitate facti,& animi delinquentis,& secundum illas qualitates pænas ipsorum quandoque augere,quandoque minuere iuxta sanum iudicis
22 arbitrium, † De iure ciuili hæc sortilegia grauius puniuntur, quia leges multum abhorrent artem maleficam,vt in to.ti.C. de malefic.& math.Omnes isti malèfici puniuntur vltimo supplicio,l.nemo l. multi l. & si excepta, & l.eorum in prin.C.eo. ti.Et pro isto crimine omnes poterunt indictinctè torqueri non obstante quocunque priuilegio dignitatis,quòd est spetiale in isto crimine, & ex hoc limitatur, l. miles C. de quæst. l. decuriores,& l.diuo Marco eo.ti.tam enorme delictum hoc
23 reputatur, † Quòd si quis testibus conuictus fuerit,& nihilominus obstinato corde institerit in negando, etiam præsentibus testibus, qui illius detexerunt facinus traditur viuus bestijs deuorandus, ac dentibus & vngulis lacerandus ita di-
24 cit tex. in d. l. & si excepta in fi. † Pæna capitis pariter punitur ille,qui docet artem prædictam,& ille, qui ipsam adiscit, l. culpa, & ibi gl. C. eo. tit. pro speciali intelligentia aliquas
25 quæstiones propono vna cum pęnis cuiusque,& primo † Si sacerdos spoliat aras, aut extinguit luminaria consueta pæna eius est, quòd priuatur honore, & sic efficitur infamis, cap.

qui-

quicunque. 26. q. 5. Et hoc nisi coram Episcopo se culpabilem
26 detulerit, & condignam pœnitentiam peregerit † Clerici, vel laici, qui imaginem crucis, aut Beatæ Mariæ Virginis, seu aliorum Sanctorum proiecerunt in terram illasque vrticis, spinis, vel pedibus conculcarunt in eos statuta est pœna, vt qui contrafecerint vltrix procedat dura sententia, quæ delinquenter sic puniat grauiter quod alios a similium præsumptione com
27 pescat. cap. si canonici. de offic. ordinar. lib. 6. † Sed quid si iudæus super Crucem dum publicæ deferrebatur, per vrbem proiecit in munditias, qua pœna puniatur, istum casum decidit Pet. de Anch. in cons. 15. ibi dicitur, quòd ab vtroque iudice Ecclesiastico, & laico seueris pœnis puniri, & castigari
28 † Quid dicendum de illis, qui Euchariestiam commisuerunt non Sacratam in sortilegijs, super qua tamen fuit cælebrata, vna aut plures missæ, qua pœna puniatur sacerdos, qui scienter super Hostia illa celebrauit missas, vel qui celebrando non consecrat aliquid, sed capit panem, & vinum apud Altare sine Sacramento, & omnes ac singulas cerimonias, & solemnitates facit apud Altare, excepta consecratione, qua pœna puniuntur, vide. ca. de homine. de cellebratione missarum ibi pœna non est temporalis, sed arbitraria in eo, qui celebrat Missam, & sine consecratione accipit Hostiam, & vinum quam index Ecclesiasticus sibi iniunget loco pœnitentiæ, is vero, qui scienter celebrat super Hostia, aut alia re cum qua fieri debent sortilegia, grauius puniendus est, sicut is, qui sortilegia ipsa conficeret, quia paria sunt aliquid prohibitum facere, vel efficere aliquod necessarium antecedens, pro quod prouenitur ad illud. l. Oratio. ff. de sponsal. d. cap. si quis Episcopis,
29 qui generaliter loquitur de omnibus sortilegijs, † Ille enim, qui habuit animum delinquendi, & deuenit ad actum proximum, delictum habetur, ac si fecisset, & consummasset delictum non solum de iure canonico, vt in cap. sicut dignum. de homicid. sed etiam de iure ciuili. l. is, qui cum telo C. ad l. Cornel. de sic. & l. 1. §. diuus, & ibi Bar. ff. eo. ti. Oldrad. in con. 210. laicus excommunicatur, & relegatur de iure canonico in foro iudiciali, d. cap. aliquanti, & si semel monitus iterum se immiscent in sortilegijs, si nobilis intruditur in carcerem, si ignobilis fustigatur, mitratur, & publicæ dehonestatur, d. cap. si, quis Episcopis d. cap. aliquanti cap. sortes ibi 26. q. 5.
30 † Sunt, & aliqui conficientes imagines, atque baptizantes,

&

& cum illis committunt sortilegia, vnde puniendi sunt, vt hæretici salua doctrina, gl. cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. & alijs limitationibus, sed, vide Oldrad. in d. cons. 210. Caueat vnusquisque verbis superstitiosis pro sanitate habenda, nam pro istis punitur, si clericus deponitur, si laicus excommunicatur prima vice. cap. ad moneant 26. q. 7. Si autem postea se in-

31 gerit nobilis, & ignobilis, vt supra punitur, † superstitiosum est autem ad collum portare ligaturas, cedulas, aut breuia, cum aliquo signo caractheris. S. Aug. in lib. 21 de ciui. Dei te-

32 net puniendos pœnis antedictis † Sunt & alij, qui sacrificant numos Mamonæ, vt diuites efficiantur, puniuntur, vt supra

33 † Sed quia cum baptismi aqua, & cum oleo crismatis, & cum oleo Sacræ vnctionis, aliquando fiunt sortilegia, eisdem pœnis puniuntur, nam cum sortilegia fiant plurimis modis, & cum huiuscemodi artes sint infinitæ de maleficis, & matemathecis

34 † De quibus omnibus & singulis ex bulla Beatissimi & Sanctissimi Papæ SIXTI V. peruisum, & terminatũ est, q̃ de illis omnibus, & annexis, & connexis, & dependentibus cognitio spectet, & auctoritas puniendi incumbat Domino Inquisitori Sancti officij, & ex his igitur habes, quando sors amplectenda, & quando detestanda, & quòd artes magicæ sunt fugiendæ, & licet alique ex istis artibus non sapiat hæresim cla. in. §. hæresis ver. 24. tantum placuit, & optimè S. D. N. antedicto, quod huiuscemodi immunditiæ expediantur, & cognoscantur per Sacros Inquisitores.

SVMMARIVM.

1 *Venationes omnes sunt prohibitæ seruis Dei,*
2 *Clerici sunt electi in sortem ad obsequium Dei.*
3 *Episcopis venator tribus mensibus, præsbyter duobus, diaconus ab omni officio suspendatur.*
4 *Iniuria consideratur ex persona.*
5 *Pœna ex persona parua, vel magna iudicatur.*
6 *Papa est deterioris conditionis quando ageretur contra eum.*
7 *Venatio est triplex, oppressiua, arenaria, saltuosa.*
8 *Clerico venari non licet etiam si sit pauper.*
9 *Venatio licita est laico ob necessitatem.*
10 *Clerico venari licet sine clamore.*
11 *Sancti non fuerunt venatores sed, piscatores.*

Venatio

12 *Venatio est etiam prohibita ob rixas.*
13 *Venari in alieno fundo prohibitum est in Gallia, secus in Italia.*
14 *Venatio columborum colũberiorũ est prohibita, quia furtum cõmittitur.*
15 *Venatio cum rhetibus pro capiendis versis, Apris, lupis permittitur ne dum Nobilibus, sed etiam rusticis.*
16 *Bestia sera si reperitur in laqueum alienum efficitur occupantis.*
17 *Bestia aliena, vel auis pecus & C. si alcipiuntur ex core lupi, vel milui, vel Accipitrix, vel Canis nõ efficiũtur accipientis, sed prioris domini.*
18 *Accipitrem, falconem, cum sonaleis argenteis in pedibus iniunctis capiens priori Domino restituit.*

Centesimum Quinquagesimum Secundum Priui.

1 ECLESIA gaudet priuilegio, quòd † Omnibus seruis Dei venationes, & siluaticas fatigationes cum canibus, & accipitres aut falcones habere interdictum est, cap. omnibus. de cleric. venat. ratio autem istius prohibitionis
2 hæc fuit, † quia clerici sunt serui Dei, qui in sortem Domini ad eius absequium specialiter sunt assumpti,
3 hinc est † quòd si Episcopis sæpius in hac voluptate detentus fuerit, tribus mentibus a communione, si præsbyter duobus, si Diaconus ab omni officiò suspendatur, cap. 1. eo. ti. sed, qua de causa hic plus punitur minor, quam maior, contra illud ca. homo Christianus 11. dist. & ca. nulli 19. dist. sol. est, plus enim punitur hic Episcopis, & clericûs siue & præsbyter, quam diaconus, maior enim reputatur in Episcopo ista pęna, vel præsbytero, quam suspensio ab omni officio in diacono propter maius scandolum, magis imputatur illa pæna Episcopo, vel præsbytero, quam suspensio a beneficio in diacono, vel subdiacono † ex persona enim consideratur iniuria, inst. de iniur. §. a-
4 trox sic, &
5 † Pæna ex persona iudicatur parua, vel magna, in simili est tex. in cap. præsul. 2. q. 5. ibi habetur præsul non damnetur nisi cum. 72. testibus, præsbyter autem Cardinalis cum 64. testibus. gl. autẽ ibi mouet hãc quæstionẽ nunquid cõtra Pa-
6 pã testes duplicabũtur, dicit, quòd nõ, qa duo sufficiũt † In hoc Papa est deterioris conditionis, quia ipse sine comparatione aliorum creatus est maior, & ideo sine spe veniæ condemnant
7 est, cap. principium. 2. dist. † Sed non est ignorandum, quòd

venatio est triplex, quedam oppressiua, & hæc est illicita, cap. non est peccatum. §. ult. dist. 6. quædam arenaria est cum quis pugnat in arena cum bestia dentata, & ad hoc locat operas suas, & qui hanc excercet peccat mortaliter, & qui eam aspicit, & qui eam exercet infamis est, nisi gratiã virium suarum experiendarum l. 1. ff. de postul. quædam alia est saltuosa, quæ fit in siluis, & saltibus, & hæc licita, tamen ex tempore est illicita, vt in quadrigesima, & diebus ieiuniorum, ca. an putatis, nisi in necessitate arg. cap. si nulla 23. q. 8. Item ex persona

8 † Quia clerico non est licita, etiam si sit pauper secundum aliquos cap. quorundam dist. 34. Quia virtum alias potest quærere cap. clericus 91. dist. nam faciat cistas, & calathos, & rhe-

9 tia cap. nunquam. de consecrat. dist. 5. † Laico licita est, ob necessitatem pro pellibus, & carnibus, non ob voluptatem.

10 † Et hoc de ea, quæ cum clamore fit, ponere laqueum, vel rhetia sine strepitu, & clamore, & canibus licet etiam clerico, cũ monacho, etiam liceat texere linum pro capiendis pisibus, di-

11 cto ca. nunquam, quo ad saltuosam † Nullus sanctus in sacris scripturis inuenitur, qui fuerit venator, benè reperiuntur piscatores Sancti, Esau fuit venator, quia erat peccator, capitu. Esau distinct. 86. Et ratio est, quia quid prodest ieiunare visceribus, & luxuriari venatibus: abstinere à cibis, & errare peccatis, ars venatoris est nequissima, cap. qui venatoribus dist. 86 Nam venatio fit cum clamore & maiori delectatione, quam fiat piscatio, hinc est quòd venatio est prohibita, & piscatio permissa, & propter hanc delectationem nunquam venatoribus fuit concessa immunitas patrimoniorum, l. vena-

12 toribus C. de excus. mu. lib. 10 † Prohibita est venatio etiam

13 ob rixas, quæ sepius euenire solent, † nam in Gallia non licet venari in alieno fundo, nisi de voluntate Domini, ita dicit Bar. in l. venationem. ff. de vsur. idcirco de generali consuetudine ibi venantes puniuntur etiam corporaliter arbitrio iudicis, in Italia tamẽ de consuetudine venari in fundo alieno licitum est, & si Dominus volens ingredi fundum suum causa venandi, vel accupandi prohibeat, non erit ei licitum, casus in l. iniuriarum §. fi. ff. de iniuri. l. diuus. ff. de seru. rust. præd. cum gl. & l. 3. §. plane. ff. de acquirer: domin. inst. de rer. diuis. §. fere

14 † pœna igitur arbitraria, vt supra se extendit, & obseruatur contra illos, qui venantur ad columbos columberiorum ex statuto nostro isti tales venantes ad columbos pœna pecuniaria puniuntur

niuntur, mihi placet quòd puniuntur pœna arbitraria, quia capientes columbos columberiorum committunt furtum, vt not. Dyn. & Doc. in §. Pauonum inst. de rer. diuis. Et ita etiam constituit Federicus Imperator in lib. 2. fœudorum de pac. tene. & eius violat. §. nemo, ibi enim prohibet rhetia, aut laqueos
15 aut alia quælibet instrumenta ad capiendas venationes † Nisi ad vrsos, apros, vel lupos capien. dos, vnde aliqui intelligunt, quòd Imperator hoc statuit priuilegium pro militibus, & nobilibus, qui cum canibus, & auibus venantur, vt habeant solatium, & alij inferiores rustici non possint venari, nisi ad vrsos, & apros, vt supra, tamen hac venatione principes sæpe vtuantur his temporibus, rectè enim statutum fuit, vt venatio prohi
16 beretur ex quo rixę, & inimicitię oriũtur ex multis casibus † vt si fera bestia reperiatur in laqueum dic, quòd erit occupantis l. in laqueum. ff. de acq. rer. domin. Et ideo quod in laqueo meo detinetur non officitur meum, nisi manu capiam, Bar. ibi seruanda tamen consuetudo loci, vel statuti, si quis enim vulnerat feram bestiam, & alius capit, capientis est, inst. de rer. diuis.
17 §. illud l. naturale §. illud. ff. de acq. re. dom. † alia enim mouetur questio si lupus, vel miluus, vel accipiter, vel canis accepit auem, vel pecudem, vel aliud animal vnius, & quidam tertius accepit, vel arripuit de canibus, vel de ore lupi, aut milui tenetur restituere, id quod recuperauit priori Domino. l. Pomponius. ff. de acq. re. dom. † Quid si quis cępit accipitrem, vel
18 falconem cum sonaleis argenteis in pedibus iiunctis, an teneatur restituere priori Domino, vide consilium Bar. quod incipit omni modo cum fuisset venatum in cons. 121. Ex istis enim quæstionibus cum siam dalum oriri potest, merito venatio prohibita fuit, vt a rixa, & a delitiis præsbteri absint.

SVMMARIVM.

1 *Clericus ministrans in pertinentibus ad ordinem, quem non habet deponitur.*
2 *Officium exercens diuinum non ordinatus propter suam præsumptionem abiciatur ab Ecclesia, & nunquam ordinatur.*
3 *Doctore quis se faciens cum non sit punitur pœna falsi.*
4 *Baptismus potest recipi ab hæretico in tempore necessitatis*
5 *Sacerdotes pro populo interpellant.*
Item pro Regibus, & Imperatoribus.

6 *Sacerdotes a Deo sunt instituti vt portent iniquitates sanctque peccata populi.*

7 *Sacerdotes ab omnibus venerandi honorandi obediendi timendi non lacerandi aut detrahendi.*

8 *Sacerdotis nomen est cõpositum ex Greco & Latino, quasi Sacrum dans.*

Centesimum Quinquagesimum Tertium Priuil.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Clericus

ministram in pertinẽtibus ad ordinem quem
2 non habet, deponendus est, & amplius non ordinandus † Si, quis igitur fuerit tantæ temeritatis, vt nulla necessitate instante, tanquam esset ordinatus baptizauerit, aut aliquod diuinũ officium exercuerit propter suam præsumptionem abijciatur ab Ecclesia, & nunquam ordinetur, cap. 1. de cler. non ord. ministratio enim fuit hæc, quia falsum committit l. eos. ff. de falsi.
3 Vnde, qui se Doctorem facit, cum non, sit punitur pœna falsi iste tex. loquitur quãdo clericus in solenni apparatu ministrat,
4 secus autem contra, quia † Etiam si hæreticus baptizauerit in tempore necessitatis baptismus recipi potest cap. a quodam. de consecrat. distin. 4. dummodo in forma Ecclesiæ datus fuerit. cap. fi, quem forte 24. capi. 1. §. Sacramentum. de
5 summ. trinit. † Nam Sacerdotes pro populo interpellant & peccata populi comedunt, quia suis præcibus, & debent, & consumunt. cap. ipsi Sacerdotes. 1. q. 1. & non solum pro populo, sed & pro Regibus, & Imperatoribus, in aute quomodo
6 oport. Episcopos, & Cleric. coll. 1. † Sunt enim Sacerdotes à Deo ad hoc instituti, vt portent iniquitates, & peccata po-
7 puli Numer. 18. † Ideo ab omnibus sunt, venerandi, honorandi, obediendi, & timendi, non dilacerandi, aut detrahendi, quia ab his quibus se populus benedici saluari, & instrui Cupit nullatenus debet eos arguere aut iudicare cap. sacerdotes 6. q. 1. si igitur sacerdotes tales sunt, & pro talibus sunt habendi, & estimandi hęc auctoritas non se extendit ad
8 fictos sacerdotes, sed ad veros & legitimos, quia † Sacerdotis nomen est compositum ex Græco & Latino, quasi sacrum dans 21. distin. cap. cleros eius officium est Sacramentum corporis, & sanguinis, & sanguinis Domini conficere, orationes

dicere

dicere,& benedicere dona Dei,vt dicitur in cap. perlectis 25. dist. qui non est ordinatus huiusce modi ministrare non potest detestantur,& vetantur, qui præsumptione hac vtuntur, & efficiuntur ita indigni, quòd nunquam ordinabuntur.

SVMMARIVM.

1 Confiteri semel in anno quilibet doli capax tenetur, & Sacramentum Eucharestiæ semere.
2 Confessionem si sacerdos reuelat deponitur, & in Monasterium ad agendam pænitentiam detraditur.
3 Confessionem non faciens,& non assumens Sacramentum Eucharestiæ nisi agat de consilio sacerdotis abstinere careat sepultura Ecclesiastica.
4 Confiteri volens alieno sacerdoti a proprio sacerdote licentiam obtineat.
5 Confessionem reuelare sub aliquo signo, vel colore caueat sacerdos.
6 Confessio fuit instituta in Paradiso post peccatum dicente Domino Ad & vt ibi.
7 Confessionis traditio Ecclesiæ obligatoria est.
8 Confessione non vtendo græci non peteant Deo confitentur in secreto.
9 Confessio Sacramẽtalis est de forma,& substantia Christianæ religionis.
10 Confiteri cuilibet sacerdoti potest condemnatus ad mortem.
11 Cardinalis si facit obuiam condemnato ad mortem si pileum apponat capiti condemnati sententiæ exequi non potest.
12 Condemnatus liberatur a pæna dum ductus ad furchas arripit fugam ad sacerdotem portantem Corpus Christi.
13 Condemnatus liberatur accipiens meretricem in vxorem nu.
14 Oseas Profecta mercricem in vxorem duxit.
15 Franciscus Maria dux vrbini noluit furem ad furchas condemnatus meretricem ducere asserens sobolem furum non esse permittendam.
16 Veneti mittem iustitiam Dei immittantur.
17 Venetorum Respublica Græcas & Latinas Respublicas excedit.
18 Condemnatus ad mortem propter miraculum liberatur si de innocentia protestatus.
19 Condemnandus pæna mortis eum excusat.& liberat metus instantis periculi, vnde si tyrannus,& potens dicat occide illum. &c.
20 Confessio sit tripliciter, aut in foro animæ coram Deo interius, aut in foro pennentiæ exterius coram Dei Vicario aut in foro contentioso coram Iudice.
21 Confessio Sacramentalis, quæ est pars pænitentiæ describitur per peccatum, per actum,& per finem.

22 Confessio

22 *Confessio debet esse simplex, humilis, pura, recta, nuda, discreta, spontanea, non coacta, libens, verecunda, integra, secreta, lachrimabilis, accelerata fortis.*

23 *Confessio non fit vni sacerdoti pro certa parte peccatorum, & pro alia parte alio sacerdote.*

24 *Sacerdos minister Dei scit peccatum, & peccatorem.*

25 *Confitens velle aliquem occidere, vel delictum committere, an sacerdos peccat reuelando.*

26 *Sacerdos quantum cautius potest, debet peccatum reuelare, vt peccatum impediatur.*

27 *Peccatum committendum, & non commissum, non dicitur dictum in pœnitentia.*

28 *Aduocati caueant esse fideles, & tacciti quibus reuelantur omnia crimina.*

29 *Consilium quando consultori pessimum.*

30 *Binnitus in terra non est binnitus à Paradiso.*

31 *Dei gratiam cupiens confiteatur, & assumat sanctissimum sacramentum Eucharestiæ.*

Centesimum Quinquagesimum Quartum Priui.

1 ECclesia gaudet priuilegio, quòd † Quilibet doli capax tenetur saltem semel in anno confiteri proprio sacerdori, vel de eius licentia alteri, & Eucharestiæ sacramentum ad minus in Pascha recipere, † Et sacerdos reuelans confessionem deponendus est, & in monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudendus, statutum est per concilium generale, quòd quilibet fidelis vtriusque sexus postquam discretionem habuerit, saltem semel in anno sua solus confiteatur peccata proprio sacerdoti, & ad minus in Pascha Sacramentum Eucharestiæ suscipiat
2 reuerenter. † Nisi de consilio sacerdotis duxerit abstinendum, alioquin ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens careat Ecclesiastica sepultura. † Si aliquis alieno confiteri voluerit sacerdoti licentiam prius obtinebat a proprio sacerdote tamen aliter ipsum ligare non possit, vel soluere, sacerdos autem sit discretus, vt ibi diligenter inquirat circunstantias
5 peccatoris, & peccati, vt valeat præbere consilium, † Sacerdosque

dosque diligenter caueat, ne verbo, vel signo perdat aliquatenus peccatorem, quòd si fecerit ab omni officio sacerdotale deponatur, & in arctum monasterium ad agendum pœnitentiam detrudatur, cap. omnis vtriusque sexus de pen. & remiss.

6 ratio istius decreti fuit, † Quia cõfessio fuit instituta in paradiso statim post peccatum dicẽte Domino ad Adam, Adã vbi es Ideo etenim quæsiuit, vt ipso confitente peccatum daretur forma alijs in posterum confitendi, sed, quia in illa interrogatione Dominus mius expræsse videbatur, ad confitendum monisse, Ideo post exequisiuit a Cayin fratricida expręsius vbi est Abel frater tuus, alijs dicũt, quòd sub lege fuit primo instituta, quãdo. Iosue præcepit Achor crimen suum Confiteri, & lapidatus est, 45. dist. ca. Sed & illud alij dicunt, quòd in nouo testamento a Iacob dicente, confitemini alterutrum peccata vestra, & cap. sed melius dicitur eã institutam fuisse, a quadam vniuersalis Ecclesiæ traditione, potius quàm ex noui, vel veteris testa-

7 menti auctoritate † Et traditio Ecclesiæ obligatoria est, vt præceptum cap. in his rebus 11. dist. Ergo necessaria est confessio

8 in mortalibus apud nos † Greci vero non peccant non vtendo confessione ipsi confitentur soli Deo in secreto, quia apud eos non emanauit hæc institutio non peccant etiam eorum Sacerdotes vtendo matrimonio, quia continentia est, de iure positiuo, & ipsi non admiserunt illam institutionem, vt in cap. nicena

9 31 dist. & in cap. cum olim. de cler. coniu. † confessio igitur, vt sactamentalis est de forma, & de substantia Christianæ religionis, quæ saltem semel in anno fieri debet proprio Sacerdoti in

10 Pascha Resurrectionis Domini, vt in d. c. omnis † Condemnatus tamen ad mortem potest confiteri cuilibet sacerdoti card. in clem. 1. 11. q. de pœnit. & remiss. & in cap. pastoralis. de offic.

11 ord. Et hic nota † Quòd quando condemnatus ducitur ad supplicium, & ei Cardinalis fiat obuiam, quia habet priuilegium si ipse Cardinalis pileum apponat in capite condemnati sententia ad mortem exequi non potest sed liberatur Bal. in l. additos C. de appell. Cepol. l. in Cautel. 2. ita tener Pari. de Puteo in tract. de synd. in vers. pœna vers. an si primo Cotta in suis memorabilibus in verbo Cardinales † condemnatus liberatur a

12 pœna si quando præficitur ad furchas, vel ad aliud supplicium destinatum si arriperet fugam, & acciperet sacerdotem portantem per ciuitatem corpus Christi † Condemnatus liberatur si vellet meritricem existentem in postribulo ducere in

13 vxorem

vxorem Par.de Puteo in d.vers. an si primo, & in vers.& alia quę nō ommitto,ibi dicitur,quòd ex hac causa omnia peccata dimittuntur detrahendo meretrices de lupanari nam accipiens meretricem in vxorem perficit ad remissionem peccato
14 rum cap.inter opera.de spons. † Nam Oseas perfecta duxit meretricem in vxorem, & cum illam ex peccato mortali traxerit, & ad bonam vitam duxerit apud Deum meretur,nec in hoc seculo culpandus,sed laudādus etiam si esset homo optimæ qualitatis, & absque culpa aliqua cap. non est culpādus Oseas perfecta 32.q.1.tex.& gl.in l. si ea quæ C. de adult. Hyspani ita pra
15 ticant,& obseruant,hanc enim praticam reprobauit† Illustrissimus Franciscus Maria Dux Vrbini, qui cum quendam furem condemnauisset ad furcas cupiens euitare mortem obtulitac cipere meretricem in vxorem, cui respondit furum sobolem fi
16 dei debet in statu suo non esse concedendum, † Nec hanc praticam vidi seruādam sub sereniss. Venetorum Imperio in quo iustitiam Dei Respub.illa imitatur, nam Deus est semper mittis aduersus peccatorem,qui in omni tempore si ingemnuerit
17 peccata sua,gratiam apud eum inueniet † hinc est,quòd Respublica illa, & Gręcas,& Latinas in tēpore excedit,& dum iu-
18 stitiam administrabit viuet & florebit† condemnatus ad mortem liberatur proptem miraculum,vt per Lucam de penn.in l.1.C.de desert.& occult.lib.12.Dec.in l.fauorabiles. ff.de reg. iur.vbi ponunt exemplum de eo, qui suspenditur ad furcas, & laqueus confrangitur & in terram cecidit suspensus tunc proculdubio erit liberandus,ex quo videtur miraculose factum, cum sit maximum innocentiæ signum, præsertim si condemnatus fuerit de innocentia protestatus,ita tenet Dec.in d.l.fauorabiles & Paris.de put. in d. vers. pæna vers. an si Psalm.laqueus contritus est,& nos liberati sumus hoc etiam tenēt om-
19 nes criminaliste varijs in locis † Condemnandus pæna mortis eum excusat,& liberat mætus instantis periculi,ideoque si quis tyrannus,aut potens dicat alicui non potenti occide talem,alias occidante,& ille constitutus in huiusmodi calamitate,quòd si iussum non ad impleret,mitteret minas ad effectum tunc si aliter euadere non potest vitam suam occidendo excusatur,si occidat,nec vtique aliqua pæna punitur propter mortis periculum Bal.& Alex.in l.si liber homo. ff. ad l. Aquil. Floria.in l.quod dicitur.ff.ad l.Aquil.& in l. 1. ff. de fica. Cyn.in l. scientia.ſ.qui cum aliter.ff.ad l. Aquil. Bal.in l.1.C. vnd.vi. Cepol.

pol.in Cautel.4.Felyn.in cap.significasti tel.2. de homicid.cur. cons.20.Dec.in cons.336.& l.quod iussu.ff. de reg.iur. Ideo,vt quis euitet huiusemodi pericula,& angustias procurare debet viuere iuxta præcepta,& præterea sæpius confitendo,& assumendo Sanctum Sacramentum habebit clypeum præmanibus quod nõ permittet offendi neque in aliquo discrimine poni sciat igitur vnus quisquam secundum Aug.confessionem es se per quam morbus latens spe veniæ aperitur ad cuius intel-
20 lectum non est ignorandum, † Quòd confessio fit tripliciter aut in foro animæ interius coram Deo,aut in foro pœnitentiæ exterius coram Dei Vicario,aut in foro contentioso coram iudice,in prima peccatum latens non aperitur, quia Deo apertum est,in vltima non aperirur spe veniæ,in media vero pecca-
21 tũ latẽs spe venię aperitur† vnde cõfessio Sacramẽtalis,quę est pars penitẽtię cõueniẽter describatur per materiã,quę est peccatũ,& per actũ,qui est aperire,& per finem, qui est species ve-
22 niæ† Cõfessio igitur multa requisita habet,debet esse simplex, scilicet, vt nõ recitet in cõfessione nisi, q̃ incũbit peccato, humilis,vt se miserũ cõfiteatur,pura,vt recta sit cõfitentis intẽtio fidelis.i.vera,& sine falsitate atque frequẽs istud est ad bene esse,nuda vt nõ inuoluat obscuritatẽ verborũ,discreta.i.vt maiora cum maiori pudore confiteatur libens.primo spontanea, non coacta verecunda, vt erubescat, & se non iactet de peccatis, integra scilicet non subtrahat aliquid de his, quæ sunt manifestanda, secreta quantum ad conditionem fori in quo de occultis conscientiæ agitur,lachrymabilis quo ad dolorem de peccato commisso, accelerata vt non differat de die in diem, fortis, vt nihil propter verecundiam dimittat,& accusans se ipsum & non alium & aduerte tu, qui confiteris facere totam confessionem coram vnico sacerdote, quia confessio nõ
23 deb et fieri per partes† Vt sit quidã confiterer certa peccata vni præsbytero,& reliqua alteri præsbytero pro vt faciũt aliquæ mulieres propter adulteriũ,& nubiles propter metũ,& anicllæ propter discordiã,quæ euenire põt in domo in qua cõmorãtur & lucrũ quod aliquãdo faciũt hoc.n.de facili euenit,q̃do maritus & vxor,vel mater & filiæ,ac ancillę,corã vno & eodem sacerdote cõfitẽter,ob pudorẽ,ob reuerẽtiã, & sæpius obtimorẽ ne sacerdos sub aliquo q̃siti colore interrogatus cõfessionẽ reuelet,a quo abstinere debet vt infra dicã, quia præstatur materia aliquãdo delicti,aliquando peccãdi,pro vt faciũt, quãdo

coram vno per parte & quando coram alio per parte fit confessio, nam hæc non est pura confessio, quia Deus non novit opus imperfectum, & nam quam sanavit aliquem, quin ex toto eum liberaret, de pœnit dist. 3 in cap. sunt plures, sed an teneatur iterum confiteri, quando confessus est quædam peccata alijs suppressis. Archid. de pœnit. dist. 3. cap. fin. in fin. dicit communiter teneri, quòd si fit alteri Sacerdoti, debet priora peccata iterum confiteri, quia prima confessio non valuit, tanquam non facta in statu Gratiæ, & in charitate, & hoc tutius est tenere, nam tex. in d. cap. omnis dum dicit omnia & C. huic constitutioni nec Deo satisfecisse videtur, qui partem peccatorum sibi retinuit, & in confitendo non debet revelare peccata aliena, sed duntaxat sua sunt & aliqui putantes aliorum peccata detegere, sua abscondere, quòd non militat, nisi proprium peccatum non possit bene detegi absque participibus, vt si quis cum Matre & filia coierit, vel sorore, vel cum aliqua consaguinea, & cum hæc peccata sint graviora, tales circunstantiæ non sunt ignorande, cum proprium peccatum confiteri non potest, nisi confiteatur participes, de penit. dist. 5. in prin. Ideo sicut non licet confitenti aliena peccata detegere, nisi ex causa prædicta, ita multo magis non licet sacerdoti revelare peccata confitentis, & cum secretum, quis revelare potest, nil refert, quòd verbo aut signo aut quovis modo peccatum manifestet, semper dicitur prodere, caveat igitur Sacerdos ne in pœna im
24 positam incidat † Quia vt minister Dei scit peccatum, & peccatorem, hinc est quòd non potest revelare peccatum, contrafaciens gravissime peccat, vnde punitur tanquam hæreticus, reversus ad fidem, quia deponitur, & perpetuo detruditur in monaste rio, & si timeretur de fuga posset detrudi in stricto
25 carcere, cap. vt fame de sent. excomm. † Quid si quidam confessus fuit Sacerdoti, quòd eius animus erat occidēdi aliquem, vel committendi aliud delictum, & quòd non poterit abstinere, an licitum sit Sacerdoti & an peccet revelando, Doc. in di. cap omnis dicunt, quod hoc peccatum non dicitur detectum in pœnitentia tum, quia peccatum est committendum non cō
26 missum tum, quia non habet contritionem hinc est, quòd Sacerdos quantum cautius potest debet peccatum revelare vt peccatum impediatur hoc dictum tu, qui Sacerdos tene me-
27 moria † quòd peccatum committendum & non commissum non dicitur dictum in pœnitentia quando confitens dicit se om

nino

nino commissurum, secus si pæniteret de voluntate præterita, nam tunc est peccatum commissum respectu voluntatis, sed si quis habet firmum propositum aliquod maleficium perpetrã di si ab illo Cessare non vult, tunc hoc non dicitur dictum in cõ fessione, secus de illo, qui confitetur se tentari super aliquo flagitio, & se aliquando consentire, & aliquando disentire, & in hoc casu sacerdos aduertat non releuare, sed casu, quo peccator diceret se omnino tale flagitium velle committere, sacerdos potest eidem protestari, quòd tale negocium non recipit, nec intendit, nec recipere tenetur sub sigillo confessionis, & hoc ad euitandum scandalum, hæc enim protestatio est valde periculosa, nam peccator ille, qui est in manu demonis timens à sacerdote detegi, posset malum animum suum exerceri aduersus confessorem, qui debet admodum in casu, quo teneatur reuelare, ita cautus, & circunspectus esse, vt cum vnum altare tegere cupiat, plura detegat adeo, quòd ob euitandum vnum crimen alia plura crimina inde sequi possent, esto prudens, & callidus, quia tractatur de anima, de honore, & vita
28 propria † Caueant etiam aduocati quibus reuelantur omnia crimina esse fideles, & tacciti, quia tractatur de summa rerum, eo maximè quando tractatur de liberando aliquem reum, ob aliquod crimen a pœna mortis, sed quando tractatur de inferenda morte alicui bannito exue te tali consilio, ego in tali casu pluries consului requisitus, & veritatem dixi, tamen præces & persuasiones meæ ita potuerunt, quòd ab incepto malo proposito desisterunt, & certæ ita agendo maximum lucrum apud
29 Deum consultor recepit † Nam est consilium consultori pessimum contrafacienti, quia licet homicidium bannitorum à Principe tolleretur, & permittatur, a Deo tamen detestatur
30 † quia exul in terra non est exulatus a Paradiso, dummodo commissi criminis se peniteat, & pœnitentiam agat. cap. 2. de penit. dist. 3. & ibi in tali materia sunt plura capitula, ex his ha
31 bes † Quòd si cupis gratiam Dei teneris confiteri, & Santissimum Sacramentum assumere seruatis seruandis, animaduerte, quid significent hæc verba, quæ nihil aliud significant nisi quòd ille, qui confitetur agat confessionem iuxta requisita allegata.

SVMMARIVM.

1 Impubes, qui clericum percussit ab Episcopo absolui potest.
2 Excomunicatus non est, qui ioco, vel causa disciplinæ clericum percutit secus ex odio.
3 Clerici intra minores annos constituti si se inuicem percusserint, non sunt mittendi ad sedem Apostolicam.
4 Excommunicatus non est magister, qui percutit clericum causa disciplinæ violenta manuum iniectio non notatur.
Secus ex odio.
5 Punitur, quod ex odio fit, non autem ob ætatem Impuberem.
6 Aetas minor non excusat delictum, seu delinquętem, sed excusat ad minorem pœnam.
7 Excommunicatur qui percutit clericum, & absolutionem a Papa habeat, & ita incidit in duas penas.
8 Infans non est doli capax.
9 Excommunicationem incurrere non solum sufficit factum sed animus iniuriandi.
10 Clericus clericum percutiens an gaudere debeat immunitate Ecclesiarum.
11 Ecclesiam offendens non est dignus vt eius beneficio iuuetur.
12 Sacerdotis officium est Sacramentum corporis, & Sanguinis Domini conficere
13 Ecclesiæ ministros offendens ipsam Ecclesiam offendit.
14 Monachi vel canonici regulares si se inuicem percusserint abeorum ablatibus sunt absoluendi.
15 Clericus asserens se verberatum verberans si dicat non putasse clericum vel quòd casu fortuito, cui incumbat onus.
16 Casus fortuitus non præsumitur nisi probetur.
17 Clericus deprehensus in adulterio vel alio crimine, an & quando ab extraneo capi potest.
18 Excommunicationem non incurrit familia potestatis capiens clericum de nocte.
19 Qui male agit odit lucem.
20 Præsumitur quis talis esse in quali habitu reperitur.

Centesimum

Centesimum Quinquagesimum Quintum Priui.

1 CCLESIA gaudet priuilegio † Quòd Im-
2 pubes, qui clericum percusit, ob Episcopo absolui potest † &, qui loco, vel causa disciplinæ percutit clericũ etiam si sit maior excommunicatus non est, qui vere ex odio sic, & per Papam absoluitur, Quęsitum fuit a Papa † Si clerici intra minores annos constitu-
3 ti se ad inuicem percusserint, vtrum sint ad sedem Apostolicam pro absolutione remittẽdi, Respondet Papa, quod si intra dictam, ętatem clerici se ad inuicem percusserint, siue vnus alterum non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, quia ętas eos excusat, item nec clerici si sint plenæ ætatis, & ad inuicem se percusserint, non ex odio, vel inuidia, sed ex leuitate iocosa
4 sint excommunicati † Item nec magister si clericum causa disciplinæ, vel correctionis percusserit, quia nõ potest in ipsis violenta manuum iniectio notari, secus vero si ex odio dicti clerici se se percusserint, tunc enim ad Apostolicam Sedem ire debẽt absoluendi. ca. super eo de sent. excommun. Ratio autem deci-
5 sionis est † quia quod fit ex odio punitur, non autem, quod fit ob etatem impuberem, vel ex leuitate iocosa, aut ex disciplina
6 eunde hic considerandum venit † quòd minor ętas non excusat delictum, seu delinquentem, quin teneatur, si est doli capax, sed excusat quo ad minorem pœnam, vt in cap. 2. de de-
7 luit † Nam pro iniectione manuũ in clericum duę pœne inferuntur vna, quia incidit quis in excommunicationem, alia, quia pro absolutione tenetur ire ad Papam, minor ergo ętas excusat a secunda, sed non a prima, non ergo ex toto excusatur delictum, sed alleuiatur pœna, prædictum cap. super eo
8 intelligitur de impuberibus doli capacibus † infans non est doli Capax, & non incideret in hanc excommunicationem
9 † nã ad incurrendã excõmunicationẽ hanc nõ sufficit solũ factũ, sed requiritur animus iuriãdi & cũ infans nõ sit doli capax nõ põt iniuriã inferre, quia caret intelligẽtia, 15. q. 1. c. illud & illud. ff. de iniur. cle. si furiosus. de homic. talis. n. quęstio reseruari
10 põt in dubiũ † an si clericus clericũ pcusit gaudere debeat immunitate Eccl. ita vt ab illis inuitu se extrahi nõ possit ab eius iudicibus Eccl. & videtur dicẽdũ quod sic, nõ enim debẽt clerici

esse

esse deterioris, quam laici, ita consuluit Rom. in cons. 234. contrarium autem de consuetudine seruatur, vt attestatur Didacus in lib. 2. resolutionum c. 20. nu. 16. & fortasse ratio esse potest, quia immunitas Ecclesiæ non debet prodesse illi, qui in Ecclesia deliquit, cap. fi. de immun. Eccles. vt ait Did. d. ca. 20.
11 nu. 15 † nam, qui Ecclesiã delinquendo offendit, non est dignus, vt eius beneficio iuuetur, quod intelligitur etiam in furantibus Ecclesiã. Paul. de Cast. in cons. 458. num. 1. in fi. lib. 2.
12 cum igitur † officium Sacerdotis sit Sacramentum corporis, & sanguinis Domini conficere, orationes dicere, & benedicere Dona Dei, cap. perlectis 25. dist. dicitur Sacerdos quasi sacrundans. cap. cleros. 21. dist. qui offendit igitur etiam clericum, qui dicitur de sorte Domini. d. cap. cleros, membra Ecclesiastica offendere videtur, ideo non debet gaudere immu-
13 nitate Ecclesiastica † Nam si offendit ministros Ecclesiæ ip-
14 sam Ecclesiam offendit † Si monachi. aut Canonici regulares se inuicem percusserint, pro habenda, vel obtinenda absolutione, non sunt mittendi ad sedem Apostolicam, sed ab Abbatibus suis sunt absoluendi, & si Abbates non sufficerent, Diocesanus Episcopis est adhibendus. cap. monachi de sententie ex-
15 commu. † Sed quid, si clericus asserat se verberatum, si verberans dicat se non putasse illum clericum, vel casu fortuito fecisse cui istorum incumbat onus probandi, Doc. dicunt quòd clericus probabit, tum, quia clericus hoc asserendo est actor, & actor probare debet intentionem suam. 6. q. vlt. cap. actor & bractor C. de probat. tum quia quilibet præsumitur bonus cap. fi. de præsumpt. nisi ex coniecturis Iudex præsumeret contra laicum, & onus probandi in eum transferet, credo quòd indistincte onus probãdi incumbat laico saltem per iuramentum, quia præsuntio est contra eum, ex quo constat de percus-
16 sione, † nec casus fortuitus præsumitur, nisi probetur, sed qui eum allegat probare debet, cap. vno. de commod. & in cap. si vero. de sent excomm. vbi dicitur inijciens manum in clericum nutrientem comam tenetur probare saltem per iuramen-
17 tum ignorasse illum esse clericum † Sed quid, si clericus fuisset deprehensus in adulterio, vel alio crimine an, & quando ab extraneo capi possit, vel a propinquo, sine sit graue delictum, siue leue, quod intellige quando clericus desistit a delicto, secus videtur si delictum continuat, nec aliter arceri potest a delicto, vnde tenet hic Inn. quòd si clericus non potest aliter com-

pesci

pesci ab iniuria, nisi capiatur, & ligetur potest etiam iudex secularis impune eum capere, & ligare, & iudici suo debet tamen restituere quam citius potest not. Inn. in cap. vt famæ de
18 sent. excomm. † hinc infertur quòd familia potestatis reperiens clericum de nocte, quia verisimiliter potest timere delictum committendum non incurrat excommunicationem, si clericum capiat, & præsentet Episcopo, quia non potest hic notari diabolica persuasio, cum hoc fiat ad obuiādum delictum,
19 & præsumptio mala fit contra incedentes de nocte † iuxta illud, qui malè agit odit lucem, cap. consuluit. de offic. deleg. de quo plenius habetur per Abb. in cap. cum non ab homine de
20 iudi † Ex hoc quæstio talis haberi potest, habitus facit præsumere quem esse, qualis est habitus, l. Item apud Iabeonem. §. siquis. ff. de iniur. & famos. lib. qui clericum igitur percutit in habitu diuerso non est excommunicatus, iurando ignorare illum esse clericum, & etiam si repellendo uim percutit, d. ca. si vero, & ita habes quomodo censurandi clerici inuicem se percutientes.

SVMMARIVM.

1 *Colludens in causa beneficiali priuatur beneficio.*
2 *Dolus impunitus remanere non debet, ne malitia sit lucrosa*
3 *Collusionis pœna est priuatio beneficij.*
4 *Fraus probatur ex coniecturis ex actuum celeritate, ex liberalitate & ibi in pluribus videbis.*

Centesimum Quinquagesimum Sextum Priuile.

1

CLESIA gaudet priuilegio, quòd † Colludens in causa beneficiali priuari debet beneficio. Quidā clerici super beneficijs, quę possident se permittunt, & substinētab alijs molestari, & post modum, vt quæstioni cedant, & illi quiete possideant, quasi nomine transactionis soluunt alijs de ipsis beneficiis annuam pensionem, vt post mortem eorum in beneficiis illis super quibus facta est collusio, ius sibi valeant vendicare, hoc cum peruenisset ad notitiam Papæ, mandauit Diocesano Episcopo

scopos quatenus si constiterit ei clericos sue iurisdictionis per
collusionem fraudem huiusmodi commisse, eos beneficijs il-
lis, soper quibus colluſum est, non differat spoliare, cum satis
esset indignum, si fraus, & dolus quæ in præiudicium sui iuris,
& aliorum præiudicium nituntur committere in eorum com-
modum, & iacturam non redundaret, cap. audiuimus. de collu
2 sio deteg. ratio autem esse potest † Quia dolus impunitus re-
manere non debet ne malitia sit illis lucrosa, l. 1. in prin. & l. ne
ex dolo. ff. de dolo, & hic non ignorandum, quòd colluſio est in-
ter actorem, & reum latens, & fraudulenta conuentio, hinc est
quòd colludium non debet remanere impunitum. 2. q. 3. cap.
3 si quem penituerit † merito igitur pœna est priuatio beneficij
fraus alicui prodesse non potest cyn. & Bal. in l. si infantem C.
de leg. specul. de cess. act. §. 1. vers. ex præmissis & de appell. §.
4 4. vers. sed secundum & † Fraus probatur ex coniecturis cap. 1.
& 2. de renuntiatio. lib. 6. & ex pluribus fraus præsumitur ex
actuum cæleritate exnimia liberalitate Bal. in l. eamquam. C.
de fideicomm. Item vbicunque minor apparet læsus gl. in l. si.
C. si aduers. vend. Item in emptione facta per interpositam per
sonam l. pupilli. §. si & ibi Bar. ff. de auct. præst. nisi fiat palam &
bona fide l. si is, qui bonis & ibi Bar. ff. de acquir. hæred. vbi pre
sumitur fraus in filio repudiante & postea emente per interpo
sitam personam item præsumitur si filius bastardus emit ab eo
cui pater vendidit secundum. Bar. in l. si is, qui in fi. ff. de vulg.
& pupill. Item præsumitur si mutuum fit cum pacto quòd re-
stituatur ei quem Titius declarabit & Titius declaret filium
mutuantis Bal. in l Iubemus. §. 1. C. ad trebell. Item præsumi-
tur cum constet de damno, & non aliter Bal. in l. tutor C. dein-
terdit mat inter pupill. & tut. Item præsumitur ex nimis caute
lis, Bal. in l. etiam C. de exec. re. iud. & in l. pen. C. de euict. Corn.
in cons. 217. in. 3. par. Item extra clausulam insolitam, vt per
eum. in cons. 303. in d. 3. par. Item præsumitur ex qualitate per
sonæ vt si est solitus fenerari Bal. in l. cum allegas C. de vsu. Itē
præsumitur ex petitione clandestina, Bar. in l. barbarius. ff. de
offic. præto. Item presumitur de facili inter coniunctas perso-
nas, l. non solum in prin. per Bar. ff. de rit. nupt. Item in donatio
ne quæ fit coniuncte personæ si sit facta in præiudicium tertij,
Paul cons. 63. Item in hærede repudiante si possideat post repu
diationem, Bar. in l. 1. in prin. ff. si, quis omiss. causa. test. l. quia
autem. §. si non simplicitur eo. ti. Item presumitur in patræ alie

nante

nante in præiudicium filiorum, quando prouenit ad eam ętatem, in qua filios habere non potest. Item quando facit vt priuet successione eũ, qui deberet de iure succedere. c. 1. §. noui per quę fia. inuest. in vsi. feud. Item si alienat tituli lucratiuo, l. cum autem. ff. de his, qui in frau. cred. Item si alienat ti. oneroso pro modico precio, per l. diuersas C. mand. & l. si pupillus vers. si est in gl. & ibi Bar. ff. de auctor. tur. quod tamen est verum nisi ob causam necessariam fiat alienatio, l. mutus. §. manente. ff. de iur. dot. l. si cum dotem. §. sin autem. ff. solu. matr. Item quoties est iuris communis præsumptio, toties præsumitur fraus, But. in cap. pastoralis. de iur. patron. Item si fiat alienatio omnium bonorum ex ti. lucratiuo, l. omnes. §. Lucius & ibi Bar. ff. de his qui in fraud. cred. Alex. in cons. 89. in. 4. par. gl. & Bar. ff. de pro bat. l. patronus & in l. qui testamentũ in fi. vbi enim dicit quòd fraus præsumitur eo, quod bona patris sunt apud spuriũ, quod etiam tenet, Bar. in cons. Cechus de spoleto. Item si fiat omniũ bonorum etiam coniunctæ personæ l. si inter extraneos. ff. de donat. int. vir. & vx. Item si fiat clausula, l. hi qui C. de re. vend. Item si post alienationem alienans reperitur in possessione l. sicut. §. superuacuum. quibus mod. pig. ius. sol. nisi in donatione omnium bonorum, Item si detur in dotem filiæ extranei ergo si non proprię, l. fi. §. item si extraneus. ff. de his, qui in fraud. cred. Item fraus præsumitur, si quis cito post condemnationẽ dat bona sua insolutum ad mandatum alterius iudicis, nam tunc excluditur a beneficio cessionis, l. fi. de cess. bon. secundum. Rot. in decis. 261. Item ex paruitate precij, vel pensionis Bal. in cap. donare, qual. ol. feud. pot. alien. Item si fiat cessio alteri, qui cedat prohibito, vel si fiat procuratori cum pacto non reddendi rationem, in quem per statutum cessio prohibetur, Item si fiat a debitore sciẽta se esse inopem & habere multum æs alienum, Bar. in l. si quis cum hæres. ff. de his, qui in fraud. cred. Alex. in l. omnes. §. Lucius eo. ti. & ex his habes quod colusio est euitanda ac etiam ex qua causa præsumitur fraus.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegijs alienis derogans suis priuatur.*
2 *Iustitia non est seruanda ei, qui alijs iustitiam denegat.*
3 *Prælatus negligens facere iustitiam an incurrat in pœnam suspensionis.*
4 *Priuilegium quibus casibus perditur.*

5 *Priuilegium perditur per non vsum debito tẽpore, & spatio 40 annorũ.*
6 *Item si male vtatur.*
7 *Item si ex eo inducatur alteri damnum.*
8 *Princeps concedens priuilegium non præsumitur concedere in præiudicium alterius.*
9 *Priuilegium perditur si Princeps ex certa scientia indicat contra illud.*
10 *Item perditur per tacitam, vel expressam renuntiationem ipsius priuilegij.*
11 *Item perditur per posterius priuilegium derrogatorium præcedenti.*
12 *Item perditur per expressam reuocationem concedentis.*
13 *Priuilegium immunitatis concessum ciuitati, castro, vel villis non extenditur ad onera belli, pestis, vel alterius magnæ necessitatis.*

Centesimum Quinquagesimum Settimum Priui.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Suis priuilegijs priuandus est, qui alienis derogat. Fratres hospitalis Hyerosolimitani conquesti fuerũt Domino Papę, q̃ Archiepiscopi & Epi eis de suis malefactoribus iustitiã facere nolũt priuilegia ipsorũ non recipientes, vnde Papa scribit prælatis prædictis, q̃ ipsi pro certo sciant, quòd ipse priuilegia ipsorum prælatorum decurtabit, cum ipsi obuiare non timeant scriptis auctenticis Romanæ Ecclesię, cap. dilecti filij.
2 de priuileg. & excess. priuil. ratio fuit hæc, † Quia iustitia non est seruanda ei, qui alijs iustitiam denegat exhibere, & ita priuilegiatus non admittens, vel conseruans priuilegia alte-
3 rius priuatur suis. Hinc infertur, † An prælatus negligens facere iustitiam incurrat pœnam suspensionis, de qua in c. cum æterni. de re. iud. lib. 6. Host. tenet quòd non cum illud capitulum respicit, & punit facientem iustitiam, non negligentem, alias multi illaquearentur, idem Host. tenet contrarium per c. legitima. de appell. libr. 6. Vnde puto sic esse distinguendum, quòd aut prælatus stat terminis negligentiæ vt, quia, qui iustitiam petit, ei facere negligit, & tunc habet locum dictum Host. aut negligentia resoluitur, in factum, vt quia contra iustitiam, & conscientiam denegat dilationem, & tunc locum ha-
4 bet pœna, d. c. cum eterni vnde præstita occasione † Quæri potest quibus casibus priuilegium perditur, quos notat specul. de inst. edit. §. nunc autem videndum perditur priuilegium si

pri-

priuilegiatus facit contra priuilegium ipsum cap. cum illorum ,de præbend. ext. cap. cum accessissent. de constitu. l. cum pater §. libertis .ff. de leg. 2. & in l. auxilium .ff. de mi. in contrarium tamẽ faciunt not. per Cyn. in l. voluntariè C. de excus. tu

5 † Item perditur priuilegium, per non vsum debito tempore, cum vti potest, vt si quis habeat priuileginm nundinarum, & stet negligens per decennium in eo vtendo l. 1. ff. de nundin. Et multo magis perditur si fuerit negligens in non vtendo spacio 40. annorum cap. accedentibus, & cap. si terra de priuileg.

6 no. in cap. ad audientiam de rescr. † Item perditur si eo malè vtatur, seu abutatur, vt probatur 11. q. 3. capi. priuilegium & dist. 74. in cap. vbi ista & in autem, vt iud. sin. quoqno suff. §. antep. Quarto perditur priuilegium propter delictum eius, vt in l. filio. ff. de rit. nup. & in l. 2. C. vbi senat. vel clar. cap. ad

7 aures, & cap. quibusdam. de pen. † Item perditur si ex eo inducatur alteri damnum enorme cap. dilecti, & cap. Quod per nouale. de decim. Et hoc multum notandum, quia de raro est, quod huiusmodi priuilegium non inducat alijs damnum ma-

8 gnum, huins autem constitutionis ratio fuit † Quia non est verisimile Principem, seu concedentem ius alterius præsens, vel futurum sic grauiter, vel enormiter l. dere velle. l. 2. §. sed, quid a Principe. ff. ne quid. in loc. pub. l. quoties C. de præcib.

9 Imp. offer. † Item perditur si Princeps ex certa scientia iudi-

10 cat contra illud cap. porrecta. de Iud. † Item perditur per expressam, vel tacitam renuntiationem ipsius priuilegij. l. si quis in conscribendo e. de pac. l. recusare .ff. ad Trebell. cap. li-

11 cet de reg. iur. † Item perditur per posterius priuilegium derogatorium præcedenti cap. 1. de rescrip. cap. veniens de priui

12 leg. † Item perditur per expræssam reuocationem concedentis cap. suggestum. de decim l. iudicium soluitur .ff. de iud. in

13 hoc proposito vnum valde not. † Quòd Princips, qui concessit castro, siuè alicui ciuitati priuilegium immunitatis, quod illud non extenditur ad onera belli, pestis, nec alterius magnæ necesitatis nisi de eis in specię sit dictum in priuilegio Plotus in rep. l. si quando c. vnde ui. nu. 17. & est commis op. & ita habes quòd, qui priuilegium alijs non seruat priuilegium suum perdit, & quando priuilegium perditur.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum corporis Christi ieiuni accipere debemus.*

2 *Dominus dedit discipulis suis non ieiunis, sed prandis corpus suum.*

3 *Panis Corporis Christi non incorporatur sicut cæteri cibi*
4 *Sã cta Catherina de senis viuebat diretim ex sola quotidiana Eucharestia.*
5 *Fructus Canctissimi Sacramenti vide ibi.*
6 *Eucharestia non datur paruulis sed ætas requiritur in masculo 14. & in fœmina 12. annorum.*
7 *Eucharestia infidelia dæmoniacis, & amentibus denegatur.*
8 *Eucharestia non datur alicui, qui post mediam noctem aliquid comestibile, vel potabile sumpsit excepto casu infirmitatis.*
9 *Sacerdoti an liceat non digesto cibo celebrare.*

Centesimum Quinquagesimum Octauum Priuil.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio, quòd † Sacramentum Corporis Christi ieiuni accipere debemus, fideles reprehẽdebãtur, quòd
2 in ieiunio reciperent Corpus Christi. † cum Dominus hoc dederit discipulis suis non ieiunis, sed pransis cap. liquido. de conse. dist. 2. Sed quare diuerso ritu vtimur, cũ ipse dixerit exemplũ enim dedi vobis, & quemadmodũ ego feci ita & vos faciatis, ratio fuit hæc, nam spiritui sancto placuit, vt in honore tanti Sacramenti prius in os Christiani dominicum corpus intret, quam cæteri ribi, ideo per vniuersum orbẽ mos iste seruatur, ratio autem ex quo dederit discipulis pransis, fuit vt in hoc Sacramento consumationem omnium Sacramentorum veteris testamenti, & agni Paschalis, quem ante mãduca
3 uerant, & cæterorum monstraret, † Nec iste panis incorporatur sicut cæteri cibi, qui in stomacho digeruntur, vel non descendit in stomachum sicut ille cibus corporalis, vel non transit in substẽtationem còrporis, sicut ille, est enim cibus animæ, & non corporis cap. non est. de consecr. dist. 2. E quamuis legatur. † Diuuam Catherinam de senis vixisse ex sola quotidiana Eucharestia, non viuebat quasi acciperet cibum Corporalem, sed spiritualem, quia Christus in hoc Sacramento vtiliter
5 manducatur, † Huius Sanctissimi Sacramenti fructus sunt, vt qui digne suscipit, manducatio hæc reducit ad memoriam passionem Christi, fidem confirmat, spem auget, charitatem inflamat, dat vitam gratiæ, Christo vnit manducantem spiritualiter, interna consolatione reficit, ipsum roborat,

ad

ad operationem boni substentat, contra casum venientem ex propria infirmitate munit, contra Demonis impulsum robo-
rat, remittit ardorem carnalis concupiscentiæ, pur gat veniale pecca tum,& quandoque mortale, hoc facit manducatio sacra
mentalis, in quantum in Sacramento est virtus operatiua, spi-
ritualis manducationis in manducante sufficienter disposito,
& isti duodecim effectus significare possunt duodecim fructus
6 ligni vitæ' de, quo habetur in Apocol.cap.vult. † Sed cui dan-
da sit Eucharestia, non datur paruulis, vt Græci antiquitus fa
ciebant, quia illi non vtuntur vt Sacramento, sed vt communi
cibo, ex quò carẽt discretione, cap.paruuli de consec.dist.2.sed
ætas debita inspicitur in masculo quatuordecim annorum, in
fœmina duodecim annorum cap.2.de desponſ. Impub. cap.1.
7 de regul.lib.6.† Infideli denegatur demoniacis & amentibus
8 etiam denegatur † Non datur etiam alicui, qui aliquid come-
stibile, vel potabile post mediam noctem sumpsit, siue digesse
rit, siue non.7.q 1.cap.nihil & d.cap. liquido excipitur tamen
casus infirmitatis cap. præsbyter.de consecr.dist.2.quando au
tem Sacerdos non digesto cibo possit cum bona conscientia
celebrare, vel ne, vide cap.si constiterit.de actus,& ex istis habe
tur quomodo & a quibus sit assumenda Santissima Eucha-
restia.

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotum præcibus Deus de cælis in Eucharestiam descendit*
2 *Descriptio Christi.*
3 *Anima infunditur in masculo spacio 40. dierum & in fœmina 80. die-*
rum.
4 *Panis in Corpus & Sanguinem Christi transubstantiatur.*

Centesimum Quinquagesimum Nonum Priuileg.

1 ECCLESIA gaudet priuilegio †, quòd Sacerdo
tum præcibus de cælis in Eucharestiã descen
dit Deus. Ideo Magnum,& admirabile est, ve-
ra & de Deo loqui, nam odium & periculum
imminet, non vt Deus, qui ipsa veritas est, egre
ferat in pectore potius, quam in ore inesse, & si
interna

interna sæpius lingua docet, sed quia de eo vti re magis antiqua, sine principio, & fine, atque de erga nos eius affectu, de vtriusque mundi pulchritudine, vt eius opera, de magnitudine vtraque hemisperia amplectente, de Excellentia hominis, & velocitate intellectus, qui per omnia vagatur, de pontentiori re, vt de necessitate, de tempore vt magis sapiente, & prudente, cum omnia renouet, & distribunt, aliqua dicenda se se offerunt animo, nõ ne exploratum videtur proposita in magna, potenti, admirabili deitate versari, qua idea, quo spiritu ardenti, impræscrutabilia hæc ingredi, cui datum est? certe, qui ex nihilo ea procreauit, ipse solus scrutator, non ignorat, & abscondita in se clausit, sed si amore ductus tot incomparabilibus beneficijs collatis nos cumulatos esse sibi licuit, nihilominus eidem sunt ita cara, & grata, vt concessa sæpius repetit, cuncta euertendo, ne ignoremus nos hic sedem perpetuam non habere, & magis conuenire immortalitati, quam mortalitati studere, Ideo nos met ipsos nocere prodest, pergratumque habet, quod non est nostrum capescendum vetatur cupiditate tamen ducti aliqua corde inspicimus, sed omissa ingratitudine nostra incomparabilique tua ò Domine pietate inspecta, accedo vndique flammis perfusus, aliqua pro posse attingere, vt democratias, monarchias, hierarchias, Santissimam Eucharestiam non solum internis oculis videre, verum oreque proprio referre valeam, tu igitur, qui cuncta vides, & regis, vt te perfectum Fidiã enarret os meum, rectum sensum instar animi quem voueo, renoua, & concede, primo magis antiquum te Deum, amoremque tuum appellamus, cum vna & eadem sit persona incorporata, & æterna, neutriusque origo ab infinito in infinitum cadit, nam ex chaos traxit originem, in chaos accedit, non vt ad informen mundum, sed vt ad Gordianum nodum, chaos igitur per distinctionem elemẽtorum cluceſcit, & in eo insitus amor non intelligitur distinctus, sed perfectus in qualibet parte, nec procedit argumentum, quòd in separatis vna sola res, si separata non dicatur perfecta, nam si speculum frangatur, in quilibet parte effigies effigiati inspicitur, cum Deus nihil aliud sit, quã verus, & purus amor, omnibus insitus, per cuncta porrigitur, & omnium, quæ secundum naturam sunt operum auctor, & scrutator, ac artium singularum magister, & Dominus est tres perfecto gradus in natura cõsiderantur superiora, inferiora, equalia, quæ supra sunt inferiorum sunt causæ, quæ infra superiorum

riorum opera, quæ æqualia eadem inter se natura sunt, prædita causæ vero opera sua, tanquam sui partes, & imagines diligunt, opera causas, tanquam sui conseruatrices expetunt, quæ autem in eodem ordine locata sunt, inuicem mutua charitatæ afficiuntur Ideo Deus Angelos, & Angeli cum Deo simul animas quadam beneuulentia regunt, atque gubernant, in quo superiorum ad inferiora dilectio planè conspicitur amorem diuinum quandam iusitiuam commiscentenque virtutem esse intelligo, quæ superiora ad inferiorum prouidentiam mouet, ac postremo inferiora admonet, vt ad potiora sublimioraque conuertantur hic amor est beatissimus, quia pulcher, & bonus est, beatum ait Philosophus esse, cui nihil deest, idque esse illud quod est ab omni parte perfectũ, est autem perfectio interior, quædam est & exterior, interiorem exteriorem pulchritudinẽ dicimus, quod bonum penitus est, & pulchrum id tãquam ab omni parte perfectum Beatissimum nuncupamus, in omnibus interna perfectio producit externam illam bonitatem, hãc pulchritudinem appellare possumus, & ita pulchritudo est, quid incorporeum, ratio pulchritudinis corpus esse non potest, quoniam virtutibus animi, quæ incorporee sunt, si pulchritudo esset corporea, minimè conueniret, tantum abest, vt corpus sit pulchritudo illa est vera animi pulchritudo, quę in veritatis & virtutis claritate cõsistit, quæ duntaxat in Deo est, verus splendor lętitiaque vberrima, ex facunditate amoris anima procreata, & in ea lumen veritatis quodam miro modo conspicitur Ideo æternitate gaudet, quæ si non ita esset, illa immortalite indigna iudicaretur, Ideo pro ea conseruanda, omnes leges & doctrinæ contemnunt turpia, & anfractus, iusta, honestaque suadent, de hac nunc dicendi non est locus, alia est pulchritudo vtriusque mundi, sed de eo in quo resident Deus, Angeli & beatorum animæ, nihil tangam, cum certum sit ædificatum diuersum præter diuinum cohabitari non posse ab ipsis, nam alias carerent illa diuina gloria, quam hic commorantes dilolui cupiunt videre, & cum ea esse huiusmodi machina, est corporea, due igitur sedes parate sunt, vna corporis, altera animi, vnum materialibus elemẽtis nutritur, alia cælesti Ambrosia & nectaris potu sustinetur ô infinita prouidẽtia Dei, vere vt eius opera detegitur, non indecẽs est a pulchritudine pulchritudinem oriri, vndique machina hæc admirabilis, distinctis elementis terram herbis quòd medicamentis floribus, arboribus, brutis

aerem

aerem auibus, aquam piscibus, induxit, creauitque ignem ad calefaciendum instar animæ, quæ igneam materiam præstat, colles ad vinum, planiciem ad frumentum, montes ad ligna, & lapides ad ædificandũ, aquam ad mundandũ, aerẽ ad refrigerandum, ventorum afflatus ad vegetandum, mineras pro metallis effodiendis, maria, lacus, flumina prouehendis, mercaturis, & negocijs, balnea pro infirmitatibus animalia pro seruitute, & victũ produxit, pro tecto cælum, pro luminè lunam, sydera, solem, non ne adsunt quam plurima alia beneficia in nos collata, quorum numerus est infinitus, magnitudo incomprẹhensibilis, non ne hæc profecta sunt ab amore diuino, amor igitur sumopere humano generi beneficus, curator, tutor hominum, atque medicus, magna hæc machina, & delectabilis est, in qua ea omnia comprẹhendunt, quæ ad vsum & commodum humanum in quacunque re necessaria sunt, sed maior est ea locus destinẽs, de cuius magnitudine mens nostra incapax extitit, ideo cum eius ambitũ Astrologi describere non possent, punctum fingunt, omissa hac descriptione, ad excellẽtiam hominis enarrandam pergo, & cum Mercurio trimegisto initium summam, magnum miraculum, est in quo quidem duo valde consideranda sunt, vnum quòd sit Deo similis effectus, aliud quòd omnimodam potestatem eidem tribuerit, & Paulominus ab Angelis diminuiuit, impræscrutabile inquam ministerium, incredibile, ¦ postea effectum credibile, ¦ increatũ creatumque efici,
2 & hominẽ † sibi ipsi adequasse. Descriptio Christi creatus igitur homo mediocris staturæ cum vultu hylari, sed aspectu graui, & pertimendo, ac horribili in admonitione, cum barba bifurcata, & capillis pendentibus vsque ad aures cum discrimine, more Nazareorum coloris nucis auelanæ præmaturæ, oris & nasi absque repræhensione, qui non vt ignoretur eius diuinitas, morbo male vexatos Sanabat, & mortuos ad vitam excitabat, qui nũquam risit, sed fleuit, enimuero ille amore ductus non ignorans futura, vt patris ira auerteretur præces obtulit attamen deludi, percuti, clauis affigi, & tandem mori permisit amor omni quocunque amore excellentior, amor, qui ore, & in corde celebrari, formarique non potest igitur essentia nostra Dei est, ipse nos fecit, non ipsi nos, animæ interuentu, cuius status primus apud eum immobilis est, alter, qui continet duplicem fælicitatem, alter animæ impuræ consideratur, post mor-
3 tẽ † Hæc in masculo 40. dierum spacio, & in fœmina 80. infundi-

tur

tur, dist. 5. in prin. gl. in verbo 40. & ita ex limo quasi excuuijs inducta remanet, sed ut percipi possit, quòd omnia tam cęlestia quam terrestria pro vsu æterno, & alibi seruitute constructa fuerunt, videtur, quòd solus Homo erectum corpus ad cęlum suam sedem æternam ad differentiam bruti, caput tot luminibus accintum, tot sensibus ornatum habet, duos etiam oculos, Lunam & Solem, duas aures Martem, & Mercurium, duas nares Iouem & Saturnum, vnum os Venerem, ostendentes, cogitatiuam cœlum crystalinum, memoriam thesaurum cœli empirei, Philosophiam ob acumem Mineruæ docentis naturalia, & supra naturalia, cui intellectum ut in via recta deambularet, salutem, iustificationem, Fidem, Spem, Charitatem, dedit Deus, consiliũ ut auerteretur a malo, timorem vt eidem præstetur honor, pietatem ut egentis misereretur, fortitudinem ut animo intrepido aduersos sustineret, sophiam ut intelligeret quod decet, pro eius salute eidem forma legum ex longa consuetudine, & ex accidenti data est, ab hominis architetura omnes fere artes initium sumunt, Aritmeticham manuum & pedum digiti ostendunt, Geometriam verò cum manibus & brachijs cruribus distractis & atractis has absque alijs instrumentis formas rotundas, ouales, quadratas, triangulares, lineas rectas formando ostendit, ciuitates instar hominis ædificate, menia cutem repręsentant, turres corda, super quibus ascendunt intellectus ad eas custodiendas, epar a quo scaturiunt tot arterie, leges denotat, bene collocata membra domos intestina, habitatores demostrant, ab homine Respublica capit formam, Dominus caput, brachia regentes, nobiles corpus, plebs crures denotant, innumerabilia inquam beneficia collata sunt nonne maius est lapis serpentinus, porfidus ac ferrum quam durisimi alio ferro inciduntur, temporum antiquitate, & vsu consumuntur, adamas sanguine demolitur, silex unda domatur, pedum uerò plante quæ currunt & discurrunt nunquã demoliuntur, quisque igitur animaduertat si hæc obligant & ligant, nullus gradus armoniæ cęlestis similis percipitur, quæ motu proprio uersatur circunferentiam mouens diuerso sonitu beatitudinem animæ præstat, nisi homo in terris eidem similis, cum nihil aliud sit quam quædam congeries carnis, ossis, sanguinis, & membrorum, quæ est tota armonia, nam manus, pedibus concordantur, crura corpori, corpus capiti caput cũ oculis omnibus inseruit, homo igitur amore diuino cęlestis ap

prensibilis, & comprehensibilis est, hoc enim suadet præter etiam enarrata Deus, nec Villas, nec Castra, nec Ciuitates condidit, sed terram producentem herbas, flores, plantas, fontes, flumina, Maria, attamen instar chori cęlestis in quo mansiones quam plures sunt, in eisque fœlicitate gaudentes animæ sedẽt. Ideo hominis ita potuit vt in terris ædes Pallatia, Villas, Castra, Ciuitates atq; alia superba infinita ædifitia sibi parauerit, & sicuti cœlestia quodam splendore decoreque nitescunt, & terra uirentibus herbis induitur, ita hæc ædificata ut artis potentia, quæ imitatur naturam in quantum potest, uideatur quandoque auro, argento panis sericis, alijsque ornamentis ex industria hominis decorantur, Deus igitur naturalia, cœlestiaque imitari homini præstat, homo de terra formatus, conceptus in culpa natus ad pęnam, qui agit praua, quę non licẽt, turpia quæ non decent, uana quæ non expediunt, conceptus in pruritu carnis, in feruore libidinis, in fœtore luxuriæ, in labe peccati, natus ad laborem, dolorem, timorem, & quòd miserius est ad mortem, agit praua quibus offendit Deum, offendit proximum, offendit se ipsum, agit uana, quibus negligit seria, negligit utilia, negligit necessaria, agit turpia quibus polluit conscientiam, polluit personam, & tamen effectus similis Deo, hinc percipitur amor perfectus, nam nisi fuissent peccata neq; ipse Deus miserationem suam ostendere ualuisset, uere miserationẽ præbuit, cũ noluerit armoniã intrinsecã hominis per extrinsecam extingui, sed perpetuo viuere, si vehemens cogitatio mouet interiores, atque in his excogitate rei pingit imaginem mirandum si huiuscemodi cognitionibus opera daretur, quòd etiã est homini propriũ tribueretur Deo, hoc prętermittit, quia magis prægnantes delitias suas cupit, quam æterna cogitat, carior est ei ingratitudo, quam salus, & penitus destituta Fides Superbiæ, incumbit quæ turrem euertit, linguam confundit, prostrauit Goliam, suspendit Aman, interfecit Nicanorem, peremit Antiochum, Pharaonem sumersit, Senacherib interemit, Holophernis, caput amputauit, omnes demum iniquitates ab hac profluunt, & tamen huic uitio quam cæteris incumbit, quid enim homini prodesse possunt scientiæ, si scientiarum omnium rectorem ignorat, profecto mirabile est, motus cœlestes præscrutari, futura vaticinari, cunctaque Lunæ Solis, Iouis, Martis, Veneris, rimari, & ad salutẽ decentia omittere, & negligere, uerba sapientium quæ sunt sicut stimuli, & qua

si clau

si claui in altum dæfixi, faciendi plures libros, nullus est finis, frequens meditatio carnis afflictio est, finem loquendi pariter omnes audiamus Deum time, & mandata eius obserua hoc est omnis homo, cuncta quę fiunt adducet Deus, in iudicium pro omni errato, siue bonum, siue malum sit, ad hanc mensam paratam vocatur, in qua nihil deest, sed apposita super ea admodum consideranda, quòd nulla res est potentior necessitate, quam illi tres iuuenes custodes Darii dormientis, certantes vt quis eorum potentiorem rem deduceret à Rege mumera obtineret, vnde vnus vinum, alter Regis potentiam, tertius vero mulierem dixerunt, sed super omnia veritas, nam veritas ipse Deus est, quem necessitate coactus quisque amare tenetur, cum amor non auro, sed amore consimili soluatur, hominem igitur necessitas, vt potentior quacunque re vrget, & ad quid amare, quo nihil dulcius est, sed quem amare ipsum proprium amorem, quòd fieri potest, tempore prudenti, & sapienti non abutendo quod omne dat, & auffert, nec illud conterrendum sed egenis cum re distribuēdum, hoc præsertim, vt carius Deo prosit homini, qui etiam dietim cor suum eidem sacrificat, qui ita se se gerit, fideles Democratias obtinebit, opulentas Monarchias possidebit, fælices Hierarchias tenebit, parui refert amare, sed ab eo fructus maximus profluit, huius amoris species locum non capit, & ob eius altitudinem, & profunditatem non capitur, ideo recta amplaque Dei locutio silentium est, tamen donum ineffabile, & incōpræhensibile non esse prætereundum censeo, cum datum sit homini Dei inimico mysterium Euchareſtiæ, dignitas omni alia quacunque dignitate excellentior, quæ talis, & tanta, est quod impossibile sit humanis sensibus ex
4 primere, † Cum panis in corpus, & sanguinem Christi transubstantiatur, cap. ante benedictionem. de consecratio. dist. 2. adeo, quòd vndique infinitus amor detegitur, de quo perfectam salutem Ecclesia ita sęntit, quod pari modo vera locutio silentium est.

Hoc fuit prætermissum

SVMMARIVM.

Filii in concubinatu nati non succedunt clerico in illis duabus vncijs.

Centesimum Octuagesimum Octauum Priuilegiũ.

Ccclesia gaudet priuilegio, quod filii in concubinatu nati non succedunt clerico, etiam in illis duabus vnciis in quibus de iure ciuili succedunt naturales filii cum eorum matre in bonis patris Auth. de trient. & semit. §. considerem⁹, & in Auth. licet C. de natural. lib. & ita sentit Bal. in l. parentes .ff. de in ius. vocan. qui dicit hanc opinionem disputando tenuisse Ricar. Mal. Ratio autem istius priuilegii est quia concubinatus est magis prohibitus clericis quam laicis cap. vt clericorum de vita, & honest. cleric.

FINIS.

Ad gloriam omnipotentis Dei ac Beatissimæ Virginis Matris Mariæ, & ad vtilitatem Reipublicæ Christianæ.

REPER-

A. D.

REPERTORIVM
IN TRACTATVM
DE PRIVILEGIIS ECCLESIAE

Excellentiſs. I. C. & Aequitis Domini LAELII De Zanchis Veronenſis.

A

ABBATES ſi moriuntur dignitates non pereunt num. 3. fog. 81

Abbatis officium eſt reuocare Monachos uel Canonicos Regulares qui pæcuniam congregauerunt ex redditibus eccleſiarum & ad curias Principum acceſſerunt. nu. 1 89

Abbates negligentes in reuocando Monachos vagabundos eorum negligentia punitur ex quo bona Eccleſiæ aſportata & occupata non repetunt quod tamen facere deberent num. 12. 90

Abbas vel Monachi Clericum extraneum habentem dimiſſorias in Eccleſiis ſuis inſtituere poſſunt num. 15. 73

Abbates decani præpoſiti ſi non ſunt præsbyteri fiant nu. 1 51

Abbates non poſſunt cogi ad aſſumendum præsbyteratum. nu. 8. 51

Abbates non ſunt Clerici. nu. 9. 51

Abbates cum olim non eſſent Clerici vel monachi vt laici hodie ſecus quia benedicuntur & minores conferunt nu. 10. 51

Abbatia decanatus prepoſitura Archiepiſcopatus et Archidiaconatus ſunt dignitates nu. 3. 51

Abbas ſi non eſt benedictus nec Monachos benedicere poteſt nu. 7. 44

Abbas ſi præciperet Monachis vt eum accuſarent non eſt parendum iniuſto præcepto nu. 15. 406

Abbatibus duobus duorum locorum delegatio facta nulla expreſſa eorum nominis propriꝫ mentione nondum lata ſententia ſi vnus eorum moritur in eius locum ſucceſſor ſubſtituitur. nu. 1. 81

Ablata qui non reſtituit denegatur beneficium pœnitentiæ. nu. 5. 435

Secus ſi in morte poſtulauerit pœnitentiam & ſepultura Eccleſiaſtica conceditur.

Abſolutorio lata in vno iudicio parit exceptionem rei iudicate. numer. 10. 266

Abſoluere poteſt qui ligare poteſt ſeu excommunicare fallit in ſeptem caſibus

bus nu. 5. 36
Absolutio Expensarum quare fiat in sententia explicandumnu.8. 171
Absentes non sunt vocandi nisi in tribus casibus. nu.7. 15
Ab inceptis non est desistendum sed in illis perseuerandum vsque ad finem nu. 12. 43
Absurda sunt per Clericos euitanda veluti ministros Dei nu. 16. 111
Abusio omni iure reprobatur numer. 16. 249
Ab accusando crimen quis non repellitur iure ciuili nisi ex ea factus sit infamis nu.14.
Actus facti coram iudice & Arbitro differunt quia acta coram Arbitro non valent sine testibus etiam si per uotarium scribantur nu. 22. 297
Acta Iudicij non possunt probari per testes nu. 21. 297
Acta sunt scribenda tam in iudicio ordinario quã extraordinario cum causa sit modica quia creditur informationi Iudicis nu. 14. 295
Actus sunt scribendi in Iudicio per ordinem respectu loci temporis personarum vt omnia ita conscripta partibus tribuantur nu.3. 294
Actor qui probauit intentionem suam si Reus deficit in probando exceptiones suas condemnatur in expensis nu. 1. 270
Actor mittitur in possessionem si vocatus in iudicium non comparet num. 1. 268
Actor si plus petit & Reus plus negat fit compensatio nu. 14. 259
Actus Iudiciarius nullus in diebus festiuis celebrari potest secus si voluntarius. nu.10. 248
Actor non admittitur ad litigandum nisi prius offerat libellumnu.1.236
Actio dirigitur contra furem & vt restituat quæstionum carceris que pœnam imponit. nu.3. 213
Actio restitutionis debet intentari aduersus personam non autem aduersus Ecclesiam. nu. 2. 213
Actus de necessitate explicandus si ambigitur vtrum fuerit gestus debet iterum geri nu. 14. 377
Actio de dolo non datur ex consilio num. 22. 429
Acta iudicis sunt scribenda per notarium. nu.1. 294
Acta demostrant veritatem. numer. 7. 295
Actus qui incumbit collegio expediri debet per collegiatos in vnum collegialiter congregatos. nu.6. 452
Actum non dicitur cum aliquid superest agendum. nn.6. 58
Actio nulla competit ad petendam restitutionem. nu.5. 137
Actori nõ sufficit allegare se læsum simpliciter quia posset esse modica læsio nu. 6. 135
Actus factus in loco campestro in quo tractatur de aliquem occidendo quo modo probetur factus per metum num. 5. 126
Actus metus mortis expresse probare non potest saltem tacite videtur probatum violentum inditium. numer. 6. 126
Actio iniuriarum infamat siue agatur ciuiliter siue criminaliter numer. 14. 138
Accusatus ante probatam accusationem

nem iure quod habet non est priuandus nu.2. 275
Accusare de adulterio per procuratorem non potest. nu.3. 116
Accusandc de adulterio coram seculari agitur criminaliter. nu.4. 116
Accusans sed non probans eadem pœna venit plectendus. nu.7. 117
Accusatio dicitur genus illaudabilis intentionis. nu.8. 405
Accusans aliquem mala arte in foro animæ punitur. nu.4. 405
Accipitrem Falconem cum sonaleis argenteis inpedibus iniunctis capiens priori Domino restituitur. numer. 18. 459
Ad defendendum admittitur, quī alias ab agendo repellitur nu.2. 156
Adagium est quod melius est obedire quam sacrificare nu.26- 93
Adam de suo peccato non fuit punitus nisi prius vocatus, & auditus nu.9 261.
Adam ex quo lignum comedit fuit excommunicatus nu.4 33
Ad successorem res transit cum suo onere vel causa nu.3 441
Ad Episcopum recurritur vt cognoscat litteras dimissorias nu.16 73
Administrationis rationem rei aliene administrate quilibet reddere tenetur, ne dum in hoc seculo sed in futuro nu.1 66
Administratores bonorum alterius ordinari non debent ad sacros ordines nisi administratione deposita nu. 2 66.
Administrans bona secularia non promouetur nisi reddita ratione n.8.66
Administratores non debent admitti ad ordines retinentes aliena bona ob nō redditam rationem nu.16. 67
Administratores assumi possunt si vocati ab illlis fuissent quorum ratociniis essent obligati nu.17 67
Administrans non promouetur nisi reddita ratione immo reuocatur promotio nu.23 67
Administrans pro Ecclesia pro miserabilis personis pro consanguineis promoueri potest tam si gerit coram Iudice seculari quam pro laicis coram Ecclesiastico nu.24 67.
Administrationes diuinæ non possunt fieri nisi à sacerdote ritè ordinato nu.9 72
Ad probandum periculum vitæ sufficit probare, quod aduersarius veniebat armatus contra ipsum occisorem nu. 29 308
Adulterij pœna de iure canonico est excommunicatio nu.9 117
Adulterij pœna secundum legem Mosaycam tam in masculo quam in fœmina erat pœna mortis genus mortis dilapidatio nu.8 117
Adulterium punitur iure digestorum morte naturali olim deportationis nu.12 117
Adulterium secundum ius codicis punitur pœna ultimi supplicii nu.13 117
Adulterium secundum ius authenticorum fœmina propter fragilitatem sexus virgis punitur, & in monasterium detruditur nu.14. 118
Adulterij pœna in omnibus fere prouincijs iure municipali immutata in pœnam pecuniariam nu. 16 118
Adulterii crimen grauissimum Principes illud non punientes peccant valde

de

de nu 17. 118
Aduocati laici iuste accipiunt &, exigunt salaria nu.30. 112
Aduocati caueant esse fideles, & tacciti quibus nu.28. 467
Aduocatus, & Medicus an ab initio possint conuenire de salario uu. 31. 112
Aduocatus licite vendit patrocinium nu.7 413
Affinitos super veniens post matrimonium contractum non soluit matrimonium sed exactionem debiti impedit nu.1 391
Affinitas inhabilitat crimen incestus quoad matrimonium contrahendum nu 2. 391
Affectus an debeat puniri non secuto effectu nu.7 146
Affectus punitur in crimine lesæ maiestatis oppugnate patriæ, & simoniæ ac in veneno non secuto effectu nu.8 146
Consuetudini generali statur vt ibi.
Afflictio non est danda afflicto nu.3. 360
Agens, & respondens debent esse liberi non autem sub alterius potestate. nu.2 120
Agens cum detentore potest deinde allegare metum, & actum per actionem quod metus causa rescindere. nu.4 120
Agentes, & consentientes pari pœna puniuntur nu.2 78
Agentes contra decreta in peccatum incidunt quia decretis non obediunt nu.14 228
Aggressorem interficere licet si periculum alicuius iniuriæ personalis imminet nu.7 428
Alienus in cultu diuino tanto magis deuiat a nomine Christiano nu.8 346
Alienationis verbum continet conditionem donationem venditionem permutationem & Emphiteoticum contractum perpetuum. nu.2. 15
Alienatio Ecclesiasticarum rerum fit ex quatuor modis ex necessitate ex vtilitate euidenti ex pietate & ex incomoditate. nu 3. 15
Alienatio rei mobilis vel immobilis an sit prohibita & quando requiritur solemnitas in alienatione. nu.8. 15
Alienatio bonorum quę seruari non possunt non potest fieri sine consensu Papæ nu.9. 16
Alienationes in casibus permissis valent dummodo non sint facte a schismaticis. nu.10. 16
Aliena bona retinere præsumitur qui rationem non redit. nu.9. 66
Alienatio fieri potest duobus modis. num.1. 139
Alienator conuenitur ex edicto alienationis Iudicij mutandi ad interesse per actionem in factum quam parit dolus nu. 5. 140
Alienum Clericum ordinans sine licentia scienter seu ignoranter per annum a collatione ordinum suspensus est & postquam suspensio fuerit manifesta poterunt subditi sine licentia a vicinis Episcopis ordinari. numer. 23. 48
Altare non debet esse ligneum vel terreum sed lapideum vt est altare consecratum. nu.2. 28
Altaria non possunt destrui nisi de licentia Episcopi. nu. 4. 28

Altare debet esse tale vt capiat Calicem & Hostiam Adeo quod super lapidem conficiat consecrationem nu. 5. 28
Altari, quod accedit in aliqua Ecclesia non accedit ipsi Ecclesiæ. numer. 15. 333
Altare motum vel lapis fractus reconsecrabitur. nu. 1. 365
Altare vel Ecclesia quibus modis reconsecratur vel reconciliatur. num. 7. 366
Aleuioribus semper est inchandum nu. 4. 311
Allegare excommunicationem contra actorem in genere cum illud verbum possit verificari in excommunicatione minori quæ non repellit ab agendo non sufficit. nu. 8. 135
Allegare non sufficit aliqua in genere quando quelibet species contenta sub genere non concludit intentionem allegantis vel libellantis. nu. 7. 135
Amor patriæ vincit omnia. numer. 11. 428
Animal brutum non potest assumere Sacramentum neque bibendo neque comedendo. nu. 7. 373
Anima ingreditur in masculo spacio. 40 dierum in fœmina 80. dierum. num. 3. 480
Anima est cunctis rebus de mundo anteponenda. nu. 3. 122
Animæ Mater est Ecclesia et eius alumna est anima. nu. 7. 2
Anathema est damnatio eternæ mortis & non debet nisi pro mortali crimine imponi. 8. 92
Anathema frangit Ecclesias rapit res alienas vrit domos feritque personas Ecclesiasticas. nu. 10. 92
Anathema dicitur ab Ana quod est rectum & themus diuisio quasi recta diuisio damnatorum a Deo & a Plebe. nu. 11. 92
Anathematis ense incorrigibilis punitur. 9. 92
Antiqui inuocabant Iouem & alios nu. 3. 2
Apostoli in die sabbathi latuerunt propter metum iudeorum & quia corpus Christi latuit in sepulchro num. 14. 98
Apostolus prohibuit ordinari percussorem. nu. 23. 71
Apostolus prohibuit ordinari sed non prohibuit dispensari nu. 20. 71
Apostoli habebant vxores cum quibus caste viuebant. nu. 10. 396
Apostoli habebant vxores ad seruiendum non autem ad coitum. numer. 4. 195
Apostolica Sedes stetit Auinioni in Regno Franciæ num. 9. 199
Appellatio generalis respectu causæ non valet nu. 1. 173
Appellatio est remedium cõtra sententiam vbi non extat declaratum non admittitur nu. 2 173
Appellatio nec specialis, nec generalis non valet nisi sit exposita causa nu. 3. 173
Appellans de iure canonico pæna extrinseca non est puniendus n. 4. 173
Appellantis pæna de libris quinquaginta auri est quando quis calumnio se se appellauerit nu. 5 174
Appellantis pæna de iure ciuili temere est de libris viginti argenti n. 6 174
Appellantis pæna de iure canonico est

nisi in expensis nu.7 174
Appellantis pœna de iure canonico est arbitraria nu.8 174
Appellatio regulariter est permissa ni si reperiatur prohibita nu.10 174
Appellatio est prohibita in triginta se ptem casibus, & quòd beneficium prestat nu.11 175
Appellatione populi non uenit clerus nec è contra nu.5 187
Appellatione populi veniunt omnes ci ues, & positi in dignitate dum sint eiusdem professionis nu.6. 187
Appellans a sententia contra ipsum la ta si ipse cœpit dissipare fructus pos sessionis fructus sunt sequestrãdi do nec causa appelltiaonis fuerit termi nata nu.1 281
Appellatio est prouocatio de minori iu dice ad maiorem nu.2 281
Appellatus non dicitur condemnatus nu.11. 277
Appellatio suspendit omnem actum nu.2. 139
Appellatio deuoluitur ad superiorem nu.18. 85
Aqua exorcizata potest fieri per sim plicem sacerdotem nu.3. 8
Aqua est de substantia baptismi sicut est, & illud pronomen ego te bapti zo nu.16. 374
In aqua duo reperiuntur actio ex parte baptizantis, & passio ex parte ba ptizati nu.9. 372
Arbitri suspecti, & multum remoti nõ est facienda electio nu.23. 221
Arbitri non sunt compellendi ad acci piendum postquam acceptauerint compellãtur pronũciare n.25.221
Arbitros eligere in certis causis statu tum disponit statutum est pars iuris ciuilis nu.26. 222
Arbitraria sunt redacta ad instar iudi ciorum nu.4. 223
Arbitri dicuntur iudices, qui assumun tur ad sedandas contentiones nu.1. 218.
Arbitri in dispari numero eliguntur nu.2. 218
Arbitris discordantibus statur maioris partis sententiæ nu.3 218
Arbitrum vnum vel tres eligant ad di finiendam quæstionem nu.4 218
Arbitri duo electi eorum arbitrium te net nu.6 219
Arbitri tres electi sentẽtia duorum va let præsente tertio dissentiente secus eo absente quia sententia non valet nu.7 219
Arbitrorum species sunt duo idest iuris & qui a partibus eliguntur qui pro priæ non sunt arbitri sed communes amici nu.8 219
Arbitri iuris assumãtur ex necessitate alii ex nuda partium voluntate nu. 9 219
Arbitrum, & inter Arbitratorem est differentia arbiter de iure Arbitra tor de iure, & de facto nu.10 219
Arbiter monachus eligi nõ potest sine vtilitate Monasterii, & consensu Abbatis nu.11 219
Arbitri sententia emologatur, & ap probatur t citurnitate decem d e rum nu.12 219
Arbiter non potest ferre sententiam in Ecclesia sicut nec iudex nu.13 219
Arbiter si est excommunicatus non po test esse Arbiter nu.14 220
Arbiter laicus in re spirituali esse non

potest nu.16 220
Arbitri clericus, & laicus simul possunt eligi nu.18 220
Arbiter, & Arbitrator an pro bono pacis possint dare de iure vnius alteri nu.20 220
Arbiter postquam pronuntiauit possit mutare sententiam suam nu.22.221
Arbitri sine libello cognoscere possunt & sine litis contestatione, & in scriptis, & sine nu.9. 238
Arbiter in causa matrimoniali liberali, vel criminali assumi non potest nu.3. 137
Arbiter nõ potest cognoscere de causa restitutionis in integrum nu.7. 138
Arbitrator non exercebit officium nobile sed officium compositionis nu. 11 138
In Arbitro potest compromitti res criminalis dummodo agatur ciuiliter nu.12 138
Arbitri sententia non infamat aliquo modo quantuncumque sit famosum delictum nu. 13 138
Artifices sutores, & alii qui laborant usque ad mediam notem sunt corrigendi non autem condemnandi, de peccato mortali nu.12 248
Ars baliſtariorum, & ſagittariorum eſt prohibita ſub pæna anathematis exerceri contra Chriſtianos nu. 1 431
Ars baliſtariorum & ſagitariorum eſt horribilis odibilis mortifera, propter pericula corporum, & animarum nu.2. 431
Aſſertio negatiua parentum filio præiudicat ſi ueritas ex teſtibus, & indiciis haberi non poteſt nu.2 401
Archidiaconi officium poſt Epiſcopum maius eſt nu.1 74
Archidiaconus de iure eſt uicarius Epiſcopi et, gerit vices Epiſcopi in his, quæ ſpectãt ad Epiſcopum nu.2 74
Archidiaconatus officio incũbit cura in clero tam in vrbe, quam in tota dioceſi circa conuerſationem honorem, et reſtaurationem Eccleſiarum ac doctrinam Eccleſiaſticorum nu. 3 74
Archidiaconus ſi nõ eſt datum Epiſcopo de triennio in triennium Vniuerſalem parochiam circũeat nu.4.74
Archidiaconus corrigit ea, quæ indigent emendationem, & correctione ad inſtar ſui Epiſcopi nu.5 74
Archidiaconus dicitur ab archos quod eſt Princeps, & diaconus quod eſt quaſi princeps diaconorũ nu.6 75
Archidiaconi officium, eſt inſtitutum, vt officia & res Eccleſiaſticæ ordinentur nu.7 75
Archidiaconi officium eſt audire iurgia quæſtiones, et cauſas nu. 16 75
Archidiaconus inſtituit pœnas infligit priuat beneficijs ſubiectis præcipit obſequia vicariæ curam iuriſdictionem habet corrigit viſitat procurationes recipit ſuſpendit excommunicat interdicit incognitum non probatum audiet probatum non audiet nu.17 75
Archidiaconus præſumitur magis renuntiaſſe loco quam dignitati num. 10 50
Archiepiſcopus renẽtianꝰ archiepiſcopatui ſi poſtea clericos ordinauit tenet ordinatio ſi ſolum loco & non dignitati renuncianit. num.1. 49

Archiepiscopus qui renunciauit loco & dignitati & contulit sacros ordines aut minores qui recipit minores in illis poterit ministrare, & ad maiores ordines promoueri, nume. 2. 49

Auus si habet Patrem, & Nepotem in potestate nunquid Pater possit reuocare eum ingressum inuito Auo uel possit offerre filium monasterio inuito Auo, num. 18. 349

Audax nemo sit ut in actionibus & Iudicijs ecclesiasticis suo sensu uel auctoritate propria ducatur nu. 2. 39

Audientia denegatur comparenti sine mandato nu. 9. 114

Auxilium seculare Episcopi inuocare possunt ad prosequēdum ea quæ placita sunt Deo nu. 2. 86

Auxilium quando inuocatur protestatio est necessaria nu. 12. 87

Auctoritas Petri non bene intellecta ab Imperatore Constantinopolitano num. 4. 95

B

Balistæ, & sagitæ sunt arma necessaria pro defensione murorum, vel nauium nu. 3. 432

Apud milites nostri temporis sunt arma rediculosa

Bannitus in terra non est bannitus à Paradiso 30. 467

Baptismus est intreuntium, confirmatio dicitur pugnantium, Extrema unctio recedentium nu. 12 59

Baptismus est Sacramentum valdè necessarium, sine quo nemo potest saluari nu. 4. 373

Baptismus producit tres effectus, remittitur culpa, vitatur damnationis periculum, & aperitur regnum cæleste nu. 5. 373

Baptismusnō imprimitur personę asperstione aquæ, nisi dicatur Baptizo se in nome Patris nu. 11 374

Baptismus an fieri posset in alio elemento, vel alio liquore, vt in vino, dicitur, quod non esset Baptismus num. 13. 374

Daptismus olim fiebat sub his verbis, in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi nu. 17. 374

Baptismi hodiè est immutata forma illa num. 18. 374

Baptizare an per vim quis possit, & differentia sit inter vim præcisam, & conditionalem nu. 20. 374

Vis præcisa impedit impressionem caracteris, secus in conditionali

Baptizatur aliqui ligatis manibus, & pedibus, inuitus in vi conditionali est voluntas, quæ, licet sit coacta, voluntas est nu. 21. 375

Baptizare se ipsum nemo potest, etiam instante necessitatis articulo, si tamen statim mortuus fuisset propter fidem saluus fuisset num. 22. 375

Baptismus, qui est ianua omnium Sacramentorum, non est validum aliquod aliud Sacramentum in quo imprimatur caracter num. 4. 376

Baptizatus, vel non baptizatus quomodo poterit cognoscere nu. 6. 376

Baptizatus qui non est, non accipit Corpus Christi nu. 10. 377

Baptismus potest recipi ab hæretico in tempore necessitatis nu. 4 460

Beatus Siluester pollicebatur bona temporalia

poralia paganis, vt facerent se Christianos nu.26, 410
Benedictio Calicis, & vestimentorum incumbit Episcopo nu.4. 11
Benedictio conceditur Abbatibus ex indulto Papæ, donec Episcopi suam duritiam recogitant nu.6. 44
Beneficium de quo Clericus exitit priuatus, an statim alteri conferendum num.9. 54
Beneficijs Ecclesiasticis adeptis, ob annalem suspensionem, contemnentes expoliantur nu.24. 54
Beneficia impediuntur ex duobus uitijs videlicet, quando est illegitimus, & quando pater administrauit in Ecclesia nu.14. 61
Beneficium collatum ex aliquo impedimento non tenet collatio nu.17. 61
Beneficium collatum duobus sub eadem data, si non appareat cuius supplicatio prius fuerit signata, secundum consilium Papæ procedendum est num.20. 80
Beneficij renuntiatio per mortem facta non tenet nu.5. 129
Beneficio an priuetur violans præstationem fidei nu.6. 129
Beneficium viuentis non potest conferri alteri siue fiat collatio ab inferiore, siue à Papa nu.4. 209
Beneficium impetrans primo vacaturum, non debet habere vacatum per renuntiationem nu.5. 210
Benefacienti benefacere de omni æquitate, & iure statutum est nu.8. 217
Beneficiatus non debet viuere de patrimonio, sed de altari nu.33. 327
Beneficiatus habens patrimonium, an possit conseruare reditus patrimoniales, & viuere de fructibus beneficij sui nu.32. 327
Bestia fera si reperitur in laqueo alienum efficitur occupãtis nu.16:459
Bestia aliena, vel auis, pecus &c. si accipiuntur ex ore Lupi, uel milui, vel accipierix, vel Canis nõ efficiuntur accipientis, sed prioris domini nu.17. 459
Bigami pœnitentes, & mariti repudiatarem, ad Sacerdotium promoueri non possunt nu.1. 70
Bigamia est triplex videlicet, quando quis duas, vel plures habet vxores. Alia cum quis contrahit cum corrupta. Tertia quando quis castitatem promissam per votum solemne violat, vel scienter cognoscit vxorem adulteram nu.2 70
Bigamos ordinans priuatur officio, & postate ordinandi nu.3. 70
Bigamus ordinatus priuatur tali ordine, nisi cum eo fuerit dispensatus. num.4. 70
Bigamus vxore viua, vel mortua non ordinatur nu.5. 70
Bigamos, quare Ecclesia non admittit ad ordines nu.6. 70
Bigamia inter irregularitates non est modica nu.7. 70
Begamus quare non promouetur, quatuor causæ assignantur nu.8. 70
Bigamus propter defectum Sacramenti non promouetur nu.9. 70
Bigamus propter prærogatiuam ordinum non promouetur nu.10. 70
Bigamus non promouetur, quia præsumitur incontinens, nam mortua vna transit ad aliam nu.11. 70
Bigamus non promouetur, quia non habet

habet frontem hortari castitatem, viduitatem, nam coniugia frequentat, & cum vidua contraxit numer. 12. 71
Bigamus an à Papa dispensari potest num. 14. 71
Bigamiæ non est annexa irregularitas de iure naturali, sed solum de iure positiuo nu. 16. 71
Bigamum esse non est de essentia ordinis nu. 17. 71
Blasphæmanti per iracundiam non remittitur pœna; nisi esset blasphæmia quæ inducit mentis alienationem, sicut in ebrio nu. 10. 355
Blasphæmantes Deum, vel aliquem, Sanctum, et maximè Virginem Mariam puniuntur nu. 1. 447
Blasphæmantis pœna, vt existat ante fores Ecclesiæ septem diebus dominicis, & alijs pœnis, vt in cap. statuimus. De Maledictis nu. 2. 447
Blasphæmus contemnit Deum. numer. 3. 447
Blasphæmi statutum impositum est de iure Canonico, vt quælibet ciuitas habeat nu. 4. 448
Blasphæmia est cum datur Deo, quod non conuenit, & auffertur quod conuenit nu. 5. 448
Blasphæmia est peccatum mortale nu. 6. 448
Blasphæmia est in corde, & in ore nu. 7. 448
Blasphæmiæ peccatum an sit remissibile nu. 8. 448
Blasphæmia caloræ iracundiæ, vel ebrietatis an punibilis, licet blasphæmus grauiter peccat nu. 9. 448
Blasphæma ex quacunque causa est peccatum nu. 10. 449
Blasphæmus dicitur hæreticus numer. 11. 449
Blasphæmi anima, & corpus perditur num. 12. 449
Blasphæmus secũdum legem antiquam opprimebatur lapidibus nu. 13. 449
Blasphæmiam audientes in testamento veteri obturabant aures & vestimenta scindebeant in signum doloris nu. 14. 449
Blasphæmus non credit in Deum num. 15. 449
Blasphæmus verbis, aut factis dicitur negare Deum nu. 16. 449
Blasphæmia pertinet ad contemptum Dei nu. 17. 449
Blasphæmiæ exempla horribilia num. 18. 449
Blasphæmiam audiens, & non accusans punitur nu. 19. 450
Blasphæmus Clericus punitur pœna arbitraria nu. 21. 450
Bona Ecclesiæ non possunt pro debito alieno obligari, alias suspenderetur contrafaciens nu. 1. 15
Bona, quæ possunt in emphyteosim, & feudari sunt terræ incultæ, & hermes, dummodo tradantur, vt reducantur ad culturam, vt ibi num. 6. 21
Boni, & mali in suo genere sunt sub iurisdictione Papæ nu. 21. 96
Bona Ecclesiastica, & temporalia præsbyteri proficiscentis Romam gaudent priuilegio restitutionis numer. 6. 180
Bona Ecclesiastica relicta sunt pro victu ministri, pro reparicenda Ecclesia & etiam, vt erogentur pauperibus num.

num.3. 202
Bona quæsita per Clericum, vel prælatum in officijs, & seruitijs, in quibus versatus sit, qui post eius obitum ab intestato succedat, an Ecclesia, an successor in beneficio, an vero consanguinei nu.37. 328
Bonæ fidei possessor in dubio præsumitur vsque ad tempus litis contestatæ nu.7. 265
Bonus non est, vel perfectus, qui non subsit legi num.7. 433

C

Cadauera excommunicatorum, & paganorum sunt proijcienda. nu. 6 10
Cadauera excommunicati, vel pagani si sepelirentur in cæmiterio, Ecclesia non uenit reconcilianda nu.5 10
Calumniæ delictum non debet remanere impunitum. 9 174
Capitulum supplet negligentiam Episcopi in collatione beneficii. 13 45
Calor iracundiæ quando in totum vitiat consensum, iuramentum, non obligat 11 355
Clausula supplens omnem defectum refertur duntaxat ad solemnitates iuris, non autem supplet defectum inhabilitatis personarum, vel aliũ defectum naturalem 12 105
Campana, est signum congregandi, quandoque eundi ad bellum, quandoque signum horarum quandoque signum actionis gratiarum, pro laudabili signo salutationis Virginis sonat de sero, pro morte, pro excommunicatione, pro gaudio, pro honore, pro igne, pro populi parlamento, pro intrando lectum, pro honore corporis Christi 8 77
Cãpana ab Episcopo benedicitur, eius pulsatio in nocte repellit malignos spiritus, & Demones grandinem, temporaque peruersa. 9 77
Campana dicitur a campania ubi prius vsus eius fuit inuentus 10 77
Canonicus peritus in arte Physica, qui secundum artem plures curauit si ali qui mortui sunt, & eius cura, ad maiores ordines ascẽdere nõ põt 15.52
Canoniste mirantur, quomodo Theologus audeat ista diffenire, cum canones statuantur 20 57
Canonicus non dicitur habere administrationem Ecclesiæ 14 325
Canonici remanent in choro veluti Luminaria 21 325
Canonici non debent patrimonium tesaurizare, & bona Ecclesia expendere 34 328
Canonici vadunt ad officium principaliter propter distributiones quotidianas 6 369
Capacitas datur in exercente, alias non 13 38
Captus ab hostibus. licet omnia perdat, & efficiatur seruus non perdit vxorem, nec matrimonium dissoluitur 4. 384
Cupiscentia pariet omne genus peccati 12 40
Cupiditas est radix omnium malorum 13 40
Cupiditas parit septem peccata mortalia 14 40
Caritas est rectissima animi affectio qua diligitur Deus propter se, & proximus

mus propter Deum 5 111
Caracter, qui imprimitur animæ baptizatæ, & sacramentum, quod habilitat, & disponit animam ad suscipiendam gratiam Dei 10 374
Cardinalis delegatus contra sententiam Papæ dare restitutionem non potest. 11 135
Cardinali Sancti Marcelli fuit depositus ex quo per annos quinque deseruit Ecclesiam, quæ non confertur nisi residenti, & uolenti eã regere 4 198
Cardinalis si facit se obuiam condemnato ad mortem, si pileum apponat capiti condemnati sentẽtia exequi non potest 11. 463
Carmen famosum, seu ignominiosum non excusator feciſſe propter ludi occasionem 16 148
Carnale comertium interdici potest lite pendente 6 276
Carnale comertium interdicitur ante latam sententiam propter euidentiam peccati 7 276
Castitas representat Deo animas 13 71
Castitas magis florere debet in clericis, quam in cæteris 16 192
Castitas in clero cæteras virtutes collocabit. 15 196
Castrum, vel Turrim ædificare, sine consensu Papæ, vel Imperatoris non potest 2 5
Castrum fieri non posse, nisi cum licentia superioris 4 6
Casus in quo maiorem vim habet transactio, quã Papæ confirmatio 3. 104
Casus in quibus dispensare non potest, in omnibns causis dispensare potest legatus de latere, præter quam in causis reseruatis Papæ 20 108
Casus aliqui contra absentem pronuntiari posſnut 10 261
Casus furtuitus non præsumitur nisi probetur 16 470
Cautela est in dilationibus, vt index faciat scribere in actis præsentibus amabus partibus, & non contradicentibus 6 244
Causa quælibet non sufficit, vt generalis procurator, vel legatus possit impedire, quæ alteri specialiter sunt iniuncta 6 84
Causa vilis, quæ dicatur relinquitur arbitrio iudicis 12 238
Causa possessionis, & proprietatis sub vno, & eodem iudice debet terminari. 1 260
Causa necessaria pignorandi res Ecclesiasticas, quando præsbyter ab infidelibus capius, ut seredimat, est 8. 314
Cautio multiplex, est cautio pignorantia, cautio simplex est nuda promissio, iuratoria est promissio cum iuramento, cautio fideiussoria in dubbio intelligitur de cautione nuda 16 315
Cautio mutiana habet locum pro implemento conditionis negatiuè, potestatiuè, implendæ morte. 17 315
Cautio de iudicio sisti, & de iudicata soluendo 18 316
Cautio de damno infesto præstatur pro periculo futuro 19 316
Cautio per vsufructuariam de præstando rem proprietario 20 316
Cautio indemnitatis datur cum fideiussore tutori, fideiussori & cuilibet obligationi conditionali 21 316
Cautio de non offendendo, quæ imploratur per officium iudicis præstatur cũ fideiusso-

fideiussore 22 316
Cautio rati, quæ ab eo, qui agit extra iudicium peti potest 23 316
Celebrari non potest cum Altari iuiatico nisi in Ecclesiis consecratis, & quod non sufficit licentia in locis non consecratis nu.6. 29
Celebratio fieri potest, quia ex gratia est concessum Episcopis nu.7. 29
Celebratio fieri non potest in oratoriis priuatis, absque Episcopi licentia, secus in casu magnæ necessitatis num. 8. 29
Celebratio in loco non consecrato non licet, nisi de licentia Episcopi nu.9 29
Celebratio non debet fieri in mari, in flumine nu.10. 29
Celebratio Missæ debet fieri à principio diei vsque ad nonam nu. 11. 29
Celebratio Missę non debet fieri sine lumine nu.12. 29
Cecus, & pauper non tenentur ad collectas nu.1. 360
Cæci, & pauperes sunt miseratione digni nu.6. 361
Certum est illud in quo de nihilo est dubitandum, vt de morte de Paradiso, & de inferno nu.11. 385
Citatio est de iure gentium, vt quis veniat ad se defendendum nu. 5. 261
Citatio non potest tolli per principem num.6. 261
Citatio est à Deo instituta nu.7. 261
Citati non comparentes videntur egisse in contemptum nu.23. 54
Citatio pendet à superiore, tamen potest requirere in his, ad quæ ex officio tenetur nu.3. 44
Christo data fuit omnis potestas num. 10. 3
Christus dedit potestatem Ecclesiæ in beato Petro, & eius successoribus num.11. 3
Christus dixit Apostolis ite, & prædicate Euangelium per vniuersum nu. 12. 75
Christus fecit cænam Apostilis in Feria quinta nu.13. 98
Christus dixit post cęnã discipulis suis, non potuerunt vna hora vigilare num.23. 197
Christus non est sub illo Sacramento, nisi quatenus est ordinabilis ad vsum humanum nu.8. 373
Christus mandauit in aqua batizari, et ita ipse quoque fuit Baptizatus num.15. 374
Christus fuit sine peccato, licentiam dedit vni Iudeo sceleratissimo accusandi num.20. 409
Christiani non debent esse in seruitio iudeorum, ita compelluntur per censuram Ecclesiasticam nu.1. 416
Christioni omnes oleo Sancto liniuntur vt per Sanctum Chrisma, spiritus Sancti donum abijciat errorem, & ignorantiam, & suscipiat fidem rectam nu.12. 56
Christiani in habendis campanis præuenerũt saracenos, ex præuẽtione saraceni campanis non vtuntur num. 12. 77
Christianorum genera duo sunt; clerici, & laici. nu.7. 203
Clerici ob grauem læsionem commissam Archidiacono vocati, vt læso satisfacerent ex quo non comparuerunt sententia suspensionis promulgatur nu.1. 53
Clerici permanẽtes in ea suspẽsione per

triennium, si aliqua Ecclesiastica beneficia aquisierint non retinent nu. 2. 53
Clerici nec beneficia, quæ habent, nec adepta retinere, possunt, stantibus contumatia, & contemptu Apostolico nu. 3. 53
Clericus promotus plenam libertatem consequi debet, adeo quod apud Dominum nullum remaneat obsequium temporale, alius promoueri non potest nu. 5. 63
Clericus ad hoc vt eligatur, non inspicitur in eo nobilitas generis, sed virtus, & vitæ honestas, quæ Deo idoneum, & gratum seruitorem facit nu. 11. 63
Clericus non punitur, qui infamiam Ecclesiæ à Domino reuocatur numer. 23. 64
clerici vltramarini, & incogniti ad diuina non admittantur, nisi testimonio quinque Episcoporum num. 1. 72
clericus ab Episcopo alterius ciuitatis non potest ordinari nu. 4. 72
clerici si ordinarentur à quocumque Episcopo, sine litteris commendatitijs iurisdictiones Episcoporum confunderentur nu. 8. 72
clericus, quod sit ordinatus non solum non potest probari per litteras commendatitias, verum per testes num. 10. 73
Clerici peregrini ordinatio constare potest per sigilla Episcopi, & alia argumenta 12 73
Clerici peregrini, vt recipiantur ad ordines, & ad celebrandum Episcopus suus pōt dare commendatitias nu. 13 73
Clerici de iure diuino sunt exempti ab Imperatore 15 95
Clericus ordinatus efficitur res sacra, et transfertur in sortem domini. 16. 95
Clerici regulares, & seculares si locauerint aliquem fundum Ecclesiæ, vel in fœudum dederint cum conditione, vel pacto in præiudicium alterius Ecclesiæ, pactum non valet. num. 1 102
Clerici in sacris constituti, vel minoribus beneficiatis in foro seculari postulare non valet 1 100
Clerici per se, & Ecclesiam sua, vel miserabilibus personis postulare possunt 2 110
Clerici abstinere debent à viginti quatuor casibus 7 111
Clerici constituti in minoribus si stipendiati sunt non possunt postulare 19 111
Clerici non stipendiati possunt postulare in causis ciuilibus, secus in criminalibus 20 111
Clerici promoti sine titulo Episcopus debet ei prouidere 21 112
Clericus in casibus in quibus aduocat an licitè exigat salarium 27 112
Clericus oblata sponte recipere potest 28 112
Clerici enumeratur inter coniunctas personas 13 115
Clericus propter adulterium an possit deponi, & in monasterium detrudi 11 117
Clerici an possint peregrinari sine licentia prælatorum 9 180
Clericus quando celebrat, debet esse populus

pulus diuisus 1 186
Clerici sunt digniores laicis. 3 186
Clericorum causa tractatur secundum statuta laicorum, & deciditur secundum ius canonicum 9 187
Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia 1 190
Clerici indigentes ministerio fœminarum debent eas longe retinere ab Ecclesia, ut necessaria ministrent 2. 190
Clericus diues de rebus Ecclesiæ magis subuenire tenetur cõsanguineis, quã alijs 20 192
Clericus in erogando pauperibus primo sibi, postea suis, quibus deficientibus extraneis cognitis, quam ignotis 21 192
Clericus coniugatus ab administratione, & beneficio remouetur 3. 195
Clericus in sacris constitutus priuatur beneficijs suis, si de facto contrahit matrimonium 6 195
clericus in delicto viuere prohibetur 16 196
Clericus non residens in beneficio priuatur si absens, & nescitur vbi sit tribus edictis citabitur, , & si non comparuerit infra sex menses priuabitur sua Ecclesia 5 198
Clericus nisi habeat iustum impedimentum à residẽtia remouebitur 6. 198
Clerici in Gimnasio causa studendi, qui præstant seruitium in curia Episcopali percipiunt præbendam 7. 198
Clerici, Prælati, Episcopi, Cardinales, & cæteri possidentes beneficia debent facere residentiam, alias priuantur. 8 199
Clericus residens debet habere curam suæ Ecclesiæ 11 199
Clericus senes permutans beneficium pingue, cum tenui eius nepotis, an fraus præsumatur? 13 200
Clerici dicuntur vsuarij, quia bona Ecclesiastica non possunt vendere, nec de eis testari, nec ea donare 5 203
clerici, & Deo deuoti nihil proprium habere debent sed victu, & vestitu contenti esse debent 8 203
clericus infirmus percipit fructus beneficij sui 1 206
clericus infirmus Ecclesiæ seruire intelligitur 2 206
clericus non debet priuari beneficio sine causa 3 206
clericus priuari potest, ex causa suo beneficio 5 206
clericus ex tribus etiam criminibus degradatur 6 206
clericus imputatus de assassinio potest puniri per iudicem secularem. 7. 207
clericus ad hoc, vt puniatur de assinio requiritur sententia declaratoria, per quam iudex pronuntiet ipsum esse assassinium 8 207
clericus incorrigibilis per iudicem secularem, absque vlla degradatione puniri potest 9 207
clericus vigore vehementis infamiæ potest suspendi à beneficio 10 207
clericus monitus non rediens punitur beneficio 11 207
clerici de omni crimine debent coram Ecclesiastico iudice conueniri, nec consuetudo contraria valet. 1. 226
clericus debet conueniri de omni crimine

mine coram Ecclesiastico iudice nu. 3. 226
clericus nec lege, nec consuetudine conuenitur coram iudice seculari num. 6. 227
clericorum causæ non veniunt nec in ciuili, nec in criminali coram seculari iudice terminandæ nu. 7. 227
clericus ex hæresi, & falsitate litterarum Apostolicarum & conspiratione in proprium Episcopum potest degradari nu. 9. 227
clericus committit crimen læsæ maiestatis nu. 10. 227
clericus in habitu seculari præsumitur secularis nu. 11. 227
clerici reperti cum armis prohibitis ex forma proclamationum armis spoliantur nu. 12. 228
clericus non potest sibi constituere iudicem laicum etiam si accedat iuramentum proprium, & consensus aduersarij nu. 1. 231
clericus expresse, nec tacitè iurisdictionem prorogare non potest numer. 8. 232
clericus non potest sine consensu Episcopi iurisdictionem laici, nec clerici prorogare nu. 10. 232
clericus non obstante consuetudine potest iurare de calumnia nu. 5. 242
clericus quando tractatur de causa suæ Ecclesiæ iuramentum calumniæ potest alteri committere, cum sine licentia superioris iurare non possit nume. 6. 242
clerici possunt in duplici qualitate conseri iure laicali, in quantum laicalia, & iure spirituali, in quantum spiritualia possident nu. 14. 300
clerici probantes me commisisse fornicationem tali die, & loco, possum per laicos probare contrarium indirectè, quod ille die semper fui in alio loco, & debeo absolui nu. 23. 383
clericus ius primæ genituræ consequi potest, etiam ex dispositione iuris diuini nu. 19. 302
clerici an succedant in feudo numer. 21 302
clericus potest accusare, dummodo de crimine non ingeretur pœna sanguinis, quia eo casu efficitur irregularis nu. 18. 307
clerici à iudice excommunicati ex quo non comparuerunt, si fuerunt impediti, quo ad Deum non sunt excommunicati, sed quo ad Ecclesiam sic nu. 7. 311
clerici allegantes impedimentũ propter quod non potuerunt accedere ad testificandum sine difficultate absoluentur ab excommunicatione num. 8. 312
clericus si non habet vnde soluerct suis creditoribus non debet excommunicari, neque alio modo molestari nu. 11. 315
Iuratoriam cautionem, si peruenerit ad pinguiorem fortunam sufficere
clericus non potest fideiubere, & si inseruiret fideiussionibus à clero remouetur nu. 1. 317
clericus prohibetur suscipere procurationem aduocationem, fideiussionem 2. 317
clericus agendo contra prohibita peccat, nam videtur facere fideiussionem in præiudicium Ecclesiæ nu. 3. 317

clericus officium generale fideiubendi assumere non potest numer. 4. fog. 318
clericus fideiubendo tamen tenetur nu. 5. 318
clericus an possit fideiubare pro clerico solum, an pro laico numer. 6. 318
clerici fideiussio habet locum in contractibus solum, secus de iudicio sisti, quia non est clericus idoneus nu. 7. 318
clerici inobedientis pœna dantis operam fideiussionibus abijcitur ab Ecclesia, vel à clero, vel quod non recipiatur fideiußor numer. 12. fog. 318
clericus æquiparatur vsufructuario non in tocum. nu. 5. 323
clericus impendens proprium patrimonium non intelligitur impendere ad commodum clericorum succedentium, sed ad proprium numer. 9. 324
secus quando industria, & labore vsus fiunt in reducendo ad culturam terram.
clericus impendens proprium peculium honestati conuenit, vt expetere valeat, etiamsi in vtroque foro consentiat teneatur meliorare potius, quam deteriorare numer. 10. 324
clericus futurus non efficitur diues cum iactura alienæ numer. 12. fog. 324.
clericus quælitercunque beneficiatus non potest facere fructus suos, vt de ipsis possit testari, sed sibi licet ad vsum quotidianum vt nume. 13. 325
clericus comparatur vsufructuario in vita, & ita potest donare de rebus Ecclesiæ moderate nu. 15. 325
In infirmitate comparatur vsuario & non potest donare nisi intuitu Elemosinæ
clericus non habens administrationem comparatur vsufructuario in vita, & in morte, adeo, vt de reditibus testari potest nu. 16. 325
clericus emens equum de reditibus Ecclesiæ, est Ecclesiæ, non proprius nu. 19. 325
clericus non eixmitur à patria potestate in temporalibus, secus in Episcopo nu. 27. 326
clericus beneficiatus, si moritur superstitibus bonis, quæ consanguinei petunt, Ecclesia, vel successor in beneficio dicit ad eum spectare, si clericus habebat patrimonium habetur consideratio ad quantitatẽ patrimoij, & qualitatem beneficij, & secundum id, fit diuisio inter Ecclesiam, & consanguineos beneficiati defuncti numer. 29. fog. 326
clericus de bonis patrimonialibus disponere potest, & si non disposuerit consanguinei succedunt numer. 31. 327
clericus ex doctrina, officijs, vel seruitijs, & artificio, quæ quærit, in illis succedunt consanguinei ab intestato num. 35. 328
Pariter in quæsitis ex officio aduocationis in casibus, in quibus, licet clerico postulare, se quid de quæsitis per clericum ex artificio.

clericus

Clericus ab artificio minus honesto debet abstinere. nu. 36 328
Clericus si bona per eum illicitè acquisita non subiacere restitutioni, cum possit pœnitere de peccato, sine restitutione non impeditur quo minus de his faciat voluntatem, ua 37 328
Clerici habent bona triplicis generis, quædam sunt acquisita non contemplatione Ecclesiæ mediatè, vel immediantè, quædam contemplatione Ecclesiæ immediatè, quædam conferuntur ipsis non immediatè contemplatione Ecclesiæ, sed dignitatis 39 329
Clericus bona propria dare potest cui vult, & si non habet consanguineos succedit Ecclesia 1 331
Clericus potest testari de omnibus quæsitis per hæreditatem, per donationem, & artificium, secus autem de redditibus beneficij. 4. 331
Clericus si cæperit facere testamentum, & facta institutione cum alijs legatis, antequam finitum esset testamentum, morte præuentus testamentum non valet 5. 332
Clericus præsumitur de bonis disponere magis ad salutem animæ quæ ad aliam demonstrationem 10 332
Clericus non habens beneficium, sed solum Altaria, si decederit sine consanguineis, eius bona transferuntur ab intestato in Altaria 14 333
Clericus non habens Ecclesiam, si ab intestato decedat, Episcopo, qui valeat disponere secundum præceptum Dei, bona eius deueniant 17 333
clericus non debet emere rem, vt eam integram pro maiori prætio vendat num. 3. 381
clerico negotiari licet in veneno, quia admixetum potest esse vsui in medicinis, vel etiam purum proferis occidendis nu. 5. 381
clerici non debent administrare negotia laicorum nu. 8. 381
clerici etiam si non sunt sacerdotes non debent esse famuli laicorum. numer. 9. 382
clericus si esset generalis procurator laicorum vel deponendus, excommunicandus esset, nec potest esse officialis alicuius Principis nu. 10. 382
clericus concubinarius priuatur beneficio, & tenetur restituere fructus perceptos nu. 27. 395
clerici nunquid possunt accusare laicum num. 5. 405
clericus nunquam criminaliter potest accusare laicum, etiam si prosequatur iniuriam suam num. 6. 405
Nec testimonium ferre potest in causa criminali
clericus ob uindictam publicam laicum accusare non potest, etiam si non venit imponenda pœna sanguinis num. 7. 405
clerici non debent immiscri se odiosis litigijs, immo segregati esse debent a vita laicorum nu. 9. 405
clericus non debet nocere alicui sed omnibus predesse nu. 10. 405
clericus potest prosequi iniuriam propriam, vel Ecclesiæ suæ, si pœna sanguinis non venit imponenda numer. 11. 405
clericus in accusatione debet protestari quod

quod non intendit accusare. 12. 406
clericus an clericos accusare possit dic quod sic, si est bonæ famæ, secus si malæ famæ nu. 13. 406
Nisi in exceptis criminibus.
clericus an possit operas suas spirituales locare siue sit diues, siue pauper. num. 12. 413
clericus deponitur propter homicidium voluntarium, et casuale, si culpa præcessit homicidium, suspēditur ab omni ministerio altaris, & à Sacerdotali officio nu. 28. 430
clerico non permittitur homicidium, pro defensione sacrarum rerum nu. 29. 431
clerici interessentes, vel inuigentes pœnitentiam contra hanc dispositionem deponuntur ab officio & beneficio nu. 2. 433
clericus committens diuinationes simplicitate ductus pro inquirendo furto fact Ecclesiæ, punitur pœna minoris suspensionis nu. 17. 453
clerici moniti si diuinationes faciunt priuantur officijs & beneficijs incarceratur, vel in monasterium ad agendam pœnitentiam perpetuam intruduntur nu. 21. 454
clerici, vel laici, qui imaginem crucis, & Beatæ Mariæ, aut Sanctorum pedibus vel spinis conculcant grauiter puniuntur ut ibi nu. 26.
clerici sunt electi in sortem ad obsequium Dei nu. 2. 457
clerico venari non licet etiam si sit pauper nu. 8. 458
clerico venari licet sine clamore num. 10. 458
clerici intra minores annos constituti si se inuicem percusserint, non sunt mittendi ad sedem Apostolicam num. 3. 499
clericus clericum percutiens an gaudere debeat immunitate Ecclesiarum 10. 469
clericus ministraus in impertinentibus ad ordinem, quem non habet, deponitur nu. 1. 460
clericus asserens se verberatum verberans si dicat non putasse clericum, vel quod casu fortuito, cui incumbat probandi onus nu. 15. 470
clerici, & monachi à negotijs secularibus, qui sunt in nu. 24. abstinere debent nu. 1. 381
clericus superflua distribuere inter pauperes tenetur nu. 24. 193
clericus deprehensus in adulterio, vel alio crimine, an & quando ab extraneo capi possit nu. 17. 470
clericus punitur, qui verba in cōuitium Papæ protulit nu. 20. 450
colusionis pœna est priuatio beneficij num. 3. 472
coitus cum puero punitur pœna mortis nu. 29. 395
coitus cum nupta punitur pœna mortis num. 30. 395
coitus cum moniali punitur pœna mortis nu. 31. 395
coitus vasalli cum domina pœna est, quod priuetur fœudo num. 32. 395
coitus serui cum domina pœna est ignis flammis combucitur nu. 33. 395
coitus tutoris pœna est deportationis, et confiscationis omnium bonorum nu. 34. 395
coitus cum carcerata pœna in Francia, vt suspēdetur vel triūictuū, funis vel fastige-

fustigetur nu.35. 395
coitus Iudæi cum Christiana punitur mitiori pœna quam morte, & è contra Christiana cum Iudeo pœna est arbitraria citra mortem nu.36. 395
Coitus cum animali bruto punitur pœna mortis nu.37. 395
coitus cum mortua est punibilis tamquam contractator cadauerum nu.38 395
Pœna est pecuniaria, & si minus idonus sit, luat in corpore
coitus inter mulieres fricando, & se corrumpendo, est pœna mortis numer.39. 395
coitus cuiuscumque generis per vim punitur pœna mortis numer. 40. fog. 395
coitus qui frequentat citò perit numer.41. 395
coitus omnis præter matrimonialem est peccatum mortale nu.23. 394
coniuges possunt promittere continentia simul morando nu.5. 397
coniuges appellantur in quibus etiam non exeuetur carnale commertium num.6. 397
collegio clericali renuntiari non potest num.8. 63
collata Ecclesiæ pro remedio peccatorum alijs vsibus non sunt applicanda num.3. 234
colendus in causa beneficiali priuatur beneficio num.1. 471
compromißum debet fieri ex libera voluntate nu.24. 221
compromissum an fieri possit in mulierem communem amicam, & amicabilem compositricem numer. 6. fog. 224
Compromißum in Reginam Francorum valet, licent mulieres sint remotæ ab omnibus officijs ciuilibus nu.1. 223
compromissum Ecclesia permittit in mulierem de rebus temporalibus Ecclesiasticis habentem iurisdictionem num.2. 223
compromissum soluitur pœna soluta nu.13. 225
compositio, vel dispensatio fieri non debet pro vt est matrimonium, quod apud græcos, latinos infideles fidelesque existit nu.2. 107
commutatio pœnæ non potest fieri quando agitur per accusationem ad pœnam legalem nu.13. 436
concubinatus est à iure prohibitus nu.25. 394
concubinam laicus tenens punitur ex arbitrio nu.26. 395
conditio tacita non facit legatum, vel donationem conditionalem nu.9.18
conditio alia intellecta a lege, alia expreßem apposita ab homine numer.5. 415
condemnationem expensarum quando quis æuitat nu.9. 171
condemnatus liberatur à pœna dum fugit ad furcas accipit fugam ad sacerdotem portantem corpus Christi num.12. 463
condemnatus liberatur accipiens meretricem in vxorem nu.13. 463
condemnatus ad mortem propter miraculum liberatur si de ignorantia protestatus nu.18. 464
condemnatus pœna mortis eum excusat & liberat metus instantis periculi, vnde si tirannus, & potens dicat occi-
de

de illo, &c. 19 464
Cõdemnato ad mortẽ nõ debet illa die quo data fuerit Eucare. dari mors licet cõsuetudo sit in cõtrariũ 19. 25
Confiniũ diocæsũ, Episcopatuũ, prouinciarũ, et parochiarũ præscriptio nõ currit nec cũ titulo, nec sine 3. 339
Nisi vbi legitime cõstaret de finibus.
Confines qualiter probandi, & probari possunt per uerba enuntiatiua prolata in aliquo instrumento, etiam confecto ad alium finem, vt inter diuersas personas 4 339
Confines Parochiarum non præscribunt, nec limites prouinc. 1. 339
Cõfirmatio de re litigiosa ẽ nul. 3. 182
Confirmatio dicitur fieri in forma communi quando fit conditionaliter non cognita causa 4 183
Cõfirmatio vetus ius cõfirmat, et cõsolidat quãdo fit ex certa scientia 5. 183
Clausula supplens per Papã oẽm defectũ &c. facit ĩualidũ ualidũ. 6. 183
Confirmatio tria operatur 7 183
Cõfirmatio est iuris prius quæsiti corroboratio 8 184
Confirmationis natura est addere confirmato, & non extendere 9. 184
confirmatio est ad aliud relatio, et pendet ab illo tãquã substãtiali 10. 184
Confessio non extenditur, nisi ad principalem non autem ad demonstratiuè positum 12 159
Confessio generalis, generaliter accipi debet nisi aliter excusetur 13. 259
Confesso non est credendum contra alios excepto crimine læsæ maiestatis 2 284
Confessio confitentis de se non est aduersus alios admittenda 3 284
Confessio homicidij nullis alijs præcedentibus indicijs non valet 4 284
Confessioni criminis læsæ maiestatis fiatur, quia committitur contra Papã, Imperatorẽ, Reges, Principes, Rempublicam, ciuitatem non recognoscẽtem Superiorem 5 284
Confessio de crimine aliorum si fuit interrogatus, an præiudicat, vnde distinguitur, an interrogatio fieri debeat 12 285
Confessus, si recipit pœnitentiam sepelitur in cimiterio, licet expresse non mandauerit satisfieri de delicto, vel de contractibus 16 337
Confiteri semel in anno quilibet doli capax tenetur, & sacramentum Eucaristiæ sumere 1 462
Confessionem si sacerdos reuelat deponitur, & in monasterium ad agendam pœnitẽtiam detruditur 2. 462
Confessionem non faciens, & non assumens Sacramentum Eucaristiæ nisi agat de consilio sacerdotis abstinere careat sepultura Ecclesiast. 3. 462
Cõfiteri volẽs alieno sacerdoti, a proprio sacerdote licentiam obtineat 4. 462
Confessionẽ reuelare sub aliquo signo, uel colore caueat sacerdos 5. 462
Confessio fuit instituta in paradiso post peccatum dicente Domino Adam, & vt ibi 6 463
Confessionis traditio Ecclesiæ obligatoria est 7 463
Confessione nõ vtẽdo Græci non peccãt Deo confitentur in secreto 8 463
Confessio sacramentalis est de forma et substãtia Christianæ religion. 9. 463
Confiteri cuilibet sacerdoti potest condemnatus ad mortem 10 463

Confessio sit tripliciter, aut in foro animæ coram Deo interius, aut in foro pœnitentiæ eorum exterius coram Dei Vicario, aut in foro contentioso coram iudice 20 465
Confessio sacramentalis, quæ est pars pœnitentiæ describitur per peccatum per actum, & per finem 21 465
Cõfessio debet esse simplex, humilis, pura, recta, nuda, discreta, spontanea, non coacta, libens, verecunda, integra, secreta, lachrimabilis, accelerata, fortis 22. 465
Confessio non fit vni sacerdoti pro certa parte, & pro alia parte alij sacerdoti 23 465
Confitens uelle aliquem occidere, uel delictum committere an sacerdos peccat 25 466
Concessio, & petitio quando sunt ambæ indeterminate intelliguntur pro vna uice tantum 9 101
Concessiones factæ ab intecessore in damnum Ecclesiæ possunt reuocari. 2 216
Concessio rerum Ecclesiasticarum usque ad septennium non exigit solemnitates, quæ interueniuntur in perpetuis alienationibus 15 414
Consuetudo si transtulit onus fabricæ in seculares; ipsi tenentur 3 27
Consuetudo inueterata habetur pro lege 1 41
Consuetudo Ecclesia præiudicium, seu grauamen dare non potest 2 41
Consuetudo onerosa, quæ multum læditradicitus est extirpanda. 3 41
Consuetudo debet esse rationabilis, vt nõ sit cõtra vtilitatẽ Ecclesiæ. 4. 41
Consuetudo quando præualet iuri, & obtinet cum legis, est quando illa non derogat iuri naturali, seu diuinæ, ex cuius transgressione induceretur peccatum 5 41
Consuetudo quare secularibus personis sit indulta, vt legem condere possint cõtra legem Imperatorum 6. 41
Consuetudo quare non sit indultum iuris Ecclesiastici contra Canones statuere 7 41
Consuetudo, quæ erat, vt extra quatuor tempora clerici ad sacros ordines promouebãtur sublata est 3. 47
Consuetudini, & constitutioni derogandum est, quæ sine peccato mortali seruari non potest 2 159
Consuetudo excusat non residentem, vt debilitas, deformitas, morbus, siue culpa 12 199
Consuetudo valet contra honestatem 7 224
Consuetudo contra Ecclesiasticam libertatem, et statum Ecclesiæ non habet locum 4 226
Consuetudo ad hoc, vt inducatur requiritur, quod maior pars populi vtatur 13 248
Consuetudo, quo respicit laicalia seruatis seruandis obtinet vim legis 14 249
Consuetudo iuri contraria est extirpanda 2 299
Consuetudo contra ordinem iuris non valet, & affirmatiua, negatiuæ præualet 5 299
Consuetudo est valida contra ius commune, vt Episcopus non teneatur requirere canonicorum consensum in corrigendis, & inquirendis excessibus 6 299

Con-

Consuetudo quod absentes omnino vocentur ad actum electionis, est valida, dummodo non tenderet in nimiũ damnum Ecclesiæ 8 299
Consuetudo in omnibus actis valet, vt absentes vocentur in alienatione rei Ecclesiæ 9 299
Consuetudo laicorum regulariter comprendit clericos, nisi consuetudo sit fauorabilis, & priuilegiata 10.300
Consuetudo, quæ absque peccato mortali seruari non potest. nõ valet quantuncunque longe 16 344
Consensus si requiritur in alienatione, an sufficiat cõsensus præsentiũ 6.15
Consensus creditorum sufficit ad liberationem 18 67
Consensus dicitur quo drupliciter, scilicet, negligentiæ,, consilij, cooperationis, & auctoritatis, seu defensionis nu. 5 78
Consensus in negligentia minus peccat, quam faciens, nisi fortè negligentia esset nimis crassa 6 79
Consensus concilij minus punitur, & plus tamen, quam negligens 7 79
Consensus facientis, & consentientis ex quo peccant æqualiter, ita puniuntur 8 79
Consensus defendendo, & auctoritatem præstando magis, quam faciens puniendus 9 79
Consensus expressus plus operatur, quã tacitus 11 232
Consensus inducitur in iudicialibus ex non contradictione 7 244
Consensus si requiritur in actu oportet, quod sit spõtaneus, & liber, alias nõ valet, si nõ interuenit motus 12.348
Consecratio virginum, ordinatio clerico rum, consecratio Ecclesiarum, & similia incumbunt Episcopo 12 367
Quę tamen sunt iurisdictionis demandari possunt.
consecratio potest fieri in tempore tam festiuo, quam non 4 8
consacrantium numerus ad minus sunt tres 15 57
constitutio, quæ non est, nec iusta, nec honesta est ipso iure nulla 5 159
constitutus in peccato mortali repellitur ab accusando, nisi pœnitentiam egerit 12 306
consilium quando consultori pessimum 29 467
consulentes, & auxilium dantes, an & quando teneaẽ de homicidio 21.429
continentia castitatis includitur sub ingressu religionis 13 352
contestatio est de substantia iudicij quæ si caret processus est nullus 2 239
contra prælatum, qui passus fuit præscriptionem, seu contra eius hæredes potest agere ad emendationẽ damni 11 131
contra peregrinantẽ, vel proficiscentem ad Papam non est aliquid innouandum 1 179
contumax coram uno iudice de contumatia punitur ab alio iudice de mandato primi 5 54
contumatia si imponitur pœna est suspensionis 6 54
contumatia de æquitate canonica nõ punitur ad priuatã utilitatẽ, nec pro publica ad iudicis contemptũ 10. 268
contumax incurrit in plures pœnas propter inobedientiã mulctari põt. 2. 173
Patitur missionem in possessionem ex primo decreto.

contumacis pœna est missio in possessionem nu.6. 173
contrito de peccato si satisfacere nō potest viaticū, nō negatur, ita tū, quod clericus non interfit suæ sepulturæ, nec elemosinā eius accipiat.4. 435
contractus carcerati an valeat licet esset cusloditus à familia nu.7. 120
contractus puberum iuramento firmati, non possunt infirmari nisi vis, vel iustus metus interuenerit, vel nisi &c.nu.7. 232
contrahentes à verbis contractus, non debent recedere nu.4. 257
contractus à principio sunt voluntarij, & ex post facto necessarij. 17.414
contrahens scienter cum impotenti ad copulā ab ea non separatur.1. 397
contractus si est dubius, an contineat in se peccatum, vel non abstinendum est nu.12. 443
copula carnalis probatur, quia fuit in lecto solus cum sola, nudus cum nuda, & ex his ius, & lex præsumunt copulam nu.10. 402
corpora fidelium tradita sepulturæ per excommunicatum, scismaticum, infidelem, non debet propter hoc exhumari nu.4. 31
corpus Christi cū sanguine sicut verū in Hostia est, ita in calice est verū corpus Christi cū sanguine.6. 366
corpus Christi de mane sumens, debet differre cibum naturalem vsque ad sextam, & si tunc sumpsit, differat vsque ad vesperas nu.22. 371
corpora Sāctorū nemo præsumat transferre sine licentia Principis, vel Prælatorum. 7 379
corpora Sanctorum tradita perpetuæ sepulturę non possūt admoueri, alias sine auctoritate alicuius possunt transferri nu.9. 379
Idē videtur de ossibus aliorū fidelium corpora duplici modo dicuntur viciata quando sunt debilitata nu.2. 68
correctio regularium pertinet ad Prælatos ipsorum nu.3. 39
creditor si cōsentit, vt res obligata vendatur, non per hoc uidetur remittere ius suum nu.4. 360
credendum non est alicui super ordinatione sua nu.2. 72
crimina mutua compensatione tolluntur nu.7. 157
criminosi, & infames an admittantur in testes nu.8. 306
criminosus in foro Ecclesiastico repelli tur ab accusando, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur de iure canonico nu.9. 306
criminosus quod possit admitti quando testis, & quando accusator pro habendo crimine alterius non placet nu.10. 306
criminosum & peccatorem inter eos multum interest nu.13. 306
cum Excommunicato participans excommunicatus est nu.18. 34

D

DArius perdidit Regnum, Thesaurum, Filios, vxorem, quia rebus sacris vsus fuit nu.3. 10
damnum illatum semper præsumitur factum malo animo nu.14. 148
damnū dat, qui causā dāni dat. 3.405
datum alicui ad distribuendum pauperibus potest erogare suis consanguineis pauperibus nu.23. 193
debitores ciuitatum nō admittuntur ad

honores, nisi facta solutione 15. 67
debitor non tenetur inuenire creditorem vagabundum, & ei soluere debitum nu. 12. 207
debitori non soluenti creditoribus denegatur sepultura, consuetudo Anglicorum talis est nu. 14. 337
decedens in peccato mortali non debet sepelliri in cimiterio Ecclesiæ
An inter Ecclesiam possit aliquis sepelliri nu. 9. 336
decimæ nulla ratione à laico præscribuntur nu. 1. 29
decimæ sunt soluendæ de omni fructu prædij nu. 1. 343
decimæ sunt de iure diuino nu. 2. 343
decimarum ex veteri lege quatuor genera debebantur nu. 3. 343
decimarũ cõpositio fieri potest, & nõ tollitur per sequens priuilegiũ. 4. 344
Si decima non facit mentionem
decimas monachi tenentur soluere de prædijs nouiter cultis, de quibus decimæ prius soluebantur nu. 5. 344
decimæ de noualcis debentur Ecclesiæ, in cuius Parochia surgunt n. 6. 344
Si non surgunt in certa parochia debentur diocæsano.
decimã soluẽtes animaduertãt soluere sine deductione seminis, et sup. 7. 344
decimas soluere tenentur Dominus, & colonus, non cui voluerint Ecclesiæ, vel pauperibus, sed Ecclesiæ, cui debentur nu. 8. 344
Nec ab hoc excusantur, propter malitiam clericorum
decimas de lucro negotiator soluit deductis expensis, quas facit de pecunia decimanda nu. 9. 344
decimarum priuilegia duo sunt, primũ, quod Domini prædiorum possunt cogi, vt prædia dent colenda talibus, à quibus sine contradictione Ecclesia possit decimas consequi. Secundum, quod laici Ecclesias donare non possunt nu. 10. 344
Etiam si sunt Reges, nec ex eorum titulo præsumitur causa præscribendi
decima debet solui statim, cum fuerint recollecti fructus nu. 11. 344
decimæ prædiales de iure communi, debentur Ecclesiæ in cuius parocchia sitæ sunt, Episcopo vero debetur quarta decimarum nu. 6. 279
decima habet ẽt priuilegiũ, quod de laboribus, quos pprijs manib. aut sũptibus excolũr nõ soluatur. 12. 344.
Hoc non extenditur ad noualia, sed ad templarios Hierosolymitanos, et hospitalarios
decimas de terris ipsorum subtrahere, quas alijs tradũt ex colendas, non licet nu. 13. 344
decimæ, quod non soluantur ex consuetudine fieri non potest nu. 14. 344
decima tertia pars quod soluãt, vel minor, talis consuetudo non sufficit, nisi à Papa esset approbata. 15. 344
decimarum ius à laicis nunquam præscribi potest nu. 17. 345
decimæ quota præscribi potest, & ita fuit iudicatum
decimas qui non soluerunt eorum animæ non sunt in via damnationis, si decimæ non petantur à curato, vel ab alio, cui debentur nu. 18. 345
decimas soluere tutius est, cum agatur de periculo animæ, vel de eis componere num. 20. 345
decimas in agro nostro Ver. multi ciues profitentes)

profitentes arma vsurpant, quos vidimus aliquos ferro, ægestate, & in exilio perire, & nunquam dies clarus habuisse, ex alios possessores habere non permisserunt nu. 21. 345
decima transit ad emptorem, nisi venditor sibi reseruet in contractu num. 22. 345
decreta Episcopalia dicuntur canones Episcopales nu. 16. 92
decretis iustis parendum est nu. 25. 93
decretum primum quid sit nu. 4. 173
decretum secundum quid sit nu. 5. 173
decretum primum, & secundum an dicatur sententia diffinitiua, vel interlocutoria nu. 11. 274
decretum idem est, quod iussus numer. 13. 274
deformitas prouenit ex peccato, vel ex inhabilitate exequutionis ministerij sacerdotalis nu. 15. 69
degradatio sacerdotis fit actualiter, & verbaliter nu. 11. 285
Delegatus Papæ non solum habet iurisdictionem in partes, sed in illos, qui eius iurisdictionem impediunt num. 1. 78
delegatus an habeat iurisdictionem in personas quomodocunque delinquentes coram eo nu. 12. 79
delegatus non potest imponere pœnam ordinariam, sed extraordinariam num. 13. 79
delegatus contra officiales delinquentes coram eo non potest se impedire, nisi impediretur iurisdictio numer. 14. 79
delegatus cẽsuram Ecclesiasticam exercere potest contra impedientes iurisdictionem num. 15. 79
delegatus potest mulctare nu. 16. 79
delectum turbatoris, aut notorium est, aut ad sunt coniecturæ, vnde compellitur ad præstandam cautionem nu. 17. 79
delegatus in delicto occulto potest procedere sumariem ad inquirendum nu. 18. 79
delegatus non debet exercere districtionem Ecclesiasticam, nisi manifestè cognoscat impedientes iurisdictionem suam nu. 19. 80
delegati iurisdictio, quæ turbatur minis, violenta, & dolo potest ferre sententiam excommunicationis in impedientem, etiam si non sit iurisdictioni subiectus nu. 21. 80
Delegatio si non fuerint expressa nomina propria itelligitur facta dignitati nu. 2. 81
delegatio transit in successorem etiam re integra nu. 5. 81
delegatus, si secundum formam mandati sententiam tulerit legatus eam irritare non potest nu. 2. 83
delegati sententia rationabiliter facta legatus generalis Papæ eam confirmare poterit nu. 3. 83
delegatus est maior legato in causa sibi commissa, qui non compellitur ad exequendam sententiam, sed supplicandus nu. 11. 84
delictum si erat occultum Papa mandat, vt imponat pœnitentiam condignam, qua peracta valeat, vti ordine suscepto nu. 6. 47
delictum cum sit occultum non prohibetur promoueri, nec debet prohiberi nu. 7. 47
delicto qui obuiare potuit, & non fecit ob

ob eius negligentiam punitur; sed nitius nu. 11. 79
delicta plura sunt communis fori pro vt est usura, adulterium, sodomia, sacrilegium, hæresis &c. nu. 3. 86
delictum ex sola incoatione an puniri debeat ac si perfectum fuisset nume. 6. 146
delictum non reuelans Episcopo, vel sacerdoti contra illos tenetur numer. 12. 263
delicta quædam sunt, quæ non committuntur in offensam, vel odium alicuius, sed ad proprium commodum, vt fabricare monetam, falare, eam furari &c. de his fit interrogatio de socijs nu. 13. 286
delicta, quæ committuntur in odium aliorum confessus de illis, de alijs non est interrogandus nu. 14. 286
delinquens ad Ecclesiam confugiens, ab ea violenter non potest extrahi. 23
delinquens extractus ab Ecclesia violenter, non potest pro Iudicem secularem ad mortem condemnari, nec ad pœnam corporis afflictiuam nu. 3. 23
delinquens in Ecclesia non est tutus in Ecclesia nu. 11. 24
delinquens semel in Ecclesia, postea ob aliud delictum perpetratum ad Ecclesiam confugiens non est tutus nu. 13. 24
delinquens confugiens ad sacerdotem portantem Eucharestiam in manibus est tutus, vt in Ecclesia nu. 18. 25
delinquens est tutus in Ecclesia, ita scolaris in scolis nu. 8. 26
delinquere dicitur, qui ex contemptu pertinaciter dicitur, quando lata est sententia contra eum ex delicto in contumatia nu. 8. 54
delinquens in criminibus vtriusque fori si ab Ecclesiastico fuerit absolutus, à iudice laico poterit puniri nu. 4. 87
delinquendi animum in sortilegijs habens punitur si deuenit ad actum proximum habetur, ac si delictum consumasset nu. 29. 435
deuotionis vigorem in eo, in quo floret decens est inspicere nu. 3. 42
deuotio cæteris paribus magis est in sene, quam in iuuene nu. 10. 43
depositum factuu apud clericum Ecclesiæ, Ecclesia non obligat nu. 1. 213
depositarius tenetur in quinque casibus nu. 5. 214
depositarium si habet rem custodiendam arbitrio suo non tenetur de interitu si habuic custodiam, vt in rebus suis num. 6. 214
Depositarius si est creditor an possit vti compensatione? allit in deposito nu. 7. 214
descriptio Christi nu. 2. 480
detinentes bona Ecclesiastica, etiam sine violentia, contra tamen voluntatem Ecclesiæ dicuntur sacrilegi num. 5. 234
detentus iniurio sè cum violentia sub potestate detentoris dicitur numer. 3. 120
deus est supra naturam nu. 24. 371
deus tentatur per sortæ, quia facientes sortem videtur uelle, quod Deus inuisibiliter reuelet meliorem numer. 5. 452
deus scientiarum Dominus nu. 4. 2

Deo redditur, quod est suum, et quod est cæsaris cæsari 9 3
Deus non curat regimen nobilis, & potentis secundum carnem, sed ignobiles ac pauperes cum apud Deum non sit personarum acceptio. 12 64
Deus in omnibus ad exēplū nostrū semper vsus est humanitate maxima 15 64
Deus est fons iustitiæ, quæ vnicuique tribuit, quod suum est 21 64
Deus iussit, quod pro regimine Reipublicæ eligerent viri nobiles, & sapientes 16 64
Deus omnia potest, virginem tamen, post ruinam, reintegrare non potest 15 71
Deus fecit duo magna Luminaria, quæ si Imperator considerauisset, non permisisset Patriarcham, sedere ad pedes suos 7 95
Dei gratiam cupiens confiteatur, & assumat Sanctissimum Sacramentum Eucaristiæ 31 467
Deus dedit istus duas dignitates; Imperium, & Sacerdotium, sed in veritate dicendum est, quod immediatè potestates sunt datæ à Deo 28 96
Deus in die Dominico omne insigne instituit 15 99
Dei iram super se inuocat, qui magis timet hominem, quam Deum 23 99
Deum ama, & eius mandata serua 25 197
Deus post separationem Elementorum & post creationem mundi, Solis, Lunæ, Stellarum, & Planetarum, & creationem Adę, et Euę septima die quieuit 5 147
Deus noluit punire peccata sodomorum, nisi descenderet, & videre num. 8. 261
Deus quos coniunxit homo non separet num. 4. 275
Deo placeat, vt tam clericus, quam canonicus vtatur peculio iuxta ritum Ecclesiæ 24 326
Dei gratia pœcunia acquiri non potest num. 24. 409
Deo infidelis, præsumitur infidelis hominibus, ideo, vt testis non admittitur contra christianos nu. 18. 424
Deo semel dicatum ad vsus humanos vlterius non transferendum numer. 3. 314
Dictio, in, ponitur augumentatiuè, vel frequentatiuè nu: 10. 318
dictio, in, quandoque stat priuatiuè nu. 11. 318
diem peremptorium assignare, cum agitur de rebus Ecclesiasticis nisi necessitatis immineret expedit nu. 1. 243
Die Dominicæ mercaturam, nec placitum aliquis ad mortem, vel ad pœnam sanguinis iudicari, nec sacramenta, nisi pro pace, aut alia necessitate præsentur nu. 2. 147
Die Dominico iudices plebes; officia quiescant, & culturæ agrorum si essent tempore perituræ eis operā dare conceditur 7 147
Die Dominico emancipare, & manumittere potest nu. 8. 247
Dei opus est quòd nascitur, Diaboli quod mutatur nu. 6. 381
Differentia magna, est vt quis audiatur per viam appellationis, an per viam querelæ nu. 16. 399
Differentia inter prestantem consilium, & auxilium, præstans consilium tenetur

netur in totum, præstans auxilium tenetur ad id, super quo auxilium præstitit nu.24. 430
differentia est inter auctoritatem Pontificis, & Principis, nam caput Pontificis chrismate consecratur, in humero, vel brachio Princeps delinitur num.11. 56
differentia non est inter publica ratiocinia, & priuata, quia administratores conueniuntur ex vtraque causa num.14. 67
differentia est inter procuratorem, syndicum, ecomonum, & actorem nu. 15. 115
dignitati renuntians præsumitur facere propter crimen nu.9. 50
dignitate non priuatur, si per casum promoueri non possit nu.4. 51
dignitates, & officia Ecclesiastica, constitutaque ornamenta vana omnia essent, nisi adesset custos, cui gubernanda traduntur nu.4. 76
dignitas nulla secularis similis est sacerdotio nu.17. 95
dignitas clericorum non est multum veneranda, sed videtur vilescere ex nimia clericorum copia nu.18. 95
Prima dilatio non est danda peremptorie nu.2. 243
dilationes duæ dantur actori, & tres reo nu.3: 243
dilationes plures dantur, quando causa examinatur in consistorio Principis nu.4. 243
dilationis datio limitatur, & quando nu.5. 243
dilatio est arbitraria iudici, habito respectu ad locum, ad personam, & ad causam nu.8. 244
dilationes in causis sumarijs sunt breuiandæ nu.9. 245
dilationem breuiorem si sine causa iudex dat, litigans sit cautus protesta ri, vel appellare nu.10. 245
dilatio probatoria, quę datur in iudicijs est semper communis nu.11. 245
dioceſanus non debet molestare monasteria, præter quam pro causa correctionis nu.1. 357
dispositio quandoque realis, quãdoque personalis dicitur nu.7. 81
dispositio concepta nomine proprio non est personalis, sed transit in aliam eiusdem nominis nu.9. 81
dispositio ad alium, qui non erat posthumus extenditur tempore testamenti nu.11. 82
dispositio facta de legatis ad pias causas dicitur perfecta nu.8. 332
dispositio odiosa concepta erga regulares, non comprændit illos, qui promisserunt castitatem obed.ẽtiam, & paupertatem nu.5. 348
discordia si est inter cuitatem, & ciuitatem superior debet interponere partes suas nu.7. 98
discordia, quæ est inter priuatos, aut ciuilis, aut criminalis in secundo casu iudex potest compellere ad pacem num.8. 98
diuinationum pæna est quadraginta diebus pæmitentiam agere nu.14.453
diuinationũ pæna ẽ arbitraria 16.453
Secundum qualitatem personarum, & facti conditionem.
diuinationes facere pro sanando corpore nõ licet sub pæna, vt ibi 18.454
diuinationis pæna in monito si persona uilis fustigatur, mitratur, i famatur,

si honesta relegatur in carceribus 20 454

Diuinationes *de iure ciuili grauius puniuntur. Item indistinctè omnes torqueri possunt pro isto crimine, vt ibi vltimo supplicio* 22 454

Diuinator *testibus conuictus si persistit negando coram testibus bestijs traditur deuorandus* 23 454

Diuinationes *docens punitur pœna capitis, & qui illas adiscit* 24 454

Diuinationes *aliquando sunt cum aqua Baptismi, & cum Oleo Crismatis, vel sacræ vnctionis puniuntur vt ibi* 33 456

Diuinationes *cum imaginibus baptizatis puniuntur, vt hæretici* 30 455

Defuncto *condemnato in vita de rapina, de vsura, de furto, vel alio crimine notorio denegatur sepultura* 15 337
Alias secus

Decedens *in fide Christiana præsumitur adeptus gaudium patriæ cœlestis* 19 378

Doctorem *quis se faciens cum non sit punitur pœna falsi* 3 460

Dolus *in dubio non præsumitur* 6.258

Dolus *impunitus remanere non debet ne malitia sit lucrosa* 2 472

Domus *illustrissimorum Cardinalium Franchisiam leuauit* B.D.N.SIXTVS. V. 9 26

Domum *alicuius ingrediens, & clandestinè furatus detectus à Domino non licet dicere quod iocosè fecit* 2 145

Domini *olim pro eorum vsu, & ministerio emebant homines* 1 63

Dominus *si concedit liberam administrationem seruo, qui cœpit vagari administratio intelligitur finita, quia habetur pro mortuo* 14. 208

Dominici *dies sunt de vespere ad vesperam feriandi, & ab omni opere seruili obseruandi* 1 147

Dñici *dies sunt ordinati à Deo.* 4.147

Dominus *dedit discipulis suis non ieiunis, sed pransis corpus suum* 2.470

Donatio *facta sub modo ob modum non seruatum per Prælatum reuocari non potest* 1 19

Donatio *non acquiritur nisi volenti, non autem ignoranti* 7 18

Donatio *facta Ecclesiæ sub modo, statim efficitur Ecclesiæ* 8 18

Duellum *siue singulare certamen omni iure prohibitum est, tamen inuentus est locus, & terminus ad deffendendum honorem, & repulsandam iniuriam* 33 309

E

Ecclesia *est domus Domini nu.* 1. 2
Ecclesia *est basis, fundamentum, ac nauicula nu.* 6. *fo.* 2

Ecclesia *dicitur mater, caput, & Corpus, domina, & filia.* 12 3

Ecclesia *est Thronus Dei, à qua nascuntur fulgura miraculorum.* 13 3

Ecclesia *appellatur multis modis.* 15 4

Ecclesia *est plena misericordiæ, & nunquam clauditur eius gremium redeuntibus.* 16 4

Ecclesia *est Corpus Christi* 17 4

Ecclesia *Cathedralis intelligitur appellatione Ecclesiæ matricis.* 18 4

Ecclesiæ *appellatione in materia odiosa non venit hospitale nisi sit religiosum.* 19 4

Ecclesiam vnusquisque fabricare potest, & in inchoatione fabricæ requiritur auctoritas Episcopi. 5 6
Ecclesiam ædificare semper conceditur licentia. 7 6
Ecclesiam ædificans domum orationis, et rẽ aptam ad salutem animæ ædificat. 8 6
Ecclesia, si fundata in solo alieno remanet libera, si laicus sciuit, et non contradicit. 1 6
Qui Ecclesiam construxit tenetur dominum conseruare indemnem. 2 6
Ecclesia sola debet dotari. 1 7
Ecclesia mendicantium, & monasterij habentis reditus non dotatur. 2 7
Ecclesia debet dotari de manso, non autem de agro. 3 7
Ecclesiæ dos debet esse libera. 4 7
Ecclesiasticus iudex potest cogere fundatores capellæ in Ecclesia dotare, & talis obligatio transit in hæredes 5 7
Ecclesia prohibet diuinationes. 12 453
Ecclesia postquam fuerit ædificata debet consecrari. 1 8
Ecclesia iam consecrata aliquando reconsecranda. 5 8
Ecclesia non consecrata habet priuilegium, vt consecrata. 7 9
Ecclesia debet esse sine macula. 1 9
Ecclesia non reconciliatur, nisi per effusionem sanguinis ex contentione uel iniuria, secus si ex alio euentu. 2 9
Ecclesiæ ornamenta, & uasa omnia, ad eius usum, consecrantur. 1 10
Ecclesiæ bona possunt alienari pro redemptione, nisi fuerint sub hac conditione donatæ, vel quando. 4 19
Ecclesiæ bona possunt dari in emphyteosim, nisi ex causa legitima 1 20
Ecclesiæ hanc immunitatem uiolans punitur pœna pecuniaria, quæ tamen hodie est sublata, vt ibi. 2 23
Ecclesiæ res solitæ in emphyteosim concessæ Prælatus concedere potest. 3 20
Ecclesiæ immunitas est concessa pro humana fragilitate, & ab ea excludun tur publici latrones, nocturni agrorum depopulatores, crassatores. 4 23
Ecclesia destructa absque spe reædificationis immunitate non gaudet, secus sub spe. 6 24
Ecclesiæ obseruantia, quod constructa, & nondum consecrata immunitate gaudet. 5. 23
Ecclesia non gaudet immunitate homicidij insidiosi. 8. 24
Idem in fure. 8. 24
Ecclesia gaudet immunitate pro furibus causaliter furantibus, sed talis consuetudo non seruatur ubi est magna copia furum. 10. 24
Ecclesia vni iniuriam faciens omnes Ecclesias iniuriasse uidetur. 12. 24
Ecclesia est tutum refugium reo insequuto per curiam, & qui uagauerit per loco prosana. 16 25
Ecclesiæ extractus indebitè restituitur. nu 4. 26
Ecclesiæ immunitas prodest nedum delinquentibus verum etiam ex carceribus auffugientibus, & iam condemnatis, & bannitis. 7. 26
Ecclesiam, si corruit, ille tenetur reparare, ad quem census Ecclesiæ peruenit. 1. 27

Ecclesia sola facit excommunicationem. 1 33
Ecclesia contra aliam Ecclesiam spatio quadriginta annorũ prescribit. 3. 38
Ecclesia allegans præscriptionem spatio quadraginta annorum currentẽ contra aliam Ecclesiam, si interruptio allegaretur contra aliam Ecclesiam ad eam probandam ab utraque parte recipiuntur testes, 4 38
Ecclesia Romana præscribit spatio centum annorum ex speciali priuilegio de iure ciuili, & canonico. 6 38
Ecclesiæ Romanæ ex præscriptione deducẽda sunt tẽporas schismatũ, et si esset quæstio immediatè contra Ecclesiam subiectam curiæ Rom. 7. 38
Ecclesia commissa vni sub eius nomine tota remanet adeo quod non est reddenda sub regimine incognitæ personæ. 2 42
Ecclesia non patitur detrimentum in spiritualibus, nec in alijs propter negligentiam Episcoporum. 9 45
Ecclesiæ vtilitas est quod modo superior, modo inferior supplere ualeant negligentiam. 17 45
Ecclesia indiget æconomo, cuius res Ecclesiæ gubernãdæ mãdãtur. 16. 45
Episcopus si nouerit peccatum occultum per confessionem ab ordinibus cõfitentem prohibere non põt. 9. 47
Episcopus, qui ordinauerit extra quatuor tempora in die, quo non debuerat, punitur canonica disciplina. 10. 47
Episcopus priuatur potestate conferendi ordines, quos illicitè ordinauit, et ordinatis interdicitur exequutio ordinum, donec à Papa gratiam consequatur. 11 47
Episcopus si ordinauerit puerum agentem decimum tertium annum in ludibrio ordinis, sine certo titulo, tenetur ei prouidere 12 47
Episcopus ob illicitam ordinationem suspenditur à collatione ordinum, & compellitur prouidere de beneficio competenti, tamen ille suspenditur ab ordine donec habeat legitimam ætatem. 13 48
Ecclesia parochialis regimine indiget ad animarum regimen admitti non potest, nisi saltẽ subdiaconus. 14. 52
Ecclesiarum custodia committitur personis idoneis scientia, et etate. 12. 51
Ecclesijs duabus quis gaudere non potest, sed vnam retinere, & alteram cedere compellitur, si subesset causa rationabilis, vt si esset connexa, vel sacerdotes proprij condecenter ali non possint. 13 51
Ecclesia de origine, vel nobilitate non curat. 10 63
Ecclesia non curat nobilitatem sanguinis, sed attendit nobilitatem conuersationis. 13 64
Ecclesia est habitaculum Dei. 22 64
Ecclesia infamatur recipiendo, seu promouẽdo aliquos, quorum iure actus non fuerint comprobati. 3 66
Ecclesia licorum bonorum rationẽ reddere contẽnentis ex quo facultatem Ecclesiæ iniustè retinet, infamis in vtroque casu à lege promulgatur. 10 66
Ecclesia est refugium delinquentium, non autem obligatorum ad ratiocinia. 11 66
Ecclesia non est tutum refugium pro omnibus delictis 12 66

Eccle-

ecclesia in eius gremiũ, si reciperet obligatos ad ratiocinia, daretur materia grauiter peccandi nu. 13. 67
ecclesia siue eius ministerium esset confusum si officia non fuissent ordinata nu. 13. 75
ecclesia à diuinis operationibus non deformanda nu. 15. 75
ecclesia indiget pluribus officijs, ideo plura confecta sunt, vt est officium ostiarijs, exorcistæ, Accoliti, spalmistæ, Lectoris, subdiaconi, diaconi, præsbiteri, Episcopi, Archidiaconi, Archipresbiteri, Primicerij. 8. 75
Ecclesiæ ministerio officia Ecclesiastica distribuuntur nu. 9. 75
ecclesiasticorum officiorum distributiones adinuentæ sunt, vt res Ecclesiasticæ gubernentur ordine nu. 10. 75
ecclesia ad imitationem Christi, vt eius sponsa, officia distribuit, qui & ipse dedit claues Petro nu. 11. 75
ecclesia si per se non potest, debet brachium seculare inuocare nu. 10. 87
Ecclesiæ ius non auffertur nu. 11. 87
ecclesia si deffendit reos, an clericus possit aduocare pro parte Rei numer. 23. 112
ecclesia supplet pro Reis, ne patiantur pœnam mortis, vel membri abscissionem nu 24. 112
ecclesia est semper minor, ideo semper illæsa remanere debet nu. 4. 131
ecclesiæ subuenitur per restitutionem generalem nu. 5. 131
ecclesia ex contractu ad modicum tempus læsa petit restitutionem numer. 6. 131
ecclesia aduersus quemlibet cõtractum potest petere restitutionem numer. 8. 131
Ecclesia in fauorabilibus æquiparatur non solum minoribus, sed etiam Reipublicæ nu. 15. 132
ecclesia restituitur contra sententiam Papæ nu. 1. 134
Ecclesia Romana sola gaudet in præscriptione spatio centum annorum nu. 12. 165
ecclesia si constiterit decepta, ex quo indebitè matrimonium fuerit separatum per iudicium insimul permanere faciat nu. 3. 166
ecclesia neminem cogit continere sed in ordine, quam dat potest imponere legem nu. 12. 196
ecclesia tenere debet, vt sacerdotes, & leuitæ cum vxoribus suis non miscantur nu. 13. 196
ecclesia si recipit aliquod lucrũ potest dici contractus initus gratia vtriusque merito Ecclesia obligari debet nu. 9. 215
ecclesia si permitteret iudices seculares habere potestatem in clericos priuaretur libertate Ecclesiastica 8. 227
ecclesia non debet esse speculum deforme, & præstare filijs suis materiam delinquendi nu. 6. 263
ecclesia non potest errare, cum sit alumna Spiritus Sancti, qui non permittit vt homines occupent aliẽa 7. 263
ecclesia an teneatur de occupatione facta à sua familia nu. 8. 263
ecclesia tenetur de violentia facta à sua familia nu. 9. 263
ecclesia amplectitur pœnitentes suorum peccatorum nu. 5. 268
ecclesia vbi extat aliquis gradus consanguinitatis solet dispensare vt æuitentur

tentur scandalæ numer. 10. 292
excommunicatio siue iusta, siue iniusta est timenda nu. 5. 311
excommunicatio respicit salutem animæ, quæ cunctis rebus de mundo est anteponenda nu. 6. 311
ecclesiasticæ res immobiles possunt vendi pro obseruantia contractus, ex sola vtilitate nu. 5. 314
ecclesia et hospitale tenentur alere pauperes in quantũ facere possunt; ideo tot sunt recipiendi in hospitale, quot uiuere possint de reditibus numer. 14. 315
Ecclesiæ res possunt pignorari pro ædificatione templi nu. 15. 315
ecclesia habet canonicam portionem, quod relinquitur Ecclesiæ numer. 2. 335
ecclesia si sit in medio limitis fluminis exsiccati per longitudinem, vel per latitudinem fit diuisio per iudicem arbitrio boni viri nu. 8. 340
ecclesia diuiditur in duas partes, si alias Episcopi non potuerint conuenire, & si fieri duæ non possent, communis erit inter eos, nec vnus contra alium præscriberet, sed alternis disponat vnusquisque eorum, secus si Ecclesia haberet caput positum in parte vnius nu. 8. 340
ecclesia est clypeum miserabilium personarum nu. 2. 360
ecclesia de dote sua non tenetur soluere tributum nu. 5. 361
ecclesia an teneatur vltra uires hæreditarias, si non confecit inuentarium nu. 4. 363
ecclesia reconciliatur per effusionem sanguinis, & per effusionem seminis numer. 8. 366
Item si excommunicatus in ea sepeliatur
Item si not oriè fuerit ab excommunicato consacrata
ecclesia cuius expensis reconcilianda num. 9. 366
ecclesia reconcilianda expensis Episcopi, vel expensis violatoris, si sciuit, Episcopus si consecrauit Ecclesiam potest cogi de reditibus suę Ecclesię, vel patrimonij sui illam dotare nu. 10. 367
episcopi cura est, vt filijs natis ex adulterio, ex facultate genitorum submi nistrentur alimenta necessaria nu. 5. 387
ecclesia adulteros punit hac pæna, vt p:nni, siue uestimenta antè, & retro abscindantur, etiam si sit mulier crinibus incisis pro maiori ignominia nu. 7. 387
ecclesia irrogat publicam ignominiam diuinatoribus nu. 9. 387
ecclesiæ status decoloratur per simoniam nu 11. 408
ecclesiæ res sunt Papæ nu. 16. 409
emens beneficium à Papa, vel ordinem non incurrit pænam nu. 17. 409
ecclesia si esset substituta non excluderetur existentibus filijs naturalibus etiam ligitimatis ab Imperatore num. 2. 414
ecclesia non iudicat de occultis, & nulli gremium claudit nisi in hæresia relapsis nu. 16. 424
Pœnitentia admittitur post condemnationem
Ecclesia habet iurisdictionem in infideles peccantes contra naturam, quod

cognoſcere poteſt tam ſecularis, quam Eccleſiaſticus nu.14. 436
eccleſiã offendens non eſt dignus, vt eius beneficio iuuetur nu. 11. 470
eccleſiæ miniſtros offendens ipſam Eccleſiam offendit nu.13. 470
eccleſiæ res poßunt vendi pro alendis pauperibus nu.13. 315
eccleſia veluti caput clericorum ſuccedit ipſis clericis nu 3. 331
eccleſia nõ tenetur expendere pro præsbitero, cum ſit eius mater, niſi in ſubſidium, quod non haberet aliã bona nu.10. 314
Idem ſi præsbiter detineretur in carceribus de mandato iudicis, & non haberet, vnde ſolueret condemnationem, & idẽ ſi de eius morte timetur
electio in caſu admiſſo, ſi concurrit de gremio, & de alienigena electio de gremio prevalet nu.17. 73
electioni de ſe factæ ad laicorum terorem, niſi ſit cum iuramento regiminis ad quod fuerat electus præſici poterit nu.1. 128
eligentes non dicuntur vnanimiter concordes, quando vnus ab eorum ſententia diſcrepat. Idem eſt ſi diceretur concorditer factum, tunc requiritur, vt nemo diſcrepat nu.4. 128
elementum aquę eſt ſubſtantia baptiſmi nu.14. 374
elemoſina non datur, vt reddatur in terris, ſed in cælo nu.4. 202
elemoſina de pedagio illicito reſtitutioni ſubiecto non eſt facienda numer. 7. 361
elemoſinam indigentibus eccleſia facere tenetur nu.7. 364
emphyteotica conceſſio eſt ſpecies alienationis nu.2. 20
emphyteoſis conceſſio debet eodem modo, quo ſolita eſt, et quando vitietur & quando corruat ut ibi nu.4. 20
emphyteoſis conceſſio, vſque ad tertiam generationem, ſi facta eſt, ad quartam generationem ſubſtinetur in tertia, in reliquo uitiatur nume. 5. 21
Emphyteoſis conceſſio datur primæ perſonæ cum duobus hæredibus, & vltra nu.2. 21
emphyteoſis conceſſio an poſſit concedi pro hæredibus extraneis nu.8. 22
emphyteoſis conceſſio poteſt dari, vt tranſeat ad extraneos, ſecus ſi ſimpliciter fuit facta conceſſio, ut ibi num.9. 22
emphyteota ſi cæpit uagari per mundum priuatur Emphyteoſi numer. 13. 207
emphyteota melioramenta vendere poteſt præuia denuntiatione Domino plus offerenti clapſis duobus menſibus nu.7. 324
emancipatio facta ab hæretico eſt ipſo iure nulla nu.27. 425
epiſcopo cupienti cedere allegantiſenectutem, & inſufficientiam, licentia denegatur à Papa nu 1. 42
epiſcopus requiſitus ad benedicendum Abbates remotos à Monaſterijs, vel in locum mortuorum ſubſtitutos ſtatutum fuit, quod liceat ipſis Abbatibus Monachos benedicere, & alia exercere nu.1. 44
epiſcopi in ſua eccleſia æconõmũ ordinare, & è conuerſo idem obſeruandum in Monaſterijs nu.15. 45
Epiſcopus ſi plures ordines Sacros conferret

ferret in vna die è potestate ordinã di suspenderetur. 17 48
Episcopus alienum clericum ordinare non potest, nisi cum licentia superioris, de cuius diocæsi est ille, qui vult ordinari. 18 48
Episcopus Italiæ non potest ordinare clericum Vltramuntanum, nisi de licentia Papæ, vel Episcopi vnde est oriundus vel in eius diocæsi ubi est beneficiatus, & per patẽtes litteras continentes causam, quare ipsum nolit, vel non possit ordinare 24 48
Episcopus officialibus licentiã ordinãdi dare non potest. 20 48
Episcopus non potest subtrahere consueta stipendia clerici ægrotantis. 5. 51
Episcopus concedens pueris Ecclesiã in Archidiaconatu infra decennium cõstitutis, ex iussu Papæ, corrigitur Ab archiepiscopo. 11 51
Episcopi in eorum consecratione Chrismate liniuntur in capite, & manibus, & si fuerit prætermissum, supplendum est per tres Episcopos. 1. 56
Episcopus quare de Oleo, & Chrismate vngitur. 3 56
Episcopus in capite linitur, Princeps in humero, quilibet fidelis in scapulis, & pectore, Oleo Sancto ante Baptismum, & post Chrismate in vertice, & in fronte. 5 26
Episcopus vnus totam benedictionem perficit. 16 57
Episcopi est electio de digno, scientia, moribus, quod sit de legitimo matrimonio natus. 4 60
Episcopus promouens ad clericatum debitorem alicuius, si non sufficiunt eius bona tenetur. 5 66
Episcoporum litteræ testimoniales sufficiunt, vt clerici peregrini ordinentur. 14 73
Episcopi in suis diocæsibus liberã potestatem habent adulteria, & scelera inquirere, vlcisci, & iudicare iuxta canonum decreta. 1 86
Episcopi curare debent scelera vtriusque fori. 5 87
Episcopi dicũtur ab Epi, quod est supra & scopus, vel scopem, quod est intendere, quasi supræintendes, quia habent curam super intendendo super omnes laicos, & clericos sibi commissos. 7 87
Exceptio iniusta non est admittenda. 19 88
Episcopi supplent negligentiam Prelatorum. 4 89
Episcopalis auctoritas est superflua cum Abbatibus fuerit data potestas & Auctoritas coerendi, et corrigendi Monachos. 11 89
Episcopus ab excommunicatione iuris soluit, nisi absolutio Pontifici fuerit reseruata. 7 92
Episcopi in sua Diocæsi possunt facere constitutionem, siue decretum iustum. 15 92
Episcopi de maioribus negotijs non possunt statuere. 18 92
Episcopi latini celebrant consacrationes in aliorum Episcopatibus Decimas in eorum præiudicium percipiebant: laici Græci vxores diminuebant, et alias illis viuentibus accipiebant. 5 107
Episcopus alienans possessiones Ecclesiæ

sic laicis modico consensu non potest nu. 2. 131
Episcopus non potest facere conditionem deteriorem Ecclesiæ.nu.3.131
Episcopi iurant fidelitatem Romanæ Ecclesiæ. nu.2. 152
Episcopo non licet compellere clericũ ad iurandum nisi dispensatio rerum Ecclesiaſ.commissa fuerit.n.16.154
Episcopus an careat suspitione tenens in domo matrem, vel aliam non suspectam. nu.17. 192
episcopo sine licentia Papæ transire ad alium Episcopatum non licet sub pæna priuationis. nu: 1. 198
Episcopus nullus reperitur transire de maiori ciuitate ad minorem, & ita detegitur manifesta ambitio.2.198
Episcopus est adeo matrimonialiter, obligatus, vt etiam causa religionis Episcopatũ deserere non põt.3.198
Episcopus potest interpretari iuramentum.nu. 12. 230
Episcopus ad tempus assignare potest alicui melioramenta Ecclesiæ pro seruitijs præstitis. nu .4. 323
Episcopi,et Abbates,aut digni presbyteri sunt sepelliendi intra Ecclesiam, & nullus autẽ mortuus põt.10.336
Episcopus præter correctione nõ potest aliquod grauamen imponere monasterijs. nu. 3. 357
Episcopi possunt facere Ecclesias censuales, imponendo nouum censum Ecclesiæ. nu. 11. 361
Episcopi auctoritas vbi interuenit non præsumitur collusio.nu.12. 361
Episcopus bona Ecclesiç sine causa alienare non valet. nu. 13. 361
Episcopus pro ordine ab eo conferendo vel ministri, vel notarij nihil temporale exigere debent.nu 1. 408
Episcopus in duobus casibus dat iurisdictionem ordinariam quando constituit officialem generalem in perpetuum,vel quando confirmat,vel instituit prælatum.nu. 9. 413
Episcopus quando accipit pecuniam ab officiali,tunc videtur vendere iurisdictionem,quod est in grauamen subditorum.nu 8. 413
Episcopi nõ dispẽsant cõtra ius,nisi ex præsse,vel tacite permittat.9.417
Episcopus venator tribus mẽsibus,præsbyter duobus Diaconus ab omni officio suspendatur.nu.3. 457
Euentus frustra expectatur, cuius nullus inducerctur effectus.nu.9. 398
Excommunicatus non gaudet immunitate.nu.15. 24
Excommunicatio est quædam pœna respiciens salutem animarum, & infamiam parens corpori.nu.2. 33
Excommunicatio duplex est,maior,& minor,& quid pareat.nu.3. 33
Excommunicatio minor fit ex duplici capite per preceptum à iure.vel per sententiam ab homine .nu.5. 33
Excommunicare potest ille,qui ius condendi habet,vt Pontifex Maximus nu.6. 33
Excommunicare possunt omnes Prælati.nu.7. 33
Excommunicare nõ possunt sacerdotes parochiales,nisi esset cõsuetudo quę etiam tribuit iurisdictionẽ.nu.8.33
Excommunicationis maioris casus sunt multi,Hæreticus iam dãnatus,excõmunicatus hæreticorum receptatores.nu.9. 33

Excommunicatio alia, in qua quis incurrit tribus modis vt ibi. 10 33
Excommunicatus, qui se gerit pro Papa, si non fuerit à duabus partibus Cardinalium electus. 11 34
Excommunicatus est Cardinalis, qui, positus in conclaui pro Papa faciendo, mittit litteras, vel nuncium aliis Cardinalibus. 12 34
Excommunicati sunt officiales, qui pendente electione, non seruant constitutiones. 13 34
Excommunicatus est magister, vel scholaris, qui tractat cum aliquo, sine de conducendo hospitio irrequisito inquilino nisi tempus conductionis fuerit elapsum. 14 34
Excommunicantur Monachi, Canonici regulares, Archidiaconi, Decani, Præpositi, & Plebani audientes leges, vel physicam. 15 34
Excõmunicantur religiosi, si tacitè, uel expræsse dimittunt habitum temerariè. 17 84
Excommunicatur ille, qui facit seruare statuta contra Ecclesiasticam libertatem. 19 34
Excommunicantur spoliãtes negotiatores, et res eorũ naufragatas. 20. 34
Excommunicantur vsurpãtes bona, et iura Ecclesiarum uocantia. 21. 34
Excommunicantur electores, & electi ad regionem vrbis. 22 34
Excommunicantur impedientes uisitationem monalium, fiendas per suos superiores. 23 34
Excommunicãtur procuratores instantes absolutionem ab ecclesiastica censura per vim. 24 34
Excommunicãtur fingentes fraudulenter casum per quem iudex ad aliquã mulierem mittat pro testimonio, uel vadat. 25 35
excommunicantur illi qui compellunt prelatos, seu capitula ad submittẽdũ laicis, uel alienandum bona immobilia ecclesiarum, seu circa. 26 35
Excommunicantur impedientes litigare in foro ecclesiastico in causis, quæ de iure, aut de consuetudine ibi expediuntur. 27 35
Excommunicati sunt domini, qui probibent subditis suis, ne clericis vendant. 28 35
excommunicantur qui faciunt aliquem occidere per assassinos. 29 35
excommunicantur qui concedunt represalias contra clericos. 30 35
excommunicantur qui tempore interdicto sepeliunt in cæmeterijs. 31 35
excommunicantur Monachi, Canonici regulares, qui non habentes administrationem in curias Principum, vt damnificent monasteria, & prælatum. 33 35
excommunicantur religiosi qui debitas decimas ecclesiis sibi usurpãt 32. 35
excommunicantur Monachi tenẽtes arma in monasterio sine licentia Abbatis. 34 35
excõmunicãtur cõtrahẽtes scienter matrimoniũ in gradibus phibit. 35. 35
excõicãtur prædicatores q suadẽt homines ad nõ soluendas decimas. 36. 35
excommunicantur facientes libellos famosos in infamiam. 37 35
excõmunicãtur clericorum percussores falsarij, incẽdiarij, et similes. 38. 35
excommunicationem oẽm maiorẽ, sine minorẽ episcop. absoluere põt. 1. 36

excom.

excommunicatos Prælati sibi subditos absoluere possunt, nisi conditor canonis sibi reseruauerit. 2 36
excommunicatos capitulum absoluere potest, seu illi, ad quē episcopalis iurisdictio uacante sede, incumbit. 3 36
excommunicationem minorē sacerdos absoluere potest, & à maiori in casu necessitatis, cum ei sit commissio iurisdictio. 4 36
excommunicatus est, qui contra decretum episcopi venit. 2 91
excōmunicationes sunt infinitæ, duæ tamē sunt species, per canonistas præcipuè sunt in usu scilicet maior, & minor. 3 91
excommunicatio est extra communionem ecclesiæ separatio, vel censura Ecclesiastica. 4 91
Excommunicatio, quæ maior est, dicitur Anathema, et excludit ab ingressu Ecclesiæ. 5 92
excommunicatio minor, quæ tantumsē parat à sacramentis est duplex, per præceptum, & a iure, uel per sententiam ab homine. 6 92
excommunicatus, qui est in uniuerso orbe habetur pro excommun. 18. 99
Excommunicati, & periuri non repelluntur a defendendo, nec admittitur ad probandum, quod probatum non reuelat. 4 156
Excommunicatus non potest esse procurator, nec officium arbitrorum assumere. 15 222
Excommunicatio facta propter impedimentum non valet, nec excommunicatus tenetur ad expensas. 9 312
Excommunicatio iniusta potest ligare, sed absoluitur clericus probato impedimento. 11 312
Excommunicationis effectus est triplex. 21 419
Peccatum separat a Deo, & non separatur à Deo nisi qui velit.
Separat à communione fidelium.
Retinet extra communionem donec fuerit absolutus.
excommunicatio prolata à lege absque alia solemnitate sortitur effectum, quod contrafacientes puniuntur ipso facto excommunicati. 4 432
Excommunicatus non est, qui ioco, vel causa disciplinę clericum percutit secus ex odio. 2 469
Excommunicatus non est magister qui percutit clericū causa disciplinæ uio lēta manū iniectio nō notat. 4. 469
Secus ex odio.
Excommunicatur qui percutit clericū, & absolutionem à Papa habeat, & ita incidit in duas pœnas. 7 469
Excommunicationem incurrere non solum sufficit factum, sed animus iniuriandi. 9 469
Excommunicationem non incurrit familia potestati capiens clericum de nocte. 18 471
excipiens non petit, sed repellit petentem. 20 39
exceptio mandati potest opponi ante vel post sententiam ad annullādum iudicium. 8 114
exceptio excommunicationis, uel periurij pro defensione ecclesiæ pōt quis opponere. 1 156
exceptio declaratoria debet esse prima quę opponitur ante alias exceptiones eorum ecclesiastico, si res est spiritualis. 5 156

exceptiones, quæ opponi poßunt ſunt malæ nu.6. 157
exceptio campenſationis non admittitur quãdo petitũ nõ eſt liquidum ex cauſa depoſiti, & rapinæ n.8. 214
exceptiones factæ ad malitiam ad impediendum, & differendum proceſſum, qui facit punitur nu.2. 270
exceptio peremptoria poteſt probari etiam poſtquam actor fundauit intentionem ſuam nu.5. 270
electio per ſortem fieri nõ debet 1.452
electiones compromiſſorum per ſortes aſſumi non debent nu.2. 452
electionẽ p ſortẽ Papa reꝓbat.3. 452
electio ſortis cadere poteſt ſuper indignum. 1. 452
exceßus Papę de quo Eccle.poſſit ſcãdelizari accuſari põt in cõcilio.9. 230
exigere pro chriſmate, nec pro extrema unctione aliquid non licet 27 410
Oblata licitè recipiuntur, quia. oblatio nullam ingerie culpæ maculam
expenſum bonam fide dum res fuerit meliorata repeti poteſt nu.23. 133
extractus ab Eccleſia Iudicis audatia, auctoritate iudicis ſuperioris Eccleſiæ reſtituitur nu.17. 25
extraneus dr̃ q nõ eſt deliberis.6. 332
Eucariſtia non datur paruulis, ſed ętas requiritur in maſculo 14, *& in fœmina.* 12. *annorum nu.6.* 477
eucariſtia infideli, demoniacis, & amẽtibus denegatur nu.7. 477
eucariſtia nõ datur alicui, qui poſt mediam noctem aliquid comeſtibile, vel potabile aſſumpſit, excepto caſu infirmitatis nu.8. 477
*eucariſtia, & S. Chriſma debẽt ſub clave cuſtodiri, ne temeraria manus valeat illa accipere ob nefariã n.*1.36

F

Factum à maiori parte collegij aliquibus contradicẽtibus poteſt dici vnanimiter factum nu.2. 128
Falſitas non debet prævalere veritati num.6. 295
*Falſitas eſt in teſte propriè, qui veritatem dicere tenetur nu.*10. 295
*Falſitas in litteris Apoſto. cognoſci põt per ſeptẽ ſpecies falſitatis n.*1.445
Falſitas inter præcepta Dei numeratur nu.3. 445
Falſitas offendit Deum, Iudicem, & Partem nu.4. 445
Falſitas committitur circa teſtes, circa ſcripturas, & circa inſtrumenta, ac circa monetam nu.5. 445
Falſus non ſolum dicitur qui mendaciũ dicit, verum etiam qui veritatem occultat nu.6. 445
Falſi crimen eſt publicũ, ideo quilibet de populo poteſt accuſare n. 7.445
Falſitas eſt ne dũ odioſa, verum etiam damnoſa nu.8. 445
Falſarũ litterarũ auctoritate ſententia lata nõ mãdatur executioni 9. 445
*Falſi crimen committit aperiens, & diſigilans litteras alienas nu.*11.446
*Falſi pæna ſecundũ ſtatuta eſt; ſed ubi non adſunt, imponitur pæna conſueta, quaſi iudicis arbitrio relinquatur nu.*12. 446
*Falſum committit, qui in teſtamento ſibi legattum adſcribit nu.*13. 446
*Falſificãtis litteras Papæ, vel Regum pæna, ſi clericus degradatur, & tradit ur curiæ ſeculari nu.*14. 446
Falſificantes ſal, frumentum, vinum, & ſimilia, vt faciunt aromatarij extraor-

traordinari è puniuntur nu.15 446
Falsi agi potest vsque ad centum annos nu.16. 446
Falsum committens, si alicui non præiudicat non ordinaria, sed extraordinaria punitur nu.17. 446
Falsi testis dicto qui vtitur non excusatur nu.18. 446
Falso instrumento qui vtitur non excusatur nu.19. 446
Falsum committit qui partum supponit nu.20. 446
Falsum committunt Impositores, qui pœna stellionatus puniũtur 21.446
fama probat iustã causã credẽdi 15.38
Fama si erat, quod eis ita fiebat per priuilegium summi Pontificis, & quod propter bellum fuit deperditum, currit præscriptio nu.16. 38
Fama aliquando procedit ex auctore incerto, & falaci nu.10. 385
Familiaritas malorũ vitãda est 5.417
Fauori suo vnusquisque renuntiare potest nu.2. 231
Fœmina propter adulterium in Monasterium detruditur, si maritus eam nolit nu.10. 117
fœminæ prohibentur accedere ad altare, & præsbitero ministrare 3.190
fœminæ non possunt tangere sacras res & ibi ratio adest nu.5. 190
fœminæ remotæ sunt ab officijs ciuilibus nu.6. 190
fœuda ratione Imperatori competit iurisdictio etiam in clericos, et secus si clericus habet temporalia nõ in fœudum, quia sequitur personam, & forum ipsius clerici nu.13. 95
fidei omnis præstatio est iuramentũ, et euenire potest, quod magis peccaret veniens contra fidem, quam contra iuramentum nu.8. 129
fides præstita, & iuramentum æquiparatur nu.11. 129
fides bona, vel mala in præscriptione quomodo probatur nu.11. 164
fidem tantũ habẽs vt montes trãsferat, caritatẽ nõ habẽs, nihil ꝓdest 6.379
fideiussio facta à persona religiosa collegiata, quod etiã seruatur in mutuo, non habet locum vltra summam communi prouidẽtia cõstitutã. Ecclesia vltra non tenetur, et recipiens punitur nu.9. 318
fideiussor simpliciter datus ex prorogatione termini non liberatur.13.319
Secus in fideiussore dato ad tempus
fideiussor petere potest se eximi ab obligatione per principalẽ, quando principalis incipit dilapidare, vel si diu stetit in obligatione nu.18. 319
Nisi fideiussor sit de æuictione
fideiussor potest petere vt liberetur si ad tempus, si est iturus ex causa vtili, vel necessaria, vel si superuenit inimicitia inter eos, si fideiussit sine mandato
fideiussor si obligatus est ex guarẽtigia.
Itẽ si obligatus est ex rescripto mercatoris habente executionem paratam ex forma statuti
Itẽ quando est obligatus sub cõdictione
Item quando est fideiussor contractus non iudicij de iudicio sisti, et iudicato soluendo
Item quando promisit pro tutore, qui ei promisit de indemnitate
Item quando fideiussit pro me, vt fideiubam pro ipso nu.19. 320
fidelib° prohibitũ ad infideles portare victualia,

uictualia, arma, ferrum, & lignami na cum istis præstatur auxilium ad delinquendum nu. 18. 418
fideles portantes arma, ferrum, & alia prohibita ad infideles triplici pœna puniuntur nu. 18. 418
Primo sunt excommunicati. Secundo priuantur omnibus suis bonis. Tertio efficiuntur serui capientium, & capite puniuntur cum confiscatione bonorum.
filij Præsbiterorum, & alij illegitimi sunt inhabiles ad sacros ordines, nisi fiant Monachi, aut in congregatione canonica viuant nu. 1. 60
filij præsbiterorum prælationem nullatenus habebant in minoribus ordinibus, & beneficio sine cura nu. 2. 60
filius sacerdotis non potest administrare in eadem Ecclesia paterna, etiam si impetrauerit à Papa, quia litteræ censentur subreptitiæ nu. 12. 61
filius sacerdotis ministrare potest mediate, non autem immediate numer. 15. 61
filius sacerdotis ordinatus ad sacros ordines agere potest, vt beneficium cõferatur nu. 16. 61
filius sacerdotis si potest retinere beneficium gratiosè concessum, potest tamen illud per viam iustitiæ retinere num. 18. 61
filia, quæ contraxit matrimonium inuito patre an possit eum cogere ad eã dotandam nu. 8. 120
filius habens vnde se alat commodè, cessat actio compellendi patrem nu. 11. 121
filia si absque dote nuberet, maritus eam alere honorifice tenetur num. 12. 121
filia non excluditur à bonis paternis, saltem legitimam habeat. 13. 121
filij Dei omnes sumus in Ecclesia, nec seruus distinguitur à libero numer. 13. 188
filius sacerdotis etiam legitimus non potest habere beneficium paternum num. 9. 203
filius si habet artem, & industriam ex qua viuere potest, tunc pater non decernit alimenta nu. 9. 314
filius in spiritualibus non est sub potestate patris, secus in temporalibus, ideo, quod prouenit ex beneficio spirituali potest dici peculium castrense, vel quasi nu. 28. 326
filius est magis astrictus patri, quam Auo nu. 19. 349
filius naturalis est obligatus obedire Patri, & Matri nu. 23. 349
filius de solo semine patris est, nõ currit semen maternum, mater non præstat nisi formam nu. 25. 350
filius sequitur conditionem patris, non autem matris nu. 26. 350
filius est suppositus matri in educatione per quadriennium & quandoque accipit tutelam pro filio, mortuo marito nu. 27. 350
filius familias an teneatur ad votum, postquam fuerit liberatus à patria potestate, si votum erat tale, quod non poterat sine consensu patris exiqui num. 11. 352
filius debita patris soluere tenetur, ita prælatus sui prædecessors pro Ecclesiæ necessitate contracta numer. 3. 363
filij spurij siue nati ex damnato coitu de

bet

betali à parentibus num.16. 389
filijs spurijs parentes ratione alimento rum legare possunt, vel relinquere dotes filiabus, cum dos succedat loco alimentorum nu.17. 389
filij spurij non succedunt parentibus, licet eis decernantur alimenta de iure canonico nu.18. 389
filij sacerdotũ non succedunt, nec succedere possũt patri, nec matri.19.389
filij in concubinatu nati non succedunt clerico in illis duabus vncijs.1.484
filii naturales quia non sunt nati ex coitu tam damnabili, succedunt matri, cum legitimis filiis, nisi mater sit Illustris nu.20. 389
filii naturales non succedunt patri, nec coniunctis per lineam paternam, quia non sunt agnati nu.21. 389
filii nati ex concubina in domo retenta; eum qua poterat esse matrimonium succedunt patri ab intestato in duabus vncijs hæreditatis non extantibus filiis legitimis nec coniuge num. 22. 389
filii nõ sẽper nutriũtur in domo.4. 401
filiatio quomodo probetur, & cui incumbat onus probandi, an quis possit probare se filium nu.5. 401
filiatio respectu matris probatur per obstetrices, quæ uiderunt filium de ventre matris nu.8. 401
filiatio probatur si est natus ex vxore, vel concubina, quam in domo retineo, ex quibus ius præsumit me esse patrem nu.11. 402
filiationum probandi onus ei incumbit qui dicit nu.15. 403
filius regis primogenitus fatuus, quia assertione matris Regnum cessit credens esse filium ex dicto matris alterius militis nu.18. 403
filius præsumitur esse patris, etiam si mater viueret in prostibulo numer. 18. 463
Sacerdoti non standum reuelanti ex confessione mulieris, talem non esse filium, de licentia mulieris
fines prædiorum Ecclesiasticorum spatio quadraginta annorum præscribunt nu.5. 38
forma denunciandi crimen alterius num.2. 305
forma substantialis est seruanda num. 3. 373
fornicatio extra matrimonium est peccatum mortale nu.6. 61
fornicationis pœna in laico de iure canonico est arbitraria, in clerico est suspensio nu.24. 394
fratres Sancti Francisci de tertio ordine, vel Iesuitæ, vel mulieres mantellatæ, non dicuntur propriè regulares, cum non comprehendantur in dispositione odiosa facta contra regulares nu.6. 348
secus in dispositione fauorabili, quia largo modo videntur sub regula ratione promissionis
franciscus Maria Dux Vrbini noluit furem ad furcas condemnatus meretricem ducere, asserens sobolem furum non esse permittendam numer. 15. 464
fructuum appellatione veniunt fructus industriales, vt frumentum, vinum, oleum, Naturales, vt poma, ficus, et consimiles nu.2. 265
fructus naturales, nec industriales bonefidei possessor non facit suos, sed reddere

reddere tenetur. 3 265
Secus si habeat titulum, quia faciat suos.
Fructuum quantitas an debeat exprimi in libello. 13 266
Fructus si extant petuntur, si non extant æstimatio. 15 267
Fructuum mentio percipiendorum si fit, an sit intelligendum de fructibus percipiendis, an de his, qui poterant percipi. 8 266
Fructus qualiter peti debeant, & an fructus, an æstimatio. 9 266
Fructus dilapidare dicitur qui eos conuertit in vsum suum. 13 282
Fructus qui non possint seruari.
Fructus dicuntur depopulari quando in eis aliter versatur quam solet prudens pater familias. 14 282
Fructus Sanctissimi Sacramenti iubebi. 5 476
Fugiens ex carceribus habetur pro confesso. 3 176
fugiens ex carceribus ad superiorem est securus. 5 179
fundus, emptus cum pecunia prouenta ex reditibus Ecclesiæ, efficitur Ecclesiæ. 1 14
fundus emptus de pecunia ex furto, & rapina, si cum ea est acquisitus, est Ecclesiæ. 2 14
futura sunt præcauenda. 7 63
fur dicitur qui depositum restituendum denegat, verum, & ille, qui utitur deposito contra volontatem deponentis. 4 213
fures ex consuetudine regiæ puniebantur à iudice laico, quam consuetudinem Papa damnat. 2 226
furans propter neeessitatem famis, nuditatisque cibaria, vestem, uel pecus non incurrit peccatum. 8 439
Si necessitas non est multum vrgens nō incurrit in magnam pœnam, sed leuem.
furans ex necessitate tenetur restituere cum possit. 9 439
fur occultus potest promoueri ad sacros ordines post pœnitentiam rei furatæ & restitutionem siue dispensatione. 10 439
Secus si esset fur manifestus.
furtum committitur ne dum inuito domino; verum capiendo rem minus caute dimissam. 11 439
Qui vult euitare furtum debet facere præconizari, vt si quis prætendit compareat, vt quia reperit pœcuniam.
fraus probatur ex coniecturis ex actuum celeritate, & liberalitate, & ibi in pluribus uidebis. 4. 472

G

Gabellam an possit clericus fraudare, ne dum clericus, fraudare, sed etiam omnes extranei licitè defraudant, seu non soluunt, ex quo est legitimè impositum nu. 10. 361
Gesta per metum iurata dant remedium recissoriuum. nu. 3. 126
Græci clerici sine peccato retinet vxores. nu. 5. 195
Græci latinis Episcopis obedientiam denegebant. nu. 4. 107

hæreditas delata Ecclesiæ intelligitur delata in quantum non est onerosa nume.5. 364
hereticus est, qui credit Papam non habere potestatem condendi. 12.154
hæretici dant operam diuersimodè sacris scripturis illas intelligendo, & interpretans nõ secundum spiritum sed secundum carnem nu. 10. 196
hæreticus perseuerans eternaliter damnatur, quia baptismus, elemosina, matrimonium, & aliud quodcumque bonum non prodest nu.1. 422
hæreticus, & scismaticus cum diabolo, & Angelis eius æterni ignis incendio punietur nu.2. 422
hæretico non proficit mors susceptа nomine Christi nu.3. 422
hæreticus est extra gremium Ecclesiæ, si autem finem vitæ, non fuerit incomparatus, nullum bonum prosit. nu.4. 422
hæreticus dicitur qui malè sentit de articulis fidei, & si malem sentit de Sacramentis Ecclesiæ nu.6. 422
hæreticus dicitur qui habet peruersum dogma
hæreticus & qui dicit fornicationẽ non esse peccatum, & pariter periurium num.7. 422
hæreticus ad hoc vt quis dicatur oportet, quod sit baptizatus nu.8. 423
hæreticus non peccat dummodo errorem suum non defendat, et subponat opinionem Ecclesiæ nu.9. 423
hæretici pœna est ignis, si nolit redire ad fidem num.10. 423
hæreticus si se pœniteat, & paratus sit redire ad fidem euitat pœnas de iure hæreticis impositas, est tamẽ ad perpetuos carceres condemnandus nu. 11. 423
hæc pœna carceris commutatur in aliã pœnam per Inquisitorem
hæreticus si esset relapsus est omnino igne cremandus, etiam si valet pœnitere nu.12. 423
hæreticus paratus abiurare euitat pœnam mortis & confiscationem bonorum nu.13. 423
hæresis crimen est tanti momẽti, quod potest inquiri post mortem defuncti nu.14. 423
hæreticus occultus, si deuiat à fide corde, non autem verbo, non est excõmunicatus nu.15. 423
hæreticis, & infidelibus non creditur in præiudicium aliorum nu.17. 424
hæreticus non potest institui hæres, etiam si conuictus, & si à religioso fuisset institutus excommunicatur etiam post mortem nu.19. 424
hæretico fratri magis subueniendum, quam extraneo catholico. 20.424
hæreticus clericus degradatur, & duplex est degradatio actualis & verbalis nu.21. 424
hæresis cognitio incumbit Ecclesiastico iudex secularis contra laicum cognoscere non potest nu.23. 424
hæresis executio relinquitur iudici seculari nu.24. 424
Ab hõi pacto ex debito sunt absoluti hæretici debitores non tenentur ei soluere nu.25. 425
hæreticorũ filij eximũtur à patria potestate et efficiuntur sui iuris. 26.425
hæreticorum libris non datur fides nu. 28. 425
hæreticus fuit Iudas nu.29. 425

Hæresis dubia remittuntur cognoscenda ad solum Papam, sed secus quando sunt clara Episcopo. nu. 30. 425
Hyerophilatus est nomen græcum, quod latinem interpetratur sacer custos. nu. 15. 82
Homo magnum miraculum est. nu. 5. 2
Homines decem reguunt vniuersitatẽ, ubi sunt tanquam bona propria, nec possunt petere restitutionem cũ ignorantiam nõ prætendunt. nu. 20. 132
Homines sunt in conuiuijs audaces, loquaces, & maledicentes. n. 21. 197
Homines incumbentes splendidis, & pinguioribus refectionibus non possunt orare, nec vigilare. nu. 22. 197
Homini quod prodest si totum uniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur. num. 40. 329
Homo limus, & fumus est. nu. 21. 394
Hominem qui furatur, et vendiderit cõuictus morte moriatur. nu. 1. 438
Homicidia excusãtur pro defensione eorũ qui sũt in sãguine cõiuncti. 8. 428
Homicidio excusatur infans, minor, furiosus, æbrius, dormiẽs, senex. 9. 428
Homicidium à patre in filium, & à filio in patrem, quando vnus venerit ad delendam patriam. n. 10. 428
Homicida est, qui facit, vel dat sortilegia, vel venena sterilitatis. n. 1. 428
Homicida dicit, qui impedit generare, aut cõcipere, uel sobolẽ nasci. 2. 427
Homicidium est duplex, simplex, & deliberatum. nu. 3 427
Simplex homicidium committitur quatuor modis, necessitate, casu, culpa, dolo.
Deliberatum homicidium committitur quatuor modis, ex proposito, ex insidijs, præditorie, per assassinium.
Homicidiũ nõ est punibile, q ad suã necessariã defensionẽ comittit. 5. 428
Homicidium ob defensionem proprij honoris excusatur. nu. 6. 428
Homicidium ab Ecclesia in tribus casibus excusatur in actu vtilitatis, in actu causalitatis, & in actu necessitatis. nu. 12. 428
Idem ob defensionem proprij honoris licet alterum interficere, cum periculum famæ æquiparetur periculo vitæ. nu. 31. 308
Homicidium fuit peccatum secundum, Cain occidit Abel. nu. 14. 429
Homicidium permittit Deus ob peccata occulta hominum, quia nullum bonum inremuneratum, nullum malũ impunitum. nu. 15 429
Hospitalia qualiacunque sint, an Archiepiscopus, vel Episcopus visitare possit. nu. 15 362
Visitare potest in tribus casibus.

I

Iaponorum Insula attestatur fructus Ecclesiasticos. nu. 6. 76
Iesum Naxarenũ vnxit Deus Spiritu Sancto. nu. 7. 56
Iesus Christus Naxarenus est unctus Oleo pietatis nu. 8 56
Iesus Christus est caput Ecclesiæ, quæ est Corpus. nu. 9. 56
Ieiunia autem necessaria, quæ sunt inducta ab Ecclesia non possunt commutari, sed sine arbitrio secu. 5. 355
Ieiunia data per sacerdotem pro pœnitẽtia ipsius arbitrio possunt cõmutari, sed sine arbitrio secus. n. 6. 355
Ignorantia crassa, & supina nõ inducit dispen-

dispensationem.nu.5 49
Ignorantia crassa,& supina,quæ dicatur.nu.8. 50
Illegitimus si est condictionis prædictæ uidelicet,in scientia,moribus,et ætate à dignitatibus non repelliturin dignitatibus secularibus,secus in Ecclesiasticis.nu.5. 60
Illegitimus per ignorantiam promotus promouens excusatur.nu.8 61
Illegitimus absque dispensatione Papæ ad dignitatem,vel personatum,vel beneficium curatum promoueri non potest.nu.19. 62
Illud, quod potest fieri per pactum potest fieri per statutum.nu.5. 232
Imperator permittit vnicuique populo condere legem dum lex sit honesta, & ne sit contra iura reseruata Principi.nu.12 14
Imperator præesse debet illis,qui ab eo temporalia recipiunt.nu.5 95
Imperator est supra illos clericos, qui ab eo tenent temporalia.nu.12. 95
Imperator non recipit immediatè à Deo Nam Imperatores per impressionē olim habuerant Imperium.nu. 29. 96
Imperator iurat, & qua forma vtitur in accipiendo coronam, & vnctionem.nu.3. 152
Imperatoris iuramentum ad quæ se extendit.nu.4. 152
Imperator non potest de rebus Ecclesiæ etiam temporalibus disponere. nu. 6. 217
Imperator Catholicus non est præsul, sed filius Ecclesiæ.nu.7. 217
Imperator non potest statuere de clericis, vel Ecclesijs sine consensu Papa.nu. 12. 233
Impetratio super re litigiosa, & sub re ptitia non facit supersedere iudicium in causæ cognitione.nu.2, 182
Impræscriptibilia sunt,libertas, tributum.Decima,seruitus quæ causam continuam non habent cum aliis. 10 163
Impubes qui clericum percussit ab Episcopo absolui potest.nu.1. 469
Impediens missionem possessionis manu militari potest compesci.9. 274
impedimentum allegans potest testificare,etiam si non esset denuntiatus in omni casu,vbi non agitur de interesse proprio.nu.12. 292
impedimentum probatur per testes,uel per instrumenta,quibus deficientibus sufficit iuramentum, quod relinquitur arbitrio iudicis.nu.12. 312
Impedimentum iuris positiui Papa dispensare potest.nu.6 392
Impedimentum matrimoniale viri, & mulieris,qđ facto humano sine corporali periculo remoueri non potest reddit quem inhabilem ad contrahendum matrimonium secus si impedimentum potest reuocari.12, 398
impedimentum rectoris Ecclesiæ, si est perpetuum instituat vicarium perpetuum,si temporale,vicarium temporalem, quod ex se facere potest. nu.11. 413
impense factæ per clerum in dubio præsumuntur factæ in reditibus Ecclesiæ.nu.11. 324
impetratio subreptitia non tenet etiam si sanctus sit ille,qui impet.6. 210
impetrans beneficiū vacaturū intelligitur vacaturum per mortem.8. 210

impetratũ non citata parte dicitur subreptitium,eo maximè litè pendente. nu.14. 280
incontinentiæ ſuſpitio eſſe non poteſt intra quartum gradum inter aſcendentes,et deſcendentes.nu.19. 192
incorrigibilis anathematis enſe punitur,quia eſt ſuprema maledictio, quæ frãgit,rapit,vrit,et ferit.9.92
inceſtus committitur propriè cum propriis conſanguineis, vel cum affinibus vxoris.4 391
inceſtus crimen priuat maritum facultate petendi debitum carnale ab uxore, & à facultate contrahendi matrimonium.nu.5. 391
inceſtus ſuſpitio an habẽda ĩ fratre dormiẽte cũ ſorore per bĩniũ.10.392
inceſtus dicitur cõmittere,qui carnaliter cognouit monialem.nu.11. 392
inceſtus dicit̃ ſi mulier habet rẽcarnalẽ cũ clerico in ſacris conſtit.12. 392
inceſtus crimen Epiſcopus diſpenſare non poteſt. nu.7. 392
Niſi ratione iuuentutis.
inceſtus pœna eſt mors,ſi cõmittitur cũ alia ſpetie fornicationis.n.14.393
inceſtus pœna in clerico eſt pœna depoſitionis.nu.15. 393
impedimẽtum carnalis copulæ ſi in prĩcipio poteſt non eſt expectandum tẽpus triennis. nu.9. 398
impedimẽtũ carnalis copulæ intelligit̃ de impedimento propter maleficiũ, q̃ ad tempus remoueri põt.10.398
Apoſtoli habebant uxores,cum quibus caſte viuebant.
inceſtus ſi committitur contrahendo nuptias punitur pœna confiſcationis bonorum.nu.16. 393
inceſtus crimen committitur aliquando ſi quis ſcienter contrahit inceſtas nuptias,vnde alias pœnas,ſunt excommunicati.nu.17. 393
inceſtus crimen excuſatur ſi committens ignoret factum.nu.17. 393
indiuidua quotidie pereunt.nu.4. 81
induſtria hominis electa facit ceſſare gulam illã,quod aliud ſit facere per ſe,& per alium.nu.4. 241
inducias accipiendo, & non probando condemnatur Reus diffinitiua,& in expenſis.nu.13. 171
inducię iuris,ſiue hominis quando debeant in pœnam duplicari.10.258
infamis dicitur, qui legis Chriſtianæ normam abiecit, & ſtatutũ Eccleſiaſticum contemnit,aut qui facultates Eccleſię iniuſtè tenet.nu.7. 66
infamia orta ex pſona inhabilitãt præſtat facultatem inquirendi.11.306
infamia iuris,& infamia facti differt, nam infamis infamia iuris prorſus repellitur ab accuſando, ſed de iure ciuili admittitur.nu.15. 307
infamis autem infamia facti de iure canonico repellitur ab accusãdo ſed de iure ciuili admmittitur,nu.16.307
iure canonico centum reperitur viginti ſpecies perſonarum infamium & quaſdam alias perſonas,quę propter irregularitatem,vel alias cauſas ad ſacros ordines accedere non poſſunt.nu.6. 66
infans non eſt doli capax.nu.8. 469
infanti poteſt inferri cenſura, ſi vult tranſire ad monaſterium,alias ſecus nu.15. 349
inferior licet parem citare non poteſt tamen in hoc caſu licet.nu,2 44

infir-

infirmus intelligitur seruire Ecclesiæ, ideo omnia percipere debet, ac si sanus esset.nu.6. 51
infirmitas reputatur præter culpam,et opinionem suam.nu.7. 51
infirmitas sicut requiritur infirmum, ita, quod officit animum sequitur personam.nu.19. 99
infirma, vel minus valida per confirmationem,si Papæ recipiunt firmitatem, & ita omnissa per eum ex transactione, & pacto robur recipiunt.nu.4. 104
ingrediens monasterium sub hac conditioue,quod possit retinere bona, sua debet intelligi, quo ad vsumfructũ. nu.12. 358
ingressus monasterium non timore mortis, sed sponte, iurauit postea vire mortuo ratum habuit, quod primo fecit per censurã Ecclesiasticã ad monasterium redire cogatur,n.2. 125
ingenuus dicitur ille,qui natus est liber.nu.4. 63
iniuria cõsideratur ex persona.4. 457
innouatio nulla impedit, quin feratur sententia secundum iura, quæ obtinebant tempore litis motæ.num.4. 279
innobedientes,ex quo committunt peccatum mortale,excommunicantur. nu.13. 92
innobedientia contemptia punitur. nu.14. 92
innobediens incurrit in infamiam. 27. 93
inquisitores hæreticæ prauitatis habẽt administrationem delegatum.nu.9. 138
inquiritur de conuersatione alicuius super ordinatione sua.nu.3. 72
institutus scienter in beneficium viuentit deponendos.nu.1. 209
inuestitutus in beneficium viuentis excommunicandus est.nu.2. 209
institutus in beneficio uiuentis eius pæna est,quod repellitur à communione Ecclesiastica.nu.3. 209
instrumentum exemplatum per tabellionem auctoritate ordinarij eundẽ vim habet cum originali.nu.1.142
instrumenta propter vetustatem, vel aliam causam quasi consumpta, petuntur exemplari.nu.2. 142
instrumenta antequam exemplentur sunt præsentanda iudici ordinario, aut delegato,qui uideat si iustrumenta sint uiciata. nu.3. 142
instrumenta,& priuilegia, quorum litteræ legi non possunt, carent, fide,renouantur.nu.4. 142
instrumentorum exempla,qui vult iudicis adire tenetur officium.num.5. 142
instrumẽtum exemplandum petens an iudex citari faciat partem cuius interest? nu.7. 142
instrumenti vitia si inessent impedire publicationem, vel insinuationem. nu.8. 142
instrumenti exemplum si est de re Ecclesiastica,petitur coram iudice Ecclesiastico,si de re ciuili coram iudice ciuili.nu.11. 143
instrumenti exemplum an faciat semper fidem?.nu.12 143
instrumentum originale confectum per Titium notarium exemplatum per scium nullam facit fidem. numero. 13. 143

Instrumentum exemplatum facit fidem in aliquibus nu.14. 143
Iudex non impartitur officium suum nõ petitus nu.15. 143
In instrumento exemplando pars citabitur, si non cognoscatur proclamatur nu.16. 143
Instrumento transumpto non creditur, nec datur fides sine iudicis auctoritate nu.17. 144
Instrumentum exemplatum manu illius notarij, qui confecit fidem facit num.18. 144
Instrumenti exemplum datum per aduersarium facit fidem nu.19. 144
Instrumenti exemplum facit fidem, quando est scriptum de consensu amborum partium nu.20. 144
Instrumentum debiti, cui satisfactum erat inuentum in arca paterna, cum alteri succedat præsumitur iusta causa ignorantiæ nu.7. 171
Insufficientia est iusta causa ad renunciandum nu.6. 43
Intestatus moriens sepellitur in sepulcro suorum maiorum, sed dando portionem canonicam Ecclesiæ Parochiali, ob eius mercedem, poterit sepelliri, vbi elegerit sepulturam, & ad hoc tenetur sub pœna excommunicationis nu.6. 335
Intestatus decedens sepelitur in sepulcro maiorum, vel in sepultura electa ab eo nu.1. 335
Inueniens pecuniam, vel aliam rem, si Dominus non reperitur præsumit rem habitam pro derelicto potest sibi retinere, alias debet dare pauperibus nu.12. 440
Inuasores Ecclesiasticarum rerum tanquam sacrilegi sunt excommunicandi vsque ad debitam satisfactionem num.2. 234
Inuocatio nominis Domini necessaria nu.2. 2
In re propria quilibet ædificare potest, vsque ad cælum nu.1. 5
In relictis ad pias causas, non requiritur, quod testes sint rogati nu.3.12
In ordine, & in conferrente tria sunt consideranda character, ordinis habitus, & Exercitium nu.7. 49
In iudicio consideratur persona citata, persona quæ citat, & ad cuius instantiam citatur nu.4. 53
In interpretatione cuiusque scripturæ, vel cuiusque dispositionis tria sunt attendenda; Persona loquens, ille cui loquitur, & vis loquutionis nu.8. 95
In omnibus excessibus, in quibus adest peccatum æqualiter fieri debet determinatio nu.9. 107
In matrimonio nõ licet recedere à seueritate canonica, cum maius sit peccatum recedere ab instituto immediate à Deo, quam ab hominibus, vel à Deo mediate nu.17. 108
In causa matrimoniali pater constituit procuratorem pro filio nu.14. 121
In dubio magis quis præsumitur velle pro anima, quam pro consanguineis & alijs nu.10. 332
In pœnis scripta interpretatio fieri debet nu.11. 364
In aqua duo reperiuntur, actio ex parte baptizantis, & passio ex parte baptizati nu.9. 373
In venditione rerum ipsius vniuersitatis debent exprimi nomina singulorum,

rum, qui interfuerunt in vniuersitate nu. 9. 124
in casu dificilioris probationis datur fides alleganti timorem nu. 7. 126
in Arbitro potest compromitti res criminalis dummodo agatur ciuiliter nu. 12. 138
in dubijs mitior interpretatio facienda est nu. 7. 258
in iudicijs autem per acta tabellionis scripturæ creditur, vbi etiam nulla fieret mentio de testibus, tutius tamen est ad hibere testes in quocunque casu nu. 19. 296
in euangelica denuntiatione trina admonitio requiritur nu. 7. 306
in ore duorum vel trium stat omne verbum nu. 3. 305
in testimonio non præmittitur monitio sed à principio à Principe mandatur, vt si sine presbiteri accedant Romam, & si sint in partibus longinquis expensis producentis numer. 2. 311
in quæsitis per clericum in illicito artificio die, quod astãtibus clamoribus, si apparent repetentes ipsis debet fieri restitutio, alias fieret distributio per Episcopum inter pauperes num. 38. 328
in foro contentioso agitur contra damnum datum ex consilio, secus in foro pœnitentiali nu. 23. 430
irregularitas proueniens ex alterius delicto tollitur per ingressum Monasterij nu. 3. 60
irregularis qui non efficitur voluntate nu. 18. 429
irregularitas fit à iure positiuo numer. 19. 71
iteratum non intelligitur quod ambigitur esse facti nu. 12. 377
iteratum non dicitur, quod nescitur factum nu. 6. 8
iterari non dicitur, quod factum non fuit nu. 3. 58
Itinerantes non excusæntur si commode audire possunt Missam, alias secus nu. 5. 30
iudith cum intrasset in cospectu Holofernis statim fuit captus in eius oculis nu. 18. 197
iudas accepit Corpus Christi, & à Iudæis Christus passus est nu. 11. 377
iudæi confugientes ad Ecclesiã non sunt tuti nu. 14. 24
iudæi sunt dimittendi in eorum statu nã inuiti non sunt baptizandi, nec sine iudicio puniendi, nec rebus suis spoliandi, nec in festiuitatibus molæstandi, nec eorum cimiteria violanda nu. 10. 417
iudæis interdictũ est, vt fenestras apertas, & ostia in die parasceues non teneant nu. 11. 417
iudæus non baptizatur, nisi steterit per 40. dies inter Christianos antequã baptizetur nu. 12. 418
iudæi parui non sunt eripiendi à parentibus, vt baptizentur nu. 13. 418
iudæi stricte, & proprie non sunt serui, nec ab eis coacta seruitia exigi possunt nu. 15. 418
iudei, et omnes infideles sunt separandi ab Ecclesiasticis, & fidelibus numer. 16. 418
iudæus si cognoscit Christianam, & Christianus hæbream pœna varia dætur, aliquando mortis, aliquando pecuniaria, aliquando mitio ad

ad tremes per decennium, aliquando virilia fuerunt amputata, aliquã do ad ignem nu.22, 419
iudeus proiciens immunditias supra crucem punitur vt ibi nu.27, 455
iudex secularis non potest extrahere delinquentem auctoritate propria nu. 1. 26
iudex debet habere licentaim ab ordinario pro extrahendo delinquente ab Ecclesia nu.2. 26
Contrarium pluries seruatur, vt ibi.
iudex secularis, in extractione delinquentis, vti debet modestia, quod extractio fiat absque tumultu, & offensa personarum ecclesiasticarum nu.3. 26
iudices vtentes propria auctoritatæ, nõ expectata licentia extrahendi delinquentem committunt peccatũ.5.26
iudici non licet ponere custodiam, quãdo delinquens non potest extrahi ab Ecclesia nu.6. 26
iudicis iurisdictio extenditur ad omnes illos, qui iurisdictionem illius impediunt nu.4. 78
iudex secularis potest compelli per excommunicationem nu.13. 87
iudex Ecclesiasticus non tenetur iuuare secularem iudicem nu.14. 87
iudex secularis debet obtemperare iudici Ecclesiastico nu.15. 87
iudex Ecclesiasticus petens auxilium extra iudicium seculare, iudex denegare potest nu.16. 87
iudex iniuste petenti non tenetur obtemperare nu.17. 88
iudex Ecclesiasticus si iudicialiter processit, & non fuerit appellatum, vel supplicatum, secularis index tenetur sententiam executioni mandare nu. 18. 88
iudici Ecclesiastico non obedientes debent mori spiritualiter, scilicet per excommunicationem nu.21. 93
iudicis officium est cogẽdi partes ad pacem, vel concordiam nu.6. 98
iudex in causa ciuili potest monere partes ad concordiam, non autem compellere nu.9. 98
iudex Ecclesiasticus potest compellere ad pacem, multo fortius ex causa potest docere laicos ad treguam num. 11. 98
iudex citra Papam supplere potest defectum commissum in contractibus, vel in iudicijs, etiam si esset legatus de latere nu.14. 105
iudex potest, & debet se intromittere pro transactione inter partes faciendanu.1. 107
iudex suadente causa potest discedere à pœnis in iure statutis, vt quando multitudo delinquentium est in causa, & ita sine scandalo plecti non potest nu.28. 108
iudex ex causa moderat in casibus, in quibus dispensatio non consistit nu. 19. 108
iudex salua conscientia an valeat reducere partes ad compositionem in re ipsi iudici clara nu.21. 108
iudex si iura partium sunt ignota potest secus si sit clara nu.22. 108
iudex abstinere potest à compositione, quando licet de causa nu.23. 108
iudex ius vnius, alteri dare sine causa non potest nu.24. 108
iudicium, vt valeat, requiritur mandatum factum cum non habente procuratorem

curatorem dicitur nullum.n.7.114
Iudicis officium est prouidere partibus locum tutum, vt libertate gaudeat. nu.5. 120
Iudex in causa matrimoniali prouidere debet, vt ille qui constituit pro curatorem plena libertate gaudet. nu.1. 119
Iudices ordinarij habentes administrationem possunt causã restitutionis terminare, et idem delegati.2.137
Iudices omnes cognoscere possunt causam restitutiones in integrum cum sit beneficium, quod misericorditer imploratur.nu 8. 138
Iudex pro solo cenatu pœnam mortis imponere non potest in his, quæ non sunt atrocissima, sed extra ordinariam.nu.9. 147
Iudicare Principum exemplis licet.n. 3. 149
Iudex an in re dubia inter litigãtes possit exemplis iudicare. nu.4. 150
Iudex non debet esse facilis ad diuisionem, sicut faciunt Rustici.nu.5.150
Iudex potest procedere ad diffinitiuam sententiam non probata presumptione, nec allegata.nu.7. 150
Iudex ex officio potest repellere personas inhabiles à testimonio.11. 158
Iudex in dubbio debet admittere querelam.nu.5. 166
Iudex secularis non potest inhibere laico ne respondeat Ecclesiast.11.181
Iudex inferior non potest cognoscere confirmata per Papam, nisi confirmatio esset subreptitia, vel de re litigiosa.nu.1. 182
Iure consanguinitatis in bonis Ecclesiæ nemo succedit.nu.1. 202
Iudicis officium non supplet, nisi pro restituenda re animarum periculum immineret.nu.4. 262
Hoc casu restitutio fit non petenti.
Iudici qui non paruit, qua pœna punia tur.nu.2. 268
Iudex non debet pati se contemni.nu. 8. 268
Iudex potest ferre sententiam contra cõmunem.nu.11. 171
Iudicis arbitrio sunt aliqui casu reseruati, ad condemnandum in expensis nu.12 171
Iudicis officium est imponere finem litibus, ne litigantes laboribus, & expensis vexentur.nu.3. 270
Iudex potest reuocare interlocutoriam sententiam.12. 274
Iudex magis debet inquirere indelictis in alterius iniuriam factis, quam in factis ob proprium commodum.nu. 15. 286
Excipiuntur crimen læsæ maiestatis.
Iudex aliquando ineundis damnũ partis, aliqua iniqua dicit, litigatorque negatiuam contra assertionem illam probare non poterat ne falsitas, præiudicet veritati, habeat notarium, qui fideliter scribat omnia acta.nu. 2. 294
Iudex negligens cõstitutionem obseruare si propter eius negligentiam, aliquid difficultatis emerserit, per iudicem superiorem pœna debita castigandus erit.nu.5. 294
Iudex iniquus habetur, quando in officio se malè gerit.nu.9. 25
Iudex negligens iustitiam, facit litem suam.nu.17. 296

Iudei an possit habere nutrices Christianus extra domum nu.6. 417
Iudeorum mores non concordant cum moribus Christianorum nu.3. 417
Iudeorum familiaritas assidua habet vim inclinandi simplices animos ad eorum perfidiam nu.4. 417
Iudeorum infantes perire possent, nisi nutrices Christianæ exera domum retinere valerent nu.7. 417
Iudeus ex dispensatione Episcopi non potest habere nutricem Christianam domi nu.8. 417
Iudex Ecclesiasticus potest furantes homines liberos excõmunicare 6. 438
Iudex Ecclesiasticus non debet imponere pœnã corporis afflictiuã 11. 436
Iudex delegatus potest commutare pœnam vltimi supplicij in pœnam pecuniariã, vel aliam tẽporalẽ 12. 436
Iudex domicilij potest cognoscere, et punire de quocumque crimine alibi cõmisso nu.16. 437
Iramentum intelligitur quando est seruandum sine interitu salutis æternæ num.9. 102
Iramentum quando est super re turpi an valeat. nu.10. 102
Iramentum in contractu de vsuris seruandis, venit seruandum n.11. 103
Iurans soluere vsuras tenetur. 13. 103
Iramentum continens turpitudinẽ vtri usque personæ non valet n.14. 103
Iramentum obligat, quando cõtinet turpitudinem solum ex parte recipientis nu.16. 103
Iramentum principaliter dirigitur in Deum, in quo reperitur turpitudo, igitur qui iurat tenetur ad obseruantiam numer.17. 103
Iurans parere mandatis alicuius, non obligatur vigore iuramenti, nisi ad mandatum iustum, & secundum ius nu.10. 126
Iuramentum factum per iracundiã non obligat nu.12. 355
Iuramenti forma, quam faciunt Episcopi in accipiendo dignitatem à Papa nu.1. 151
Iuramenti forma, quę præstatur per clericos inferiores nu.5. 152
Iuramẽti forma, quę præstatur per vassalum Domino fœudi nu.6. 152
Iuramentum est obligatorium ad præstandam fidelitatem nu.7. 153
Iurare per Deum magis fuit permißum quam per creaturas, ne quis incidat in crimen idolatræ nu. 8. 153
Iuramenti forma aliu fit solo sermone, alia quæ fit interuentu alicuius rei sacræ nu.9. 153
Iuramentum non est præstandum nisi in dubijs, & necessarijs. nu.10: 153
Iuramentum obligat ad soluendas vsuras licet illas repetere valeat nume. 17. 154
Iuramentum in iudicio est triplex volõtarium, necessariũ, iudiciale 19. 155
Iuramentum extortum per metum seruatur, si seruari potest sine interitu salutis æternæ nu.18. 154
Iuramentorum effectus est, quia ex eis datur actio in factum nu.20. 155
Iuramentum, si requiritur ad actum, tactura scripturæ non est satisfactum dispositioni, si iuramentum præstatur sine tactura nu.13. 348
Iustus non collidetur si peccauerit, quia Dominus supponit manum suam nu. 12. 382

iustus ex fide viuit nu. 13. 56
iustitiam impedientes Ecclesiastica cẽsura sunt coercendi nu. 3. 78
iustitiam differre propter timorem, vel deserere iudex non debet nu. 22. 99
iustitiæ clypeum vulgo appellatur improborum clypeum nu. 32. 309
iustitia non est seruãda ei, qui alijs iustitiam denegat nu. 2. 474
ius ciuile finaliter tendit in bonum publicum, & vtilitatẽ priuatorũ 8. 41
ius canonicum principaliter tendit ad dirigendum homines in Deum, vt ueniat ad bonum publicum Ecclesiasticum nu. 13. 42
iuribus suis vtens nemini iniuriam facit nu. 18. 111
iuri ciuili non statur, quando canon oppositum sensit nu. 18. 192
ius patronatus prouenit ex tribus, scilicet, fundatione, donatione, & ædificatione nu. 11. 203
ius patronatus habens si Ecclesia non est collegiata præsentat nu. 12. 204
ius patronatus habens in Ecclesia collegiata eius assẽsus postulatur 13. 204
ius patronatus habens primus incedit in processione nu. 14. 204
ius patronatus habens tenetur defendere Ecclesiam ab omnibus oppressionibus nu. 15. 204
iuspatronatus habens si migret, seu vergat ad inopiam, alendus est de bonis Ecclesiæ nu. 16. 204
iuspatronatus habens propter egestatem aliquos reditus habere potest ab Ecclesia nu. 17. 204
iuspatronatus quandoque aduocatio, quandoque vicedominatus, vel custodia, vel guardia, vel cius frequẽtationis, vel processionis, et quando que gratia nu. 18. 204
iuspatronatus non perdit per damnationem, vel confiscationem iudicis secularis nu. 19. 204
ius in confiscatione bonorum, quod non cõfiscantur nõ transit ad hæredes extraneos, sed ad filios tãtũ 20. 204
iuspatronatus libertorum, vel Emphyteosis Ecclesiastica, vel feudum non confiscatur nu. 21. 204
iuspatronatus transfertur in aliam gratuito titulo cum sit spirituali annexum nu. 22. 205
iuspatronatus donare intelligitur, qui vtitur hoc uerbo dono tibi Ecclesiã, vel concedo nu. 23. 205
iura, quæ tribuunt potestatem, contra loquuntur de sacerdote incorrigibili num. 13. 228
ius parochiale consistit, vt Parochiani in diebus festiuis audiant Missam, et æssumant sacramenta in Ecclesia Parochiali, & vt ibi sepelliantur uu. 11. 341
item in præstatione de cimarum personalium
item in oblationibus fiendis
iura omnia cursu temporis præscriptione tolluntur Matrimonium vero nũquã præscribitur, sed alter alterum aspectare tenetur vsque ad mortem 3. 384
iurisdictio Episcopalis vendi non debet sed gratis conferri nu. 2. 412
ius quod Papa non reßeruat, dispensationem tacitè Episcopo indulgere videtur nu. 8. 392
laborare licet cuilibet in diebus festiuis pro substentatione familię 20. 150

laicus exercens actum spiritualem, vel alicuius ordinis, nunquã quod exercuerit præscribere poterit nu. 14. 38
laicus spiritualia possidere nõ põt 2. 38
laicis non licet sedere inter sacerdotes quando misteria celebrant n. 2. 186
laici sedendo inter sacerdotes celebrantes non peccant nu. 11. 188
laicis licet accedere ad altare in duobus casibus causa orandi, & sumẽdi Corpus Christi nu. 14. 188
laico causam spiritualem Papa solus cõmittere potest nu. 17. 220
laici in clericos specifice constituere non possunt nu. 13. 300
laicus an dando rem temporalem Ecclesiæ possit apponere conditionem spiritualem, vt fiat aniuersarium, vel dicantur tot missæ nu. 13. 413
laicus faciens diuinationes excommunicatur, & vltra, vt ibi nu. 19. 454
laicus potest esse assessor iudicis Ecclesiastici nu. 19. 220
legatum in dubium factum à testatore, videtur consulto, & dedita opera factum fuisse nu. 4. 415
legata ad pias causas, si mortuus resurgeret, non reuocaret testamẽtũ 9. 13
legatum factum Ecclesiæ de rebus immobilibus Prælatus repudiare non potest nu. 1. 17
legatum censetur acquisitum Ecclesiæ, etiam si ipsa esset ignara nu. 2. 17
legatam donationem, absque debita solemnitate repudiare Prælatus non potest nu. 6. 18
legatum à testatore sacerdoti, cum expressione nominis, eius dispositio trã sit in successorem nu. 12. 82
legatum factum religioso ab amico, vel consanguineo hac cõditione, quod nõ acquirat monasterio nõ valet 15. 358
legatum factum seruo immediate ius acquiritur Domino nu. 16. 358
legatus generalis Papæ in vna prouincia in causa delegata alicui specialiter non potest se impedire nu. 1. 83
legatus si causa de nouo detegitur, vel causa antiqua, quæ veresimiliter nõ fuerit considerata tempore mandati specialis, impediri potest nu. 7. 84
legatus ad requisitionem delegati, qui tulit sententiam potest illam mandare executioni nu. 10. 84
legitimatus ad maiorem cautelam petere potest quod iterum legitimetur nume. 12. 185
legitimum impedimentum matrimonij si probaretur alij testes non admittũtur super eodẽ impedimẽto 1. 295
læsio magna, vel parua quãdo dicatur nu. 9. 131
leuia aliqua sunt, vt est tangere, vel nõ tangere Hostiam, campanã, vel candelabri traditionem, vel Calicis, & non reprobatur ad cautelam talium fiat suppletio nu. 19. 57
leuitæ hodie apud nos sunt illi, quos præsbyteri appellamus nu. 20. 302
lex nulla valet cõtra ius diuinũ 6. 305
lex, quæ est translata, ad nos pertinet nu. 8. 40
lex, quæ diuersimodè punit nobiles, & ignobiles non est iniqua nu. 18. 64
lex improbat, qui non dat vnicuique, quod suum est nu. 25. 108
leges ciuiles sequuntur canonum dispositionem nu. 5. 226
lex positiua non ligat principem num. 16. 301

lex secularis ligat clericos, vbi nullum consideratur ius canonicum, ergo & consuetudo, cum sit lex inter eos, inter quos est introducta nu. 17. 301
leges ligant homines non ex voluntate sed ex necessitate nu. 22. 394
lex iulia de ambitu non habet locum in curia Principis nu. 10. 408
lex cæpit à Deo in paradiso, ideo dicitur donũ, & dogma prudẽtũ 5. 437
lex non potest dici si continet peccatum Idem si continet inhonestũ 6. 159
libellus est quædam scriptura in qua cõtinetur res petita nu. 3. 237
Et qs à quo, et qd, et quare petit ibi
libellus dicitur à libro, & alij a libra, idest iustitia nu. 4. 237
libellus est substantia iudicij nu. 5. 237
libellus an possit committi de consensu partium nu. 6. 237
libellus nec tacitè, nec expresse committit potest nu. 7. 237
libelli oblatio non est semper necessaria fallit, & quando ibi nu. 11. 238
libellus cuius expensis detur ? actori nu. 13. 239
libelli forma aduersus possidentem rem nu. 14. 266
libellus alternatiuè cõficiẽdus, q admittitur ratione incertitudinis 16. 267
limes est longitudo, seu latitudo, spatiũ à spatio distinguens nu. 6. 340
Quãdoque solet apponi vnicus lapis pro limite
limites Episcopatus strictè non accipiũtur, sed solẽt esse flumina, montes, & paludes nu. 7. 340
limites debent esse canonica ordinatione distincti nu. 2. 339
lingua cum sit nimis facilis tutius est, vt clericus se abstineat aduocare pro parte Rei nu. 26. 112
lis si longo tempore durauerit, & fuisset intricata quod de facili extirpari non posset, tunc iudex potest compellere ad concordiam nu. 10. 98
litigare coram iudice periculosum est nu. 14. 111
litigare calumniose, & temerè videtur qui litigat, & subcumbit n. 15. 111
lites, & causæ quiescant à die octauo Iulij vsque ad calendas Augusti, & vsque ad decimum calendarum Septembris, & ante diem Paschæ, & Natalis, & Epiphaniæ nu. 9. 247
lis dicit pẽdere ex solà citatione 3. 278
lis est derimenda secundum iura existẽtia tempore controuersiæ n. 10. 279
litibus, vt imponatur finis duo requiruntur actoris intentio fundata, & exceptio obiecta cũ inducijs 4. 270
litigandi iustã causam an quis habeat, habens communem opinionem pro se nu. 10. 171
litteras Apostolicas falsas recipientes, non sunt immunes à crimine falsitatis nu. 2. 445
locator compellitur ad standum præcisè contractui locationis rerum Ecclesiasticarum nu. 16. 414
locus non sanctificat hominem, idem est si trãsit ad religionem, vel ad locum religiosæ conuersationis nu. 11. 61
lucratur qui à lite recedit nu. 21. 221
luna non præstat splendorem ex se, sed recipit à sole, ita Imperator recipit à Papa. 27. M 96
Magistratus minor non põt cognoscere de causa restitut. in integrũ 6. 137
Magistro, vel similibus permittitur correctio,

correctio, dummodo modum non excedat. nu. 27. 430
Magis dignum trahit ad se minus dignum. nu. 3. 365
Maleficium perpetrãdum consii si sunt subiecti tenentur, vt seruus domino, mulier marito, filius patri Monacus Abbati, & vasalus Principi. num. 10. 263
Maleficium perpetrandum, si non reuelauit ex sola scientia an teneatur. nu. 11. 263
Malæfidei possessor tenetur ad restitutionem fructuum. nu. 4. 265
Malæfidei possessor aut est cum titulo, aut sine titulo, primo casu tenetur de perceptis, secondo casu de perceptis, & percipiendis. num. 5. 265
Malæfidei poßeßor cum titulo tenetur restituere fructus in quatuor casibus nu. 6. 265
Mandatis obediens Deum amare videtur. nu. 11. 111
Mandatum Papæ non debet esse elusorium, sed ei parendum. nu. 10. 79
Mandatum speciale derogat generali. nu. 4. 83
Mandatum vt legitimum dicatur tria continere debet, nomen constituentis, nomen constituti, & quod factũ habebit ratum. nu. 10. 114
Mandatum an possit probari tam per testes, quam per instrumenta. num. 11. 114
Mandatum an vbique requiritur speciale, sufficiat promissio de rato. nu. 12. 114
Mandans fieri delictum debet puniri in loco commissi delicti non autem mandati. nu. 11. 147
Mandans non punitur de mandato, sed de delicto secuto. nu. 11. 148
Mandans, & mandatarius, si conueniantur coram diuersis iudicibus nõ possunt petere se remitti ad eundem iudicem. nu. 13. 148
Mandatum factum extra iudicium sine causæ cognitione non habet vim sententiæ. nu. 13. 136
Maritus si intra biennium non acceperit vxorem detrusam in monasterio propter adulterium, ipsa cogitur accipere habitum monacalem, & ibi uiuere. nu. 15. 118
Maritus ex adulterio põt agere criminaliter, & ciuiliter, si ita agit ciuiliter ad separationem tori lucratur dotem, et donationem propter nuptias nu. 18. 118
Maritus, si inuita vxore professionem fecit, & ei postea restituitur, non cõpellitur mortua vxore ad monasterium redire, matrimonium tamen contrahere non debet. nu. 1. 351
Maritus, qui fuerat ingressus, in religionem, post mortem vxoris, tenetur redire ad monasteria. n. 14. 353
Mariti ingreßus in religionem non potest irreuocabiliter fieri, nisi vxor voueat continentiam. nu. 8. 352
Matrimonium, & ordo sunt volontatis nu 13. 59
Matrimonium respicit sacramentum institutum à Deo. nu. 10. 107
Matrimonium fuit institutum ante peccatum Adæ. nu. 14. 108
Matrimonium fuit institutum ob sobolem procreandam, quæ erat necessaria, etiam peccato non existente nu. 13. 108

Matrimonij instituti causæ fuerunt duę principales, sobilis educandæ susceptio ad cultum diuinum, et vt fornicatio euitetur. nu. 15. 108
Matrimonij aliæ causæ secundariæ sunt multe vt pacis reformatio, vxoris pulchritudo, diuitiæ, & similes. nu. 16 108
Matrimonij compositio non admittitur quando per compositionem fieret cõtra vinculum matrimoniale, secus si pro matrimonijs fieret compositio. nu. 27. 109
Matrimonij causa post tres sententias, si non potest appellari, potest tamen querelari. nu. 6. 167
Matrimonium sanctitate nobilitate, & prioritate omnes contractus mundi antecellit. nu. 13. 168
Matrimonium fuit institutum in Paradiso ab ipso Deo. Hinc est, quod est sacramentum. nu. 14. 168
Matrimonij bona dicuntur tria, fides, proles, & sacramentum. n. 15. 169
Matrimonium expressum, & uerum, præsumptum, & putatium reperitur. nu. 16 169
Matrimonij impedimenta sunt in duodecim casibus. nu. 17. 171
Matrimonii alia duo sunt impedimenta, tempus feriarum, et interdictum Ecclesiæ. nu. 18. 172
Matrimonium non valet si fuit contractum per clericum existentem in sacris, secus si esset in minoribus. n. 1. 194
Matrimonium non tenet ex tribus, videlicet, quia clericus, vel furiosus, vel ex defectu ætatis, vel propter ordinem sacrum. nu. 7. 195
Matrimonium quare clericis sub dictione Romana non permittitur, Græcis autem permittitur. nu. 8 195
Matrimonium Græcorum laudant hæretici, & magno opere decipiuntur. nu. 9. 195
Matrimonij causa spiritualis transit in rem iudicatam. nu. 10. 211
Matrimonij impedimentum ob consanguinitatem, & adulteriũ. nu. 1. 275
Matrimonium omni tempore contrahitur, sed solemnitates traductionis ad domum prohibentur, ne carnaliter coniugantur. nu. 3. 151
Matrimonium contrahentes tempore prohibito peccant. nu. 4. 151
Matrimonium fuit constitutum iure diuino. nu. 4. 275
Matrimonium est coniunctum iure diuino, iure gentium primeuo, de iure gentium secundario, ut euitetur peccatum fornicationis. nu. 5. 276
Matrimonium pro alijs approbaui, pro me reprobari, quia est onus. nu. 14. 289.
Matrimonium est necessarium, vt euitetur fornicatio. nu. 15. 289
Matrimonium impedire vnicuique licet allegãdo legitimum impedimentum. nu. 11. 292
Matrimonium olim non poterat contrahi in quinto consanguinitatis gradu hodie vero cõcenditur usque ad quintum consanguinitatis gradum. num. 13. 292
Matrimonium contractum, & contrahẽdũ differt q; multa cõcedũtur fauore, matrimonij iam contracti, quæ alias non concederentur in matrimonio contrahendo. nu. 8. 292

Ma-

Matrimonio contracto possunt multa scandala oriri .nu.9. 292
Matrimonium consummatum non rumpitur per ingressum religionis .num. 9. 352
Secus si matrimonium non est consummatum.
Matrimonium est vinculum indissolubile, quod sola morte dissoluitur .nu. 2. 383
Matrimonium si quis contrahit cum cõsanguinea sub hac conditione si Papa dispensauerit non valet contraria opinio de consuetudine seruatur 18. 393
Matrimonium inter consanguineos permittitur inter Principes.n.19. 394
Matrimonium contractum inter impotentes scienter, quod non videtur incredibile, tamen si contractum, si non possunt habere mulieres, ut uxores, habeant, vt sorores.nu.3. 397
Matrimonium, qui contraxit eum impotenti scienter, illam alere impotentem, & secum caste viuere tenetur.nu.4. 397
Matrimonium contractum cum frigida pro facienda copula carnali datur triẽnium, quo elapso aliam accipiat nu.7. 397
Deficiente probatione non secutæ copulæ carnalis statur iuramento vtriusque.
Meliorationibus? factis in Ecclesia in vita tantum, etiam si dimittat beneficium prælatus vti potest.nu.2. 323
membrum amittens ex columnia alicuius, tres quadrigesimas pæniteat. nu.2. t 405
mens disponentis ex qualiate personarum colligitur.nu.9. 95
Mentio quando fit de Principe in iure canonico semper intelligitur de Papa. nu.22. 93
Mentio in iure canonico de Principe, intelligitur de Potifice Maximo. nu.3. 217
Mercenarius est dignus mercede sua. nu.7. 123
Mercenarius est dignus mercede sua, ideo tertiam partem iudicii sui illi Ecclesiæ præcipit dari, in qua sepelliri debeat.nu.5. 335
Miles de iure communi prohibetur accusare nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur.nu.20. 307
Militer curare, debent, quæ ad militiã pertineat, & se abstinere debent à litibus criminalibus .nu.21. 307
Milites nostri temporis indistinctè admittuntur ad accusandum . nu.22. 307
Miles est qui curat mortem se non euitaturum propter Reipublicæ salutem, & qui iurauit se non recedere à signis.nu.23. 307
Miles ad hoc ut dicatur uerus miles sex sunt necessaria, vt non sit negotiator ut examinetur, ut ensis cingatur, nota publica in brachio, quod scribatur in numero aliorum quod habeat priuilegium legis concessæ militibus nu.24. 308
Miles gaudet pluribus priuilegijs instando.nu.25. 308
Miles non tenetur nisi quatenus facere potest.nu.26. 308
Miles ad sacros ordines promoueri potest.nu.27. 308
Militibus non habentibus consanguineos

neos, succedit eorum capitaneus, uel legio sub qua militant. nu. 2. 331
Militans Deo nemo debet negotijs secularibus immiscere excepta deffensione orphanorũ aut uiduarum 2. 381
Mirantis potentia est consideranda. n. 8. 126
Ministris Ecclesiæ datum censetur datũ Ecclesiæ, quæ est sponsa Dei, quæ bona Ecclesiæ sunt distribuenda in tres partes, pro vsu beneficiati, pro erogatione pauperum, pro refectione Ecclesiæ. nu. 41. 329
Minoribus, & Ecclesiis subuenitur per beneficium restitutionis. n. 12. 169
Miraculum dicitur, quod contingit contra naturam. nu. 23. 371
Miracula non sufficiunt, vt aliquis veneretur pro sancto, quia per malos fient miracula arte magica. 4. 379
Missã audire qulibet tenetur, ne dũ in die Dominico, verũ in omnibus diebus festiuis ex præcepto Eccle. 1. 30
Missę auditionem excusat necessitas, infirmitas, seruiens infirmo, habẽs paruulos, habẽs iustũ negotiũ, custos carceris, puella nobilis, cõsiliarius. 2. 30
Missę tres in nocte Natiuitatis significãt statum ante legem, statum sub lege, & statum gratiæ. 7. 369
Missæ prosunt viris & defun. 10. 369
Missam celebrare, qui prosui criminis conscientia reputat se indignum graiter peccat si se ingerit irreuerenter. nu. 14. 370
Missam audientes debent principaliter illam audire ad gloriã Dei, & sanctorum. nu. 12. 369
Non ut lucra consequerentur, seu eorũ census multiplicetur.
Missus in possessionem ex primo decreto nõ efficit, vt possessor ante lapsum anni. nu. 6. 268
Missus in possessionem ex decreto secundo lucrat fructus. Præscribit. 8. 174
Mittitur in possessionem causa rei seruandæ. nu. 1. 172
Modica res est exempta ab omni solemnitate. nu. 5. 15
Modus appositus, vt causa finalis in cõtractibus ob modum non seruatum reuocatur, secus si modus nõ fuit causa finalis contractus. nu. 11. 18
Modus semper præsumitur, quod nõ sit causa finalis contractus, quia donãs Ecclesiæ videtur donare propter Deum. nu. 12. 18
Molestia litigiosa deuiat mõnacos à diuinis. nu. 8. 123
Monitio trina requiritur, quando superior est conuincendus de negligentiã nu. 4. 44
Monachus contrahens mutuum, si esset in studio de licẽtia Abbatis obligat monasterium temperate iuxta necessitatem. nu. 10. 89
Monachus si stipuletur sibi, siue Monasterio, siue impersõaliter semper acquiret Monasterio. nu. 7. 89
Monachi sunt exempti de iure communi super decimis noualium non soluendis. nu. 12. 279
Monachi, uel canonici regulares si se inuicem percusserint ab eorum Abbatibus sunt absoluendi. nu. 14. 470
monachi effecti vagabundi talis negligentia odiosa est delictum. n. 13. 90
Monachi pęctio non recipiuntur in monasterijs. nu. 10. 358
Qui dederit, & receperit puniatur.

Monachi accusando proprium Abbatem dicunt procurare vtilitatem, quia interest Monasterii nõ habere lupũ pastorẽ, nec ei accusatores obedire tenentur lite pendente. 14. 406
Monasterium non obligatur ex delicto Monachi. nu. 9. 89
Monasteria sunt exempta à communibus obsequiis, nisi aliqua lege specialiter obligentur. nu. 4. 357
Monasteria aliqua ita sunt priuilegiata quod non recognoscunt, nisi summũ Pontificem. nu. 5. 357
Monasteria priuilegiata habent Abbates, quibus magis monachi astricti sunt, quam Episcopo loci, nu. 7. 357
Monasteria tenentur contribuere in visitationibus quas fecit Archiepiscopus, licet monasteria sint exempta à lege dioc æsana. nu. 14. 361
Mors probatur si maritus intrauit mare, vel ciuitatem pestiferam, uel exercitum magnum, nec postea amplius visus fuit. nu. 5. 384
mors probatur per famam publicam, si maritur esset morosus, de loco longinquo. nu. 6. 384
mors, est finis obscuri carcereris bonorũ hominũ malisque incũbetibus uoluptatibus perpetuus ignis. 12. 332
mors ut probetur tres modi probãdi ad hoc ut liceat uxori trãsire ad alia uota, inter quos sola fama suffi. 8. 384
mors si ex ueneno non fuerit secuta non punitur pœna ordinaria. nu. 4. 428
mors de iure canonico interpetratur ex communicatio. nu. 5. 438
mortuus ob accusationem malitiosè factam propter eius calumniam septẽ annis pœnitere debet in pane, & in aqua, et quadraginta diebus. 1. 405
mulieres nuturices Christ. nõ nutriãt infantẽ in domibus iudæorum. 2. 417
Mulier prohibetur ab eius ministerio Missæ. nu. 13. 29
Mulieres coniugatæ ob scandalum, si Missam non audiunt. nu. 4. 30
Mulieres Missam non audientes obpaupertatem excusantur. nu. 6. 30
Mulier probans protestationem ex legitima causa interposita tũc onus probandi quod mulier fuerit ingressa in monasterium incumbit munialibus. 11. 127
Mulier inuetur senatus consultus Vel leia. nu. 7. 190
mulier nõ potest esse iudex, fallit in clarissimis mulieribus. nu. 8. 190
mulier nõ põt legitimare filios. 9. 191
mulier non est idoneus testis in causa criminali. nu. 10. 191
mulier non potest esse testis in testamẽto, potest in causa pia. nu. 11. 191
mulier habilitata per Statutum non facit inditium ad torturam. n. 12. 191
mulier assumpta in testem in casibus permissis non æquiualet testimonio masculis, nu. 13. 191
mulier non potest esse testis inscriptura priuata. nu. 14. 192
mulier non gaudet immunitate concessa mihi, & posteris. nu. 15. 192
mulier ab officijs non virilibus, quæ deferunt in Republicæ tenetur subire sicut masculus. nu. 3. 223
mulier non potest iudicare, ita nec arbitrari. nu. 5. 224
mulier non habet iurisdictionem in vasalos potest tamen de consuetudine. nu. 8. 224

mulier præcellit, quia habet auctoritatem non iure proprio, sed ex radiis mariti. nu. 9. 224
mulier habens iurisdictionem, uel comitatum, uel alium principatum posset de iure communi, consuetudine cessante, iurisdictionem in subiectos exercere. nu. 10. 224
mulier proponens non esse cognitam, nec cognosci posse à uiro per iuramẽtũ, et per aspectũ corporis ꝑ septẽ mulieres, viro contrarium iurante, cui standum. nu. 1. 287
mulier genus variabile, et earum sexus fragilis est. nu. 3. 288
mulieres repelluntur à testimonio multorum casuum, & præsertim de iure canonico. nu. 4. 288
mulieres in quibus casibus possint esse testes, vel non. nu. 5. 288
mulieres sunt ita malitiosæ, quod quando viris copulantur, faciunt se virgines, si non sunt, & ita homines fraudantur. nu. 8. 288
mulierum calliditatis, siue malitiæ, vt ostendant prima noctæ virgines uiris suis. nu. 12. 289
mulier quæ est subiecta uiro, sepulturã eligere põt, et si esset uidua, et habuisset plures maritos, tumulãda est in sepultura ultimi mariti, cuius domicilium, & honorem retinet. 19. 337
mulieres videntes infantes in periculo mortis eos duntaxat aqua Baptixant, omittentes alias solemnitates Baptismi, quæ per sacerdotes suplentur. nu. 12. 374
mulieres si se ornant, vt viris suis placeant admittitur, secus si aliorum oculos ad se trahant mortale peccatum comittunt. nu. 7. 382
mulier non potest transire ad secunda vota, nisi habeat certum nũtium de morte viri. nu. 7. 384
Certificatur etiã per litteras, vel alias probationes.
mulieres debẽt esse certæ de morte mariti, ne incidant in periculum infamiæ, quo ad Corpus, & quo ad animam in odium Dei. nu. 12. 385
Mulieres aliquæ sunt ita clusæ, & impotentes, quod uiris carnaliter commisceri non possunt an matrimoniũ contrahere possunt nu. 2. 397
mulier impotens si fuit separata à primo viro, si postea ab alio cognoscatur, an veniat restituendo primo viro. nu. 13 398
Primus vir an possit obijcere fornicationem non matrimonium
Mulier asseruit habuisse tres filios, quorum vnus solus erat legitimus, maritus moriens primo genito dedit hæreditatẽ, vnde orta lis inter eos, quis esset primogenitus, fuit cuilibet eorum datus arcus cum sagitta, vt qui propè cor patris sagittaret, ille esset hæres, duo sagitauerunt, tertius visceribus motis noluit sagitare, asserens magis priuari hæreditate, quã contra patrem sagitare & fuit declaratus, filius, & hæres nu. 19. 403
mulctæ propter contumatiam, & dolum de iure canonico non habent locum in Ecclesiasticis negotijs, & personis. nu. 9. 268
Multa in necessitate licita sunt, quæ alias non licerent nu. 3. 147
Municipium quodlibet appellatur Respublica nu. 21. 133

Mutatio palij tempore iuuentutis, periculi, belli est periculosa, nisi euidenter aliquæ circonstantiæ aliud suadeant, nam sola conscientia non eligitur, vel promouetur persona incognita nu.8. 43

Mutuum recipiens non tenetur restituere tantundem sub certitudine eiusdem valoris nu.7. 441

Mutuum consistit in his, quæ sunt triplicis generis, in numero, in pondere, & in mensura nu.5. 441

In alijs rebus non consistit mutuum

Mutuum dicitur, quia de meo fit tuum nu.6. 441

N

Natus de originali peccato mortali à lege canonica repellitur nu.7. 61

Natus ex patre seruo, & ex libera matre poterit promoueri nu.24. 64

Naturalis ratio suadet se, suaque defendere nu.17. 111

Naturalis ratio contra periculum permittit hominem se diffendere, vnde si occidit ad diffensionem non tenetur de homicidio nu.28. 308

Necessitas facit de illicito licitũ.3. 369

Negatio quædam est vera, & quædam non vera nu.11. 295

Negatiua vera nunquam directa probari potest nu.12. 295

Negotiatio est in se licita, ex causa quãdoque efficitur inhonesta, & iniusta nu.4. 381

Puta propter cupiditatem

Item ex tempore; quia die feriata

Item ex loco; quia in Ecclesia

Item ex persona; quia sunt clerici, et eis non licet

Item ex re, quia non licet negotiari

Negligentia Prælati est peccatum mortale nu.21. 99

Negligentia non solum nocet, verum etiam est peccatum mortale 12.45

Nemo cognoscit sine mandato Papæ priuilegium, vel confirmationem, vel indulgentiam ab ipso nu.5. 229

Nemo saluatur extra Ecclesiam Catholicam, nu.5. 422

Nemo dat, quod non habet nu.8. 44

Nihil certius est, quã oculo videre, præcipuè quando visio est facta per personas in arte peritas nu.6. 288

Nobilitas ita fuit cara Deo, vt eum descenderet in terram, vel se humanaret, non traxit ortum ex stirpe Beniamia, sed ex stirpe Dauid Regia num.14. 64

Nobilis si furatur hominem liberum dãnatur in metallum, in cuius locũ succedit hodie pœna trirenium, si ignobilis, seruus, vel libertus bestijs subijcitur nu.4. 438

Fallit hodie pœna ibi uide

Nobilitas Deo, & hominibus placet nu.19. 64

Nobiles, & ignobiles variis pœnis iureconsulti afflixere nu.17. 64

Nocens est obnoxius pœnæ, et ita occultus licet dicat se ioco fecisse n.1. 145

Nomen proprium denotat solum vnum corpus quo extincto extinguitur iurisdictio nu 6. 81

Nomina debent esse conuenientia rebus nu.9. 348

Non noctem ea, quæ in iudicio deducta non sunt nu.19. 105

Non est recedendum à iuris dispositione propter meritum vitæ nu.7. 210

Nuntio nõ creditur sine mãdato 2 113

Notariorum practica absurda,& vitiosa dici potest nu.6. 142
Notario magis creditur, quam iudici num.20. 296
Notarij non possunt recipere nihil temporale pro ordinatione;tamen notarij in curia Romana exigunt pecunias,& Papa tollerat, immo facta est taxatio,quantum solui debet pro qualibet bulla nu.8. 408
Notarij in curia Romana ex quo nõ habent salarium licitè exigunt, & non est Simonia nu.9. 408
Notariorum scripturis an sit danda fides sine testiũ subscriptione 18.296
Notorium omne dicitur quod est probatum in iudicio nu.8. 276
Notoria non sunt examinanda 18. 75
Noxius est,qui manifeste nititur nocere,licet forte non fuerit secutus effectus nu.3. 345
Noxius ludus est in culpa nu.5. 146
Nullus ducat in matrimonium,quã polluit per adulterium nu.3. 387
Nullus de clero,aut de populo succedit, quia bona Ecclesiastica sunt purè spiritualia relicta Ecclesiæ vti bona propria nu.2. 202
Nuntiorum relationi creditur in modicis nu.15. 295
Nuptiæ impediuntur à die Dominico Aduentus, vsque ad diem Epiphaniæ,& à feria.4.Cinerum vsque ad octauam pascatis inclusiuè, cætera ublata ex concilio tridentino num. 5. 152
Nuptiæ impediuntur à tribus diebus Rogationum ante Ascensionem Domini vsque ad octauam diem post Pentecostes,sunt ibi diuersæ opinio nes numer.1. 150
Nutritus in domo alicuius non præsumitur filius nec nutritor tenetur eũ instituere nu.3. 401
Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse

O

OBedientibus cælum patet,inobedientibus fores infernales sunt continuo apertæ, vestra est electio numer.23. 346
Obligatus ad dandum fideiussorem in iudicio,non liberatur dando personam religiosam nu.8. 318
Oblationes quia sunt de iure Parochiali,ideo non cedunt altari, sed Ecclesiæ nu.16. 333
Oblationes,quæ fiunt imagini depictæ in muro intra limites Parochiæ cedunt presbitero parochiali 12.341
Oblationes quæ fiunt ad vsum sacerdotis,& ad cultum diuinum, non sunt in præcepto,nisi in quatuor casibus nu.14. 341
Primus si tenet ab Ecclesia aliquid
Secundus obligatus ex testamento,
vel inter uiuos
Tertius si sacerdos indiget, nam ex impedit spiritualia debet consequi temporalia.
Quartus quando de hoc consuetudo, quia parochiani in diebus festiuis in multis locis offerunt
Oblationes sunt ita de iure parochiali, vt si fiant capellis,altaribus fundatis intra parochiam,debentur Rectori parochiali nu.15. 342
Oblationes, quæ fiunt in eorũ Ecclesiis priuile-

priuilegiatis non cedunt nec Episcopo, nec Ecclesiæ, sed ipsis locis religiosis nu.6. 357
Oblatione factæ monasterio cedunt monasterio, nec Episcopus valet sibi vendicare nu.2. 357
Obligatatio reciproca est inter maritũ & Vxorem nu.4. 351
Obstetrices cognoscunt puellas virgines ex inspectione naturæ numer. 7. 288
Obstetrices appellantur bonæ fœminæ in aliqua prouincia, pro vt apud Lygures nu.9. 288
In qua ciuitate Genuæ ego fui auditor Rotæ
Obtinens sententiam contrariam non missus ab Episcopo in causa sua non præiudicat Episcopo nu.1. 113
Occiosus caue ne Diabolus tem inueniat nu.17. 196
Occupans rem propria auctoritate, priuatur dominio, si erat sua, vel condemnatur ad æstimationem, si non erat sua nu.11. 269
Occupantes custodiam siue guardiam Ecclesiarum vacantium, & bona ipsarum vsurpantes ipso facto sunt excommunicati nu.9. 235
Odio alterius quis punitur nu.14. 48
Officium exercens diuinum officium, nõ ordinatus, propter suam præsumptionem abijciatur ab Ecclesia, & nunquam ordinatur nu.2. 460
Officium sacerdotis est nulli nocere, omnibus autem velle prodesse numer. 22. 112
Oleũ nitor cõscientæ dessignatur, Chrisma, quod conficitur ex Balsamo, dessignatur odor famæ. nu.4. 26
Oleum non consecratum potest commisceri oleo consecrato, & totum erit consecratum nu.2. 365
Ommissum ex auctoritate Papæ plenũ, & firmum robur obtinet 1.105
Ommissum per Papam tollitur transactione, ita defectus in transactione siue iuris, siue facti suppleri potest per eum nu.10. 105
Omnissa in ordinibus conferrendis supleri debent nu.4. 58
Omnes, qui sunt de ouili Ecclesiæ, subiecti sunt Ecclesiæ nu.25. 96
Omnes iurare tenentur de calumnia in exordio litis nu.1. 240
Opinio communis est, vt non sit nisi simplex fornicatio nu.13. 392
Opus seruile materialiter, formaliter, & finaliter quando prohibitum nu. 11. 248
Operam dans rei illicitæ mittendo sagitas, & lanceas in nerem alicuius, si res non habet effectum si asserat ioco feciße nu.4. 146
Operari licet in quatuor casibus, in casu necessitatis, ne fruges pereãt, cessat peccatum in lanionibus in barberijs, & paratoribus æquorum num. 18. 249
Oratorium priuata non gaudet immunitate nu.7. 24
Ordines Sacros in vigilia Pentecostes celebrare non licet nu.2. 47
Ordines minores conferri possunt diebus festiuis, ordines vero sacri non conferuntur nisi in quatuor temporibus nu.4. 47
Ordines sacri plures in vna die nõ sunt conferendi nu.16. 48
Ordines minores quandoque à non Episcopis

ſcopis conferuntur nu.3. 49
ordinis exequutionem nō babens eam dare non poteſt nu.4. 49
Ordinans aliquem ad ſacros ordines tenetur ei prouidere nu.15. 48
Ordinati contra prædictam formam ſunt ſuſpenſi abſque ſpe diſpenſationis, & ordinantes indignè ſunt puniendi nu.25. 48
Ordinatus in ſubdiaconum abſque manuum impoſitione impeditur miniſtrare, antequam ſupleantur requiſita nu.5. 58
Ordinis ſi quis ab excommunicato Epiſcopo receperit à ſuo Epiſcopo diſpenſari poterit nu.6. 49
Ordinis Epiſcopalis quæ ſunt, committi non poſſunt, non Epiſcopo numer. 11. 367
Ordinatio eſt irrita, ſi nō eſt facta à ſuo Epiſcopo nu.5. 72
Ordinatus aliquid non debet dare, & pro ordinatione nullus debet accipere nu.2. 408
Ordinem qui ſuſcipit, oportet, quod ſit baptizatus nu.5. 376
Ordo clericalis eſt immunis à iuramento calumniæ nu.2. 241
Ordo ſacer impedit matrimonium, & dirimit contractum nu.2. 194
Ordo caritatis eſt, vt amor ſaluti proprię præponatur amori ſaluti alienę nu.9. 111
Ordo eſt neceſſarius eò, quia ipſe Deus in creatione orbis ordinem ſeruauit nu.14. 75
Ordinum multi profeſſores Eccleſiaſticę diſciplinę maximum fructum pariunt nu.5. 76
Originales ſcripturæ remanere debent penes ſcriptores, vel iudices, vt veritas declarari poſſit nu.4. 294
Oſeas Profecta meretricem in vxorem duxit nu.14.

P

Pactum de donatione facta de non alienando an valeat? nu.3. 19
Pactum non valet in ſpiritualibus nu. 6. 104
Pactum reprobatum à Papa nihil dicendum ſuperſit cum eius auctoritati ſit aquieſcendum nu.4. 102
Pactum cum adiecta pœna, vel iuramento an ob vim iuramenti, & pœnæ valet nu.5. 102
Pactum an contra ius, vel præter ius, ſi contra ius, nec pactum, nec pœna valet nu.6. 102
Pactum ſi eſſet præter ius, licet pactum non valeat pęna appoſita valet nu. 7. 102
Pacta ſola obtinent firmitatem, adeo, quod ſi aliquid ab eo confirmante, ommiſſum fuiſſet, ītelligitur ſola trā ſlatione, vel pacto ſopitam n.2. 104
Pactum prouenieus ex auaritia penitus reprobatur nu.2. 102
Pactum priuatorum non valet in præiudicium eorum quæ in publicum fauorem ſtatuta ſunt nu.4. 231
Pactum factum per filiam in vim iuramenti de non ſuccedendo patri ab inteſtato, non valet nu.6. 232
Panis Corporis Chriſti non incorporatur, ſicut cęteri cibi nu.3. 476
Panis in corpus, & ſanguinem Chriſti tranſubſtantiatur nu.4.
Papa concedit pluribus Epiſcopis, vt poſſint

possint sacerdotes reconciliare Ecclesiam.nu.2. 8
Papa sine libello iudicare potest.num. 14. 84
Papa mandat filium sacerdotis remoueri ab administratione Ecclesiæ, non obstantibus litteris impetratis. nu. 13. 61
Petrus fuit Paulo maior in administratione.nu.1. 71
Papa est successor Petri.nu.22. 71
Papa dispensat.nu.24. 71
Papa Bigamum dispensare potest.nu. 25. 71
Papa multum potest circa ea, quæ sunt iuris positiui.18. 71
Papa PIVS Quartus ob innobedientiam iusit Illustriss. Cardinalem Caraffam iugulari in carceribus, et amputari caput Duci Paliani prædicti Ill. fratris.nu.23. 93
Papa SIXTVS V. ab innobedientiam uigulari fecit Illustr. Comitem Ioannem de Pepulis.nu.24. 93
Papa mandat ordinario quatenus moneat Prælatos regularium, vt corrigant, illos qui claustrum proprium negligentia dimisserint.nu.2. 89
Papa, qui præest in ordine clericali omnibus suppositis est maior cum spiritualia respiciat, alij uero principes temporalia despiciunt.nu.20. 96
Papa est persona loquens, Imperator cui loquitur, ius locutionis, de quo tractatur.nu.10. 95
Papa potest increpare Imperatores, et alios Principes in causa, et eos alia rationabili causa deponere.nu. 23. 96
Papa de iure diuino, et non Imperator præest spiritualibus.nu.14. 95
Papa admonit Imperatorē Constantinopolitanum ex quo sedere fecit in parte sinistra patriarcham Constantinopolitanum.nu.2. 94
Papa, et Imperator possunt dici duo luminaria magna tamquam Sol, et Luna.nu.26. 96
Papa incumbit reformare pacem.nu. 3. 98
Papa in excessibus mandat componendum deposita seueritate, habita consideratione status, imperij excedentium multitudinis, & eorum deliberationis.nu.6. 107
Papa si non est informatus de omnibus clausula solum refertur ad defectus commissos circa solemnitates iuris. nu.13. 105
Papa ex humilitate appellat se nedum seruum Dei, sed seruum seruorum Dei.nu.5. 123
Papa, vt iudex supplet ea, quæ concernunt publicam vtilitate.nu.6.123
Papa, & Princeps permittunt restitutionem in integrum, ne quis indebitè damnum patiatur.nu.3. 135
Papa non intendit alijs præesse in causis in quibus enormissima lesio interuenit cum sit Vicarius Christi.num. 4. 135
Papa ex temporis necessitate fecit sententiam non omnino iuri consonem. nu.15 136
Papa non est collocandus uolens turbare statum Ecclesiasticum sine rationabili causa.nu.4. 206
Papa non concedit litteras contra laicum.nu.10. 180
Papa PAVLVS. III. permutauit sta-

statum Camarini in parmam, & placentia.nu.4. 217
papæ sententia non recipit appellationem.nu.10. 135
papæ consilium intelligitur honestum. nu.15. 154
papa potest esse iudex in sua causa, secut Imperator in causa fiscali.nu.3. 229
papa an in causa proprij delicti possit esse iudex.nu.6. 229
papa in duobus casibus potest iudicari, in causa hæresis, uel quando delictum est notorie scandalosum et ipse sit incorrigibilis.nu.7. 229
papa an possit accusari alienando bona Ecclesiæ absque causa honesta? n. 8. 229
papa ita peccat aliquid faciendo contra præcepta diuina, sicut cæteri homines.nu.13. 230
papa, et imperator dantes iudicem possunt remouere solemnitates.nu.10. 238
papa indulget piscatoribus, quod diebus Dominicis possint piscium capturæ intendere.nu.6. 147
papa est supra ius, & ideo potest procedere non seruata solemnitate citationis, de potestate absoluta, secus de ordinaria.nu.4. 260
papa non potest dare potestatem non sacerdoti conficiendi Corpus Christi, quia illud est distributum in dispositione diuina.nu.13. 367
papa exercet iurisdictionem in laicos portantes ad infideles prohibita.nu. 19. 418
Ecclesia pro tali delicto potest imponere pœnam seruitutis.
papa SIXTVS. V. commisit diuinationes inquisitoribus sancti officii, vt ex bulla.nu.34 456
papa est deterioris conditionis quando ageretur contra eum.nu.6. 457
paria esse aliquid non fieri, vel non recte fieri.nu.8. 377
parochiali possunt compelli ad faciendas oblationes.nu 13 341
Matthæ. in capitu. 5. tenet contrarium.
parochiæ fuerunt diuisæ post aduentum Christi.nu.9. 340
partus est animatus in masculo post 40. dies, in fœmina post. 80. num. 19. 429
pastor bonus debet animam suam ponere pro ouibus suis.nu.24. 99
pastoris officium est proprium custodire oues.nu.8. 87
pastoris officiũ est in confectione Chrismatis, in Chrismatione frontis, in collatione ordinum, in consecratione Ecclesiarum, & altarium.nu. 9. 87
patris auctoritas est maior in filio, quã auctoritas Matris.nu 24. 350
pater, & mater si essent discordes, quia pater intendit offere filium monasterio, matre inuita, & non potest. nu.20. 349
pater habet potestatem in filio, non autem mater.nu.21. 349
pater non obligatur ad dotandam filiam, sed iudicis officio compellitur. nu.9. 121
pater compellitur officio iudicis alere filium.nu.10. 121
pater est incertus de filio, mater autem est certa.nu.16. 493

Tamen assertioni matris non standum 22. 96
pax fit ob honorem Dei, vt homines diuinis incumbant nu. 12. 98
pacem rumpens venit contra præceptum charitatis nu. 4. 98
pax nihil aliud est, quã caritas 5. 98
pecuniam sacrificantes Mamonæ, vt diuites efficiantur nu. 32. 456
pecuniam qui dat, vt Episcopalem, vel spiritualem iurisdictionem exerceat officio suo priuatur nu. 1. 412
pecunia mutuata ad tempus ante terminum peti non potest nu. 1. 256
pecunia congregata ex prioratibus, seu alij domibus religiosis, nõ cedit prioribus, seu prælatis, sed debet conuerti in vtilitatem Monasterij nu. 5. 89
pecunia vndecumque quæsita debet cõuerti in vtilitatem Monasterij 6. 89
peculium strictius summitur, & proprie dicitur pecunia & est quadruplicis speciei, videlicet, peculium castrense, quasi castrense, profectitiam & aduentitium
Castrense, quod acquiritur in castris Quasi castrense, quod acquirit filius in castris
profectitium, quod obuenit filio aliunde vt donatione, successione, vel industria, vel ex prospera fortuna, proprietas istius peculij est filij, vsusfructus vero est patris nu. 26. 326
peculium accipitur multis modis, capitur pro patrimonio clericorum, & dicitur peculium à pecunia, vel a pecudibus, ea quicquid habebant antiqui in pecudib. cõsistebat. 25. 326
peccatũ si nõ esset nõ esset opus superioribus ergo nec lex, nec iurisdictio, nisi respectiuè, non respicit malos peccata occulta non habent iudictam num. 8. 47
peccati ratione venit macerandus, & tale iudicium datur, vt discordantes ad pacem reducantur nu. 2. 98
peccatum originale dimittitur non solum in Baptismo fluminis, sed etiam in Baptismo flaminis nu. 18. 378
peccat grauius ille, qui vxoris consanguineam cognouit, quam sponsæ consanguineam nu. 9. 392
peccatum potest quis tripliciter committere in spiritu Sancto, vt quando quis est pertinax, & in mala opinione firmus, & peccat in contemptum tunc dicitur irremissibile peccatũ in patre, qui per impotẽtiã paccat, & in filio, qui per ignorantiã. 10. 388
peccatum ex diuturnitate temporis nõ minuitur nu. 4. 387
peccatum primum fuit transgressio Adam nu. 13. 429
peccata sunt causa damnationis nedum vitæ, sed animæ nu. 16. 429
peccatum committendum & non commissum non dicitur dictum in pœnitentia nu. 27. 466
pedagia clerici, seu vectigalia etiam licitè statuta per dominos temporales, soluere non tenentur nu. 8. 361
pedagium est onus personale, & persona clerici nullo modo est subiecta laico nu. 9. 361
pœna si est adiecta pacto secundum ius poterit agere ad obseruantiam pacti, vel ad pœnæ solutionem numer. 8. 102
pœna periuri est sicut de alijs mortalibus, & vt in terribili iudicio puniatur

tur numer. 11. 153
pœna potest apponi in cõpromisso etiã inter religiosas personas n. 11. 224
pœna minor venit exercenda vbi minus delinquitur nu. 8. 258
pœna extraordinaria punitur qui iudicis iussioni non paruit nu. 7. 268
pœna coitus perpetrati inter ipsas mulieres est mors nu. 13. 289
pœna iudicis negligentis est, quod incurrat in eum damnum, in quod pars incurrit nu. 16. 295
punitur quis in eo, quo delinquit, ideo iurisdictionem Episcopalem vendẽs, priuatur officio nu. 3. 412
pœna autem canonica est, vt deponatur, & vocatur infamis, qui iurisdictionem Episcopalem vendiderit nu. 4. 412
pœna vbi apponitur per verba futuri temporis requiritur sentẽtia 5. 412
pœna raptoris, seu violatoris Ecclesiæ pœnitentia denegatur, nisi ablata restituant nu. 3. 433
pœna quando non reperitur limitata imponenda est secundum circunstantias delicti ex quibus pœna augetur vel minuitur delictum. un. 20. 429
pœna quando est alternatiua an electio sit iudicis, vel rei nu. 20. 418
Verba si impersonaliter proferuntur ad iudicem optio est iudicis, si referuntur ad reum optio est rei
pœna æterna debetur pro peccato mortali nu. 9. 435
pœna ex persona parua, vel magna iudicatur nu. 5. 457
puniti pro delicto à iudice in foro contentioso, iterum nõ puniuntur à Deo si ipsos pœnitet nu. 6. 435
Dummodo pœna sit condigna peccato
punitur, quod ex odio fit, non autem ob ætatem impuberum nu. 5. 469
pœnitentia perpetua indicatur ei, qui tanto tempore in adulterio, & periurio ex certa scientia perdurauit nu. 2. 387
pœnitentia si non est peracta hic, peragatur in purgatorio nu. 7. 435
pœnitentia imposita per sacerdotem, si non fuit condigna, confessus peragat pœnitentiam in purgatorio 8. 435
pœnitentia dicitur maius respectu reparationis, quia sola post Baptismum num. 9. 59
pensio est soluenda secundum quod ab initio constituta nu. 2. 363
pensiones antiquæ, sunt soluendæ ad antiquam monetam, siue ad eius æstimationem, si non est in vsu n. 2. 363
periurium tanto est grauius, quanto id, super quo fuit iuramentum præstitum erat sanctius nu. 9. 129
periculum vbi maius uertitur, ibi cautius agendum nu. 5. 117
periculum maius est in agendo criminaliter, quam ciuiliter nu. 6. 117
peritis an sit danda fides absque iuramento dubitatur nu. 20. 290
peritorum iuramentum saluatur, quia aliud est iuramentum credulitatis, vt ipsi faciunt, aliud iuramentum veritatis dicendæ nu. 21. 290
peritis in arte statur, si non agitur de graui præiudicio, & si res de qua agitur sit facilis nu. 16. 289
periurus, & quilibet admittitur ad defensionem Ecclesiæ suæ numer. 3. 156

peregrinantes ad papam cum omnibus rebus suis sub protectione Apostolica debent esse sicuri nu. 2. 179
petitio verbalis sufficit scribenda in actis nu. 2. 236
petens restitutionem debet se fundare super enormi læsione, cũ super enormi læsione detur restitutio n. 5. 135
pet ens promoueri ad maiores ordines, si tale delictum commiserat, quod si detegeretur ab ordine susceptodegradaretur, non potest promoueri ad ordines superiores nu. 5. 47
petens plus in aliquibus casibus nõ punitur nu. 5. 257
petentium ante terminum importunitas punitur nu. 2. 257
petitur plus quatuor modis, causa, loco, re, & tempore; vnde petens tenetur ad interesse. nu. 3. 257
personæ positæ in dignitate reppelluntur ab accusando nu. 17. 307
pocula amatoria dans ad bibendum vel propter odium, si quis sumpserit moritur præter intentionem dantis, tenetur de homicidio nu. 25. 430
pontifex Maximus potestatem statuendi contra canones condere non potest nu. 15. 42
pontifex Maximus est Vicarius Christi, & ab eo eadem concessa sunt, et translata statuta, vel ius statuendi translatum fuit per illa verba. Pasce oues meas, vel per illa verba, docete &c. nu. 7. 40
populus sibi præiudicare potest legem condendo, quod Imperator non curabit nu. 9. 41
populus põt renũtiare fauori suo 10. 41
mores hominum sunt diuersi 11. 41
populus, & quælibet Ecclesia sibi potest constituere ius aliquod 17. 92
portio de relictis iure institutionis non debeatur Ecclesiæ parochiali, secus si sit donatum inter viuos, quia de eo non debetur quarta nu. 11. 336
positio habens aliquam partem falsam an tota negari possit nu. 11. 285
possessor conuenire potest rei vendicatione nu. 4. 140
posessor malæfidei, nec in foro canonico, nec in ciuili pscribere põt 10. 38
posseßor præscribit ex tribus, ex iusto titulo, ex bona fide, & ex continuata possessione nu. 11. 38
posseßiõ longi temporis, de cuius memoria non existit in contrarium, habet vim tituli in præscriptione n. 12. 38
prouisio noua, & bona cùm à principali fonte orta fuerit tendat ad elidendam calliditatem nu. 6. 140
possessorium recuperandæ possessionis pro qualibet detẽtione datur 2262
possessio est ius separatum à iure proprietatis nu. 3. 260
potestas generaliter fuit data à Christo dum dixit petro; Quodcumque ligaueris super terram &c. 30. 96
potestas libera concessa alicui procedendi in aliquo casu, intelligitur, quod non faciat contra ius nu. 20. 88
potest. s ad deuoluendam potestatem non computatur à die vocationis, sed notitiæ nu. 11. 45
postumus est nomen appellatiuũ, quod indifferenter comprehendit omnẽ posthumun dummodo sit istius testatoris nu. 14. 82
postulare est desiderium suum, vel amici sui in iure coram iudice exponere

vel amici sui in iure coram iudice exponere, vel contradicere nu. 3. 110
postulare si prohibitum est expresse, censetur prohibita caritas n. 4. 111
postulando clerici posset agere aliquod in detrimentũ eorũ animæ 12. 111
pratica mittendi in possessionem manu militari potest compesci n. 10. 274
præbendæ cum procedunt ex rebus Ecclesiæ non dantur canonicis, vt agãt quiquid velint, sed vt necessaria percipiant & quod supersit impendant in vtilitatem Ecclesiæ nu. 18. 325
præceptum de amando proximum magis respicit effectũ, quã effectũ 8. 111
præceptis synodalibus nõ parẽtes mortaliter peccant, æquiparantur inobedientes idololatræ nu. 15. 249
prælatus iurans non alienare, non obstante iuramento, poterit alienare res modici momenti nu. 4. 15
prælatus in acquisitis, Ecclesiæ non potest nocere nu. 10. 18
prælatus in acquirendo, non potest facere cõditionẽ Ecclesiæ deteriorẽ 5. 17
prælatus, siue ille, ad quem peruenit cẽsus, in qua quantitate teneatur, dicitur ad quantam reditus nu. 2. 27
prælatus in aquirendis potest Ecclesiæ nocere, non autem in quæsitis 2. 19
prælatus proprium patrimonium si expendit in meliorando an eius hæres repetere possit nu. 8. 324
prælatus qui mutuat pecuniam ipsius Ecclesiæ alijs, non dicitur malè administrare res Ecclesiæ, ideo non incidit in penam legis nu. 6. 364
prælatus obligans Ecclesiam, pro debitis alienis, ipso facto suspenditur ab administratione tẽporaliũ, & spiritualiũ, et Ecclesiarũ tenetur 8. 364
prælatus qui Ecclesiæ pro alienis debitis grauat, si fideiubeat pro alio, sive cipiat mutuum, siue alienam obligationem in se, incurrit in penam suspensionis nu. 9. 364
idem si recipit mutuũ pro facto suo, obligãdo Ecclesiam, si receperit pro sua substentatione
prælatus suspensus, an incurrat irregularitatem celebrando nu. 10. 364
prælatus põt deteriorare Eccl. in acquirẽdo, vbi poterat acquirere 12. 131
prælatus non cognoscendo legatum, vel hæreditatem Ecclesiæ delatam præiudicat Ecclesiæ nu. 13. 132
prælatus negligens acquirere Ecclesiæ, poterit agi ad interesse ratione lucri cessantis nu. 14. 132
prælatus non potest facere conditionem Ecclesiæ deteriorem in faciendo, secus in ommittendo nu. 10. 131
prælatus non potest de melioramentis factis in Ecclesia testari nu. 1. 323
prælatus sine consensu capituli, nec capitulum sine prælati non potest exercere iudicium, nec conueniri, nec alienari nu. 4. 114
prælatus debet remunerare illos, quorum opera, & industria Ecclesia recipit incrementum n. 4. 122
prælatus superior potest litteras impetrare sine mandato speciali inferioribus Ecclesijs nu. 9. 279
prælatus tenetur iuuare papam ex debito iuramento iuramenti contra principem & an contra filios, & parentes, proprios nu. 13. 154
prælatus iurans non reuelare consilium, vel secretum intelligitur, de

de honesto.nu.14. 154
Prælatus negligens facere iustitiam an incurrat in pœnam suspensionis.nu. 3. 474
Prælatus si posset agere sine consensu capituli, vel conueniri, sequi posset, multa inconuenientia.nu.6. 114
Prælati inferiores, siue religiosi, siue alij, non possunt dare licentiam, vt aliquis ordinetur, nisi haberent à sede Apostolico, quod possit subditos suos, ad quem voluerint Episcopum mittere.nu.19. 48
Prælati non possunt soluere debito ex reditibus prouenientibus eis ratione Prælationis nisi essent pro vtilitate Ecclesiæ.nu.6. 203
Prælati committunt peccatum dando consanguineis sine mensura.nu.22. 193
Psæsbiteri, vel Decani, si iusta causa existenti, esse non possunt, prælationes amittant.n.2. 51
Præsbiter potest omnia facere, quę sũt ordinis, nisi sint ordinis Episcopalis. nu.6. 11
Præsbiter veniens aliunde non suscipitur in Ecclesijs fundatis ab alijs. n. 6. 72
Præsbiter accipi non debet, nisi sit consecratus ab Episcopo uestræ Ecclesiæ.nu.7. 72
Præsbiter depositus pendente appellatione excommunicare, & exercere potest.nu.10. 176
Episcopus idem.
Præsbiter confessus se comisisse homicidium ad suggestionem alicuius an illi ad confessionem sacerdotis veniãt puniendi.nu.1. 284
Præsbiter vocatus ad testificãdum pro prima contumatia excommunicatur, si secundo citatus non comparuerit suspensio, tertio citatus non comparens committitur depositio.nu.3. 311
Præsbiter an dicatur committere crimen læsæ maiestatis, cum non sit subditus.nu.9 285
Præsbiter non baptizatus, si fuerit ordinatus caracterem non recipit.nu. 1. 376
Præsbiter ordinatus, si cognouerit se non esse baptizatum, debet baptizari, & iterum ordinari.nu.2.376
præsbiter post assumptionem Babptismi, debet iterum ordinari, si de nouo nollet ordinari remanebit laicus.nu. 7. 376
præsbiter laicis ornamenta impignorare, nisi in summa necessitate non debet nu.2. 314
præsbiteri facientes debita, sub hoc clypeo, quod si peruenerint ad pinguiorem fortunam soluent caueant, quia mutant cælum in infernum. nu. 12. 315.
Idem vendentes præsbiteris caueant.
præsbiteri, Monachi, conuersi, peregrini, mercatores, Rustici euntes, & redeuntes existentes in agricoltura animalia quibus arant, & semina portant ad agrum, gaudent securitate. nu.2. 100
præsbiter, si non recordatur dixisse aliquam horam diei, puta tertiam, vel sextam tenetur reiterare. num. 13. 377

præsbiter faciens diuinationes ab altari ministerio suspendetur per annum & vltra.nu.15. 453
præscriptum ius si quis habet à summo Pontifice,contrarium impetrat illo vtendo præscriptioni renuntiat.nu.9. 38
Præscriptio non currit contra uisitationem,nec ipsius procurationem.nu.17. 39
Præscriptionem exceptio spoliationis non interrumpit.nu.18. 39
Præscriptio in odium non petentium inducta est.nu.19. 39
Præscriptio autem triginta,vel quadriginta annorum currit contra omnes prædictos, sed datur eis restitutio ex verbis generalibus, edicti.num.18, 132
Præscriptio autem annalis interrumpitur per oblationem cautiones.num.21. 39
Præscriptio tria habere debet ad hoc, ut ualeat,bonam fidem,titulum,continuatam possessionem.nu.7. 159
præscriptio interrumpitur multis casibus, per petitionem, per legatum, per protestationem,per ædificationem cum sequentibus vsque in fine.nu.8. 159
præscriptio de iure canonico impeditur permissionem executoris.num.9. 162
præscriptio cum mala fide,nec iure canonico,nec ciuili valet.nu.1. 159
præscriptio in nulla parte debet habere malam fidem.nu.3. 159
peccatum est, quod non est ex fide.nu.4. 159
præses prouinciæ purgare debet prouinciam malis hominibus.nu.6.87
præsumptio tollitur ex aliquibus variis circunstantijs.nu.15 148
præsumptio violenta sufficit ad condẽnandum de adulterio.nu.8. 150
præsumptio an sufficiat ad condemnandum de alio crimine.nu.9. 150
præsumptio necessariam est,quæ non solum ad ferendam sententiam sufficit sed prohibitionem contrariã non admittit.nu.12. 402
præsumptio iuris, & de iure qualis sit,& probetur.nu.13. 402
præsumptio iuris aliquando præsumit delictum.nu.14. 402
præsumptio uiolenta trãsfert onus probandi contrarium in aduersarium.nu.15; 377
præsumptio est triplex probabilis, uiolenta,necessaria.nu.9. 402
præsumptiones in crimine simoniæ,& in crimine hæresis admittuntur.nu.22. 409
presumptiones iuris, & de iure non recipiunt probationem.nu.6. 150
presumitur quis talis esse,in quali habitu reperitur.nu.20. 471
principes seculares possunt inuitis parentibus pueros Iudæorum baptizari facere.nu.14. 418
princeps efficitur tyranus ex voluntate Dei,propter iniquitatem populi.nu.17. 429
princeps intelligitur papa.nu.8. 379
princeps præsumitur uelle in re dubia, quod iuris est,ex causa rationabili.nu.4. 229
princeps potest rem Ecclesiæ per permutationem acquirere data re meliori,vel æquali.nu.1. 216

prin-

Princeps potest ex causa ius diuinum limitare, & interpetrari.34. 309
Princeps concedens priuilegium non præsumitur concedere in præiudicium alterius.nu.8. 475
Principis verbum intelligitur de Summo Pontifice.nu.2. 31
Principi non obedientes secularimorte perire debet.nu.20. 92
Principi non obediens morte moriatur s.nu.1. 91
Principes seculares in aduentu Episcoporum debent assurgere in parte dextra, cum sit honorabilior.num. 24. 96
Princeps seculares ob crimen læsæmaiestatis faciunt examinari, torqueri suspendi præsbiteros, absque iudice Ecclesiastico.nu.10. 285
Principes seculares, qui iurare nolunt defendere Ecclesiam contra hæreticos, excommunicantur.nu.22.424
Ciuitates priuantur dignitate Episcopali.
Priuatus aliquando membro ex superbia, vel indignatione, vel impacientia, à promotione repellitur.nu. 13 69
Priuilegium dicitur, quod continet speciale gratiam contra, vel præter ius.nu.8. 2
Priuilegium perditur si princeps ex certa scientia iudicat contra illud. nu.9. 475
Item perditur per tacitam, vel expressam renuntiationem factum priuilegio.nu.10. 475
Item perditus per posterius priuilegium derrogatorium præcedenti.n. 11. 475
item perditur per expressam reuocationem concedentis.nu.12. 475
Priuilegium immunitatis concessum ciuitati castro, vel villis non extenditur ad onera belli, pestis uel alterius magnæ necessitatis.nu.13. 475
Priuilegium, vel indulgentia super reditigiosa impetrata, mentione non habita de litependente, non valet.n. 1. 278
Priuilegium non potest impetrari à communi domino, uel prælato, tamẽ ius alterius acquirere potest pendẽte lite per vsucapionem, & alijs modis.nu.2. 278
Priuilegium quod restituatur spoliatus, & quod proprietatis quæstio non procedat, habet locum tam contra Ecclesiam, quam contra laicum spoliatum.nu.5. 263
priuilegium si allegatur falsum, recurritur ad Registrum, qui locus est destinatus, in quo deponuntur scripture, & in simili ad protocollum notarii.nu.14. 136
priuilegium militis secularis se extendit ad militem Dei.nu.4. 14
priuilegium imperiale subest sacerdotio, & ei obedire tenetur.nu.1. 94
priuilegium potest præscribi.num. 13. 279
priuilegium tributum rebus Ecclesiasticis recipit extensionem ad bona temporalia.nu.7. 180
priuilegium restitutionis habet locum si præsbiteri accessissent Romam, tã pro uisitatione sanctorum corporũ quam pro obtinenda gratia à summo pontifice.nu.8. 180
priuilegium quantumcunque generale

non extenditur ad litem pendentem si de ea non fecit mentionem.nu.11. 279
priuilegium prælatus impetrare potest pro membris sibi subiectis.n.7.279
Priuilegium,& beneficia pro alio impetrare sine mandato speciali potest nu.8. 279
Priuilegium quibus casibus perditur. nu.4. 474
Priuilegium perditur per non vsum debito tempore,et spatio annorum 40 nu.5. 475
Item si male vtatur.nu.6. 475
Item si ex eo inducatur alteri damnum nu.7. 475
Priuilegium,vel indulgentia assumunt uires a concessione,& non à petitione.nu.8. 100
priuilegium concessum populo Veronẽ si comprehendit clericos.n.7. 187
Priuilegium emanatum motu proprio lite pendente valet.nu.5. 279
Priuilegia data ab Imperatore clericis vel Ecclesiis tenent.nu.13. 233
Priuilegiis alienis derogans suis priuatur.nu.1. 474
Priuignam si quis cognouit, non potest petere debitum ab vxore, nec priuignam habere in vxorem, nec priuigna,nec ille alij matrimonialiter copulare poterant..nu.3. 391
Probatio aliud est,quam præsumptio, prima de necessitate concludit,secũda de uerisimilitudine concludit.nu. 6. 401
Probatio alia directa,alia indirecta.n. 7. 401
probatio admitti tur cõtra præsumptionem iuris,& de iure.nu.13. 112
Probatio quandoque est impossibilis. vt quando non est restricta,seu determinata ad certum locum,seu ad certas personas.nu.13. 295
probatio rei delinquentis,quod non delinquerit,non est admittenda.nu.1. 298
Probatio affirmatiua,si probari potest negatiua non admittitur.nu.3. 299
Probatio in factis antiquis admittitur præsumptiua.nu.5. 340
Probatio in contrarium contra violentam præsumptionem admittitur euidentissimæ.nu.16. 377
Probationem contra præsumptionem admittitur contrarium.nu.30.327
Probationi priori standum est vbi tractatur de consanguinitatis gradu.n. 2. 291
Probationes super affirmatiua, si non adessent legitimæ, sed contra reum esset suspitio,vel infamia,seu scandalum, tunc admittitur probatio,& exigitur etiam purgatio per iuramentum.nu.25. 303
Probationes contrariæ, quando sunt, illa probatio præferenda est,quæ fit per metum.nu.12. 127
Probationes in criminibus debent esse luce clariores.nu.21. 409
procurator interuenire non potest quãdo tractatur de pæna inferenda alicui pro adulterio coram iudice seculari.nu.1. 116
Procurator,si tractatur de separatione tria coram Ecclesiastico,potest interuenire.nu.2. 116
Procurator alterius nisi habeat mandatum legitimum non auditur.nu. 3. 114

procurator generalis potest aliquando inhibere speciali procurratori, ne agat sibi intũctum per dominũ 5.83
professio monachi ad hoc, vt teneat in masculo requiritur ætas. 14. *annorum, in fœmina ætas.* 12. *annorum num.* 16. 349
professio facta per metum est ipso iure nulla nu. 11. 348
professio nulla, à principe ratificari potest per tacitum consensum, idem in matrimonio carnali nu. 9. 126
prohibitio conferitur ad factum, suspensio ad ius nu. 30. 411
prohibitio de non impignorando destinata ad cultum diuinum respicit sacerdotes, & omnes clericos habentes Ecclesiæ administrationẽ 4. 314
prohibitum quod à lege omne est, peccatum est, & omne illud, quod ab eo sequitur nu. 9. 40
prohibitio nedum quæ nocet, sed quæ nocitura fieri potest nu. 10. 40
prohibens concupiscentiam, omnia mala prohibere uidetur nu. 11. 40
prohybitio est triplex, ratione professionis, ratione ordinis, & ratione beneficij nu. 16. 34
promotio impeditur ex deformitate membri nu. 1. 68
promotio eorum, qui tutelam, curamque egerit, vel quæ necessaria sunt à legibus ĩposita nõ impeditur 19. 67
promotio non impeditur ex deformitate maculæ in oculo, dum macula nõ sit magna nu. 5. 68
promotio propter peccatũ, & propter inhabilitatem executionis in alterius ministerio denegatur n. 14. 69
promotus sectus in incunabilis assumptus ad ordinem dicanonatus, ad alias prohibetur promoueri n. 6. 69
promotus deijcitur si sanus, cuperet, vt virilia abscinderentur nu. 7. 69
promoto secto, in incunabilis permittitur promotio, si per insidias sectus fuisset, vel ita natus, vel ob persecutionem virilia amputarentur, si in cæteris dignus, põt promoueri 8. 69
promotus suscipere potest necessaria imposita à lege nu. 20. 67
promotus prius mutilatus manu est ad mouendus nu. 11. 69
promotus, creditore prohibente, ad clericatum, non deponitur, sed eius bona cedunt ei in solutum nu. 4. 66
promotus ad ordinem subdiaconatus sine manus impositione, an permittatur administrare in tali ordine. 1. 58
promoti administrationes, procurationesque miserabilium personarũ suscipere possunt nu. 21. 67
promoti suscipientes administrationes pauperum, eorum promotio non impeditur autoritate Episcopi 22. 67
promouendus, quando fuit, viciatus, si dabat operam rei licitæ potest promoueri, secus si illicitæ. primo casu dispensatur secondo casu efficitur irregularis nu. 12. 69
promouens illegitimos sciẽs veritatem cecidit in cospectu Dei, licet illud sit occultum, si ignorauit nu. 9. 61
promouens illegitimus sciens poterit petere dispensationem à Papa nu. 10. 61
pronuntiatum suspenditur per actum appellationis nu. 9. 176
proprietatis quæstio non venit tractanda, nisi prius possessio restituatur num.

nume.1. 262
prorogatio termini præfixi in dispositione pænali prorogat pænam,nõ autem tollit.vel absorbit nu.14. 319
prorogatio an,& quando inducat nouationem nu.16. 319
protestatio clerici,quod nõ intendit agere ad vindictam corporis euitat irregularitatem nu.19. 307
protestatio iuramenti propinquorum vel coniugum non est necessarium, vbi constat de euidentia impedimenti nu.11. 398
prouinciæ,& Episcopatus fuerunt diui si lõgè ante Aduẽtũ Christi 10340
puer si ter mersus in aqua non fuerit dictum,ego te baptizo in nomine Patris,& Filij,& Spiritus S. Amen. non est Baptisatus nu.1. 373
puelæ iuramento se esse Virginem statur,cum septem mulieribus testimonijs nu.2. 288
pupillus repudiare non potest fundum sibi legatum,cum non possit alienare nu.3. 17
pupillo,et minori hodiè non currit vsucapio,vel præscriptio decennij, vel viginti annorum in rebus quæ seruando seruari possunt,siue mobiles, siue immobiles sint nu.16. 132
purgatio non admittitur,nisi esset honesta persona nu.26. 303

Q

QVando dubitatur de verbis, obscuaris, ambigius interpretatio est Papæ nu.2. 229
Quãdo loquitur de pæna mortis, loquitur secundum ius ciuile nu. 15. 437
Quæ inducunt solemnitatem in actibus hominum non possunt consensu partium tolli nu.8. 237
Quæstio,quæ vertitur inter Abatem, & Episcopum inferior præscribere potest in locis sibi subiectis,dum tamen tempora vacationis sedis Episcopalis suppetunt nu.8. 38
Quæstio de priuilegijs Romanæ Ecclesiæ solus Papa de ipsis iudicare potest nu.1. 229
Qui iniuriam tulit,& noluerit iniurias satisfacere,dum insistit in peruersa opinione accerrimis medijs vsque quo iniuriatus satisfactionem accipiat affligatur nu.1. 98
Qui à lite recedit magnum commodum lucratur nu.13. 111
Qui non potest alienare non potest rem in iudicio deducere nu.5. 114
Qui vult agere,& respondere non debet esse in alterius potestate, sed libertatem habere debet nu.2. 120
Qui in territorio aduersarij est,non dicitur esse in libertate sua nu.6. 120
Qui accusat,& non probat eadem pæna venit plectendus nu.7. 117
Qui facit contra ordinationes peccat nu.8. 107
Qui prior appellat, prior agat 4.153
Qui malè agit odit lucem nu.19. 471
Qui viuente vxore legitima,cum secunda contraxit adultera, etiam prima mortua separabitur à secũda, etiam si longo tempore cohabitauit, & filium susceperit nu.1. 387
Qui non potest non uidetur contemnere nu.10. 312
Quis pro deffensione non tenetur expectare, quod ab aliquo percutiatur, sed si mortem minetur potest statim illum percutere nu.30. 308

Quis non potest se vinculare ad peccatũ, vel cõtra bonos mores 15. 103
quis tenatur magis sequi dispositionem legis quam conscientiam nu. 6. 433
quilibet in fauorem Ecclesiæ admittitur sine mandato, quando agitur de reuocatione rei male alienatæ num. 14. 115
quilibet est moderator, & arbiter in re sua nu. 3. 231
quilibet debet sepeliri in sepulcris parentum suorum secundum quod fecerunt Patriarchæ, Abram, Isaac, & Iacob nu. 3. 335
quod de iure non fit, pro non facto habetur nu. 3. 376

R

Raptori manifesto, & Ecclesiæ violatori si non restituit, vel caueat de restituẽdo, clerici non debẽt interesse eius sepulturæ num. 1. 434
Ratio naturalis magis in spiritualibus, quã in ciuilibus est seruãda 22. 349
Rationem non reddentes non gaudebũt priuilegio illo, centum pro vno accipietis, & vitam æternam possidebitis nu. 23. 326
Reclamatio est libellanda nu. 10. 238
Rector alicuius Ecclesiæ, si fuerit impeditus Episcopus debet statuere Vicarium in Ecclesia nu. 10. 413
Rector Ecclesiæ potest fructus Ecclesiæ suæ, & omnes obuentiones locare nu. 14. 414
Rectores peregrinorum in vehiculis, & iumentis die festiuo conducendo non peccant nu. 19. 150
Regula illa si nõ valet quod ago, vt ago in materia voti valet, vt valere potest nu. 12. 352
Regulæ omnes Sanctorum Patrũ sunt custodiendæ, & in specie illa, quæ præcipit æconomos esse in unaquaque Ecclesia nu. 14. 45
Reges, & Principes suis Prælatis reuerentur assurgant nu. 3. 95
Regum, & Principum animæ soluuntur, qui non obediunt Imperatori, quia Imperator non petit ab eis subiectionem nu. 19. 345
Regnũ omne in se diuisum desolabitur nu. 20. 394
Relatiuum de sui natura restringit præcedentia nu. 13. 82
Relegatis, & deportatis denegatur sepultura in loco, vbi viui stare nõ potuerunt nu. 12. 336
Relictum in testamento minus solemni volontate condito tenet nu. 1. 12
Relictum ad pias causas, valet in qualibet volontate nu. 2. 12
Relictum beneficio, siue beneficiato etiã non habenti administrationem, illud dicitur peculium Ecclesiæ, ideo de eo testari non potest
Idem dicendum in reditibus prouenientibus ex beneficio nu. 17. 325
Relicta Ecclesiæ in dubio uidentur data in remissionem peccatorũ 6. 235
Religiosus grauius punitur delinquendo, quam laicus, quando facit aliquid, nam religiosus tanquam in statu perfectionis non solum à vetitis, sed etiam à quibusdam licitis debet abstinere nu. 11. 382
Religiosus potest stipulari monasterio suo sine aliquo mandato n. 8. 89
Religiosus cuiuscumque ordinis nõ potest habere peculium nu. 8. 357
Peculium capitur pro proprio, seu pro.

proprietate
Religiosus compellitur esse, qui habitū professorum recipit n.4. 126
Religiosus de licentia Abbatis potest habere peculium, seu administrationem peculij nu.9. 358
Religiosus habitus non est illudendus num.15. 353
Religioso conceditur vsusfructus, et denegatur proprietas vt possit vti aliqua commoditate nu.13. 358
Religioso expedit nō habere nec vsumfructum, nec proprietatem pro salute animæ nu.14. 358
Religiosi habent iudicum defendentem causas monesterij cū salario 1. 122
Religiosi etiam possunt poni in possessionem rerum petitarum ob contumatiam partis aduersæ nu.7. 173
Religiosi, & præsbiteri nō possunt pro loco, & terra, vbi quis elegerit sepeliri, aliquid accipere nu.22. 338
Clerici aliquid exigere non possunt, laici tamē possunt cōpelli ad pias et laudabiles consuetudines obseruare
Religiosi, qui sunt à suis Prælatis in non extraneis prioratibus deputati, priores, & eorum sorij possunt à locorū diocæsanis ordinari, licet non sint oriundi in ipsis diocæsibus numer. 22. 48
Religiosi habētes peculium, nisi ex permissu Abbatis à cummunione altaris deponē tur, si in extremis non restituerit, inter fratres non accipiat sepulturam nu.11 358
Religiosi, qui dicantur, quando verba capiuntur in larga significatione, tunc omnis Christianus dicitur religiosus nu.7. 348
Verba quandoque capiuntur late, tunc comprehendit hominem honestè viuentem
Verba quandoque capiuntur minus latè, tunc comprehendit clericos
Verba quādoque capiuntur strictè, tūc comprehenduntur illi, qui professionem subiecerunt se Abbatis imperio.
Religiosi, & clerici officia secularia habere non possunt nu.10. 348
Religiosi, quia non habent nec velle, nec posse, non possunt eligere sepulturam, sepelliuntur in propriis monasterijs.
Nisi alibi moriantur ita, quod commode ad sua monasteria portari non possent nu.20. 337
Religioni Christianæ detrahitur per vē dicationem liberorum hominum n. 2. 438
Religionem ingredi nullus debet, nisi habeat legitimam ætatem, & spontaneam voluntatem nu.1. 347
Religionem ingressus inter legitimos annos, cum consensu parentum suorum, si parentes non reclamauerint infra annum, post annum non poterunt reuocare nu.2. 247
Religionem ingressus per vim post legitimos annos si ipse, nec parentes infra annū reclamauerint, postea exire non poterit nu.3. 347
Religionem professi tentes, & ingredientes tria profitentur substantialia, paupertantem, castitatem, & obedientiam nu.4. 348
Reliquias inuentas de nouo, nullus præsumat venerari, nisi à sede Apostolica fuerunt approbatæ nu.2. 379

Remedium restitutionis extraordinarium, est & sapit naturam mixti Imperii, quia expeditur iudicis officio nobili. nu. 4. 137
Residentia est maximi momenti. num. 10. 199
Responsio debet adaptari petitioni. nu. 6. 100
Rescriptum Papę an extenditur ad singularem successionem? fallit vt ibi. nu. 3. 140
Restitutio est fundata super enormi læsione, quo modo nascatur. n. 7. 131
Restitutio in integrum an habeat locum in castris, & villis, adeo, quod peti potest iure minoris uel Reipublicæ. nu. 19. 132
Restitutio potest concedi post libellum generaliter admissũ, sed læsio enormis probetur. nu. 9. 135
Restitutionis remedium, & optimum fundamentum in omni æquitate, ne quis indebitè damnum patiatur. nu. 22. 133
Restitutio in integrum in contractu vẽditionis, & locationis Ecclesiæ petitur. nu. 1. 130
Restitutio in integrum est postulanda ab ordinario administrationem habente nu. 1. 137
Restitutio in integrum super quibus non est necessaria. nu. 17. 132
Restitutio in integrum debet partibus præsentibus tractare. nu. 2. 134
Restitutio in integrum tractatur corã superiore ipsius sententiantis. nu. 12. 135
Restitutiones in integrum potest delegari per ordinarium. nu. 10. 138
Restitutio non potest peti nisi à spoliatore. nu. 1. 152
Restitutionum iudicium contra spoliatorem tantum competit. nu. 2. 153
Res Ecclesiæ sunt potius meliorandæ, quam deteriorandæ. nu. 6. 324
Res sũt futuræ sine exitu propter naturalem hominum ad dissentiendum facilitatem. nu. 5. 219
Res empta de pecunia alterius, quibus casibus efficitur illius, cuius fuerat pæcunia. nu. 3. 14
Resurrecto est duplex. nu. 10. 13
Reus excusator à condemnatione expẽsarum in aliquibus casibus. num. 6. 270
Reus licet non audiatur, iudicis officiũ tamen non silet. nu. 10. 158
Reus propter imperitiam aduocati succumbere, vel calliditatem iniuste absolui posset. nu. 25. 112
Reus admittitur per cautionem standi in iudicio. nu. 4. 268
Rigor in Ecclesiasticis negotijs, & personis non requiritur. nu. 3. 268
Sacerdos celebrans sine Lumine, eius pœna est depositio ab omni officio, & beneficio, nu. 14. 29

S

Sacerdos celebrans sine aqua, pane fermentato, vel in vase ligneo non solũ ex dolo, sed crassa, & supina ignorantia in eandem pœnam incidit. n. 15. 29
Sacerdos debet celebrare cum indumẽtis sacris, alias mortaliter peccat. n. 16. 29
Sacerdos, qui incumbit custodie, si fuerit negligens remaneat suspensus tribus

bus mensibus ab officio.nu.2. 36
Sacerdos, si per eius iniuriam, aliquid nefandum euenerit Eucaristiæ aut Chrismati, grauiori vltioni subiacet.nu.3. 36
Sacerdos in peccato conficiens in solius misericordia Dei manum incidit, qui simulat conficere in missa Deo, & populo se constringit. num. 15. 370
Sacerdos grauius peccat non consecrando, cum celebrat, quam consecrando in peccato mortali.nu.16. 370
Sacerdos existens in peccato mortali, & celebrans offendit Deum, conficit sacramentum, tamen nõ ita prodest populo malus sacerdos, sicut bonu.17. 370
Sacerdos bonus magis exauditur, dum orat pro populo, quam malus. num. 18. 370
Sacerdotes dicentes missam principaliter propter intentionem lucri temporalis committerent simoniam mẽtalem.nu.4. 369
Sacerdotes tenerentur agere pœnitentiam, lucrum autem reddere non tenerentur, si missam propter lucrum celebrassent.nu.5. 269
Sacerdos non debet celebrare in peccato mortali, sed confiteatur, nec sufficit sola contritio, uel propositum confitendi.nu.19. 370
Sacerdos an possit celebrare post confessionem non expleta pœnitentia sibi iniuncta, deuotius est, ut prius expleatur, non tamen necessarium est. nu.20. 370
Sacerdos in celebratione debet esse ieiunius quando sacramentum sumit. nu.21. 371
Sacerdoti sufficit semel in die celebrare, exceptis duobus casibus necessitate, & festo natiuitatis.nu.1.369
Sacerdos de facili incurrit in cupiditatem.nu.2. 369
Sacerdos, si in duello amisit partem digiti, si tanta pars digiti superest, quod absque scandalo celebrare possit, post peractam pœnitentiam, permittitur ministrare authoritate Episcopi.nu.3. 68
Sacerdos, qui percutit aliquem causa disciplinæ si excessit modum, adeo, quod mortus est, à ministerio Altaris remouetur.nu.26. 430
Et ab officio sacerdotali deponẽdus.
Sacerdos in veteri testamento vngebatur, & Rex, & Propheta.nu.6.56
Sacerdotes pro populo interpellant.nu. 5. 460
Item pro Regibus, & Imperatoribus.
Sacerdotes à Deo sunt instituti, vt portent iniquitates, sanentque peccata populi.nu.6. 460
Sacerdotes ab omnibus venerandi, bonorandi, obediendi, timendi, non lacerandi, aut detrahendi.nu.7. 460
Sacerdotis nomen est compositum ex Græco, & Latino, quasi sacrum dãs nu.8. 460
Sacerdos credens Deo præstare obsequium fecit sibi amputari virilia, officium exercere potest, ministerium vero prohibetur.nu.9. 69
Sacerdos si est iusta causa fecit sibi amputari virilia officium sacerdotale exercere potest.nu.10. 69
Sacerdos beneficiatus. si pro celebranda

da missa aliquid recipit committit simoniam, nisi sit sacerdos, cui deficit suptus. nu. 32. 411
Sacerdos, cui vngula pollicis deest, ex aliquo tristi euentu, dummodo valeat ad frangendam Eucharestiam, promouetur. nu. 4. 68
Sacerdotes, & Leuitæ seruare debent pudicitiam ex die ordinationis suæ. nu. 14. 196
Sacerdos potest superueniente aliqua magna persona missam iterum celebrare. nu. 9. 369
Sacerdos potest construere Altaria in Ecclesia non sacrata, in sacrata autem non potest, nisi de licentia Episcopi. nu. 3. 28
Sacerdos omnia paramenta benedicere potest. nu. 5. 11
Sacerdotes, & Prælati ex Principis elegatione possunt de raptu, & alijs criminibus iudicare; pœnam tamen sanguinis infligere non possunt. nu. 10. 436
Sacerdos ponens Eucaristiam non sacratam in diuinationibus super qua tamen fuerint celebratæ plures Missæ punitur vt ibi. nu. 28. 455
Item celebrans non sacrando.
Sacerdos pro faciendis diuinationibus si spoliat aras, luminaria extinguit, priuatur honore, & dignitate. nu. 25. 454
Sacerdos credens Baptizatum esse, & postea compertum, quod non fuerat Baptizatus ex quo mortuus est, persistens in fide gaudet cælesti patria. nu. 17. 377
Sacerdos qui missam celebrat, vt Deus aliquem deperdat, deponendus est. nu. 11. 369
Sacerdos si in peccato mortali celebrat & ommitti conficere corpus Christi vt indignus, an minus malum fecerit in non conficiendo. nu. 13. 370
Sacerdos quanto cautius potest debet peccatum reuelare, & peccatum impediatur. nu. 26. 466
Sacerdos solum ritè ordinatus, potest missam celebrare in Ecclesia consecrata, vel in Altari consecrato. nu. 1. 28
Sacerdos pollutus, si celebraret, efficeretur irregularis. nu. 7. 10
Sacerdos minister Dei scit peccatum, & peccatorem. nu. 24. 466
Sacerdotis officium est sacramentum corporis, & sanguinis Domini conficere. nu. 12. 470
Sacerdoti an liceat non digesto cibo celebrare. nu. 9. 477
Sacerdotum precibus Deus de cælis in Eucaristiam descendit. nu. 1. 477
Sacerdoti de Altari permissum est viuere non luxuriari. nu. 20. 325
Sacerdotium præcedit omnes dignitates temporales. nu. 11. 95
Sacerdotiũ Christi auctoritate præfertur omni aliæ dignitati. nu. 6. 95
Sacerdotium fuit à Deo institutum. nu. 16. 69
sacramentum est remedium contra peccatum per sensibilia signa, ideo computatur inter sacramenta matrimonium. nu. 11. 107
Sacramenti forma sunt verba, vel signa quibus cõsensus matrimonialis exprimitur. nu. 12. 108
Sacramentum primum est timentium. nu. 14. 59

Sacramentum, secundum alios, regentium est nu. 15. 59
sacramentum matrimonij potest adesse sine Baptismo, sed non est ratum, nec firmun, sicut si processisset Baptismus nu. 9. 377
sacramentũ, et Misteriũ differt 10. 188
sacramentum corporis Christi ieiunis accipere debemus nu. 1. 476
sacramentum Baptismi in quo consistit numer. 6. 373
sacramentoꝝ ũ proprietates sunt considerandæ, & quare fuerint sacramenta instituta nu. 11. 59
sacramenta propter tria sunt instituta, propter humiliationem, vel dum homo rebus sensibilibus & inferioribus se subijcit reuerẽter ex hoc amplius apud Deum mereatur. Itẽ propter eruditionẽ. Item propter exercitationem nu. 16. 56
sacramenta alia sunt voluntaria, pro vt est ordo, & matrimonium, alia necessaria, pro vt est Baptismus, confirmatio, penitentia, corpus Christi, & vltima vnctio nu. 7. 58
sacramentum ordinis dicitur maius respectu regiminis, nam per illud Ecclesia regitur nu. 8. 58
sacramentalis delinitio in capite Pontifics fit, quia personam capitis in officio pontificali representat n. 10. 56
sacra non sunt immiscenda profanis num. 6. 111
sacra profanis non sunt immiscenda n. 4. 187
sachrista habet officium custodis, & ea quæ sunt Ecclesiæ commituntur, & iussioni Archidiaconi parere tenetur nu. 1. 76
sachrista canonicarum horarum signa campana pulsat, palia, limtheamina altaris, cunctaque vtensilia Ecclesiæ custodit nu. 2. 76
sachrista perugil est in ornamento Ecclesiæ luminarijs solicitus, absente ordinario oblationes, elimosinasque dividit nu. 3. 76
sacrilegium non esse ipso iure excommunicatũ sed excõmunicandũ n. 7. 235
sagitans, vel exonerans Arcobusium stans in vno territorio, & interficiat existentem in alio territorio in vtro q̃ territorio poterit puniri 10. 147
salutem propriã negligens sunt mente capti, et digni reprehẽsione 10. 111
sanctum non licet aliquem colere, etiã si in vita ferisset miracula, sine authoritate summi Pontificis numer. 3. 379
sancti Thomasius, & Daminicus inter Iaponenses, doctrinam Euangelicam seminauerunt nu. 7. 77
sanctorum reliquiæ vendi non possunt, vel passim ostendi non debent num. 1. 379
sanctorum corpora, quæ sunt tradita sepulturæ, nemo valeat transferre, sine licentiæ Principis, vel Episcopi num. 1. 31
sanctorum corpora, si non fuissent reposita in loco perpetuo, tunc sine auctoritate transferri possunt num. 3. 31
sanguis non est sine corpore nu. 5. 366
saraceni campanis non vtũtur, sed multum eos commendant nu. 11. 77
sancta Catherina de senis viuebat dietin ex sola quotidiana Eucaristia numer. 4. 476

Sancti non fuerunt venatores, sed piscatores. nu. 11. 458
Scientia imperfectum potest supplere per perfectionem caritatis. n. 11. 43
Scientiæ defectus non solum impedit, promouendum, sed deicit iam promotum. nu. 7. 43
Scelus perpetratur instigante Diabolo nu. 4. 190
Scolariorum priuilegium de pluribus iudicibus adeundis. quando sublatũ & nullum. nu. 9 232
Securitas data in eundo intelligitur data in redeundo. nu. 4. 100
Securitas data bannito, ut ad ciuitatem accedere valeat, & redire, an hoc priuilegium uideatur concessum pro vna vice tantum, an pro pluribus viuibus, vel infinitum. nu. 5. 100
Securitas concessa debet intelligi secundum concessionem, non autem secundum petitionem. nu. 7. 100
Semel Deo dicatum ad vsus humanos non applicatur. nu. 4. 234
Senes viderunt Susannam quotidie lauantem, & exarserunt concupiscentia. nu. 19. 197
Senectus est causa petendi cessionem, quando reddit hominem penitus inepium. nu. 5. 43
Sententia an iusta, vel iniusta sit, qui nullam habet de ea cognitionem, nõ potest cognoscere. nu. 8. 84
Sententiam cognoscere non potest quis, nisi ei specialiter illa committatur. nu. 9. 84
Sententia super ætate per aspectum corporis non transit in rem iudicatam. nu. 9. 167
Sententia ex probationibus priuilegiatis, vel ex præsumptionibus, vel quando vertitur periculum animæ, non transit in rem iudicatã. 10. 167
Sententia excommunicationis non transit in rem iudicatam. nu. 11. 168
Sententia iniqua non transit in rem iudicatam. nu. 12. 168
Sententia matrimonialis transit in rem iudicatam, quando est confirmata per duas sententias conformes. nu. 14. 399
Sententia bis confirmata non auditur contra eam. nu. 15 399
Sententia diffinitiua non fertur ex violenta præsumptione. nu. 1. 149
Sententia Salomonis fuit, vt infans detur matri, cuius viscera cõmota sunt quæ dixit non occidatur. nu. 2. 149
Sententia nulla imposita appellatione poterit executioni mandari si requisitus iudex fuerit. nu 19. 85
Sententia lata de consilio peritorum potest rectratari ibi lege exemplum. nu. 17. 289
Sententia lata per falsos testes, vel instrumenta potest retractari. n. 18. 290
Sententia ad hoc, ut retractetur requiritur, quod sit appellatum. n. 19. 290
Sententia lata a iudice inferiori, qui cognouit, vbi cognoscere non poterat an valeat. nu 10. 230
Sententia absque citatione ferri non potest. nu. 15. 84
Sententia lata contra matrimonium, nũquam transit in rem iudicatam. nu. 1. 166
Sententia reuocatur, si de errore constat. nu. 2. 166
Sententia contra absentem quomodo habebit effectum. nu. 4. 179

sententia præsumitur pro matrimonio donec error, vel iniquitas probetur nu.4. 166
sententia ex relatione Medicorum, vel obstetricum, vel in arte peritorum, nunquam transit in rem iudicatam. nu.7. 167
sententia lata de consilio sapientis non transit in rem iudicatam.nu.8. 167
sententia ferri debet super libello, secus sine eo.nu.13. 84
sententia quandoque est priuatiua, quãdoque declaratiua.nu.11. 211
sententia priuatiua à qua non fuit appellatum facit beneficium vacare, consequens potest conferri.12. 211
sententia ferenda pro actore, est mandanda executioni.nu.26. 100
sententia lata cum falso procuratore non mandatur executioni. Idem per falsas probationer.nu.10. 445
sententia ad tempus, vel ad certam causam limitata, finita causa, vel tempore cessat.nu.15. 54
sententia lata super re facit fidem super fructibus.nu.11. 266
sententia erronea in principali facit ius in accessorijs, licet noua instãtia fiat nu.12. 266
sententia non profertur contra absentem non auditum.nu.2. 260
sententia lata super aliquo quæ transiuit in rem iudicatam potest confirmari.nu.11. 185
sepulturæ electio ex pacto in aliena Ecclesia non licet, licet ex volontate quis eligere valeat.nu.3. 102
sepulturam nulli denegatur eligere propriam, etiam alienam, nam dominus hoc fecit.nu.4. 335
sepultura denegatur ei, qui se sponte interficit, secus si casu.nu.17. 337
sepulturę electio est ita libera quodetiã filius familias sine consensu patris eam eligere potest, dummodo sit probes.nu.18. 337
sepultura est danda omnibus catholicis, & si corpus non catholicum sepelliretur exhumatur.nu.8. 336
sepultura non denegatur ei, qui non extitit confessus in morte, si confiteri non potuerit, nisi per annum contẽpsisset confessionem.nu.13. 336
sequestratio fit etiam fructuum ciuiliũ, videlicet, pensionum mercedis, vecturæ.nu.3. 281
sequestratio regulariter est prohibita. nu.4. 281
sequestratio habet locum in multis casibus, quos ibi enumerantur.5. 381
sequestratio fructuum non fit pauperi, ne famæ moriatur.nu.6. 282
sequestratio non fit in fructibus pendentibus secundum nostrum statutum Veronæ in libro 2.nu.7. 282
sequestratio fit de fructibus cum quæstio est de possessione vacante, & videatur iudici, quod metus, sit rixæ inter partes.n.8. 282
sequestratio fieri potest propter contumatiã hæresis non cauentis legatario conditione pendente.nu.9. 282
sequestratio potest fieri de consensu partium.nu.10. 282
sequestratio fit propter inæqualitatem personarum.nu 11. 282
sequestratio cessat si fideiussor datur idoneus.nu.12. 282
sequestratio non fit in fructibus pendente appellatione ab interloc.15. 289

Sequestrum est impetrandum à iudice à quo.nu.16. 283
Seruitus spiritualis dicitur strictior.n.17. 359
Religiosus potest habere administrationem legati facti in causa licita, ut puta, ut dispensaret ad pios usus, uel ut conuertat ad usum uestimentorum, uel librorum.
Bona legata potest administrare, tã quam bona propria.
Seruus nõ est sui iuris, sed subiectus Domino, ideo talis promotio potest infirmari.nu.6. 63
Serui emptiti ad ordines antè manumissionem promoueri non possunt.nu.3. 63
Seruum qui furatur pœnæ mortis non est suppositus.nu.3. 438
Signa, breuia, cedulas cum caracteris ligaturas superstitiosum est ad solum portare, & puniuntur pœnis ut ibi.nu.31. 456
Simoniam nõ committit Papa aliquid accipiendo pro beneficio, quia beneficium est de iure positiuo.12. 408
Simoniæ crimen contra Papam opponi non potest.nu.13. 408
Nisi tribus concurrentibus.
Simoniæ pœna afficit tam dantem, quam recipientem.nu.14. 409
Simonia an sit peccatum mortale dicendum quod sic quia est contra iustitiã contra diuinam legem contra legem naturalem.nu.15 409
Simonia an sit, uel non sit in exigendo, percipitur ex obseruantia consuetudinis.nu.28 410
Simoniacus quantumcunque sit occultus est suspensus.nu.29. 410
Quo ad se, non quo ad alios si est notorie simoniacus prohibetur ne dũ celebrare, sed debet deponi.
Simonia est tantæ uis, quod sicut Papa potest accusari de hæresi, ita potest accusari de simonia, si tria concurrunt ut ibi.nu.31, 411
Simonia in omni actu spiritus fugienda, unde dubitari potest, an licite detur pecunia pagano, ut se baptizet.nu.25. 409
Simonia est recipere aliquid pro concessione spiritualium.nu.3. 408
Simonia est studiosa uoluntas emendi, uel uendendi aliquid spirituale, uel spirituali annexum.nu.4. 408
Simonia debet de Ecclesia Dei eliminari, atque repelli.nu.5. 408
Spiritualia uendi non possunt.6. 408
Simonia inter cætera crimina obtinet primum locum.nu.7. 408
Simoniæ crimen est grauius, quamuis homicidiũ sit horribilius 23. 409
Simoniacus potest accusari per quemlibet catholicum.nu.18. 409
Simoniam ignorantia non excusat nam ius diuinũ neminẽ excusat.16. 409
Sine Cerere, & Bacho friget uenus.n.20. 197
Si causa pia tractatur coram iudice seculari, est terminanda secundum canones.nu.4. 12
Si statuto cautum fuisset, quod ultima uolontas non ualeat, nisi fuerit posita in registro, non habet locum in relicto ad pias causas.nu.5. 12
Idem de muliere, quæ non potest facere testamentum sine consensa cõsangu.
Si in sententia interuenit iuramentum, an sit seruãdum nec ne ad quem spectat

etat decernere.nu.11. 230
si quis iuerit ad habitandum ad aliam ciuitatem,in qua non habeat sepulcrũ,si casus mortis euenerit, debeat sepellirin Ecclesia Parochialis.n. 7. 336
si quis timore mortis postea ratam non habens,religionem profitetur exire & matrim. contrahere pōt.1. 125
si quis supra tectum Ecclesiæ fagitaretur, et moreretur, non est Ecclesia reconcilianda.nu.3. 10
si quis se ipsum calore iracundiæ occideret Ecclesia reconciliatur, secus si esset furiosus.nu.4. 10
solemnitas requiritur,quãdo alienatur res,quæ ab Ecclesia possidetur 417
solemnia sunt,vt tempus,ætas, manus impositio,& in talibus.aut dispensator in exequutione, & in ætate,& tempore.nu.17. 57
solemnia, quę sunt in dubio, quod faciunt sacramentum nullum, vt Missa, ieiunium,et in quibus canones discrepare uidentur,tenendum, quod fieri debeat,& iteratio,nu.18. 57
solutum in virtute iurameuti,repeti potest ab eo,qui turpiter recipit.num. 18. 103
soluere prius militie singulum quam cedat victori prœliorum aduersitas, non est faciendum,nu.4. 43
sors si ius est incertum, & factum certum à iudice admittitur.nu 9. 453
sortem facere iudex ad petitionem partis compellit.nu.10. 453
sorte Matthias,& Ionas fuerunt electi nu.11. 453
sortis vsus non est,prohibitur quod ad temporalia inter laicos,uel inter clericos.nu.7. 451
sors an admittatur quando factum est incertum,vel ius.nu.8. 453
sorte non sunt requirenda furta.nu.13 453
spiritualis pro spirituali dari potest.nu. 9. 105
spiritualia non recipiunt estimationem nu.12. 224
spoliatus ante restitutionem spoliationis respondere non cogitur.5. 253
spoliatus ante omnia restituendus.nu. 6. 253
spoliatus non debet restitui,quando constat de dominio spoliantis & in multis casibus,ut ibi.nu.7. 253
spoliatus potest renuntiare priuilegio suo,vt ante omnia restituatur.nu.3. 262
spoliatio inspicitur,quando est obiecta in modum actionis,aut in forma exceptionis.nu.3. 153
spoliator tenetur refarcire spoliatum de fructibus perceptis,& qui percipi potuissent,& de iniuriis satisfaciat.nu.1. 264
sponsalia de futuro per verba futuri tẽporis contrahuntur.nu.14. 292
sponsalia in dubio præsumuntur esse de futuro.nu.15. 293
sportulæ in foro Ecclesiastico non prestantur.nu.9. 258
status hominum apud Canonistas tres sunt considerandi,ideſt,status ingenuitatis,status libertatis, status libertinitatis.nu.9. 63
stuprum cum virgine,& vidua in clerico est pœna depositionis, in laico est dotandi,siue eam ducendi in uxorem.nu.28. 395

Statutum prohibens noua castra erigi intelligitur, quod possint ãtiqua rũ tia reparari, non tamen mutata forma nu. 3. 5
Statutum contra æditum ab inferioribus præsumitur temerarium, & ambitiosum nu. 14. 42
Statutum loquens de honestate non ligat ad peccatum contra facientes nu. 12. 188
Statutum si in aliqua ciuitate extaret, vt quis duxerit furem hominis liberi, consequatur tantum prętium non valet, quia liber homo non habet prætium nu. 7. 438
Nisi esset hostis ciuitatis.
Statutum generale comprehendit clericos, immo etiam si speciale de clericis disponat in eorum fauorem, valet nu. 11. 300
Statuto ciuitatis cauetur, quod primogenitus clericus excludat cæteros fratres ab hæreditate paterna, tale statutum valet nu. 12. 300
Statutum fuit, vt iudex habeat notariũ, qui publicam personam, vel duos idoneos, qui acta describant, & si negligit pœna pletendus venit num. 8. 295
Statutum quod subditus non possit alienare rem immobilem in non subditum sine solutione gabellæ ligat clericos, quod firmatur 15 *fundamentis nu.* 15. 301
Statuto cauetur, quod bannitus possit impune offendi, & bannitus excipit nu. 8. 158
Statuto cauetur, vt bannitus non audiatur, nec agendo, nec excipiendo, bannitus excipit nu. 9. 158
Statuta Canonum alia sunt personalia, alia localia, alia causalia, alia temporalia nu. 3. 39
Statutis illis omnes parere tenentur nu. 4. 40
Statuta respiciunt futura nu. 5. 40
Statuta condendi, potestas mutandi, addendi, & corrigendi est summi Pontificis nu. 6. 40
Statuta laicorum ligat clericos, & Ecclesias nu. 8. 187
Statuta, & consuetudines laicorum non ligat clericos, quando contradicunt canonibus alias secus, vel quando non est fauorabilis clericis 18. 302
Statutorum confirmatio generalis non comprehendit ea, quæ sunt contra libertatem Ecclesiasticam, etiam si nõ exprimatur nu. 13. 185
Statutis, & decretis Episcoporum non est obediendum quando excederent officium, & potestatem Episcoporum nu. 19. 92
Statutis omnes ligantur, & ordinationibus nu. 1. 39
Suasionis transgressio pœnam non meretur nu. 14. 3
Subdiaconus nou est ordinandus in diebus dominicis, nam hoc summo Pontifici, cæteris autem non nu. 1. 47
Substantialia, si omittuntur, nihil agitur nu. 14. 57
Substitutio facta à testatore sub conditione si absque liberis decederet eua nesset, relictis etiam naturalibus liberis nu. 1. 414
Substitutus in dignitate videtur substitutus in omnibus dependentibus, & accessorijs ad dignitatem nu. 8. 81
Substitutus in beneficio non causat ius à defuncto,

defuncto, sed à superiore illud conferente nu. 10. 203
superior aliquando supplet negligentiam inferioris in beneficijs conferendis nu. 10. 45
superioris requisitio potest fieri per inferiorem, & subiectum, eo maximè, quando fuerit facta cum humilitate nu. 5. 404
supplectio generalis an tollere potuit omnem deffectum nu. 11. 105
suspensio perpetua, & iuris suspensio an priuet nu. 10. 54
suspensio hominis, & suspensio iuris differt nu. 14. 54
suspensio iuris cessante causa cessat ipsa suspensio nu. 16. 54
suspensus in peccato, cessante peccato cessat suspensio nu. 17. 54
suspensio, quæ surgit ex peccato notorio durat propter scandalum n. 18. 54
suspensus ad tempus, eo finito, cessat suspensio, & recuperat, quæ perdiderat nu. 19. 54
suspensio limitata, donec alicui satisfecerit, quo adimpleto, cessat suspensio nu. 20. 54
suspensio facta, ex quo non comparuerunt coram iudice, facta comparitione, cessat nu. 21. 54
suspensio, si causa, propter quam, est facta non cessat nu. 22. 54
suspensus, quando quis à beneficio cum causæ cognitione, & diffinitiue perpetuo censetur pronuntiatus nume. 12. 54
suspensus per modum accusationis, vel inquisitionis criminaliter, vel ciuiliter, hoc casu, suspensi beneficia conferuntur statim, cum per sententiam fuerit damnatus nu. 13. 54
suspensus priuatur potestate beneficij suscipiẽdi, & inhabilis censetur ad beneficium consequendum nu. 7. 54
symon magus fecit miracula nu. 5. 379
syndici officiũ est remouere Monachos à forensibus litigijs nu. 2. 122

T

TEmpus, locus quandoque faciunt rem differre specie nu. 17. 319
Tempus, vel certa causa limitata finito tempore sit, vel si causa finiatur nu. 11. 54
Tempore belli sunt aliquæ personæ, quibus conceditur saluus cõductus eundi, & redeundi nu. 1. 100
Tepidus ad pacem, & treguam deponitur à dignitate nu. 20. 99
Terminus datus ad probandum, et probatum habendum sunt testes examinandi infra terminum, alias posteà non admittitur nu. 12. 245
Termini appositio non facit recedere à forma nu. 15. 319
Testamentum imperfectum ita habet locum in testamento nuncupatiuo, ut in scriptis nu. 13. 333
Testamentum inceptum à clerico nondum finitum ob superuenientiã mortis valet, quo ad legata ad pias causas nu. 7. 332
Testamentum imperfectum valet inter liberos & quando fit ad pias causas num. 9. 332
Testamentum ad pias causas valet absque hæredis institutione nu. 6. 12
Testes duo sufficiunt in testamento ad pias causas nu. 7. 12

Testamentum non completum ob euentũ mortis ad pias causas valet 8.13
Testatoris voluntas dubia, debet intelligi in fauorem Ecclesiæ nu.3. 415
Testator legans centum, vt ædificetur sepultura decedens excommunicatus, quod non potest sepelliri, an debeat legatum, & dicitur quod sic num.21. 337
Testator instituit posthumũ hæredem, postmodum duxit aliam vxorem ex qua reliquit posthumum ille debet esse hæres nu.10. 81
Testis persona principalis, quando agitur ad correctionem de peccato impediendo nu.1. 305
Testes in omni causa debent esse iurati, alias indigni sunt fide, etiam si essent religiosi nu.35. 309
Testimonium cum sit necessariũ in causa testes compelluntur ad illud per sententiam suspensionis, excommunicationis, & depositionis n.1. 310
Testis vnus sufficit ad probãdam mortem mariti, ad hoc, vt mulier transeat ad secunda vota nu.9. 385
Teste vnico lex contenta non est, & nulla maior auctoritas adduci potest quam vox Domini Nostri.4. 305
Testis vnus ad probandam admonitionem admittitur nu.5. 305
Testes non sunt admittendi in contrarium publicatis attestationibus nu.3. 291
Testes ante aperturam testium vtraque pars potest inducere super eodem articulo nu.4. 291
Testes super articulo nouo possunt admitti nu.5. 292
Testes publicatis attestationibus admittuntur ad reprobandam consanguinitatem nu.6. 292
Testes admittuntur in fauorem matrimonij ad demostrandum quod inter illos, inter quos fuit contractum, nõ extat nullus gradus conjanguinitatis nu.2. 292
Testis vnus facit indictium ad torturã, dum sit intiger nu.8. 285
Testes deponentes super metu, deponunt super actu perceptibili sensu corporeo nu.13. 127
Testes deponentes de actu facto in secretis siue de retentis in corde deponũt de actu imperceptibili nu.14. 127
Testes in aliquibus casibus sunt recipiendi nu.3. 239
Testes in crimimalibus non recipiuntur lite non contestata nu.4. 240
Testes an sint recipiendi ante litem contestatam nu.1. 239
Testes ex parte rei præferuntur testibus actoris, seu accusatoris 24.303
Testes deponentes super negatiua indirectè non de credulitate, sed de veritate debent admitti nu.22. 303
Testibus duobus affirmantibus, magis creditur quã mille negãtibus 4.299
Testificationes Prælatorum an probẽt ordinationem 11. 73
Tortura est pæna non modica, à qua in re ciuili potest appellari à iudice eã decernentæ, licet alias ab interlocutoria non appelletur nu.7. 285
Transactio an possit interuenire in stipulationibus videtur dicẽdum quod sic num.5. 104
Trãsactio in spiritualibus proprie sumpto vocabulo interuenire non potest vel aliquod temporale detur pro spirituali,

rituali, quia eßet simonia. n. 7. 104
Transactio habet locum in decimis, nã decima eßt spiritualis. nu. 8. 105
Transactio generalis de rigore iuris tenet, in omnibus, & exceptionem parit sed repplicatione doli rescinditur nu. 20. 105
Transactio non valet, nisi fiat in vtilitatem Ecclesiæ. nu. 21. 105
Transactio non admittitur in aliquibus partibus. nu. 2. 107
Transactio in matrimonio non potest fieri. nu. 3. 107
Transactionis tres sunt species, specialis, generalis, et indiffinita. 15. 105
Transactio specialis non nocet in alijs specialibus, quia specialis specialem effectum operatur. nu. 16. 105
Transactio generalis restringitur ad id de quo specialiter est actũ. 17. 105
Transactio indeffinita æquipolet vniuersali. nu. 18. 105
Transgressio excommunicatur, & excõmunicatio non fertur nisi pro mortali. 17. 99
Transitus ex hac vita ad meliorem vitam, est ne dum valde marus, verum admodum considerabilis. n. 11. 332
Treuga homines, & animalia gaudent nu. 3. 100
Treuge omnes sunt canonicę, nã quod factum est rationabiliter canonicum est, etiam si eßemus in treuga conuẽtionali ab ea sucedere non licet. nu. 25. 99
Treugas non seruantes mortaliter peccant. nu. 16. 55
tutor tenetur directa actione tutelæ si administrat, vel administrari faciat. nu. 3. 241

V

Vacatio longa, ut plurimum est Ecclesiis nociua. nu. 7. 299
Vacatio quando est per renuntiationem renuntiatio facta in fauorem certæ personæ dicitur simoniaca. n. 9. 210
Vacãte sede, Capitulum, sen, vj, ad quos pertinet administratio spiritualium possunt licentiam ordinandi dare. nu. 21. 48
Valor rei verus attenditur secundum tempus emptionis, & venditionis. nu. 11. 442
Duobus concurrentibus habet locũ
Valet plus quod in veritate agitur, quã quod simulatè concipitur. 10. 442.
Vasa destinata ad vsum Ecclesiæ, illis ad vsum humanum quis vti non potest. nu. 2. 10
Venatio columborũ, columberiorum est prohibita, quia furtum committitur nu. 14. 458
Venatio cum reribus pro capiendis Vursis, Apris, lupis, permittitur ne dũ nobilibus sed etiam rusticis 15. 459
Venatio est triplex oppressiua, arenaria, saltuosa. nu. 7. 457
venatio licita est laico ob necess. 9. 458
venatio est etiam prohibita ob rixa. nu. 12. 458
Venari in alieno fundo prohibitum est, quia furtum committitur. 13. 458
Venationes omnes sunt prohibitæ seruis Dei. nu. 1. 457
Venari, piscari, occupari, si propter lucrum prohibetur ad recreationem licet, etiam si resultat vtilitas pro usu nu. 17. 249
Venditio rei Ecclesiasticæ debet fieri ex

euidenti vtilitate.nu.6. 314
Venditio Ecclesiastica conceditur propter vtilitatem, pignoratio propter necessitatem.nu.7. 314
Veneti mitem iustitiam Dei imitantur nu.16 464
Venetorũ Respublica Grecas, Latinas Respublicas excedit.nu.17. 464
Veniens contra fidem præstitam, est infamis.nu.10. 129
Veniens contra iuramentum an sit infamis, vti periurius, eo casu, quo irrogat infamiam?.nu.7 129
Venientes contra decretum Episcopale excommunicantur, & facta admonitione, ex quo sunt incorrigibiles ueniunt anathematizandi.n.12.92
Verbum valebit non importat necessitatem, sed voluntatem.nu.16. 85
Verbum valebit in rescriptis, vel legibus importat necessitatem cautelatiuam.nu.17. 85
Verbum liberum importat ius.21. 88
Verbum de Principe intelligitur de Imperatore.uu.5. 217
Verbum rationabiliter intelligitur ordine seruato.nu.12. 84
Verba aliqua missa de substantia, vel forma alicuius actus omissio eorum vitiat totum actum.nu.2. 373
Verba in statuto Principis ponuntur quandoque impropriè.nu.2. 151
Verba scripturæ diuinæ debent intelligi, secundum communem vsum loquendi.nu.19. 374
Verba, quæ important consilium non obligant.nu.10. 215
Vestimenta, & vasa ac alia ad vsum, & cultum diuinum deputata pignorari non debent, nisi ex nece.1.314
Vicarius an recipiendo salarium videtur locare operas suos non n. debet quis stipendiis suis militare.6.413
Viduæ nõ excusantur ab auditione Missæ ob mortem mariti, nisi per mensem.nu 3. 30
uinum simplex, si commisceatur cum uino consacrato, an efficiatur totum sacrum, nam si post transubstantionẽ factam per sacerdotem in altari apponatur uinum in Calice remanet uinum, nec assumit naturam sanguinis Christi.nu.4. 365
Violatores Ecclesiarum an sit ipso iure excommunicati? consideratur an cũ incẽdio, an cũ æffractione 8.235
Violatoribus militiæ Christianæ communio christiana eis denegatur, veniunt etiam puniendi violatores do nec satisfecerit nu.10. 101
Virgines probantur per testes, & qualiter debeant deponere nu.10. 288
Virginitatis, uel non uirginitatis probatio quomodo fieri debeat.11 288
Virtus, & honesta conuersatiõ, quam sanguinis nobilitas curatur à Deo num.20. 64
Vir non habet potestatem sui corporis sed mulier, & è conuerso nu.2. 351
Viri, & mulieris verbo qui negant aliquem filium suum esse, nisi iudicis, & testibus probetur nu.1. 400
Vitia sunt inuisibilia, ut si in instrumento sunt rasuræ, cancellaturæ, aut uitia inuisibilia, ut si instrumentum esset confectum ab excommunicato tunc non impediunt exẽplũ 9. 142
Vitium extrinsecum probari potest nu.10. 143
Viuere quis præsumitur usque ad centum

tum annos nu. 13. 385
Vnanimiter dicitur quasi unius animi num. 3. 128
Vnctio extrema respectu confirmationis, quia dignè sumpta dat confirmationem gratiæ nu. 10. 59
Vnctiones species duę sunt, exterior, et interior, exterior iniungit corpus, interior cor nu. 2. 56
Vnctus per errorem oleo, cum debuisset perungi Chrismate, non est iterandum nu. 2. 58
Vnusquisque de gestis, & administratis per eum tenetur reddere rationem nu. 22. 325
Voluntas non sufficit, vbi de necessitate requiritur factum nu. 3. 173
Voluptas ad perpetuam damnationem conducit, castitas ad æternam salutem nu. 24. 197
Votum emissum calore iracundiæ non valet nu. 7. 355
Votum tria habere debet, deliberationem, propositum voluntatis, & promissionem subsequentem nu. 8. 355
Votum ex facilitate emissum an tale votum obligat nu. 9. 355
Votum obligat illum, qui est in potestate, ideſt, ad faciendum id, quod est in sua potestate nu. 3. 351
Votum causa mortis non valet, nec ligat nu. 13. 355
Vota illa quatuor ideſt in voto Hierosolimitano, in voto Sancti Iacob, in uoto visitando limina Apostolorum Petri, & Pauli, & in voto religionis solus Papa dispensat 14. 356
Votum si impeditur aliquo facto intrinseco, non obligatur vouens implendū, etiā cessāte impedimēto 10. 352
Votum ex arbitrio superioris, qui considerat qualitatem vouentis, & causam commutationis, an ex infirmitate, vel affluentia diuitiarū, aut alia probabili causa sit cōmutatū 3. 354
Superior super antedictis dispenset
Votum an sine causa possit redimi, vel commutari nu. 4. 354
Vota possunt elemosinis redimi, vel in aliud commutari intercedente superioris auctoritate, & iusta causa mutandi, vel redimendi nu. 1. 354
Votum peregrinationis an possit redimi elemosinis, vel cōmutari in aliud necessitate instante nu. 2. 354
Vouentes continentiam ad subdiaconatum, nec ad gradus superioris conscendere possunt nu. 11. 196
Vtilitas accipitur pro re concernente salutem animæ nu. 8. 369
Vtilitas non dicitur semper lucrum
Vsurpantes iura Ecclesiastica veluti sacrilegi compelluntur per Ecclesiasticum nu. 1. 234
Vsus emendi seruos non est de consuetudine præter penes Genuenses, et Partenopē, ac Regnū Ciciliæ 2. 63
Vsuræ tertia est communis fori, & pœna est extraordinaria arbitrio iudicis num. 21. 443
Vsuræ sunt prohibitæ omni iure naturali, de iure diuino etiam Euangelico, de iure canonico nu. 22. 443
Vsuarius est infamis nu. 23. 443
Vsura committitur in his rebus, in quibus consistit mutuum nu. 4. 441
Vsuarius teuetur præstare vsuras illi à quo extorsit, si nouit vbi habitat, secus si ignorat nu. 15 208
Vsuarius an sit vēdens rem maiori pre-

tio ex eo, q differt solutionē 8. 442
Vsura cōmittitur quando in mente contrahentium fraus adest nu. 9. 442
Vsurarij filius, & hæres, uel extraneus vsuras extortas per defunctum restituere compellitur nu. 1. 441
Vsuram exercens rapinam, & furtum committit nu. 2. 441
Vsura est omni lege prohibita 12. 103
Vsuram exercens, si clericus fuerit monitus, ab officio, & beneficio suspenditur nu. 13. 443
Vsuram laicus exercens excommunicatur nu. 14. 443
Vsurarij manifesti non admittuntur ad communionem altaris, & sepultura Christiana denegatur n. 15. 443
Vsurarij oblationes clericus accipiens reddere compellitur nu. 16. 443
Vsurarius condemnatus ad restituēdam vsuram si se appellat non auditur num. 17. 443
Vsura ita odiosa, quod Iudei compellantur ad eam restituendam n. 18. 443
Vsurarij testamentum est nullum non restituta usura nu. 19. 443
Vsuræ crimen est mere Ecclesiasticum quo ad cognitionem iuris n. 20. 443
Vxor non tenetur sequi virum uagabundum nu. 16. 208
Vxor debito iure non priuatur lite pendente nu. 3. 275
Vxor non certificata de morte uiri ad alias nuptias trāsire nō pōt. 1. 383
Vxor potest vendicare maritum de iure diuino, cum eum in sua potestate habeat nu. 5. 352
Vxor dans licentiam marito ingredien di monasterium, anipsa censeatur uouisse castitatem nu. 6. 352
Vxoris sola licentia non sufficit, ut professio mariti teneat nu. 7. 352
Vxorem uiuentem habens si contrahit cum alia secunda adultera committit peccatum in Spiritu S. 11. 388
Vxores duas habens efficitur reus pœnæ uno & eodem tempore, & pœna infamiæ punitur nu. 12. 388
Item punitur pœna stupri, quę est publicatio dimidiæ partis bonorum
Vxores binas habens, dummodo duxerit in agro ueronensi punitur ex statuto nostro in libris tercētis 13. 388
Vxores duas habens eodem tēpore aliquando fustigatur, aliquando mittitur ad triremes ad tempus, aliquando affligitur pœna mortis n. 14 388
Vxores duas habens pœna apud Hispanos seruatur, ut contrahentibus candenti ferro fronte imprimatur littera. Q. nu. 13 388
Vxore prima uiuente, si contraxit cum secunda ab Ecclesia compellitur agere pœnitentiam nu. 6. 387
Vxores duas habens in quibusdam locis mitratur, uel aliam ignominiam patitur per iudicem Ecclesia. 8. 387
Vxor potest accusare de adulterio maritum ciuiliter, ut separetur matrimonium, & ut lucretur donationem propter nuptias sibi factam à marito num. 19. 118

Collegii Soc. IESV Paderbornæ

FINIS REPERTORIVM.

VERONAE, Apud Sebastianum à Donnis. 1586.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Errata		sic corrigito
fo.	num.	
14.	4 qui	quia
	eo. si	se extendit
15.	1. ponteſt	poteſt
41.	3. 12. 9.	2.
45.	8. iur	uir
	10. negliggentiã	negligentiam
48.	23. & collatione	à collatione
	7. ſi	ſe
33.	4. hi	hic
54.	9. extit	extitit
61.	10. pro	pér
63.	8. clericelis	clericale
eo.	9. prohibet	prohibetur
81.	7. diſpoſpoſitio	diſpoſitio
111.	10. negligentia	negligent
	3. eſt	etiam
116.	1. pæne	pena
117.	7. probaui	probauit, uel pro babit
121.	8. re	res
126.	4. in emeando	in enudando
224.	6. mulcre	mulier
	11. cõpromiſſa	compromiſſo
223.	1. ex	&
154.	11. piclatus	prælatus
175.	11. de teſtium	de teſtibus
	11. Dominos	Domini
179.	2. prætorum	pretorem
182.	1. reſpondent	reſpondet
184.	10. nupt	rupt
187.	14. &	ex
197.	22. diſciputi	diſcipuli
214.	4. executione	executionem
	5. ite	item
	6. adhuit	adhibuit
224.	11. compromiſſa	compromiſſo
244.	8. iſtantiam	inſtantiam
156.	linea 6. caut	caus
261.	5. venia	veniat
289.	12. ſtamgit	ſtringit
290.	17. linea 4. cunde	eundem
249.	18. tempeſtati	tempeſtatis
319.	12. Idollatra	Idololatra
325.	20. impuum	iniquum
337.	8. obedientre	obedientiam

Errata		sic corrigito
fo.	num.	
365.	2. deſicit	ſi ante altare
373.	8. hriſtus.	Chriſtus
369.	7. vtilitatean.	vtilitatem
297.	5. hebemus	habemus
298.	10. trienis	trienij
	8. auidum	aridum
406.	15. itereſſato	intereſſato
409.	15. deuinam	diuinam
	20. peccati	peccato
411.	29. ſint	ſit
413.	10 lib.	lib. 6.
414.	15. ſeptuenium	ſeptenium
418.	12. anteque	antequam
eo.	13. parui	paruis
420.	22. lin. 11. pæna	penas
423.	9. dummoto	dummodo
	15. ſcritto.	ſcripto
425.	26. hereeticouum	hereticorum
428.	3. percutim	percutit
449.	15. dilictis	delictis
	17. admauerte	animaduerte
430.	23. ab	ob
	25. fugiantur	fugiant
432.	3. aliam	alia
433.	7. prefectus	perfectus
438.	4. ſucesſi	ſucceſsit
439.	11. alia	aliam
445.	5. moneta	monetam
	10. P.	D.
447.	1. pre	per
eo.	2. poterint	poterit.
eo.	ſeptunquam	ſeptemque
eo.	habent	habeat
243.	1. Rantio	Ratio
449.	17. perferet	preferet
452.	1. quo ui	qui
	9. prima	primo
454.	nu. 20. miratur	mitratur
eo.	mortuus	monitus
458.	8. vittum	victum
	11. ſacra	ſacris
460.	5. autm	auth.
463.	6. mius	meus
464.	14. prefecta	proſeta
	15.	fieri debere

Errata		sic corrigita
fo.	num.	
465.	23. odo	quamdo
	eo. quæsiti	quæsito
	eo. confitem	confitentur
466.	sub. eo. pate	partem
	sub eo grecie	gratie
	sub co pæna	pænam
469.	5. qu d	quod
	6. deliet	delict.
	9. iuriandi	iniuriandi
470.	10. deterioris	deficit conditionis
	14. Episcopis	Episcopus
472.	1. Episcopos	Episcopo
	4. simplicitur	simpliciter
	eo. in fi. scietm	sciente
474.	in prin. scottimũ	septimum priuil.

Errata		sic corrigita
fo.	num.	
475.	8. odere	perdere
	2. tibi	cibi
476.	3. ex quamuis	&
478.	linea. 11. ascõdita	ab scondita
	linea 34. quelibet	qualibet
	linea 17. nocere	noscere
481.	linea 3. alibi	labili
479.	li. 6. beneuulentia	beneuolentia
	li. 17 pate	parte
479.	li. 26. immortalire	immortalitate
456.	34. peruisum	prouisum
315.	10 per	pro
389.	19. filiis	filĩ.
240.	3. trebellianica	trebellianicæ
387.	8. mitrantur	mitrantur

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T V X Y Z.

A a B b C c D d E e F f G g H h I i K k L l M m
N n O o P p Q q R r S s T t V u
X x Y y Z z.

A aa B bb C cc D dd E ee F ff G gg H hh I ij
K kk L ll M mm N nn O oo P pp
Q qq R rr S ſſ T tt V uu
X xx Y yy Z zz.

A aaa B bbb C ccc D ddd E eee.

Omnes ſunt duerniones præter D d d d. & E e e e.
quæ ſunt Media foglia.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm
Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vu
Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iij
Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp
Qqq Rrr Sss Ttt Vuu
Xxx Yyy Zzz &c.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee.

Omnes fere duerniones præter D d d d & E e e e.
quæ sunt Media folia.

Rationale
Utriusq. potest.
&
Ecclesiasticæ
Thomæ
Tallamascæi
&
Tractatus
De privilegijs
Fidei
De [illegible]

Th
4753

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN